

การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A PROPOSED COMMUNITY STRENGTHS ENHANCEMENT MODEL
BY COMMUNITY COLLEGES

Miss Vachiraporn Surathanaskul

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Higher Education
Department of Educational Policy, Management, and Leadership
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของ
	ชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
โดย	นางสาวชัชวราภรณ์ สุวรรณะสกุล
สาขาวิชา	อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.ศรเนตร อารีโสภณพิเชษฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร.อัฉรา ไชยูปถัมภ์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.ศรเนตร อารีโสภณพิเชษฐ)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ ดร.อัฉรา ไชยูปถัมภ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริฉันท์ สติรกุล เตชพานพงษ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ จรรย์านุกุล)

วาริการณร์ สุวณะสฤล : การนำเสนอรูปลแบบการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน (A PROPOSED COMMUNITY STRENGTHS ENHANCEMENT MODEL BY COMMUNITY COLLEGES) อ.ที่ปริกาวิทยาลัยานินพณ์หลัก : อ. ดร.ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ, อ.ที่ปริกาวิทยาลัยานินพณ์ร่วม : อ. ดร.อัจฉรา ไชยูปถัมภ์, 504 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด และองค์ประกอบการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเพื่อนำเสนอรูปลแบบการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญประกอบด้วย ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน จำนวน 51 คน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน จำนวน 233 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนมี 20 แห่ง มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการองค์ความรู้ของชุมชน ใช้สอนคนในชุมชน โดยคนภายในชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกชุมชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดการศึกษาอบรมระยะสั้น การจัดการศึกษาระดับอนุปริญญา และการทำโครงการวิจัยและบริการทางวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยมีโครงสร้างการบริหารงาน 2 ระดับ คือ ระดับนโยบายและอำนวยการ และระดับกำกับดูแลการปฏิบัติงาน มีบุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชน 3 กลุ่ม คือ คณะกรรมการ บุคลากรประจำ และอาจารย์พิเศษ ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกกลุ่ม และบุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับสูงแต่ขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการทำโครงการวิจัยและบริการวิชาการเพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านการศึกษาและด้านการบริหารโครงการ ทำให้วิทยาลัยชุมชนไม่สามารถขยายผลการดำเนินงานในวงกว้างและดำเนินงานได้อย่างจำกัด และมีอุปสรรคในการบริการชุมชนและการฝึกอบรมที่ต้องพึ่งพาเครือข่าย ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ซึ่งหากส่วนราชการ องค์กรส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนไม่เข้าใจหรือไม่ให้ความร่วมมือ จะไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ

บทบาทการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3 ลักษณะ คือ (1) บทบาทตามเป้าหมาย ได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อความเสมอภาค การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (2) บทบาทตามพันธกิจ ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน และ (3) บทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา

2. องค์ประกอบของการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ การมีเป้าหมายร่วมกัน การเรียนรู้ของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายควมร่วมมือ ศักยภาพของชุมชน ทุนภูมิสังคม และการบริหารจัดการชุมชน

3. รูปแบบการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีโครงสร้างสำคัญ คือ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) องค์ประกอบการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน (4) บทบาทการเสริมสร้างควมเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน (5) หลักการดำเนินงาน ได้แก่ รู้จัก-เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา และ (6) เงื่อนไขควมสำเร็จ ได้แก่ จิตสำนึก ความเป็นนิติบุคคล ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อนิติ
 สาขาวิชา อุดมศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกาหลัก
 ปีการศึกษา 2557 ลายมือชื่อ อ.ที่ปริการ่วม

5284287227 : MAJOR HIGHER EDUCATION

KEYWORDS: COMMUNITY COLLEGE / COMMUNITY STRENGTHS ENHANCEMENT

VACHIRAPORN SURATHANASKUL: A PROPOSED COMMUNITY STRENGTHS ENHANCEMENT MODEL BY COMMUNITY COLLEGES. ADVISOR: SORNDATE AREESOPHONPICHET, Ph.D., CO-ADVISOR: ATCHARA CHAIYOOPATHAM, Ph.D., pp.

The purpose of this research was to study and analyze the current status, obstacle and role of enhancing the strength of community by the college community, to analyze the synthetic concept and elements of enhancing the community strength by community colleges, in the country and abroad, and to present a model for enhancing the community strength by community colleges. The informants consisted of 51 people covering the community college founders in 2001, executives of the community colleges, village philosophers, and community leaders. The samples were 233 people who concerned the community colleges. The instrument used in this study consisted of a content analysis, interview and questionnaire. The data analysis was the content analysis and descriptive statistic such as Mean, Percentage and Standard Deviation. The findings were summarized as follows:

1. There were 20 community colleges with the goal of providing education to meet the needs of the communities, served as the knowledge provider of the communities, taught the communities by the qualified persons within the communities and outside the communities for the purpose of community development, arranged teaching activities such as managed short-term training, provided the diploma education, and conducted research projects and academic services to meet the needs of the communities which consist two levels of management structures: policy and administer level and practical regulatory level. There were three groups of people in the community college system: the committee, permanent personals and special lecturers, which were aged between 50-59 years and all related groups have opinions about the current status of the enhancing the strength of the community college at the highest level; most personals were high academic qualifications but lack of sufficient knowledge and skills to do the research and academic service to develop communities, including knowledge, skill and experience in research and project management which caused the community college cannot expand the operations broadly and found the limitation of operations and encountered the obstacles in community services and training that rely on the networks both public and private sectors, if both public and private sectors do not understand or do not cooperate, they cannot be successfully implemented.

The role of enhancing the community strength by community colleges had three characteristics as followed: (1) the character of the goals of the educational role of community colleges to enhance the strength of the community, including education for life, education for equality, education for professionals and education for sustainable development; (2) the character of the role of university's mission such as providing education to enhance the strength the community, researching to develop the potential of the community, providing the academic services that meet the needs of the community and preserving and descending the cultural heritage of the community for sustainability; and (3) the role of a model of the educational management of the community colleges such as providing the education for community development, education for professionals and education for diploma.

2. The compositions of enhancing the strength of communities by community colleges such as the common goal, the community learning, the participation of the community, the cooperation network, the community capacity, capital, geo-social and community management.

3. The models of enhancing the strength of communities by community colleges had the main structure as follows: (1) the principle, (2) the purpose, (3) the elements of enhancing the strength of the communities through community college, (4) the role of enhancing the strength of the communities through community college, (5) The operated principles such as be acquainted with – to comprehend – to be accessible – to develop, and (6) the conditions of success such as the conscious mind, juristic person, leader of change and continuous improvement.

Department: Educational Policy, Management, 504 Leadership

Student's Signature

Advisor's Signature

Field of Study: Higher Education

Co-Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการอุดมศึกษาแม้ส่วนใด ขอกราบขอบพระคุณ ฯพณฯ ท่านองคมนตรี และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์เกษม วัฒนชัย และอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดร.สิริกร มณีรินทร์ ตลอดจนอดีตผู้บริหารสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และประธานคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ปี พ.ศ. 2553 – 2557 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน ดร. กฤษณพงศ์ กีรติกร รวมทั้งกรรมการวิทยาลัยชุมชน อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย นายอุดร ตันติสุนทร ด้วยความเคารพยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ศรเนตร อาลีโสมณพิเชฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเมตตาเอาใจใส่และติดตามงานอย่างต่อเนื่อง และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อัจจา ไชยูปถัมภ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการพัฒนาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งในการทำวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรีชญพฤทธิ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริฉันท์ สติกรกุล เตชพาหพงษ์ โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ จรรย์านุกูล นอกจากจะเป็นกรรมการสอบแล้ว ยังเป็นผู้ที่จุดประกายความคิดคนแรกในการพัฒนาหัวข้อวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัยนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ขอโน้มรำลึกพระคุณ ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ด้านวิชาการและประสบการณ์ชีวิต ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษามา ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษาทุกท่าน ที่ร่วมเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือตลอดมา

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่สนับสนุนทุนการศึกษา และขอขอบพระคุณ ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนในการทำวิจัย รวมทั้งขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนการไปเสนอผลงานวิชาการในต่างประเทศ

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานจากสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนทุกท่านที่เป็นทั้งกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูลมาโดยตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณค่าและเกียรติจากผลการวิจัยนี้แต่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณพ่อเกษม สุรณะสกุล ผู้ล่วงลับ คุณแม่กิมทง สุรณะสกุล และคุณน้านรินทร ยิ่งศิริรณานนท์ ตลอดจนญาติพี่น้องทุกท่าน ที่ได้ให้ทั้งความรัก ความห่วงใย ความช่วยเหลือ และโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	8
คำถามการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
สรุปมโนทัศน์ที่ใช้อธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	20
วิธีการดำเนินการวิจัย	21
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	21
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล	30
การวิเคราะห์ข้อมูล	32
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	33

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน	39
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง	105
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาฐานชุมชน	127
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	131
ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	138
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	144
บทที่ 3 สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและ บทบาทในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งโดย วิทยาลัยชุมชน	174
ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน	175
ตอนที่ 2 บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	232
บทที่ 4 องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	248
ตอนที่ 1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง	249
ตอนที่ 2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง	252
ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง	258
ตอนที่ 4 ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง	263
ตอนที่ 5 องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	267
ตอนที่ 6 (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	332
บทที่ 5 การนำเสนอรูปแบบเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	335
1. หลักการ	337
2. วัตถุประสงค์	337
3. องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	337

4. บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยชุมชน	366
5. หลักการดำเนินงาน	370
6. เงื่อนไขความสำเร็จ	380
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	384
สรุปผลการวิจัย	386
อภิปรายผล.....	394
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้	399
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป	400
รายการอ้างอิง	401
ภาคผนวก.....	415
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์.....	416
ภาคผนวก ข เครื่องมือวิจัย	423
ภาคผนวก ค ข้อมูลของวิทยาลัยชุมชน.....	452
ภาคผนวก ง ร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ.	488
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	504

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	จำนวนประชากร.....	27
ตารางที่ 2	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	28
ตารางที่ 3	รูปแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน.....	78
ตารางที่ 4	แนวปฏิบัติและการจัดการทรัพยากรในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน.....	88
ตารางที่ 5	การสังเคราะห์ลักษณะของรูปแบบที่ดี.....	141
ตารางที่ 6	การเปรียบเทียบข้อมูลสภาพของวิทยาลัยชุมชน.....	177
ตารางที่ 7	ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของวิทยาลัยชุมชน (พ.ศ. 2555–2556)	190
ตารางที่ 8	จุดเด่นและโอกาสของวิทยาลัยชุมชน.....	200
ตารางที่ 9	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	201
ตารางที่ 10	ประสบการณ์ของครูวิทยาลัยชุมชน.....	204
ตารางที่ 11	สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำ.....	210
ตารางที่ 12	สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของครูวิทยาลัยชุมชน.....	211
ตารางที่ 13	สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน.....	213
ตารางที่ 14	สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน...	215
ตารางที่ 15	การเปรียบเทียบความแตกต่างของวิทยาลัยชุมชนกับสถาบันการศึกษาอื่น.....	225
ตารางที่ 16	ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียน สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในพื้นที่ของวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง.....	230
ตารางที่ 17	เปรียบเทียบจุดเน้นของวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ.....	234

ตารางที่ 18	แนวทางการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนของวิทยาลัยชุมชนใน ต่างประเทศ.....	236
ตารางที่ 19	การสังเคราะห์บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชนตามพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน.....	243
ตารางที่ 20	การสังเคราะห์องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง.....	250
ตารางที่ 21	การสังเคราะห์ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง.....	254
ตารางที่ 22	การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง.....	259
ตารางที่ 23	การสังเคราะห์ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง.....	264
ตารางที่ 24	การสังเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน.....	268
ตารางที่ 25	ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจำแนกตามลักษณะของพหุภาคีความร่วมมือ....	272
ตารางที่ 26	ผลการวิเคราะห์ทุนภูมิสังคมของวิทยาลัยชุมชน.....	291
ตารางที่ 27	ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพการผลิตข้าวอินทรีย์ ด้วยวิธี แบบนาโยน.....	310
ตารางที่ 28	ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพการดูแลผู้สูงอายุ.....	312
ตารางที่ 29	ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพนักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	313
ตารางที่ 30	ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพอาชีพผู้ประกอบการอาหารไทย..	314
ตารางที่ 31	หลักการดำเนินงาน "รู้จัก เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา.....	372

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน.....	11
ภาพที่ 2	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	36
ภาพที่ 3	โครงสร้างองค์กรของวิทยาลัยชุมชนที่มีขนาดใหญ่.....	51
ภาพที่ 4	โครงสร้างการบริหารวิทยาลัยชุมชนภายใต้คณะกรรมการกำกับดูแล ของมลรัฐ.....	52
ภาพที่ 5	โครงสร้างวิทยาลัยชุมชนภายใต้ระบบบริหารมหาวิทยาลัยของมลรัฐ... ที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซีย.....	53 55
ภาพที่ 6	พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย.....	69
ภาพที่ 7	ความเชื่อมโยงของคุณวุฒิแห่งชาติกับความต้องการกำลังคน การผลิต และการพัฒนา.....	86
ภาพที่ 8	โครงสร้างการบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.....	92
ภาพที่ 9	รูปแบบการจัดการศึกษาศูนย์ชุมชน.....	103
ภาพที่ 10	จำนวนบุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชน.....	184
ภาพที่ 11	โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสถาบันวิทยาลัยชุมชน.....	193
ภาพที่ 12	การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชน.....	228
ภาพที่ 13	บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน.....	241
ภาพที่ 14	เดนไดรแกรม “บทบาทตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของวิทยาลัย ชุมชน.....	242
ภาพที่ 15	บทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน.....	247
ภาพที่ 16	หลักการบริหารการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชน.....	326
ภาพที่ 17	เดนไดรแกรม “องค์ประกอบเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน.....	331
ภาพที่ 18	(ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	332
ภาพที่ 19	รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน.....	336

ภาพที่ 21	องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน	337
ภาพที่ 22	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชน.....	341
ภาพที่ 23	การเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชน.....	359
ภาพที่ 24	วิทยาลัยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน.....	376
ภาพที่ 25	หลักการดำเนินงาน “รู้จัก เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา.....	380

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายหันมาเปิดนโยบายทางเศรษฐกิจแบบเสรี และดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจภายใต้กฎกติกาอันเป็นสากล ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เกิดการลงทุน และการจ้างงานมากขึ้น โดยเฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป แรงงานวัยหนุ่ม วัยสาวหายไปจากชุมชน เพื่อไปทำงานในโรงงานของท้องถิ่น หรือโรงงานต่างถิ่น มีเพียงผู้สูงอายุ และเด็กที่ยังอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผลให้ศักยภาพของชุมชนอ่อนแอลงจนไม่สามารถดูแลพึ่งพาตนเองได้ อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนขาดความเข้มแข็งนั้นเป็นเพราะสังคมไทยอ่อนแอทางปัญญา มีความรู้น้อย ใช้ระบบอำนาจเป็นใหญ่เนื่องจากขาดความรู้ เช่น ระบบราชการ คือตัวแทนขององค์กรเชิงอำนาจ มีแต่เน้นกฎหมาย ระเบียบ การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด เพราะสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาที่ซับซ้อนและยากต่อการแก้ไขมากขึ้น (ประเวศ วะสี, 2541) ซึ่งเสรี พงศ์พิศ (2548 ข) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้คนไทยอ่อนแอทางปัญญานั้น เป็นเพราะ (1) ถูกครอบงำจากความคิดแบบแยกส่วน ซึ่งเป็นความคิดของตะวันตก มาพร้อมกับวิทยาศาสตร์และวิชาการต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีวิถีชีวิตของคนยุคใหม่ การจัดการสังคมก็แยกส่วน การเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาทุกระดับก็แยกส่วน จนวันนี้มีคำฮิตที่สุด คือ บูรณาการ และองค์รวม เพราะทุกคนโยนหาการเชื่อมโยง การประสานงาน ไม่ใช่ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ของใครของมัน (2) ไม่มีความสามารถในการถอดรหัสภูมิปัญญา เพราะภูมิปัญญาเป็นอะไรที่ลึกลับ ใช้เครื่องมือแบบตะวันตกไปตีค่าภูมิปัญญาถึงได้เหลือชนิดเดียว ทำให้คนสมัยนี้ดูถูกภูมิปัญญาตนเอง ดูถูกพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เพราะท่านเรียนจบแค่ ป.4 ถ้าไม่มีเครื่องมือถอดรหัสภูมิปัญญา เราก็เข้าไม่ถึงคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของภูมิปัญญา กว่าที่จะเห็นคุณค่าของการแพทย์แผนไทย แผนโบราณหมอยาเก่งๆ ก็ตายเกือบหมดแล้ว สมุนไพรก็ถูกเขาเอาไปจุดสิทธิบัตรเกือบหมดแล้ว (3) ไม่มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ การเรียนคือการท่องจำความรู้ จึงไม่มีวัฒนธรรมการวิจารณ์ คนไทยจึงรับการวิพากษ์วิจารณ์ไม่ค่อยได้ คิดว่าเป็นการด่า เด็กคิดไม่เหมือนผู้ใหญ่ก็ว่าเถียง เด็กดีต้องเป็นคนว่านอนสอนง่าย และ (4) ไม่สามารถตามทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ ข้อมูลข่าวสารมาจากสารทิศ รวดเร็วเท่าแสง และมากมายจนไม่รู้จะอะไรเป็นอะไร หลายคนจึงตกขบวนโลกาภิวัตน์ด้วยความสมัครใจ ไม่สนใจข่าวสารบ้านเมือง

แต่สนใจ ละครน้ำเน่า และเกมปัญญาอ่อนมากกว่า ดังนั้น การสร้างพลังปัญญาอย่างรู้เท่าทัน ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ก็คือการเริ่มกระบวนการพัฒนาประเทศจากฐานราก โดยเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างพลังปัญญาให้เกิดได้ก็คือ การเตรียมประชาชนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพ ด้วยการให้การศึกษาแก่ประชาชน

ทิศทางในการจัดการศึกษาของประเทศไทย จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยในเรื่องของชุมชนเข้มแข็งนั้น ได้ถูกกล่าวถึงมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง มีความพร้อมและเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน เพื่อให้ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม เป็นการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งถูกนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่ง ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ก็ยังคงยึดเอาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติอย่างบูรณาการ ซึ่งล้วนเป็นผลอันเกิดจากการที่สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและเป็นการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคนในสังคม เน้นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องต้องมาประสานครบองค์และมีลักษณะดุลยภาพ (Balance) ซึ่งลักษณะที่เป็นบูรณาการที่ทำให้เกิดองค์รวมคือ ความรู้ ความเข้าใจทั่วถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและด้วยเจตจำนงที่เกื้อกูลก็จะมีปฏิบัติที่พอดี ซึ่งจะทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็น การปรับตัวของส่วนต่างๆ อย่างประสมกลมกลืนและเกื้อกูลกัน (พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต), 2541) ดังนั้น สถาบันการศึกษา จึงต้องร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ของสังคม เพื่อจัดการศึกษา โดยมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า ...“ให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กร

วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมชุมชนอื่นๆ รวมกัน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน"... (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ปลายทางของการศึกษาในสิ่งที่ต้องทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เพื่อให้สถาบันการศึกษาทุกระดับ ทุกสถาบันได้เห็นถึงความสำคัญของการที่ต้องทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความหมายของการศึกษาที่สมบูรณ์

ชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ แก้ปัญหาของตนได้โดยใช้ภูมิปัญญาและกระบวนการในท้องถิ่น ซึ่งอาจใช้แทนคำว่า ประชาสังคม (Civil Society) ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และคนในชุมชนมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันในทุกขั้นตอนเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน (พนัส พฤษสุสุนันท์ และคณะ, 2546) โดยหัวใจของการสร้างพลังชุมชนอยู่ที่การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อมุ่งหวังให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ชุมชน และการมีความรู้ดีถึงความเป็นชุมชน (Isarel, and Others, 1994) ซึ่งเป็นกระบวนการทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่เรียกว่า การศึกษาตามอัธยาศัย อันหมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล และบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ดังจะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2551-2554) ที่ว่า "...สถาบันอุดมศึกษาลดบัณฑิตที่มีคุณภาพ มุ่งตอบสนองผู้เรียนในวัยเรียน วัยทำงาน และวัยสูงอายุ เพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถปรับตัวสำหรับงาน ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ได้"... (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551) โดยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรเป็นการศึกษาเพื่อการผลิตมันสมองของชาติ ที่รับช่วงและเอื้อต่อการศึกษาระดับพื้นฐานได้อย่างกลมกลืน อีกทั้งไม่แปลกแยกกับสังคม ชุมชนและท้องถิ่น และมีใช้การศึกษาที่แปลกแยกจากผู้เรียนกลุ่มใหญ่ แต่จะต้องเป็นการศึกษาที่คำนึงถึงรอยต่อของระดับและประเภทการศึกษาที่การอุดมศึกษาสามารถเอื้อและเกื้อกูลต่อการศึกษาระดับต่ำกว่าได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นการศึกษาเพื่ออุดมปัญญา ที่สามารถเป็นที่พึ่งทางสมองและสติปัญญา และการหาทางออกของท้องถิ่นและประเทศ ทั้งยามปกติและยามประสพภาวะวิกฤตได้อย่างยั่งยืน (พิณสุดา สิริรังศรี, 2555) เพราะอุดมศึกษา คือ หัวรถจักรทางปัญญา พาชาติออกจากวิกฤต (ประเวศ วะสี, 2552) โดยสถาบันอุดมศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน ด้วยการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น การเข้า

ไปร่วมดำเนินการแก้ปัญหาของชุมชน และการจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ให้การส่งเสริม การศึกษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้าถึงได้ง่าย ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ในฐานะผู้กระตุ้นส่งเสริม แบบร่วม คิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ จัดทำฐานข้อมูลท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย โดยระบบข้อมูลสนเทศ ภูมิศาสตร์ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาชุมชน จัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิ ปัญญาไทยเป็นฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ด้านนี้ หรือเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนี้มาร่วมผลิตบัณฑิตและวิจัย และให้สถาบันการศึกษามีพื้นที่รับผิดชอบใน การส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

จากนโยบายการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ธานีธาอรรถเวช (2555) ที่แถลงเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2555 ว่า ...“จัดการศึกษาโดยยึด นักเรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมทั้งภาคเมืองและภาคชนบท พร้อมจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน การศึกษาจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของ ประชาชน ประชาชนที่เข้มแข็งและมีความรู้ คือทุนที่มีพลังในการต่อสู้กับความยากจน...”ซึ่งอาจ กล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง สะสมพลังของชาติ ชาติใดมีทุนทางสังคม แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมากขึ้นเพียงใด มีปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับ คุณภาพของระบบการศึกษา (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2543) โดยผลการจัดการศึกษาตลอดช่วง ทศวรรษที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการศึกษาสำหรับ ประชาชน และได้ขยายโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ขยายการศึกษา ภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี และขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 12 ปี ทำให้ประชาชนเห็นถึง ความสำคัญและมีความต้องการศึกษาในระดับสูงเพิ่มขึ้นโดยคาดการณ์ว่าจะมีผู้สำเร็จชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าเพิ่มขึ้นจาก 522,428 คน ในปี 2545 เป็น 909,000 คน ในปี 2557 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา อ้างถึงในพรสวรรค์ วงษ์ไกร, 2553) นอกจากนี้ ผลกระทบจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมยังส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทกลายเป็น ผู้ด้อยโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้น โดยคาดการณ์ว่าจะมีผู้สำเร็จการศึกษาใน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เข้าเรียนศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในปี 2557 ได้เพียง 599,380 คน และมีจำนวนผู้หายไปจากระบบถึง 309,620 คน (พรสวรรค์ วงษ์ไกร, 2553) เพราะ สาเหตุมาจากความขาดแคลน และยากไร้ จนต้องละทิ้งถิ่นไปหางานทำที่อื่น ส่งผลให้ชุมชนเกิด ความอ่อนแอและขาดการพัฒนาที่ยั่งยืน รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงสร้างทางเลือกให้ ประชาชนได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ภายใต้หลักการตามนโยบาย ...

“การศึกษาสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน”... ซึ่งได้กำหนดเป็นนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ด้านการศึกษาข้อ 4 จัดให้มีวิทยาลัยชุมชนขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา โดยมีกลุ่มผู้ด้อยโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษาในชนบทที่ไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของวิทยาลัยชุมชน (สุนันทา แสงทอง, 2551) นอกจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในชนบทแล้ว กฤษฎพงษ์ กীরติกร (2555) ประธานกรรมการวิทยาลัยชุมชน ยังได้กล่าวถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรวัยแรงงานจำนวนกว่า 37 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ออกจากระบบการศึกษาด้วยวุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อออกไปเป็นแรงงานนอกระบบประกันสังคม ได้รับค่าแรงขั้นต่ำตลอดชีวิตงาน มีอายุระหว่าง 40-50 ปี และไม่มีโอกาสกลับเข้ามาศึกษาต่อ หรือฝึกอาชีพ โดยกลุ่มประชากรวัยแรงงานดังกล่าว ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งที่สำคัญของวิทยาลัยชุมชนที่ต้องไปพัฒนากลุ่มคนเหล่านี้ให้มีความรู้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชนและสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำหนดไว้ในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ที่มุ่งเน้นให้วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน ดูแลแรงงานออกจากภาคเกษตร การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเติมเต็มศักยภาพของบุคคล (Self-Actualization) ดังนั้น บทบาทของวิทยาลัยชุมชน จึงอยู่ที่การพัฒนาคน การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาชุมชนและสังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคม และการจัดการสิ่งแวดล้อมจะเสริมให้วิทยาลัยชุมชนทำงานบริการสังคมได้มากขึ้น และชัดเจน ในฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ และวิทยาลัยชุมชนควรเป็นหน่วยวิชาการ/วิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ส่วนบทบาทในการพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาชุมชนและสังคมนั้น อาจทำให้วิทยาลัยชุมชนต้องเน้นงานด้านการบ่มเพาะอาชีพ การผลิตและธุรกิจนำร่องในชุมชน โดยเน้นการสร้างผู้ประกอบการ และการมีอาชีพอิสระ (กฤษฎพงษ์ กীরติกร, 2554) จากบทบาทดังกล่าวทำให้วิทยาลัยชุมชนมีนโยบายในการบริหารจัดการ (สุเมธ แย้มมนุ, 2554) ไว้ดังนี้ (1) การสร้างกำลังคนให้ท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนจะต้องสร้างให้คนสามารถพัฒนาอาชีพและดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข (2) หลักการดำเนินงานบริการที่เปิดกว้าง เข้าถึงง่าย หลักสูตรหลากหลาย ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและฝึกกำลังเครือข่ายชุมชน โดยการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเป็นการริเริ่มจากชุมชน ตอบสนองความต้องการของชุมชน ใช้ทรัพยากรของรัฐและเอกชนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ (3) ความร่วมมือกับท้องถิ่น และการตอบสนองต่อท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชน

จัดตั้งขึ้นภายใต้หลักการตอบสนองของความต้องการของท้องถิ่น โดยท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และบริหารจัดการร่วมกับท้องถิ่น องค์การภาครัฐและเอกชน ฯลฯ และวิทยาลัยชุมชนจึงต้องมีความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ทางด้านการพัฒนาวิชาการ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนานักศึกษา การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นและการศึกษาต่อของนักศึกษา เพื่อพัฒนาประชาชนในพื้นที่ให้มีความรู้และสามารถนำเอาความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน และชุมชนให้ดีขึ้น

จากทัศนะของสุเมธ แย้มมนุ่น (2552) ที่ว่า ...“วิทยาลัยชุมชนน่าจะเป็นจักรกลสำคัญควบคู่ไปกับการทำงานในมหาวิทยาลัย เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยหลายเรื่องเป็นสิ่งดีต่อชุมชน แต่มหาวิทยาลัยไม่สามารถจะนำสิ่งนั้นไปถ่ายทอดต่อยอดไปยังชุมชนได้ วิทยาลัยชุมชนน่าจะเป็นตัวกลางที่เชื่อมระหว่างผลผลิตของมหาวิทยาลัยกับการพัฒนาลงไปสู่เกษตรกรลงไปสู่ผู้ประกอบการ ลงไปสู่เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งอยู่ในชุมชน โดยใช้องค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย วิทยาลัยชุมชนน่าจะทำหน้าที่เป็นนกอพยพนำสิ่งต่างๆ เหล่านั้นไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงโดยการสนับสนุนของสถาบันอุดมศึกษา”... และประเวศ วะสี (2544) ได้กล่าวถึง วิทยาลัยชุมชนว่าเป็นการศึกษาเชื่อมต่อระหว่างมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับมหาวิทยาลัย แต่ละจังหวัดต้องสามารถรับเด็กที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องการเรียนต่อให้ได้เรียนทุกคน ต้องระดมสรรพกำลังทั้งหมดในจังหวัด ทั้งทางราชการ เอกชน ชุมชน ศาสนา สื่อ เป็นต้น มาจัดการวิทยาลัยชุมชนที่เน้นการประกอบอาชีพนานาชนิด และการศึกษาทั่วไปที่เป็นเครดิตไปเรียนต่อมหาวิทยาลัย ผู้ศึกษาในวิทยาลัยชุมชนจำนวนมากจะประสบความสำเร็จในอาชีพ การประสบความสำเร็จในอาชีพเป็นการศึกษาอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยควรเห็นคุณค่าและเครดิตของการศึกษาอย่างนี้ ถ้ามหาวิทยาลัยรับผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพไปเรียนต่อจะช่วยให้คุณภาพในการศึกษาในมหาวิทยาลัยดีขึ้นด้วย สถานประกอบการต่างๆ ในจังหวัดควรร่วมมือกับวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้การศึกษากับพนักงานในองค์กรของตน และนักศึกษาอื่นๆ ด้วย สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในลักษณะของความร่วมมือกันมีความสำคัญและจำเป็นต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนั้นรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจึงเกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้มีการสร้างเสริมการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ยั่งยืนและเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ วิทยาลัยชุมชนจึงต้องบริหารจัดการศึกษาบนพื้นฐานของการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การระดมทรัพยากรและการสนับสนุนจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น โดย

วิทยาลัยชุมชนเป็นช่องทางเดียวที่คนในชุมชนจะร่วมกันกำหนดทิศทางการศึกษา และการพัฒนาชีวิตให้แก่คนในชุมชนได้ ซึ่งมีการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมทำโดยชุมชน (สุนันทา แสงทอง , 2549; อ้างถึงในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

จากรายงานการประชุมคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนได้กล่าวถึงบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาคน เพื่อให้คนไปพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยจะต้องร่วมมือกับเครือข่ายซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชน องค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้วในจังหวัด การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอนุปริญญาต้องร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่นในการเปิดสอนเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่แท้จริงของวิทยาลัยชุมชน ในการจัดทำโครงการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน จะต้องศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่ว่ามีหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ มีการดำเนินการในเรื่องใดไปแล้วบ้าง เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาต่อยอดงานที่มีอยู่แล้วให้เกิดความต่อเนื่อง ใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่แล้ว โดยไม่ต้องลงทุนใหม่ คิดใหม่ ต้องจัดให้มีระบบการบริหารจัดการการผลิตร่วมกับชุมชนในการต่อยอดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่นำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับชุมชน สำหรับสิ่งที่วิทยาลัยชุมชนยังขาดอยู่ คือ วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเครือข่าย เช่น วิทยาลัยชุมชนเป็นเครือข่ายกับสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในการนำหลักคิดโครงการ 1 ไร่ 1 แสนบาทไปขยายผล โดยวิทยาลัยชุมชนต้องออกแบบการดำเนินโครงการด้วยการใช้กระบวนการวิจัยควบคู่ไปกับดำเนินงาน ก็จะทำให้เกิดองค์ความรู้ของชุมชน ขณะเดียวกันวิทยาลัยชุมชนต้องออกแบบการพัฒนาเชิงหลักสูตรที่ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการสามารถนำผลที่ได้จากการปฏิบัติจริงสะสมไปเป็นหน่วยกิตได้ และจุดอ่อนของวิทยาลัยชุมชนอยู่ที่การมองเพียงด้านการศึกษา โดยไม่คำนึงถึงท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนจะต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคเอกชน เช่น หอการค้าจังหวัด ประธานสภาการท่องเที่ยวของภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นเครือข่ายทั้งด้านองค์ความรู้ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ได้และในอนาคตวิทยาลัยชุมชนต้องเตรียมความพร้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และสถานที่ถ่ายทอดความรู้เพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในพื้นที่ รวมถึงกลุ่มนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ ควรให้ชุมชนมีบทบาทในกิจกรรมในเรื่องของการสนับสนุนพื้นที่ จะทำให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของตนเองมาก และส่งผลให้ความสำเร็จมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น บทบาทของวิทยาลัยชุมชนนอกเหนือจากจัดทำชุดหลักสูตรฝึกอบรมและเอกสารการฝึกอบรมแล้ว วิทยาลัยชุมชนต้องถอดความรู้ให้ชุมชนหรือสังคมได้รับรู้ และนักเรียนนักศึกษาได้นำไปใช้โดยจัดทำเป็นหนังสือสำหรับสาธารณะ ทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์เผยแพร่บนเว็บไซต์ และทำ

เป็น Wikipedia ภาษาไทยให้กับนักเรียนและประชาชนที่สนใจได้ใช้สืบค้นข้อมูล ทั้งนี้หนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ถือว่าเป็นผลผลิตที่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเผยแพร่เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระจายไปสู่วงกว้าง และในการจัดทำหนังสือออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนนั้น ควรขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนในการจัดพิมพ์ (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2555)

จากสาระและแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะทำการวิจัยและนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ซึ่งผลที่ได้จะเป็นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมให้ตรงกับความต้องการของชุมชน อีกทั้งยังสามารถนำรูปแบบไปกำหนดนโยบายส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษาของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เพื่อ

1. ศึกษาและวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
2. วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด และองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของวิทยาลัยชุมชนเป็นอย่างไร
2. องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนมีอะไรบ้าง
3. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มความร่วมมือแบบพหุภาคี ที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จำแนกเป็นผู้ให้ข้อมูล ได้ดังนี้

1.1 ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2544

1.2 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารระดับนโยบาย และผู้บริหารระดับปฏิบัติการ

1.3 ผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน อาจารย์ผู้สอน ในวิทยาลัยชุมชน คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด มาจากผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนหอการค้าแห่งประเทศไทย ผู้แทนหอการค้าจังหวัด ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าของวิทยาลัยชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

2. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน พัฒนาโดยวิเคราะห์จากบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต (การจัดการศึกษาและการฝึกอบรม) การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

3. การตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่สร้างขึ้น โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนนี้ มีความตรงต่อสถานการณ์จริงอย่างไร และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานหรือไม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้

วิทยาลัยชุมชน หมายถึง สถานศึกษาของรัฐที่บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อสนองความต้องการของชุมชน ด้วยการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษ วิจัย ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เติบโตเต็มศักยภาพบุคคลตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

รูปแบบ หมายถึง สิ่งหรือแนวทางการดำเนินงานที่ใช้แทนโครงสร้างทางความคิดและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายและมองเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและเชื่อถือได้ แล้วจึงนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใด อย่างหนึ่ง

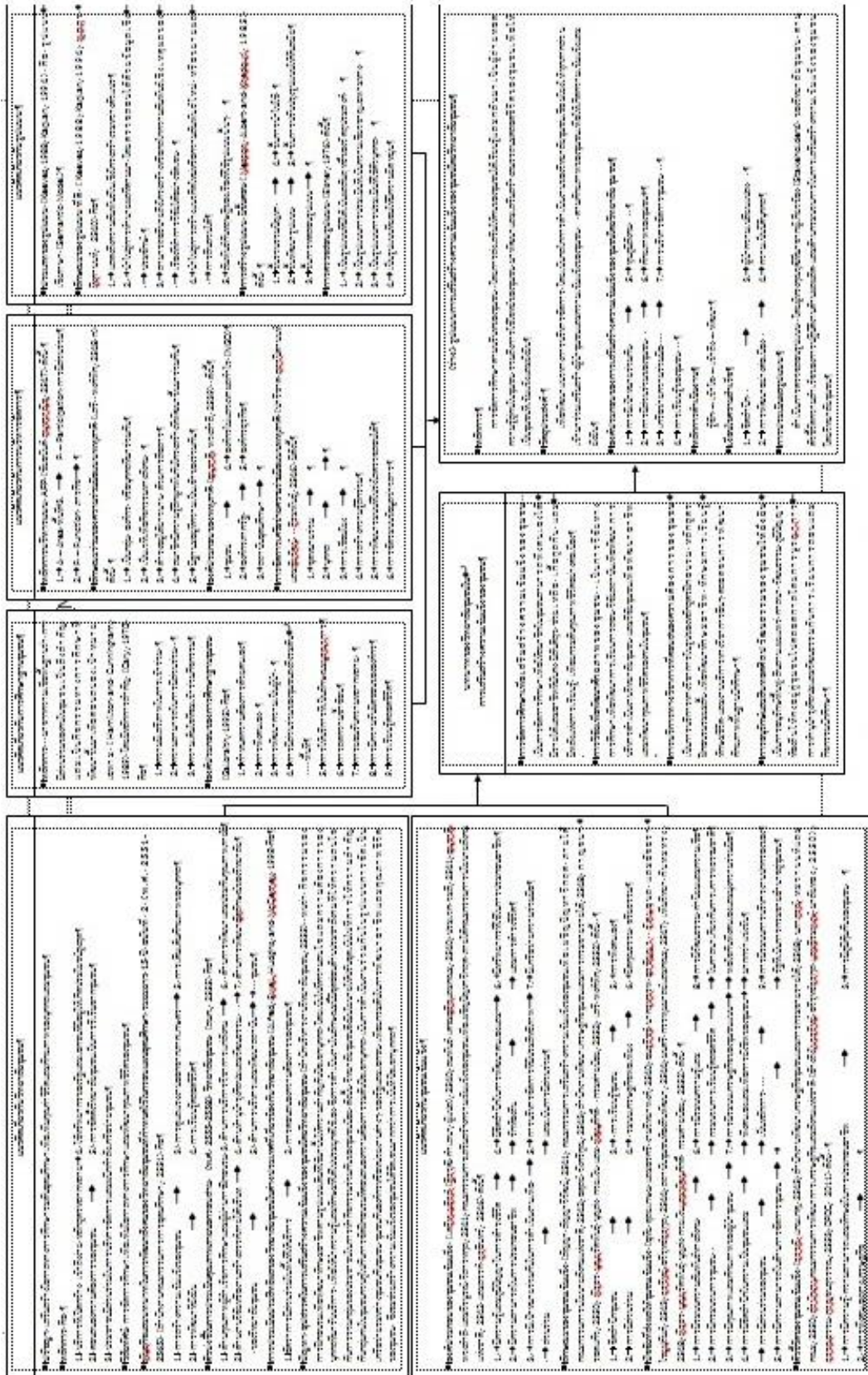
ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีการพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือกัน โดยการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้สามารถต่อรองกับองค์กรภายนอกได้ และเป็นชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และลงมือทำร่วมกันในการแก้ปัญหาของชุมชน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม โดยเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมของคน และเครือข่ายบุคคลและองค์กรชุมชนเป็นสำคัญ

ความร่วมมือแบบพหุภาคี หมายถึง การระดมสรรพกำลังจากชุมชน องค์กรภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) และองค์กรธุรกิจที่อยู่ในชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาในลักษณะของหุ้นส่วน (Partnership) ที่ต่างฝ่ายต่างต้องลงทุนและได้รับผลตอบแทนที่เสมอภาคกัน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หมายถึง วิทยาลัยชุมชนดำเนินการตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา คือ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน รวมถึงการดำเนินงานในบทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัย โดยสร้างกรอบแนวคิด เรื่อง การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

สรุปมโนทัศน์ที่ใช้อธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นการวิจัยโดยสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน

1.1 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551–2565) กำหนดให้วิทยาลัยชุมชนเป็นหนึ่งในสี่กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา มีพันธกิจและบทบาทในการพัฒนาสังคมของวิทยาลัยชุมชนที่กำหนดไว้ในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551–2565) ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน การดูแลแรงงานออกจากภาคเกษตร การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเติมเต็มศักยภาพของบุคคลโดยมีหลักการคือ (1) รองรับพื้นฐานของการสร้างคนให้ชุมชน (2) จัดหลักสูตรตามความต้องการของชุมชน (3) ทำใจจริงจากชุมชน (4) รักษาคนมีประสบการณ์และความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน และ (5) ใช้และระดมทรัพยากรที่มีในพื้นที่ รวมทั้งบริหารร่วมโดยชุมชน ส่วนกลไกการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน คือ การจัดหลักสูตรอนุปริญญาและการฝึกอบรม การสร้างกำลังคนร่วมกับมหาวิทยาลัย อาชีวศึกษา ภาคการผลิตจริง และหน่วยงานด้านการพัฒนาแรงงานเพื่อปรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร เพื่อเตรียมเข้าสู่ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่บริการของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งยกระดับความรู้สมรรถนะทักษะของผู้ทำงานในภาคการผลิตจริงเพื่อเพิ่มผลิตภาพ รองรับการเปลี่ยนงานและเปลี่ยนอาชีพของพื้นที่บริการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

1.2 ตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2555–2558) วิทยาลัยชุมชน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555) ดังนี้

1.2.1 ด้านคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรม ได้แก่ (1) ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการอบรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ระดับอนุปริญญา ปวส. ปวช. และผู้ผ่านการฝึกอบรม) (2) ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมทำประโยชน์ให้ชุมชน และ (3) ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมยังอยู่ในชุมชน

1.2.2 ด้านงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ภายใต้บริบทของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ (1) งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่มีการนำเสนอผ่านผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน และ (2) ผลงานของครู

1.2.3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ (1) ผลการนำความรู้และประสบการณ์มาเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

1.2.4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ได้แก่ (1) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน ผู้รับการศึกษา และบุคลากรทุกกลุ่มในวิทยาลัยมีวิถีชีวิตและมีความประพฤติที่ดีงาม

1.2.5 ด้านการบริหารและพัฒนาสถาบัน ได้แก่ (1) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิทยาลัย (2) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิชาการ (3) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน และ (4) การพัฒนาครูและอาจารย์พิเศษ

1.2.6 ด้านการพัฒนาและประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ (1) ผลประเมินการประกันคุณภาพภายในรับรองโดยต้นสังกัด

1.2.7 ด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ (1) ผลการบริหารวิทยาลัยให้เกิดอัตลักษณ์ (2) ผลการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมตามอัตลักษณ์ ซึ่งมีผลการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาตามอัตลักษณ์ และผลการพัฒนาผู้ผ่านการฝึกอบรมตามอัตลักษณ์ (3) ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของวิทยาลัย และ (4) ผลการชี้แจง ป้องกัน หรือแก้ปัญหาของสังคมในด้านต่างๆ

1.3 ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนพบว่า กิจกรรมของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพตามรูปแบบเดิมที่ใช้มานั้นให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล โดยเน้นไปที่ความสนใจและความต้องการของบุคคลที่มาใช้บริการ เพื่อให้ได้รับความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้เอง ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้มีจุดอ่อนด้านประชาสังคมที่ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของประชาชนในการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชนน้อยมาก ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจึงมีนโยบายให้ปรับจุดเน้นไปการให้ความสำคัญกับกลุ่มคนในชุมชนควบคู่ไปกับการจัดฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการระดับปัจเจกบุคคล เน้นการดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบการจัดเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ และเอกชน เพื่อยกระดับในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ชัดเจนมากกว่าการเน้นที่ปัจเจกบุคคล (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนได้นำกำหนดเป็นบทบาทของวิทยาลัยชุมชนได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

2.1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง (เดวิท แมธิวส์ (จิรวุฒิ คำเสนา, ผู้แปล), 2540; สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ, 2540; ประเวศ วะสี, 2541; อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทกุล, 2541; คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ, 2542) ได้แก่ (1) มีบุคคลหลากหลายรวมกันเป็นองค์กรชุมชน (2) มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม (3) มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองและรักท้องถิ่น (4) มีการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผลและเรียนรู้ร่วมกัน (5) มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ (6) มีเครือข่ายในการดำเนินงาน

2.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541; คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ, 2542; อุดุลย์ วงศ์ศรีคุณ, 2543; สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้, 2548; กาญจนา รอดแก้ว, 2550; พีรธร บุญยรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงิน และ พัฒนศักดิ์ กระจ่างน้อย, 2552; เสรี พงศ์พิศ, 2552) คือ (1) มีความผูกพันระหว่างสมาชิกและชุมชน (2) มีกระบวนการของชุมชนที่สมาชิกมีส่วนร่วม (3) มีการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (4) มีระบบเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน (5) มีการพึ่งตนเองได้ทั้งด้านทุน แรงงาน ทรัพยากรและมีแผนพัฒนาต่างๆ ด้านของชุมชน (6) มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของตนเองและของชุมชน และ (7) มีความยึดมั่นในคุณธรรม ความดี ปราศจากอาชญากรรม วรรณะชาติลึงแวดล้อม

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง (อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์, 2540; อมรวิทย์ นาครทรรพ อาชัญญา รัตนอุบล และอัจฉรา ไชยูปถัมภ์, 2543); วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, 2544; สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2544; มนตรี กรรพุมมาลย์และคณะ, 2547; เพิ่มวิทยากันทะทอง, 2548; พีรธร บุญยรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงินและพัฒนศักดิ์ กระจ่างน้อย, 2552) คือ (1) การมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคม (2) การมีกระบวนการชุมชน (3) การมีคุณภาพและศักยภาพของผู้นำชุมชน (4) การมีจิตสำนึกในความเป็นชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน (5) การมีความสามารถในการจัดการชุมชน (6) การมีระบบความรู้และกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (7) การมีระบบเศรษฐกิจของชุมชนแบบพึ่งตนเอง และเพื่อการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก (8) การมีวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อในศาสนาเกี่ยวกับการเคารพธรรมชาติพอใจกับการพึ่งตนเองและมุ่งความร่วมมือมากกว่าการแข่งขันและ (9) การมีระบบการบริหารงานปกครองของรัฐที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน

2.4 ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง (วรรณี่ แกมเกตุ, 2545; สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนและการกระจายรายได้, 2548; นภาภรณ์ ทะวานนท์และคณะ, 2550; สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ่างถึงในวรัววิทย์ อวิรุทรวรกุล และธีระพงษ์ มาลัยทอง , 2550); วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2553; DPDC, 2011) คือ (1) การมีความรู้ ความสามารถและ ทักษะในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การศึกษาของคนในชุมชนและการพัฒนาทักษะการประกอบ อาชีพ (2) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีงานทำ และ (4) การมีภูมิคุ้มกันของชุมชน ได้แก่ การมีผู้นำและภูมิปัญญาท้องถิ่น การรวมกลุ่ม/ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของกลุ่ม การมี ส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชน

กล่าวโดยสรุปแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง มากำหนดบูรณาการเพื่อกำหนดเป็น บทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 4 ด้าน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษารฐานชุมชน

3.1 หลักการของการศึกษารฐานชุมชน มาจากความเชื่อพื้นฐานว่า การมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อตอบสนอง เป้าหมายเฉพาะ (Hamilton and Cunningham, 1989) โดยมีหลักการสำคัญ (Cary, 1970) คือ (1) เสรีภาพในการเข้าร่วม (Freedom to Participate) (2) ความสามารถในการมีส่วนร่วม (Ability to Participate) และ (3) ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม (Willingness to Participate)

3.2 แนวคิดของกัลเบรท (Galbraith, 1995) ได้กำหนดองค์ประกอบของการศึกษาร ฐานชุมชนไว้ดังนี้

3.1.1 กำหนดความต้องการด้วยตนเอง (Self-Determination) ที่จะแสวงหา ความต้องการและแสวงหาแหล่งข้อมูลที่จะใช้ตอบสนองความต้องการ

3.1.2 การพึ่งพาตนเอง (Self-help) รับผิดชอบความเป็นอยู่ของตนเองได้

3.1.3 พัฒนาความเป็นผู้นำ (Leadership Development) พัฒนาผู้นำท้องถิ่น ให้สามารถแก้ปัญหา ตัดสินใจและใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน

3.1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนลงถึงระดับพื้นที่ (Localization) บริการหรือ โครงการ ลงถึงระดับพื้นที่

3.1.5 ให้บริการที่เป็นลักษณะบูรณาการ (Integrated Delivery of Service) มีการร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

3.1.6 ลดความซ้ำซ้อน (Reduce Duplication of Services) ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ ด้านอย่างคุ้มค่า ลดความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ

3.1.7 ยอมรับความหลากหลาย (Accept Diversity) โดยการยอมรับความหลากหลายของคน

3.1.8 ความรับผิดชอบต่อองค์กร (Institution Responsiveness) ตอบสนองความต้องการที่มีอย่างต่อเนื่องของชุมชน

3.1.9 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ต้องจัดให้มีโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบและให้มีความหลากหลาย

4. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

4.1 หลักการบริหารแบบ AFP ของชัชอนันต์ สมุทวณิช (2547) มีดังนี้

4.1.1 พื้นที่ (A : Area) การวิเคราะห์เชิงพื้นที่ที่กายภาพตามลักษณะที่แตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และวิเคราะห์ถึงลักษณะทางวัฒนธรรมด้วย

4.1.2 ภารกิจ (F : Function) กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่

4.1.3 การมีส่วนร่วม (P : Participation) การมีส่วนร่วมหรือรูปแบบของปฏิสัมพันธ์

4.2 ลักษณะร่วมของความร่วมมือแบบพหุภาคีของเสรี พงศ์พิศ (2548 ก) มีดังนี้

4.2.1 เป็นกลุ่ม องค์กร หรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน

4.2.2 เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

4.2.3 ดำรงอยู่ได้ยาวนาน ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งต่อเนื่อง ไม่ใช่แบบเฉพาะกิจ

4.2.4 สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบต่อ

4.2.5 มีฐานะอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน

4.3 องค์ประกอบของพหุภาคี ซึ่งอนุชาติ พวงสำลี (2539) ได้จำแนกเป็นชุมชนองค์กรภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) และองค์กรธุรกิจ

4.4 การบริหารจัดการความร่วมมือแบบพหุภาคีตามแนวคิดของปารีชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ธีระพันธุ์, 2546) มีดังนี้

4.4.1 จุดมุ่งหมายร่วม การทำงานความร่วมมือจะเกิดประสิทธิภาพสูง ทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น

4.4.2 บุคคลในกลุ่มความร่วมมือจะต้องมีจิตสำนึกที่ร่วม มีความถนัดในงานที่ทำและมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในกลุ่มความร่วมมือ

4.4.3 การเชื่อมโยงโดยอาจเชื่อมต่อกันผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีศูนย์ประสานงานและการเชื่อมต่อโดยเทคโนโลยี

4.4.4 การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากการเข้ามาร่วมมือกันแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของความร่วมมือ เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันสู่เป้าหมาย

4.4.5 การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของความร่วมมือจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึที่ดีต่อทุกฝ่ายและผู้ที่มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือ

4.4.6 การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของความร่วมมือ เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของความร่วมมือ

5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

5.1 แนวคิดของคีฟส์ (Keeves, 1988) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

5.1.1 Analogue Models หมายถึงแบบหุ่นจำลองเชิงเทียบเคียง โดยวิธีการจำลองจากของจริงหรือคล้ายกับของจริง อาจมีขนาดแตกต่างจากขนาดจริงไปบ้าง เช่น หุ่นจำลองรถยนต์ หุ่นจำลองเครื่องบิน หุ่นจำลองเรือเดินสมุทร เป็นต้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเชิงกายภาพ จุดอ่อนที่พบคือ ไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบภายในแบบจำลองได้อย่างชัดเจน

5.1.2 Semantic Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้ภาษาในการอธิบาย บางครั้งเรียกว่า รูปแบบเชิงข้อความ โดยใช้ปรากฏการณ์ทางภาษา ซึ่งอาจเป็นตัวอักษร รูปภาพ หรือแผนภูมิ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบเกี่ยวกับเจตคติ รูปแบบเกี่ยวกับผลการเรียนแบบต่างๆ

5.1.3 Schematic Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้แผนภูมิ (Diagram) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อกัน เช่น การเขียนรูปแบบโครงสร้างขององค์การบริหารงาน เป็นต้น

5.1.4 Mathematical Models หมายถึง รูปแบบที่แสดงออกในรูปของสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ จึงมักเรียกรูปแบบนี้ว่า รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ โดยเริ่มมีการนำมาใช้ในช่วงปี ค.ศ. 1960 ในสาขาวิชาการวัดผลการศึกษาและต่อมาได้ขยายผลไปทางด้านการวิจัยทางการศึกษา และสาขาวิชาอื่นๆ เพราะสามารถทดสอบสมมติฐานได้และนำไปสู่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ ได้

5.1.5 Causal Models หมายถึง รูปแบบเชิงสาเหตุ เป็นรูปแบบที่อยู่ในระดับขั้นสูง โดยมีตัวแปรแต่ละตัว ต้องแสดงความสำคัญเชิงสาเหตุกับตัวแปรอื่นๆ ซึ่งมี 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) Recursive Models หมายถึง รูปแบบแสดงความสัมพันธ์ของสาเหตุหรือตัวแปรอื่นที่มีเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุไปในทางเดียว หรือไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับและ (2) Non-Recursive Models หมายถึงรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเส้นคู่ระหว่างตัวแปร โดยทิศทางของความสัมพันธ์ของตัวแปรหนึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งสาเหตุและผลของตัวแปรอื่นๆ ภายในรูปแบบนั้นๆ คือ ทั้งความสัมพันธ์ไปและย้อนกลับได้

5.2 ลักษณะของรูปแบบที่ดี (Keeves, 1988; Kaplan, 1994; พูลสุข หิงคานนท์, 2540) คือ (1) แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร (2) นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา โดยตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (3) สามารถอธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ทำการศึกษาได้อย่างชัดเจน (4) นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือขยายผลการสืบสวนได้และ (5) สัมพันธ์กับทฤษฎีของเรื่องที่ใช้รูปแบบนั้นๆ

5.3 การสร้างรูปแบบ ของเมสคอนอัลเบิร์ต และคีย์เดอริ (Mescon, Albert and Khedouri, 1985) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างรูปแบบไว้ดังนี้

5.3.1 ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไร คือปัญหาที่แท้จริง

5.3.2 ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการหลังจากการรวบรวมปัญหา โดยในการสร้างรูปแบบจะต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้าง และต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้ด้วย เพราะหากรูปแบบมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาอาจมีโอกาสบกพร่องหรือผิดพลาดได้ในระหว่างการ

ดำเนินงานในขั้นต่างๆ จึงต้องมีการประเมินค่าความแปรปรวน และควรพิจารณาด้วยความระมัดระวังว่าสมควรจะนำตัวแปรใดบ้างมาไว้ในรูปแบบที่จะสร้าง และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ต้องพิจารณาว่าครอบคลุมถึงตัวแปรหรือไม่ มีความบกพร่องหรือผิดพลาดในตัวแปรใดบ้าง

5.3.3 ขั้นการทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทำการทดสอบ โดยพิจารณาถึง (1) มีความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) รูปแบบที่สร้างหากมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้ และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จที่เกิดจากการแก้ปัญหาด้วยและ (2) มีการนำไปทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบว่า ผลการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร โดยการทดลองใช้นั้นมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ทดลองย้อนหลัง (Retrospective Evaluation) ซึ่งใช้กับข้อมูลในอดีต และการทดลองใช้ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน (Pretest)

5.3.4 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้วก็ควรสามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่กล่าวได้ว่า ความสำเร็จโดยสมบูรณ์ไปจนกว่าจะได้รับการยอมรับ และมีการนำไปใช้จริง

5.3.5 ขั้นการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) ถึงแม้ว่าจะได้มีการนำรูปแบบไปใช้อย่างประสบผลสำเร็จแล้วก็ตาม แต่ก็ควรมีการพัฒนาปรับปรุงประยุกต์รูปแบบให้มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และสถานการณ์ที่มากกระทบจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย

5.4 การตรวจสอบรูปแบบตามแนวคิดของไอสนเนอร์ (Eisner, 1976) ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยวิธีอ้างถึงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Model) ไว้ดังนี้

5.4.1 เป็นรูปแบบที่มีได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-based Model) การตอบสนองของความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Model) อย่างไรก็ตามการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกันตามวิจรณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

5.4.2 เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัยเนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการศึกษาในระดับสูงที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

5.4.3 เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้ตัวบุคคลซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินผลโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิเอง

5.4.4 เป็นรูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอรรถศาสตร์และความถนัดของแต่ละคนนับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูลตลอดจนวิธีการนำเสนอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปใช้เป็นแนวทางและข้อมูลในการส่งเสริม ผลักดันให้เกิดให้ความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จัดระบบการใช้ทรัพยากรร่วมกัน สร้างนวัตกรรมด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูผู้สอนและนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนมีคุณภาพและมาตรฐานต่อไป
2. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างเด่นชัด โดยรูปแบบที่ได้มานี้มีความทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาอื่นสามารถนำไปเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หรือศึกษาเพื่อให้เหมาะสมกับของตนเองได้
3. เป็นประโยชน์แก่บุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาอื่นๆ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิด และองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทข้อมูลเอกสารในการวิจัย ได้แก่

1.1 เอกสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1.2 เอกสารการสร้างความร่วมมือด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ รายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยชุมชน รายงานประจำปี รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รายงานการประเมินโครงการ บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามหนังสือพิมพ์ จุลสาร และรายงานวิจัยเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน

2. ประเภทข้อมูลจากบุคคลในการวิจัย ได้แก่

2.1 ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544

2.2 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

2.2.1 ผู้บริหารระดับนโยบาย ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน กรรมการวิทยาลัยชุมชน และประธานสภาวิทยาลัยชุมชนหรือกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนทั้ง 20 แห่ง

2.2.2 ผู้บริหารระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และผู้อำนวยการของวิทยาลัยชุมชน หรือรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หรือหัวหน้าโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 20 แห่ง

2.3 ผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านผู้นำชุมชนอาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด มาจากผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนหอการค้าแห่งประเทศไทย ผู้แทนหอการค้าจังหวัด ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้แทนศิษย์ของวิทยาลัยชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

3. ประเภทข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ในการวิจัย ได้แก่

3.1 สถาบัน ได้แก่

3.1.1 ติดตามผลการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ดังนี้

- 1) วิทยาลัยชุมชนยโสธร เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2556
- 2) วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2556
- 3) วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2556

3.1.2 ถอดบทเรียนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ดังนี้

- 1) วิทยาลัยชุมชนตราด เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2557
- 2) วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2557
- 3) วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2557
- 4) วิทยาลัยชุมชนสตูล เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2557
- 5) วิทยาลัยชุมชนพังงา เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2557

2557

3.2 ชุมชน ได้แก่

3.2.1 ชุมชนบ้านตาตทอง ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนยโสธร เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ บ้านตาตทอง ตำบลตาตทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

3.2.2 ชุมชนเทศบาลตำบลดงแคนใหญ่ ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนยโสธร เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ เทศบาลตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

3.2.3 ชุมชนบ้านท่าไคร้-นาแล ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ณ บ้านท่าไคร้-นาแล ตำบลนาสีนวน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2556

3.2.4 ชุมชนแปลงทดลองปลูกข้าวทนแล้งสำหรับพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ บ้านนาสีนวน ตำบลนาสีนวน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

3.2.5 ชุมชนต้นแบบบ้านจำรง มหาวิทยาลัยบ้านนอก เมื่อวันพุธที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2557 ณ บ้านเลขที่ 70 ม.7 ตำบลเนินซ้อ อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง

3.2.6 ชุมชนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนตราด เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2557 ณ ตำบลเนินทราย อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

3.2.7 ชุมชนต้นแบบตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เมื่อวันอาทิตย์ที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2557 ณ ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

3.2.8 ชุมชนบ้านคานาน ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน เมื่อวันเสาร์ที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ณ ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2.9 ชุมชนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลเหมาะและวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสานตำบลเหมาะ ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชนพังงา ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนพังงาและปราชญ์เกษตรแห่งแผ่นดิน สาขาเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2557 ซึ่งเป็นรองประธานสภาวิทยาลัยชุมชนพังงา เมื่อวันศุกร์ที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ณ บ้านเลขที่ 44 หมู่ที่ 4 ตำบลเหมาะ อำเภอกะปง จังหวัดพังงา

3.3 การประชุม ได้แก่

3.3.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรโมดูล เมื่อวันพุธที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2556 โดยมีการบรรยายพิเศษในหัวข้อ ดังนี้

1) บทบาทการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนโดยรองศาสตราจารย์ชวณี ทองโรจน์ ที่ปรึกษาด้านพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2) การจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน : กรอบนโยบายและแนวทางการปรับปรุงการจัดการความรู้ในวิทยาลัยชุมชน โดย ดร.สุเมธ แยันนุ่น ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน

3.3.2 การประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพื้นที่ของวิทยาลัยชุมชนภาคกลางและภาคตะวันออก เมื่อวันศุกร์ที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ณ ห้องภาณุมาศ ชั้น 10 โรงแรมรอยัล ริเวอร์ กรุงเทพฯ

3.3.3 การประชุมตามลักษณะงานและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพื้นที่ของวิทยาลัยชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันศุกร์ที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ณ ห้องมูจลินทร์ ชั้น 3 โรงแรมมุกดาหารแกรนด์ จังหวัดมุกดาหาร

3.3.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนแผนปฏิบัติงานการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ซึ่งมีการบรรยายพิเศษเรื่องกระบวนการทัศน์ในการจัดการความรู้สู่ชุมชน : แนวทางการขับเคลื่อนภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชน โดย ดร.สุเมธ แยมมุ่น ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน เมื่อวันพุธที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2557 ณ โรงแรม เดอะรอยัลซิตี กรุงเทพมหานคร

3.3.5 การเสวนา เรื่อง อุดมศึกษาของชุมชน : การออกแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและกรณีตัวอย่างการนำสู่การปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนในงาน “มหกรรมการอุดมศึกษาไทย” โดย ดร.สุเมธ แยมมุ่น ดำเนินรายการ และผู้ร่วมรายการ ประกอบไปด้วย ดร.กรรณิกา สุภาภา ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนตราด ดร.โยธิน บุญเฉลย รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน และนายนำชัย ฤกษ์นาสกุล ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสตูล เมื่อวันพุธที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2557 ณ ห้อง 206 อาคารศูนย์การประชุมอิมแพ็คฟอรัม ศูนย์การแสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี

3.3.6 การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) เพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์การศึกษาของวิทยาลัยชุมชนระยะ 5 ปี เมื่อวันเสาร์ที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ณ โรงแรมแม่น้ำ รามา ดา พลาซ่า กรุงเทพฯ

3.3.7 การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง Share Vision รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3 Tracks และกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์การศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ให้แก่ประธานสภาวิทยาลัยชุมชน และผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนทั้ง 20 แห่ง ณ โรงแรมเดอะรอยัล เจมส์ กอล์ฟ รีสอร์ท จังหวัดนครปฐม เมื่อวันศุกร์ที่ 4 ถึงวันอาทิตย์ที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2557

3.3.8 การประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (ร่าง) แผนกลยุทธ์การศึกษาของวิทยาลัยชุมชนระยะ 5 ปี เมื่อวันอังคารที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2557 ณ โรงแรมแม่น้ำ รามา ดา พลาซ่า กรุงเทพฯ

3.3.9 การประชุมเชิงปฏิบัติการนำแผนกลยุทธ์การศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ไปสู่การปฏิบัติ เมื่อวันที่ 27 ถึงวันพฤหัสบดีที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2557 ณ โรงแรมภูเขางามรีสอร์ท จังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 คน
 2. ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 47 คน ได้แก่
 - 2.1 ผู้บริหารระดับนโยบาย รวม 25 คน ประกอบไปด้วย
 - 2.1.1 ประธานคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และกรรมการวิทยาลัยชุมชน จำนวน 2 คน
 - 2.1.2 ประธานสภาวิทยาลัยชุมชน หรือกรรมการวิทยาลัยชุมชน จำนวน 23 คน
 - 2.2 ผู้บริหารระดับปฏิบัติ รวม 22 คน ประกอบไปด้วย
 - 2.2.1 ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน จำนวน 1 คน
 - 2.2.2 ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หรือรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หรือหัวหน้าโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนของวิทยาลัยชุมชน จำนวน 21 คน
3. ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชนใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 คน คือ ประชาชนเกษตรแห่งแผ่นดิน สาขาเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2557 และผู้นำชุมชน
4. ผู้เกี่ยวข้องของวิทยาลัยชุมชนใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 233 คน ประกอบไปด้วย
 - 3.2 ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน
 - 3.3 อาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน
 - 3.4 คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด มาจากผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนหอการค้าแห่งประเทศไทย ผู้แทนหอการค้าจังหวัด ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าของ

วิทยาลัยชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

โดยเป็นผู้เกี่ยวข้องรวม 297 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีคำนวณตามสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ใช้ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ .05 ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวนทั้งสิ้น 233 คน ดังนี้

$$\text{สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง } n = N/(1+Ne^2)$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 233 คน แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากร

ที่	ผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders)	ประชากร										รวม				
		ปราณีวิวัฒน์	สุวิวัฒน์	จารุณี	สุวิวัฒน์	สุวิวัฒน์	สุวิวัฒน์	สุวิวัฒน์	สุวิวัฒน์	สุวิวัฒน์	สุวิวัฒน์		สุวิวัฒน์			
1.	คณะกรรมการวิเทศสัมพันธ์	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	17
2.	วิเทศสัมพันธ์	10	4	15	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	42
3.	วิเทศสัมพันธ์	5	3	14	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	35
4.	วิเทศสัมพันธ์	9	2	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	25
5.	วิเทศสัมพันธ์	10	5	14	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	42
6.	วิเทศสัมพันธ์	2	3	18	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	36
7.	วิเทศสัมพันธ์	3	2	17	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	35
8.	วิเทศสัมพันธ์	10	2	13	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	38
9.	วิเทศสัมพันธ์	4	2	10	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	29
10.	วิเทศสัมพันธ์	3	2	15	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	33
11.	วิเทศสัมพันธ์	11	9	16	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	49
12.	วิเทศสัมพันธ์	4	3	13	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	33
13.	วิเทศสัมพันธ์	4	2	16	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	35
14.	วิเทศสัมพันธ์	2	2	15	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	32
15.	วิเทศสัมพันธ์	7	3	9	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	32
16.	วิเทศสัมพันธ์	6	2	13	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	34
17.	วิเทศสัมพันธ์	19	10	10	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	52
18.	วิเทศสัมพันธ์	2	3	12	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	30
19.	วิเทศสัมพันธ์	5	2	10	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	30
20.	วิเทศสัมพันธ์	7	2	13	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	35
21.	วิเทศสัมพันธ์	10	2	10	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	7	35
รวม		133	65	254	8	1	20	1	1	20	1	20	20	20	147	729

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders)	กลุ่มตัวอย่าง										รวม				
		นายก อบจ.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี	นายก อบต.ราชบุรี					
1.	คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	5
2.	วิทยาลัยชุมชนเมืองสองคอน	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	12
3.	วิทยาลัยชุมชนแพ่ง	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	11
4.	วิทยาลัยชุมชนนาง	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	10
5.	วิทยาลัยชุมชนตาก	1	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	12
6.	วิทยาลัยชุมชนพิริยดิตร	1	1	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	13
7.	วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี	1	1	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	13
8.	วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
9.	วิทยาลัยชุมชนตราด	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
10.	วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร	1	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	12
11.	วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์	1	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	12
12.	วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
13.	วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร	1	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	12
14.	วิทยาลัยชุมชนยโสธร	1	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	12
15.	วิทยาลัยชุมชนระนอง	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	10
16.	วิทยาลัยชุมชนพังงา	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
17.	วิทยาลัยชุมชนสงขลา	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
18.	วิทยาลัยชุมชนสตูล	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
19.	วิทยาลัยชุมชนปัตตานี	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
20.	วิทยาลัยชุมชนยะลา	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
21.	วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	11
	รวม	20	20	48	2	20	1	20	1	20	1	20	20	20	21	233

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แบบวิเคราะห์เนื้อหา 1 ชุด แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด และแบบสอบถาม 1 ชุด โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ภาคผนวก ข)

1. แบบวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับบันทึกข้อมูลในการสังเคราะห์เนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาตามแนวทางการวิเคราะห์สาระของคลิฟเฟินดอร์ฟ (Krippendorff, 1980) พรชูลี อาชาวอรุณ (2539) ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ประเด็นและหลักการของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนในแต่ละบทบาทตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลประกอบตัวแปรด้านบทบาทตามองค์ประกอบของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายความร่วมมือศักยภาพของชุมชนทุนภูมิสังคม และการบริหารจัดการชุมชน

1.2 รายละเอียดของข้อมูล ได้แก่ ชื่อ/ประเภทของข้อมูล แหล่งข้อมูล (ที่มา/หน่วยงาน/ชื่อเอกสารอ้างอิง วัน/เดือน/ปี) และผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม (ถ้ามี)

1.3 บันทึกรายละเอียดของข้อมูลที่พบเชิงปริมาณด้านบทบาทตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนทั้ง 7 องค์ประกอบ

1.4 บันทึกรายละเอียดของข้อมูลที่พบเชิงคุณภาพด้านบทบาทตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนทั้ง 7 องค์ประกอบ

1.5 ข้อสังเกตอื่นๆ ที่พบ

1.6 สรุปเป็นผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) ด้านบทบาทตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนทั้ง 7 องค์ประกอบ

2. แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน จำนวน 51 คน เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3. แบบสอบถาม สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 233 ชุด เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค บทบาทวิทยาลัยชุมชนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. แบบวิเคราะห์เนื้อหา นำแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของการใช้ภาษาเพื่อให้เครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาคแอลฟา (Coefficient Alpha's Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเอกสารการสร้างความร่วมมือด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ รายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยชุมชน รายงานประจำปี รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก และรายงานการประเมินโครงการ

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน รวม 51 คน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขอบหนังสือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือถึงผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

2.2 ติดต่อประสานงานขอนัดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์พร้อมส่งประเด็นการสัมภาษณ์ล่วงหน้า

2.3 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย

2.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยสัมภาษณ์ในช่วงเดือนเมษายน – กรกฎาคม พ.ศ. 2557

3. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค บทบาทวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากผู้เกี่ยวข้องทั้งวิทยาลัยชุมชน สำหรับผู้เกี่ยวข้องทั้งวิทยาลัยชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 233 ชุด โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

3.1 จัดทำบัญชีรายชื่อของผู้เกี่ยวข้องทั้งวิทยาลัยชุมชน จากบัญชีรายชื่อประชาชนชาวบ้าน บัญชีรายชื่อผู้นำชุมชน บัญชีรายชื่ออาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน และประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน จำนวน 233 คน โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด มาจากผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนหอการค้าแห่งประเทศไทย ผู้แทนหอการค้าจังหวัด ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าของวิทยาลัยชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ส่งแบบสอบถามไปตามบัญชีรายชื่อทั้งหมด 233 ชุด โดยส่งทางไปรษณีย์ พร้อมจดหมายแนะนำตัวผู้วิจัยและรายละเอียดของงานวิจัยโดยย่อ และแนบสอของเปล่าติดแสตมป์ เพื่อให้ผู้ตอบส่งแบบสอบถามกลับคือมายังผู้วิจัย ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 171 ชุด คิดเป็นร้อยละ 73.39

4. ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ อาทิ การติดตามผลการดำเนินงานและการถอดบทเรียนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน การถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ การประชุมสัมมนา การประชุมตามลักษณะงานและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพื้นที่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus Group) การประชุมเสวนา การประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็น

และข้อเสนอแนะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

4.1 ทำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดตามผลการดำเนินงานและการถอดบทเรียน

4.3 ติดต่อประสานงานขอนัดวัน เวลา สถานที่ในการติดตามผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนพร้อม

4.4 ผู้วิจัยเดินทางไปติดตามผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนด้วยตนเอง ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย

4.5 ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยติดตามผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557

5. ข้อมูลจากการประชุมตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน โดยเป็นการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) มีขั้นตอนดังนี้

5.1 นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทราบล่วงหน้า

5.2 จัดดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ และหาข้อสรุปที่เห็นพ้องต้องกันในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิธีการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) ตามแนวคิดของ สุกงศ์ จันทรวานิช (2545)

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์แผน/นโยบาย โครงการ กิจกรรม เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ แนวทางการดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

1.2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชน เช่น องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง และตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งจากเอกสาร รายงานการวิจัยที่ตีพิมพ์เป็นเอกสาร และเว็บไซต์ทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยนำมาบูรณาการกับพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน เพื่อกำหนดเป็นบทบาทของวิทยาลัยชุมชน

1.3 นำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กรอบแนวคิดบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มาสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนดังนี้

1.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 ชุด ดังนี้

1) แบบวิเคราะห์เนื้อหา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2) แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3) แบบสอบถาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1.3.2 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และปรับปรุงแก้ไข กำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิทยาลัยชุมชน โดยมีประสบการณ์การบริหารอย่างน้อย 10 ปี

2) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชน โดยมีประสบการณ์ด้านการสอนอย่างน้อย 10 ปี

2. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาท ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.1 แบบวิเคราะห์เนื้อหา

2.1.1 เก็บข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเอกสารการสร้างความร่วมมือด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ รายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยชุมชน รายงานประจำปี รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รายงานการประเมินโครงการ

2.1.2 เก็บข้อมูลจากการติดตามผลการดำเนินงานและการถอดบทเรียนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ การประชุมสัมมนา การประชุมตามลักษณะงานและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพื้นที่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus Group) การประชุมเสวนา และการประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.2 แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ โดยการสัมภาษณ์ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน รวม 51 คน

2.3 แบบสอบถาม เก็บข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาท ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน จำนวน 233 ชุดได้รับกลับคืนมา 171 ชุด คิดเป็นร้อยละ 73.39

3. ร่างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษารฐานชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับ

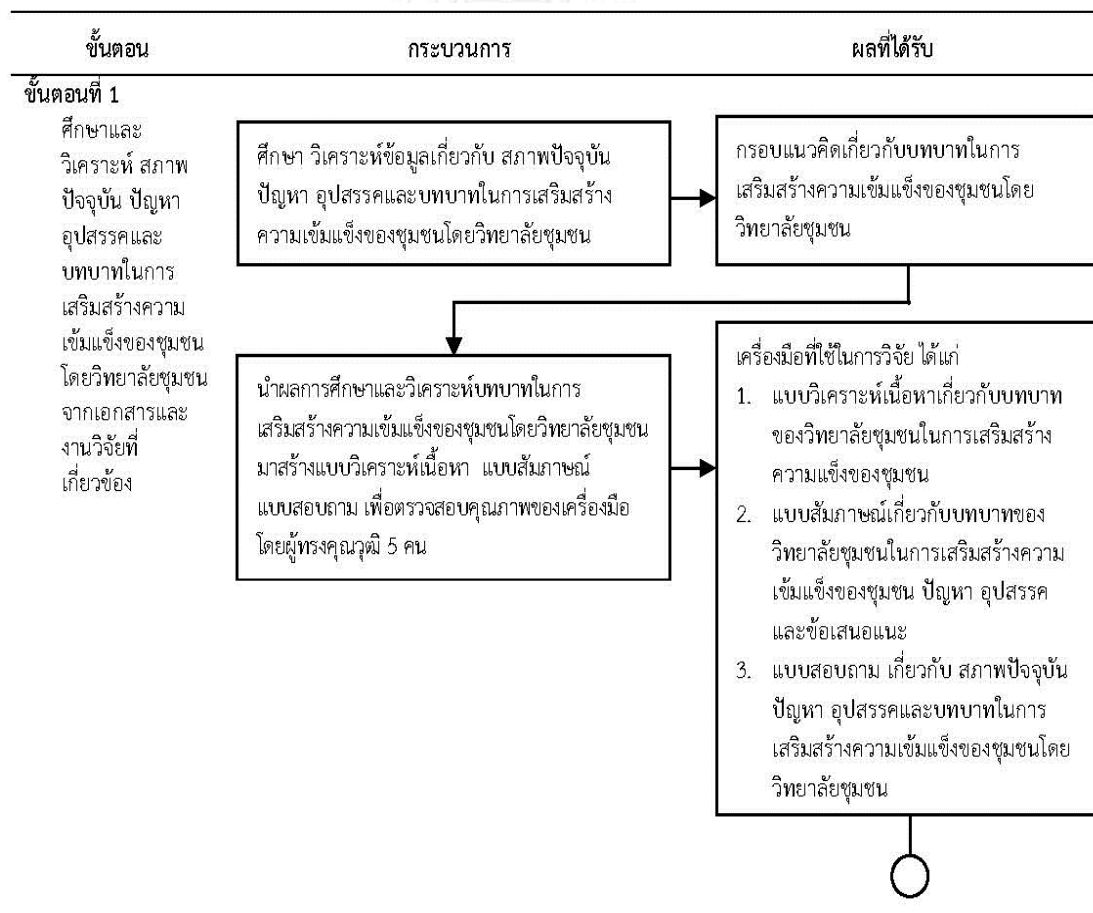
การบริหารจัดการ และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบมาบูรณาการกันเพื่อจัดทำร่างรูปแบบการเสริมสร้างชุมชนของวิทยาลัยชุมชน

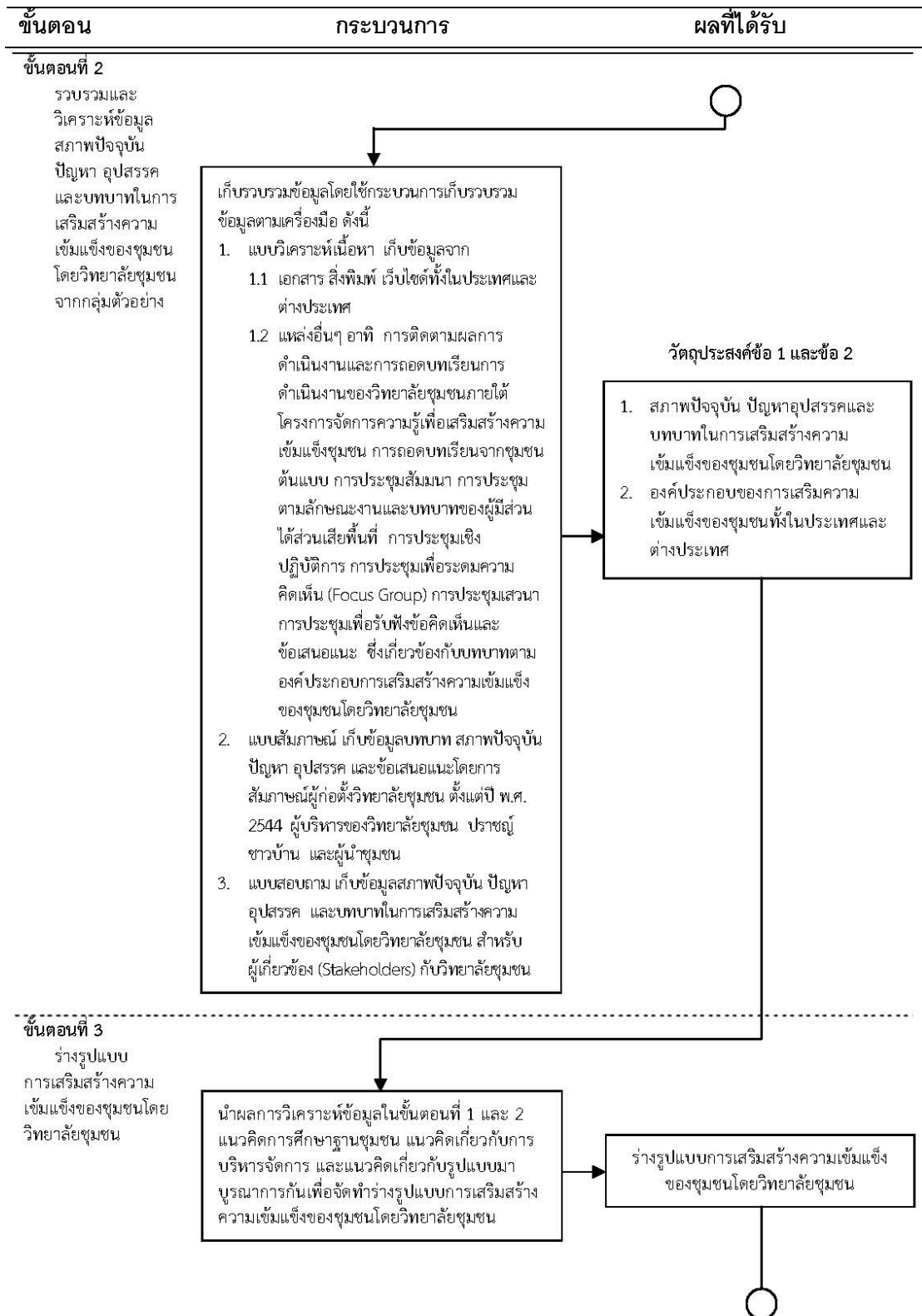
4. ตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ซึ่งได้จัดประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบการเสริมสร้างชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 เวลา 10.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุม 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามองค์ประกอบของพหุภาคี ได้แก่ ชุมชน องค์การภาครัฐ องค์การธุรกิจองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) และสถาบันอุดมศึกษา รวมจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ 14 คน ดังนี้

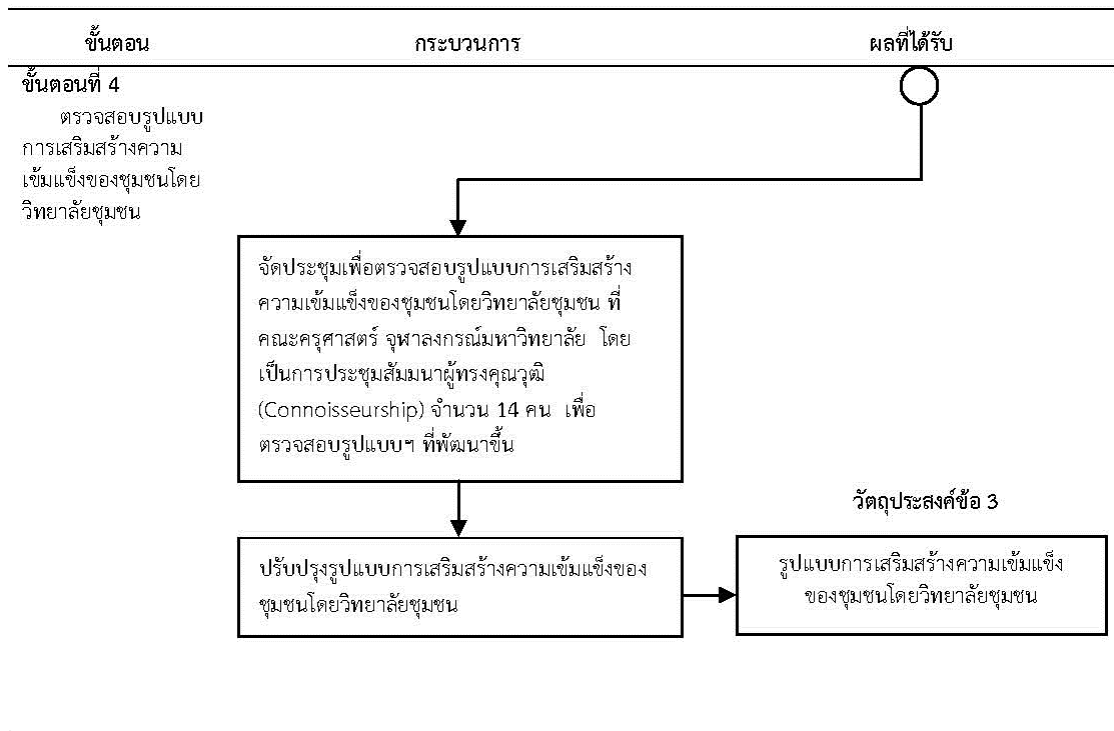
4.1 นางเน่งน้อย พัวพัฒน์กุล	ที่ปรึกษาด้านการบริหารงานบุคคลกร
สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน
4.2 นายประเสริฐ แก้วเพชร	ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนสงขลา
4.3 นายเนาวรัตน์ สวัสดิ์	ที่ปรึกษาด้านการบริหารงานบุคคลกร
สำนักงาน กคศ.
4.4 ดร.ปกรณ์ ต้นสกุล	กรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนพังงา
หุ้นส่วนโรงแรมมารวยการ์เด็น กรุงเทพฯ
4.5 นายวรวุฒิ บุญเพ็ญ	ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร
แกนนำในการสร้างผู้นำชุมชน
4.6 นายเผด็จ เปล่งปลั่ง	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร
4.7 ดร.พิทยา ชินะจิตพันธ์ุ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเมืองแห่ง
กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยนวมินทราชิตราช
4.8 นายธวัชชัย ไวยเวทา	ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกออาชีพ
กรุงเทพมหานคร ดินแดง 1
และหัวหน้าหน่วยจัดการศึกษา
วิทยาลัยชุมชนเมืองแห่งกรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยนวมินทราชิตราช

- 4.9 นายวิเชียร สำเร็จสุข ที่ปรึกษาสำนักงานวิทยาลัยชุมชนเมืองแห่ง
กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
- 4.10 ดร.โชคก ปัญญาวารานันท์ ที่ปรึกษาอาวุโส สถาบันคีนันแห่งเอเชีย
- 4.11 รศ.ดร.วราภรณ์ บวรศิริ อาจารย์ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4.12 ผศ.ดร.อภิภา ปรัชญาพฤทธิ อาจารย์คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4.13 อ.ดร.ศรเนตร อารีโสภณพิเชษฐ อาจารย์คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4.14 อ.ดร.อัฉรา ไชยปถัมภ์ อาจารย์คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2 ปรับปรุงรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วยแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 6 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน
- ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง
- ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาฐานชุมชน
- ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
- ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชน (Community College) คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาและการฝึกอบรมด้านวิชาการและด้านวิชาชีพตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชน (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2553) มีพันธกิจและบทบาทในการเตรียมกำลังคนที่มีความรู้เข้าสู่ภาคการผลิตจริงในชุมชน สถาบันสนับสนุนรองรับการเปลี่ยนอาชีพพื้นฐาน เช่น แรงงานที่ออกจากภาคเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) โดยเป็นสถาบันที่ทำงานเพื่อมุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้งและมุ่งสู่คุณภาพโดยใช้บัณฑิตคุณภาพชีวิตของชุมชนซึ่งเริ่มจากการนำวิถีชีวิตของชุมชนและฐานทรัพยากรเป็นตัวตั้งโดยที่สถาบันทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ชุมชนเห็นโอกาสของตนเองพร้อมๆ กับที่สถาบันช่วยนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ให้เกิดความรู้เท่าทันเพื่อนำไปสู่การสร้างงานสร้างอาชีพทำให้ชุมชนมีรายได้พร้อมกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ชุมชนเกิดภูมิคุ้มกัน ในอันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตของชุมชนดังนั้นคุณค่าของสถาบันจึงอยู่ที่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้คนเข้าสู่อาชีพได้รวดเร็วในค่าใช้จ่ายที่ต่ำและตรงความต้องการของชุมชนโดยบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนต้องประสานกับทุกภาคส่วนในชุมชนมาช่วยกันพัฒนาเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น

ยิ่งขึ้นภายใต้ต้นทุนที่ต่ำและต้องทำการประเมินวิจัยความต้องการศักยภาพและโอกาสของชุมชนอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้วิทยาลัยชุมชนต้องมุ่งสร้างความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในชุมชนด้วย (มติคณะกรรมการบริหาร สมศ. ครั้งที่ 7/2552 วันที่ 22 กันยายน 2552; อ้างถึงในสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555)

จึงสรุปได้ว่า วิทยาลัยชุมชน หมายถึง สถานศึกษาของรัฐที่บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อสนองความต้องการของชุมชน ด้วยการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิจัย ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เต็มเต็มศักยภาพบุคคลตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

1. พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยวิทยาลัยชุมชน จำแนกเป็นพัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ และพัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ดังนี้

1.1 พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ

1.1.1 พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา

วิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1850 เรียกว่า Junior College หรือ Two-Years College และอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น Technical College หรือ City College หรือ Country College หรือ Branch Campus แต่ก็เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐที่ให้บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลักสูตร 2 ปี และการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คือ ระดับประกาศนียบัตร (Certificates) อนุปริญญา (Diplomas) โดยส่วนใหญ่เป็นการให้บริการการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาผู้ใหญ่ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนแล้วสามารถเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือใน Liberal Arts College เพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีอีก 2 ปีได้ เป็นระยะเวลากว่า 100 ปี ที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีวิทยาลัยชุมชนอยู่ประมาณ 1,600 แห่งทั่วประเทศ โดยวิทยาลัยชุมชนเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งปัจจุบันมีนักศึกษาลงทะเบียนเรียนประมาณ 5.5 ล้านคน มีการจ้างงานอาจารย์ประมาณ 300,000 คน และมีนักศึกษาอีกประมาณ 5 ล้านคนที่เข้าศึกษาในหลักสูตรฝึกอบรมต่างๆ ที่จัดโดยวิทยาลัยชุมชนของท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่

ตลาดแรงงาน หลักสูตรดังกล่าวเหล่านี้เป็นหลักสูตรแบบไม่มีหน่วยกิต (Non Credit) ดังนั้น การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้จัดการเรียนการสอนในหลักสูตร 2 ปี จึงถือเป็นสุดยอดนวัตกรรมทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของศตวรรษที่ 20 ซึ่ง คลาร์กเคอร์ (Clark Kerr; อ้างถึงใน Coley, 2000) กล่าวถึงวิทยาลัยชุมชนว่าเป็นกุญแจสำคัญในการออกแบบระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน โดยเป็นส่วนหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษา และเป็นที่ยอมรับของนักศึกษา แม้ว่าการเปิดจูเนียร์ คอลเลจ (Junior College) ที่เป็นของรัฐบาลเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1901 ที่เมืองจูเลียตมิลล์รัฐอิลลินอยส์จะมีองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการจัดการศึกษา 4 ปี ในวิทยาลัยชุมชนหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นว่า การดำเนินงานของจูเนียร์ คอลเลจที่จัดการศึกษาเพียง 2 ปีนั้นจะอยู่รอดได้หรือไม่ และจะมีความเป็นวิทยาลัยที่แท้จริง (Authentic) หรือไม่ แต่การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาก็ได้เป็นเครื่องพิสูจน์ และเป็นที่ยอมรับแล้วว่า สามารถอยู่รอดและเป็นวิทยาลัยที่จริงได้ วิทยาลัยชุมชนยังได้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ ยังกล่าวได้ว่าการเกิดของวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นอยู่ท่ามกลางกระแสสังคมซึ่งมีความต้องการกำลังคนที่มีความรู้เพื่อปฏิบัติงานในภาคอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวอย่างมาก แม้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกามีมหาวิทยาลัยของรัฐอยู่ในทุกมลรัฐและสถาบันทางเกษตรกรรม รวมถึงวิทยาลัยฝึกหัดครู แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะเป็นมหาวิทยาลัยยุคใหม่ หรือมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นผู้นำทางด้านความคิดในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยเริ่มต้นที่การเกษตรแล้วขยายการสอนในสาขาอื่นออกไปอย่างกว้างขวาง ด้วยวิธีการเพิ่มจำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เช่น โรงเรียนธุรกิจ (Schools of Business) การป่าไม้ (Forestry) วารสารและงานบริการสังคม (Journal and Social Services) ทำให้วิทยาลัยชุมชนถูกคาดหวังจากสังคมเพื่อให้แก้ปัญหาการว่างงานด้วยการเตรียมนักศึกษาให้พร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด โรคพิษสุราเรื้อรัง แม้วัยรุ่น ประชากรที่มีรายได้น้อย และปัญหาอื่นๆ ของชุมชน

วิทยาลัยชุมชนสมบูรณ์แบบ (Comprehensive Community College) ของประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้บริการการศึกษาออกเป็น 5 ประเภท คือ (1) การศึกษาถ่ายโอน (Transfer Education) ให้การศึกษาสำหรับนักศึกษาที่ศึกษา 2 ปีแรกในวิทยาลัยชุมชนและถ่ายโอนไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย 4 ปี เพื่อรับปริญญาตรี การให้การศึกษาแบบนี้ได้นั้น ทางวิทยาลัยชุมชนที่จะถ่ายโอนไปมหาวิทยาลัยจะต้องมีข้อตกลงชัดเจนกับมหาวิทยาลัย 4 ปีที่เป็นฝ่ายร่วมมือ (Partner) เพื่อรับประกันว่ามีที่นั่งให้กับผู้ที่เข้าศึกษาต่อในลักษณะนี้ (2) การศึกษาเพื่อ

อาชีพ (Career Education) เมื่อสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน 2 ปีแล้วจะได้วุฒิการศึกษา ระดับอนุปริญญา (Associate Degree) เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน (3) การศึกษาเพื่อพัฒนา (Developmental) เป็นการให้บริการการศึกษาสำหรับนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่ยังไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ (4) การศึกษาต่อเนื่อง (Continuing) เป็นการจัดการศึกษาในหลักสูตรที่ไม่มีหน่วยกิต (Non Credit Courses) สำหรับประชาชนในชุมชนเพื่อพัฒนาตนเองและตามความสนใจ และ (5) การอบรมเชิงอุตสาหกรรม (Industrial Training) เป็นการจัดการศึกษา และหลักสูตรอบรมให้กับบริษัทในชุมชนตามความต้องการพัฒนาพนักงานของบริษัท (Wikipedia, 2014)

กล่าวได้ว่าวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสถานที่ปฏิบัติการภาคสนาม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคเศรษฐกิจใหม่ด้วยการเตรียมความพร้อมในการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน ด้วยโปรแกรมการฝึกงานที่ร่วมมือกับภาคเอกชนในการฝึกปฏิบัติงานเฉพาะทาง รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรดั้งเดิม โดยการให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับทักษะในการทำงาน แต่ก็ยังได้รับผลกระทบจากการปรับลดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 1990–2000 ทำให้วิทยาลัยชุมชนต้องแสวงหาการสนับสนุนด้านงบประมาณใหม่ๆ เพื่อที่จะเติมเต็มความคาดหวังให้กับหน่วยงานที่สนับสนุนด้านงบประมาณ ด้วยการพัฒนาวุฒนธรรมการเป็นผู้ประกอบการ การจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น เชื่อมโยงกับความต้องการของตลาด ซึ่งทำให้วิทยาลัยชุมชนมีความต้องการบุคลากรในสายอาจารย์ที่เป็นกลไกสำคัญของการบริหารจัดการ โดยอาจารย์ของวิทยาลัยชุมชนต้องมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ให้ความรู้ และเป็นต้นแบบในการผลิตแรงงานที่แวดล้อมไปด้วยเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษาและภารกิจทางสังคมที่หลากหลายในหน้าที่และวัตถุประสงค์ ซึ่งภารกิจเหล่านั้นรวมถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และการทำอย่างไรให้วิทยาลัยชุมชนมีพัฒนาการที่ก้าวไปข้างหน้าด้วยการสร้างบทบาททางวิชาชีพในยุคเศรษฐกิจใหม่ นอกจากนี้วิทยาลัยชุมชนยังเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษาในระดับอนุปริญญาและประกาศนียบัตรวิชาชีพแก่นักศึกษา และให้บริการวิชาการแก่ชุมชนที่วิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ วิทยาลัยชุมชนทั้งขนาดเล็กและมีนักศึกษาประมาณ 100 คนถึงขนาดใหญ่ที่มีนักศึกษาประมาณ 40,000 คน 1 ใน 10 ของวิทยาลัยชุมชนทั้งหมดเป็นสถาบันการศึกษานขนาดเล็กที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน ส่วนที่เหลือเป็นวิทยาลัยชุมชนขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างครอบคลุมและพบได้ในทุกมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา หลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนได้กำหนดอยู่ในกฎหมายของแต่ละมลรัฐ ซึ่งประกอบไปด้วย การเตรียมการถ่ายโอนการศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษาต่อเนื่อง การพัฒนาการศึกษาและการ

ให้บริการชุมชนทั้งหมดอยู่ในวิทยาลัยของรัฐ (Public Colleges) มาตั้งแต่แรก ในปี ค.ศ. 1936 ฮอลลินส์เฮด (Hollinshead; อ้างถึงใน Cohen and Brawer, 2008) กล่าวว่า เดอะจูเนียร์ คอลเลจ (The Junior College) คือ วิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ด้วยการให้บริการ การศึกษา (Adult Education) สันทนาการ กิจกรรมอาชีพศึกษา กิจกรรมทางวัฒนธรรมชุมชน ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เรียกได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของวิทยาลัยชุมชน ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีวิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นใหม่ทุกๆ สัปดาห์ พร้อมๆ กับจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และผลจากการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้วิทยาลัย 2 ปี (Two-Years College) มีบทบาทสำคัญในด้านงบประมาณ สถาปัตยกรรมศาสตร์ เป็นการเปิดประตู การศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะวิทยาลัยชุมชนมีอยู่ทุกที่มีสาขาในชุมชนเมืองและในพื้นที่ชนบท มีโปรแกรมการสอนในเรือนจำและในเขตพื้นที่ทหาร มีการให้คำแนะนำทางการศึกษา ทางออนไลน์ตลอด 24 ชั่วโมง ทุกวัน ไม่มีวันหยุด มีนโยบายการเข้าถึงการศึกษา รับประกันได้ว่า ไม่มีสมาชิกของชุมชนคนใดที่จะพลาดโอกาสทางการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามในวิทยาลัยชุมชนก็ ยังคงมีปัญหาอยู่ เช่น ด้านหลักสูตร นักศึกษาและภารกิจของวิทยาลัยชุมชนนั้นๆ ว่าวิทยาลัย ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือไม่ รูปแบบการศึกษาของประเทศ สหรัฐอเมริกาจะเป็นอย่างไร ถ้าไม่มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน ประชาชนสามารถเรียนรู้ด้านการค้า และอาชีพได้จากที่ใด หน่วยงานหรือองค์กรใดจะให้บริการชุมชน เป็นต้น คำถามเหล่านี้มีการถาม มาโดยตลอด แต่ไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร เนื่องจากตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่มีใครสนใจ เขียนบทความทางการศึกษาถึงวิทยาลัยชุมชนในรูปแบบของการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือบางทีอาจเป็นเพราะวิทยาลัยชุมชนมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ เนื่องจาก วิทยาลัยชุมชนไม่ได้สร้างคุณค่าใหม่ให้กับนักศึกษาเหมือน Residential Liberal Arts Colleges และไม่มีการทำวิจัยเหมือนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผลให้วิทยาลัยชุมชนเกิดการ เปลี่ยนแปลง มีการสร้างโปรแกรมใหม่ๆ และถูกค้าใหม่ตลอดเวลา วิทยาลัยชุมชนได้แสดงออกถึง ความเป็นอเมริกันอย่างแท้จริง และไม่เคยพอใจในสิ่งที่ทำและพยายามหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อ แก้ปัญหาเดิมๆ โดยวิทยาลัยชุมชนได้พยายามขยายและพัฒนาคุณภาพและความสามารถของ ชุมชน นั่นคือ คุณลักษณะของอเมริกาโดยแท้ และยังยึดมั่นในความคิดที่ว่าคนในสังคมและชุมชน ต้องดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ (Cohen and Brawer, 2008)

นายอลัน กรีนสแปน (Mr. Alan Grensplan) ประธานธนาคารสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจเหมือนกับหลายๆ ประเทศ เมื่อครั้งที่เกิดเศรษฐกิจตกต่ำช่วงปี ค.ศ. 1997 ก็เพราะว่าประเทศสหรัฐอเมริกามีวิทยาลัยชุมชน

เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมให้การศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนอาชีพให้กับประชาชนของประเทศ โดยข้อมูลจากรายงานของสมาคมวิทยาลัยชุมชนแห่งสหรัฐอเมริกา (American Association of Community Colleges, 2010) ได้รายงานว่าวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา 1,177 แห่ง ประกอบไปด้วยวิทยาลัยชุมชนที่เป็นของรัฐ 988 แห่ง เป็นของเอกชน 158 แห่ง และเป็นของชนเผ่าอีก 31 แห่ง มีนักศึกษาทั้งสิ้น 11.7 ล้านคน ดำเนินการจัดการศึกษาโดยมุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในชุมชนได้เข้าศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีการงานอาชีพและอาจศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป โดยวิทยาลัยชุมชนได้รับงบประมาณจากเงินแผ่นดิน (State Funds) ประมาณร้อยละ 38 เงินจากค่าธรรมเนียมการศึกษาร้อยละ 17 ได้รับการสนับสนุนจากเงินภาษีท้องถิ่นร้อยละ 21 เงินสนับสนุนจากรัฐบาลกลางร้อยละ 15 และอื่นๆ อีกร้อยละ 9 โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ (1) เพื่อเตรียมผู้เรียนสำหรับศึกษาต่ออุดมศึกษาในระดับปริญญาตรี (2) เพื่อเตรียมผู้เรียนเพื่อประกอบอาชีพ (3) เพื่อให้ผู้เรียนฝึกงานอาชีพเพิ่มเติม (4) เพื่อร่วมมือจัดการศึกษากับภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม รัฐบาล และสถาบันอื่นๆ (5) เพื่อการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของประชาชน (6) เพื่อเป็นแหล่งแนะแนวให้กับผู้สอน (7) เพื่อเปิดโอกาสให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษ อาทิ เช่น เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เป็นกลุ่มปัญญาเลิศ เป็นกลุ่มคนพิการ เป็นผู้ที่มีความจำกัดเกี่ยวกับการใช้ภาษา (Limited English Speaking) ได้ศึกษาต่อ (8) เพื่อเปิดโปรแกรมและบริการการศึกษาที่เชื่อมโยงกับโรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่างๆ (9) เพื่อเปิดโปรแกรมการศึกษาทั่วไป (General Education) และ (10) เพื่อเปิดโปรแกรมส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม และนันทนาการสำหรับชุมชน

การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมมีหลักสูตรอนุปริญญา ทั้งสิ้น 612,915 สาขา ได้แก่ อนุปริญญาศิลปศาสตร์ (Associate of Arts Degree) สำหรับนักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย 4 ปี เช่น มนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา อนุปริญญาวิทยาศาสตร์ (Associate of Science Degree) สำหรับนักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย 4 ปี เช่น วิทยาศาสตร์บรรยากาศ วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ วิศวกร และเคมี หรือฟิสิกส์ และอนุปริญญาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Associate of Applied Science Degree) สำหรับนักศึกษาที่ต้องการเตรียมพร้อมเพื่อการทำงานในการประกอบอาชีพพิเศษ เช่น เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยียานยนต์ หรือทันตอนามัย หลักสูตรประกาศนียบัตร (Certificated Programs) ทั้งสิ้น 382,268 สาขา เช่น ศิลปศาสตร์การอาหาร เทคโนโลยีพลังงานทดแทน และการออกแบบเว็บหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น (Short Courses) โดยผู้ที่ผ่านการศึกษอบรมจะได้รับ

การจ้างงานจากภาคธุรกิจและองค์กรถึงร้อยละ 95 นอกจากนี้วิทยาลัยชุมชนยังได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมจากภาคธุรกิจด้วยและโปรแกรมการศึกษา เช่น (1) พัฒนาการศึกษาทั่วไป (General Education Development) เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ การอ่าน การเขียน วรรณกรรม และสังคมศาสตร์ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาตามโปรแกรมดังกล่าวสามารถเทียบเท่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถโอนเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยของแต่ละรัฐได้ (2) การพัฒนา/ซ่อมเสริมการศึกษา (Development/Remedial Education) เพื่อให้ผู้เรียนที่ต้องการเข้าวิทยาลัยชุมชนได้ศึกษาวิชาการอ่าน การเขียนและคณิตศาสตร์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียนหรือเป็นวิชาที่เปิดให้นักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยได้ศึกษาเพิ่มเติมในวิชาที่ตนเองอ่อนเพราะโดยปกติมหาวิทยาลัยจะไม่เปิดสอนซ่อมเสริม (3) การศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education) เป็นโปรแกรมการศึกษาที่ได้จัดขึ้นตามความต้องการของตลาดแรงงานและสถานประกอบการต่างๆ ตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพหรือทักษะด้านต่างๆ สำหรับคนที่ทำงานแล้ว โดยวิทยาลัยชุมชนจะจัดโปรแกรมการศึกษาหรือพัฒนาหลักสูตรใหม่ตามความต้องการของตลาดแรงงานหรือสถานประกอบการ (4) โรงเรียนเพื่อการทำงานอาชีพและเทคนิคศึกษา (School to Career and Technical Education) เป็นโปรแกรมการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพต่าง เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน เช่น หลักสูตรช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างคอมพิวเตอร์ โปรแกรมเมอร์ ผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยแพทย์ นักบัญชี/บริหารธุรกิจ นักผลิต รายการโทรทัศน์/วิทยุ นักเทคโนโลยีการศึกษา นักออกแบบเว็บไซต์ นักออกแบบกราฟิก เป็นต้น (5) การศึกษาระดับสูง (Senior Education) เป็นโปรแกรมการศึกษาที่เปิดโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนทั่วไปได้พัฒนาทักษะต่างๆ และเพิ่มพูนความรู้ความสามารถที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ภาษาต่างประเทศ (6) หลักสูตรภาษาอังกฤษแบบเร่งรัด (Intensive English Program) จัดขึ้นสำหรับผู้สนใจทั่วโลกที่ต้องการพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษโดยเรียนร่วมกับนักเรียนชาวอเมริกัน

ดังนั้น บทบาทของวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้นในวิทยาลัยชุมชน ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพปัญหา สิ่งแวดล้อม และแนวทางการพัฒนาอันเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชน และเพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าเดิม หลักสูตรและโปรแกรมต่างๆ จึงเปิดกว้างและมีหลายๆ อย่าง โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทางที่ต่างกันด้วย เพื่อบุคคลจะได้มีโอกาสเข้าเรียน และเลือกศึกษาในสิ่งที่ถนัด สนใจ และจำเป็นที่จะใช้จริงๆ โดยปกติวิทยาลัยชุมชนจะมีหน้าที่สำคัญ

อย่างน้อย 7 ประการ คือ (1) การศึกษาศาสนา (General Education Function) มุ่งเน้นให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ของพลเมืองที่ดี เป็นการให้การศึกษาทั่วไป เกี่ยวกับกระบวนการทางสังคม การเปลี่ยนแปลงและวิทยาการความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคนิคต่างๆ ตลอดจนลัทธิการปกครอง เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาติ เป็นต้น ซึ่งเป็นการปลูกฝัง และส่งเสริมให้บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ ภูมิปัญญา หน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทั้งนี้ เพื่อความก้าวหน้าและความมั่นคงแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคม (2) การศึกษาด้านเตรียมการ เพื่อไปศึกษาต่อในระดับสูง (Transfer Education Function) ทุกท้องถิ่นหรือชุมชนล้วนต้องการ นักวิชาการ หรือผู้มีความรู้ ความสามารถด้านอาชีพขั้นสูง ระดับปริญญา มาทำงาน คนในท้องถิ่น เองที่มีความสนใจและมีความรู้ ความสามารถที่จะเรียนในระดับปริญญาด้านต่างๆ ได้ก็คงมีอยู่ มาก วิทยาลัยชุมชนจึงจัดหลักสูตรระดับปีที่ 1-2 ของมหาวิทยาลัย เพื่อถ่วงดุลและเตรียมคนที่มี ความรู้ ความสามารถที่จะเรียนในระดับปริญญา ได้เรียนวิชาพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับปริญญา นั้นๆ ในท้องถิ่นก่อน โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปศึกษาในมหาวิทยาลัยที่อยู่ห่างไกลให้ต้องเสีย ค่าใช้จ่ายมากขึ้น ต่อเมื่อได้เตรียมตัวและถ่วงดุลแล้วจึงไปเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยในชั้นปีที่ 3 และ 4 การที่วิทยาลัยชุมชนจัดให้มีหลักสูตรเพื่อต่อในระดับสูงได้นี้ นอกจากจะเป็นการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนในท้องถิ่นที่ฉลาดและสนใจจะเรียน ได้ทดลองเรียนแล้ว ยังลดภาระหน้าที่ในการ สอนวิชาพื้นฐานในมหาวิทยาลัยเพื่อให้มหาวิทยาลัยได้ทำหน้าที่ค้นคว้าและวิจัยอย่างแท้จริง (3) การศึกษาด้านอาชีพต่างๆ (Terminal or Vocational Education Function) วิทยาลัยชุมชนเป็น สถานศึกษาและเป็นศูนย์ทางวิชาการในการพัฒนากำลังคนให้แก่ท้องถิ่นหรือภูมิภาค โดยมี โปรแกรมหลักสูตรวิชาชีพต่างๆ ที่มุ่งฝึกฝนให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในการ ทำงานช่วยให้มองเห็นช่องทางในการขยายและพัฒนาอาชีพใหม่ขึ้นในท้องถิ่น หลักสูตรและ โปรแกรมต่างๆ ที่จัดให้มีจึงใช้เวลาเรียนไม่เท่ากัน แล้วแต่ลักษณะวิชาชีพ และจะจัดสอนที่ไหนก็ แล้วแต่ความเหมาะสมของวิชานั้นๆ ผู้เรียนที่เข้าเรียนอาจจะมีประเภทต่างๆ เช่น เตรียมตัวก่อน ออกไปทำงานหรือเรียนเพื่อปรับตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น ผู้เรียนที่เคยตั้งใจจะเรียนในระดับสูงถึง มหาวิทยาลัย เมื่อมีเหตุขัดข้องก็จะได้เลือกวิชาชีพที่สนใจโดยไม่เสียเวลาเปล่า แต่มีความรู้ ความสามารถอย่างใด อย่างหนึ่งที่จะทำงานหาเลี้ยงชีพ และทำประโยชน์แก่สังคมได้ (4) การศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษาคู่ตนเอง (Adult Education or Gentraining Education Function) วิทยาลัยชุมชนเป็นสถานศึกษาและเป็นศูนย์ทางวิชาการที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้ โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน และโดยที่ยอมรับว่า การศึกษาเป็นกระบวนการแห่งชีวิต ดังนั้น หน้าที่สำคัญยิ่งของวิทยาลัยชุมชนจึงอยู่ที่การจัดโปรแกรมการศึกษาต่อตนเองให้บุคคลได้

ศึกษาต่อเนื่อง ใ้บุคคลได้ศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม เวลาที่จัดให้สำหรับบุคคลที่มีงานประจำจะต้องเป็นเวลาพิเศษที่บุคคลเหล่านั้นจะสามารถเรียนได้ เช่น เวลากลางคืน หรือวันสุดสัปดาห์ เป็นต้น และวิชาที่จัดสอนก็ตรงกับความต้องการของผู้เรียนจริงๆ (5) การศึกษาซ่อมเสริม (Remedial Education Function) ประชาชนทุกคนที่เป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ จำเป็นจะต้องให้การศึกษารอบด้านที่ แต่เพราะบุคคลเลือกที่เกิดไม่ได้ บุคคลจึงแตกต่างกันในพื้นที่ของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมทางสังคม แม้จะสำเร็จการศึกษาระดับเดียวกัน แต่เมื่อเรียนจากต่างโรงเรียนกันย่อมจะมีความรู้และทักษะไม่เท่าเทียมกัน วิทยาลัยชุมชนจะไม่คัดคนที่มีพื้นฐานความรู้อ่อนออกไป แต่จะรับเข้ามาในโครงการการศึกษาซ่อมเสริม เพื่อเรียนปรับปรุงให้มีความรู้ถึงมาตรฐานที่จะศึกษาเล่าเรียนในวิชาที่สนใจและถนัด ให้ทุกคนมีโอกาสเรียนโดยตั้งต้นจากจุดหรือระดับความรู้ ความสามารถของตนเอง ไม่ละทิ้งให้คนที่มีความรู้พื้นฐานความรู้อ่อนหมดโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียน วิทยาลัยชุมชนจึงรับผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมในท้องถิ่นหรือภูมิภาคนั้นๆ ทุกคนเข้าเรียนแล้วช่วยเหลือและแนะนำให้เรียนตามความสนใจ ความถนัด และความรู้ความสามารถของผู้เรียนเอง (6) การแนะนำและการให้คำปรึกษา (Guidance Education Function) นักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมาก ยังไม่มั่นใจว่าตนเองมีความรู้ ความสามารถหรือมีความถนัดที่จะศึกษาไปเพื่อประกอบอาชีพอย่างไร อย่างหนึ่งโดยเฉพาะ และโดยเหตุที่หลักสูตรในวิทยาลัยชุมชนเป็นแบบประสม มีโปรแกรมต่างๆ ให้นักศึกษาได้เลือกมากมาย นักศึกษาจึงต้องการบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจในวิชาชีพและเห็นอกเห็นใจที่จะช่วยเหลือแนะนำนักศึกษาเมื่อมีปัญหา โครงการแนะแนวจึงจำเป็นต้องมีในวิทยาลัยชุมชนทุกแห่ง และ (7) การบริการสังคม (Community Service Education Function) วิทยาลัยชุมชนเป็นที่รวมของนักวิชาการและมีอุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนต่างๆ มากมาย การได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น ตลอดจนการดำเนินงานของวิทยาลัย อาศัยเงินจากภาคีอากรของประชาชน วิทยาลัยจึงถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้บริการแก่สังคม โดยให้ประชาชนมาใช้บริการที่วิทยาลัยมีอยู่แล้ว หรือวิทยาลัยจัดให้มีโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ความบันเทิงให้แก่ชุมชน หรือให้นักวิชาการของวิทยาลัยออกไปช่วยเหลือปรับปรุงพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น กิจกรรมต่างๆ ควรจะปรึกษาหารือและทำร่วมกันเพื่อให้ชุมชนรู้สึกที่วิทยาลัยคือ สถาบันการศึกษาและเป็นศูนย์ทางวิชาการของชุมชนอย่างแท้จริงส่วนการให้บริการชุมชนอื่นๆ ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนเพื่อทำประโยชน์แก่ชุมชน เช่น ห้องสมุด สนามกีฬา บริการด้านโภชนาการ เป็นต้น (วิจิตร ศรีสอ้าน และวิจิตร จันทรากุล, 2522)

วิทยาลัยชุมชนมีความแตกต่างจากวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปตรงที่วิทยาลัยชุมชน ไม่มุ่งสอนแต่ในทางทฤษฎี ไม่เน้นการวิจัยในการสร้างความรู้ใหม่ ไม่เป็นการบริการชุมชนในวงกว้าง แต่วิทยาลัยชุมชนเน้นที่การสอนแบบทั่วไปและใช้งานได้ เน้นการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาชุมชน เน้นการให้บริการในชุมชนของตนเอง เปิดโอกาสให้แก่คนอย่างกว้างขวาง และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชนนั้นๆ ดังนั้น หน้าที่ทั่วไปของวิทยาลัยชุมชน คือ (1) การสร้างคนดีให้กับสังคมอันเป็นหน้าที่ของการศึกษาทั่วไป แต่ในการสร้างคนดีในระดับนี้ไม่ได้หมายถึง การตั้งสมมติฐานให้คิดและให้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่เป็นการศึกษา เป็นการจัดและดำเนินการให้คนตัดสินใจเลือกและยึดถือ รวมทั้งแนวปฏิบัติในแนวทางของเหตุผล สติปัญญาด้วยตัวของเขาเอง ในลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมด้วยพร้อมกันไป (2) การผลิตคนให้กับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพเรียกว่า Transfer Function โดยการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปและพื้นฐานอาชีพบางสาขาให้นักศึกษาไปต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยได้ (3) การฝึกอบรมทางอาชีพ วิทยาลัยชุมชนจะขาดงานด้านนี้ไม่ได้โดยเด็ดขาด และควรถือเป็นหน้าที่หลักด้วยพร้อมกันไป ขอบเขตของงานอาชีพควรมีโดยกว้างขวางและฝึกฝนอย่างจริงจังเป็นจริงเป็นจัง (4) การส่งเสริมความเสมอภาค เป็นหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชนในลักษณะของการเปิดโอกาสอีกด้านหนึ่งให้กับบุคคลที่จะได้รับการศึกษาในระดับสูง จึงต้องเปิดโอกาสโดยแท้จริงด้วยการเปิดโอกาสให้แก่คนทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับความรู้ได้เข้ามาศึกษาต่อและ (5) การศึกษาและการแก้ปัญหาให้ชุมชน วิทยาลัยชุมชนที่จะสนองจุดมุ่งหมายในการเป็นศูนย์กลางของชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างมากและอย่างสำคัญในการศึกษา ทำความเข้าใจและแก้ปัญหาให้กับชุมชน วิทยาลัยชุมชนจะต้องมีปัญญาชน ความรู้สึกนึกคิด เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนนั้น ไม่ใช่เป็นสะพานเผยแพร่วิทยาความรู้ ปัญหาของสังคมหนึ่งมาสู่สังคมที่วิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่นอกจากนั้นยังมีหน้าที่รองปลีกย่อยเพิ่มเติม เช่น การจัดการศึกษาต่อเนื่องโดยให้คำปรึกษา การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีทางเลือก หรือการสอนซ่อมเสริม สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่ควรคำนึง เช่นกัน (ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์)

ลักษณะวิชาการของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ (1) การเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังทัศนคติของการเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความคิดความอ่าน มีรสนิยม และความคิดเป็นของตนเองสูง ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้ตระหนัก และสำนึกในความเป็นมาของปัญหา และทางออกของชุมชนร่วมกัน (2) การบริการชุมชน ลักษณะแรกคือ การศึกษาต่อเนื่อง หรือบางทีก็เรียกว่า การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นการจัดการศึกษาที่นอกเหนือไปจากหลักสูตรปกติในข้อแรก เช่น การฝึกอบรม (Training) ด้านต่างๆ การจัดการเรียนการสอนเฉพาะด้าน เป็นเรื่องๆ ไป การจัดประชุมสัมมนาในหัวข้อเฉพาะ เป็นต้น

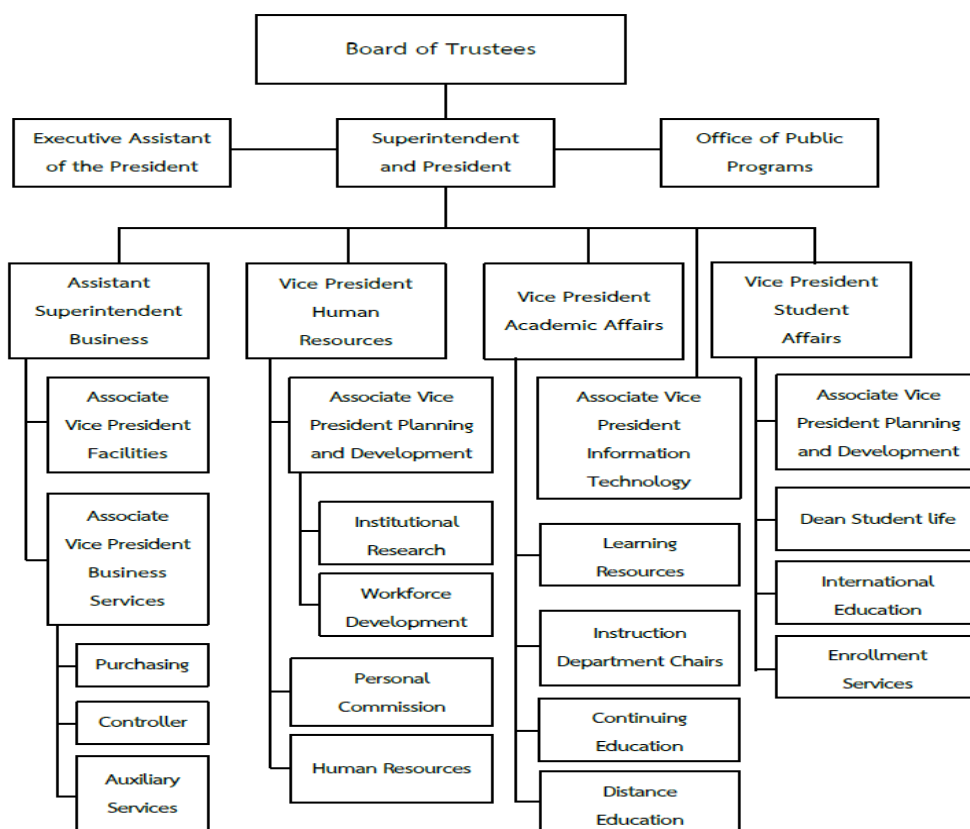
อีกลักษณะหนึ่งของการให้บริการชุมชน คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ความรู้ ความคิด ความเข้าใจด้านต่างๆ ให้แก่ชุมชน และเพื่อชุมชนนั่นเอง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการเล่นต่างๆ ขึ้นเป็นต้น หรือการเปิดให้ชุมชนใช้อาคารสถานที่ ห้องสมุด บุคลากร ด้านต่างๆ ที่พอจะให้บริการได้เป็นต้น เพื่อให้เป็นศูนย์ของชุมชนด้านต่างๆ กิจกรรมเหล่านี้มากมายหลายอย่างที่อาจทำได้ และ (3) การพัฒนาชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการบริการชุมชนที่การบริการชุมชน มีลักษณะเป็นการให้บริการแต่การพัฒนาเป็นการก้าวไปข้างหน้า หรือก้าวไปสู่ชุมชน ไปร่วมแก้ปัญหาที่ชุมชนโดยตรง ซึ่งมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก การศึกษาปัญหาของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีวิทยาการอยู่พร้อมกว่าสถาบันอื่น ควรมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชนนั้น ว่ามีปัญหอะไรอยู่บ้าง แต่ ละปัญหาที่มีขอบเขตอย่างไร มีสาเหตุอะไรบ้าง เป็นต้น แล้วเผยแพร่ปัญหาเหล่านั้นต่างชัดเจน และมีหลักวิชา เพื่อให้ชุมชนรับรู้และอภิปรายว่าเห็นด้วย ถูกต้องเหมาะสม เพียงใด ลักษณะที่สองเป็น ตัวกระตุ้นให้มีการพัฒนาแนวทางในการแก้ปัญหาที่กันอย่างเหมาะสม และถูกหลักวิชา โดยอาศัย วิธีการของการศึกษาด้วยการเชิญให้ผู้รู้ ผู้เกี่ยวข้องจากทุกๆ ด้านมาอภิปรายถกเถียงหาสู่ทาง ร่วมกัน ลักษณะที่สามเป็นแหล่งติดตามในการดำเนินการแก้ปัญหาว่า ข้อคิด ข้อเสนอได้ ดำเนินการไปมากน้อยเพียงใดแค่ไหน เพราะอะไร เพราะกลุ่มคนหรือสถาบันอื่นยอมไม่มีความ พร้อมในด้านนี้ได้ สิ่งที่ต้องคำนึงในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนก็คือ วิทยาลัยชุมชนจะต้องไม่ ทำตัวเป็นผู้รู้ มีสูตรสำเร็จในการแก้ปัญหาให้เบ็ดเสร็จ แต่ควรทำตัวเป็นแหล่งกลาง เป็นตัวกระตุ้น ให้การพิจารณา แก้ปัญหาตนเองในชุมชนเป็นหลักสำคัญ (ไพรัชชวรย์ สิ้นลาร์ตัน)

ลักษณะของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

- (1) หลักสูตรระยะสั้นบางหลักสูตรมีลักษณะที่เน้นหรือใช้หรือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การหล่อ เทียนพรรษา การละเล่นท้องถิ่น หรือศิลปะของท้องถิ่น
- (2) หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี มี 2 ลักษณะ คือ หลักสูตร 1 ปี มุ่งให้การศึกษาระดับพื้นฐานหรือการศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ พัฒนาขึ้นสำหรับบุคคลที่ต้องการศึกษารายวิชาที่เน้นหมวดศึกษาทั่วไป และหลักสูตร 1 ปี ที่มุ่งให้ การศึกษาด้านวิชาชีพแก่ผู้เรียน โดยเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยเน้นการฝึกทักษะและการให้ความรู้ ความเข้าใจในอาชีพนั้นๆ เพียงพอจนประกอบอาชีพได้ เช่น หลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล หลักสูตรผู้ช่วย ทันตแพทย์
- (3) หลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี มี 2 ลักษณะ คือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถ ศึกษาต่อในระดับปริญญา เทียบได้กับหลักสูตรที่นักศึกษาระดับปีที่ 1 และปีที่ 2 ของ สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี และหลักสูตรอาชีวศึกษาหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ เทคนิค เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้มีพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อระดับปริญญา และหรือมุ่งผลิตและพัฒนา

แรงงานระดับช่างเทคนิคตามสาขาอาชีพและความต้องการของตลาดแรงงาน โครงสร้างของหลักสูตร ประกาศนียบัตร 1 ปี และ 2 ปี ในหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไปนั้น มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรอบรู้อย่าง กว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี (ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2544)

องค์กร การกำกับดูแล และการบริหารวิทยาลัยชุมชน โดยการกำกับดูแล (Governance) และการบริหาร (Administration) หรือการจัดการ (Management) ในวิทยาลัย ชุมชนไม่ต่อเนื่อง มีความซับซ้อน สลับกัน และมีรูปแบบที่ไม่ชัดเจนทั้งในสวนหน้าที่ของสถาบัน และกิจกรรมคอร์ซอน (Corson, 1960) ได้นิยามความหมายของการกำกับดูแล (Governance) ของวิทยาลัยชุมชนไว้ว่า วิทยาลัยชุมชนมีการกำกับดูแลตนเองเช่นเดียวกับรัฐบาล โดยมี กระบวนการที่ประกอบไปด้วยนักวิชาการ นักศึกษา ครู คณะผู้บริหาร และคณะกรรมการกำกับ ดูแล (Trustee) ที่ทำงานร่วมกันในวิทยาลัยชุมชน ภายใต้กฎ ระเบียบที่ช่วยลดข้อขัดแย้ง อำนวย ความสะดวกในการทำงานร่วมกันและรักษาสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล แต่คอร์ซอน (Corson) ก็ได้ ตั้งข้อสังเกตถึงความยากลำบากในการแยกนโยบายที่มีอยู่กับการปฏิบัติจริงของวิทยาลัยชุมชน โดยนโยบายการบริหารเป็นส่วนหนึ่งกฎ ระเบียบ พื้นฐานหรือกฎหมายการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน (Cohen and Brawer, 2008) ส่วนโครงสร้างของวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นมี ความหลากหลาย แต่มีโครงสร้างที่มีรูปแบบเหมือนกัน (The Common Forms of Organization) การกำกับดูแล (Governance) และการบริหาร (Administration) ทั้ง 3 ด้านนี้ประกอบไปด้วย หน่วยที่กำกับดูแล การประสาน หรือร่วมมือในระดับมลรัฐ คณะกรรมการกำกับดูแลในระดับ ท้องถิ่น หรือรูปแบบของท้องถิ่น และวิทยาลัยชุมชนเอง คณะกรรมการกำกับดูแลได้รับการ คัดเลือกโดยท้องถิ่น หรือได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานของรัฐ สร้างนโยบายให้วิทยาลัยชุมชน และจ้างคนมาเป็นผู้บริหารสูงสุด รองอธิการบดีหรือคณบดีทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ (ทางธุรกิจ) จัดการเกี่ยวกับนักศึกษา การเรียนการสอนทางวิชาการ และการอาชีวศึกษา หัวหน้าภาควิชาต้อง รายงานและขอคำแนะนำการดำเนินงานจากคณบดีหรือรองอธิการบดีในวิทยาลัยชุมชนขนาด ใหญ่ อธิการบดี และรองอธิการบดีจะต้องบริหารภายใต้หน้าที่หลัก วิทยาลัยชุมชนที่มีนักศึกษา มากกว่า 20,000 คน จะต้องมีผู้บริหารมากกว่า 50 คน รวมทั้งอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชาและผู้จัดการโครงการ รวมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำวิทยาลัยชุมชน เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย พนักงานบริการ เจ้าหน้าที่ด้าน ต่างประเทศ ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้อาจจะมากกว่า 40 คนขึ้นไป ดังภาพต่อไปนี้

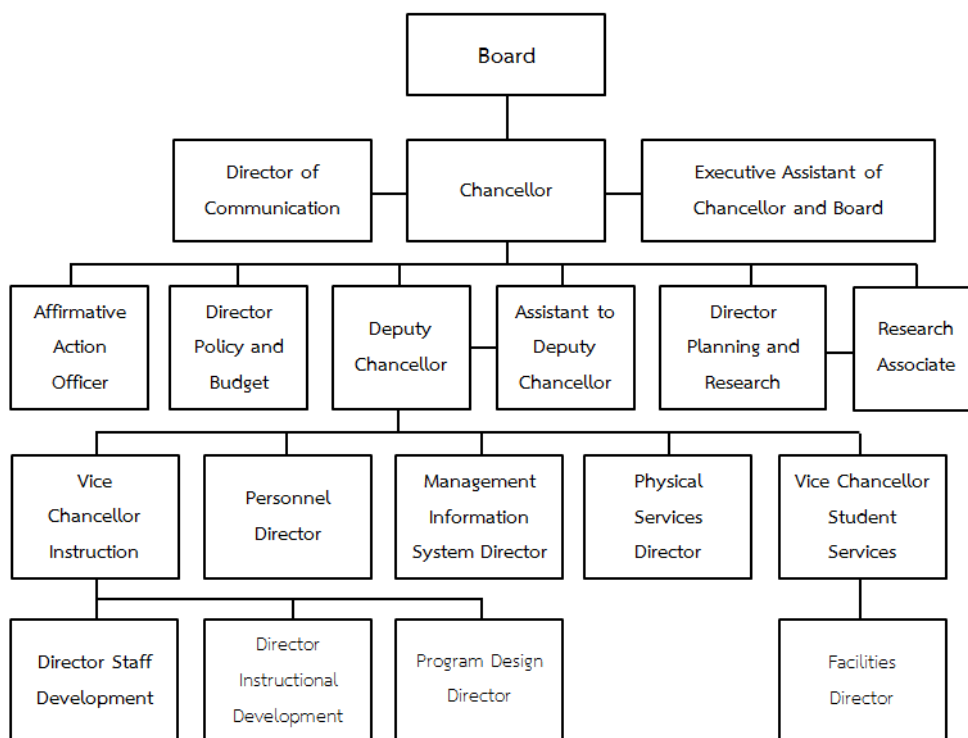

ภาพที่ 3 โครงสร้างองค์กรของวิทยาลัยชุมชนที่มีขนาดใหญ่

ที่มา: โคเฮน และบราวเวอร์ (Cohen and Brawer, 2008; อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

วิทยาลัยชุมชนที่มีนักศึกษาน้อยกว่า 2,000 คน จะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่น้อยลงตามสัดส่วนแต่ยังคงมีอธิการบดี คณบดีฝ่ายบริหาร คณบดีฝ่ายการศึกษาและพัฒนา นักศึกษา และคณบดีฝ่ายชุมชนและอาชีพศึกษา นอกจากนี้จะมีผู้จัดการด้านบริการอาหาร ศูนย์กลางสื่อสารมวลชน ศูนย์บริการด้านการเงิน ศูนย์บริการการศึกษาต่อเนื่อง ประมาณ 20 กว่าคนขึ้นไป ดังภาพที่ 3

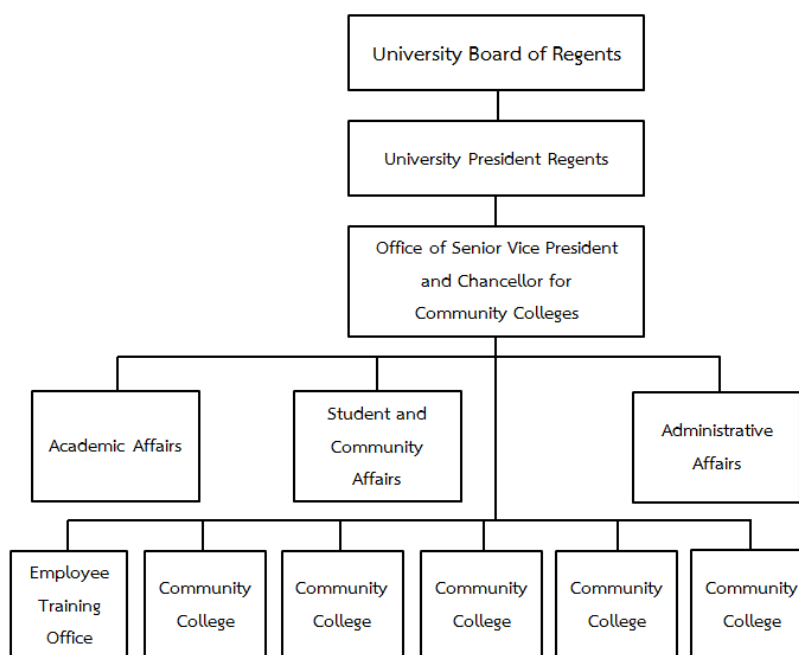
ในมลรัฐที่วิทยาลัยชุมชนมีการบริหารภายใต้คณะกรรมการกำกับดูแลของมลรัฐ การตัดสินใจเรื่องทุน และการบริหารงบประมาณมีความสำคัญมาก เช่นที่ มลรัฐคอนเนตทิคัต และมลรัฐเดลาแวร์ มีหนึ่งวิทยาลัยชุมชนกับหลายสาขา อธิการบดีต้องรายงานตรงต่อผู้ว่าการมลรัฐงบประมาณขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองกับมลรัฐ แม้ว่าบางวิทยาลัยชุมชนที่เป็นอิสระในการวางแผนหลักสูตร ก็จะต้องผ่านการพิจารณาเป็นรายๆ ไป อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการของมลรัฐ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 โครงสร้างการบริหารวิทยาลัยชุมชนภายใต้คณะกรรมการกำกับดูแลของมลรัฐ

ที่มา: โคเฮน และบราวเวอร์ (Cohen and Brawer, 2008; อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

ระบบการจัดการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยของมลรัฐและวิทยาลัยชุมชน มีปรากฏอยู่ในหลายมลรัฐ เพื่อการบริหารจัดการระดับมลรัฐ วิทยาลัย 2 ปี วิทยาเขตหรือสถาบันในสังกัดของมหาวิทยาลัยประจำมลรัฐมากกว่า 100 สถาบัน สร้างขึ้นใน 18 มลรัฐ แต่ละสถาบันการศึกษาเป็นที่แพร่หลายในมลรัฐโอไฮโอ และมลรัฐวิสคอนซิน วิทยาลัยชุมชนในมลรัฐอลาสก้า มลรัฐมอนทาน่า และมลรัฐเนวาด้า อยู่ภายใต้ระบบมหาวิทยาลัยของมลรัฐ อธิการบดีเป็นผู้บริหารสูงสุด ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนรายงานตรงต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัย ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5 โครงสร้างวิทยาลัยชุมชนภายใต้ระบบบริหารมหาวิทยาลัยของมลรัฐ

ที่มา: โคเฮน และบราวเวอร์ (Cohen and Brawer, 2008; อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

1.1.2 พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศแคนาดา

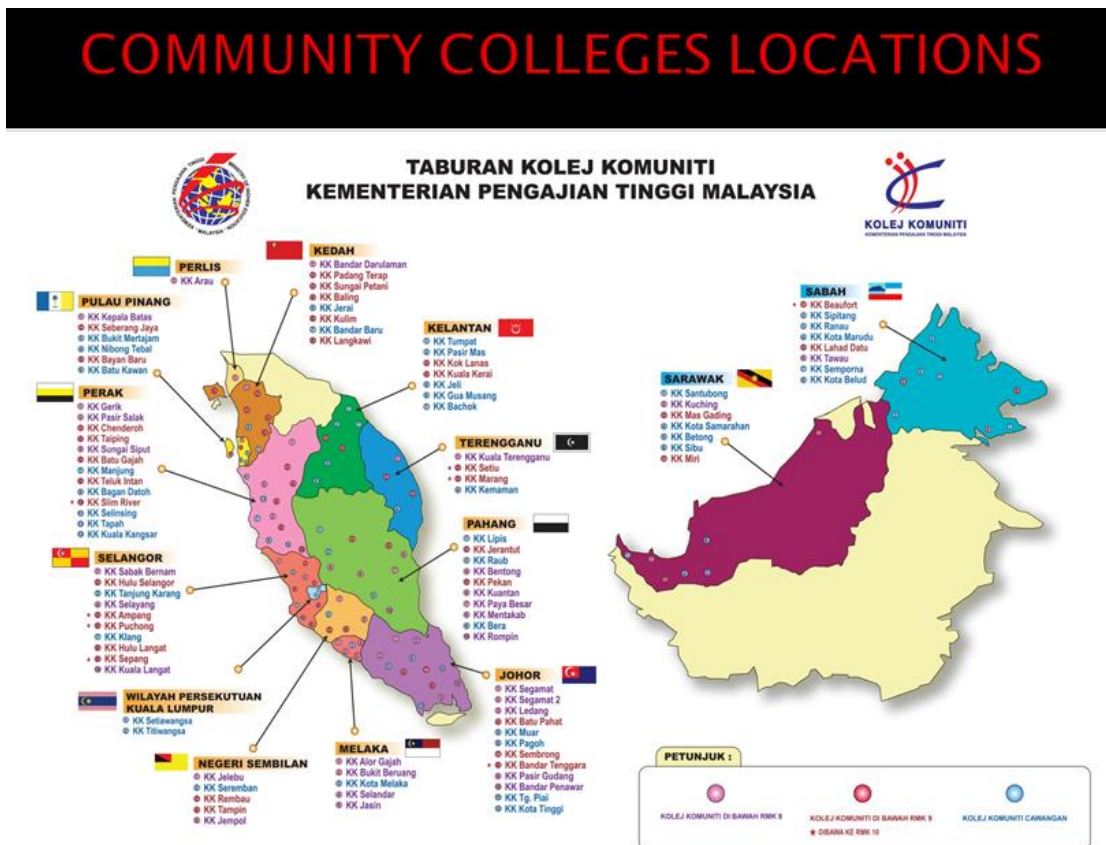
ประเทศแคนาดาไม่นิยมใช้คำว่า วิทยาลัยชุมชน (Community College) กันแพร่หลายนักเนื่องจากมีสถาบันการศึกษา 150 แห่งที่เทียบเท่าได้กับวิทยาลัยชุมชนในบริบทของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งประชาชนทั่วไปรู้จักกันคือ วิทยาลัย (Colleges) ที่ให้การศึกษาระดับปริญญาแต่ไม่รวมมหาวิทยาลัย (University) โดยวิทยาลัย (Colleges) เป็นสถาบันการศึกษาที่ให้บริการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Higher Education and Tertiary Education) ให้ประกาศนียบัตรและอนุปริญญา (Granting Certificates and Diplomas) สำหรับอนุปริญญาบัตร (Associate's Degrees) และปริญญาตรีประกาศนียบัตรปริญญาโดยมหาวิทยาลัย (University) แต่มีบางหลักสูตรที่เป็นข้อตกลงระหว่างวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในความร่วมมือทางการศึกษาเพื่อให้ได้ปริญญา ในการจัดการศึกษาของประเทศแคนาดาเป็นแบบกระจายอำนาจ ทำให้ในแต่ละจังหวัด (Province) มีระบบการศึกษาเป็นของตนเอง ซึ่งวิทยาลัยส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นในช่วงกลางของทศวรรษที่ 1960 เพื่อให้การศึกษาและอบรมในยุคเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boom) และผู้อพยพจากทั่วโลกได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศแคนาดา โดยประโยชน์ของวิทยาลัยชุมชนอยู่ที่การเป็นสถาบันการศึกษาที่มี

ต้นทุนค่าคุณภาพสูง ซึ่งมีอัตราค่าเล่าเรียนของนักศึกษาต่างชาติที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยชุมชนประเทศแคนาดาถูกกว่าอัตราค่าเล่าเรียนในมหาวิทยาลัย โดยนักศึกษาสามารถเรียน 2 ปีแล้วถ่ายโอนไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้ปริญญาตรีได้ ถึงแม้ว่าเป็นต้นทุนที่ต่ำหากแต่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณภาพการศึกษาเทียบได้กับการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย สำหรับจำนวนผู้เรียนต่อห้องน้อย เพราะขนาดห้อง (Class Size) ในวิทยาลัยชุมชนมีขนาดเล็กกว่าขนาดห้องของมหาวิทยาลัย หรือมีจำนวนนักศึกษาต่อห้องเรียนน้อยกว่าการเรียนในมหาวิทยาลัย ซึ่งหมายความว่านักศึกษาวิทยาลัยชุมชนได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากผู้สอน นักศึกษาต่างชาติใหม่ๆ ในอเมริกาเหนือมักจะแสดงความคิดเห็นว่าสามารถปรับตัวและเรียนได้ง่ายกว่า (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

1.1.3 พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซีย โดยคณะรัฐมนตรีของประเทศมาเลเซียได้อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 2000 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นมาเพื่อให้บริการฝึกอบรมทักษะให้กับชุมชน โดยเฉพาะผู้เรียนที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาในระดับโรงเรียนก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย และมีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้น 10 แห่งเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2001 เพิ่มอีก 2 แห่ง เมื่อเดือนธันวาคมปีเดียวกัน จนกระทั่งในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2003 ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นอีก 35 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศมาเลเซีย ต่อมาในปี ค.ศ. 2004 ประเทศมาเลเซียได้จัดตั้งกระทรวงใหม่ คือ กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาลัยชุมชนและโพลีเทคนิค (Department of Polytechnic and Community College Education : JPPKK) เพื่อรับผิดชอบการศึกษาของโพลีเทคนิคและวิทยาลัยชุมชน ต่อมาในปี ค.ศ. 2009 JPPKK ได้มีการปรับโครงสร้างใหม่และเปลี่ยนมาเป็นกระทรวงศึกษาธิการวิทยาลัยชุมชน (Department of Community College Education: JPKK) โดย JPKK มีพันธกิจที่สำคัญ คือ การให้โอกาสในการเข้าถึงการศึกษา กับประชาชนทุกคนทุกระดับของสังคม โดยผ่านโปรแกรมการอบรมต่างๆ เพื่อให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต (A Life-Long Approach) ปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซียมี 72 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ (ดังภาพที่ 6) โดยวิทยาลัยชุมชนเหล่านี้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้บริการการฝึกอบรมที่มีคุณภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนและประชาชนทั่วไปทุกระดับในสังคม เพื่อให้ประชาชนเหล่านี้ได้รับความรู้และทักษะ เพื่อส่งเสริมสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (Socio Economic Status) วิทยาลัยชุมชนให้บริการการศึกษาฐานการอบรมเชิงอาชีพ

โดยเฉพาะบุคคลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา และมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มจำนวนนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา การอบรมที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาทักษะให้กับกำลังแรงงาน (Up-skill and Re-skill) (Ministry of Higher Education, 2008)

ภาพที่ 6 ที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซีย

ที่มา:PosiahMohd (n.d.) (2014; อ้างถึงในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

แผนกลยุทธ์อุดมศึกษาแห่งชาติมาเลเซีย 2020 (The National Higher Education Strategic Plan and Beyond 2020) และแผนปฏิบัติการอุดมศึกษาแห่งชาติระยะที่ 2 ค.ศ. 2011–2015 (The National Higher Education Action Plan Phase 2 : 2011–2015) ได้กำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนวิทยาลัยชุมชน (Community College Transformation) เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของชุมชน โดยให้ความรู้และทักษะด้วยการให้บริการการศึกษาและการอบรม รวมทั้งให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างวิทยาลัยชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเป็นศูนย์กลางของสถาบันฝึกอบรมทักษะและ

การศึกษาตลอดชีวิตให้กับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) ขยายการเข้าถึงการอบรมทักษะและเพิ่มช่องทางการเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาจากระดับมัธยมศึกษา (Secondary School Leavers) (2) ให้บริการหลักสูตรอบรมทักษะที่หลากหลายเพื่อปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีพของชุมชน (3) สร้างวัฒนธรรมการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสนับสนุนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (4) ปลุกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างความรู้และปรับปรุงคุณภาพชีวิต และ (5) ขยายและเพิ่มความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา ภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

การปรับเปลี่ยนวิทยาลัยชุมชนได้กำหนดแผนปฏิบัติการออกเป็น 2 ระยะ โดยในระยะที่ 1 เริ่มเมื่อกลางปี ค.ศ. 2010 ด้วยการกำหนดเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ไว้ 7 ด้าน และในระยะที่ 1 นี้ วิทยาลัยชุมชนดำเนินการประสบความสำเร็จโดย (1) มีจำนวนโปรแกรมประกาศนียบัตรระดับชาติ (National Modular Certificate [SMK] Programmes) เพิ่มขึ้น (2) มีหน่วยงานที่ให้ความร่วมมือให้คำปรึกษาด้านผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น (3) มีสถาบันอุดมศึกษาที่รับรองคุณภาพของวิทยาลัยชุมชนเพิ่มขึ้น (4) มีจำนวนวิทยาลัยชุมชนเพิ่มขึ้น (5) มีโปรแกรมที่วิทยาลัยชุมชนร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา ภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงานอื่นๆ เพิ่มขึ้น และ (6) ร้อยละของผู้สอนที่มีทักษะการสอนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ปฏิบัติการระยะที่ 1 มีประเด็นที่สำคัญ เช่น โปรแกรมประกาศนียบัตรระดับชาติ (National Modular Certificate [SMK] Programmes) ยังอยู่ในขั้นตอนของการจัดทำร่างฯ ประเด็นความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่การเรียนรู้ และการขาดแคลนทักษะเชี่ยวชาญ สำหรับแผนปฏิบัติการระยะที่ 2 นั้นได้มีแผนการดำเนินงานดังนี้ (1) เพิ่มโปรแกรมที่เน้นพัฒนาทักษะของแรงงานเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม (2) ฝึกทักษะใหม่ (Re-skill) ให้กับคนงานที่มีทักษะพื้นฐานไม่เหมาะกับการทำงาน (3) จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ (Up-skill) และจัดตั้งศูนย์การรับรองมาตรฐาน (Accreditation Centre) ในวิทยาลัยชุมชน (4) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาหลักสูตรถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีโดยผ่านโครงการฝึกงานหรือฝึกหัด (Apprenticeship) (5) สร้างความเข้มแข็งของการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อให้เกิดการศึกษาหลักที่ 3 ของโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษาของประเทศ (6) ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการและการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา (7) ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) และระบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และมีคุณภาพสูงสำหรับวิทยาลัยชุมชน โดยมีเป้าหมายไว้ว่าหากดำเนินตามข้อ (1) ถึงข้อ (7) เมื่อสิ้นปี ค.ศ. 2015 คาดว่าจะประสบความสำเร็จดังนี้ (1) มีผู้เข้าร่วมในโปรแกรมประกาศนียบัตรระดับชาติ (National Modular Certificate [SML] Programmes) จำนวน

120,000 คน (2) วิทยาลัยชุมชนสามารถพัฒนาทักษะให้กับแรงงานได้ร้อยละ 35 (3) วิทยาลัยชุมชนสร้างความรู้ พัฒนาทักษะและนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และ (4) วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันทางเลือกให้กับคนที่ต้องการพัฒนาทักษะและความรู้ นอกจากนี้ ประเทศมาเลเซียยังต้องสร้างวิทยาลัยชุมชนให้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ (International Level) ด้วยการสร้างความร่วมมือในการอบรมผู้ฝึกอบรม (Trainer) ในสาขาที่ต้องการทักษะเฉพาะด้านให้กับประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม

วิสัยทัศน์ (Vision) เพื่อเป็นผู้นำในการศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมตลอดจนเป็นศูนย์กลางการศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา ในปี ค.ศ. 2015

พันธกิจ (Mission) เพื่อนำการศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมุ่งสู่แรงงานที่มีความรู้ และได้รับการฝึกฝนตามความต้องการของโลกการทำงาน

วัตถุประสงค์ของวิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซียมีเพื่อ (1) ให้ทางเลือกสำหรับนักเรียนและผู้ที่ถูกออกจากระบบการศึกษา ในการฝึกอบรมและให้การศึกษาทางเทคนิคและการอาชีพ ประกอบด้วย การค้า การเกษตร สุขภาพ และอื่นๆ (2) ให้บริการการศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษาสำหรับปัจเจกชนและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (3) ให้บริการจัดฝึกอบรมให้กับพนักงานของบริษัทเอกชน (4) สร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกของชุมชน รัฐบาลท้องถิ่นและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชน (5) ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐอื่นๆ ในการจัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะตามความต้องการของตลาดและชุมชน (6) เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของวิทยาลัยชุมชน และ (7) ให้บริการคำแนะนำหรือที่ปรึกษากับชุมชนในการเพิ่มเติมความรู้และพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชน

โครงสร้างองค์กรของกระทรวงการศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบไปด้วย (1) เลขาธิการ (2) ผู้อำนวยการฝ่ายการพัฒนาหลักสูตรและนโยบาย (3) ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการศึกษา (4) ผู้อำนวยการฝ่ายวัดผลและประเมินผล (5) ผู้อำนวยการฝ่ายสวัสดิการนักศึกษา (6) ผู้อำนวยการฝ่ายติดตามและการศึกษาและอุตสาหกรรมสัมพันธ์ และ (7) ผู้อำนวยการฝ่ายการรับนักศึกษา

ระยะเวลาการศึกษาและค่าธรรมเนียมการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซีย ซึ่งจะให้บริการจัดการศึกษาในระดับอนุปริญญา และประกาศนียบัตรทางด้านอาชีวศึกษาและอาชีพสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (11 ปี) และได้รับ

ประกาศนียบัตรการศึกษา (Sijil Pelajaran Malaysia) ระยะเวลาในการศึกษาระดับประกาศนียบัตร 4 เทอม (Semesters) สูงสุด 10 เทอม สำหรับในระดับอนุปริญญา (Diploma) ใช้เวลาในการศึกษา 2 เทอม สำหรับนักศึกษาที่สำเร็จประกาศนียบัตรแล้ว ซึ่งมีหลักสูตรที่ให้บริการระดับอนุปริญญา ประกอบไปด้วย เกษตร ก่อสร้าง ธุรกิจ วิศวกรรมไฟฟ้า ท่องเที่ยว และวิทยาศาสตร์สุขภาพ พัฒนาการพยาบาลมนุษย์ เครื่องยนต์ ศิลปะและการแสดง และเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ และยังมีบริการในหลักสูตรระยะสั้นในอีก 12 สาขา เช่น คอมพิวเตอร์ ไฟฟ้า เครื่องยนต์ อุตสาหกรรม การรักษาความงาม โภชนาการ ภาษา การตกแต่ง ก่อสร้าง เป็นต้น โดยมีจำนวนนักศึกษาและหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนในช่วงปี ค.ศ. 2010–2014 เป็นจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี ค.ศ. 2010 ทางวิทยาลัยชุมชนมีนักศึกษารวม 31,000 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 120,000 คนในปี ค.ศ. 2014 เช่นเดียวกับหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนเพิ่มจาก 52 หลักสูตรเป็น 135 หลักสูตรในระยะเวลาเดียวกัน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

1.1.4 พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไต้หวัน

ประเทศไต้หวันได้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1998 โดยวิทยาลัยชุมชนแห่งแรกของประเทศไต้หวันคือ วิทยาลัยชุมชนไทเปเวินเซง (Taipei Wenshan Community College) ต่อมาในปี ค.ศ. 2000 ได้มีการตั้งสมาคมส่งเสริมวิทยาลัยชุมชนแห่งชาติ (National Association for the Promotion of Community Universities : NAPCU) โดยปีแรกที่มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นมานั้น มีวิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นเพียงแห่งเดียวและมีผู้เข้ารับการศึกษาระบบวิทยาลัยชุมชนประมาณ 3,000 คนต่อปี ต่อมาในปี ค.ศ. 2006 มีวิทยาลัยชุมชนทั้งสิ้น 78 แห่ง มีผู้เข้ารับการศึกษาระบบทั้งสิ้นประมาณ 210,000 คนต่อปี ซึ่งถือเป็นการเติบโตอย่างรวดเร็ว สำหรับงบประมาณของปี ค.ศ. 2000 ระบบวิทยาลัยชุมชนในประเทศไต้หวันได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลทั้งสิ้น 64.38 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 1,820 ล้านบาท) และเพิ่มขึ้นเป็น 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 3,000 ล้านบาท) ในปี ค.ศ. 2004 รวมมูลค่าเงินอุดหนุนสะสมที่รัฐบาลจัดสรรให้กับระบบวิทยาลัยชุมชนเป็นเงินทั้งสิ้นกว่า 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 3 หมื่นล้านบาท ซึ่งถือได้ว่าเป็นเงินงบประมาณอุดหนุนที่มีมูลค่ามหาศาล และย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการที่ระบบวิทยาลัยชุมชนของประเทศไต้หวันเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและได้รับความนิยมนจากประชาชน ทำให้รัฐบาลต้องยอมลงทุนเป็นมูลค่าสูงดังกล่าว (Ministry of

Educaiton, Republic of China : Taiwan, 2006; อ้างถึงในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

โดยแนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนของประเทศไต้หวัน โดยตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในปี ค.ศ. 1999 รัฐบาลประเทศไต้หวันได้กำหนดเป้าหมายของการจัดตั้งระบบวิทยาลัยชุมชนไว้อย่างชัดเจนว่า “เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และสร้างสังคมพลเมือง โดยการพัฒนาประชาชนให้เกิดสำนึกความเป็นเจ้าของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และเกิดการสร้างสมทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน” สำหรับหลักสูตรและเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของระบบวิทยาลัยชุมชนประเทศไต้หวันนั้น ได้กำหนดให้มีความแตกต่างไปจากหลักสูตรและเนื้อหาที่มีอยู่ในสถาบันการศึกษาแบบปกติ ดังนี้ (1) หลักสูตรและเนื้อหาที่ทำการสอนในระบบวิทยาลัยชุมชนจะอยู่บนฐานสังคมของชุมชนที่วิทยาลัยชุมชนแห่งนั้นตั้งอยู่ (Public Nature) เน้นการศึกษาที่เข้าใจง่ายสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงและใช้ได้ทันที ซึ่งต่างจากสถาบันการศึกษาแบบปกติที่มุ่งสอนเนื้อหาเชิงทฤษฎี (2) เพื่อเป็นฐานการเรียนรู้อันสูงขึ้นไป โดยเน้นการสร้างความรู้และทักษะ ความชำนาญเฉพาะเรื่องเพื่อการทํางาน และ (3) มีเนื้อหาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการใช้กิจกรรมนอกห้องเรียนและกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน หรือการช่วยเหลืองานของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใกล้ชิดกับชุมชนผ่านระบบการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยระบบวิทยาลัยชุมชนของประเทศไต้หวันนั้นไม่ได้มุ่งหวังเพียงให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเท่านั้น แต่ได้กำหนดให้เป็นภารกิจสำคัญคือ การขับเคลื่อนสังคมด้วยการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มสังคมผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มชนชั้นแรงงานให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาได้อย่างแท้จริง ซึ่งคนกลุ่มดังกล่าวนี้มักจะไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากระบบการศึกษาแบบปกติที่เน้นการส่งผู้เรียนไปสู่การเรียนต่อในระบบสูงขึ้นไปมากกว่าการเรียนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในชุมชน ด้านการศึกษาของระบบวิทยาลัยชุมชนนี้ยังได้กำหนดให้เป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Education) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ของประเทศไต้หวัน ดังนั้น จึงเป็นการศึกษาที่ไม่ได้มอบเพียงปริญญาบัตรเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเท่านั้น แต่กลายเป็นประเด็นที่ต้องมีการถกกันอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบันว่า ระบบวิทยาลัยชุมชนนั้นจะให้ความสำคัญกับบทบาทการส่งผู้สำเร็จการศึกษาเข้าระบบการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เช่น ระดับอุดมศึกษาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันระบบวิทยาลัยชุมชนนี้ยังคงเน้นการศึกษาเพื่อการใช้ประโยชน์ ใช้ทำงาน และยึดติดกับบริบทของชุมชนเป็นสำคัญ

พัฒนาการของระบบวิทยาลัยชุมชนในประเทศได้วันนั้น ถือได้ว่ามีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว ในเชิงปริมาณระบบวิทยาลัยชุมชนเริ่มต้นด้วยการมีวิทยาลัยชุมชนเพียงแห่งเดียวเมื่อปี ค.ศ. 1999 ซึ่งมีผู้เรียนเพียง 3,000 คนต่อปี แต่มีการขยายตัวจนกระทั่งล่าสุดในปัจจุบัน (ข้อมูลปี ค.ศ. 2010) มีวิทยาลัยชุมชน จำนวน 79 แห่ง และวิทยาลัยชุมชนสำหรับกลุ่มชนเผ่า (Tribal Community College) อีกจำนวน 14 แห่ง มีผู้เรียนมากกว่า 2 แสนคนต่อปี แสดงให้เห็นว่าระบบวิทยาลัยชุมชนในประเทศได้วันประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยสามารถขับเคลื่อนสังคมในระดับชุมชนได้อย่างแท้จริง ปัจจุบันมีการเน้นให้ผู้เรียนในระบบวิทยาลัยชุมชน ค้นหาคุณค่าและความสามารถของตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ และเน้นให้ผู้เรียนได้ขยายความสนใจในเรื่องต่างๆ ของชีวิต ตลอดจนพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ซึ่งจะให้ผู้เรียนเกิดความรักในตนเอง รักในครอบครัว และรักในชุมชนของตนเอง อันจะเป็นพื้นฐานของการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน เหตุผลที่ทำให้วิทยาลัยชุมชนในประเทศได้วันประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะด้านปริมาณของผู้เข้ามาเรียน คือ (1) เปิดรับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะทางสังคม ทุกระดับหรือพื้นฐานการศึกษา กล่าวคือ เป็นระบบที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้แบบไร้ข้อจำกัด (2) ประชาชนสามารถเข้าถึงวิทยาลัยชุมชนได้ง่าย กล่าวคือ มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ถึง 79 แห่งทั่วประเทศ ทำให้มีผู้ที่สนใจเรียนสามารถเข้ามาเรียนได้ (3) เก็บค่าเล่าเรียนในราคาต่ำ ไม่สร้างอุปสรรคแก่ผู้เรียน กล่าวคือ เก็บค่าเล่าเรียนประมาณ 2,400 – 3,000 บาท ต่อภาคการศึกษา และทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้มากขึ้นและเลือกเรียนได้ตามที่ต้องการในวิชาที่ตนเองสนใจ และ (4) หลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอนที่เน้นการนำไปใช้ได้จริง และเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน ทำให้การเรียนรู้ง่าย เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีไม่ต้องรอเรียนจบหลักสูตร และปัจจุบันได้มีการหารือกันในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในประเทศได้วันว่า มีความเหมาะสมดีอยู่แล้วหรือควรจะปรับเปลี่ยนไปในทิศทางใดหรือไม่ หลังจากที่ตั้งตั้งมาระยะหนึ่ง ประเด็นสำคัญที่มีการถกเถียง หารือกัน คือ การให้นำนักบทบาทการส่งต่อผู้เรียนไปสู่การศึกษาระดับที่สูงขึ้น กล่าวคือ ในปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนมิได้เน้นบทบาทด้านนี้ แต่เน้นบทบาทการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ เน้นการให้ความรู้เชิงปฏิบัติ การให้ความรู้ที่นำไปใช้สร้างประโยชน์ สร้างรายได้ในชุมชนมากกว่าความรู้เชิงทฤษฎีเพื่อการศึกษาต่อ ฉะนั้นผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปจากระบบวิทยาลัยชุมชน จึงไม่ได้ผ่านการเตรียมตัวเพื่อศึกษาต่อ อีกทั้งวิทยาลัยชุมชนก็ไม่ได้มอบปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตรที่เทียบเคียงกับระบบการศึกษาแบบปกติ ดังนั้น ผู้เรียนจึงไม่สามารถนำเอาคุณวุฒิที่ได้จากวิทยาลัยชุมชนไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ ซึ่งรัฐบาลประเทศได้วันก็ได้พยายามผลักดันให้ระบบวิทยาลัยชุมชนได้ทำหน้าที่ในการเป็นประตู

สำหรับคนในชุมชน เพื่อเข้าสู่ระบบการศึกษาที่สูงกว่าดังเช่น วิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ทำหน้าที่หลักในการเป็นระบบที่ส่งผู้เรียนเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาเป็นบทบาทหลัก แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันบทบาทสำคัญของระบบวิทยาลัยชุมชนประเทศได้หันยังคงเป็นการให้ความรู้ ทักษะ แก่คนในชุมชนเพื่อขับเคลื่อนคนในชุมชนให้เป็นสังคม ให้เกิดสำนึกความเป็นเจ้าของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ตามปรัชญาและแนวคิดที่มีมาตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งนี้ ยังมีเสียงตอบรับจากผู้เรียนในระบบวิทยาลัยชุมชนนี้ โดยผู้เรียนประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ที่เข้าเรียนในระบบวิทยาลัยชุมชน เป็นคนที่มีพื้นฐานการศึกษาที่ดีอยู่แล้ว กล่าวคือ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าอยู่แล้ว แต่ต้องการเข้าศึกษาเพื่อเรียนและฝึกทักษะด้านอื่นๆ ที่ตนเองขาด และรู้สึกพึงพอใจในกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชน มีการวิจัยเชิงประเมิณผลถึงความสนใจของผู้เรียนในระบบวิทยาลัยชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ผู้เรียนในระบบวิทยาลัยชุมชนให้ความสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในส่วนที่เป็นวิชาทักษะชีวิต มากกว่าเนื้อหาวิชาในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่มีอายุประมาณ 40 ปี ในขณะที่เนื้อหาวิชาด้านการส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม (Civil Society Course) ได้รับความนิยมสนใจน้อยกว่า ในภาพรวมแล้วระบบวิทยาลัยชุมชนในประเทศได้หันได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประชาชนในชุมชน และผู้เรียนพบว่า ได้ประโยชน์อย่างมากจากเนื้อหาที่ได้เรียนรู้และกิจกรรมที่ได้ทำในระหว่างการศึกษาในระบบวิทยาลัยชุมชน ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการนำเอาคุณวุฒิที่ได้รับจากวิทยาลัยชุมชนไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (Lee, Chang and Wu, 2012; อ้างถึงในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557)

1.2 พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

พัฒนาการการจัดจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยนั้น สามารถกำหนดบทบาทในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนได้ตามความมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

1.2.1 พัฒนากำลังคนอาชีพ (พ.ศ. 2513–2544)

จากการวิเคราะห์เอกสารในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยเกี่ยวกับการพัฒนากำลังคนนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ช่วงคือ

1.2.1.1 บ่มเพาะแนวคิดการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย (พ.ศ. 2513–2519) การบ่มเพาะแนวคิดการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในประเทศไทย เกิดจากความจำเป็น 2 ประการ คือ การพัฒนากำลังคนให้มีความเชี่ยวชาญตามความต้องการเร่งด่วนของประเทศ และการจัดการศึกษาที่เน้นวิชาชีพ (อาชีวศึกษา หรือ 2 ปีทางวิชาชีพ) ตลอดจนผล

ของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอันเกิดจากปัญหาการขาดการศึกษาของประชาชน ปัญหาการว่างงานของคนในชนบท และปัญหาสังคมอื่นๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างอุดมศึกษาเพื่อสร้างเอกภาพของระบบบริหารการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ให้ทบวงอุดมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่รับผิดชอบกำกับงานของมหาวิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยเอกชน ทั้งนี้โดยไม่รวมสถาบันที่มีความมุ่งหมายพิเศษจัดขึ้นเฉพาะกลุ่ม เช่น โรงเรียนทหาร ตำรวจ วิทยาลัยสงฆ์เข้าในระบบนี้

2) กำหนดพันธกิจของอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ คือ สอน วิจัย บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยให้มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ตามพันธกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าว ส่วนวิทยาลัยชุมชนนั้นให้เน้นการสอนและการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยให้แต่ละสถาบันกำหนดพันธกิจของตนให้ชัดเจน เพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติที่เสริมสร้างซึ่งกันและกัน และช่วยเสริมสร้างโน้มนำสังคมที่พึงประสงค์

3) จัดระบบอุดมศึกษา โดยรวมกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเข้าด้วยกัน เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ และเพื่อลดความซ้ำซ้อนของสถาบันการศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด จัดรวมวิทยาลัยต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นวิทยาลัยชุมชน

กล่าวได้ว่าช่วงของการปมเพาะแนวคิดการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย (พ.ศ. 2513–2519) นี้ เป็นจุดเริ่มต้นเกี่ยวกับการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในประเทศไทยและมีการขยายแนวคิดไปสู่การปฏิบัติเพื่อจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยในเวลาต่อมา

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.2.1.2 นำแนวคิดสู่การปฏิบัติเพื่อจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย (พ.ศ. 2520–2537) เป็นช่วงของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในประเทศไทยโดยจำแนกเป็นประเภทได้ดังต่อไปนี้

1) วิทยาลัยชุมชนในมหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2520–2533) โดยเป็นการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในสังกัดของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต และวิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี ภายใต้หลักการและเหตุผลสำคัญคือ แก้ปัญหาการขาดแคลนที่เรียนในระดับอุดมศึกษา แก้ปัญหาการว่างงานของบัณฑิตบางสาขา จัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในลักษณะของการศึกษาต่อเนื่อง รวมถึงการศึกษาผู้ใหญ่ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน หลักสูตรที่ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ หลักสูตร Terminal Program เน้นที่สำเร็จการศึกษา

ออกไปแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ และหลักสูตร Transfer Program เป็นการจัดการศึกษาในปี 1 และปี 2 ของมหาวิทยาลัย ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรนี้จะเข้าศึกษาต่อในชั้นปี 3 ปี 4 ของมหาวิทยาลัยโดยวิทยาลัยชุมชนภูเก็ตได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 และในปี พ.ศ. 2540 สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ให้วิทยาลัยชุมชนภูเก็ตปรับบทบาทและรูปแบบโดยให้ร่วมมือกับคณะต่างๆ เปิดสอนในระดับปริญญาตรี และดำเนินโครงการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากค่านิยมของผู้เรียนที่ต้องการปริญญาตรี และหลักสูตรที่เปิดสอนของวิทยาลัยชุมชนภูเก็ตไม่สามารถเรียนต่อปี 3 ปี 4 ของมหาวิทยาลัยได้ จึงเป็นผลให้วิทยาลัยชุมชนภูเก็ตต้องยุติการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของวิทยาลัยชุมชนลง ส่วนวิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานีได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2533 จัดการศึกษาหลักสูตร Terminal Program ที่เน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรเป็นหลักสูตร Transfer Program หรือหลักสูตรอนุปริญญา ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ได้ยุติการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของวิทยาลัยชุมชนลง และได้ปรับบทบาทไปทำหน้าที่สอนวิชาพื้นฐานให้กับหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานีในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อคณะมีความพร้อมในการสอนวิชาพื้นฐาน จึงมีการปรับบทบาทภารกิจวิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์อีกครั้งให้เหลือเพียงเฉพาะดูแล รับผิดชอบ และสนับสนุนการดำเนินงานด้านการบริการวิชาการให้กับทุกคณะ/หน่วยงานในวิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

2) วิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยครู (พ.ศ. 2527) โดยเป็นการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในวิทยาลัยครู 4 แห่ง เมื่อปี พ.ศ. 2527 ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก วิทยาลัยชุมชนอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี วิทยาลัยชุมชนนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา และวิทยาลัยชุมชนนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้หลักการและเหตุผลสำคัญ คือ ต้องการลดการผลิตครู และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีหน่วยงานประสานงาน คือ สำนักพัฒนาวิทยาลัยชุมชน สังกัดกรมการฝึกหัดครู ทำหน้าที่ประสานงาน พัฒนาหลักสูตร และกำกับมาตรฐาน ติดตามและประเมินผลวิทยาลัยชุมชน โดยมีหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ หลักสูตร Terminal/Occupational/Vocational Program ที่มุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ และสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ และหลักสูตร Transfer Program ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา 2 ปีแรกของมหาวิทยาลัยที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อปี 3 ปี 4 ระดับ ปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย รวมทั้งให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในหลักสูตรระยะสั้นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพได้ เพื่อยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูมีผลบังคับใช้ ทำ

ให้วิทยาลัยครูสามารถจัดการศึกษาที่หลากหลาย และให้เปิดสอนได้จนถึงระดับปริญญาตรี จึงได้มีการโอนหลักสูตร Terminal/ Occupational/Vocational Program ที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2527 ไปเป็นหลักสูตรอนุปริญญาที่จัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยครู จึงได้ยุติบทบาทการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนทั้ง 4 แห่งไป

3) วิทยาลัยชุมชนในสถาบันการศึกษาเฉพาะทาง (พ.ศ. 2537) ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในสถาบันการศึกษาเฉพาะทางของกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 77 แห่งในปี พ.ศ. 2537 ประกอบไปด้วย วิทยาลัยเกษตรกรรม 46 แห่ง วิทยาลัยพลศึกษา 17 แห่ง วิทยาลัยนาฏศิลป์ 12 แห่ง และวิทยาลัยช่างศิลป์ 2 แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ทุกจังหวัดของประเทศไทย ในภาคเหนือ 9 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 แห่ง และภาคกลางรวมกรุงเทพมหานคร 22 แห่ง ภาคตะวันออก 7 แห่ง ภาคตะวันตก 5 แห่ง และภาคใต้ 14 แห่ง โดยการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในสถาบันการศึกษาเฉพาะทางมีหลักและเหตุผลสำคัญ คือ ขยายโอกาสทางการศึกษาสู่ภูมิภาค ผลิดกำลังระดับกลางถึงวิชาชีพชั้นสูง และระดับช่างเทคนิค ยกกระตือรือร้นการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยการกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ประชาชน เป็นศูนย์การให้บริการด้านการศึกษาและอาชีพให้แก่ประชาชน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยมีหลักสูตรที่ใช้จัดการเรียนการสอน คือ หลักสูตร Vocational Program (ปวช. และ ปวส.) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนออกไปประกอบอาชีพหรือเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในขณะนั้นให้สูงขึ้น และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ รวมทั้งให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ในรูปแบบของการจัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่มุ่งเน้นไปที่การยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหลักสูตรระยะสั้นนั้นเน้นการเปิดสอนขึ้นอยู่กับศักยภาพและความพร้อมของสถานศึกษา โดยเน้นที่ความต้องการของชุมชนเป็นหลัก เช่น หลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตไม้ตีระนาด การขึ้นเครื่องหนัง พื้นฐานการจัดดอกไม้ การแต่งหน้าไปงานสังคัม การจัดการธุรกิจค้าขายพักรวม ผู้นำแอโรบิคแดนซ์ แคนดี้ การแปรรูปอาหาร เครื่องทุนแรงในฟาร์ม เป็นต้น วิทยาลัยชุมชนในสถาบันการศึกษาเฉพาะทางของกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการมาเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ และได้ยุติการดำเนินการไปเมื่อ พ.ศ. 2539 เนื่องจากเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้นไม่มีนโยบายสนับสนุนการดำเนินการต่อ จึงให้มีการปรับบทบาทวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรมเพื่อให้ดำเนินการอยู่ภายใต้โครงการเกษตรเพื่อชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยพลศึกษาก็ยังคงดำเนินการในหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนพ.ศ. 2538 ต่อโดยจัดเป็นภารกิจของวิทยาลัยพลศึกษา โดยมีดำเนินการภายใต้หลักปรัชญาวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งเน้นจัดการศึกษาบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนเช่น วิทยาลัยชุมชนในปัจจุบัน

1.2.2 ขยายโอกาสทางการศึกษาในท้องถิ่น (พ.ศ. 2545–2554)

จากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในช่วงของการขยายโอกาสทางการศึกษาในท้องถิ่นนั้น สามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ช่วง คือ

1.2.2.1 วิทยาลัยชุมชนในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2545) กระทรวงศึกษาธิการได้มีการประกาศจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้น 10 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนตาก วิทยาลัยชุมชนพิจิตร วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร วิทยาลัยชุมชนระนอง และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส เมื่อปี พ.ศ. 2545 ภายใต้หลักการและเหตุผลที่สำคัญคือ ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาและแก้ปัญหาของท้องถิ่น พัฒนาทักษะความรู้ด้านอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ประชาชน ซึ่งอยู่ในกำกับของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้วิทยาลัยชุมชนมีพันธกิจในการจัดการศึกษาหลักสูตร Terminal/ Occupational/Vocational Program มุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปสามารถประกอบอาชีพได้ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ และหลักสูตร Transfer Program ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา 2 ปีแรกของมหาวิทยาลัยที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อปี 3 ปี 4 ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะมีการปรับพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนก่อนที่เข้าสู่หลักสูตรอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ในวิชาสังคม จะให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทและความฉลาดทางสังคม และการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางทางวิชาการของชุมชน และบริการหลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาอาชีพโดยเน้นให้ประกอบอาชีพได้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเน้นตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถเทียบโอนความรู้ได้

1.2.2.2 วิทยาลัยชุมชนในกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2546)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการประกาศจัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ดินแดง) เป็นวิทยาลัยชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2546 ดังนี้ (1) หน่วยจัดการศึกษาที่ 1 โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (บางรัก) (2) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (บ่อนไก่) (3) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ดินแดง 2) (4) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (อาทรสังขะวัฒนะ) (5) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (หลวงพ่อดิศิษฐ์ดิโนธโรอุปถัมภ์) (6) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (คลองเตย) (7) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ม้วนบำรุงศิลป์) (8) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (หนองจอก) และ (9) โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (กาญจนสิงหาสน์อุปถัมภ์) ภายใต้หลักการและเหตุผลสำคัญ คือ ผลิตและพัฒนากำลังคนและแรงงานด้าน

วิชาชีพ ยกเว้นการศึกษาของประชาชนในชุมชนของกรุงเทพมหานครให้สูงขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ประชาชน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นศูนย์ข้อมูลทางวิชาการแก่ประชาชนโดยให้บริการประชาชนและผู้ใ้โอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ โดยให้วิทยาลัยชุมชนมีพันธกิจในการจัดการศึกษาหลักสูตร Terminal/Occupational/Vocational Program มุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปสามารถประกอบอาชีพได้ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ และหลักสูตร Transfer Program ซึ่งเป็นจัดการศึกษา 2 ปีแรกของมหาวิทยาลัยที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อปี 3 ปี 4 ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย และพันธกิจด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนในหลักสูตรระยะสั้น รวมทั้งให้การฝึกอบรมทางอาชีพ (Professional Training) ซึ่งเป็นขอบเขตของงานอาชีพจะเปิดโอกาสให้มีการฝึกฝนอย่างจริงจัง ทั้งนี้ วิทยาลัยชุมชนกรุงเทพมหานครที่ได้รับการประกาศจัดตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการแต่ก็ยังมีได้เป็นหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร เพียงแต่นำภารกิจของวิทยาลัยชุมชนมาดำเนินการควบคู่ไปกับการดำเนินงานของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครโดยนำกฎกระทรวงระเบียบและข้อบังคับของวิทยาลัยชุมชน กระทรวงศึกษาธิการและระเบียบต่างๆของกระทรวงการคลังในส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้ปฏิบัติโดยอยู่ภายใต้การบริหารของสำนักพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานครดังนั้นสำนักพัฒนาชุมชนจึงได้ขอเพิ่มอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับบทบาทภารกิจจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชนซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานครยังไม่มีการพิจารณาเพิ่มอำนาจให้จึงยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามบทบาทภารกิจของวิทยาลัยชุมชนให้เป็นไปตามปรัชญาหลักการและพันธกิจที่ครบถ้วนสมบูรณ์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 วิทยาลัยชุมชนกรุงเทพมหานครได้เปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยชุมชนเมืองแห่งกรุงเทพมหานคร (UrbanCommunity College of Bangkok) โดยเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นส่วนงานระดับวิทยาลัยในสังกัดมหาวิทยาลัยนวมินทราชินี มีพันธกิจในการจัดการเรียนการสอนสายวิชาการวิชาชีพ และวิจัย เพื่อพัฒนาเมือง จัดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมืองและสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 190ง ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2556

1.2.2.3 วิทยาลัยชุมชนในสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (พ.ศ. 2546–2554) กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2547 อีก 7 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนยะลา วิทยาลัยชุมชนปัตตานี วิทยาลัยชุมชนยโสธร วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร วิทยาลัยชุมชนตราด วิทยาลัยชุมชนสตูล และวิทยาลัยชุมชนพังงา และในปี พ.ศ. 2549

ได้มีประกาศจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนแพร่ ปี พ.ศ. 2550 ก็ได้ประกาศจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนสงขลา และ ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 ได้มีประกาศจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนน่านขึ้น โดยมีหลักการและเหตุผลสำคัญของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน คือ ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา ความมั่นคงของประเทศ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ประชาชน และ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ในการจัดการศึกษา ซึ่งอยู่ในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยมีพันธกิจในการจัดการศึกษาหลักสูตร Terminal /Occupational/Vocational Program มุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปสามารถประกอบอาชีพได้ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ และหลักสูตร Transfer Program ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา 2 ปีแรกของมหาวิทยาลัยที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อปี 3 ปี 4 ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะมีการปรับพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนก่อนที่เข้าสู่หลักสูตรอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ในวิชาสังคม จะให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทและความฉลาดทางสังคม และพันธกิจด้านการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในหลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาอาชีพ โดยเน้นให้ประกอบอาชีพได้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเน้นตามความต้องการของผู้เรียน สามารถเทียบโอนความรู้ได้ และการเป็นศูนย์กลางทางวิชาการของชุมชนรวมทั้งมีโครงการจัดการความรู้สู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม โดยเป็นโครงการเชิงพัฒนา (Project-based) ซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งได้ในทุกมิติตั้งแต่มิติด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนได้กำหนดเป็นนโยบายให้เป็นโครงการในการขับเคลื่อนนโยบาย 80 : 20 เพื่อเป็นการทำงานเชิงรุกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน โดยเป็นการจัดการความรู้ใน 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มนวัตกรรม หรือผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร และกลุ่มผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผ้า

1.2.3 พัฒนาชุมชนเข้มแข็ง (พ.ศ. 2555–ปัจจุบัน)

จากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งโดยวิทยาลัยชุมชน ซึ่งสุนันทา แสงทอง (2555) ได้กล่าวถึงการที่วิทยาลัยชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างไรไว้ว่า วิทยาลัยชุมชนมีฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน ฟังพาอาศัยกันทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต่อยอดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาในชุมชนให้เกิดประโยชน์กับชุมชน สร้างแรงจูงใจให้ชุมชนพร้อมที่จะพัฒนา สนับสนุนให้คนในชุมชนระเบิดความคิดความเข้าใจหรือความเก่งออกมาเชื่อมโยง ถักทอ เป็นความรู้ของชุมชนเป็นหลักในการ

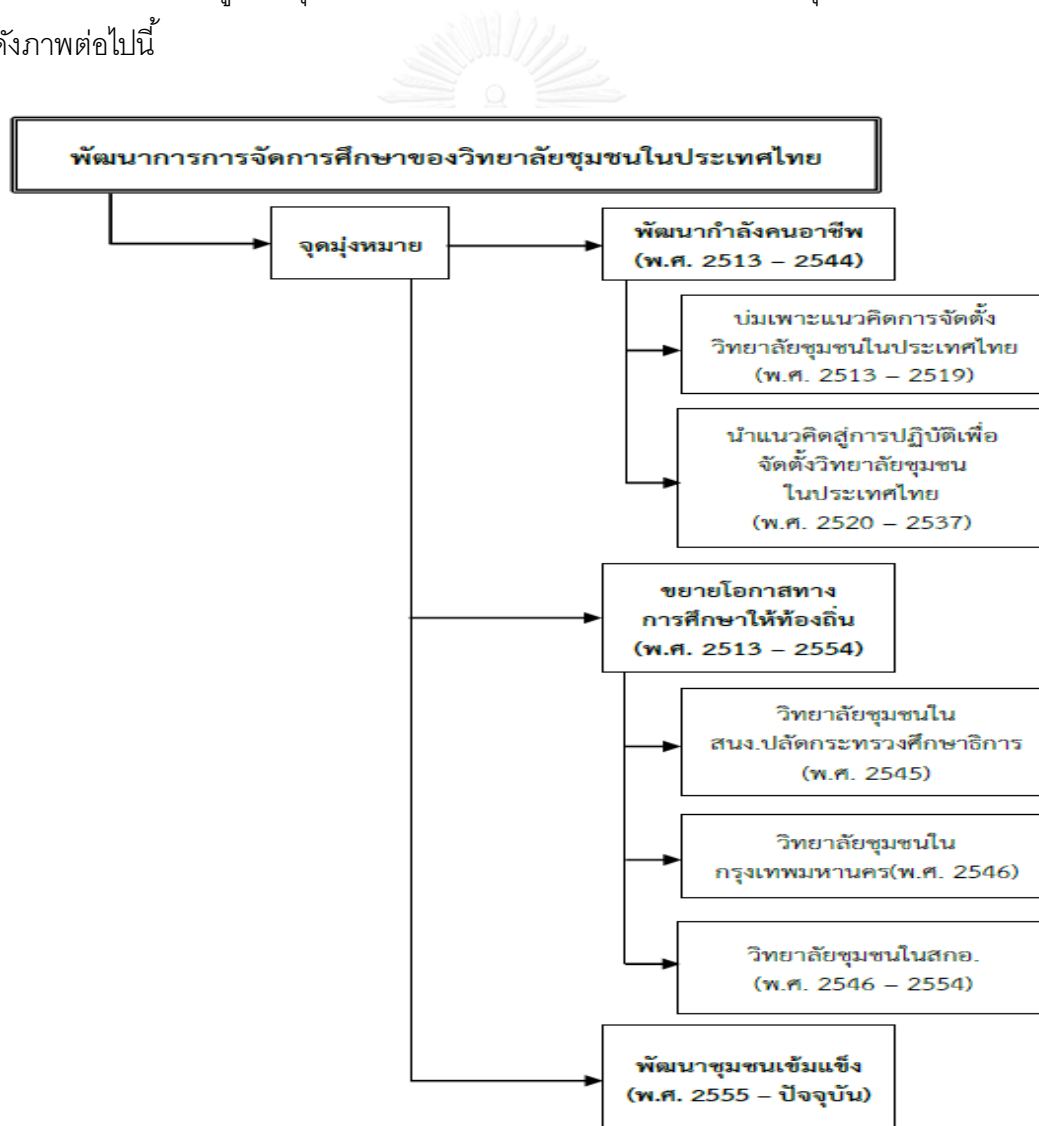
พัฒนาชุมชนของเขา โดยนำแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่านคือ ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์เกษม วัฒนชัย สรุปลงถึงบทบาทของวิทยาลัยชุมชนที่ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่จะเข้าไปพัฒนา เพื่อให้พวกเขามีสภาพความพร้อมที่จะรับการพัฒนาก่อน แต่ไม่ใช่เอาความเจริญจากที่อื่นมาบอก ตรงกับปรัชญาของวิทยาลัยชุมชนที่ต้องการให้คนในจังหวัดระเปิดความเก่งออกมา และไม่ต้องเอาความเจริญจากที่อื่นเข้าไปใส่ในจังหวัด และต้องการให้คนในจังหวัดนั้นเก่งขึ้นมาจากกระบวนการเรียนของคนในชุมชน และอีกท่านหนึ่งคือ ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ที่กล่าวถึงหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชนที่มีต่อชุมชน คือ วิทยาลัยชุมชนอยู่กับชุมชนด้วยกันเสมือนหนึ่งชุมชนเป็นน้ำ วิทยาลัยชุมชนเป็นปลาที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ไม่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ แต่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นคนอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน และนำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนไปต่อยอดให้เป็นความรู้ที่ชัดเจนในรูปของการวิจัย ซึ่งการทำงานกับชุมชนในลักษณะนี้ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรขึ้นมา เพราะไม่ว่าตัวบุคคลหรือองค์กรไม่มีอะไรน่าตกใจหรือน่าเสียดายเท่ากับการไม่เห็นคุณค่ากับปัจจุบันของตัวเอง และไม่ว่าองค์กรแบบไหนหรือเป็นบุคคล ใครก็แล้วแต่ที่ดำรงชีวิตปัจจุบันแบบรอที่จะไปสู่อย่างอื่น ไม่เอาใจใส่จดต่อกับปัจจุบัน จะไม่มีวันเจริญอย่างแท้จริง โดยกำหนดเป็นพันธกิจในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ว่า ...“วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุดมศึกษาในการให้โอกาสทางการศึกษากับประชาชนในพื้นที่ห่างไกลที่มีความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษา”... วิทยาลัยชุมชนจึงมีพันธกิจตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย (กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546) ดังนี้

- (1) เป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชน
- (2) ให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาการและวิชาชีพตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- (3) ส่งเสริมให้การพัฒนาอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชน
- (4) จัดระบบเครือข่ายในการบริหารจัดการ โดยเครือข่ายในที่นี้หมายถึงหน่วยจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
- (5) มุ่งเน้นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมในหลักสูตรที่หลากหลายยืดหยุ่นสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(6) เชื่อมโยงความรู้ด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากรระหว่างวิทยาลัยชุมชน หน่วยจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน

วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยเริ่มมีการจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก คือ วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520–2524) ต่อมา มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในกระทรวงศึกษาธิการอีก 77 แห่ง ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535–2539) แต่มีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทำให้วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งในช่วงเวลาดังกล่าวต้องยุติการดำเนินงานและปรับเปลี่ยนบทบาทไป และเริ่มหวนกลับมา มีบทบาทอีกครั้งหนึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยสรุปพัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยได้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 7 พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

1.2.3.1 แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน

แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน มีดังนี้ (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2553)

1) หลักการของวิทยาลัยชุมชน คือ (1) บริการที่เปิดกว้าง เข้าถึงง่าย หลักสูตรหลากหลาย โดยการรับที่เปิดกว้างให้โอกาสและปฏิบัติต่อนักศึกษาผู้เข้ารับบริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นการประกันความเสมอภาคแก่กลุ่มคนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล ให้มีโอกาสได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งจัดให้บริการ ให้คำปรึกษา/แนะแนว บริหารจัดตารางการเรียนที่ยืดหยุ่นหลากหลาย และการขยายเครือข่ายการจัดการศึกษาอย่างครอบคลุมทั่วถึงในลักษณะเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ยึดชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และฝึกทักษะอย่างกว้างขวาง และมีหลักสูตรหลากหลายประเภท เป็นการจัดโปรแกรมการศึกษาแบบสหวิทยาการ มีทั้งหลักสูตรคู่ขนานกับระบบอุดมศึกษาเพื่อการศึกษาคู่ต่อ และมีหลักสูตรทางเลือกเพื่อเข้าสู่อาชีพ ตลอดจนหลักสูตรเพื่อฝึกทักษะการทำงานที่สามารถเข้าสู่งานได้รวดเร็ว หลักสูตรต่างๆ จัดให้ทุกสาขา ทุกอาชีพ เป็นทางเลือกของคนในชุมชนตามศักยภาพบุคคล (2) ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นแหล่งผลิตและพัฒนากำลังคนในภาคเศรษฐกิจหลัก ทั้งด้านธุรกิจ การเกษตรและอุตสาหกรรมที่เน้นการสร้างวิชาชีพเพื่อการประกอบกิจการ (Entrepreneurship) ช่วยให้เกิดการสร้างกิจการงานของตนเอง รวมทั้งผลิตคนป้อนตลาดแรงงาน ตลอดจนช่วยอบรมเพิ่มพูนทักษะการทำงานแก่แรงงานในภาคการผลิตของสังคมและประเทศชาติ เสียค่าใช้จ่ายน้อย ด้วยการจัดเก็บค่าบริการจากกลุ่มเป้าหมายในราคาถูก เพื่อให้บริการแก่กลุ่มบุคคลในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลและมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้มีโอกาสเรียนโดยไม่ออกไปจากระบบการศึกษาและได้เรียนใกล้บ้านตลอดจนได้เรียนไปพร้อมกับการทำงานเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต และมีการปรับตัวอยู่เสมอ เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลง โดยปรับเปลี่ยนบทบาทการศึกษาที่เน้นการให้บริการแก่คนในสังคมได้อย่างครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งวิธีบริการ และการจัดสาขาวิชาทันสมัย ยืดหยุ่น และรวดเร็ว ทันกับความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งค้นหาโอกาสใหม่ๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยการสำรวจ/จัดทำระบบข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ความต้องการของชุมชน เทคโนโลยีและตลาดแรงงานตลอดเวลา เพื่อนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ (3) ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและเฝ้าระวังกำลังเครือข่ายชุมชนโดยชุมชนเป็นผู้นำ/ร่วมดำเนินการ เพื่อสร้างองค์งานที่เข้มแข็งในการชักนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการกำหนดนโยบายการตัดสินใจ การดำเนินงานและการสนับสนุนทุกรูปแบบ เพื่อจัดให้บริการตามความต้องการของชุมชน มีการสร้างพันธมิตรกับธุรกิจเอกชน องค์กรของรัฐ และองค์กรเอกชน เพื่อสร้าง

ความแข็งแกร่งในการบริหารจัดการโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในรูปแบบเครือข่ายระหว่างวิทยาลัยชุมชน สถานประกอบการ องค์กรเอกชน และหน่วยงานรัฐและเอกชนอื่นๆ เพื่อสามารถให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวาง ตลอดจนมีการเชื่อมโยงกับพันธมิตรทั้งในและนอกชุมชน โดยจัดบทบาทที่เข้มแข็งในการแสวงหาพันธมิตร ความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน หน่วยงาน องค์กร สมาคมวิชาชีพ ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน กำหนดกรอบความร่วมมือทั้งรูปแบบและระดับความสัมพันธ์หลากหลายให้ชุมชนได้เลือกในการเข้าร่วมกิจกรรมตามความพร้อมของตนเอง เพื่อร่วมกันดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ตามภารกิจของวิทยาลัยชุมชน (4) ใช้ทรัพยากรของรัฐและเอกชนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งเน้นคุณภาพ และการใช้ประโยชน์ โดยจัดการสอนและฝึกอบรมที่มีคุณภาพ มุ่งผลให้ผู้เรียนและกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับบริการมีความสามารถตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและรูปแบบวิธีการที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคลและชุมชน เช่น การจัดการร่วมกับโรงงาน/สถานประกอบการ การจัดแบบสะสมหน่วยกิต จัดหลักสูตรสนองความต้องการด้านสังคม วัฒนธรรม สุขภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ นิทรรศการ ศิลปะ กีฬา ดนตรี การละคร การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นต้นและ (5) การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเป็นการริเริ่มจากชุมชนโดยในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนของท้องถิ่นใดๆ ควรให้ชุมชนและท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล เข้ามามีส่วนร่วมลงทุน หรือมีส่วนร่วมริเริ่มของการจัดตั้งด้วย เพื่อให้ท้องถิ่นได้ตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบในส่วนของตนตั้งแต่เริ่มนั้น รวมทั้งสามารถพิจารณาความเหมาะสมและความจำเป็นของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2) ปรัชญาวิทยาลัยชุมชน เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มคุณค่าชีวิตและศักยภาพของบุคคลและชุมชน

3) กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551–2565) กำหนดให้วิทยาลัยชุมชนเป็นหนึ่งในสี่กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา มีพันธกิจและบทบาทในการพัฒนาสังคมของวิทยาลัยชุมชนที่กำหนดไว้ในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน การดูแลแรงงานออกจากภาคเกษตร การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเติมเต็มศักยภาพของบุคคลส่วนปรัชญาวิทยาลัยชุมชน คือ (1) รองรับพื้นฐานของการสร้างคนให้ชุมชน (2) จัดหลักสูตรตามความต้องการของชุมชน (3) ทำใจเท็จจริงจากชุมชน (4) รักษาคนมีประสบการณ์และความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน และ (5) ใช้และระดมทรัพยากรที่มีในพื้นที่ รวมทั้งบริหารร่วมโดยชุมชน ส่วนกลไกการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน คือ การจัดหลักสูตร อนุปริญญาและการฝึกอบรม การสร้างกำลังคนร่วมกับมหาวิทยาลัย อาชีวศึกษา ภาคการผลิต

จริง และหน่วยงานด้านการพัฒนาแรงงานเพื่อปรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร เพื่อเตรียมเข้าสู่ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่บริการของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งยกความรู้สมรรถนะทักษะของผู้ทำงานในภาคการผลิตจริงเพื่อเพิ่มผลิตภาพ รองรับการผลิตและบริการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนอาชีพของพื้นที่บริการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

4) สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน การจัดการศึกษาในวิทยาลัยชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาด้านวิชาการ และวิชาชีพ ตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนดังนี้

4.1) หลักสูตรของวิทยาลัยชุมชน (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557) มีดังนี้

4.1.1) หลักสูตรระดับอนุปริญญา หลักสูตรในการจัดหลักสูตรระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนที่เปิดสอนในวิทยาลัยชุมชน เน้นการพัฒนาหลักสูตรมีกระบวนการที่สะท้อนศักยภาพและความต้องการของชุมชน ศักยภาพ และทิศทางการพัฒนาชุมชน และมาจัดทำหลักสูตรโดยชุมชน หลักสูตรวิทยาลัยชุมชนเป็นหลักสูตรเชิงรุก ออกแบบตามความต้องการของชุมชน และมาตรฐานหลักสูตรเป็นการพัฒนาหลักสูตรภายใต้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอนุปริญญา พ.ศ. 2548 มีจำนวนหน่วยกิต ไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 45 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต ดำเนินการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) หลักสูตรได้รับการรับรองคุณวุฒิจากสำนักงาน ก.พ. และผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเทียบโอนไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น คุณสมบัติของผู้เข้าเรียน ต้องสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า สาขาวิชาที่เปิดสอน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545-2554 มีหลักสูตรที่เปิดสอนแล้ว จำนวน 20 สาขาวิชา สาขาวิชาที่นิยมเรียนมาก เช่น การปกครองท้องถิ่น การศึกษาปฐมวัย คอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาธารณสุขชุมชน เป็นต้น นักศึกษาที่เข้าเรียนในปีการศึกษา 2545-2554 ทั้งสิ้น จำนวน 60,105 คน มีผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2546-2553 ทั้งสิ้น จำนวน 23,976 คน

4.1.2) หลักสูตรฝึกอบรมหรือหลักสูตรระยะสั้น หลักการจัดการหลักสูตรฝึกอบรม เป็นหลักสูตรการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ต้องการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เมื่อสำเร็จการศึกษาฝึกอบรมสามารถปฏิบัติได้และทำงานได้จริง ประเภทของหลักสูตร แบ่งออกเป็น หลักสูตรฝึกอบรม ใช้เวลา

ฝึกอบรมระหว่าง 6–200 ชั่วโมง คุณสมบัติของผู้รับบริการ ไม่จำกัดวุฒิการศึกษาและอายุ และหลักสูตรประกาศนียบัตร (Certificate Course) ใช้เวลาเรียนรู้และฝึกอบรม ตั้งแต่ 1–2 ภาคการศึกษา หลักสูตรที่เปิดสอนปัจจุบัน มีทั้งสิ้น จำนวน 33 1 หลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มคอมพิวเตอร์ กลุ่มการพัฒนาอาชีพและศักยภาพชุมชน กลุ่มภาษา และกลุ่มสุขภาพ ผู้รับบริการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2545–2554 มีผู้เข้ารับบริการแล้วทั้งสิ้น จำนวน 211,226 คน

4.1.3) หลักสูตร ปวช. และ ปวส. หลักการจัดหลักสูตร ปวช. และ ปวส. เป็นหลักสูตรการเรียนรู้อุปแบบของอาชีวศึกษา เนื่องจากการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนระยะแรกได้รับโอนวิทยาลัยการอาชีพ 2 แห่ง มาเป็นวิทยาลัยชุมชนพิจิตร และอุทัยธานี ดังนั้น หลักสูตร ปวช. และ ปวส. จึงเปิดให้บริการในวิทยาลัยชุมชนดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานหลักสูตร ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และกรอบมาตรฐานหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของกระทรวงศึกษาธิการ และผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเทียบโอนไปศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น จำแนกเป็น

4.1.3.1) หลักสูตร ปวส. คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ต้องสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า สาขาวิชาที่เปิดสอน ได้แก่ เครื่องกล (เทคนิคยานยนต์) ไฟฟ้ากำลัง (ติดตั้งไฟฟ้า) การบัญชี (การบัญชี) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ (พัฒนาเว็บเพจ) อิเล็กทรอนิกส์ (เทคนิคคอมพิวเตอร์) งานอิเล็กทรอนิกส์ ปีการศึกษา 2549–2554 มีนักศึกษาทั้งสิ้น 1,328 คน มีผู้สำเร็จการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546–2553 ทั้งสิ้น จำนวน 479 คน

4.1.3.2) หลักสูตร ปวช. คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ต้องสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า สาขาที่เปิดสอน ได้แก่ เครื่องกล (ยานยนต์) ไฟฟ้ากำลังและอิเล็กทรอนิกส์ (ไฟฟ้ากำลัง) / (อิเล็กทรอนิกส์) พาณิชยการ (บัญชี) / (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ) โลหะการ (เชื่อมโลหะ) ปีการศึกษา 2549 – 2554 มีนักศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 4,581 คน มีผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2546–2553 ทั้งสิ้น จำนวน 1,265 คน

4.2) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน ในปีงบประมาณ 2555 วิทยาลัยชุมชนได้เริ่มปรับแนวทางการจัดการศึกษาและฝึกอบรมจากการตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลไปสู่การตอบสนองความต้องการของกลุ่มบุคคล หรือ

ชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยเริ่มนำร่องในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ที่มุ่งเน้นพื้นที่บริการ (Area-based) และดำเนินการในลักษณะโครงการ (Project-based) โครงการนี้เริ่มต้นจากการวิเคราะห์พื้นที่เพื่อเรียนรู้ศักยภาพพร้อมทั้งโอกาสและทิศทางการพัฒนา คนในอนาคตให้เป็นฐานการผลิตที่ยั่งยืนในชุมชน ในการพัฒนาคนนั้นจะจัดเป็นชุดวิชาเพื่อการ พัฒนาสมรรถนะ (Competency Development) ซึ่งชุดวิชาต่างๆ เหล่านี้จะกำหนด หน่วยกิต ของการเรียนรู้ และทักษะที่สามารถสะสมและเทียบโอนให้เป็นส่วนหนึ่งของประกาศนียบัตรหรือ อนุปริญญาได้ โดยการพัฒนาสมรรถนะชุมชนภายใต้โครงการนี้ได้นำไปทดแทนบทบาทของ วิทยาลัยชุมชนในด้านการฝึกอบรมที่ดำเนินการมาตั้งแต่เริ่มจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน

4.2.1) นโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัย ชุมชน การจัดการศึกษาในวิทยาลัยชุมชนช่วงที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือให้ ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้มีโอกาสในการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพตาม ความต้องการของตนเอง ตลอดจนถึงยกระดับสู่ระดับปริญญา ในปัจจุบันสถานศึกษาในระดับ ปริญญา มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เกือบทั้งหมด และเป็นที่ยอมรับว่าปรากฏการณ์ อุดมศึกษาเพื่อปวงชน (Mass Higher Education) จะก่อให้เกิดการขาดแคลนกำลังคนในระดับ ปฏิบัติการ หรือแรงงานระดับเทคนิค วิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นตัวเชื่อมระหว่างอนุปริญญา กับ ปริญญา และฐานการพัฒนา ระหว่างชุมชนกับสังคมใหญ่ของประเทศ จะต้องดำเนินการเพื่อให้ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา มีความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือกระบวนการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศได้อย่างชัดเจน และจะต้องทำให้คนในชุมชน มีระบบการเรียนรู้ ต่อยอด และเทียบโอนเข้าสู่มาตรฐานที่ต้องการและดำรงชีวิตที่มีคุณค่าในชุมชนต่อไป โดยประเด็นสำคัญ ของการจัดการศึกษาในวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว (สำนักบริหารงานวิทยาลัย ชุมชน, 2557) มีดังนี้

4.2.1.1) กระแสนิยมในปริญญา จากค่านิยมที่มี มาแต่ในอดีตที่เชื่อว่า การมีการศึกษาที่สูงขึ้นจะทำให้มีรายได้มากขึ้น มีศักดิ์ศรีสูงในสังคมและ เป็นเงื่อนไขในการเข้าสู่ตำแหน่งสูงขึ้น วิทยาลัยชุมชนมีส่วนตอบสนองให้บุคคลได้รับปริญญา การตอบสนองให้บุคคลได้รับปริญญา การตอบสนองดังกล่าวหากกระทำด้วยความเชื่อมั่นว่าผู้ ได้รับปริญญา นั้นมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่สมบูรณ์ เพียงพร้อมตามมาตรฐานที่กำหนดใน หลักสูตร สังคมก็จะไม่เกิดคำถาม แต่หากเป็นไปในการตรงกันข้ามก็จะเกิดปัญหาในสังคม ตามมา

4.2.1.2) การเน้นปริญญาแต่ปฏิบัติจริงไม่ได้ จากการวิเคราะห์หลักสูตรโดยทั่วไปในระดับปริญญาส่วนใหญ่ จะเป็นหลักสูตรที่เน้นความรู้ในเชิงวิชาการอันเกิดจากตำรามากกว่าการเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพ บางสาขาวิชาที่เป็นหลักสูตรปริญญาสายวิชาชีพจะให้ความสำคัญระหว่างวิชาการและวิชาชีพอย่างเหมาะสม หลักสูตรระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนก็จะมีลักษณะเดียวกัน เพราะต้องคำนึงถึงการเทียบโอนหน่วยกิตจากอนุปริญญาสู่อุปริญญาตรี ซึ่งให้ความสำคัญกับรายวิชาที่เป็นวิชาการมากกว่าสมรรถนะเชิงปฏิบัติการ ดังนั้น ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาบางสาขาจึงไม่สามารถปฏิบัติงานได้ และส่วนใหญ่มุ่งสู่การต่อยอดปริญญาตรี

4.2.1.3) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) จากการที่ผู้เข้ามาศึกษาต่อในวิทยาลัยชุมชนทั้งในส่วนของหลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรการฝึกอบรม หรือหลักสูตรอื่นๆ จะมาจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลสูง จึงเกิดระบบการศึกษาพัฒนา (Development Education) เพื่อช่วยส่งเสริมหรือปรับฐานความรู้บางด้านให้ผู้เรียนมีโอกาและสมรรถนะที่เท่าเทียมกัน แต่กระนั้นก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามความต้องการได้ การจัดหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสูง ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะบางด้านก่อนที่จะขยายความรู้และทักษะเพิ่มเติมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการปรับตัวโดยไม่ต้องเร่งรีบ แต่สิ่งที่ได้แต่ละขั้นตอนนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพจริงๆ ทั้งสิ้น ในบางกรณีที่ต้องการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับสูงหรือวิชาอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือเกินความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพก็อาจจะได้รับการยกเว้น เป็นต้น

4.2.1.4) การประกอบอาชีพในปัจจุบันกับการแบ่งเวลาเพื่อการเรียนรู้ จากการที่ผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานแล้วในชุมชน ทั้งภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ซึ่งต้องการความรู้ ทักษะเพื่อพัฒนางาน เพื่อเปลี่ยนงาน หรือเพื่อประกอบอาชีพใหม่ ตลอดจนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น การจัดเวลาเรียนเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าเรียนได้ จึงจำกัดได้เพียงแค่วันเสาร์-อาทิตย์ หรือนอกเวลาทำงานปกติ สำหรับผู้ว่างงานหรือผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใหม่ๆ ก็จะมีโอกาสมากกว่า แต่ความสามารถและความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชนยังมีข้อจำกัดอยู่มาก เช่น การพึ่งพาวิทยากร อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญจากภาครัฐและเอกชน จะกระทำได้เฉพาะนอกเวลาราชการ การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงมีความจำเป็นและความร่วมมือกับสถานประกอบการที่ผู้เรียนสังกัดอยู่ก็มีบทบาทสำคัญ เช่นกัน

จากประเด็นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการศึกษาดูงานวิทยาลัยชุมชนในประเทศเวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และลาว พบว่า บทบาทและภารกิจของวิทยาลัยชุมชนประเทศต่างๆ มีความแตกต่างกัน แต่ทุกแห่งมีความเหมือนกันคือ ต้องการให้วิทยาลัยชุมชนเป็นจักรกลสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีความยืดหยุ่นสูง และพัฒนา กำลังคน ที่เน้นความสามารถในการทำงานได้ (Employability) ดังนั้น คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนจึงมีมติเห็นชอบให้มีการทบทวนนโยบายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนและกำหนด แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาการ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของวิทยาลัยชุมชน (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557)

4.3) รูปแบบทางการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน การจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชนปัจจุบัน ประกอบด้วยรูปแบบหลักที่สำคัญ 3 รูปแบบ (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557) ดังนี้

4.3.1) รูปแบบที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) เน้นการพัฒนาต่อยอดจากประสบการณ์ของวิทยาลัยชุมชนในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งชุมชน โดยมีการปรับปรุงเพื่อให้มีรูปแบบการ ดำเนินการที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ การจัดการศึกษาใน ลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยออกแบบการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการระดับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบที่ หลากหลาย ยืดหยุ่น และไม่ทับซ้อนกับหน่วยงานอื่นๆ และสามารถตอบสนองความต้องการทั้งมิติ เศรษฐกิจและสังคม มิตินการสร้างผู้ประกอบการ การสร้างเสริมรายได้ ความสงบและสันติสุขในชุมชน

4.3.2) รูปแบบที่ 2 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) เน้นการพัฒนากำลังคนในชุมชนและท้องถิ่น มุ่งสู่การประกอบอาชีพที่มีการศึกษา วิเคราะห์และวางแผนความต้องการกำลังคนที่ชัดเจนการจัดการศึกษาประเภทนี้มีได้มุ่งเพื่อ การได้รับอนุปริญญาหรือปริญญา แต่มุ่งให้เกิดความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่สามารถ ประกอบอาชีพที่มีอยู่หรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยมีหลักการและองค์ประกอบสำคัญ เช่น การวิเคราะห์ความต้องการกำลังคน การวิเคราะห์งานและสมรรถนะ เป็นหลักสูตรฐาน สมรรถนะใช้ระบบชุดการเรียนรู้ (Modular Curriculum) และการประเมินสมรรถนะที่มี ประสิทธิภาพ โดยในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพอาจประกอบด้วยหลักสูตรพัฒนาอาชีพ 2 ระดับ ได้แก่

4.3.2.1) หลักสูตรการพัฒนาอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ เป็นการตอบสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือการตอบสนองความต้องการกำลังในภาคส่วน (Sector) ต่างๆ ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ กรณีนี้อาจเรียกชื่อว่า National Module หรือ National Certificate

4.3.2.2) หลักสูตรการพัฒนาอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนในระดับชุมชน ท้องถิ่น เป็นการตอบสนองในลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ตามความต้องการและความจำเป็นของธุรกิจหรือชุมชนที่มีความต้องการในการจ้างงานตามลักษณะของงาน กรณีนี้อาจเรียกว่า Institutional Module หรือ Institutional Certificate

4.3.3) รูปแบบที่ 3 การจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track3: อนุปริญญา) เน้นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญา โดยมีการปรับปรุงคุณภาพ มาตรฐาน และกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอนุปริญญาให้มีความชัดเจน สร้างอัตลักษณ์ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน จัดระบบการเทียบโอนผลการศึกษาระบบการศึกษาและฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อสร้างความยืดหยุ่นให้แก่ระบบวิทยาลัยชุมชนให้มากที่สุด

คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนได้กำหนดเป็นแนวนโยบายการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน โดยมุ่งให้แต่ละวิทยาลัยชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) และการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) เป็นลำดับแรก สำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) ควรปรับลดการดำเนินงาน โดยจัดเฉพาะหลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557) โดยรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 รูปแบบการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชน

Track 1 : ชุมชน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ชุมชน	Track 2 : อาชีพ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	Track 3 : อนุปริญญา การจัดการศึกษาเพื่อ อนุปริญญา
<p>ความมุ่งหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ตอบสนองการแก้ปัญหาพัฒนาคุณภาพชีวิต การประกอบอาชีพ ความสงบ และสันติสุขในชุมชน โดยยึดโยงกับภาคเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนท้องถิ่น 	<p>ความมุ่งหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ตอบสนองความต้องการแรงงานทักษะ และการประกอบอาชีพอิสระทั้งระดับชุมชน จังหวัด ภูมิภาค และประเทศ โดยเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ 	<p>ความมุ่งหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ตอบสนองความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาของคนในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับสถาบันอุดมศึกษา
<p>กิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • โครงการจัดการความรู้ การวิจัยและบริการทางวิชาการเพื่อยกระดับชุมชน 	<p>กิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • หลักสูตรระยะสั้นในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการและสมรรถนะให้ได้รับการจ้างงาน ประกอบอาชีพอิสระ และเป็นผู้ประกอบการ 	<p>กิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> • หลักสูตรการศึกษาระดับอนุปริญญา
<p>คุณวุฒิ</p> <ul style="list-style-type: none"> • วุฒิ/ประกาศนียบัตรของวิทยาลัยชุมชน 	<p>คุณวุฒิ</p> <ul style="list-style-type: none"> • วุฒิบัตร/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง • วุฒิบัตร/หนังสือรับรองมาตรฐานฝีมือที่ออกโดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน) / ประกาศนียบัตรของวิทยาลัยชุมชน 	<p>คุณวุฒิ</p> <ul style="list-style-type: none"> • อนุปริญญาตามมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการหรืออนุปริญญาวิทยาลัยชุมชน

ที่มา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557

4.4) การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) การจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชนได้ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการพัฒนากำลังคนของประเทศ ดังนั้น บุคลากรผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่สามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของวิทยาลัยชุมชนในแต่ละแห่งได้ และสามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะตามเกณฑ์มาตรฐานระดับชาติได้เช่นเดียวกัน และความรู้เกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรในลักษณะโมดูล่า (Modular Curriculum) รวมทั้งเทคนิคในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ เช่น การพัฒนาหลักสูตรโดยวิธีดาคัม (DACUM : Developing A Curriculum) จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557)

4.4.1) สมรรถนะ (Competency) มีรายละเอียดดังนี้

4.4.1.1) องค์ประกอบของสมรรถนะ ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attribute) ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากพฤติกรรมในการทำงานที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคลและสามารถวัดหรือสังเกตให้เห็นได้

4.4.1.2) ประเภทของสมรรถนะ ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก (Core Competency) หมายถึง สมรรถนะของบุคคลหรือสมรรถนะขององค์กรที่เป็นหลักร่วมกัน และสร้างเสริมให้บุคคลหรือองค์กรมีความเข้มแข็งและมีความได้เปรียบในการปฏิบัติงาน

สมรรถนะเชิงหน้าที่ (Functional Competency) หมายถึง สมรรถนะของบุคคลหรือองค์กรที่ต้องการเฉพาะ ภารกิจหรืองานรวมทั้งความรับผิดชอบ สมรรถนะบางอย่างอาจเป็นความต้องการของภารกิจหรืองานที่แตกต่างกันได้

สมรรถนะเฉพาะ (Professional/Special Competency) หมายถึง สมรรถนะของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะหรือความรับผิดชอบเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่มีคุณภาพสูง

4.4.1.3) หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Education : CBE) เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากมาตรฐานสมรรถนะของอาชีพหรืองานใดงานหนึ่งที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่กำหนด และสามารถประกอบอาชีพปฏิบัติงาน หรือทำหน้าที่ในตำแหน่งงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักสูตรฐาน

สมรรถนะเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based Education : CBE) และการศึกษาฐานสมรรถนะ เป็นกระบวนการของสถานศึกษาที่ต้องการปรับเปลี่ยนหลักการของการศึกษาจาก สิ่งที่ครู อาจารย์เชื่อว่า ผู้สำเร็จการศึกษาต้องรู้ (Teacher Focused) ไปบวกกับสิ่งที่นักศึกษาต้องการรู้และสามารถปฏิบัติได้ในสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนมากขึ้น (Student/Workplace Focus) ดังนั้น การศึกษาฐานสมรรถนะจึงมุ่งเน้นที่ผลของการศึกษาหรือสมรรถนะ ที่เชื่อมโยงกับความต้องการในตลาดแรงงานที่กำหนดโดยนายจ้าง หรือมีอาชีพ และสมรรถนะหรือผลของการศึกษานั้น ตามธรรมชาติแล้วจะมีความซับซ้อนและมีปัญหาในการวัดและประเมิน โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะมีความแตกต่างไปจากหลักสูตรทั่วไปคือ

- (1) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นความสามารถในการปฏิบัติงาน มากกว่าเนื้อหาสาระของรายวิชา
- (2) เป็นหลักสูตรที่มุ่งปรับปรุงผลการเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจ
- (3) เป็นหลักสูตรที่พยายามหลีกเลี่ยงการแตกแขนงหรือการแยกสาขาของโปรแกรมทางวิชาการที่สลับซับซ้อน
- (4) เป็นหลักสูตรที่เอื้ออำนวยให้เกิดการบูรณาการของเนื้อหาสาระที่สามารถประยุกต์ใช้กับการทำงาน
- (5) เป็นหลักสูตรที่สร้างบทเรียนเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้
- (6) เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับความอิสระ คล่องตัวของผู้เรียนและ
- (7) เป็นหลักสูตรที่ปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอน ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพโดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบมาตรฐาน

อาชีพ ผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดกรอบมาตรฐานอาชีพ ได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมอาชีพ หรือสมาคมวิชาชีพ ตลอดจนเจ้าของกิจการต่างๆ เป็นผู้กำหนดขึ้นมา และในการพัฒนาหลักสูตรของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ทั้งหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตร และหลักสูตรอนุปริญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดกำหนดมาตรฐานอาชีพ ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจึงควรเป็นผู้พัฒนามาตรฐานอาชีพขึ้นมาใช้เอง โดยอาศัยความเชี่ยวชาญภายในชุมชนที่มีอยู่ ซึ่งขั้นตอนการกำหนดกรอบมาตรฐานอาชีพ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจำแนกอาชีพและกลุ่มอาชีพ

เป็นการวิเคราะห์เพื่อจำแนกหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรม สถานประกอบการ หน่วยงาน หรือภาคบริการให้บรรลุเป้าหมาย เช่น อาชีพอุตสาหกรรมช่างยนต์ จะแบ่งกลุ่มอาชีพออกเป็น กลุ่มอาชีพบริการรถยนต์ กลุ่มอาชีพผลิตรถยนต์ กลุ่มอาชีพผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ และกลุ่มอาชีพแม่พิมพ์ เป็นต้น

(2) การกำหนดสมรรถนะอาชีพ เป็นกระบวนการที่อาศัยผู้ปฏิบัติงานจริงในอาชีพต่างๆ มาร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดสมรรถนะในงาน/ตำแหน่งประเภทต่างๆ วิธีการกำหนดสมรรถนะอาชีพ เช่น การวิเคราะห์งาน (Job Analysis) การวิเคราะห์อาชีพด้วยวิธีการของดาคัม (DACUM) และการวิเคราะห์ภารกิจ (Functional Analysis) โดยในการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพ จะต้องวิเคราะห์เพื่อแยกแยะอาชีวดังกล่าวว่า ประกอบด้วยหน้าที่อะไรบ้าง และในแต่ละหน้าที่นั้น จะประกอบด้วยงานหรือตำแหน่งงานใดบ้าง ในส่วนนี้จะมีระดับขั้นแตกต่างกันตามความเฉพาะของอาชีพ โดยในการกำหนดเกณฑ์ประเมินสมรรถนะอาชีพนั้น เป็นการวิเคราะห์สมรรถนะหรือสมรรถนะย่อยเพื่อกำหนดเกณฑ์ในการประเมินว่าบุคคลผู้เข้ารับการศึกษหรือฝึกอบรมนั้นได้รับการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะจนบรรลุผลในระดับบุคคลเพื่อการมอบวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตร โดยเกณฑ์การประเมินสมรรถนะ ประกอบด้วย เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) ความรู้ (Knowledge) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Evidence) และการประเมิน (Assessment)

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนสำคัญในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนบรรลุสมรรถนะตามที่กำหนด ขั้นตอนนี้ยังคงต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่และนักวิชาการ โดยในการออกแบบการเรียนรู้นั้นมีวิธีปฏิบัติ ได้แก่ การกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญและเวลาเรียนเป็นการกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญของสมรรถนะแต่ละข้อที่แสดงถึงระดับความสำคัญในการปฏิบัติงานให้มีค่ารวมเป็น 100 หน่วย (หรือ 100%) และประมาณการเวลาเรียนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยใช้หน่วยเป็นชั่วโมง ตามความเหมาะสมโดยรวม จะให้เวลากับภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี หลังจากนั้นจะแปลงเวลาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นจำนวนหน่วยกิตตามมาตรฐานหน่วยกิตของกระทรวงศึกษาธิการ (ทวิภาคหรือไตรภาค) และการพัฒนาเอกสารการเรียนรู้ (Learning Materials) โดยเอกสารการเรียนรู้ จะประกอบด้วย แนวการสอน (Teaching Guide) และสมุดงานนักศึกษา (Student Workbook) ซึ่งจะต้องพัฒนาขึ้นมาเป็นการเฉพาะสำหรับการเรียนการสอนในหลักสูตรต่างๆ โดยมีสาระสำคัญอย่างน้อยดังต่อไปนี้

(1) แนวการสอน (Teaching Guide)

โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือโมดูล (Module) ผู้สอนจะต้องเตรียมเอกสารแนวการสอน ในบางกรณีวิทยาลัยชุมชนอาจช่วยกันพัฒนาเอกสารแนวการสอนเพื่อใช้ร่วมกัน อันเป็นการรักษา

มาตรฐานและคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา โดยเอกสารแนวการสอน ประกอบด้วย ชื่อหน่วย การเรียนรู้ หรือชื่อโมดูล จุดประสงค์ (Purpose) ระยะเวลา (Duration) เงื่อนไขก่อนเข้าเรียน (Prerequisite) (ถ้ามี) ขอบเขตเนื้อหาสาระ (Outline of Content) การฝึกหัดในสถานประกอบการ (On-the-job Training) และเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน (Assessment) และการปฏิบัติงาน (Performance) ซึ่งจำแนกตาม ผลการเรียนรู้แต่ละข้อ โดยมีภาคผนวก ซึ่งเป็นคำแนะนำสาระการเรียนรู้ของหน่วยเรียนรู้หรือโมดูล (Module) คำแนะนำกลยุทธ์การเรียนการสอน และคำแนะนำเครื่องมืออุปกรณ์การเรียนการสอนที่สำคัญ

(2) สมุดงานนักศึกษา (Student Workbook) โดยสมุดงานนักศึกษา จะเป็นเอกสารสำหรับนักศึกษาประจำชุดการเรียนหรือโมดูลต่างๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นคู่มือการเรียนรู้ของนักศึกษาที่สามารถบันทึกพัฒนาการความสำเร็จ และผลการประเมินในแต่ละด้าน ในช่วงเวลาต่างๆ และในสมุดงานนักศึกษา ยังมีเอกสารประกอบการสอน การปฏิบัติงาน การทดลอง การสำรวจ ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการของหลักสูตร โดยวิทยาลัยชุมชนสามารถออกแบบสมุดงานนักศึกษาได้ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนของการวางแผนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) การจัดหาและการพัฒนาบุคลากร ตามหลักการแล้ว ผู้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนจะต้องเป็นผู้ที่เก่งในการปฏิบัติงานในอาชีพนั้นๆ ซึ่งต้องผ่านการประเมินสมรรถนะอาชีพด้านนั้นๆ ในระดับเดียวกัน หรือสูงกว่าหลักสูตรที่จะสอน ในการรวบรวมบุคลากรเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นปัญหาแตกต่างกันในพื้นที่ต่างๆ และบุคลากรเหล่านั้นจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร หรือมีความเข้าใจในหลักสูตร หรือจัดปฐมนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อมของคณาจารย์ตามความเหมาะสม ดังนั้นวิทยาลัยชุมชนจึงควรมีการวางแผนพัฒนาบุคลากรทั้งระยะสั้น และระยะยาวเพื่อให้สามารถทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรฐานสมรรถนะได้

(2) การจัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ การเรียนรู้ที่สำคัญ เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริง ทำให้เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเรียนรู้จึงมีลักษณะที่ไม่แตกต่างไปจากเครื่องมือและอุปกรณ์ในสถานประกอบการจริง โดยเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ จะต้องจัดให้เพียงพอตามมาตรฐานการฝึก

ปฏิบัติ และมีสภาพใช้งานได้เป็นอย่างดี ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจึงควรจัดเตรียมวัสดุฝึก หรือ ส่วนประกอบในการเรียนการสอนให้สมบูรณ์

(3) การจัดเตรียมสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน ต้องจัดเตรียมสถานที่ให้มีความเหมาะสม และมีขนาดเพียงพอในการจัดหลักสูตรแต่ละประเภท มีระบบสาธารณูปโภค การระบายอากาศและการป้องกันอัคคีภัยที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถจัดพื้นที่ใช้สอยต่างๆ ได้ตามมาตรฐานหลักสูตร

(4) การจัดเตรียมสถานที่ฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ ซึ่งเป็นสถานประกอบการที่ใช้บุคลากรตามสมรรถนะของหลักสูตรนั้นๆ ต้องจัดเตรียมสถานที่ฝึกปฏิบัติงานให้เพียงพอและอยู่ในระยะทางที่คณาจารย์สามารถนิเทศงานได้ ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจึงควรทำความตกลงกับเจ้าของสถานประกอบการให้ชัดเจนในด้านความรับผิดชอบ และประโยชน์ที่สถานประกอบการจะได้รับ ควรเลือกสถานประกอบการที่มีระบบการปฏิบัติงานและการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานอาชีพโดยใช้กระบวนการสหกิจศึกษาในการปฏิบัติการ

(5) ความต้องการงบประมาณ เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะมีต้นทุนที่สูงกว่าหลักสูตรฐานวิชาการ ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนในฐานะผู้บริหารหลักสูตรจะต้องคำนวณต้นทุนการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งอาจจะเฉลี่ยเป็นต้นทุนต่อหัวนักศึกษา หรือต้นทุนต่อผู้สำเร็จการศึกษาได้ ทั้งนี้ เพื่อประกอบการขอรับการสนับสนุนงบประมาณทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน

4.5) การจัดหลักสูตรโมดูลและเทียบโอนผลการเรียนรู้ (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557) มีดังนี้

4.5.1) การจัดหลักสูตรโมดูล (Module Curriculum) เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับหลักสูตรที่เน้นการลงมือทำหรือได้ลงมือปฏิบัติจริงระหว่างการเรียนรู้ โดยโมดูล (Module) หมายถึง การจัดกลุ่มหรือองค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ หรือ การฝึกอบรมที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะ ซึ่งเป็นความรู้ ทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับใดระดับหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลังจากจบบทเรียนในโมดูลหนึ่งๆ แล้วผู้เรียนจะมีสมรรถนะที่จะปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ของโมดูลนั้นๆ ผู้เรียนสามารถเพิ่มพูนสมรรถนะด้วยการเรียนรู้ในโมดูลอื่นๆ โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใดๆ และสามารถเก็บสะสมหน่วยการเรียนรู้เพื่อขอรับวุฒิการศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ ได้ ในแต่ละโมดูลควรเทียบเคียงกับหน่วยกิตทวิภาค ประมาณ 6-15 หน่วยกิต โดยแบ่งเป็นภาคทฤษฎีไม่เกินร้อยละ 30 และภาคปฏิบัติไม่น้อยกว่า

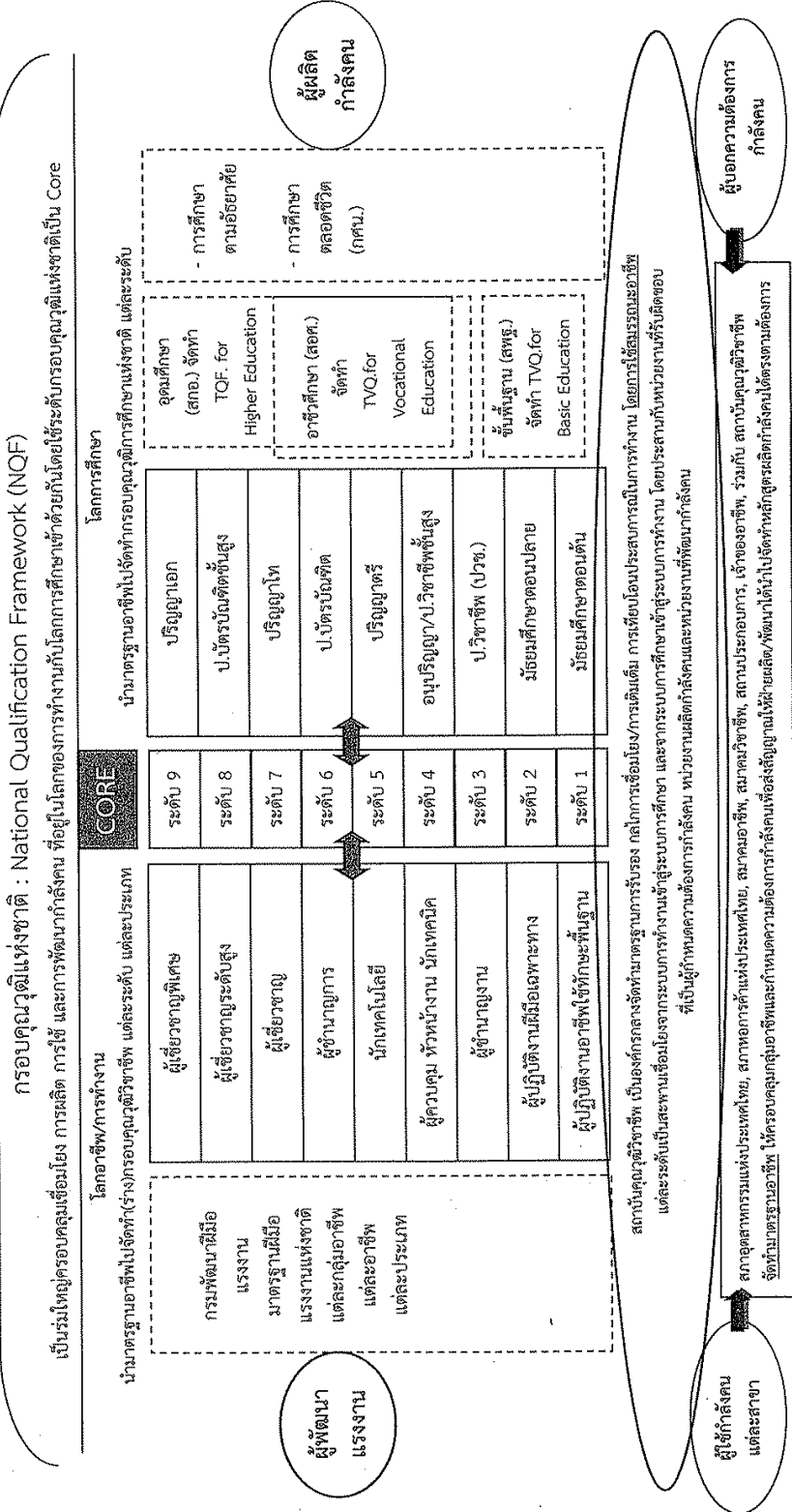
ร้อยละ 70 ดังนั้น โมดูล 6 หน่วยกิต จะมีเวลาสอนภาคทฤษฎีประมาณ 27 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติประมาณ 180 ชั่วโมง หรือกรณีโมดูล 15 หน่วยกิต จะมีเวลาสอนภาคทฤษฎี 75 ชั่วโมง และภาคปฏิบัติประมาณ 450 ชั่วโมง เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนในลักษณะโมดูลจะช่วยให้เกิดความคล่องตัวสำหรับผู้เรียนที่สามารถเลือกเรียนโมดูลที่ตนเองสนใจ แล้วนำความรู้และทักษะที่ได้ไปสู่การปฏิบัติงานหรือการประกอบอาชีพได้ทันทีหลังสำเร็จการศึกษา และเมื่อมีเวลาก็สามารถกลับเข้ามาศึกษาต่อได้ การจัดหลักสูตรโมดูลจะไม่ทำให้เงื่อนไขการเรียนในบางวิชาหรือบางโมดูลเป็นปัญหา เช่น คนที่ไม่เก่งวิชาการก็ไม่จำเป็นต้องเรียนในโมดูลที่มีวิชาการนั้นๆ ได้

4.5.2) การเทียบโอนผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยแบ่งออกเป็นโมดูลจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับผลการเรียนรู้แบบเบ็ดเสร็จในตัวเอง ความรู้และทักษะเหล่านั้นจะได้รับการประเมินค่าเป็นเกรดและกำกับด้วยจำนวนหน่วยกิต โดยผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนแล้วเทียบโอนไปสู่วุฒิการศึกษาได้ดังนี้ (1) การเทียบโอนผลการเรียนในหลักสูตรเฉพาะของวิทยาลัยชุมชน กรณีที่โมดูลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนเมื่อสะสมโมดูลได้ครบตามเงื่อนไขของหลักสูตรแล้วก็ได้รับวุฒิปัตริ์ที่รับรองวุฒิการศึกษา (2) การเทียบโอนการเรียนในหลักสูตรอนุปริญญาไปสู่ระดับปริญญา ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของหลักสูตรอนุปริญญาที่กำหนดและเงื่อนไขของหลักสูตรระดับปริญญา ซึ่งต้องเทียบโอนกันได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการแบ่งหน่วยการเรียนรู้เป็นโมดูล จึงต้องสร้างระบบที่สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ในแต่ละโมดูลได้ แม้กระทั่งการเทียบโอนข้ามหลักสูตรก็ควรดำเนินการได้เช่นเดียวกัน การเทียบโอนผลการเรียนรู้จำเป็นต้องจัดระบบการบริหารวิชาการรองรับ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระหว่างการพัฒนาธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ที่จะนำไปใช้ในวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งต่อไป

4.6) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework) การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้ใช้กลไกของการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติในการพัฒนากำลังคนสู่มาตรฐาน โดยใช้ระบบคุณวุฒิเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประเมินศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคลที่เชื่อมคุณวุฒิการศึกษากับการเทียบโอนประสบการณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือระหว่างการศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยที่อยู่ในวัยแรงงานมีความรู้ความสามารถตรงความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยในส่วนของภาคการศึกษาได้มีการกำหนดกรอบคุณวุฒิขึ้นมาใช้สำหรับการศึกษาในระดับ

ต่างๆ ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา ในส่วนของสถานประกอบการหรือผู้ใช้บุคลากรก็ได้มีการกำหนดกรอบสมรรถนะวิชาชีพ ซึ่งเป็นการกำหนดความต้องการ แต่กรอบคุณวุฒิด้านการศึกษาและกรอบสมรรถนะวิชาชีพยังไม่มีคุณสมบัติต้องกันอยู่หลายประการ การเชื่อมโยงสองภาคส่วนเข้าด้วยกันจะช่วยทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับต่างๆ มีความรู้ ทักษะและมีคุณลักษณะที่สามารถประเมินหรือเทียบวัดได้กับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ (ดังภาพที่ 8) โดยวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเป็นจุดเชื่อมที่สำคัญที่จะผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับสมรรถนะอาชีพตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ จากนโยบายของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ด้วยการปรับหลักสูตร และการปรับแนวความคิดของผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจในทิศทางและประเด็นปัญหาใหม่ๆ ต่อไป (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557) มีดังนี้

ภาพที่ 8 ความเชื่อมโยงของคุณวุฒิแห่งชาติกับความต้องการกำลังคน การผลิต และการพัฒนากำลังคน

ที่มา : อำนาจ เกาตระกูล (2556); อ้างอิงสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557)

4.7) แนวปฏิบัติและการจัดการทรัพยากร จากแนวนโยบายการจัดการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวได้ว่าเป็นนโยบายที่จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของวิทยาลัยชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่โครงสร้างและหลักการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนพอสมควร ดังนั้น ในแนวปฏิบัติและการจัดการทรัพยากรจึงกำหนดไว้เพื่อเตรียมการรองรับเพื่อมิให้เกิดผลกระทบในการบริหารวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2557) ดังนี้

5.7.1) การปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน วิทยาลัยชุมชนจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนด้วยเหตุผลสำคัญดังต่อไปนี้

(1) เพื่อกำหนดบทบาทและภารกิจของวิทยาลัยชุมชนให้ชัดเจนในการตอบสนองความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และเป็นฐานหลักของการพัฒนาประเทศ

(2) เพื่อยกระดับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนให้ได้มาตรฐานทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ

(3) เพื่อปรับทิศทางการใช้จ่ายงบประมาณให้สอดคล้องกับการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยมีแนวปฏิบัติในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แนวปฏิบัติและการทรัพยากรในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการศึกษาล้ำยุค

รูปแบบการจัดการศึกษา	แนวปฏิบัติ	การจัดการทรัพยากร
<p>การจัดการศึกษาล้ำยุคเพื่อพัฒนาชุมชน</p> <p>นำหน้าร้อยละ 30</p>	<p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none"> การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนเป็นบทบาทของวิทยาลัยชุมชนที่พัฒนาการมาจากโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงรุกของชุมชน ซึ่งดำเนินการในลักษณะของโครงการเชิงพัฒนา โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก มีจุดเน้นเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนในชุมชนควบคู่กับการฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการระดับปัจเจกบุคคล มุ่งดำเนินการในลักษณะเครือข่ายระหว่างชุมชนต่อชุมชน และองค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตในระดับชุมชน ดำเนินการใช้บรรลุป้าหมายสำคัญเพื่อให้เกิดธุรกิจชุมชน เกิดการจ้างงาน ลดการเคลื่อนย้ายเข้าในเมือง สร้างรายได้ในชุมชน สร้างความสุข ความรัก ความสามัคคีในพื้นที่ สร้างความมั่นคง และสืบเสาะในชุมชน ดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน วิเคราะห์ขีดความสามารถ การค้าขายในชุมชน งบประมาณ ที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ เชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น นวัตกรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาในอดีตและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เศรษฐกิจระดับภูมิภาค ระดับประเทศ คัดเลือกชุมชน โดยยึดหลักเกณฑ์ศักยภาพของระบบเศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาสู่ระดับสากล (Local-Global Link) และยึดหลักเกณฑ์เพื่อคุณภาพชีวิตและความสงบสุขในชุมชน จัดทำแผนการดำเนินงาน โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนาชุมชนระยะ 3 ปี ประกอบด้วยแผนปฏิบัติการ 1 ปีต่อเนื่อง แผนพัฒนาที่ตั้งกล่าวต้องนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลของเป้าหมายทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและมิติคุณภาพชีวิตและสังคม พัฒนาหลักสูตรเพื่อตอบสนองของกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะกรณีที่ต้องดำเนินการผ่านกระบวนการศึกษาและมีกรอบนโยบายไม่มีการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรให้ยึดหลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ และจัดทำโครงสร้างหลักสูตรเป็นโมดูล และดำเนินการตาม 	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงการในรายละเอียด เมื่อข้อเสนอแนวทางการดำเนินงานได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนแล้ว งบประมาณโครงการจะเบิกจ่ายได้ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนกำหนด สนับสนุนการดำเนินงานโครงการตามกรอบวงเงินที่ได้รับทราบเห็นชอบจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน โดยแบ่งจ่ายตามงวดงานและผลความคืบหน้าของการดำเนินงาน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการศึกษา	แนวปฏิบัติ	การจัดทรัพยากร
<p>การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ให้นำร้อยละ 50</p>	<p>ขั้นตอนที่กำหนด</p> <p>ขั้นตอนที่ 5 ปฏิบัติการและติดตามประเมินผล เป็นการดำเนินการตามแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการประจำปี ให้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลโครงการ รายงานผลปีละ 2 ครั้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> • วิทยาลัยชุมชนที่กำลังดำเนินการตามโครงการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ให้ทำต่อเนื่องจนสิ้นสุดโครงการในระยะที่ 1 หากประสงค์จะดำเนินการต่อให้เสนอโครงการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน โดยต้องปรับหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการให้ปฏิบัติตามแนวทางนี้ • วิทยาลัยชุมชนที่ประสงค์จะเสนอโครงการใหม่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ให้ดำเนินการตามแนวปฏิบัตินี้ แล้วเสนอคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนพิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยเสนอร่างแนวทางการดำเนินงาน (Concept Paper) เพื่อพิจารณาก่อนเสนอโครงการจริง • สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนควรจัดเตรียมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำหน้าที่เพียงให้แก่วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งที่ต้องการ 	
	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ สำหรับการผลิตกำลังคนระดับกลาง-สูง ให้ตอบสนองของความต้องการในการพัฒนาประเทศ (National Certificate) โดยการคิดหลักสูตรพิจารณาจากการตอบสนองความต้องการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเป็นลำดับ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาปีละ 1-2 หลักสูตร • สถาบันวิทยาลัยชุมชน ต้องกำหนดให้วิทยาลัยชุมชนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในรูปแบบโมดูล วิทยาลัยชุมชนละ 1 หลักสูตร (Institutional Certificate) เพื่อการผลิตบุคลากรตอบสนองความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นตามศักยภาพและความพร้อมเฉพาะพื้นที่ โดยสภาวิทยาลัยชุมชนอาจจะร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรได้ไม่เกิน 3 แห่ง โดยมีเป้าหมายจะรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2557 เป็นต้นไป 	<ul style="list-style-type: none"> • สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะตามความจำเป็น เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพสูง • สนับสนุนงบประมาณในการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ ตามมาตรฐานสมรรถนะอาชีพและหลักสูตร • สนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาครู อาจารย์ และวิทยากรอย่างต่อเนื่อง • สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่ดิน สิ่งก่อสร้าง ตามความจำเป็นโดยสนับสนุนให้ใช้โครงสร้างพื้นฐานเดิมให้มากที่สุด

ตารางที่ 4 ต่อ)

รูปแบบการจัดการศึกษา	แนวปฏิบัติ	การจัดการทรัพยากร
<p>การจัดการศึกษาเพื่อ อนุปริญา นำหน้าร้อยละ 20</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สมาชิกวิทยาลัยชุมชน ควรประเมินหลักสูตรระดับอนุปริญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้มีการจัดการเรียนการสอนมาแล้วเกินกว่า 5 ปี เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการตอบสนองความต้องการ โดยการบริหารวิเคราะห์ผลจากการดำเนินการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรดังกล่าวควรจะดำเนินการต่อไปหรือควรยุติการดำเนินการแล้วเสนอต่อคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนเพื่อพิจารณา ● การปรับปรุงหลักสูตร เฉพาะกรณีที่ต้องดำเนินการต่อ ควรปรับปรุงเพื่อยกระดับคุณภาพหลักสูตรให้สูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยปรับโครงสร้างหลักสูตรไปสู่หลักสูตรโมดูล ในระยะ 1 ปี ● การเปิดหลักสูตรใหม่ ต้องพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ และจัดโครงสร้างหลักสูตรในลักษณะโมดูล ซึ่งเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนที่ชัดเจน และมีความยืดหยุ่น เพื่อรองรับการเทียบโอนผลการเรียนจาก Track 1 และ Track 2 	<ul style="list-style-type: none"> ● ยังคงสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษา ระดับอนุปริญาแต่จะมีความจำกัดมากขึ้น ● วิทยาลัยทรัพยากรเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคต ● วิทยาลัยทรัพยากรเพื่อเตรียมตัวอาจารย์วิชาการ ตลอดจนจัดหาครุภัณฑ์ เครื่องมืออุปกรณ์ตามมาตรฐานสมรรถนะอาชีพ

4.7.2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management)

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจัดการกลไกส่วนประกอบต่างๆ ของวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนได้รับผลดีและผลกระทบในทางที่ไม่ดีของการเปลี่ยนแปลง จะช่วยให้วิทยาลัยชุมชนสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง ราบรื่น และสามารถอยู่รอดและมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป โดยในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของวิทยาลัยชุมชนจึงมีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

4.7.2.1) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้อง และรับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาในช่วงของการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสภาวิทยาลัยชุมชน และผู้บริหาร โดยตระหนักเสมอว่า การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จะเกิดผลกระทบต่อการบริหารหลายด้าน จึงจำเป็นต้องจัดเตรียมคำอธิบายและการตอบข้อซักถามอย่างรอบคอบ และทันการณ์

4.7.2.2) การสร้างความเข้มแข็งในวิทยาลัยชุมชน และสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ผู้บริหารของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของวิทยาลัยชุมชน และสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เช่น เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบโมดูล การพัฒนาอาจารย์วิทยากร การจัดสรรทุนศึกษาต่อในสาขาวิชาที่จำเป็นเพื่อความเข้มแข็งของบุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชน

4.7.2.3) การจัดทีมที่ปรึกษาโครงการ การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องเป็นจำนวนน้อย ดังนั้นสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนจึงควรจัดตั้งทีมที่ปรึกษา ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ และมีประสบการณ์เฉพาะด้าน ซึ่งยินดีเป็นที่ปรึกษา แล้วจัดทำรายละเอียดการติดตามให้วิทยาลัยชุมชนสามารถติดต่อได้โดยสะดวก พร้อมทั้งจัดเตรียมงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ของทีมที่ปรึกษาดังกล่าว

4.7.2.4) การติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้กำลังใจในการทำงาน ผู้บริหาร ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และกรรมการวิทยาลัยชุมชนควรจัดทีมเข้าติดตามและให้กำลังใจ ตลอดจนคำแนะนำที่ดีเป็นระยะๆ

4.8) การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2553) ได้แก่

4.8.1) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และวิจัยสถาบันเพื่อการพัฒนาการดำเนินงาน เช่น โครงการศึกษาความต้องการของชุมชน (Needs Assessment) โครงการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนในหลักสูตรต่างๆ โครงการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและโครงการศึกษาสภาพปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา

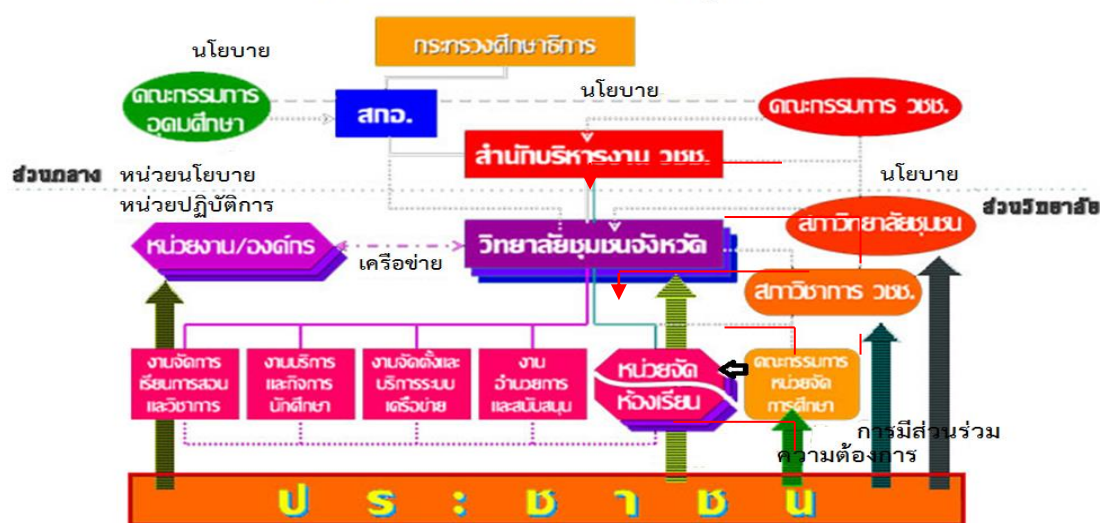
4.8.2) การบริการทางวิชาการต่อชุมชนเช่น ศูนย์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ศูนย์ภาษาและสารสนเทศ และศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ

4.8.3) การมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมกับชุมชนที่จัดให้กับนักศึกษา เช่น โครงการค่ายจริยธรรมจิตอาสา โครงการพัฒนาจิต พิธีไหว้ครูแพทย์แผนไทยและศูนย์ไทใหญ่ศึกษา

1.2.3.2 โครงสร้างการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

ในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนได้ใช้หลักการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และตามมติคณะรัฐมนตรี คือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ให้องค์กรท้องถิ่น หน่วยงาน ชุมชน ได้เข้ามามีความเป็นเจ้าของในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจนถึงการบริหารจัดการหลังจากจัดตั้งแล้ว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจัดระบบเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความต้องการของชุมชนและความพร้อมในการดำเนินการเป็นหลัก โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนดังภาพต่อไปนี้

การบริหารงานของระบบวิทยาลัยชุมชน

ภาพที่ 9 โครงสร้างการบริหารงานวิทยาลัยชุมชน

ที่มา: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน (2553)

โครงสร้างการบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ได้กำหนดให้มีการบริหาร โดยคณะกรรมการ 2 ระดับ และผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนที่มีคุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) **ส่วนกลาง** ได้แก่ คณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการ วิทยาลัยชุมชน และสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการ พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบ และ ประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทาง วิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.2) คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน มีอำนาจหน้าที่ คือ (1) พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัย ต่อคณะกรรมการการ อุดมศึกษา (2) ให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่ คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด (3) กำหนดแนวทางประสานส่งเสริม และสนับสนุนให้วิทยาลัย จัดระบบเครือข่ายในการบริหารการจัดการศึกษา (4) ออกระเบียบและข้อบังคับของสำนักบริหารงาน วิทยาลัยชุมชน และอาจมอบให้วิทยาลัยเป็นผู้ออกระเบียบและข้อบังคับสำหรับวิทยาลัยนั้นเป็น เรื่องๆ ไปก็ได้ (5) พิจารณาเสนอการจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกวิทยาลัยต่อคณะกรรมการการ อุดมศึกษา (6) พิจารณาจัดสรรงบประมาณ ให้แก่วิทยาลัย (7) ระดมทุนและทรัพยากรเพื่อการจั ดการศึกษาของวิทยาลัย และส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนวิทยาลัยชุมชน (8) ติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลการจัดการศึกษาของวิทยาลัย (9) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษา และ รัฐมนตรีในการออกระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับเพื่อดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงนี้ และเรื่องอื่นๆ ที่ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัย (10) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อ กระทำการใดๆ อันอยู่ในอำนาจ และหน้าที่ของคณะกรรมการ (11) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ คณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือรัฐมนตรีมอบหมาย และ (12) อำนาจหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการ ของวิทยาลัยที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ

1.3) สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา มีอำนาจหน้าที่ คือ (1) การจัดทำข้อเสนอแนะ และจัดทำแผนหลักของระบบ วิทยาลัยชุมชน เสนอแนะการจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณให้วิทยาลัยชุมชน (2) จัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน (3) จัดทำ

มาตรฐานการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน (4) พัฒนาและส่งเสริมการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนและระบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ (5) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนและ (6) ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

2) ส่วนวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ สภาวิทยาลัยชุมชน ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน สภาวิชาการและหน่วยจัดการศึกษา

2.1) สภาวิทยาลัยชุมชน เป็นคณะกรรมการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนของทุกวิทยาลัยชุมชน ที่มาจากการสรรหาโดยมีวาระคราวละ 3 ปี จำนวนไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนหน่วยจัดการศึกษา ผู้แทนหอการค้าจังหวัด และผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขา ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการศึกษา และเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ศรัทธาในหลักการวิทยาลัยชุมชน มีจิตสาธารณะและรักท้องถิ่น ให้สภาวิทยาลัยชุมชนมีอำนาจหน้าที่คือ (1) วางนโยบายและให้ความเห็นชอบแผนการจัดการศึกษาและงบประมาณของวิทยาลัย (2) กำกับดูแลให้วิทยาลัยปฏิบัติตามนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด (3) ออกระเบียบและข้อบังคับของวิทยาลัย (4) พิจารณาให้ความเห็นชอบการแบ่งส่วนงานในวิทยาลัยและการจัดตั้งหน่วยจัดการศึกษาของวิทยาลัย (5) ระดมทุนและทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัย (6) ให้คำปรึกษาและคำแนะนำการบริหารและการจัดการวิทยาลัยแก่ผู้อำนวยการ (7) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ผู้อำนวยการและการดำเนินงานของวิทยาลัย (8) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (9) อนุมัติการให้อนุสัญญาและประกาศนียบัตร อนุมัติการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่ได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการ (10) พิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของวิทยาลัย (11) แต่งตั้งคณะทำงาน หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อกะทำการใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาวิทยาลัยความเห็นชอบการแต่งตั้งและถอดถอนผู้อำนวยการแต่งตั้งและถอดถอนรองผู้อำนวยการ อาจารย์พิเศษและกรรมการสภาวิชาการ และ (12) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาวิทยาลัย

2.2) ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน เป็นการบริหารจัดการที่ให้ผู้ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนที่มาจากการสรรหา และมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (1) บริหารกิจการของวิทยาลัยให้เป็นไปตาม

กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของวิทยาลัย รวมทั้งนโยบาย แผนพัฒนา
มาตรฐานหลักสูตรการศึกษา และวัตถุประสงค์ของวิทยาลัย (2) ควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน
การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของวิทยาลัยให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของ
ทางราชการ และข้อบังคับของวิทยาลัย (3) เป็นผู้แทนของวิทยาลัยในกิจการทั่วไป (4) จัดทำ
รายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของวิทยาลัยเพื่อเสนอต่อสภาวิทยาลัย (5) แต่งตั้งและถอดถอน
หัวหน้าโปรแกรมวิชาและหัวหน้าหลักสูตรและ (6) เสนอสภาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาแต่งตั้งและ
ถอดถอนรองผู้อำนวยการ อาจารย์พิเศษ และกรรมการสภาวิชาการ

2.3) สภาวิชาการ เป็นองค์คณะบุคคลผู้ชำนาญหรือเชี่ยวชาญ
งานวิชาการของวิทยาลัยชุมชนทั้งระบบ มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่สภาวิทยาลัย
และผู้อำนวยการเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน คุณภาพทางการศึกษา การเปิดสาขาวิชา การ
เปิดหลักสูตร และการดำเนินงานของหน่วยจัดการศึกษา

2.4) หน่วยจัดการศึกษา เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนที่
คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนประกาศจัดตั้งให้เป็นหน่วยจัดการศึกษา เป็นเครือข่ายของ
วิทยาลัยชุมชนเพื่อจัดการศึกษาตามที่ชุมชนต้องการร่วมกับวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ สถานที่ของ
หน่วยงานราชการ ท้องถิ่น เอกชน สถานประกอบการ วัด ศาสนสถานและอื่นๆ ตามความพร้อม
ของแต่ละชุมชน โดยมีคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษา ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลสนับสนุนการ
ดำเนินงานของหน่วยจัดการศึกษา มีหน้าที่ในการกำกับติดตามและให้การสนับสนุนหน่วยจัด
การศึกษาดำเนินงานให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนของ
หน่วยจัดการศึกษานั้นๆ

2. ตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2555–2558) วิทยาลัยชุมชน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2555) ได้จัดทำตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2555-2558) วิทยาลัยชุมชน ได้แก่ กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรฐานการส่งเสริม ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้ภารกิจของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินบนพื้นฐานที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์และผลกระทบได้ดี และมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน ได้แก่

2.1.1 ด้านคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรม หมายถึง คุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมที่วิทยาลัยชุมชนได้ปลูกฝังและหล่อหลอมให้มีโอกาสพัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงามครอบคลุมลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถเชิงวิชาการตามข้อกำหนดหลักสูตรของแต่ละสาขาวิชา ความสามารถพื้นฐานทั่วไป เช่น ความสามารถพื้นฐานด้านภาษาและคอมพิวเตอร์ ทักษะการติดต่อประสานงาน การทำงานเป็นทีม ตลอดจนคุณลักษณะที่แสดงถึงการเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมได้เพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานหรือสร้างอาชีพ นำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนให้อยู่ดีกินดีตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมีศักยภาพเพียงพอที่จะศึกษาในระดับที่สูงขึ้นโดยได้มาตรฐานจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ

2.1.1.1 ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพชีวิตดีขึ้น (ระดับอนุปริญญา ปวส. และ ปวช.) โดยผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับอนุปริญญา ปวส. และ ปวช. ทุกหลักสูตร รวมถึงหลักสูตรที่วิทยาลัยชุมชนจัดตั้งขึ้น ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ที่สำเร็จการศึกษา โดยส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีงานทำหรือมีกิจการของตนเองให้เกิดรายได้ประจำ นับจากวันที่สำเร็จการศึกษา โดยตระหนักถึงการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาที่เน้นความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือชุมชน

2.1.1.2 ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นโดยผู้ผ่านการฝึกอบรม หมายถึง ผู้ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่พัฒนาทักษะ เสริมสร้างประสบการณ์อาชีพ หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความต้องการของชุมชนในพื้นที่วิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ ตลอดจนผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีงานทำหรือมีกิจการของตนเองให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น นับจากวันที่ผ่านการฝึกอบรม โดยตระหนักถึงการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการฝึกอบรม รวมถึงหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการ

ฝึกอบรมหรือชุมชน โดยใช้เวลาฝึกอบรมที่มีความเหมาะสมทั้งการฝึกภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี และฝึก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะเฉพาะ

2.1.1.3 ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมทำประโยชน์ให้ชุมชนโดย ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรม นำความรู้และผลงานไปใช้ประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือสร้าง ชื่อเสียงให้กับวิทยาลัยหรือท้องถิ่น รวมถึงนำเสนอผลงานและภูมิปัญญาให้กับวิทยาลัยหรือท้องถิ่น โดยผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมยังอยู่ในชุมชนอย่างน้อย 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษาหรือ ผ่านการฝึกอบรม

2.1.2 ด้านงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ภายใต้บริบทของวิทยาลัยชุมชน หมายถึง วิทยาลัยชุมชนต้องดำเนินการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การแก้ปัญหาในชั้นเรียนหรือวิจัยสถาบัน รวมทั้งงานวิจัย เพื่อพัฒนาชุมชนหรืองาน สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่แสดงให้เห็นว่ามี การนำเอาผลการ ศึกษาวิจัยดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพของสถาบัน สังคม ชุมชน หรือประเทศชาติ โดยสอดคล้องกับปรัชญาและเจตนารมณ์ของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ

2.1.2.1 งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่มีการนำเสนอผ่านผู้ทรงคุณวุฒิของ ชุมชน โดยการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์เป็นพันธกิจหนึ่งที่มีความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา การ ดำเนินการตามพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ สามารถพิจารณาได้จาก ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพภายใต้บริบทของวิทยาลัยชุมชน

2.1.2.2 ผลงานของครูซึ่งเป็นโครงการวิจัยหรือโครงการสร้างสรรค์ที่ครูประจำ และผู้เรียนทำร่วมกันบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างผลประโยชน์แก่ท้องถิ่น

2.1.3 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง วิทยาลัยชุมชนพึงช่วยเหลือเกื้อกูล ชุมชน เป็นที่ปรึกษาหรือเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการให้แก่สังคม ดูแลรับผิดชอบสังคมให้เกิดความ ผาสุก โดยการนำความรู้ที่มีอยู่สนับสนุนให้สังคมมีความเข้มแข็ง สามารถดูแลตนเองภายในชุมชน พึ่งพาตนเองได้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและวางแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ด้วยตนเอง สร้างความสามัคคีของคนในสังคม ตลอดจนการแสดงบทบาทของการร่วมรับผิดชอบต่อ และแก้ไขปัญหาให้กับสังคมได้ (Social Engagement, Social Responsibility) ประกอบด้วย 1 ตัว บ่งชี้ คือ ผลการนำความรู้และประสบการณ์มาเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง หมายถึง ผลของ โครงการที่วิทยาลัยชุมชนจัดตั้งขึ้น เพื่อพัฒนาชุมชนหรือองค์กรภายนอกและเมื่อดำเนินการแล้ว มี

ผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นแก่ชุมชนหรือองค์กรภายนอกทางด้านต่างๆ หรือทำให้ชุมชนหรือองค์กรภายนอกสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพ

2.1.4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม หมายถึง วิทยาลัยชุมชนพึงจัดให้มีระบบสนับสนุนและกลไกให้มีการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่เอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนของตนและชุมชนอื่นๆ โดยแสดงออกซึ่งความซาบซึ้งและมีสุนทรีย์ ความชื่นชม และเคารพในศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของตนและชุมชนอื่นๆ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพให้มีวิถีชีวิตที่ปรารถนาได้ ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ คือการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน ผู้รับบริการ ฝึกรบมและบุคลากรทุกกลุ่มในวิทยาลัยมีวิถีชีวิตและมีความประพฤติที่ดีงามเป็นความสำคัญเพื่อให้เกิดการดำเนินงานเกิดประสิทธิผลในการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษาผู้รับบริการฝึกรบมและบุคลากรทุกกลุ่มในวิทยาลัยมีวิถีชีวิตและมีความประพฤติที่ดีงาม โดยวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งมีนโยบาย แผน ระบบ และกลไกในการส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษา ผู้รับบริการฝึกรบมและบุคลากรทุกกลุ่มในวิทยาลัยมีวิถีชีวิตและมีความประพฤติที่ดีงามมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.1.5 ด้านการบริหารและพัฒนาสถาบัน หมายถึง การที่วิทยาลัยชุมชนมีระบบการบริหารและการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์และค่านิยมไปสู่การปฏิบัติอย่างมีเอกภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และพันธกิจที่กำหนดไว้ โดยมีสภาวิทยาลัยทำหน้าที่กำกับดูแลนโยบาย การดำเนินงานตามแผนการบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณและทรัพย์สิน การบริหารสวัสดิการที่จัดให้นักศึกษาและบุคลากรทุกคน รวมทั้งกำกับติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและข้อกฎหมายที่กำหนด โดยมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของสภาสถาบันและการบริหารจัดการของผู้บริหารทุกระดับสู่ประชาคมภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วย หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักความเสมอภาค (Equity) และหลักฉันทามติ (Consensus Oriented) ทั้งนี้ สภาวิทยาลัยต้องแสดงบทบาทในการควบคุม กำกับติดตาม และดูแลให้การดำเนินงานทั่วไปของวิทยาลัย รวมถึงกิจการด้านการบริหารตามหน้าที่และบทบาทที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหมายรวมถึงการกำหนดนโยบาย การอนุมัติแผนพัฒนาของวิทยาลัย งบประมาณและการบริหารงานบุคคล หลักสูตรการศึกษา การกำกับมาตรฐานการศึกษา การประกัน

คุณภาพการศึกษาและการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้วิทยาลัยดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้นำนโยบายการบริหารลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ

2.1.5.1 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิทยาลัยโดยสภาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย กรอบทิศทาง การดำเนินงานที่สภาวิทยาลัยกำหนด โดยมีการกำหนดระบบกลไกและกระบวนการที่เป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการกำกับ ติดตาม ดูแลและขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน รวมทั้ง การควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและพัฒนาวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการประเมินผลความสำเร็จในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิทยาลัยจะมุ่งเน้นการประเมินคุณภาพการกำหนดทิศทาง การกำกับดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนตามหน้าที่และบทบาทของสภาวิทยาลัยที่มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ตลอดจนการดำเนินงานตามมติการประชุมสภาวิทยาลัย

2.1.5.2 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิชาการโดยการประเมินผลความสำเร็จในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิชาการจะมุ่งเน้นการประเมินคุณภาพในการกำหนดทิศทาง กำกับ ดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัย ตามหน้าที่และบทบาทของสภาวิชาการ

2.1.5.3 ภาวะผู้นำของผู้ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนโดยการประเมินผลตามบทบาทและหน้าที่ของผู้ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง สำหรับการบริหารจัดการให้บรรลุผลสำเร็จตามแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานประจำปีของวิทยาลัยชุมชนจะมุ่งเน้นการประเมินคุณภาพตามนโยบายของสภาวิทยาลัย ประสิทธิภาพของแผนปฏิบัติการประจำปี ความสามารถทางการบริหารงานและการจัดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

2.1.5.4 การพัฒนาครูและอาจารย์พิเศษโดยคุณภาพของครูและอาจารย์พิเศษ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน รวมทั้ง ความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชนในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูและอาจารย์พิเศษ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

2.1.6 ด้านการพัฒนาและประกันคุณภาพภายใน หมายถึง วิทยาลัยชุมชนต้องพัฒนาระบบส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ระบบการติดตามคุณภาพและระบบประเมินคุณภาพครอบคลุม การประกันคุณภาพภายใน ซึ่งมีปัจจัยของการจัดการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเรียน ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายใต้จิตสำนึกคุณภาพของ

บุคลากรทุกระดับจนเกิดเป็นวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงานอย่างครบวงจร โดยการศึกษาคณะวิเคราะห้ตนเองเพื่อประกอบการวางแผนการทำงาน การดำเนินงานตามแผน การติดตามประเมินผลการดำเนินงานทั้งในลักษณะการประเมิน ผลลัพธ์และผลกระทบ ตลอดจนการนำผลประเมินไปใช้เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ คือผลประเมินการประกันคุณภาพภายในรับรองโดยต้นสังกัดตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งระบุไว้ในข้อ 36 ความว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทราบ รวมทั้งเปิดเผยผลการติดตามการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาต่อสาธารณชน” ทั้งนี้ สถานศึกษาจะดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่ครอบคลุมตัวบ่งชี้ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือต้นสังกัดกำหนด ซึ่งผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในต้นสังกัดจะเป็นคะแนนที่สามารถสะท้อนประสิทธิผลของคุณภาพการดำเนินงานด้านต่างๆ ดังนั้น การประเมินตัวบ่งชี้นี้ จึงเป็นการใช้ผลการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในที่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้ประเมิน

2.2 กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิตตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา รวมถึงความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากสถาบัน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ

2.2.1 ผลการบริหารวิทยาลัยให้เกิดอัตลักษณ์โดยอัตลักษณ์ หมายถึง บุคลิก ลักษณะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยชุมชนที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาวิทยาลัย

2.2.2 ผลการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมตาม อัตลักษณ์ ประกอบด้วย

2.2.2.1 ผลการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาตามอัตลักษณ์ โดยผลการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยชุมชนที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาวิทยาลัย

2.2.2.2 ผลการพัฒนาผู้ผ่านการฝึกอบรมตามอัตลักษณ์ โดยผลการพัฒนาผู้ผ่านการฝึกอบรมตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยชุมชนที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาวิทยาลัย

2.2.2.3 ผลการพัฒนาจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่ออันเป็นเอกลักษณ์ของวิทยาลัยโดยเอกลักษณ์ หมายถึง ความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่สะท้อนให้เห็นเป็นลักษณะโดดเด่นเป็นหนึ่งในวิทยาลัย

2.3 กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อร่วมกันชี้แนะ ป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมตามนโยบายของรัฐ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและปัญหาสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้นำสังคม อาทิ การรักษาดี การบำรุงศาสนาและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ การส่งเสริมและสืบสานโครงการอันสืบเนื่องมาจากพระราชดำริ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง การสร้างสังคมสันติสุขและความปรองดอง การส่งเสริมความร่วมมือในกรอบประชาคมอาเซียน การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม พลังงาน เศรษฐกิจ สุขภาพ ค่านิยม จิตสาธารณะและความประหยัด รวมทั้งการแก้ปัญหาสังคม อาทิ ความขัดแย้ง อุบัติเหตุ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ คือผลการชี้ นำ ปัจจัย หรือแก้ปัญหาของสังคมในด้านต่างๆโดยวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งต้องนำประเด็นชี้ นำหรือแก้ปัญหาสังคมทางด้านต่างๆ ได้แก่ การส่งเสริมและสืบสานโครงการอันสืบเนื่องมาจากพระราชดำริ ความรักษาดี บำรุงศาสนาและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ สุขภาพ ค่านิยม จิตสาธารณะ ความคิดสร้างสรรค์ ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ นโยบายของรัฐบาล เศรษฐกิจ การพร้อมรับการเป็นสมาชิกสังคมอาเซียน พลังงานสิ่งแวดล้อม อุบัติภัย สิ่งเสพติด ความฟุ่มเฟือย การแก้ปัญหาค่าความขัดแย้ง สร้างสังคมสันติสุขและความปรองดอง ตลอดจนการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแบบอย่าง เป็นต้น

3. การประเมินประสิทธิผลของวิทยาลัยชุมชน

แอลเฟรด อีเวล ฮัดจิ้นส์ และแมคคามี (Alfred, Ewell, Hudgins, and McClemy, 1999) ได้เสนอตัวชี้วัดหลักของประสิทธิผลสำหรับวิทยาลัยชุมชนที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานสูงดังนี้

- 3.1 ความก้าวหน้าของนักศึกษา (Student Progress) ได้แก่
 - 3.1.1 การบรรลุจุดมุ่งหมายของนักศึกษา (Student Goal Attainment)
 - 3.1.2 การพัฒนากำลังใจงาน (Persistence : Fall to Fall)
 - 3.1.3 อัตราการแข่งขันระดับปริญญา (Degree Competition Rates)
- 3.2 การพัฒนาบุคลากร (Workforce Development) ได้แก่
 - 3.2.1 อัตราตำแหน่งในแรงงาน (Placement Rate in the Workforce)
 - 3.2.2 การประเมินผลงานของนักศึกษา (Employer Assessment of Student)

- 3.2.3 ใบอนุญาต/อัตราใบรับรองการผ่านงาน (Licensure/Certification Pass Rates)
- 3.2.4 การประเมินผลลูกค้าของโปรแกรมและบริการ (Client Assessment of Programs and Service)
- 3.3 การศึกษาทั่วไป (General Education) ได้แก่
 - 3.3.1 การแสดงทักษะการอ่านออกเขียนได้และการวิเคราะห์ (Demonstration of Critical Literacy Skills)
 - 3.3.2 การแสดงทักษะของการเป็นพลเมือง (Demonstration of Citizenship Skills)
- 3.4 การเตรียมเทียบโอน (Transfer Preparation) ได้แก่
 - 3.4.1 จำนวนและอัตราของผู้เทียบโอน (Number and Rate Who Transfer)
 - 3.4.2 ผลการดำเนินงานหลังจากที่เทียบโอน (Performance After Transfer)
- 3.5 การพัฒนาทักษะ (Developmental Skills) ได้แก่
 - 3.5.1 ความสำเร็จในครั้งต่อไป, วิชาที่สัมพันธ์กัน (Success in Subsequent, Related Coursework)
- 3.6 การขยายบริการในเชิงรุก (Outreach) ได้แก่
 - 3.6.1 อัตราการมีส่วนร่วมในพื้นที่ให้บริการ (Participation Rate in the Service Area)
 - 3.6.2 การตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน (Responsiveness to Community Needs)

วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยได้นำเอาตัวชี้วัดหลักของประสิทธิผลสำหรับวิทยาลัยชุมชนที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานสูง มาใช้ในการประเมินประสิทธิผลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

ด้านมิติภายนอก : (1) การประเมินประสิทธิผล ได้แก่ ระดับความสำเร็จของเป้าหมายผลผลิตของวิทยาลัยชุมชน ร้อยละจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ และคุณภาพชีวิตจากวิทยาลัยชุมชนที่ไปประกอบอาชีพหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ ร้อยละจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือประกอบอาชีพหรือพัฒนางานที่ทำอยู่ และระดับความสำเร็จของการดำเนินโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ประจำปีงบประมาณ (2) การประเมินคุณภาพ ได้แก่ ร้อยละความพึงพอใจของผู้รับบริการหลักสูตรอนุปริญญา ปวช./ปวส. และ

หลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและคุณภาพชีวิต ที่มีต่อการให้บริการของวิทยาลัยชุมชน และร้อยละของผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านมิติภายใน : (1) การประเมินประสิทธิภาพ ได้แก่ ร้อยละของการเบิกจ่ายงบประมาณของวิทยาลัยชุมชน ร้อยละของการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ โครงการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ระดับความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ระดับความสำเร็จการจัดทำรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ระดับความสำเร็จของการรายงานข้อมูลการระดมทรัพยากรของวิทยาลัยชุมชนในระบบฐานข้อมูล ระดับความสำเร็จของการสนับสนุนการดำเนินงานของสภาวิทยาลัยชุมชน และระดับความสำเร็จในการประเมินผลการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูในวิทยาลัยชุมชน (2) การพัฒนาองค์กร ได้แก่ ระดับความสำเร็จของการจัดทำทำเนียบอาจารย์พิเศษของวิทยาลัยชุมชนในภาคการศึกษาต่างๆ และระดับความสำเร็จของการดำเนินงานชมรมศิษย์เก่าวิทยาลัยชุมชน

4. ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

จากการทบทวนภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาหลักสูตร ปวช. และ ปวส. และทบทวนหลักเกณฑ์กระบวนการขยายการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนใหม่ในอนาคตที่คำนึงถึงคุณภาพและความเหมาะสมกับชุมชน และจากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ผ่านมา (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2555) พบว่า

4.1 รูปแบบเดิมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน มุ่งเน้นที่ปัจเจกบุคคล โดยเน้นที่ความสนใจและความต้องการของบุคคลที่มาใช้บริการ เพื่อให้ นำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้เอง ซึ่งการดำเนินงานลักษณะนี้มีจุดอ่อนด้านประชาสัมพันธ์ที่ให้ความสนใจกับการรวมกลุ่มของประชาชนในการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชนน้อย ดังนั้นวิทยาลัยชุมชนจึงมีนโยบายให้ปรับจุดเน้นไปให้ความสำคัญกับกลุ่มคนในชุมชน ควบคู่ไปกับการจัดฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการระดับปัจเจกบุคคล เน้นการดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบการเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ของรัฐและเอกชน เพื่อยกระดับในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ชัดเจนมากกว่าการเน้นที่ปัจเจกบุคคลแบบเดิม

4.2 วิทยาลัยชุมชนมุ่งเน้นเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ดี มีอาชีพ โดยที่ทุกภาคส่วนต้องลงมาสนับสนุน ขับเคลื่อนผลักดันไปสู่ความสำเร็จ ด้วยการวางตำแหน่งของวิทยาลัยชุมชน

(Positioning) ที่เหมาะสม คือ (1) จัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและตรึงคนอยู่ในพื้นที่ เพื่อผลักดันให้ไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ จัดเป็นลู่วิ่งมาราธอนไม่สุดท้าย (2) กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มประชากรวัยแรงงาน (Non Age Group) อายุ 22 ปีขึ้นไป และเสริมด้วยผู้ด้อยโอกาสการศึกษา (3) กระบวนการเรียนรู้มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนให้คิดเป็น ทำเป็น และสร้างปัญญา และ (4) จัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมในเรื่องที่ชุมชนต้องการและเสริมสร้างให้เกิดนวัตกรรม โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2555) ไว้ดังนี้

4.2.1 สร้างภาพลักษณ์ (Brand) ให้ชัดเจน โดยค้นหาและเลือกทำให้เด่นเป็นบางเรื่อง ซึ่งอาจใช้หลัก 80 : 20 (งาน 100 ส่วน ทำ 20 ส่วนให้เด่น และส่วนงานอีก 80 ส่วน ดำเนินการไปตามอัตราเร่งที่เป็นไปได้)

4.2.2 ขับเคลื่อนองค์กรโดยใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อนำองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ใช้นวัตกรรมการเสริมสร้างองค์กร การสร้างผลผลิต และปรับกระบวนการทำงาน

4.2.3 เลือกใช้ยุทธศาสตร์น่านน้ำสีคราม (Blue Ocean) โดยไม่เน้นการแข่งขัน และให้ความสำคัญกับความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า ใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ สร้างนวัตกรรมใหม่ สร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ สร้างความแตกต่างที่ทรงคุณค่า

4.2.4 บริหารงบประมาณมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ดี มีอาชีพ คือ (1) เดิมสัดส่วนการใช้งบประมาณระหว่างการจัดการศึกษาตามหลักสูตรอนุปริญญา ปวส. ปวช. ต่อหลักสูตรฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 95 ต่อ 5 (ยกเว้นงบลงทุน) ซึ่งใช้งบประมาณไปเพื่อจัดหลักสูตรฝึกอบรมจำนวนน้อยมากเพียงร้อยละ 5 และ (2) ให้ปรับสัดส่วนงบประมาณเป็นร้อยละ 80 ต่อ 20 โดยเพิ่มการฝึกอบรมที่สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มากขึ้น ไม่ไปลดภารกิจการศึกษาหลักสูตรเดิม และจัดตั้งงบประมาณเชิงโครงการ (Project-based) เพิ่มขึ้นและทำคำขอเป็นแบบ Block Grants

4.2.5 บริหารจัดการรูปแบบใหม่ คือ การให้ความสำคัญกับคนระดับกลางที่เชื่อมทั้งด้านบนและด้านล่าง เช่น สภาวิทยาลัยชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดหรือแก้ปัญหาที่ระดับนโยบาย

4.2.6 บริหารจัดการศึกษาเชิง Hollywood Model เน้นการจัดการศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นหาความต้องการที่แท้จริง เองงานเป็นตัวตั้ง พัฒนาหลักสูตรให้ได้จริง จัดการฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติอย่างเข้มข้น

4.2.7 ใช้ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ที่ดี คือ สร้างผลงานให้โดดเด่น มีคุณภาพเป็นที่ต้องการและยอมรับของชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ตนเอง ดึงดูดให้คนรู้จักและใช้บริการ ซึ่งจะได้ผลมากกว่าการประชาสัมพันธ์แบบเดิม

4.2.8 สร้างความเข้มแข็งชุมชน มีหลายมิติ โดยมิติที่ควรเน้นในขณะนี้ คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ซึ่งเกี่ยวกับด้านการจัดการขยะ พลังงานและน้ำเสีย

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งได้มีการกล่าวถึงกันอย่างแพร่หลายในการพัฒนาชุมชน จนกลายเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากแวดวงของนักวิชาการ นักพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน ภายใต้กระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม โดยชุมชนเข้มแข็งมีคำที่เกี่ยวข้องอยู่ เช่น ประชาสังคม หรือประชาคมทั้งในระดับตำบล จังหวัด และองค์กร ประชาชน ความเป็นชุมชน

1. ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็งคือ การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ มีอุดมการณ์ หรือมีความเชื่อในบางเรื่องร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร หรือมีการรวมกลุ่ม มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ในการทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน และมีการจัดการ การรวมกลุ่มกันจนกลายเป็นชุมชนก่อให้เกิดพลังในการแก้ปัญหาและร่วมสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาทั้งด้าน เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ (ประเวศ วะสี, 2540; วรวิทย์อวีรุทธิวรกุล, 2544) โดยกลไกหลักในการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ต้องอาศัยความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และความสามารถในการระดมทุนในชุมชน และแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนร่วมกัน (วิชัย ต้นศิริ, 2547) ในปัจจุบันชุมชนเข้มแข็ง มีพื้นฐานมาจากแนวคิดการศึกษาเพื่อการสร้างพลัง โดยมุ่งพัฒนาชุมชนให้เกิดความสามารถในการคิด การตัดสินใจและแก้ปัญหา รวมถึงนับถือและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2543)

ในการพัฒนาชุมชนปัจจุบันได้นำแนวคิดการทำงานแบบผสมผสานระหว่างสาขาต่างๆ ที่มีหลักการอยู่กันให้ชุมชนเป็นผู้ลงมือกระทำ (Community Action) ในการเสริมสร้างให้ชุมชนเป็นผู้ลงมือกระทำ ควรมีการดำเนินการใน 4 ด้าน คือ (1) การกำหนด กฎ กติกา พันธสัญญาหรือความ

มุ่งมั่นในการทำงานร่วมกัน (2) การเพิ่มประสิทธิภาพของการลงมือทำโดยชุมชน (3) การเพิ่มพลัง (Empowerment) ให้กับชุมชน และ (4) การเชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนในแบบสหวิทยาการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี ราม วิทยาพงศ์, 2540; Lashley, 2001) ดังนั้นจุดเน้นของการพัฒนาจึงอยู่ที่การสร้างองค์กรประชาชนให้มีความแข็งแกร่ง แต่ไม่ใช่เป็นการปลุกกระดมจัดตั้งองค์กรภาคประชาชน เพราะปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่มีความซับซ้อนมาก และในการพัฒนาจะต้องเป็นการเสริมสร้างให้องค์กรของประชาชนมีพลังเพียงพอที่จะนำไปแก้ปัญหาที่ซับซ้อนเหล่านั้น ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเองที่มีพลัง (ประเวศ วะสี, 2539) โดยแนวคิดในการสร้างพลังได้ถูกนำมาใช้ในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านทางการศึกษา การพัฒนาสังคมและการพัฒนาองค์กรส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์อยู่ที่การพัฒนาบุคคล กลุ่มสังคมหรือองค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (พนัส พุกฤษ์สุนันท์ และคณะ, 2546)

การพัฒนาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้นั้น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา (2541) ได้กำหนดไว้มีอยู่ 6 ประการ คือ (1) ต้องพัฒนาแบบกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมในกิจกรรมที่มากพอ (2) ต้องมีจิตสำนึกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต้องแสดงจิตสำนึกนี้ให้ชัด โดยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนให้เกิดขึ้น ซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นตัวของตัวเองและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงมีจิตสำนึกในการกำหนดแนวทางการดำเนินการภายในชุมชนของตนเองได้ (3) ต้องปลุกจิตสำนึกนั้นให้เกิดขึ้น และถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไปในชุมชน (4) ต้องรวมตัวกันในรูปแบบองค์กรอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สหพันธ์ของชุมชน เพื่อต่อรองกับสถาบันภายนอกได้อย่างมีพลัง โดยแต่ละชุมชนต้องมีความเป็นอิสระและคงเอกลักษณ์ความเป็นตัวของตัวเอง (5) ต้องมีการประสานวัฒนธรรมกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม จะทำให้แนวคิดในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของชาวบ้านมีพลังมากยิ่งขึ้น และ (6) ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพึ่งตนเองของชาวบ้าน การพึ่งตนเองของชุมชนนี้เป็นผลมาจากการที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นมานี้จะเป็กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และลงมือทำร่วมกัน ประชาชนคิดเอง ทำเองทุกอย่าง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้นั้นสร้างปัญญา องค์กรความรู้จึงเกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงด้วยความชำนาญและเชี่ยวชาญ ซึ่งนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ให้ชุมชนมีความสามารถในการเรียนรู้ การคิด การตัดสินใจในการร่วมมือกันรักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม รวมถึงเพิ่มอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการแก้ปัญหาต่างๆ โดยเน้นให้เกิดกระบวนการพัฒนาเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายบุคคลและองค์กรชุมชน เพื่อเป็นการ

เสริมสร้างกระบวนการพัฒนาและการเรียนรู้ของชุมชน (คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต และกรรมกรนโยบายสังคมแห่งชาติ, 2542)

จึงสรุปได้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึงชุมชนที่มีการพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือกัน โดยการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้สามารถต่อรองกับองค์กรภายนอกได้และเป็นชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และลงมือทำร่วมกันในการแก้ปัญหาของชุมชน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม โดยเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมของคน และเครือข่ายบุคคลและองค์กรชุมชนเป็นสำคัญ

2. องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็งคือหัวใจของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ดังนั้น องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งจึงมีผู้ให้แนวคิดไว้หลายท่านดังนี้

เดวิท แมริวส์ (ฐิรวุฒิ เสนาคำ (ผู้แปล), 2540) ได้สรุปและชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของประชาคม และสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความเข้มแข็งของประชาสังคมในบริบทของสังคมตะวันตกได้จากองค์ประกอบ 6 ประการ คือ (1) โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร (2) กระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจในเรื่องส่วนรวม (3) มีผู้นำหลากหลายและเป็นจำนวนมาก (4) มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม (5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันเป็นไปในลักษณะของความเกื้อกูล พึ่งพากัน มิใช่พึ่งพิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและ (6) สำนึกความเป็นชุมชนและชนบแห่งการแบ่งปัน

สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ (2540) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการพิจารณาถึงความอยู่รอด หรือการดำรงอยู่ได้ขององค์กรชุมชน และความเป็นชุมชนเข้มแข็งได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ คือ (1) มีอุดมการณ์ร่วมกัน คือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนร่วมกัน และยอมรับในอุดมการณ์ และทิศทางการพัฒนาซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการยึดเหนี่ยวการรวมกลุ่มหรือองค์กรไว้ (2) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาร่วมกัน โดยมีการจัดทำข้อตกลงในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาร่วมกัน (3) มีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นความพยายามขององค์กรในการสร้างผลประโยชน์และการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากการรวมตัวเป็นองค์กรโดยมีการกระจายอย่างเป็นธรรม (4) มีทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นส่วนสำคัญขององค์กร โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลที่เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ ทั้งในด้านความคิด ศิลธรรม การประกอบอาชีพ การพูด การประสานงาน และผู้นำที่มีบารมี ผู้นำด้านต่างๆ เหล่านี้มีบทบาทและความสำคัญต่อองค์กร (5) มี

สมาชิก ทั้งที่เป็นสมาชิกในองค์กรและชาวบ้านทั่วไปที่ไม่เข้าร่วม แต่มีผลกระทบต่อองค์กรทั้งด้านความร่วมมือ ข้อวิพากษ์วิจารณ์และผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน (6) มีการจัดการบริหาร ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและชี้วัดความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน โดยในด้านการบริหารจัดการ คือ ต้องมีการตัดสินใจร่วมกัน การจัดโครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ การกำหนดกฎ กติกา ร่วมกัน สถานที่และทรัพยากรที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ การสื่อสาร และการประสานงาน กระบวนการ ควบคุมตรวจสอบและการประเมินผล (7) มีกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ต่อเนื่องและมีประโยชน์ต่อ องค์กร สมาชิกและชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการพัฒนา และ (8) มีทรัพยากรที่เป็น ทุนและงบประมาณ เช่น ทรัพยากรด้านความรู้ ประสบการณ์และเทคโนโลยี ทรัพยากรด้านการ ระดมทุนและงบประมาณ และการประสานทุนจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน

ประเวศ วะสี (2541) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งว่าต้องมีวัตถุประสงค์ ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรกัน มีการกระทำร่วมกัน และมีการเรียนรู้ในการกระทำในทำนองเดียวกัน จากการศึกษาของกลุ่มนักวิชาการในประเทศตะวันตกเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทของนักพัฒนา ชุมชนมีข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับสิ่งที่นักพัฒนาควรสนับสนุนและส่งเสริมสมาชิกในชุมชน ได้แก่ ปรัชญาหรือระบบความเชื่อในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน กลไกที่ช่วยให้เกิด การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน และกิจกรรมพัฒนา จิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาต่างๆ และ แนวทางการแก้ไขปัญหา

อนุชาติ พวงสำลีและวีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2541) ได้นำเสนอองค์ประกอบของประชาสังคม (Civil Society) ไว้ดังนี้ (1) ความหลากหลายในหลายมิติของประชาชน เช่น ความหลากหลายใน การรวมตัว ได้แก่ สหกรณ์ ชมรม สถาบัน มูลนิธิ ความหลากหลายในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มจังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน เขต แขวง ด้านและรวมถึงขอบเขตอื่นเช่น เขตชายฝั่งทะเล เขตเศรษฐกิจ นิคม อุตสาหกรรม เป็นต้น ความหลากหลายในประเด็นความสนใจและปัญหาเช่น การออมทรัพย์ การเกษตร การเมืองและการสังคมสงเคราะห์ ความหลากหลายในกลุ่มคนที่มารวมตัวกันด้วยจุดร่วม เหมือนกัน เช่น เพศ วัย อายุ การศึกษา ฐานะ อาชีพ ศาสนา ความเชื่อ รวมไปถึงคนพิการและคน ด้อยโอกาสทางสังคม (2) ความเป็นชุมชนในความหมายของประชาสังคมซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการอยู่ ร่วมกันของคนในพื้นที่อาณาบริเวณเดียวกันเท่านั้น แต่จะรวมถึงคนในชุมชนนั้นไม่เฉพาะเจาะจง กลุ่ม ประเภทที่ต้องมีความรัก ความเอื้ออาทร และเสียสละต่อกัน ความสนใจหรือผลประโยชน์ ร่วมกัน โดยที่ความเป็นชุมชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสังคมในแต่ละพื้นที่ด้วย (3) สำนึกสาธารณะหรือ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ทำให้เกิดพลังสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นการเน้นอำนาจทางการเมืองที่กลุ่มภาค

ประชาชน ซึ่งมีจำนวนมากหรือขนาดใหญ่ และเป็นกลุ่มสังคมฐานรากที่เข้มแข็ง อันจะช่วยสร้างรากฐานของสังคมประชาธิปไตยด้วยการผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม (4) กิจกรรมและความต่อเนื่องที่แปรมาจากสำนักสาธารณะซึ่งเป็นนามธรรม ให้เป็นรูปธรรมของการเรียนรู้เงื่อนไขกิจกรรมปฏิบัติการต่างๆ ร่วมกันอันเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและ (5) มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสารในระบบการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของสังคมในกลุ่มคนต่างๆ ที่มีลักษณะของพื้นที่และกิจกรรมที่ต่างกันให้สามารถร่วมมือติดต่อแลกเปลี่ยนกันได้

คณะกรรมการเสริมสร้าง ความเข้มแข็ง ของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการ นโยบายสังคมแห่งชาติ (2542) ได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้ (1) มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ (2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะของสมาชิก (3) มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน (4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ (5) มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (6) มีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเป็นแนวราบและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ (7) มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (8) มีการจัดการบริหารงานกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี และ (9) มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

สรรพคุณวิรินทร์ (2546) ได้กำหนดองค์ประกอบของความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองของชุมชนไว้ดังนี้ (1) อุดมการณ์ความเชื่อ (2) ความสามารถในการประกอบอาชีพ (3) ความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต (4) ทรัพยากรที่ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต และ (5) มีโครงสร้างในการบริหารจัดการเรื่องต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

จึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ (1) มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต (2) มีความสามารถในการประกอบอาชีพ (3) มีเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานเพื่อส่วนรวม (4) มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองและรักท้องถิ่น (5) มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเน้นการมีส่วนร่วม (6) มีทรัพยากรที่ใช้การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต และ (7) มีเครือข่ายความร่วมมือ

3. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ทำให้ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งมีหลากหลายรูปแบบและหลากหลายแนวคิด ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ (1) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) กล่าวคือ การที่ชุมชน (คนในชุมชน) มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ (2) เป็นชุมชนที่มีการจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติ ตามแผนงาน และมีการประเมินผล (3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมีจิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึง ความภักดี ความรัก ความห่วงหา ความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชนและ (4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ การเป็นชุมชนที่มีความสงบสุขคนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และมีคุณธรรม

คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ (2542) ได้นำเสนอลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ไว้ดังนี้ (1) สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง (2) สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน (3) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ (4) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน คิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน (5) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน (6) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (7) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป และ (8) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ท้องถิ่นภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ (2543) ได้ให้นิยามลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ (1) ชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดี โดยสมาชิกของชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และ/

หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามในด้านต่างๆ ในชุมชน (2) ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น โดยสมาชิกของชุมชนมีความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว (3) ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยสมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระ ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน (4) ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ โดยมีผู้นำเกิดขึ้นในขณะที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ (1) เป็นการอยู่ร่วมกันของคนที่มีอุดมการณ์ มีค่านิยมร่วมกันอย่างเป็นปึกแผ่น สมาชิกมีความผูกพันกับชุมชน รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และมีระบบความเชื่อในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน รวมทั้งมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา ซึ่งอาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาครัฐราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน (2) มีกระบวนการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการชุมชนเพื่อการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหา และการพัฒนาของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการดังกล่าว โดยมีกลไกที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิก (3) เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ กล่าวคือ ชุมชนจะต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการในชีวิตประจำวันและสามารถช่วยให้สมาชิกของชุมชนเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (4) เป็นชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน คนมีวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม ไม่ถูกลัทธิบริโภคนิยมครอบงำ และเป็นชุมชนที่มีระบบการเกษตรแบบผสมผสาน มีการผลิตที่มีความหลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงในเรื่องราคาตลาด และเพิ่มความเข้มแข็งในการพึ่งตนเองด้านการบริโภค (5) เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ในระดับสูง โดยมีทุน แรงงาน ทักษะการเพื่อยังชีพพื้นฐานของตนเอง มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง รวมถึงเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน หากมีการพึ่งพาภายนอกชุมชน ก็จะต้องมีอำนาจในการจัดการ ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป (6) เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของชุมชน สามารถควบคุมและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ สมาชิกมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

และชุมชน พร้อมที่จะร่วมจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนและ

(7) ชุมชนมีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรม ความดี ถ่ายทอด ปลูกฝังสิ่งต่างๆ ดังกล่าวจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน คนในชุมชนรักสงบ ไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญ แก่ผู้อื่น ไม่มีอาชญากรรมหรือการใช้ความรุนแรง และเป็นชุมชนที่รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเห็นคุณค่าในธรรมชาติและทรัพยากรที่ธรรมชาติสร้างให้

กาญจนา รอดแก้ว (2550) ได้สรุปลักษณะร่วมของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ (1) สมาชิกชุมชน ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามขึ้นในชุมชน (2) สมาชิกของ ชุมชนมีความผูกพันรักใคร่ เอื้ออาทร สามัคคี และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว (3) ชุมชนพึ่งตนเอง กล่าวคือ สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการบริหารจัดการเรื่องต่างๆ ในชุมชนได้โดยอิสระ (4) ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นในขณะที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และ (5) กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน สมาชิกมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน

พีรธร บุญยรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552) ได้สรุปแนวคิด เกี่ยวกับลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ (1) มีภาวะผู้นำ คือ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้ง จะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่นและ ร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน โดยสรุป ผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ ผู้ที่เชื่อมประสานแนวความคิด ต่างๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม (2) มีการจัดการบริหาร ซึ่งถือเป็นตัวประกอบที่สำคัญและชีวิตความเข้มแข็งขององค์กรและบทบาทหน้าที่ การกำหนดกฎกติกา ร่วมกัน สถานที่และทรัพยากรที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ การสื่อสาร และการประสานงาน กระบวนการ ควบคุมตรวจสอบและการประเมินผล (3) มีทรัพยากรที่เป็นทุนและงบประมาณ เช่น ทรัพยากรด้าน ความรู้ ประสบการณ์และเทคโนโลยี ทรัพยากรด้านการระดมทุนและงบประมาณ และการประสานทุน จากทั้งภายในและภายนอกชุมชน (4) เป็นชุมชนเรียนรู้ คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัว อยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชน และความรู้ เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจใน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและ (5) มีเครือข่ายชุมชน คือ มีกระบวนการ การเชื่อมโยง สมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการ ประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและ องค์กรชุมชนต่างๆ ให้มีพลังเข้มแข็งมากขึ้น

เสรี พงศ์พิศ (2552) ได้นำเสนอลักษณะชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ (1) เป็นชุมชนเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่รอสูตรสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ไม่นั่งรอความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก แต่ร่วมกันค้นหาทางออกจากปัญหาและพัฒนาศักยภาพของตนเอง (2) เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ เป็นอิสระจากการครอบงำของคนอื่น สถาบันอื่น องค์กรอื่น ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง พ่อค้า ข้าราชการ อาจารย์ เอ็นจีโอ เป็นอิสระเพราะตัดสินใจด้วยข้อมูลและความรู้ที่ค้นหาไม่ใช้เพราะคนอื่นบอกหรือแนะนำ ซึ่งเมื่อเราผิดพลาดขาดทุน คนแนะนำไปไม่เคยรับผิดชอบอะไรเลย (3) เป็นชุมชนที่จัดการทุนของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทุนซึ่งหมายถึงอะไรที่มากกว่าเงิน เป็นทุนทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนโคครทรัพย์ และทุนทางสังคม ทำให้มีรากฐานมั่นคง มีหลักประกันชีวิตไม่ได้ฝากชีวิตไว้กับธุรกิจการค้าที่ชุมชนมักไม่มีความรู้ ความชำนาญ แต่ฝากไว้กับระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและพอเพียงและ (4) เป็นชุมชนที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยสันติวิธี และวิถีแห่งภูมิปัญญา

จึงสรุปได้ว่าลักษณะของชุมชนเข้มแข็งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ (1) จิตสำนึกชุมชน (2) การมีส่วนร่วม (3) การเรียนรู้ชุมชน (4) ระบบเศรษฐกิจพอเพียง (5) การพึ่งตนเอง และ (6) ยึดคุณธรรม จริยธรรม

4. ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง

ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง ไว้ดังต่อไปนี้

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540) ได้ศึกษาระบบการศึกษาที่ชุมชนซึ่งเน้นเรื่องลักษณะสำคัญของชุมชนที่เข้มแข็ง ปัจจัยที่กำหนดความเข้มแข็งของชุมชน ระบบการศึกษาที่ความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชน และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้มีดังนี้ (1) ลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของชุมชน ประกอบด้วยความเป็นปึกแผ่นของชุมชนที่แสดงออกมาในลักษณะของความร่วมมือร่วมใจ การช่วยเหลือในกิจกรรมทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ระดับการพึ่งพิงภายนอก ความสามารถในการควบคุมและแก้ไขปัญหาของชุมชน และความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (2) ระดับความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของแต่ละชุมชน จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือปัจจัยที่เป็นภูมิคุ้มกันของชุมชน จากปัจจัยภายนอกอันเกิดจากการที่ชุมชนแต่ละแห่งมีปัจจัยความเข้มแข็งอยู่มากน้อยเพียงใด ระดับใด เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ หรืออายุของชุมชน พื้นที่ตั้งชุมชน ทรัพยากรของท้องถิ่น ระดับการติดต่อกับภายนอก การเข้าถึงอำนาจรัฐ และศักยภาพของบุคคลในชุมชนแต่ละแห่ง (3) การศึกษา

เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้เงื่อนไขของการทำหน้าที่พัฒนาปัจเจกบุคคล ชุมชนหรือสังคม สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของชุมชนได้อย่างบูรณาการและโดยต่อเนื่อง และ (4) การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนส่งผลแหล่งความรู้หลายแห่งในชุมชนที่เคยเป็นศูนย์กลางในการสร้าง สังคม ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกของชุมชน เช่น วัด ผู้รู้ ชุมชนอาชีพ ฯลฯ อ่อนแอลงไปมาก ดังนั้นจึงควรสร้างความร่วมมือระหว่างระบบโรงเรียนกับแหล่งความรู้อื่นๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระยะยาว โดยเป็นความร่วมมือในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งต้องสร้างความเห็น ความเข้าใจร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีผลต่อการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความสามารถของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้จากการปฏิบัติและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขยายความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ภายนอกชุมชนที่จะพัฒนาการศึกษาของชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของบุคคล โรงเรียนและชุมชน

อมรวิรัช นาคทรพร อาชัญญารัตนอุบล และอัจฉรา ไชยูปถัมภ์ (2543) ได้ศึกษางานวิจัยและพบเงื่อนไขปัจจัยแห่งความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้ (1) ปัจจัยสภาพทางกายภาพของชุมชน เช่น จุดที่ตั้ง ความอุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยกันไว้ด้วยกัน (2) ปัจจัยผู้นำที่เข้มแข็ง ซื่อสัตย์ เป็นแบบอย่างทางคุณธรรม (3) ปัจจัยระบบเครือข่าย และความสัมพันธ์แน่นแฟ้นในชุมชนและ (4) ปัจจัยการจัดการ กลุ่มการเชื่อมประสานทรัพยากร ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน

วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล (2544) ได้ศึกษาปัจจัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีดังนี้ (1) โครงสร้างทางสังคมของชุมชน หรือองค์กรชุมชน มีความสัมพันธ์แนวราบ หรือแนวนอนเพราะมีลักษณะโครงสร้างแบบนี้จะทำให้เกิดความร่วมมือพึ่งพาอาศัยกัน รวมทั้งสามารถพัฒนาความร่วมมือของคนในชุมชนได้อย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเรียนรู้และแสดงศักยภาพอย่างมีอิสระ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกๆ ด้านจนพัฒนาเป็นภูมิปัญญาในชุมชน (2) ระบบเศรษฐกิจของชุมชน ที่เป็นปัจจัยแห่งความเข้มแข็งของชุมชน ต้องเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง และมุ่งตอบสนองความต้องการเพื่อความยั่งยืนของชุมชนเป็นหลัก โดยรูปแบบการผลิตจะต้องทำให้สมาชิกไม่ต้องขวนขวายดิ้นรนกับกิจกรรมเศรษฐกิจที่ถูกระงับจากภายนอกชุมชน เพราะสามารถกำหนดการผลิตตามสภาพของตน คือ เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน ภายใต้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมผ่านกระบวนการสั่งสมการเรียนรู้ที่ตกทอดกันมาช้านาน (3) ค่านิยมและความเชื่อในศาสนา ชุมชนจะเข้มแข็งน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับค่านิยมที่สมาชิกในชุมชนยึดถือเพราะค่านิยมเป็นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชุมชน ค่านิยมที่มาจากความเชื่อในศาสนา สามารถสร้างทัศนคติให้คนเคารพธรรมชาติ มีความพึงพอใจกับการพึ่งตนเอง

และก่อให้เกิดวัฒนธรรม แบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน เพราะทุกศาสนาจะสั่งสอนในเรื่องการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่ง และมีบทนำจำนวนมากที่กำหนดแบบแผนการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันในสังคม การที่ชุมชนยึดถือและปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าวจนกลายเป็นระบบค่านิยมของชุมชน จะส่งผลให้ชุมชนสามารถธำรงรักษาความเป็นปึกแผ่นและความเข้มแข็งของชุมชนไว้ได้ (4) กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกำหนดระดับความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเป็นกลไกหลักที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ และพัฒนาระบบค่านิยมของคนในชุมชน แต่การศึกษาต้องมีความหมายกว้างถึงการเรียนรู้ของบุคคลที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดช่วงวัยของชีวิต ช่วยให้คนในสังคมเกิดศักยภาพในการดำรงชีวิตและทักษะในการแก้ไขและจัดการปัญหาของตนเองและชุมชน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนสามารถเกิดขึ้นได้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่รอบตัวทั้งในระดับครอบครัวในชุมชน และนอกชุมชนจากบุคคลจากหลายอาชีพ อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การเรียนรู้ด้านการใช้สมุนไพร การนวด ความรู้ด้านหัตถกรรม ความรู้ด้านศิลปะพื้นบ้าน ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การตลาด เทคโนโลยี และการผลิต ฯลฯ (5) กลุ่มผู้นำ คือ กลไกรูปธรรมในการนำชุมชนไปตามค่านิยมและความต้องการของชุมชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ในชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีกลุ่มผู้นำที่มีอิสระในการตัดสินใจ มีทักษะในการบริหารจัดการ การที่ชุมชนมีโครงสร้างแนวราบจะช่วยให้มีกลุ่มผู้นำทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายไปตามกิจกรรม แต่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ เช่น พระพ่อหลวง ฯลฯ ขณะเดียวกันในบางชุมชนผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการในพื้นที่ด้วย แต่ในหลักการของการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน มักให้ความสำคัญกับบทบาทผู้นำธรรมชาติมากกว่าเพราะถือว่าผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนอย่างแท้จริง (6) ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคม ระบบความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและมุ่งให้ความสำคัญกับคนมากกว่าผลประโยชน์ จะมีส่วนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เพราะช่วยให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน เช่น การช่วยลงแรงในการทำนาหรืองานบุญ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของระบบความมั่นคงทางสังคม หรือเป็นสวัสดิการชุมชนนั่นเอง (7) กลไกในการปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร ชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้ จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ ทักษะคิด และร่วมปรึกษาหารือในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือกันภายในชุมชน และ (8) การบริหารงานปกครองของรัฐ หากรัฐมีระบบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจจะมีผลกระทบต่อชุมชน ทำให้ชุมชนอ่อนแอลง เพราะระบบราชการที่มีลักษณะการใช้อำนาจสั่งการในการพัฒนา จะเป็นกลไกทำลายศักยภาพในการคิด และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างมาก

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (2544) ได้ศึกษาประเด็นของชุมชนแออัด ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ (1) จะต้องมีกิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ในฐานะสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง (2) ต้องมีผู้นำชุมชนที่มีจิตสำนึกและเกิดการมีส่วนร่วมของการนำที่หลากหลายที่มีการแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบตามประสบการณ์ความถนัด และทำงาน และทำงานร่วมมือกัน ไม่ใช่ผู้นำเดี่ยว (3) จะต้องมีความรู้ที่ดี เช่น การธุรกิจชุมชน และ (4) มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน

มนตรี กรรพุมาลัย และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง องค์การชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนารูปแบบเครือข่ายองค์การชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน ได้ข้อสรุปว่า ประชาชนมีศักยภาพในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนและองค์การชุมชนได้ ความเข้มแข็งขององค์การชุมชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถและใช้หลักประชาธิปไตย รูปแบบเครือข่ายองค์การชุมชนที่เหมาะสม ประกอบไปด้วย การทำงานร่วมกันของภาคี 5 ฝ่าย ได้แก่ เทศบาล หน่วยงานราชการระดับตำบล คณะกรรมการชุมชน กลุ่มหรือองค์การชุมชน และผู้ประสานงานชุมชน สำหรับรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมนั้น จะเกิดจากความร่วมมือของ 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายเทศบาล องค์การชุมชน และฝ่ายวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยราชการระดับตำบลและมหาวิทยาลัย โดยมีเทศบาลเป็นศูนย์ประสานงาน และคณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้เป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้น จึงควรตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขึ้นมา และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยชุมชน

เพิ่มวิทยา กันทะทอง (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ข้อสรุปว่า ความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ความเพียงพอของทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ มีการจัดตั้งองค์กรหรือคณะทำงาน การกำหนดกฎ กติกา การมอบหมายหน้าที่ และการประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจถึงกิจกรรมที่จัดทำ นอกจากนี้ จะต้องมีการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมทั้งด้านทุน วัสดุอุปกรณ์และคน รวมทั้งจะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนในทุกขั้น ที่สำคัญก็คือ ประชาชนจะต้องเข้าใจกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน และมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

พีรธร บุญยรัตน์ บุญส่ง กวยเงินและพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยสรุปได้ดังนี้ (1) ผู้นำในชุมชน เพราะว่าในชุมชนใดก็ตามที่มีผู้นำที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล มีความเสียสละ และมีความอดทน จะมีส่วนสำคัญที่พัฒนาให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง (2) ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง โดยเป็นชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีการบริหาร และมีการจัดการที่ดี มีกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนที่ร่วมมือกันโดยมีลักษณะการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเอง (3) ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้น โดยเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มที่มีความสามัคคี มีความปรองดองกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกัน และ (4) การบริหารจัดการที่ดี เป็นลักษณะภายในชุมชนที่มีหลักการบริหารจัดการที่ดีในการบริหารโครงการและกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีสมาชิกภายในกลุ่มหรือภายนอกองค์กรมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชน โดยกำหนดเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งได้ดังนี้ (1) การมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคม (2) การมีกระบวนการชุมชน (3) การมีคุณภาพและศักยภาพของผู้นำชุมชน (4) การมีจิตสำนึกในความเป็นชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน (5) การมีความสามารถในการจัดการชุมชน (6) การมีระบบความรู้และกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (7) การมีระบบเศรษฐกิจของชุมชนแบบพึ่งตนเอง และเพื่อการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก (8) การมีวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อในศาสนาเกี่ยวกับการเคารพธรรมชาติ พอใจกับการพึ่งตนเองและมุ่งความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน และ (9) การมีระบบการบริหารงานปกครองของรัฐที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน

5. ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง

ในการศึกษาตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งนั้น มีนักวิชาการและหน่วยงานของต่างประเทศได้ศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

วรณี แกมเกต (2545) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชนไว้ดังนี้ (1) การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี เป็นความสามารถในการตัดสินใจเลือกใช้ จัดหาเทคโนโลยี มีความสามารถในการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสามารถในการผลิตเทคโนโลยีพื้นบ้านขึ้นใช้เอง มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยี และมีความสามารถในการซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาเทคโนโลยีให้อยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ตามปกติ ตลอดจนมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยี (2) การพึ่งตนเองด้านสาธารณสุข โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและ

ควบคุมโรค การบำบัดรักษาโรค และการฟื้นฟูสุขภาพอนามัย มีความรู้ ความสามารถในการปฐมพยาบาลผู้ป่วย มีการประกันสุขภาพ มีภาวะการเจ็บป่วยน้อย และหากเกิดการเจ็บป่วยก็สามารถเข้ารับบริการด้านสาธารณสุข รวมทั้งมีทรัพยากรเพื่อการสาธารณสุขเบื้องต้น ตลอดจนมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านสาธารณสุข (3) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ เป็นความสามารถในการหาปัจจัยยังชีพ ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย ความมั่นคงในอาชีพ ภาวะการผ่อนคลาย ด้านอาหารของครอบครัว อำนาจการต่อรองและการแข่งขัน การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต อัตราการพึ่งพิงในครอบครัว ความสามารถในการเพิ่มมูลค่าผลผลิต เครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเศรษฐกิจ และจำนวนสมาชิกของครอบครัวที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/เครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเศรษฐกิจ (4) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และเพียงพอ มีความสามารถในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างคุ้มค่า รวมทั้งมีความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่และใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว ตลอดจนการมีเครือข่ายหรือการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (5) การพึ่งตนเองด้านจิตใจ เป็นความเข้มแข็งด้านจิตใจในการต่อสู้และแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ มีความสามารถในการคิดวินิจฉัยผลการกระทำของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบ การรู้จักประมาณตน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกสาธารณะ และมีความคิดริเริ่มที่จะรวมกลุ่มกับผู้อื่นเพื่อการทำงานร่วมกัน และ 6) การพึ่งตนเองด้านสังคมวัฒนธรรม เป็นภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความสามารถในการปรับตัว การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น มีการพัฒนาความสามารถของตนเองอยู่เสมอ มีความร่วมมือกันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน มีการสร้างเครือข่ายในกิจกรรมชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายองค์กรทางสังคม

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยได้คัดเลือกมิติของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ (1) การมีสุขภาพอนามัยที่ดี คนในชุมชนต้องได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัยให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และสามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขได้โดยสะดวก ซึ่งพิจารณาได้จากสุขภาพของคนในชุมชน เช่น การตายของทารก การเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ทั้งร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมการไม่รักษาสุขภาพ และการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของคนในชุมชน เช่น การมีน้ำสะอาดใช้อย่างเพียงพอ และการมีสถานบริการสาธารณสุข (2) การมีความรู้และทักษะประกอบอาชีพ โดย

ความรู้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งพิจารณาได้จากอัตราการรู้หนังสือของคนในชุมชน สัดส่วนนักเรียนในวัยเรียน และสัดส่วนประชากรที่จบสูงกว่ามัธยมศึกษาปลาย (3) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดความพอเพียงในการดำรงชีวิตของคน ชุมชนที่มีรายได้พอเพียงในการดำรงชีวิตย่อมสามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว ทำให้สามารถหลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ การมีงานทำ การรวมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รายได้และการออม จำนวนครัวเรือนยากจน รวมถึงหนี้สินของครัวเรือน (4) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนจะเข้มแข็งได้ คนในชุมชนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสมัครสมานสามัคคีกัน ทุกคนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีเรื่องราวความรุนแรงเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งวัดได้จากสัดส่วนการเกิดคดีอาชญากรรมในหมู่บ้าน และสัดส่วนคนถูกทำร้ายร่างกาย (5) สัมพันธภาพและความอบอุ่นในครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันเล็กที่สุดของสังคมที่มีหน้าที่อบรมบ่มนิสัยให้สมาชิกในครอบครัวเป็นคนดีของสังคม และถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่ลูกหลาน ดังนั้น สัมพันธภาพและความอบอุ่นในครอบครัวจึงมีส่วนสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน โดยพิจารณาจากสมาชิกในครอบครัวได้อยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าดูแลซึ่งกันและกัน เด็กและผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว และ (6) การมีภูมิคุ้มกันของชุมชน อยู่บนแนวคิดพื้นฐานว่าชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้ คนในชุมชนจะต้องมีภูมิคุ้มกันที่พอเพียงต่อการรองรับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม มีความต้องการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน ต้องการช่วยเหลือพึ่งพากัน มีความสามัคคีปรองดองกัน มีส่วนร่วมในทางการปกครอง มีผู้นำที่มีศักยภาพ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ในชุมชน เป็นที่พึ่งของคนในชุมชนได้ รวมถึงการมีภูมิปัญญาให้คนในชุมชน และมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง มีสถานที่พักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกัน พิจารณาจากการรวมกลุ่มและความเข้มแข็งของกลุ่ม การมีผู้นำและภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชน สัดส่วนประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และ สัดส่วนประชาชนที่ร่วมในการวางแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล

นภาพกรณ์ หะวานนท์และคณะ (2550) ได้นำเสนอดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนไว้ดังนี้

1. ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ มิติความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน คือ (1) การมีกิจกรรม/โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งภายนอก โดยโครงการที่พิจารณาต้องเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อประโยชน์โดยรวมของชุมชน รวมทั้งต้องพิจารณาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความยั่งยืนหรือเสถียรภาพของโครงการ (2) ความสำเร็จ

ในการปฏิเสธข้อเสนอที่ไม่มีประโยชน์อย่างแท้จริง ชุมชนที่มีความเข้มแข็งเป็นชุมชนที่สามารถปฏิเสธข้อเสนอทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรเอกชนหรือพ่อค้า นักธุรกิจและนักพัฒนา (3) การบริโภคผลผลิตที่ผลิตได้ในชุมชนต่อการบริโภคทั้งหมด การพึ่งตนเองอาจพิจารณาได้จากการที่หมู่บ้านสามารถผลิตอาหารเพื่อการบริโภคภายในหมู่บ้าน โดยไม่ต้องซื้ออาหารจากภายนอกหมู่บ้าน และ (4) ประสิทธิภาพความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ของชุมชน การพึ่งตนเองพิจารณาได้จากการที่ชุมชนสามารถระดมทุนภายในหมู่บ้านเพื่อนำมาใช้ประโยชน์สำหรับชุมชน

มิติความมั่นคงในการดำรงชีวิตในชุมชน คือ (1) ความใกล้ชิดและไว้วางใจกันของคนในชุมชน (2) ความปลอดภัยของสมบัติสาธารณะ (3) การมีระบบความช่วยเหลือให้คนในชุมชนดำรงอยู่ได้ วัดได้จากการที่ชุมชนมีระบบความช่วยเหลือให้คนในชุมชนที่ไม่มีปัจจัยในการผลิต (4) อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและ (5) อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในชุมชน

มิติการมีวิสัยทัศน์ของชุมชน คือ (1) ความสามารถของชุมชนในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและ (2) ความสามารถของชุมชนในการมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนและ มิติความรักและหวงแหนชุมชน คือ (1) เยาวชนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนที่มีมาแต่เดิม (2) เยาวชนรู้ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนที่มีมาแต่เดิม (3) การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาของชุมชนและ (4) การดำรงอยู่ของประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นที่มีมาแต่เดิม

2. ดัชนีการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ได้แก่ มิติความเข้มแข็งของการผลิต คือ (1) ความหลากหลายของการผลิตในชุมชน (2) การเติบโตของการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเดิมของชุมชน (3) ผลผลิตที่มีคุณภาพที่เชื่อถือได้และ (4) ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษและ มิติความเข้มแข็งของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ (1) การมีส่วนร่วมของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ (ดูจากความสำเร็จในการแก้ปัญหาของกลุ่มกิจกรรมเศรษฐกิจและจำนวนคนในชุมชนที่เข้าร่วม) (2) เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ (3) ความยั่งยืนของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

3. ดัชนีเงื่อนไขที่นำไปสู่การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ มิติบริบททางกายภาพของชุมชน คือ (1) ความเหมาะสมของสภาพธรรมชาติในการผลิต (2) ระยะห่างจากหมู่บ้านถึงจังหวัด (3) ระยะห่างจากหมู่บ้านถึงอำเภอ (4) ระยะห่างจากหมู่บ้านถึงตำบล และ (5) ความสะดวกของการคมนาคมติดต่อภายนอก มิติเครือข่ายความรู้ของชุมชน คือ (1) ระยะเวลาของการมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ (2) การมีผู้เคยมีประสบการณ์และความรู้ของสังคมนอกชุมชน (3) การมีกิจกรรมให้คนในชุมชนได้รับประสบการณ์นอกชุมชน และ (4) การมีผู้รู้และประสบการณ์

ที่หลากหลายในชุมชนและ มิติการมีโลกทัศน์ด้านนิเวศน์ของชุมชน คือ (1) การมีกฎเกณฑ์ควบคุม ป้องกันการทำลายระบบนิเวศน์ และ (2) การมีความรู้ตระหนักถึงอันตรายจากการใช้สารพิษ

4. ดัชนีกระบวนการสร้างอำนาจอิสระในการผลิต ได้แก่ มิติการจัดการปัจจัยการผลิต คือ (1) การลดการนำเข้าปัจจัยการผลิตนอกชุมชน (2) การจัดหาปัจจัยการผลิตที่ไม่มีในชุมชนและ (3) การปฏิเสธปัจจัยการผลิตที่ไม่มีคุณภาพ มิติการบูรณาการความรู้ในการผลิต คือ (1) การสร้างสรรคความรู้ในกระบวนการผลิต (2) กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ในการผลิตของชุมชน (3) การตระหนักในคุณค่าของการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนและ (4) การเรียนรู้และมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการผลิต และ มิติการควบคุมการผลิตให้มีความปลอดภัย คือ (1) การลดการใช้สารเคมีเพื่อปราบศัตรูพืช (2) การลดการใช้สารเคมีเพื่อบำรุงการเติบโตของพืช และ (3) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการผลิตที่ปลอดภัย

5. ดัชนีกระบวนการสร้างอำนาจอิสระในการแลกเปลี่ยนผลผลิตที่เก็บไว้รอขายได้ ได้แก่ มิติการสร้างเครือข่ายกับตลาดรับซื้อ คือ (1) การตรวจสอบราคาผลผลิตในตลาดรับซื้อ (2) การมีตลาดรับซื้อประจำ (3) การคาดทำนายราคาผลผลิตในตลาดรับซื้อ (4) การขยายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรมและมีตลาดรับซื้อประจำ และ (5) การมีทางเลือกของแหล่งขายในระดับท้องถิ่น และ (6) การมีทางเลือกของแหล่งขายในระดับท้องถิ่น มิติการสร้างความต้องการผลผลิตในท้องถิ่น คือ (1) การสร้างความเชื่อถือและความมั่นใจให้กับผู้ซื้อ (2) การทำให้ผลผลิตมีคุณภาพแตกต่างจากสินค้าทั่วไป และ (3) การบรรจุหีบห่อที่แตกต่างจากสินค้าทั่วไป

6. ดัชนีกระบวนการสร้างอำนาจอิสระในการแลกเปลี่ยนผลผลิตที่ขายทันที ได้แก่ มิติการควบคุมปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดรับซื้อ คือ (1) การกำหนดกติกาปริมาณการผลิต (2) การควบคุมปริมาณการผลิตให้เป็นไปตามกติกา และ (3) การคาดการณ์ปริมาณความต้องการของตลาดรับซื้อ มิติการสร้างเครือข่ายกับตลาดรับซื้อ คือ (1) การตรวจสอบราคาผลผลิตในตลาดรับซื้อ (2) ความไว้วางใจระหว่างผู้ผลิตกับตลาดรับซื้อ และ (3) การมีตลาดรับซื้อประจำ และ มิติการควบคุมคุณภาพและระบบจัดส่ง คือ (1) การจัดระบบส่งมอบผลผลิต (2) การควบคุมคุณภาพของผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ (3) การส่งมอบผลผลิตให้ตรงตามเวลา และ (4) ความพอใจในคุณภาพผลผลิตของผู้ซื้อ

7. ดัชนีกระบวนการสร้างอำนาจอิสระในการจัดสรร ได้แก่ มิติการจัดสรรทรัพยากรชุมชนเชิงอนุรักษ์ คือ (1) การใช้ทรัพยากรชุมชนเพื่อดำรงชีวิต (2) การมีส่วนร่วมในทรัพยากรชุมชนเมื่อเทียบกับคนนอกชุมชน (3) การเข้าถึงทรัพยากรชุมชน และ (4) การเข้าถึงสมบัติสาธารณะ มิติการจัดสรรทุนทางเศรษฐกิจของชุมชน คือ (1) การควบคุมการถือหุ้นของสมาชิก และ (2) การมีระบบ

พิจารณากิจการจัดสรรทุนทางเศรษฐกิจ มิติกิจการจัดสรรผลได้จากการผลิตในระหว่างผู้ผลิต คือ (1) การมีกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการปันผล และ (2) การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการปันผล และ มิติกิจการจัดสรรผลได้จากการผลิตไปยังชุมชน คือ (1) การบริจาคของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้กับองค์กรทางสังคม และ (2) การจัดสรรผลกำไรของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้กับองค์กรทางสังคม

8. ดัชนีกระบวนการสร้างอำนาจอิสระในการบริโภค คือ (1) การมีกลุ่มการผลิตที่เน้นการไม่ใช้สารเคมี (2) การเข้าร่วมกิจกรรมการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมี (3) การมีกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้คนบริโภคอาหารปลอดสารพิษ และ (4) การบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน

9. ดัชนีความเป็นอิสระทางวัฒนธรรมของชุมชน คือ (1) การนำความรู้ของชุมชนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (2) การเข้าร่วมประเพณีและพิธีกรรมของคนในชุมชนและ (3) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

10. ดัชนีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความเป็นอิสระทางวัฒนธรรมของชุมชน คือ (1) การมีแหล่งความรู้ภายนอกหมู่บ้านที่ไม่แสวงหากำไร (2) การมีแหล่งความรู้ภายนอกหมู่บ้านที่แสวงหากำไรและ (3) โอกาสในการได้รับรู้จากสื่อวิทยุ

11. ดัชนีกระบวนการที่นำไปสู่ความเป็นอิสระทางวัฒนธรรมของชุมชน คือ (1) การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนกับชุมชน (2) การมีส่วนร่วมให้นักเรียนได้เรียนรู้ประวัติชุมชนและ (3) การมีส่วนร่วมในการสอนนักเรียนของพระสงฆ์ ผู้นำ ปราชญ์

12. ดัชนีการพึ่งตนเองทางการเมืองของชุมชน คือ (1) ประสิทธิภาพการแก้ปัญหาของชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งภายนอก (2) การตอบสนองของความต้องการของชุมชนโดย อบต. และ (3) ประสิทธิภาพความสำเร็จของชุมชนในการส่งปัญหาผ่าน อบต. ตามขั้นตอน

13. ดัชนีเงื่อนไขที่นำไปสู่การพึ่งตนเองทางการเมืองของชุมชน แบ่งได้เป็น 2 มิติ คือ มิติผู้นำ คือ (1) การมีผู้นำที่ชุมชนมีความศรัทธา (2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ อาศัยข้อมูลความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้นำ การร่วมมือกันระหว่างผู้นำและ (3) การมีจิตใจเปิดกว้างของผู้นำ และ มิติความสัมพันธ์ทางสังคม คือ (1) การมีระบบสวัสดิการของชุมชน (2) การยอมรับนับถือผู้นำ (3) การร่วมมือคัดค้านโครงการที่ไม่มีประโยชน์และ (4) การช่วยเหลือกันทางด้านแรงงาน

14. ดัชนีกระบวนการที่นำไปสู่การพึ่งตนเองทางการเมืองของชุมชน คือ (1) การตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. ของคนในชุมชน (2) การสร้างกระบวนการเชื่อมโยง อบต. กับชุมชน และ (3) การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะโดยสมัครใจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการพัฒนาดัชนีวัดความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อชี้วัดผลสำเร็จหรือผลลัพธ์ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีต่อการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขที่เกิดขึ้นในสังคมไทย (วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล และธีระพงษ์ มาลัยทอง, 2550) มีดังนี้

1. ชุมชนพึ่งตนเองได้ ได้แก่ ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรในชุมชนใดๆ มีการรวมตัวกันอย่างมั่นคง เป็นปึกแผ่น มีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและการบริหารจัดการที่ดี เป็นที่พึ่งพิงของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ (1) ความมีเสถียรภาพทางการเงินหรือความมั่นคงขององค์กรต่างๆ ในชุมชน โดยรวม สะท้อนถึงศักยภาพขององค์กรต่างๆ ของชุมชน ในการพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งพิงของสมาชิกกลุ่ม (2) กลุ่มองค์กรในชุมชน สะท้อนถึงความพยายามแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (3) การพึ่งพิงทุนการเงินในชุมชน สะท้อนถึงขีดความสามารถการพึ่งพิงทุนขององค์กรต่างๆ ในชุมชน และ (4) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้นำในชุมชน สะท้อนถึงกลไกการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเข้มแข็งการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหรือภาคีเครือข่ายการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการพัฒนาตนเอง การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวตลอดเวลา และการจัดการและการบริหารจัดการที่ดีของชุมชน โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ (1) การเรียนรู้กับประชาชนชาวบ้านหรือศูนย์เรียนรู้ของชุมชน สะท้อนถึงศักยภาพการเรียนรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการพึ่งตนเองได้ภายในชุมชน (2) ผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น/ชาวบ้านในหมู่บ้าน สะท้อนถึงศักยภาพของความรู้ของคนในชุมชนที่จะพัฒนาตนเองได้ (3) ภาคีเครือข่ายการพัฒนา สะท้อนถึงแหล่งเสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และ (4) การจัดทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพ สะท้อนถึงศักยภาพการเรียนรู้ที่จะพัฒนาชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองได้และ เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนมีศักยภาพและขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนสูง รวมทั้งคนในชุมชนมีงานทำและรายได้ที่พอเพียงต่อการเลี้ยงชีพของครอบครัว ไม่ให้มีการอพยพออกไปหางานทำที่อื่น โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ (1) ผู้ย้ายถิ่นที่หางานทำและต้องการรายได้เพิ่ม สะท้อนถึงผลกระทบขั้นสุดท้ายของเป็นชุมชนพึ่งตนเอง และ (2) การประกอบอาชีพเกษตรทฤษฎีใหม่หรือการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนถึงการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง

2. ชุมชนเกื้อกูลกัน ได้แก่ การจัดสวัสดิการในชุมชน เป็นการทำให้ชุมชนมีความเอื้ออาทรในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์หรือกำไรจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ (1) การจัดสวัสดิการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความสามัคคีของคนในชุมชนที่

เข้ามาร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ของส่วนรวมและ ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี และการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันของคนในชุมชน โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ (1) ครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน/หมู่บ้าน สะท้อนถึงความสามัคคีของคนในชุมชนที่เข้ามาร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ของส่วนรวม

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นลักษณะของคนในชุมชนที่เข้ามาร่วมกันพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่หรือร่วมแก้ไขปัญหาของตนเองให้ดีขึ้น โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ (1) ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน สะท้อนถึงการเข้าร่วมกับกลุ่มต่างๆ เพื่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่หรือแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน และ (2) อาสาสมัครในองค์กรภาครัฐและเอกชน สะท้อนถึงการมีจิตสาธารณะของคนในชุมชนในการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนมี ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและ การรักษาคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน/ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทย เป็นการเข้ามาร่วมกันรักษาคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน/ท้องถิ่นของประเทศของคนในชุมชน โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ (1) คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม สะท้อนถึงความเข้มแข็งด้านการธำรงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน/ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง และ (2) คนในชุมชนที่เข้าร่วมรักษาพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สะท้อนถึงความเข้มแข็งด้านการรักษา พัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง : รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด ทั้งในระดับนโยบายหรือภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน/องค์กรชุมชน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกตามพัฒนาการของการจัดการชุมชนเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา/ทุนสังคม และการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ โดยมีตัวชี้วัดดังนี้

1. มิติทางด้านเศรษฐกิจ คือ (1) การผลิตและการบริโภคในชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน การเติบโตของการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเดิมของชุมชน ผลผลิตที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภค รายได้และการออมของครัวเรือน และจำนวนหนี้สินของครัวเรือน (2) กลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของกลุ่มกิจกรรมเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จำนวนและขนาดกองทุนทั้งหมดในชุมชน และผลการดำเนินงานของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน (3) การจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรการผลิตภายในชุมชนไม่ต้องพึ่ง

ภายนอก การลดการนำเข้าปัจจัยการผลิตนอกชุมชน การสร้างสรรค์แลกเปลี่ยนความรู้ในการผลิตของชุมชน และการเรียนรู้ของเยาวชนในกระบวนการผลิตและ (4) ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การมีกิจกรรม/โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยไม่ต้องพึ่งภายนอกความสำเร็จในการปฏิเสธข้อเสนอที่ไม่มีประโยชน์อย่างแท้จริง การบริโภคผลผลิตที่ผลิตได้ในชุมชนต่อการบริโภคทั้งหมด และประสบความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อมาใช้ประโยชน์ของชุมชน

2. มิติทางด้านสังคมและองค์กรชุมชน คือ (1) การจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน ได้แก่ การจัดการองค์กรชุมชนที่พิจารณาได้จาก วัตถุประสงค์ กฎกติกา สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม และกิจกรรมของกลุ่ม การบริหารองค์กรที่พิจารณาได้จาก การจัดการองค์กรที่ก่อให้เกิดกิจกรรมและความร่วมมือ มีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดี และมีระบบการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ (2) ความสัมพันธ์ภายในองค์กรชุมชน ได้แก่ อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมของชุมชน การมีผู้นำที่ชุมชนศรัทธา และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและคนในชุมชน ความใกล้ชิดและความไว้วางใจกันของคนในชุมชน และการมีระบบความช่วยเหลือให้คนในชุมชนดำรงอยู่ได้ (สวัสดิการ) (3) เครือข่ายองค์กรชุมชน ได้แก่ ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ระหว่างชุมชน เครือข่ายด้วยกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกันในระหว่างชุมชนเครือข่าย การติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิกเครือข่าย และประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างเครือข่ายชุมชนและ (4) การพึ่งตนเองทางการเมือง ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการจัดระเบียบสังคมของชุมชน ประสบการณ์แก้ปัญหาของชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก การตอบสนองความต้องการของชุมชนโดย อบต. และประสบความสำเร็จในการส่งปัญหาผ่าน อบต. ตามขั้นตอน

3. มิติทางด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ คือ (1) การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การอนุรักษ์ การปรับใช้และการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การนำเอาความรู้ของชุมชนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การเข้าร่วมประเพณี พิธีกรรม และการละเล่นที่มีมาแต่เดิม และการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรมและการละเล่นที่มีมาแต่เดิมและ (2) การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ การศึกษาเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนและระหว่างชุมชนเครือข่าย การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนกับชุมชน การมีกิจกรรมให้เยาวชนได้เรียนรู้ประเพณี พิธีกรรม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการสอนนักเรียนของผู้นำปราชญ์ พระสงฆ์

4. มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ (1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต การเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด และคุ้มค่าก่อให้เกิดความสมบูรณ์ไม่ทำลาย

ระบบนิเวศน์ (2) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การสงวนรักษาคุณภาพและเพิ่มค่าทรัพยากร ที่มีอยู่และการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ (3) การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มีระเบียบกฎเกณฑ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีกฎระเบียบควบคุมการทำลายระบบนิเวศน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมการวางแผนและการพัฒนาชุมชน (Department of Planning and Community Development : DPCD, 2011) ได้เสนอกรอบหลักฐานตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของชุมชนในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย ดังนี้

1. ศักยภาพของชุมชน คือ (1) การอาศัยอยู่ในชุมชน (2) ความรู้สึกปลอดภัยในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง (3) ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนด้านการวางผังเมือง การมีพื้นที่เปิดโล่ง และการปราศจากมลพิษ (4) ความเป็นมิตรของผู้คนทั่วไปและความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน (5) ความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการของชุมชน (6) ความพึงพอใจต่อพื้นที่ทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น กีฬา และสวนสาธารณะ (7) ความพึงพอใจต่อช่วงห่างของกลุ่มชุมชน (8) ความรู้ของคนในพื้นที่ใกล้เคียงที่สามารถเชื่อถือได้ และ (9) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2. เครือข่ายสังคม คือ ความสามารถในการรับความช่วยเหลือจากครอบครัว เพื่อน หรือเพื่อนบ้านเมื่อมีความจำเป็น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ (1) การเป็นอาสาสมัคร (2) การมีส่วนร่วมในปัญหาของชุมชนในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา (3) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกีฬา การไปโบสถ์ หรือการเข้าร่วมในกลุ่มของชุมชน (4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกรรมการหรือคณะกรรมการ (5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียน และ (6) การไปเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน

จึงสรุปได้ว่าตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ (1) การมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ ได้แก่ คนในชุมชนมีลักษณะในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชน และมีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ (2) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีงานทำและ (3) การมีภูมิคุ้มกันของชุมชน ได้แก่ การมีผู้นำและภูมิปัญญาท้องถิ่น การรวมกลุ่ม/ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการมีเครือข่ายชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ภายในชุมชน

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษารัฐธรรมนูญ

การศึกษารัฐธรรมนูญ เป็นการศึกษาย่อยบนพื้นฐานการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเมือง หรือชุมชนในชนบท เพื่อให้มีศักยภาพในการแก้ปัญหาที่มีอยู่อย่างหลากหลายของชุมชน โดยอาศัยการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของชุมชนมาแก้ปัญหา เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษารัฐธรรมนูญมีขึ้นมาเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม นโยบายของรัฐบาล การศึกษาของพลเมืองและการเมืองเป็นต้น (Hamilton and Cunningham, 1989) และการศึกษารัฐธรรมนูญยังเป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชนเพื่อระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้วยการแสวงหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการระดมทรัพยากรที่มีความจำเป็นในการวางแผนและดำเนินการตามแผน หรือเรียนรู้ หรือกระทำทั้งสองอย่างควบคู่กันไปโดยวิธีนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีมองว่าความรู้เป็นทั้งตัวแทนและวัตถุประสงค์ ซึ่งมีกระบวนการอยู่ที่ผู้นำชุมชนทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในชุมชน (Compton and McClusky, 1980) ในการศึกษารัฐธรรมนูญ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีการตอบสนองต่อความต้องการที่ไม่ซ้ำซ้อนทั้งในระดับชุมชน และระดับบุคคล โดยการศึกษารัฐธรรมนูญยังเป็นการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรและทักษะที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของชุมชนและสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนด้วย (Galbraith, 1995) สำหรับในประเทศไทย ลักษณะของการศึกษารัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่อยู่บนฐานการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคมจริง (Work-based Education/Community-based Education) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551) โดยวิทยาลัยชุมชนได้พิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในลักษณะที่เรียกว่า การศึกษารัฐธรรมนูญ (Community-based Education) ด้วยการที่วิทยาลัยชุมชนได้จัดระบบบริหารที่ตอบสนองต่อความต้องการ หรือแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยการศึกษาได้ โดยชุมชน เพื่อชุมชน (สุเมธ แยมุ่น, 2548) และการทำโจทย์ของชุมชนให้เป็นจริง

จึงสรุปได้ว่า การศึกษารัฐธรรมนูญ (Community-based Education) หมายถึง การเข้าไปศึกษาชุมชนในทุกมิติทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ สภาพความเป็นอยู่ วิธีการคิด การทำงานของสมาชิกในชุมชน รวมถึงความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพปัญหาและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำมาวางแผน ระดมทรัพยากรของชุมชนในการแก้ปัญหา และหาวิธีการสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน

1. หลักการของการศึกษารฐานชุมชน

การศึกษารฐานชุมชน มีความเชื่อพื้นฐานว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อตอบสนองเป้าหมายเฉพาะ (Hamilton and Cunningham, 1989) โดยมีหลักการสำคัญ (Cary, 1970) ดังนี้

1. เสรีภาพในการเข้าร่วม (Freedom to Participate)
2. ความสามารถในการมีส่วนร่วม (Ability to Participate)
3. ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม (Willingness to Participate)

กล้า ทองขาว (2556) เสนอว่าการจัดการศึกษารฐานชุมชน เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งฐานรากที่จำเป็นโดยภาคประชาชน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง เพื่อสุขภาพะทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม เป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและท้องถิ่น ชุมชนช่วยกันทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝังคุณค่าและชีวิตที่ดีงาม เพราะกระบวนการชุมชน คือหัวใจของการพัฒนา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศคือ การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมภูมิปัญญา หรือสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) เป็นสังคมสันติสุข คนไทยรู้เท่าทันโลกและรักความเป็นไทย การศึกษาคือกลไกหลัก หรือเครื่องมือสำคัญของการขับเคลื่อนสังคม ความเข้มแข็งฐานราก คือเป้าหมายของการจัดการศึกษารฐานชุมชน โดยมีหลักการและแนวทางจัดการศึกษาดังต่อไปนี้

1. หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชนและชุมชน (Empowering People = E) ให้ประชาชนและชุมชนมีสิทธิ มีอิสระในการคิดและปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายและแนวทาง หรือประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ เช่น ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินการ หรือการกระทำใดๆที่ยังไม่เคยทำมาก่อน (Learning to do) เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ (Learning to know) เรียนรู้ที่จะค้นหาหรือพัฒนาตน (Learning to be) และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Learning to live together) โดยเบื้องต้นจะมีนักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษารฐานชุมชนให้คำปรึกษา

2. หลักการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน (Participatory Learning = P) องค์กรในชุมชนหมายถึง องค์กรที่ได้รับการจัดตั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ประกอบกันเป็นชุมชนท้องถิ่น เช่น องค์กรการปกครองท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา องค์กรศาสนา ครอบครัว องค์กรเกี่ยวกับงานสาธารณสุขชุมชน ประชาคมกลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรีและแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มสนใจด้านอาชีพ สุขภาพ การกีฬา นันทนาการ กลุ่มสนใจศิลปวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ต่างๆในชุมชน เป็นต้น การมีส่วนร่วม

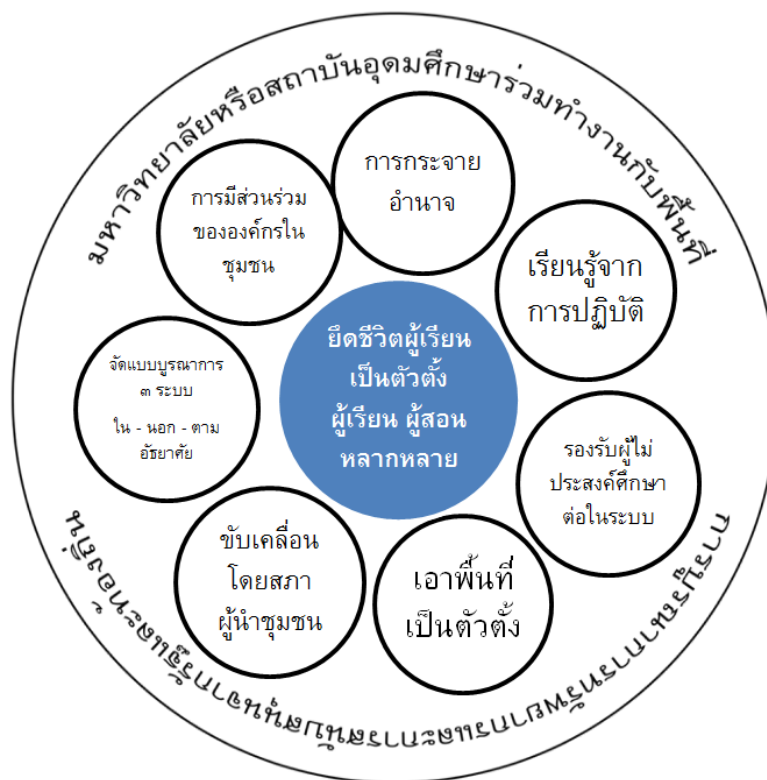
หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนหรือผู้นำ หรือผู้แทนองค์กรในชุมชน มีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการแก้ไขปัญหา ที่เรียกว่า ร่วมวางแผน ร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหาในชั้นปฏิบัติ ร่วมติดตามผล ประเมินผล ร่วมชื่นชม และร่วมเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกันในกระบวนการจัดการเรียนรู้

3. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Focused = A) กล่าวคือ การจัดการศึกษาฐานชุมชน ใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไก มีสภาผู้นำชุมชน โดยการรวมตัวของผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำเป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติ มีการศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชน ข้อมูลชุมชนใช้เป็นฐานความคิดและใช้ทำแผนชุมชน และแผนชุมชนจะเป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการ และตั้งเป้าหมายได้ มีสภาประชาชนที่คนทั้งชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางและเป้าหมายของชุมชน ทั้งทางสังคมและสัมมาชีพ เป็นประชาธิปไตย มีหนึ่งมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งในจังหวัด ร่วมทำงานกับพื้นที่ บูรณาการทรัพยากรของชุมชน ท้องถิ่น และรัฐบาลสนับสนุน

4. หลักการยึดชีวิตหรือยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง (Life, Learners Centered = L) ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้า รู้ท้องถิ่น รู้ศาสนา รู้วัฒนธรรม จารีตประเพณี รู้ประวัติศาสตร์ชุมชน รู้วิชาสามัญ รู้วิชาชีพ รู้รักษาสุขภาพ รู้ศิลปะดนตรีและกีฬา การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนรู้เท่าทันโลก การเป็นพลเมืองดี พลโลกที่ดี มีสัมมาอาชีพและมีสันติสุข นำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืน สาระการเรียนรู้เน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคม และเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

5. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (Integrated Education Systems Approach= I) เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่แยกการจัดการทั้งสามระบบออกจากกัน แต่เป็นการบูรณาการเชื่อมโยงกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนมีความหลากหลายวัยและวุฒิ

หลักการและแนวทางในการจัดการศึกษาฐานชุมชนที่มีชื่อเรียกย่อๆ ว่า EPALI จะประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชนและชุมชน หลักการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง หลักการยึดชีวิตหรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง และหลักการจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งสามระบบ ตามอธิบายมาแล้ว โดยมีสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดร่วมทำงานกับพื้นที่ และบูรณาการทรัพยากรจากชุมชน รัฐและท้องถิ่นสนับสนุน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 10 รูปแบบการจัดการศึกษารฐานชุมชน

ที่มา: กัลลา ทองขาว (2556)

2. องค์ประกอบของการศึกษารฐานชุมชน

องค์ประกอบของการศึกษารฐานชุมชนนั้น กัลเบรท (Galbraith, 1995) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. กำหนดความต้องการด้วยตนเอง (Self-Determination) ที่จะแสวงหาความต้องการและแสวงหาแหล่งข้อมูลที่จะใช้ตอบสนองความต้องการ
2. การพึ่งพาตนเอง (Self-help) รับผิดชอบความเป็นอยู่ของตนเองได้
3. พัฒนาความเป็นผู้นำ (Leadership Development) พัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้สามารถแก้ปัญหา ตัดสินใจและใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนลงถึงระดับพื้นที่ (Localization) บริการหรือโครงการ ลงถึงระดับพื้นที่
5. ให้บริการที่เป็นลักษณะบูรณาการ (Integrated Delivery of Service) มีการร่วมมือกับองค์กรต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน
6. ลดความซ้ำซ้อน (Reduce Duplication of Services) ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทุกๆ ด้านอย่างคุ้มค่า ลดความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ

7. ยอมรับความหลากหลาย (Accept Diversity) โดยการยอมรับความหลากหลายของคน
8. ความรับผิดชอบต่อองค์กร (Institution Responsiveness) ตอบสนองความต้องการที่มีอย่างต่อเนื่องของชุมชน
9. การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ต้องจัดให้มีโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบและให้มีความหลากหลาย

ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาฐานชุมชนมาใช้ เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษาขึ้นตามความต้องการของประชาชน มีการบริหารจัดการโดยชุมชนในรูปของสภาวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนยังสามารถแปลงปรัชญาของวิทยาลัยชุมชนไปสู่ กระบวนการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่าสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากนี้วิทยาลัยชุมชนยังมีความแตกต่างจากระบบการศึกษาทั่วไป คือ เป็นสถาบันการศึกษาที่ไม่ต้องการให้ผู้เรียนทิ้งถิ่นฐาน และยังสามารถสร้างผู้นำขึ้นในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนได้ด้วยเช่นกัน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนต้องทำงานร่วมกับหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงต้องศึกษาถึงองค์ประกอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชนว่าประกอบไปด้วยหน่วยงานใดบ้าง โดยได้นำแนวทางความร่วมมือแบบพหุภาคี ที่ได้มีการนำเสนอขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2535 ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2535) ได้ใช้คำว่า “ความร่วมมือแบบเบญจภาคี” ซึ่งเป็นแนวความคิดที่กล่าวถึงว่า ในการทำงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น จะต้องมีการระดมความร่วมมือของประชาชนในทุกๆ ส่วน เพื่อเข้ามาร่วมกันวางแผน ตรวจสอบ และแก้ปัญหา ร่วมกัน อันจะเป็นเครื่องเฝ้าระวังให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) อย่างมีพลัง มีความหมาย มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ต่อสังคมและอนาคตที่ร่วมกัน เพราะในสังคมประกอบด้วยกลุ่มคนต่างๆ ที่มีจุดอ่อน จุดแข็งอยู่ในตัวเอง ดังนั้น การร่วมมือกันทั้งชุมชน องค์กรภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) และองค์กรธุรกิจ จึงเป็นการสร้างให้เกิดสมดุลของมหภาคอำนาจในสังคม เพราะว่าวิทยาลัยชุมชนไม่สามารถที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้แต่ยังต้องติดต่อกับภายนอก และวิทยาลัยชุมชนยังมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามบทบาทของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2537) โดยความร่วมมือแบบพหุภาคี เป็นความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของภาคสังคมต่างๆ ซึ่งรวมทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนด้วย

เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาทุกอย่างแบบบูรณาการ (ประเวศ วะสี, 2536) และยังเป็นภาระดมสรรพกำลังความคิด และความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ ในลักษณะของหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (Partnership for Development) เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคมอย่างกว้างขวาง (อนุชาติ พวงสำลี, 2539)

จึงสรุปได้ว่า ความร่วมมือแบบพหุภาคี หมายถึง การระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนของชุมชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาในลักษณะของหุ้นส่วน (Partnership) ที่ต่างฝ่ายต่างต้องลงทุนและได้รับผลตอบแทนที่เสมอภาคกัน

1. หลักการบริหารแบบ AFP

ในการบริหารจัดการความร่วมมือแบบพหุภาคี ต้องใช้หลักการบริหารแบบ AFP ซึ่ง ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2547) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. พื้นที่ (A : Area) การวิเคราะห์เชิงพื้นที่ที่กายภาพตามลักษณะที่แตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และวิเคราะห์ถึงลักษณะทางวัฒนธรรมด้วย
2. ภารกิจ (F : Function) กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่
3. การมีส่วนร่วม (P : Participation) การมีส่วนร่วมหรือรูปแบบของปฏิสัมพันธ์

2. องค์ประกอบของพหุภาคี

องค์ประกอบของพหุภาคีได้แก่ ชุมชน องค์กรภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) และองค์กรธุรกิจ เพราะในการร่วมมือกันของหลายภาคีย่อมที่จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการฟื้นฟูฐานความมั่นคงสำหรับการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยแต่ละภาคีต่างมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ อนุชาติ พวงสำลี (2539) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ชุมชน มีความสำคัญแต่ยังอ่อนแออยู่มาก
2. องค์กรภาครัฐ มีพลังมากแต่เข้าไม่ถึงความละเอียดอ่อนของชุมชน เพราะมีระเบียบวิธีการที่แข็งตัว
3. สถาบันอุดมศึกษา มีความรู้แต่ไม่มีพลังในการดำเนินงาน
4. องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) มีความละเอียดอ่อนแต่มีพลังไม่มาก
5. องค์กรธุรกิจ มีพลังมากแต่ขาดความเข้าใจในเรื่องชุมชน

3. การบริหารจัดการความร่วมมือแบบพหุภาคี

การบริหารจัดการความร่วมมือแบบพหุภาคี โดยความร่วมมือแบบพหุภาคีจะมีลักษณะร่วมกันดังที่เสรี พงศ์พิศ (2548 ก) คือ ต้องเป็นกลุ่ม องค์กร หรือบุคคลที่มาาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน และเป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สามารถดำรงอยู่ได้ยาวนาน ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งต่อเนื่อง ไม่ใช่แบบเฉพาะกิจ โดยสมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาาร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบ และมีฐานะอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน โดยในการบริหารจัดการความร่วมมือแบบพหุภาคี ตามแนวคิดการจัดการเครือข่ายพันธมิตรแห่งดวงดาวของกลุ่มธุรกิจสายการบิน ซึ่งที่ต้องการเชื่อมโยงธุรกิจเข้าด้วย โดยใช้หลักการบริหารจัดการ และการผนวกความร่วมมือในลักษณะเอื้อประโยชน์ต่อกัน เป็นพันธมิตรกัน แทนการแข่งขัน การจัดการเครือข่ายเมืองสำคัญ 6 ประการ คือ จุดมุ่งหมายร่วม บุคคล การเชื่อมโยง การสร้างความรู้สึกร่วม การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ดังนี้ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์, 2546)

1. จุดมุ่งหมายร่วม การทำงานความร่วมมือจะเกิดประสิทธิภาพสูง ทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น
2. บุคคลในกลุ่มความร่วมมือจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำและมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในกลุ่มความร่วมมือ
3. การเชื่อมโยง โดยอาจเชื่อมต่อกันผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีศูนย์ประสานงานและการเชื่อมต่อโดยเทคโนโลยี
4. การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากการเข้ามาาร่วมมือกันแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของความร่วมมือ เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันสู่เป้าหมาย
5. การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของความร่วมมือจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึที่ดีต่อทุกฝ่ายและผู้ที่จะมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือ
6. การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของความร่วมมือ เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของความร่วมมือ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) เสนอแนวทางการจัดการเครือข่ายโดยพยายามพิจารณาให้ครอบคลุมวงจรเครือข่ายใน 4 ระยะ เพื่อเสนอแนวทางในเชิงหลักการที่สำคัญ มากกว่าการพยายามชี้เฉพาะเจาะจงในเครือข่ายประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1. การก่อรูปเครือข่าย (Network Forming) การก่อตัวเครือข่ายนั้นอาจเกิดได้สองแนวทางใหญ่ แนวทางแรก คือ เครือข่ายที่เกิดจากรัฐเข้าไปมีส่วนเป็นผู้ริเริ่ม (State Initiative) กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มเข้าไปกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้เกิดความสนใจรวมตัวกันและผลักดันให้เกิดการรวมตัวของประชาชน อีกแนวทางหนึ่ง คือ เครือข่ายที่ประชาชนเป็นแกนนำจัดตั้ง โดยเกิดจากการริเริ่มสร้างสรรค์ของกลุ่มประชาชนเอง (Citizen Initiative) กล่าวคือ ประชาชนเกิดความตระหนักและตื่นตัวในปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น แล้วลงมือริเริ่มในการรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ลุกล่วงหรือบรรเทาไป

2. การจัดระบบบริหารเครือข่าย (Network Organizing) การจัดระบบเครือข่ายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เครือข่ายดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่น การบริหารงานเครือข่ายที่ประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม หลายประเภท ต่างความคิดเห็นกัน จึงจำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการประสานประโยชน์ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การจัดระบบเครือข่ายมีองค์ประกอบบางประการที่สำคัญ

3. การใช้ประโยชน์เครือข่าย (Network Utilizing) เครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นแต่ละกลุ่ม ต่างก็มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของตนเอง หากพิจารณาในเชิงมหภาค (Macro View) แล้ว เครือข่ายแต่ละกลุ่มจะสามารถดำเนินบทบาทหลักๆ ได้ ยิ่งเครือข่ายที่สามารถแสดงบทบาทได้ครบถ้วนมากเท่าใด เครือข่ายนั้นก็ยังมีพลังในการเคลื่อนไหว และมีอิทธิพลต่อสังคมในวงกว้างมากขึ้นเท่านั้น

4. การธำรงรักษาเครือข่าย (Network Maintaining) トラバドที่ภารกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ และประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และในหลายกรณีที่จะต้องรักษาความสำคัญของเครือข่ายไว้ หลังจากเครือข่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว การรักษาเครือข่ายจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ต้องมีเพื่อรักษาความสำเร็จของเครือข่าย

การบริหารงานภาครัฐในรูปเครือข่าย หากพิจารณาประเด็นของปัญหาที่สามารถนำการบริหารแบบเครือข่ายมาใช้ได้นั้น สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ (2552) ได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้

1. ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ เนื่องจากขนาดและความหลากหลายของปัญหาในสังคมมีมากขึ้น และปัญหาเหล่านี้มักจะขึ้นอยู่กับพื้นที่หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งในการจัดการปัญหาเหล่านี้โดยผ่านหน่วยงานภาครัฐโดยตรงจะต้องอาศัยงบประมาณจำนวนมาก

2. ข้อจำกัดในด้านกำลังคน ในปัจจุบันรัฐบาลพยายามที่จะควบคุมจำนวนข้าราชการและพนักงานราชการ ดังนั้น การบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาในเชิงพื้นที่ทั่วประเทศที่จำเป็นต้องใช้กำลังคนเป็นจำนวนมากทำให้การแก้ไขปัญหา ต้องอาศัยการบูรณาการในการทำงานระหว่างหลายหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งทำให้ความต้องการกำลังคนในแต่ละหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น

3. ความคาดหวังที่สูงขึ้นของประชาชน ภายใต้กระแสการปฏิรูประบบราชการทั่วโลกและในประเทศไทยที่มุ่งเน้นตัวประชาชนเป็นสำคัญ (Citizen Center) โดยระบบราชการที่ถูกปฏิรูปจะให้ความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความต้องการความคล่องตัวในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากปัญหาสังคมมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่โครงสร้างการบริหารจัดการภาครัฐทั้งในด้านงบประมาณและกำลังคนมิได้เอื้อเพื่อในการตอบสนองอย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของปัญหาต่างๆ เช่น การเผยแพร่ขยายและโยกย้ายที่อยู่ของคนยากจน รวมทั้งคนต่างด้าวที่นำไปสู่ปัญหาชุมชนแออัดตามเมืองใหญ่ๆ ทั่วประเทศ

5. ความต้องการทักษะและความรู้ในการแก้ไขปัญหา ความคาดหวังที่จะให้ข้าราชการต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ดั่งนั้น ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้และทักษะการจัดการในระดับปฏิบัติการที่ดี (Middle Management)

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2549) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตรให้เกิดความยั่งยืนก็คือ การที่เครือข่ายพันธมิตรที่เกิดขึ้นมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อการบรรลุเป้าหมายตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างองค์กรพันธมิตร ซึ่งจะพิจารณาตามกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตรเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืน เป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรพันธมิตร ในลักษณะของความสัมพันธ์ระยะยาว ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหรือข้อตกลงร่วมกันซึ่งอาจเป็นเชิงธุรกิจ สังคมหรือวิทยากรก็ได้ โดยมีแผนการดำเนินงานเครือข่ายพันธมิตรบรรจุไว้ในแผนการดำเนินงานกลุ่ม/องค์กร ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งและยั่งยืนของเครือข่ายพันธมิตรว่าเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1.1 บทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรพันธมิตรในเครือข่าย ปัจจัยนี้นับเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากกลุ่ม/องค์กรพันธมิตรเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากเครือข่ายพันธมิตร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดกรอบทิศทางและการขับเคลื่อนกลไกบริหารจัดการในทิศทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม/องค์กรตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในแต่ละช่วงเวลาและการสร้างบทบาทให้กับผู้มีส่วนร่วมในกลุ่ม/องค์กร

1.2 โครงสร้างกลไกและระบบการบริหารจัดการเครือข่าย ปัจจุบันนี้เกี่ยวข้องกับเป้าหมายในการดำเนินการแผนการดำเนินงานของเครือข่าย โครงสร้างการบริหารงานเครือข่ายระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่าย งบประมาณดำเนินงานเครือข่าย ตลอดจนการปฏิบัติการเครือข่ายให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

1.3 การติดตามประเมินผลและข้อมูลป้อนกลับการพัฒนากลไกบริหารจัดการเครือข่าย เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อพันธมิตร เครือข่ายตามความคาดหวัง กล่าวคือ ในเรื่องของการบริหารจัดการเครือข่ายซึ่งจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติการ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานในแต่ละภารกิจ

1.4 การพัฒนาให้เครือข่ายพันธมิตรเป็นองค์เรียนรู้ เพื่อการพัฒนาและขยายผลเครือข่ายพันธมิตรที่จะสามารถยืดหยุ่นและฟื้นฟูกำลังกายใจได้ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อีกทั้งเพื่อขยายผลให้องค์กรพันธมิตรภายใต้ค่านิยมร่วมให้กว้างขวางเพื่อประโยชน์ของสมาชิกต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตรเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนเพื่อให้ทุกส่วนฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตรมีกรอบแนวคิดเรื่องเครือข่ายพันธมิตรที่ชัดเจนถูกต้องตรงกันอันจะนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจร่วมกัน การประสานความร่วมมือ ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายอย่างถูกต้องเหมาะสม

2.1 การเสริมสร้างบทบาท/การมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรพันธมิตรในเครือข่าย บทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรพันธมิตรในเครือข่ายจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านผู้นำกลุ่ม/องค์กรซึ่งจะต้องมีวิสัยทัศน์เรื่อง เครือข่ายพันธมิตรตลอดจนเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงเครือข่าย

2.2 การหนุนเสริมการพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการเครือข่ายพันธมิตร การหนุนเสริมการพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารจัดการเครือข่ายพันธมิตรเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของเครือข่ายพันธมิตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของเครือข่ายซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องโครงสร้างการบริหารงานที่มีองค์ประกอบในโครงสร้างที่มีลักษณะสอดคล้องกับบริบทของบทบาทภารกิจของเครือข่าย

2.3 การผลักดันให้มีกลไกการติดตามประเมินผลและป้อนกลับเพื่อการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตร กลไกการติดตามประเมินผลและป้อนกลับในที่นี้จะช่วยให้เครือข่ายพันธมิตร มีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการโดยอัตโนมัติซึ่งจะช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่กำหนดภายในเวลาที่กำหนดหรือหากอุปสรรคก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที

2.4 การพัฒนาเป็นองค์กรเรียนรู้เพื่อการพัฒนาและขยายผลเครือข่ายพันธมิตร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เครือข่ายพันธมิตรสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในลักษณะของการร่วมมือกัน เพื่อเผชิญปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาแนวคิดการจัดระเบียบบริหารราชการไทยในปัจจุบัน

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2548) กล่าวว่า การที่ประเทศสามารถพัฒนาไปสู่ความร่วมมือกันของคนในชาติ จะต้องพัฒนาสังคมให้มีมูลค่าเพิ่มเกิดเป็นทุนทางสังคม ซึ่งได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนปัญญา และทุนวัฒนธรรมก่อน และโดยเหตุที่ทุนทั้งสามประเภทนี้เป็นทุนที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ไม่สามารถจัดตั้งหรือควบคุมได้ รัฐจึงต้องลดบทบาทเจ้ากี้เจ้าการลง ปล่อยให้ทุนทางสังคมแต่ละด้านวิวัฒนาการเจริญงอกงามตามธรรมชาติ โดยรัฐเพียงแต่ส่งเสริมเพิ่มพลังให้โครงข่ายทางสังคม-วัฒนธรรม มีความสามารถในการจัดการตนเอง มีการพัฒนาเพิ่มความสามารถในการร่วมมือและในการแข่งขัน (กับตนเองและกับผู้อื่น) จึงจะนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คงสภาพ มีภูมิคุ้มกันสูง เกิดการเรียนรู้และเติบโตอย่างพอเพียง มีทั้งสติและปัญญา การพัฒนาทุนทางสังคมจึงมีเป้าหมายที่จะทำให้สังคมมีลักษณะของการพึ่งพาตนเองได้ ร่วมมือร่วมใจกับคนอื่น ๆ เป็น และมีความพร้อมและสามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้

แต่ในการดำเนินการให้สังคมบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจะต้องทำให้สังคมนั้นมีลักษณะ 3 ประการคือ

1. พึ่งพิงอิงกัน (Interdependence) ซึ่งต่างไปจากการพึ่งพากัน (Dependence) เนื่องจากคนในสังคมยืนได้ พึ่งพาตนเองได้ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เสริมทางซึ่งกันและกัน
2. อยู่ร่วมกันและร่วมมือกัน (Coexistence and Cooperation) แม้ว่า สังคมจะมีความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ และผลประโยชน์ก็ตาม
3. มีการแข่งขันที่เป็นธรรม (Fair Competition) และมีความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness)

ในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานหลายฝ่าย จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น ในการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการมาใช้ในการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนในครั้งนี้

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

รูปแบบมีความหมายที่สามารถจำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ (1) รูปแบบเสมือนจริง เป็นรูปแบบขนาดเล็กแบบย่อส่วน หรือขนาดใหญ่กว่าของจริง ช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของสิ่งนั้นได้อย่างลึกซึ้ง (2) สิ่ง que แสดงถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษาในเชิงความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุผล เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์อย่างใด อย่างหนึ่งได้ (3) แบบอย่างที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งอธิบายถึงโครงสร้างทางความคิด หรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญได้ และ (4) สิ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในการอธิบายถึงคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง โดยมีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ (Kaplan, 1964; อ้างถึงใน Keeves, 1988; Willer, 1967; Steiner, 1969; Good, 1973; Forces & Richer, 1973; Smith, 1980; Hausser, 1980; Nadler, Tushman&Hatvany, 198) ; Tosi & Carrol, 1982; Bardo& Hartman, 1982; Webster, 1983; Mescon and Khedouri, 1985; Keeves, 1988; Raj, 1996; อุทัย บุญประเสริฐ, 25 16; สวัสดิ์ สุคนธ์รังสี, 2520; สุบรรณพันธ์วิลาส และ ชัยวัฒน์ปัญญาพงษ์, 2522; บุญชม ศรีสะอาด, 2533; ถวัลรัฐ วรเทพพุดมิพงษ์, 2540; อุทุมพร จามรมาน, 2541)

จึงสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งหรือแนวทางการดำเนินงานที่ใช้แทนโครงสร้างทางความคิดและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายและมองเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและเชื่อถือได้ แล้วจึงนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใด อย่างหนึ่ง

1. ประเภทของรูปแบบ

สไตเนอร์ (Steiner, 1988) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (1) รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Models) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ รูปแบบของสิ่งใด สิ่งหนึ่ง (Model-of) และรูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model-for) โดยทั้ง 2 ลักษณะมีความแตกต่างกันคือ Model-of เป็นรูปแบบจำลองสิ่งของจากของจริง เช่น แบบจำลองเครื่องบินซึ่งจำลองมาจากเครื่องบินจริง องค์ประกอบก็ไม่ได้แสดงถึงความสัมพันธ์กันไว้ชัดเจนนัก ส่วน Model-for นั้นเป็นการออกแบบหรือสร้างรูปแบบจำลองเพื่อเป็นต้นแบบในการผลิตหรือพัฒนาให้เป็นไปตามนั้น บางครั้งเรียกว่า หุ่นต้นแบบ และ (2) รูปแบบเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Models) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

ได้แก่ รูปแบบเชิงความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model-of) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่ ส่วนรูปแบบเชิงความคิดเพื่อสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการอธิบายทฤษฎี

คีฟส์ (Keeves, 1988) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ (1) รูปแบบเชิงอุปมาอุปไมย (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยกับการอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม มีลักษณะเป็นรูปแบบในเชิงกายภาพ ซึ่งมักใช้กันในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบที่ใช้ในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน โดยอนุมานแนวคิดนี้มาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าไปสู่ระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่ไหลเข้าไปในถัง ส่วนนักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง และเป็นผลให้นักเรียนที่คงอยู่ในระบบเท่ากับจำนวนนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยจำนวนนักเรียนที่ออกจากระบบ (2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษา หรือตัวอักษร หรือรูปภาพ ในการอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญเรื่องใดเรื่องหนึ่งชัดเจนขึ้น (3) รูปแบบเชิงแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่ใช้แผนภูมิ (Diagram) มีการจัดระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อกันไว้อย่างชัดเจน เช่น แผนภูมิที่แสดงรูปแบบโครงสร้างขององค์กรด้านการบริหารงาน (4) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) เป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์ มักนิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ ตลอดจนสาขาบริหารการศึกษาก็นิยมใช้เช่นกันและ (5) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Models) เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้น (Path Analysis) แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปร เพื่อให้ได้รูปแบบในลักษณะสมการเชิงเส้นที่สามารถทดสอบได้

แคปแลน (Kaplan, 1994) ได้จำแนกประเภทของรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (1) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) (2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) (3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) และ (4) รูปแบบเชิงแผนภูมิ (Schematic Model)

ประเภทของรูปแบบที่เหมาะสมกับงานวิจัยในครั้งนี้ คือ รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เพราะสามารถแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในรูปแบบเชิงภาษา ซึ่งใช้

หลักการเทียบเคียงเชิงแนวคิดปรากฏการณ์และมีการอธิบายโดยใช้ภาษาที่เป็นข้อความเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น

2. ลักษณะของรูปแบบที่ดี

คีฟส์ (Keeves, 1988) ได้กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบที่ดีไว้ดังนี้ (1) รูปแบบควรประกอบด้วย ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (Associative Relationship) (2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการทำนายผลที่จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งสามารถทดสอบได้ด้วยการสังเกต โดยรูปแบบที่ดีควรจะต้องมีการออกแบบการทดสอบรูปแบบที่มีพื้นฐานจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หากดำเนินการทดสอบแล้วไม่ได้ผลคงที่ รูปแบบนั้นก็จะเป็นกฎประจักษ์ (3) รูปแบบควรมีโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับบางสิ่งซึ่งเป็นกลไกเชิงเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการทดสอบ โดยรูปแบบที่ดีไม่ควรนำไปสู่การทำนายผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องสามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ด้วยและ (4) รูปแบบควรสามารถอธิบายมโนทัศน์ใหม่ได้ในระยะยาว และสร้างความสัมพันธ์ใหม่ซึ่งเป็นการขยายการสืบสวนต่อไปอีกด้วย

แคปแลน (Kaplan, 1994) ได้กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบที่ดีว่าต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) รูปแบบนำไปสู่การทำนายผล ซึ่งสามารถจะพิสูจน์ได้ด้วยการสังเกต (2) โครงสร้างของรูปแบบควรจะแสดงถึงกระบวนการ ซึ่งแสดงให้เห็นเหตุผลที่สัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังดำเนินการวิจัยอยู่ (3) รูปแบบที่ดำเนินการอธิบายและก่อให้เกิดจินตนาการในการสร้างมโนทัศน์หรือความสัมพันธ์ใหม่ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยและ (4) รูปแบบควรมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าจะมีความสัมพันธ์เชิงความสัมพันธ์เท่านั้น

พูลสุข หิงคานนท์ (2540) ได้สรุปลักษณะของรูปแบบที่ดีไว้ดังนี้ (1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรวมๆ (2) รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบต้องถูกยกเลิกไป (3) รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้ชัดเจน (4) รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษาได้และ (5) รูปแบบใดเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ลักษณะของรูปแบบที่ดีจะต้อง (1) แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร (2) นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา โดยตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (3) สามารถอธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ทำการศึกษาได้อย่างชัดเจน (4) ไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือขยายผลการสืบสวนได้ และ (5) สัมพันธ์กับทฤษฎีของเรื่องที่ใช้รูปแบบนั้นๆ

ตารางที่ 5 การสังเคราะห์ลักษณะของรูปแบบที่ดี

ลักษณะของรูปแบบที่ดี	Keeves (1988)	Kaplan (1994)	พูลสุข หิงคานนท์ (2540)
1. แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร	✓	✓	✓
2. นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาโดยตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์	✓	✓	✓
3. สามารถอธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ทำการศึกษาได้อย่างชัดเจน	✓	✓	✓
4. นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือขยายผลการสืบสวนได้	✓	✓	✓
5. สัมพันธ์กับทฤษฎีของเรื่องที่ใช้รูปแบบนั้นๆ			✓

3. การสร้างรูปแบบ

เมสคอนอัลเบิร์ต และ คีเคย์เดอริ (Mescon, Albert and Khedouri, 1985) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างรูปแบบไว้ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไร คือปัญหาที่แท้จริง
2. ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการหลังจากการรวบรวมปัญหา โดยในการสร้างรูปแบบจะต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้าง และต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ถึงข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้าง และความสนใจของผู้ใช้ด้วย เพราะหากรูปแบบมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาอาจมีโอกาสบกพร่องหรือผิดพลาดได้ในระหว่างการทำงานในขั้นต่างๆ จึงต้องมีการประเมินค่าความแปรปรวน และควรพิจารณาด้วยความระมัดระวังว่าสมควรจะนำตัวแปรใดบ้างมาไว้ในรูปแบบที่จะสร้าง และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ต้องพิจารณาว่าครอบคลุมถึงตัวแปรหรือไม่ มีความบกพร่องหรือผิดพลาดในตัวแปรใดบ้าง

3. ขั้นการทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทำการทดสอบ โดยพิจารณาถึง

3.1 มีความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) รูปแบบที่สร้าง หากมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้ และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จที่เกิดจากการแก้ปัญหาด้วย

3.2 มีการนำไปทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบว่า ผลการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร โดยการทดลองใช้นั้นมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ทดลองย้อนหลัง (Retrospective Evaluation) ซึ่งใช้กับข้อมูลในอดีต และการทดลองใช้ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน (Pretest)

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้วก็ควรสามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่กล่าวได้ว่า มีความสำเร็จโดยสมบูรณ์ไปจนกว่า จะได้รับการยอมรับ และมีการนำไปใช้จริง

5. ขั้นการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) ถึงแม้ว่าจะได้มีการนำรูปแบบไปใช้อย่างประสบผลสำเร็จแล้วก็ตาม แต่ก็ควรมีการพัฒนาปรับปรุง ประยุกต์รูปแบบให้มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และสถานการณ์ที่กระทบจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย

ในการสร้างรูปแบบนั้นไม่มีข้อกำหนดตายตัวแน่นอนที่ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมักจะเริ่มจากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน และหาสมมติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วจึงดำเนินการสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น จากนั้นจึงนำรูปแบบที่สร้างไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบว่าสามารถนำไปใช้ได้ผลจริงหรือไม่

4. การตรวจสอบรูปแบบ

ไอสนเนอร์ (Eisner, 1976) ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบรูปแบบในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การประเมินโดยวิธีอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Model) ที่มีความเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ ซึ่งได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบที่มีได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-based Model) การตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making

Model) อย่างใดอย่างหนึ่งแต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกันตาม วิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพหรือความเหมาะสม ของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะ ประเมินโดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัยเนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วย เครื่องวัดใดๆได้และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริงต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้ มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการศึกษาในระดับสูงที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง สูง

3. เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้ตัวบุคคลซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินผลโดย ให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเพียงกรรมและมีดุลยพินิจที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณา ต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตาม อธิปไตยและความถนัดของแต่ละคนนับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูลตลอดจนวิธีการนำเสนอ

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบที่ได้นำเสนอมาแล้วเบื้องต้น เป็นแนวคิดที่ให้ความรู้และ ความสำคัญในการกำหนดหลักการเพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึก กอบรมของวิทยาลัย ชุมชน สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน สำหรับการสร้างรูปแบบในครั้งนี้ ได้มาจากการศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาฐานชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโครงการ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย และแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือแบบพหุภาคี เพื่อให้ครอบคลุมใน การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบและความสัมพันธ์ของรูปแบบอย่างสมบูรณ์โดยมีลักษณะของ รูปแบบที่ดีจะต้อง (1) แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร (2) นำไปสู่การทำนาย ผลที่ตามมา โดยตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (3) สามารถอธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไก

ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ทำการศึกษาได้อย่างชัดเจน (4) นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือขยายผลการสืบสวนได้และ (5) สัมพันธ์กับทฤษฎีของเรื่องที่ใช้รูปแบบนั้นๆ สำหรับในการสร้างรูปแบบนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างรูปแบบของ เมสคอนอัลเบิร์ต และคีย์เดอริ (Mescon, Albert and Khedouri, 1985) ที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น โดยในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการไปจนถึงขั้นการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งกำหนดให้ตรวจสอบรูปแบบที่วิทยาลัยชุมชนสระแก้วโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) และผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ตามแนวคิดของไอสนอร์ (Eisner, 1976) มาพิจารณาว่ารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนนี้ มีความตรงต่อสถานการณ์จริงอย่างไร และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานหรือไม่

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพอสรุปได้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

สำนักงานสภาการศึกษา (2550) ได้นำเสนอรายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง วิธีการวิจัยประเมินความสำเร็จของการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่นและศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยมีมุ่งศึกษาวิธีการประเมินความสัมพันธ์ทั้งในเชิงสมมติฐานทางทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ระหว่างมาตรการ ผลลัพธ์ และผลกระทบของการศึกษาต่อการมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น และศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และเสนอเป็นกรอบความคิด วิธีการ และกระบวนการประเมินผลการศึกษต่อการมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น และศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยวิธีการดำเนินงาน ประกอบด้วย (1) การสืบค้นข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศจากอินเทอร์เน็ต เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย รายงานการประเมิน และจากหน่วยรับผิดชอบเพื่อสอบถามในรายละเอียดเพิ่มเติม และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในทางปฏิบัติ (3) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องหลักการและวิธีการวิจัยประเมินผลทั้งในเชิงทฤษฎีและการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในเรื่องที่รับผิดชอบ อาทิ จัดประชุมปฏิบัติการเป็นครั้งคราว จัดการสัมมนา หรือจัดประชุมกลุ่มสนทนา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมปรึกษาหารือ และ (4) สังเคราะห์ผลการศึกษาและจัดทำรายงานผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ความสัมพันธ์ของการศึกษากับการมีงาน

ทำ ความเข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น และศักยภาพการแข่งขันของประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยของ เครือข่ายสถาบันการศึกษากับผู้ประกอบการ ผลิตคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สาขาที่ ชาติแคลน, เพิ่มผู้สอน, และผลิตคนด้านกรวิจัยและพัฒนาและด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม) ปัจจัยการเพิ่มผู้เรียนสายอาชีพพอฟๆ กับสายสามัญและสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ (อุดหนุน ทุนการศึกษา, เปลี่ยนทัศนคติผู้ปกครอง, และตั้งสถาบันมาตรฐานวิชาชีพพัฒนาทักษะการ ทำงาน) ปัจจัยการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของอุตสาหกรรม (ระดับอาชีวศึกษา, เน้น ระบบทวิภาคีร่วมสถานประกอบการและสหกิจศึกษาภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ, และระดับ อุดมใช้หลักสูตร Clustering เพิ่มวิชาเลือก ใช้เครือข่ายความร่วมมือจัดหลักสูตรเฉพาะทาง เน้น ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ขยายเวลาการฝึกงาน) ปัจจัยการสนับสนุนสถานประกอบการมีส่วนร่วม ร่วมพัฒนากำลังคน (ฝึกอบรมยกระดับฝีมือแรงงาน, จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการฝึกอบรมในที่ ทำงาน, มีมาตรการส่งเสริมสถานประกอบการกับการให้สิ่งจูงใจ, และสนับสนุนการพัฒนา งานวิจัย) และปัจจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นยกระดับความสามารถคนใน ตลาดแรงงาน (รับรองทักษะแรงงาน, ฝึกอบรมโดยสถาบันเฉพาะทาง, ฝึกอบรมแรงงานในขณะ ปฏิบัติงาน, สนับสนุนการพัฒนาความรู้และทักษะด้วยตนเอง, และมีใบรับรองประกาศนียบัตร วิชาชีพ) ส่วนความสัมพันธ์ของการศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นขึ้นอยู่กับ ปัจจัยการมีความรู้ของประชาชน (ประชากร 15-16 ปี อ่านออกเขียนได้/ประชากรอายุ 15-16 ปี, เด็กอายุ 6-15 ปี ได้เรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3/เด็กในวัยเรียน 6-15 ปี ทั้งหมด และผู้จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญา) /ประชากรทั้งหมด) และปัจจัยพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ (สัดส่วนผู้ ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/นักเรียนที่สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาศึกษาตอนต้นทั้งหมด)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) ได้ทำโครงการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์และรูปแบบการ จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคหรือนำไปสู่ความ ล้มเหลวของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งได้จากการสำรวจและลงพื้นที่ในวิทยาลัยชุมชน 19 แห่ง พบ ประเด็นสำคัญที่ทำให้วิทยาลัยชุมชนยังไม่สามารถแสดงผลสัมฤทธิ์ตามเจตจำนงในการจัดตั้งได้ อย่างชัดเจนมากนัก ประกอบกับการประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลาย ประการ ทั้งในด้านของกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการบริหารจัดการ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชน มี ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน คือ

1.1 เป้าหมายและขอบเขตของหลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และหลักสูตรระยะสั้น โดยเป้าหมายและขอบเขตของหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่ในปัจจุบันยังไม่ได้แสดงถึงลักษณะเฉพาะตัวของวิทยาลัยชุมชน โดยหลักสูตรระดับอนุปริญญาในปัจจุบันมีลักษณะเป็นหลักสูตรทั่วไป (Copy and Develop) เช่น การปกครองท้องถิ่น การจัดการทั่วไป คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การบัญชี ทำให้ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างของวิทยาลัยชุมชนกับสถาบันอื่นในภาพรวมได้ แต่พบว่าบางหลักสูตรมีแนวทางในการออกแบบหลักสูตรเพื่อให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ แต่ยังมีปัญหาในการอนุมัติหลักสูตร เช่น เทคโนโลยีการผลิต การเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรวิชาชีพพื้นฐาน เช่น ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ภาษาอังกฤษ ซึ่งยังขาดการนำสภาพเศรษฐกิจและภาคเอกชนในพื้นที่มาร่วมกำหนดความต้องการ ทำให้คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษายังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้จ้างงานได้ดีเท่าที่ควร ส่วนกระบวนการอนุมัติหลักสูตรนับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้วิทยาลัยชุมชนมีแต่หลักสูตรทั่วไป (Copy and Develop) ขาดหลักสูตรที่เป็นนวัตกรรม และหลักสูตรที่มุ่งเน้นการประกอบอาชีพ อาทิ หลักสูตรการเหมือนแร่ เศรษฐกิจสมุนไพร เทคโนโลยีโรงสี ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพิจารณากำหนดเป้าหมายของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาและการบริหารจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนให้สามารถทำงานเชิงรุกได้มากขึ้น ให้วิทยาลัยชุมชนมีหน่วยงานทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน (Promoter) ให้เกิดความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาหลักสูตร และควรมีหน่วยงานกลางที่เป็นนิติบุคคลทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อประสานให้การพัฒนาและจัดการหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ความต้องการและการจ้างงาน (ระยะสั้น/ระยะยาว) วิทยาลัยชุมชนยังขาดกระบวนการที่ชัดเจนในการวิเคราะห์ลักษณะและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการวิเคราะห์ถึงความต้องการแรงงานและการจ้างงานในชุมชน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ส่งผลให้การเข้าถึงการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและผู้จ้างงานยังทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้ บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนควรเข้าถึง เข้าใจและพัฒนากลุ่มต่างๆ ในพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะภาคเอกชน

1.3 สภาพทางสังคม เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ วิทยาลัยชุมชนยังไม่ได้นำศักยภาพของพื้นที่ เช่น โครงการของ Gross Provincial Products (GPP) และ Demographic Profile มาใช้เป็นกรอบในการดำเนินการจัดการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชนยังไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ผู้ผ่านการฝึกอบรมยังไม่สามารถยกระดับการประกอบอาชีพได้มากเท่าที่ต้องการ ผู้จ้างงานยังไม่ได้รับบุคลากรที่มีทักษะตามที่ต้องการ

1.4 สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่ เป้าประสงค์ของวิทยาลัยชุมชน คือ การพัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้มีทักษะทางด้านเทคนิคเพียงพอต่อการออกไปประกอบอาชีพ แต่ในปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง ยังได้มีการประสานความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเชิงเทคนิคให้มากเป็นพี่เลี้ยงในการออกแบบหลักสูตรเชิงเทคนิค เช่น NGV Technology Wood Technology เป็นต้น นอกจากนี้ ส่วนกลางก็ยังไม่ได้นำดำเนินการสนับสนุน ในภาพรวม อาทิ การทำบันทึกข้อตกลงหรือ MOU กับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อขอความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคแก่วิทยาลัยชุมชน เป็นต้น ส่งผลให้การจัดการศึกษาและการฝึกอบรม ยังขาดความเข้มข้นในเนื้อหาทางเทคนิค ดังนั้นวิทยาลัยชุมชนควรบูรณาการความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่ เพื่อพัฒนาความเข้มข้นของหลักสูตรเชิงเทคนิค โดยอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของชุมชนและศักยภาพในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนเป็นสำคัญ ควรมีการกำหนดช่วงของการเลือกใช้เทคโนโลยีภายในประเทศ (Fully Domestic) จนถึงต่างประเทศ (Fully Imported) ตามความเหมาะสมหรือความพร้อมของพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้ ควรเน้นไปที่ความรู้ทางเทคนิค (Technical Know-how) ที่มีในประเทศ เช่น เทคโนโลยีการหล่อโลหะ หรือเทคโนโลยีการทำหนัง เทคโนโลยีการพัฒนาคูณภาพและการออกแบบผ้าไหม เป็นต้น เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนแต่ละเครือข่ายมีขีดความสามารถเพียงพอที่จะรองรับการเติบโต รวมทั้งมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

1.5 การจัดหาบุคลากรทุกระดับ การจัดหาบุคลากรทุกระดับของวิทยาลัยชุมชนยังทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนของอาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน โดยในส่วนของอาจารย์นั้น พบว่า อาจารย์เกือบทั้งหมดมาจากหน่วยงานระดับโรงเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตร หรือศิลปศาสตร และขาดศักยภาพเชิงเทคนิค นอกจากนี้ค่าตอบแทนสำหรับอาจารย์พิเศษอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก ทำให้ได้แต่ผู้มีอุดมการณ์ ซึ่งจะเป็นปัญหาในการจัดการศึกษาที่เน้นเทคโนโลยี ส่วนกลางควรแก้ไขปัญหานี้โดยการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับสถาบันการศึกษาต่างๆ ในการ

ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิทยากรกับวิทยาลัยชุมชน และควรพยายามชักชวนให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยชั้นนำมาเป็นอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน ทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ ทั้งนี้ การจัดหาบุคลากรในส่วนบริหารและส่วนสนับสนุนก็ประสบปัญหาหลายประการ อาทิ ปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหาร (คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนและผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน) ปัญหาการอบการกำหนดหรือคัดเลือกคุณสมบัติของผู้บริหาร หรือผู้ทรงคุณวุฒิแคบเกินไป มีการคัดสรรบุคลากรเฉพาะจากภายใน และที่สำคัญคือ ปัญหาจากการที่วิทยาลัยชุมชนมีเป้าหมายที่ไม่ชัดเจน ทำให้การหาผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านไม่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ บุคลากรในส่วนบริหารยังมีจำนวนมากเกินไป ทำให้สูญเสียงบประมาณในส่วนของการบริหารจัดการมาก

1.6 การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน วิทยาลัยชุมชนหลายแห่งขาดเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนในพื้นที่ และไม่สามารถระดมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ นี้ได้อย่างเป็นทางการ ทั้งๆ ที่วิทยาลัยชุมชนเข้าไปอยู่ในพื้นที่เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนและเพิ่มโอกาส การมีงานทำให้กับคนในชุมชน ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจำเป็นต้องดำเนินการให้เกิดการรวมตัวอย่างมีนัยสำคัญของประชาชนที่เข้ารับการศึกษา ต้องทำให้ภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่นตระหนักถึงความต้องการของชุมชนที่มีต่อวิทยาลัยชุมชน อันจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินภารกิจของวิทยาลัยชุมชนมากยิ่งขึ้น

1.7 การระดมทรัพยากรจากภาคส่วนต่างๆ วิทยาลัยชุมชนยังไม่สามารถระดมทรัพยากรจากภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม ซึ่งมีทุนสะสมอยู่จำนวนมากทั้งในรูปแบบของเงินทุนและทรัพยากร (In-cash and In-kind) ทั้งนี้ วิทยาลัยชุมชนน่าจะสามารรถเข้าถึงและระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ได้ไม่ยาก ถ้าหากภาคส่วนเห็นคุณค่าของวิทยาลัยชุมชน

1.8 คุณภาพของผู้สมัครและคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา คุณภาพของผู้สมัครและคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาคือปัญหาสำคัญที่วิทยาลัยชุมชนกำลังเผชิญอยู่ เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนยังขาดกระบวนการและมาตรฐานการตรวจสอบระดับคุณภาพของผู้สมัครและผู้สำเร็จการศึกษา การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งมีมาตรฐานและคุณภาพที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งมีมาตรฐานและคุณภาพที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งมีมาตรฐานและคุณภาพที่

แตกต่างกัน นอกจากนี้ ผู้สำเร็จการศึกษามีเกรดเฉลี่ยอยู่ในระดับที่สูงมาก แสดงถึงคุณภาพการ สอนของผู้สอนผู้ออกข้อสอบ ทำให้ผู้จ้างงานเกิดความไม่มั่นใจในคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา และส่งผลต่ออัตราการจ้างงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา ในส่วนนี้วิทยาลัยชุมชน ควรกำหนด กระบวนการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้ได้มาตรฐานสำหรับการศึกษาในระดับอนุปริญญาให้ ชัดเจน เพื่อพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้ได้มาตรฐานสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และ กำหนดมาตรฐานความสำเร็จทางการศึกษาด้วยข้อสอบมาตรฐานที่ใช้สำหรับวิทยาลัยชุมชนทุก แห่ง

2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชน คือ

2.1 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ ปริมาณและประเภทของหลักสูตรที่เปิดโดยสถานศึกษา อื่นๆ ในพื้นที่ เครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ เป็น ปัจจัยที่มีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับวิทยาลัยชุมชนและสำนักบริหารงานวิทยาลัย ชุมชน โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดโอกาสตลอดจนข้อจำกัดในการดำเนินงาน ซึ่งผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน และผู้บริหารสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนจะต้องให้ความสำคัญ กล่าวคือ บริบทของวิทยาลัย ชุมชนเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชนซึ่งเริ่มจากการสำรวจความ ต้องการทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่หรือชุมชน ซึ่งจะนำไปถึงความต้องการของอาชีพต่างๆ ที่ สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของพื้นที่หรือชุมชนอย่างแท้จริง ต่อมาต้องทำการ สำรวจสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปถึงโครงสร้างของระบบการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในระดับพื้นที่ว่ามีหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาใดบ้างที่ผลิตทรัพยากรมนุษย์ด้านใด เพียงพอหรือเกินความต้องการ คุณภาพเหมาะสมหรือคุณภาพไม่ตรงความต้องการ หลังจากนั้น ต้องตรวจสอบหน่วยงานหรือสถาบันหรือบุคคลต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ เพื่อ วิเคราะห์ถึงแนวทางการสร้างความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ อาทิ การสนับสนุน การร่วม ดำเนินงาน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำยที่สุดคือ การสร้างความร่วมมือทางวิชาการทั้ง ในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดย

2.1.1 การสำรวจความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่หรือชุมชน (Demand Analysis) ต้องมีข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของความต้องการทรัพยากรมนุษย์หรือความ ต้องการการจ้างงานเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ซึ่งวิทยาลัยชุมชนสามารถ ใช้เป็นข้อมูลสำคัญประกอบการกำหนดประเภทของหลักสูตร และปริมาณการผลิตนักศึกษาของ แต่ละหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการทรัพยากรมนุษย์หรือความต้องการการจ้างงานใน

พื้นที่ อันจะทำให้การผลิตกำลังคนของวิทยาลัยชุมชนสามารถรองรับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 การสำรวจสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Supply Analysis) ต้องมีข้อมูล โครงสร้างของระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับพื้นที่ว่าหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษา ใดบ้าง และแต่ละแห่งนั้นมีการเปิดสอนหลักสูตรประเภทใด มีสถานภาพอย่างไร (ปริมาณความต้องการ คุณภาพการศึกษา จุดเด่น จุดด้อย ฯลฯ) ทั้งนี้วิทยาลัยชุมชนจะต้องนำข้อมูลเหล่านี้มา เป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชนที่มีจุดเน้น หรือความเชี่ยวชาญที่ต้องการ อันจะนำไปสู่การกำหนดและพัฒนาชุมชนที่มีจุดเน้นหรือความ เชี่ยวชาญที่ต้องการ อันจะนำไปสู่การกำหนดและพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจนสอดคล้องกับ ความ ต้องการของพื้นที่อย่างเหมาะสม ซึ่งจะไม่ซ้ำซ้อนกับทิศทางการพัฒนา จุดเด่น หรือหลักสูตรของ สถาบันการศึกษาอื่นๆ

2.1.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทาง เศรษฐกิจ และ สังคม (Economic/Social Networking) วิทยาลัยชุมชนและสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนต้องสร้าง ความร่วมมือกับหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับ พื้นที่ ทั้งส่วนที่อยู่ภายในและภายนอกภาครัฐ เพื่อเปิดช่องทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การสนับสนุน การร่วมดำเนินงาน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนภารกิจของวิทยาลัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงสุด

2.1.4 การสร้างความร่วมมือทางด้านวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษา (University Partnership) ต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในระดับต่างๆ ทั้ง สถาบันอุดมศึกษาชั้นนำระดับนานาชาติ ระดับประเทศ และสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ โดย มุ่งเน้นความร่วมมือกันปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และกิจกรรมด้านวิชาการ อื่นๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนให้ได้มาตรฐานและมีความสอดคล้องและ ตอบสนองต่อศักยภาพและข้อจำกัดของการจ้างงานและสร้างอาชีพใหม่ในพื้นที่

2.2 การบริหารจัดการและภาวะผู้นำ (Governance and Leadership) เป็นปัจจัย สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน โดยโครงสร้างการบริหารจัดการจะกำหนด โครงสร้างการจัดสินใจ โครงสร้างการบังคับบัญชา การกระจายอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆ เพื่อให้ การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนมีความเป็นระบบและโปร่งใสและมีทิศทาง อีกทั้งยังเป็นการ ป้องกันการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนหรือขัดแย้ง ในอีกมุมหนึ่งภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการ

สร้างการยอมรับและความมั่นใจในการดำเนินงานจากบุคคล หรือหน่วยงานทั้งภายใน และภายนอกวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้ บริบทโดยรวมของการบริหารจัดการและภาวะผู้นำ (Governance and Leadership) ประกอบไปด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนทั้งระบบ โดยเริ่มจากระดับวิทยาลัยชุมชนจะมีสภาวิทยาลัยชุมชน (Local Board) สภาวิชาการและผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน ส่วนระดับประเทศจะมีคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน (Nation Board) เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งแต่ละส่วนต่างก็มีบทบาทในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนดังนี้

2.2.1 สภาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งมีภารกิจสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวสูง การตัดสินใจในนโยบายระดับ การขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศ มีเป้าหมายผลผลิตและตัวชี้วัดที่ชัดเจน

2.2.2 สภาวิชาการ เป็นส่วนหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายด้านวิชาการ กำหนดมาตรฐานทางวิชาการต่างๆ และการประกันคุณภาพทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชน เพื่อการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนไปสู่ความเป็นเลิศ

2.2.3 ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารในระดับปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งต้องมีความสามารถในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและผลักดันการทำงานของกลไกต่างๆ ภายในวิทยาลัยชุมชน และประสานการดำเนินงานกับกลไกภายนอกวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.2.4 คณะอนุกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน เพื่อทำหน้าที่กลั่นกรองแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย

2.2.4.1 คณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน เป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายด้านวิชาการ กำหนดมาตรฐานทางวิชาการต่างๆ และการประกันคุณภาพทางวิชาการของระบบวิทยาลัยชุมชนที่มีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรอง เสนอแนะและดำเนินงานเกี่ยวกับ (1) นโยบายและมาตรการด้านมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน (2) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน (3) การขอความเห็นชอบกลั่นกรองหลักสูตรและแนวทางการพัฒนางานวิชาการของวิทยาลัยชุมชน (4) แนวทางเกี่ยวกับการเทียบคุณวุฒิการศึกษา การเทียบระดับและการเทียบโอนผลการเรียนรู้ (5) การพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมการวิจัย การจัดการความรู้และการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา (6) เสนอแนะคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอื่นๆ หรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติ

ภารกิจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ และ (7) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนมอบหมาย

2.2.4.2 คณะอนุกรรมการส่งเสริมเครือข่ายและการระดมทรัพยากร มีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองและเสนอแนะการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ (1) เสนอแนะแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชนทั้งภายในและต่างประเทศ (2) เสนอแนะการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชน และส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนวิทยาลัยชุมชน และ (3) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนมอบหมาย

2.2.4.3 คณะอนุกรรมการด้านนโยบาย แผน และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองและเสนอแนะการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ (1) ข้อเสนอ นโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบ และแผนพัฒนางานวิทยาลัยชุมชน (2) แนวทางการสนับสนุนงบประมาณ การจัดตั้งและการจัดสรรงบประมาณ (3) การจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุง และยุบเลิกวิทยาลัยชุมชน (4) วางระบบและโครงสร้างเทคโนโลยีสารสนเทศ (5) ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน (6) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนในการดำเนินงานด้านนโยบาย แผนและเทคโนโลยีสารสนเทศ (7) นิเทศ ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายและแผน และ (8) ประเมินผลสำเร็จการดำเนินงานตามนโยบายและแผน

2.2.4.4 คณะอนุกรรมการด้านการติดตามประเมินผล มีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองและเสนอแนะการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ (1) กำกับนโยบาย แนวทาง และมาตรการด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน (2) กำกับการดำเนินการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานเชิงนโยบายของวิทยาลัยชุมชน (3) เสนอรายงานการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานเชิงนโยบายของวิทยาลัยชุมชนต่อคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน (4) เสนอแนะคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอื่น หรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ (5) แต่งตั้งคณะทำงาน หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อกระทำการใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ และ (6) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนมอบหมาย

2.2.5 สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีแบบวิทยาลัยชุมชน มีอำนาจหน้าที่หลัก 6 ประการ คือ (1) การจัดทำข้อเสนอ นโยบาย และจัดทำแผนหลักของระบบวิทยาลัยชุมชน เสนอแนะการจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณให้วิทยาลัยชุมชน

(2) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน วิทยาลัยชุมชน (3) จัดทำมาตรฐานการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน (4) พัฒนาและส่งเสริม การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนและระบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ(5) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และ (6) ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับ มอบหมาย

2.2.6 คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน เป็นองค์คณะบุคคลบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน มีอำนาจหน้าที่หลัก 12 ประการ คือ (1) พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัย ต่อคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (2) ให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่ คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด (3) กำหนดแนวทางประสานส่งเสริม และสนับสนุนให้วิทยาลัย จัดระบบเครือข่ายในการบริหารการจัดการศึกษา (4) ออกระเบียบและข้อบังคับของสำนักบริหารงาน วิทยาลัยชุมชน และอาจมอบให้วิทยาลัยเป็นผู้ออกระเบียบและข้อบังคับสำหรับวิทยาลัยนั้นเป็น เรื่องๆ ไปก็ได้ (5) พิจารณาเสนอการจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกวิทยาลัยต่อคณะกรรมการการ อุดมศึกษา (6) พิจารณาจัดสรรงบประมาณ ให้แก่วิทยาลัย (7) ระดมทุนและทรัพยากรเพื่อการจั ดการศึกษาของวิทยาลัย และส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนวิทยาลัยชุมชน (8) ติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลการจัดการศึกษาของวิทยาลัย (9) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษา และ รัฐมนตรีในการออกระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับเพื่อดำเนินการตามกฎหมายนี้และเรื่องอื่นที่ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัย (10) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อ กระทำการใดๆ อันอยู่ในอำนาจ และหน้าที่ของคณะกรรมการ (11) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ คณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือรัฐมนตรีมอบหมาย และ (12) อำนาจหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของ วิทยาลัยที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ

2.3 ยุทธศาสตร์ แผนงานและการบูรณาการ (Strategy Planning and Integration) การกำหนดทิศทางที่ชัดเจนและการจัดทำแผนรองรับอย่างเป็นระบบและมีการบูรณาการเป็น จุดเริ่มต้นที่สำคัญในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ในการกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานและการบูรณาการนั้น สิ่งแรกที่วิทยาลัยชุมชนต้องดำเนินการ คือ กำหนดวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยชุมชนอย่างชัดเจน บนพื้นฐานของความสอดคล้องกับสภาวะ แวดล้อมและศักยภาพของพื้นที่ แล้วจึงกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อแสดงถึงแนวทางการขับเคลื่อน วิทยาลัยชุมชนไปสู่วิสัยทัศน์ที่มุ่งหวัง ต่อมาจึงกำหนดแผนการศึกษาเพื่อแสดงถึงทิศทาง

พัฒนาทางการศึกษา และทำยที่สุดกำหนดแผนการเงินเพื่อรองรับการดำเนินงานของแผนต่างๆ อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยชุมชนต้องคำนึงถึงการบูรณาการแผนทั้งหมดให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งสู่วิสัยทัศน์ที่วิทยาลัยชุมชนกำหนด ดังนี้

2.3.1 วิสัยทัศน์และพันธกิจ (Vision and Mission) ต้องมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในด้านต่างๆ อาทิ สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม และการเมืองที่แปรเปลี่ยนไป ทั้งนี้ วิทยาลัยชุมชนจะต้องมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงวิสัยทัศน์และพันธกิจให้มีความเหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่เสมอ

2.3.2 แผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ต้องมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นระบบและนำไปสู่วิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดด้านต่างๆ โดยแผนยุทธศาสตร์จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่

2.3.3 แผนการศึกษา (Academic Plan) ต้องกำหนดทิศทางและรายละเอียดที่แสดงถึงเป้าหมายความเป็นเลิศทางการศึกษา ตลอดจนแสดงถึงขั้นตอนกระบวนการพัฒนาทางการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนให้ไปสู่เป้าหมาย

2.3.4 แผนการเงิน (Financial Plan) ต้องแสดงรายละเอียดของการคาดการณ์รายรับจากรายละเอียดย่อยของหน่วยงานต่างๆ และคาดการณ์รายจ่ายในกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานตามพันธกิจ แผนยุทธศาสตร์ และแผนการศึกษาในช่วงระยะเวลาของแผน

2.3.5 การบูรณาการแผน (Integration) เป็นสิ่งจำเป็น วิทยาลัยชุมชนต้องบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ แผนการศึกษา แผนการเงิน ตลอดจนแผนการดำเนินงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสอดคล้องกัน และสามารถขับเคลื่อนให้วิทยาลัยชุมชนบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

2.4 นักศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของวิทยาลัยชุมชนซึ่งวิทยาลัยชุมชนมีหน้าที่ในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่ ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจะต้องคำนึงถึงการจำแนกและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนของแต่ละหลักสูตร โดยมีการจัดเก็บ การสำรวจสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการทดสอบคุณภาพนักศึกษาในระยะเวลาต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแต่ละหลักสูตร ทั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับนักศึกษาที่ต้องพิจารณา ดังนี้

2.4.1 กลุ่มเป้าหมาย ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายต้องมีความเหมาะสมและชัดเจน เนื่องจากแต่ละพื้นที่ก็มีความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เฉพาะตามธรรมชาติและแต่ละพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันแต่ละพื้นที่มีสถาบันหรือสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับใกล้เคียงกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจำเป็นต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีโอกาสหรือศักยภาพในการสร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายหลักสามารถแบ่งได้ 3 ส่วน คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาใหม่ ผู้ที่มีงานทำ และผู้ที่ขาดโอกาส โดยมีวัตถุประสงค์ของการเข้าถึงการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญา มีวิชาประกอบอาชีพ เพิ่มวิทยฐานะทางสังคมและหรือส่งเสริมสนับสนุนอาชีพที่มีอยู่แล้ว และอยากเรียนรู้

2.4.2 สถิตินักศึกษา การมีข้อมูลเกี่ยวกับสถิตินักศึกษาที่เพียงพอและถูกต้อง จะทำให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างครบถ้วน รอบด้าน ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนต่างๆ อาทิ แผนยุทธศาสตร์ แผนการศึกษา แผนการเงิน แผนการดำเนินงานอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยสถิติสำคัญที่จำเป็นต้องมี ได้แก่ (1) สถิติที่มาของนักศึกษา (ก่อนเข้าศึกษา) คือ สถิติที่แสดงลักษณะและข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาที่เข้ามา ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลในการตรวจสอบว่านักศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่วิทยาลัยชุมชนคาดหวังไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด (2) สถิติการศึกษาในแต่ละหลักสูตร คือ สถิติที่แสดงถึงกิจกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาขณะกำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลในการตรวจสอบว่านักศึกษาได้เข้ามาศึกษาในหลักสูตรหรือสาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพื้นที่หรือไม่ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (3) สถิติผู้สำเร็จการศึกษา คือ สถิติที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา กล่าวคือ เป็นสถิติที่บ่งบอกถึงการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาว่าได้รับการพัฒนาให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และ (4) สถิติหลังสำเร็จการศึกษา คือ สถิติที่แสดงถึงผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนได้รับการยอมรับจากตลาดแรงงานมากน้อยเพียงใด ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาได้ประกอบอาชีพที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่หรือไม่ เพียงใด

2.4.3 การทดสอบคุณภาพนักศึกษา เป็นการทดสอบในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการศึกษาทำให้ทราบถึงพัฒนาการของนักศึกษาในแต่ละระยะ โดยการทดสอบคุณภาพเริ่มตั้งแต่การสมัครและการคัดเลือก การทดสอบนักศึกษาแรกเข้า และการทดสอบหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งการทดสอบคุณภาพจะนำไปสู่การกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อการยกระดับคุณภาพของนักศึกษา

2.4.4 การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้ได้มาตรฐานสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลังจากทดสอบคุณภาพนักศึกษาแรกเข้า ผู้ที่ไม่ผ่านการทดสอบกระบวนการวัดพื้นฐานต่างๆ จะต้องเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้ได้มาตรฐานสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก่อน ที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอนุปริญญา

2.4.5 การส่งต่อนักศึกษาเข้าสู่ระดับปริญญา หรือการส่งเข้าสู่ตลาดแรงงาน วิทยาลัยชุมชนมีระบบการส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาจากทุกหลักสูตรให้สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาได้ สำหรับหลักสูตรเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาหรือหลักสูตรอนุปริญญา และให้มีอาชีพหรือสร้างอาชีพได้อย่างยั่งยืนสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรระยะสั้น

2.5 การจัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมหลักของวิทยาลัยชุมชนในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งวิทยาลัยชุมชนต้องมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ โดยคำนึงถึงหลักสูตรหรือกระบวนการวิชาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการศึกษา อาจารย์ผู้สอนที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

2.5.1 หลักสูตรหรือกระบวนการวิชา การกำหนดหลักสูตรในการพัฒนาหรือปรับปรุง หรือประเมินหลักสูตร หรือกระบวนการวิชาที่จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการศึกษา มีมาตรฐานคุณภาพที่ทัดเทียมกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ โดยหลักสูตรที่กำหนดต้องคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจสังคมความต้องการแรงงาน และข้อจำกัดที่เกิดจากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ศิลปะและวัฒนธรรมในท้องถิ่นหรือพื้นที่ และต้องคำนึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ

2.5.1.1 ภาคการผลิต อาชีพ การเกษตร อุตสาหกรรม หัตถกรรม และสิ่งทอ เป็นต้น

2.5.1.2 ภาคบริการ อาชีพ การบริการในสายงานวิชาชีพต่างๆ เช่น พาณิชยกรรม การท่องเที่ยว โรงแรมและภัตตาคาร สนามกอล์ฟ การนวดแผนไทย สปา ผู้ช่วยแพทย์ และผู้ประกอบการธุรกิจ ทั้งนี้ ภาคส่วนต่างๆ สามารถมีส่วนร่วมได้หลายรูปแบบ เช่น การร่วมเป็นคณะทำงานในการร่างหลักสูตร หรือปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้จะสามารถให้รายละเอียดความต้องการ หรือคุณสมบัติที่ฝ่ายผู้จ้างงานต้องการ เป็นต้น

2.5.2 อาจารย์ผู้สอน ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ ได้มาตรฐานและตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัด

การศึกษาของวิทยาลัยชุมชน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของกระบวนวิชา ทั้งนี้ สามารถมีแหล่งที่มาได้จากระดับชาติ และภายในชุมชนเอง ซึ่งอาจมาเป็นอาจารย์สอนใน ภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติตามความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของแต่ละท่าน โดยเฉพาะ หลักสูตรอนุปริญญา นั้น ควรเน้นการใช้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยง การไม่ยอมรับเข้าศึกษาต่อของมหาวิทยาลัยต่างๆ

2.5.3 ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ต้องมีปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ที่พร้อม และเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมี คุณภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดประเภทและ คุณลักษณะของปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยปัจจัยหลัก ได้แก่

2.5.3.1 เอกสารหรือสื่อประกอบการสอน ต้องทันสมัยเป็นเอกสารอ้างอิง ให้นักศึกษาหาอ่านได้ เช่น ตำราประกอบการสอน ควรจะเป็นตำราที่มหาวิทยาลัยชั้นนำใช้ ประกอบการสอนในกระบวนวิชาที่เหมือนกัน เอกสารประกอบการเรียนการสอน ต้องมีให้นักเรียน ในชั่วโมงที่สอน เอกสารประกอบการเรียนการสอน ต้องมีให้นักเรียนในชั่วโมงที่สอน เอกสารอ้างอิงทางวิชาการ ต้องมีให้นักเรียนหาอ่านได้ และ VCD หรือสื่อการสอน

2.5.3.2 วัสดุและอุปกรณ์ ต้องมีทันสมัย เพียงพอ และพร้อมใช้เสมอ เช่น ห้องเรียน ต้องเพียงพออยู่ในสภาพพร้อมใช้ และมีผู้ดูแลอย่างเป็นระบบ ห้องปฏิบัติการและ การปฏิบัติการภาคสนาม ต้องมีความสะอาด ปลอดภัย พร้อมใช้งานและสามารถตอบสนองได้ ใกล้เคียงสภาพปฏิบัติการจริง และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนตำรา เอกสารประกอบการสอน วัสดุ หรืออุปกรณ์ หรือเครื่องมือ ยานพาหนะตลอดจนห้องปฏิบัติการหรือสถานที่ฝึกงาน

2.6 การอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่นักศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญ ในการสนับสนุนการเรียนการศึกษานักศึกษา โดยสามารถดำเนินการได้ 2 ประการ คือ เป็นการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกรูปแบบต่างๆ ที่เอื้อให้นักศึกษาสามารถเกิดการเรียนรู้ตาม เป้าหมายหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งผูกมัดทางกายภาพเพื่อให้เกิดความเป็น เจ้าของ ความประทับใจ ปลุกฝังความภาคภูมิใจในสถาบันตลอดจนพื้นที่หรือชุมชนของตน ซึ่งจะ ทำให้นักศึกษามีความผูกพันกับวิทยาลัยชุมชนและพื้นที่หรือชุมชนทั้งในช่วงระหว่างการศึกษา และภายหลังจากที่จบการศึกษาไปแล้ว ดังนี้

2.6.1 การแนะน่านักศึกษา ต้องจัดให้มีการแนะแนวเพื่อให้นักศึกษาได้รับ ข้อมูลให้นักศึกษารู้และเข้าใจการวางแผนการศึกษา การวางแผนอาชีพบนพื้นฐานของศักยภาพ

และข้อจำกัดของตน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต โดยการแนะแนวนักศึกษาประกอบการด้วยการแนะแนวสำหรับนักศึกษาแรกเข้า การแนะแนวระหว่างการศึกษา และการแนะแนวและติดตามภายหลังจากสำเร็จการศึกษา

2.6.2 ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ต้องมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อช่วยเหลือ นักศึกษาอย่างใกล้ชิด หากวิทยาลัยชุมชนจัดระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีก็จะเป็นการเพิ่มโอกาส ความสำเร็จในการศึกษาให้กับนักศึกษาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักศึกษาที่อาจจะมีปัญหา ในระหว่างการศึกษาในวิทยาลัยชุมชน โดยอาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาในทุกๆ เรื่อง อาทิ เรื่องการลงทะเบียน การเลือกกระบวนวิชาหรือวิชา การแก้ไขปัญหาต่างๆ

2.6.3 สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ต้องมีอำนวยความสะดวกที่มีความ เพียงพอต่อปริมาณนักศึกษา มีความทันสมัย และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6.4 กิจกรรมเพื่อชุมชน ต้องมีกิจกรรมเพื่อชุมชนที่เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้ นักศึกษาตลอดจนบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนได้มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนผ่านการทำกิจกรรมที่ สร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์หรือจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของชุมชน และทำให้นักศึกษามีโอกาสทำกิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชนให้กับ ตนเอง

2.7 การพัฒนาบุคลากร บุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานในทุกๆ องค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งมีทรัพยากรมนุษย์เป็นเหมือนสินทรัพย์ที่สำคัญ ที่สุด ดังนั้น ต้องมีการบริหารจัดการบุคลากรแต่ละประเภทในวิทยาลัยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน โดยต้องมีการพิจารณาตั้งแต่แนวทางการ สรรหา คุณสมบัติ กรอบหน้าที่ความรับผิดชอบ (Job Description) แนวทางการพัฒนา ความก้าวหน้าในสายงาน ระบบค่าตอบแทนและแรงจูงใจและการประเมินผล ฯลฯ ซึ่งบริบท โดยรวมในการพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนทั้งระบบ จะต้องมีบุคลากรหลักซึ่งเป็นแกนใน การขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชนไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ได้แก่ สภาวิทยาลัยชุมชน สภาวิชาการ ผู้อำนวยการ อาจารย์ผู้สอน อาจารย์พิเศษ บุคลากรสนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากรสนับสนุน ด้านการจัดการ ทั้งนี้ บุคลากรแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่และลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้น ต้องมีการสรรหาหรือคัดเลือกอย่างโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก การกำหนดคุณสมบัติ หรือสถานภาพ หรือหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และต้อง คำนึงถึงแนวทางในการพัฒนาบุคลากร การกำหนดค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผล ตลอดจนต้องมีการประเมินผลงานอย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับ

2.7.1 สภาวิทยาลัยชุมชน ต้องประกอบได้ด้วยตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคส่วนต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถช่วยและมีอำนาจในการตัดสินใจในระดับนโยบายสูงสุดขององค์กร

2.7.2 สภาวิชาการของวิทยาลัยชุมชน ต้องประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยชุมชน โดยหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายด้านวิชาการ กำหนดมาตรฐานทางวิชาการต่างๆ และการประกันคุณภาพทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชน เพื่อการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนไปสู่ความเป็นเลิศ

2.7.3 ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน ต้องมีความสามารถในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและผลักดันการทำงานของกลไกต่างๆ ภายในวิทยาลัยชุมชนและประสานการดำเนินงานกับกลไกภายนอกวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.7.4 อาจารย์ผู้สอน ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สูง สามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับนักศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด

2.7.5 อาจารย์พิเศษ ต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่ขาดแคลน อาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษเป็นเสมือนผู้เชื่อมต่อกับวิทยาลัยชุมชนกับหน่วยงานภายนอกต่างๆ

2.7.6 บุคลากรสนับสนุนด้านวิชาการ ต้องเป็นผู้มีความสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จประการหนึ่งของวิทยาลัยชุมชน

2.8 งบประมาณ การขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดการงบประมาณอย่างเป็นระบบ เนื่องการดำเนินงานทุกอย่างนั้นมีต้นทุน มีค่าใช้จ่าย ประเด็นสำคัญจึงอยู่การทำงานระบบงบประมาณสามารถสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน และการใช้ระบบงบประมาณเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชนไปในทิศทางที่เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งบริบทโดยรวมของการจัดสรรงบประมาณของวิทยาลัยชุมชนนั้น เริ่มจากการจัดการงบประมาณที่ครบวงจร ได้แก่ การวางแผนงบประมาณให้สอดคล้องกับทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ และการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผล การติดตามประเมินผลที่เป็นระบบเพื่อเป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และให้ข้อมูลย้อนกลับ ทั้งนี้ หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การจัดการงบประมาณแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนรายรับ (Source of Fund) ต้องคำนึงถึงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน นักศึกษาหรือ

ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนรายจ่าย (Use of Fund) ต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายในทุกด้าน (ด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการบริหาร) ที่สอดคล้องกับทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันการใช้จ่ายในแต่ละด้านต้องมีการพิจารณาประมาณตามมิติของสัดส่วนรายจ่ายงบประมาณด้วย ได้แก่ งบประมาณจัดการ งบประมาณบุคลากร งบประมาณลงทุนในวัสดุ หรืออุปกรณ์ หรือโครงสร้างพื้นฐาน และงบประมาณเกี่ยวกับทุนการศึกษา เหนือสิ่งอื่นใด การจัดการงบประมาณในทุกด้านและทุกเรื่องต้องอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและตรวจสอบได้

2.8.1 รายรับของวิทยาลัยชุมชน (Source of Fund) ต้องพิจารณาถึงแหล่งที่มา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ และแนวทางการบริหารจัดการที่ต่างกัน วิทยาลัยชุมชนจะต้องมีความเข้าใจถึงประเภทแหล่งที่มาของงบประมาณ และแนวทางการระดมทรัพยากร จากแหล่งต่างๆ เพื่อการดำเนินภารกิจและการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

2.8.2 รายจ่ายของวิทยาลัยชุมชน (Use of Fund) ต้องใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ ดังนั้น ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน มีความเหมาะสม ไม่มีข้อจำกัดมากเกินไป และไม่หย่อนยานจนเกินไป

2.8.3 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของระบบงบประมาณ เป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารงบประมาณและการบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและคุ้มค่าเงินมากที่สุด

9. การประกันคุณภาพ ระบบการประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือหลักในการประเมินคุณภาพของวิทยาลัยชุมชนในภารกิจด้านต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และเป็นการกระตุ้นเตือนให้วิทยาลัยชุมชนเกิดการพัฒนาคูณภาพการศึกษาลดลงจนประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ประกอบโดยรวมของการประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย

9.1 การประเมินภายใน ต้องพัฒนาระบบการประเมินภายใน โดยการประเมินภายในนี้มุ่งเน้นการประเมินในระดับปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ ซึ่งเป็นเหตุของคุณภาพการศึกษา ได้แก่ หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาวิทยาลัยชุมชน การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ทั้งนี้ การประเมินคุณภาพภายในต้องดำเนินโดยคณะทำงานภายในวิทยาลัยชุมชน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจากภายใน

9.2 การประเมินภายนอก ต้องกำหนดให้มีการประเมินจากผู้ประเมินอิสระภายนอก ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยการประเมินภายนอกนั้น มุ่งเน้นการประเมินในระดับผลผลิตและผลลัพธ์ซึ่งเป็นผลจากการประกันคุณภาพ ได้แก่ คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา งานวิจัยและพัฒนา การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมและชุมชนนำอยู่

9.3 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุง ต้องนำผลที่ได้รับจากการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนาวิทยาลัยชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามหลักของการบริหารจัดการองค์การที่ดี โดยเป็นหน้าที่หลักของฝ่ายบริหาร

ปกรณ ดันสกุล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสังคมสมานฉันท์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการผสมผสาน การพัฒนา และการมีส่วนร่วม และเพื่อพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูลโดยผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างสังคมสมานฉันท์ของชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันในจังหวัดสตูล โดยชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) สร้างความเข้าใจต่อชุมชนในความต่างของวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การปฏิบัติ ซึ่งต้องผสมผสานกันเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน (2) พัฒนาสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์หรือกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน (3) การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ สืบค้นภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เป็นต้นทุน ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ขยายผลไปสู่การทำกิจกรรมผสมผสานสัมพันธ์ ส่วนการพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล เป็นการดำเนินงานที่สร้างประโยชน์ให้ชุมชน และร่วมรับประโยชน์ของคนในชุมชน พัฒนาเป็นกิจกรรมสานสัมพันธ์สร้างมูลค่าเพิ่มให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกัน ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพของชุมชน เพื่อสร้างสังคมไทยให้เข้มแข็ง และสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่มีความหลากหลายให้อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขที่ยั่งยืนและถาวรต่อไป

สุนันทา แสงทอง (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การก่อเกิด พัฒนาการ และทิศทางในอนาคตของวิทยาลัยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการจัดตั้ง กระบวนการก่อเกิดและ พัฒนาการของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ศึกษาวิเคราะห์การวางตำแหน่งของวิทยาลัยชุมชนที่สอดคล้องและตอบสนองต่อแผนอุดมศึกษาระยะยาว ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ของสังคมโลก และสังคมไทยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนในทศวรรษหน้า และเพื่อจัดทำภาพอนาคตและกำหนดกรอบทิศทาง การพัฒนาวิทยาลัยชุมชนตามภาพอนาคตที่พึงประสงค์ในทศวรรษหน้า ประกอบด้วย 3 การวิจัยย่อย ได้แก่ การวิจัยย่อยที่ 1 การศึกษากระบวนการก่อเกิดและพัฒนาการของวิทยาลัยชุมชน โดยการวิเคราะห์เอกสาร การวิจัยย่อยที่ 2 การวางตำแหน่งของวิทยาลัยชุมชน โดยการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน และการวิจัยย่อยที่ 3 การศึกษาภาพอนาคตของวิทยาลัยชุมชนและกำหนดกรอบทิศทาง การพัฒนาวิทยาลัยชุมชนในทศวรรษที่หน้า (พ.ศ. 2556–2565) โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวนทั้งสิ้น 123 คน จำแนกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่เกี่ยวข้อง 23 คน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน 24 คน กลุ่มกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 28 คน กลุ่มผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน 25 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในระบบวิทยาลัยชุมชน 23 คน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การก่อเกิดและพัฒนาการของวิทยาลัยชุมชน พบว่า การก่อเกิดวิทยาลัยชุมชนมีวิวัฒนาการแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

1.1 ช่วงที่ 1 หว่านเมล็ดพันธุ์ความคิด (พ.ศ. 2513–2519) เป็นช่วงที่นำเสนอความคิดที่จะให้ดำเนินการวิทยาลัยชุมชนในการประชุมที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

1.2 ช่วงที่ 2 หยั่งรากมิหยัดยีน (พ.ศ. 2520–2544) ได้มีการนำความคิดไปจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน 4 ครั้ง แต่ได้ยุติการดำเนินงานในรูปแบบวิทยาลัยชุมชนทั้งหมด

1.3 ช่วงที่ 3 ต้นใหม่แข่งกล้า (พ.ศ. 2544 – ปัจจุบัน) ได้มีการก่อตั้งวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นอยู่ในปัจจุบัน และมีพัฒนาการจนเกิดผลที่สำคัญโดยนำความคิดในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนยุคปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนพื้นที่ที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา และส่งเสริมการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนตามปรัชญาที่ว่า “การศึกษามีคุณค่าอันประเมินค่ามิได้ต่อบุคคลและสังคมโดยรวม ปัจจุบันบุคคลจึงได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์ที่สุดตามศักยภาพแห่งตน และศักยภาพแห่งรัฐ วิทยาลัยชุมชนจึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่เพื่อสร้างสรรคโอกาสทางการศึกษาให้สมาชิกของชุมชนได้พัฒนาตนเองในสาขาวิชาที่จะเพิ่มคุณค่าแห่งชีวิต และเพิ่มศักยภาพชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม” โดยให้วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาระดับอนุปริญญา และการฝึกอบรมในหลักสูตรและสาขาวิชาที่สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนเป็นสำคัญ

1.3.1 ปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ตาก พิจิตร มุกดาหาร นนทบุรี ลำปาง บุรีรัมย์ อุทัยธานี สระแก้ว ระนอง นราธิวาส แพร่ ยโสธร

สมุทรสาคร ตราด พังงา สตูล สงขลา ยะลา บัตตานี และน่าน สังกัดสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีระบบการบริหารงานอาศัยกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 การบริหารจัดการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน มีโครงสร้าง 2 ระดับ คือ ส่วนกลาง และส่วนจังหวัด โดยส่วนกลางประกอบด้วย คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ส่วนจังหวัดประกอบด้วย สภาวิทยาลัยชุมชน สภาวิชาการ และวิทยาลัยชุมชน มีผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน ปัจจุบันมีบุคลากรรวม 527 คน เป็นข้าราชการพลเรือน 33 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 255 คน และพนักงานราชการ 239 คน

1.3.2 วิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษา 3 ประเภท คือ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตร (ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและคุณภาพชีวิต ปัจจุบันมีนักศึกษารวมทั้งหมด 20,910 คน จำแนกเป็นหลักสูตรอนุปริญญา 18,338 คน ปวส. 526 คน และ ปวช. 2,046 คน และ พ.ศ. 2555 มีผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวม 27,558 คน

1.3.3 วิทยาลัยชุมชนได้พัฒนาการในการสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีผลการจัดการศึกษาในระดับอนุปริญญาโดยมีผู้เข้าเรียน 60,105 คน มีผู้สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2547-2553 จำนวน 24,172 คน คิดเป็นร้อยละ 40.22 ของผู้เรียน ผลการติดตามภาวะการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2550-2553 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ รองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ ตามลำดับ และโดยเฉลี่ยร้อยละ 80 ของผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีงานทำหรือนำความรู้ไปพัฒนางานที่ทำอยู่ และมีผู้ศึกษาต่อเฉลี่ยร้อยละ 38 มีผู้รับบริการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2545-2554 จำนวนทั้งสิ้น 211,226 คน โดยในแต่ละปีมีผู้รับบริการเฉลี่ย 25,000 คน ผลการติดตามผู้สำเร็จหลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปพัฒนาอาชีพและงานที่ทำอยู่ โดยเฉลี่ยร้อยละ 80

1.3.4 ผลการดำเนินงานตามนโยบายคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนในการเพิ่มสัดส่วนภาระงานและงบประมาณ ได้เริ่มดำเนินการปี พ.ศ. 2554-2555 ในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน มีจำนวนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ 78 ชุมชน ส่วนผลที่เกิดกับชุมชนอยู่ระหว่างการประเมิน

1.3.5 พัฒนาการของวิทยาลัยชุมชนในปัจจุบันมุ่งสู่การวางตำแหน่งให้เป็นไปตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ที่เน้นการวางตำแหน่งของวิทยาลัยชุมชนให้ตอบสนองของความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของสังคม คือ การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของคณาจารย์ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน เริ่มให้มีโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน โดยจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มคนหรือชุมชน นำไปสู่การยกระดับชุมชน

2. การวางตำแหน่งของวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้เป็นไปตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) วิทยาลัยชุมชนเป็นระบบย่อยของอุดมศึกษาระดับประเทศที่ต้องพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและโลก มุ่งสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้คณาจารย์ ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยสร้างกำลังคนความรู้ และยกระดับขับเคลื่อนชุมชนให้เข้าแข่งขันยิ่งขึ้น ทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความไวต่อการรับรู้และเข้าใจความต้องการของชุมชน พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล สร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะที่มีประชาชนเป็นเจ้าของ ผลิตรากฐานคนทรัพยากรปัญญา และเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ประเภทความรู้ที่กินได้ กินอิม และมีคุณค่าที่สอดคล้องกับภูมิสังคม ด้วยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้กระบวนการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนเพื่อยกระดับวิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันทางสังคม

3. ผลการศึกษาภาพอนาคตวิทยาลัยชุมชน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีความไม่แน่นอนสูงและมีผลกระทบสูงที่ส่งผลกระทบต่อภาพอนาคตของวิทยาลัยชุมชน คือ ปัจจัยทางด้านการเมืองระดับชาติ และท้องถิ่น และปัจจัยด้านธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการองค์กร และนำปัจจัยดังกล่าวมาวิเคราะห์ภาพอนาคตในเชิงตรรกะ (Scenario Logic) ได้ภาพอนาคตของวิทยาลัยชุมชนในปี พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย

3.1 ภาพอนาคตทางเลือกภาพที่ 1 การเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่มีความเข้าใจวิทยาลัยชุมชนและมีธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการองค์กรของวิทยาลัยชุมชนที่ดี

3.2 ภาพอนาคตทางเลือกภาพที่ 2 การเมืองระดับชาติและท้องถิ่นที่มีความเข้าใจวิทยาลัยชุมชน และมีธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการองค์กรของวิทยาลัยชุมชนที่ไม่ดี

3.3 ภาพอนาคตทางเลือกภาพที่ 3 การเมืองระดับชาติและท้องถิ่นไม่เข้าใจวิทยาลัยชุมชน มีธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการองค์กรของวิทยาลัยชุมชนที่ไม่ดี

3.4 ภาพอนาคตทางเลือกภาพที่ 4 การเมืองระดับชาติและท้องถิ่นไม่เข้าใจ วิทยาลัยชุมชน มีธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการองค์กรของวิทยาลัยชุมชนที่ไม่ดี

จากภาพอนาคตดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์เพื่อการเสริมสร้างความเข้าใจของภาคการเมือง และประชาชนต่อบทบาทพันธกิจ หลักการและอุดมการณ์ของวิทยาลัยชุมชน ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการองค์กรที่ดี ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของบุคลากรวิทยาลัยชุมชน และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนการสอน และการเรียนรู้ ทั้งนี้จะต้องนำยุทธศาสตร์ทั้งหมดไปจัดทำแผนพัฒนา เพื่อให้เป็นไปตามภาพอนาคตที่พึงประสงค์ภาพที่ 1 และหลักเล็งภาพที่ไม่พึงประสงค์ภาพที่ 4

สุนันทา แสงทอง (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน โดยศึกษาตัวแปรพยากรณ์ 11 ตัว คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในวิทยาลัยชุมชน ประสบการณ์ทำงานในวิทยาลัยชุมชน ภูมิภาคที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชน จำนวนครั้งในการฝึกอบรมเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และเจตคติต่อการปฏิบัติงาน ส่วนตัวแปรเกณฑ์ 6 ตัว คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ประชาชนที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 758 คน ประกอบด้วย กรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน จำนวน 257 คน ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน 34 คน และผู้ปฏิบัติงานวิทยาลัยชุมชน จำนวน 467 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิในชั้นที่ 1 และสุ่มอย่างง่ายในชั้นที่ 2 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 คน คือ กรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน จำนวน 97 คน ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน จำนวน 13 คน ผู้ปฏิบัติงานวิทยาลัยชุมชน จำนวน 176 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 4 ตอน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.74 สถิติที่ใช้ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และวิธีของเซฟเฟ่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์แบบขั้นบันได ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรวิทยาลัยชุมชนมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลในหลักคุณธรรมมากที่สุด รองลงมาคือ หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า และหลักนิติธรรม ตามลำดับ
2. ระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรวิทยาลัยชุมชน (กรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน และผู้ปฏิบัติงานวิทยาลัยชุมชน) แตกต่างกัน โดยกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าผู้ปฏิบัติงานวิทยาลัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. บุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยบุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าบุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4. บุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยบุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด และระดับมาก มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าบุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานระดับน้อย ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
5. บุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีเจตคติต่อการปฏิบัติงานต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยบุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีเจตคติต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าบุคลากรวิทยาลัยชุมชนที่มีเจตคติต่อการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง และระดับมาก ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
6. ตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ตัวแปรบุคลากรในวิทยาลัยชุมชน ($r=-0.259$) ระดับการศึกษาปริญญาโท ($r=-0.212$) เป็นวิทยาลัยชุมชนที่มีภูมิภาคที่ตั้งในภาคเหนือ ($r=-0.160$) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ตัวแปรไม่เคยฝึกอบรมเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ($r=-0.122$)

7. ตัวแปรปัจจัยทั้ง 11 มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนในระดับสูง ($R=0.753$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนได้ร้อยละ ($R^2=0.567$) หรือมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนได้ร้อยละ 56.70

8. เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์แบบขั้นบันได ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและตัวแปรระดับการศึกษาปริญญาโทร่วมกันมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล มีค่าเท่ากับ 0.736 ($R=0.736$) และสามารถพยากรณ์หรือสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนได้ร้อยละ 554.20 ($R^2=0.542$)

9. บุคลากรวิทยาลัยชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนและข้อเสนอแนะอื่นๆ ดังนี้

9.1 บุคลากรวิทยาลัยชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนที่มากที่สุดในแต่ละด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

9.1.1 หลักนิติธรรม ได้แก่ การบริหารจัดการให้ยึดถือ กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับเป็นหลัก

9.1.2 หลักคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริตให้ความสำคัญกับบุคลากรโดยเท่าเทียมกัน และจิตสำนึกในด้านคุณธรรมของบุคลากร

9.1.3 หลักความโปร่งใส ได้แก่ มีการตรวจสอบที่โปร่งใสโดยองค์กรทั้งภายในและภายนอก

9.1.4 หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบายและการบริหาร

9.1.5 หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

9.1.6 หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

9.2 บุคลากรวิทยาลัยชุมชนมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนสูงสุด คือ ควรจัดให้มีการอบรมความรู้เรื่องธรรมาภิบาลวิทยาลัยชุมชนให้บุคลากรในวิทยาลัยชุมชนทั้งระบบ รองลงมาคือ ควรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์การทำงานกับกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนบ้าง ให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่

ว่าระดับใด และควรมีการสรรหา คัดเลือกผู้นาองค์กรที่มีความรู้ความสามารถในเชิงบริหาร และประสบการณ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (2555) ได้ทำโครงการวิจัย ต้นทุนมาตรฐานตามคุณภาพการจัดการศึกษาในบริบทของวิทยาลัยชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการทบทวนระบบการบริหารจัดการด้านงบประมาณ การบัญชีและการเงินการคลัง และระบบการจัดการศึกษาของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนมาตรฐานการจัดการศึกษาหลักสูตรตัวอย่างของวิทยาลัยชุมชน 3 หลักสูตร เพื่อเสนอแนะการปรับปรุงระบบบริหารจัดการและระบบการจัดการศึกษาตลอดจนเสนอแนะแนวทางและวิธีวิเคราะห์/คำนวณต้นทุนมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับหลักสูตรสำหรับวิทยาลัยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรอนุปริญญาวิทยาศาสตรสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ เท่ากับ 47,652.54 บาทต่อผู้สำเร็จการศึกษาหนึ่งคน หลักสูตรอนุปริญญาศิลปศาสตร์ สาขาการปกครองท้องถิ่น เท่ากับ 49,707.54 บาทต่อผู้สำเร็จการศึกษาหนึ่งคน และหลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เท่ากับ 73,017.54 บาทต่อผู้สำเร็จการศึกษาหนึ่งคน ส่วนต้นทุนขั้นตอนการเรียนการสอน สรุปได้ว่า หากคิดเป็นต้นทุนต่อหัวนักศึกษาจะได้ต้นทุนมาตรฐานเท่ากับ 9 18 บาทต่อคนต่อรายวิชา นอกจากนี้ ยังมีต้นทุนมาตรฐานสำหรับการบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษาเท่ากับ 1,012,680 บาทต่อแห่งต่อปี ประกอบด้วยส่วนของต้นทุนในการบริหารสำนักงานและต้นทุนในการบริหารหลักสูตร และต้นทุนมาตรฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเท่ากับ 154,840 บาทต่อหลักสูตร โดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เกิดจากภาระงานของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จากการศึกษาวิจัย มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงระบบบริหารและระบบการจัดการศึกษา โดย (1) ให้ปรับระบบการใช้จ่ายงบประมาณของวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้สามารถจำแนกค่าใช้จ่ายตามหมวดหมู่ของต้นทุนตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ในกระดาษต้นทุน จะทำให้วิทยาลัยชุมชนสามารถวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายจริงที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับต้นทุนมาตรฐานที่ได้ (2) ควรมีการจัดทำระบบบัญชีต้นทุน จะทำให้ทราบต้นทุนของกิจกรรมต่างๆ (3) มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศด้านการเงิน ด้านการจัดการศึกษา ด้านบุคลากร เพื่อช่วยให้มีการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีขึ้น (4) รูปแบบการบริหารองค์กร (วิทยาลัยชุมชน) ควรเป็นนิติบุคคล เพื่อให้การบริหารมีความเป็นอิสระมากขึ้น (5) ควรตัดสินใจกำหนดรูปแบบหน่วยจัดการศึกษาในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดนั้นว่า จะบริหารด้วยรูปแบบใด และ (6) การบริหารบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน ควรปรับระบบบริหารงานบุคคลให้เป็นระบบเดียวกับระบบบริหารบุคคลในระดับอุดมศึกษา

ฐากร ปาละนันท์และคณะ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดวิทยาลัยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน 9 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านลักษณะงาน ด้านผู้บังคับบัญชา ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านลักษณะงาน ด้านผู้บังคับบัญชา ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความสำเร็จในงาน ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (2) เปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยรวม และเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสถานที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย บุคลากรของวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 19 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 574 คน ผลการศึกษา พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยชุมชนในด้านสภาพแวดล้อม ด้านลักษณะงาน ด้านผู้บังคับบัญชา ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความสำเร็จในงาน และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ที่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยชุมชน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และสถานที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนแล้วก็พบว่า เพศที่ต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เพศส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน 3 ด้าน คือ ด้านผู้บังคับบัญชา ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ส่วนอายุที่แตกต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน เช่นเดียวกับเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้บังคับบัญชา บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันด้วย ตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการได้รับการยอมรับนับถือ หากตำแหน่งงานแตกต่างกันก็มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามี 2 ด้าน คือ ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และด้านความสำเร็จในงาน ที่บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน สถาน

ที่ตั้งวิทยาลัยชุมชนแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ด้านสภาพแวดล้อม และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ทศพล ธีระพร และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนคือ (1) การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยโดยใช้แบบสำรวจสภาพปัญหาจากกลุ่มตัวอย่างคือสภาวิทยาลัยชุมชนจำนวน 169 คนสภาวิชาการจำนวน 123 คนผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนจำนวน 20 คน อาจารย์จำนวน 196 คนรวมกลุ่มตัวอย่าง 508 คน (2) การสร้างรูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยโดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญโดยการสนทนากลุ่มและแบบประเมินจำนวน 11 คน และ (3) การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยโดยสอบถามจากผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนสภาวิทยาลัยชุมชนสภาวิชาการวิทยาลัยชุมชนจำนวน 312 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยมีปัญหาทั้ง 10 ด้านในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ (1) งบประมาณ (2) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนา (3) การเทียบโอนระดับและผลการเรียน (4) บุคลากร (5) การประกันคุณภาพ (6) แผนงานและการบูรณาการ (7) การจัดการเรียนการสอน (8) การอำนวยความสะดวกและให้บริการ (9) นักศึกษาและ (10) การบริหารและภาวะผู้นำ

2. รูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนที่เหมาะสมประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) ปรัชญาของวิทยาลัยเน้นการเสริมสร้างโอกาสเพิ่มคุณค่าชีวิตและศักยภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะของบุคคลให้อยู่และพัฒนาชุมชน (2) การบริหารวิทยาลัยชุมชนองค์รวมและงานโดยใช้วิทยาลัยชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาและใช้กระบวนการบริหาร 7 หลักการที่ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดคนให้เข้าทำงาน (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติงาน (Reporting)

และการบริหารงบประมาณ (Budgeting) โดยมุ่งเน้นความต้องการของชุมชนยกระดับคุณภาพชีวิตผู้ด้อยโอกาสตามความต้องการของผู้เรียนโดยมีเงื่อนไขความสำเร็จคือให้วิทยาลัยชุมชนเป็นนิติบุคคลและชุมชนเป็นเจ้าของทั้งนี้ ผู้บริหารวิทยาลัยควรมีลักษณะเป็นผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงที่ประสบความสำเร็จ และ (3) การจัดองค์การของวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วยงาน 7 งาน ได้แก่ งานวิจัยงานแผนงานและงบประมาณงานความสัมพันธ์ชุมชนและเครือข่ายงานจัดการเรียนการ

สอนและงานวิชาการงานการบริหารทรัพยากรมนุษย์งานประกันคุณภาพและงานกิจการนักศึกษา โดยทุกส่วนใช้หลักการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพที่ประกอบด้วยแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไข (Action)

3. รูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ใน ระดับมาก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (2557) ได้จัดทำโครงการวิจัยการจัดทำแผน กลยุทธ์การศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ระยะ 5 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ของวิทยาลัยชุมชน ด้วยการสร้างฉันทะร่วม (Shared Vision) ให้เกิดขึ้นในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุก ภาคส่วนของระบบวิทยาลัยชุมชน การดำเนินพันธกิจสัมพันธ์ชุมชนและสังคม การยกระดับ ศักยภาพและคุณภาพทางด้านวิชาการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกในการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล การเงิน บุคคล การกำกับมาตรฐาน และ ความเป็นเอกภาพของระบบวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในระบบอุดมศึกษาของประเทศโดยมี การสังเคราะห์ วิเคราะห์ ข้อมูลความคิดเห็นที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้นใน 4 ภูมิภาคของประเทศระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน การ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ การประชุมระดมสมอง (Focus Group) ระหว่างวิทยาลัยชุมชนและ คณะอนุกรรมการด้านนโยบาย แผน และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการลงพื้นที่ในวิทยาลัยชุมชน 6 แห่งใน 4 ภูมิภาค ซึ่งผลจากการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยสำคัญที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อโลก ประเทศไทย และวิทยาลัยชุมชนก็คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ที่เปลี่ยนไปทำให้ประชากรสูงวัยเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ ประชากรในวัยเด็กลดลง ทำให้หลายประเทศเป็นสังคมผู้สูงวัยหรือกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยรวมทั้ง ประเทศไทยด้วยเช่นกัน ทางด้านจิตสาธารณะนั้น ประเทศต่างๆ เห็นความสำคัญของการที่คน หรือสังคมมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น องค์กรที่เกี่ยวข้องก็จะมีเพิ่มมากขึ้น พบว่าในประเทศก็เช่นกันมี การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาและบัณฑิตที่มีจิตสาธารณะ เข้าใจมนุษย์และการอยู่ร่วมกัน กับผู้อื่นในสังคมได้มากขึ้น มิติด้านสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ชีวิตคนยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีโดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ทำให้วิถีชีวิตในการทำงาน และชีวิตประจำวัน รวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป การเกิดองค์กรและรูปแบบ ธุรกิจใหม่ๆ แนวโน้มการจ้างงานทั่วโลกและประเทศไทยเองที่ยังคงมีอัตราการว่างงานใน การศึกษาระดับต่างๆ ทั้งนี้บางส่วนเป็นเพราะสถาบันการศึกษาลดบัณฑิตที่มีทักษะการทำงานที่

ไม่ตรงตามความต้องการ รวมทั้งมิติด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความสำคัญในทุกภาคส่วน ภายในประเทศและระดับประเทศ รวมทั้งในระดับพื้นที่ด้วย ตัวชี้วัดในการพัฒนามนุษย์ของไทย และกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งไทยยังตามหลังหลายประเทศในกลุ่มนี้ และแรงขับเคลื่อนในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการเกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะร่วมกัน

2. ปัจจัยด้านนโยบายรัฐบาล แผนการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งในระดับชาติและระดับกลุ่มจังหวัด หรือจังหวัด ซึ่งคาดว่าจะมีนัยยะต่อทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์สร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Growth & Competitiveness) ยุทธศาสตร์สร้างโอกาสบนความเสมอภาคและเท่าเทียมทางสังคม (Inclusive Growth) ยุทธศาสตร์การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Growth) ยุทธศาสตร์ปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดและระดับจังหวัด รวมทั้งนโยบายและแผนการด้านการศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. นโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทย ได้แก่

3.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน

3.2 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552–2559) กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

3.3 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551–2565) เป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่ ...“การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ”...

3.4 (ร่าง) แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต พ.ศ. 2557–2561 กำหนดเป้าหมายให้คนไทยทุกคน ทุกช่วงอายุได้รับการศึกษาและการพัฒนา แบ่งช่วงอายุออกเป็น ช่วงที่ 1 เด็กแรกเกิด-ปฐมวัย (0 – 4 ปี) ช่วงที่ 2 เด็กในวัยเรียน (5–14 ปี) ช่วงที่ 3 วัยรุ่น/นักศึกษา (15–21 ปี) ช่วงที่ 4 แรงงาน (15–59 ปี) ช่วงที่ 5 ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) แผนการศึกษาควรจัดให้สอดคล้องกับการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เชื่อมโยงการศึกษากับสุขภาพะทุกด้าน (กาย ใจ สังคม ปัญญา)

3.5 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัด (77 จังหวัด) ซึ่งแบ่ง 18 กลุ่มจังหวัด ในแต่ละกลุ่มจังหวัดก็จะมีข้อกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่มีจุดเน้นที่เหมือนและแตกต่างกันตามบริบทของกลุ่มจังหวัดนั้นๆ หลายประเด็นสำคัญและส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พัฒนากำลังคนและสังคม

บทที่ 3

สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและ บทบาทในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยวิทยาลัยชุมชน

รายละเอียดของสาระในบทนี้ เป็นผลการวิจัยที่สังเคราะห์มาจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการทบทวนวรรณกรรม จากเอกสารทางวิชาการ (Academic Documents) ประเภท หนังสือ สิ่งพิมพ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เอกสารการสร้างความร่วมมือด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ รายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยชุมชน รายงานประจำปี รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รายงานการประเมินโครงการ และเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Documents) ประเภท ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยการสืบค้นคำว่า Community College และ Community Strengthening Enhancement จำนวน 30 รายการ (2) ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งสามส่วนมาประมวลสรุปสาระเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยสรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 2 บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. สภาพทั่วไป

การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน ปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชนรวมทั้งสิ้น 20 แห่ง กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ดังนี้ ภาคเหนือ 5 แห่ง ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ตาก พิจิตร แพร่ และน่าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 แห่ง ได้แก่ มุกดาหาร หนองบัวลำภู บุรีรัมย์ และยโสธร ภาคกลาง 4 แห่ง ได้แก่ อุทัยธานี สระแก้ว สมุทรสาคร และตราด และภาคใต้ 7 แห่ง ได้แก่ ระนอง พังงา สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยจะสังเกตได้ว่า ส่วนใหญ่วิทยาลัยชุมชนจะตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดที่เป็นแนวชายแดน และไม่มีสถาบันอุดมศึกษา จำนวนถึง 11 จังหวัด และพื้นที่ที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 9 จังหวัด และเมื่อจำแนกตามขนาดประชากรจะพบว่า วิทยาลัยชุมชนร้อยละ 90 (จำนวน 18 แห่ง) ตั้งอยู่ในจังหวัดขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งประชาชนขาดโอกาสทางการศึกษาและไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพของตนได้ และมีวิทยาลัยชุมชนร้อยละ 10 (จำนวน 2 แห่ง) ตั้งอยู่ในจังหวัดขนาดใหญ่ที่ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาภายใต้ข้อจำกัดบางประการได้ โดยในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนได้ใช้หลักการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และตามมติคณะรัฐมนตรี คือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน ชุมชน ได้เข้ามามีความเป็นเจ้าของทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจนถึงการบริหารจัดการหลังจากจัดตั้งแล้ว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจัดระบบเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความต้องการของชุมชนและความพร้อมในการดำเนินการเป็นหลัก

สถานภาพของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งได้ศึกษาจากข้อมูลของวิทยาลัยชุมชน (ภาคผนวก ค) ทั้ง 20 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ที่มีความต้องการระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างใกล้ชิด โดยวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งจะมีองค์ประกอบ ลักษณะ ขนาด ทรัพยากร ศักยภาพ ข้อจำกัด ซึ่งผู้วิจัยได้นำวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้เห็นภาพรวมสถานะของระบบวิทยาลัยชุมชนในภาพรวมและยังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทของวิทยาลัยชุมชนต่อไป จากการศึกษาวิจัยทัศนคติของวิทยาลัยชุมชนซึ่งกำหนดไว้ว่า ...“เป็นองค์ความรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน”... ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยชุมชนนั้นมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนโดยทำหน้าที่เป็นผู้จัดการองค์ความรู้ของชุมชน ใช้สอนคน

ในชุมชน เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงโดยในส่วนของพันธกิจนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่เหมือนกัน และมีความหมายไปในทิศทางเดียวกันโดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การเป็นองค์กรที่จัดการเรียนการสอนในระดับต่ำกว่าอนุปริญญา และ (2) ให้บริการชุมชน เช่น มีงานวิจัยที่ตอบสนองชุมชนและชาวบ้านไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นๆ หรือสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพันธกิจสำคัญของสถาบันระดับอุดมศึกษา โดยมีผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบข้อมูลสภาพของวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชน	หน่วยจัดการศึกษา (แห่ง)	จำนวนหลักสูตร				บุคลากร (คน)							จำนวนผู้เรียนในหลักสูตร			
		ปีปียุทธศาสตร์	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	นายแพทย์ พยาบาล	ครูผู้สอน	ครูผู้ช่วย	บุคลากร อื่น ๆ	ครู	บุคลากร อื่น ๆ	ปีปียุทธศาสตร์	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	
1. แม่ฮ่องสอน	6	7	140	-	-	13	3	13	119	35	973	3,357	-	-		
2. ตาก	8	6	56	-	-	13	2	13	120	34	1,424	1,178	-	-		
3. พิจิตร	6	4	51	5	6	14	2	17	69	56	583	1,067	378	1,620		
4. อุทัยธานี	13	6	59	5	6	14	1	17	51	47	752	1,250	148	426		
5. สระแก้ว	5	7	67	-	-	14	3	13	39	62	771	1,805	-	-		
6. ปทุมธานี	10	4	69	-	-	14	3	16	109	28	1,786	1,503	-	-		
7. มุกดาหาร	7	9	29	-	-	14	2	16	55	23	929	1,211	-	-		
8.หนองบัวลำภู	5	3	29	-	-	13	3	13	56	26	762	617	-	-		
9. ระนอง	5	5	31	-	-	11	1	12	42	21	661	950	-	-		
10. นครราชสีมา	3	7	60	-	-	12	3	8	188	40	2,108	1,213	-	-		
11. ปัตตานี	3	10	19	-	-	13	3	9	80	38	1,085	934	-	-		
12. ยะลา	4	7	18	-	-	13	3	11	113	29	1,654	305	-	-		
13. สมุทรสาคร	7	6	26	-	-	14	3	15	32	20	414	814	-	-		
14. ยโสธร	7	3	41	-	-	12	3	15	60	25	552	897	-	-		
15. สตูล	8	17	41	-	-	14	2	12	140	20	1,037	312	-	-		
16. พังงา	6	5	28	-	-	11	2	13	62	26	524	490	-	-		
17. ตรัง	2	5	31	-	-	14	1	13	59	18	494	543	-	-		
18.แพร่	5	6	54	-	-	14	1	14	30	24	566	740	-	-		
19. สงขลา	8	5	23	-	-	14	2	10	215	34	934	505	-	-		
20. น่าน	1	2	139	-	-	12	1	9	184	30	40	3,666	-	-		

จากตาราง พบว่า

1.1 วิทยาลัยชุมชนที่มีหน่วยจัดการศึกษามากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (13 แห่ง) และน้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนน่าน (1 แห่ง)

1.2 วิทยาลัยชุมชนที่มีหลักสูตรอนุปริญญามากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนยะลา (9 สาขาวิชา) และน้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนน่าน (2 สาขาวิชา)

1.3 วิทยาลัยชุมชนที่มีหลักสูตรระยะสั้นมากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (140 หลักสูตร) และน้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนสตูล (17 หลักสูตร)

1.4 วิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่จะมีคณะกรรมการสภาวิทยาลัยแห่งละประมาณ 11–14 คน มีผู้บริหารเฉลี่ยแห่งละ 1–3 คน โดยวิทยาลัยชุมชนที่มีข้าราชการครูมากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนพิจิตร (18 คน) น้อยที่สุด วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส (8 คน) มีอาจารย์พิเศษมากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนสงขลา (215 คน) น้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนแพร่ (30 คน) และมีบุคลากรสายสนับสนุนมากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (62 คน) น้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนพังงา (18 คน)

1.5 วิทยาลัยชุมชนที่มีนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญามากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส (2,108 คน) น้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนน่าน (40 คน) นักศึกษาหลักสูตรระยะสั้นมากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนน่าน (3,666 คน) น้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนยะลา (305 คน) นักศึกษาหลักสูตรปวส. มากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนพิจิตร (378 คน) น้อยที่สุด วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (148 คน) และนักศึกษาหลักสูตร ปวช. มากที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนพิจิตร (1,620 คน) น้อยที่สุดคือ วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (426 คน)

1.6 จากการวิเคราะห์หลักสูตรระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 20 แห่ง พบว่า

1.6.1 ทุกแห่งจะมีหลักสูตรอนุปริญญาหลักอยู่ 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรอนุปริญญาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ หลักสูตรอนุปริญญาศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น และหลักสูตรอนุปริญญาศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้ วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งมักจะเปิดสอนในหลักสูตรอนุปริญญาเพิ่มเติมในสาขาวิชาที่วิทยาลัยชุมชนมีความต้องการเป็นพิเศษ เช่น วิทยาลัยชุมชนตาก และวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน เปิดสอนหลักสูตรอนุปริญญาสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน เป็นต้น และยังพบว่า วิทยาลัยชุมชนบางแห่งมีการเปิดสอนในหลักสูตรระดับอนุปริญญาจำนวนหลายหลักสูตร เช่น วิทยาลัยชุมชนน่าน วิทยาลัยชุมชนพิจิตร วิทยาลัยชุมชนแพร่ ซึ่งมีหลักสูตรอนุปริญญา 8–14 หลักสูตร โดยข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางลักษณะของวิทยาลัยชุมชน อัน

เกิดจากความต้องการ และความจำเป็นตลอดจนความพร้อมของวิทยาลัยชุมชนที่จะดำเนินการฝึกงานในพื้นที่จังหวัดอันเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนให้มีความเข้มแข็ง แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่มีอยู่ในขณะนี้ยังไม่ครบถ้วน

1.6.2 หลักสูตรการจัดการศึกษา มี 3 ประเภท คือ หลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและคุณภาพชีวิต (หลักสูตรฝึกอบรมหรือระยะสั้น) หลักสูตรเหล่านี้จะต้องตอบสนองความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละชุมชนหรือแต่ละจังหวัด มีลักษณะสรุปได้ดังนี้

1.6.2.1 หลักสูตรอนุปริญญา มีอยู่ 16 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น การศึกษาปฐมวัย การพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การบัญชี วิทยาการคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การจัดการทั่วไป การแพทย์แผนไทย เทคโนโลยีการเกษตร ธุรกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอินโดจีน เทคโนโลยีรถยนต์ เกษตรและอาหาร สาธารณสุขชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุชุมชน โดยในการพัฒนาหลักสูตรมีกระบวนการที่สะท้อนศักยภาพและความต้องการของชุมชน ศักยภาพและทิศทางการพัฒนาชุมชน และมาจัดทำหลักสูตรโดยชุมชน หลักสูตรวิทยาลัยชุมชนเป็นหลักสูตรเชิงรุก ออกแบบตามความต้องการของชุมชน และมาตรฐานหลักสูตรเป็นการพัฒนาหลักสูตรภายใต้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอนุปริญญา พ.ศ. 2548 มีจำนวนหน่วยกิต ไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 45 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต ดำเนินการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) หลักสูตรได้รับการรับรองคุณวุฒิจากสำนักงาน ก.พ. และผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเทียบโอนไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยคุณสมบัติของผู้เข้าเรียน ต้องสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

1.6.2.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตรที่เปิดสอนที่วิทยาลัยชุมชนพิจิตร และอุทัยธานี ซึ่งโอนมาจากวิทยาลัยการอาชีพ เปิดสอนในหลักสูตร ปวส. ได้แก่ สาขาเครื่องกล (เทคนิคยานยนต์) ไฟฟ้ากำลัง (ติดตั้งไฟฟ้า) การบัญชี คอมพิวเตอร์ธุรกิจ (พัฒนาเว็บเพจ) อิเล็กทรอนิกส์ (เทคนิคคอมพิวเตอร์) งานอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับหลักสูตร ปวช. ได้แก่ เครื่องกล (ยานยนต์)

พาณิชย์การ (บัญชี) / (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ) ไฟฟ้ากำลังและอิเล็กทรอนิกส์ (อิเล็กทรอนิกส์) / (ไฟฟ้ากำลัง) และโลหะการ (เชื่อมโลหะ) คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ปวส. จะต้องสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร ปวช. ส่วนคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ปวช. จะต้องสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

1.6.3 หลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและคุณภาพชีวิต เป็นหลักสูตรระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี เป็นหลักสูตรที่มุ่งตอบสนองความต้องการของบุคคล สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้ทันเวลา และมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สูง ทั้งการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แบ่งหลักสูตรเป็น 2 ประเภท คือ ประกาศนียบัตรวิทยาลัยชุมชน และฝึกอบรม มีสาระสำคัญ คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิทยาลัยชุมชน มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต ใช้เวลาไม่น้อยกว่า 2 ภาคการศึกษาระบบทวิภาค เป็นหลักสูตรที่สะสมหน่วยกิตไปเรียนต่อในระดับอนุปริญญาได้ มีหลักสูตรที่เปิดสอน 3 หลักสูตร ได้แก่ อิสลามศึกษา พนักงานสุขภาพชุมชน และพนักงานช่วยเหลือผู้ป่วย ส่วนหลักสูตรฝึกอบรม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.6.3.1 หลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นปัจเจกบุคคล เปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน มีจำนวน 331 หลักสูตร แบ่งเป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ อาชีพคหกรรม อาชีพการแปรรูปอาหาร ช่างทอ สมุนไพร การอาชีพด้านเกษตรกรรม อาชีพ การทำนาข้าวในพื้นที่นาร้าง การผลิตข้าวฮาง การผลิตยางดิบคุณภาพดี การพัฒนาเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาชีพการบริหารจัดการ เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อาชีพด้านเทคโนโลยี เช่น การขับรถยนต์ ช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก อาชีพเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม อาชีพการทำขันหมากมุสลิม การประดิษฐ์เรือกอกและจำลอง การเขียนลายเรือพระ การทำตุ๊กและโคม กลุ่มคอมพิวเตอร์ กลุ่มพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือศักยภาพของชุมชน อาชีพ กฎหมายเบื้องต้น สำหรับประชาชน มารยาทและความฉลาดทางสังคม ลัทธิเทคนิคการพูดในที่ชุมชน กลุ่มภาษา อาชีพ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร และภาษาจีนเบื้องต้น กลุ่มสุขภาพ อาชีพ พนักงานสุขภาพชุมชนชายแดน การดูแลผู้สูงอายุ โดยเป็นหลักสูตรการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ต้องการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เมื่อสำเร็จการศึกษาฝึกอบรมสามารถปฏิบัติได้และทำงานได้จริง ประเภทของหลักสูตร แบ่งออกเป็น หลักสูตรฝึกอบรม ใช้เวลาฝึกอบรมระหว่าง 6–200 ชั่วโมง คุณสมบัติของผู้รับบริการ ไม่

จำกัดวุฒิการศึกษาและอายุ และหลักสูตรประกาศนียบัตร (Certificate Course) ใช้เวลาเรียนรู้ และฝึกอบรม ตั้งแต่ 1-2 ภาคการศึกษา

1.6.3.2 หลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นกลุ่มบุคคลหรือชุมชน (Area-based) เป็นหลักสูตรในลักษณะการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนชุมชน เป็นหลักสูตรที่มีจุดเน้นที่ชัดเจน มีกิจกรรมสำคัญคือ การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ การจัดการความรู้สู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม การจัดการความรู้เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาทักษะอาชีพสู่มาตรฐานฝีมือแรงงาน การจัดการความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชน การจัดการความรู้เพื่อร่วมพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัยในชุมชน การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และอาชีพของคนพิการ การจัดการความรู้เพื่อร่วมพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัยในชุมชน การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และอาชีพของคนพิการ การจัดการความรู้เพื่อดูแลผู้สูงอายุ และการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลลัพธ์ ก็คือ องค์ความรู้ภายใต้กิจกรรมดังกล่าว อาทิ องค์ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้าน อาหารพื้นเมืองในภูมิภาคต่างๆ ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย การดูแลพัฒนาอาชีพคนพิการหรือผู้สูงอายุ เป็นต้น และยังพบว่าในปี พ.ศ. 2555 มีชุมชนเข้าร่วมในโครงการถึง 78 ชุมชน

1.7 ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา วิทยาลัยชุมชนมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ก็คือ ประชากรวัยแรงงาน (Non-age Group) และผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ (1) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าที่สามารถศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วยความไม่พร้อมด้านต่างๆ โดยเข้าศึกษาในหลักสูตรอนุปริญญาและประกาศนียบัตร (2) ประชาชนทั่วไปที่มุ่งเข้ารับบริการในหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ ผู้ที่ทำงานอยู่แล้ว และต้องการพัฒนาอาชีพหรือเปลี่ยนอาชีพ ผู้ไม่มีงานทำหรือผู้ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ (3) กลุ่มบุคคลหรือชุมชนที่มุ่งเข้ารับบริการในหลักสูตรเพื่อพัฒนาชุมชน สำหรับผลการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายภาพรวมพบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากวงเงินงบประมาณที่ได้รับ และจำนวนวิทยาลัยชุมชนที่จัดตั้งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2555 มีนักศึกษาระดับอนุปริญญา 18,338 คน ปวส. 526 คน และ ปวช. 2,046 คน รวมทั้งหมด 20,910 คน และมีผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวม 27,558 คน (สุนันทา แสงทอง, 2555) โดยมีผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละหลักสูตร ดังนี้

1.7.1 ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรอนุปริญญา

1.7.1.1 จากข้อมูลการติดตามผลการรับนักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2550 – 2553 พบว่า หลักสูตรอนุปริญญาในปีการศึกษา 2545 ในพื้นที่ 10 จังหวัด มีผู้สนใจสมัครเข้าเรียน 11 โปรแกรมวิชา (ชื่อสาขาวิชาในขณะนั้น) นักศึกษา 2,176 คน เกินกว่าเป้าหมายการรับที่ตั้งไว้ถึงร้อยละ 118 โดยโปรแกรมการปกครองท้องถิ่นมีผู้สนใจเรียนมากที่สุด 683 คน (ร้อยละ 31) รองลงมา คือ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 464 คน (ร้อยละ 21) การพัฒนาชุมชน 248 คน (ร้อยละ 11) และการศึกษาปฐมวัย 147 คน (ร้อยละ 7) เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้เรียนมีอาชีพรับจ้างมากที่สุด คือ ร้อยละ 39 รองลงมา คือ ผู้บริหารท้องถิ่นร้อยละ 16 ข้าราชการร้อยละ 13 เป็นต้น เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาก่อนเข้าศึกษาในวิทยาลัยชุมชน พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด ร้อยละ 84 ปวช. ร้อยละ 16 ปวส. ร้อยละ 0.38 และปริญญาตรี ร้อยละ 0.14 เมื่อพิจารณาอายุผู้เข้าเรียน พบว่า อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 35 สูงสุด 71 ปี และต่ำสุด 18 ปี

1.7.1.2 จากการติดตามผลการรับนักศึกษาเข้าใหม่ ปีการศึกษา 2553–2555 จำแนกตามเพศ พบว่า มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยปีการศึกษา 2553 เพศหญิงร้อยละ 63 ต่อเพศชายร้อยละ 37 ปีการศึกษา 2555 เป็นร้อยละ 65 ต่อร้อยละ 35 เมื่อพิจารณาอายุ พบว่า ผู้เรียนมีอายุเฉลี่ย 26 ปี สูงสุด 67 ปี ต่ำสุด 16 ปี เมื่อพิจารณาเทียบกับอายุผู้เรียนในปีการศึกษา 2545 พบว่า ผู้เรียนมีอายุเฉลี่ยน้อยลง แสดงให้เห็นว่าในช่วง 10 ปีที่แล้ว มีผู้ขาดโอกาสที่สะสมมาอย่างต่อเนื่องเข้ามาเรียนมาก โดยผู้ที่สำเร็จการศึกษาใหม่จากระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่เข้ามาเรียน ต่อมาผู้สำเร็จการศึกษาจากมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใหม่เข้ามาเรียนมากขึ้น ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากผลผลิตของวิทยาลัยชุมชนได้รับการยอมรับมากขึ้น

1.7.1.3 จากการติดตามผลการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2550–2553 พบว่าอายุเฉลี่ย 33 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการหรือเจ้าหน้าที่หน่วยของรัฐ รองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ ตามลำดับ และโดยเฉลี่ยร้อยละ 80 ของผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีงานทำ หรือนำความรู้ไปพัฒนางานที่ทำอยู่ และมีผู้ศึกษาต่อเฉลี่ยร้อยละ 38

1.7.1.4 ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร ปวส. และ ปวส. ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เปิดสอนเฉพาะวิทยาลัยชุมชนพิจิตร และอุทัยธานี ผลการจัดการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2549–2554 มีจำนวนทั้งสิ้น 5,909 คน มีผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2546–2553 จำนวน 1,744 คน

1.7.1.5 ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรฝึกอบรม เป็นจำนวนผู้เข้ารับบริการ หลักสูตรฝึกอบรมในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2545–2554 มีผู้เข้ารับบริการจากวิทยาลัยชุมชน แล้ว จำนวน 211,226 คน ในแต่ละปีมีผู้รับบริการเฉลี่ยปีละ 25,000 คน ผลการติดตามผู้สำเร็จ หลักสูตรฝึกอบรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549–2554 ผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมที่สามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้รับไปพัฒนาอาชีพและงานที่ทำอยู่เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเฉลี่ย ร้อยละ 80

2. การบริหารจัดการ

2.1 การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนคือ เพื่อให้ การศึกษา วิจัย ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เต็มเต็มศักยภาพบุคคล ตอบสนอง และสอดคล้องต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ สำหรับการ บริหารจัดการเมื่อมีกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบ วิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เป็นการ บริหารจัดการร่วมโดยชุมชน โดยมีโครงสร้างการบริหารงานเป็น 2 ระดับคือ

2.1.1 ระดับนโยบายและอำนวยการ เป็นหน่วยงานส่วนกลางซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกำหนดนโยบายและกำกับดูแลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งระบบ ได้แก่ คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีองค์ประกอบที่เป็นภาคราชการและภาคประชาชนกับทาง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งเป็นส่วนราชการที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลวิทยาลัย ชุมชนในภาพรวม กับส่วนที่ทำหน้าที่ในการกำกับนโยบาย และกำกับดูแลวิทยาลัยชุมชนเป็นการ เฉพาะก็คือ คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่เป็นภาคราชการและภาคประชาชน และส่วนราชการที่เป็นส่วนอำนวยการ คือ สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นส่วนราชการใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2.1.2 ระดับกำกับดูแลและการปฏิบัติ หรือในระดับจังหวัด เป็นการกำหนดให้มีภาค ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็น 2 คณะ คือ สภาวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย ผู้แทนของ หน่วยงานราชการและผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาชนเป็นหน่วยงานนโยบายระดับปฏิบัติการ และกำกับ ดูแลการบริหารจัดการของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน และมีสภาวิชาการ ประกอบด้วย ผู้แทน หน่วยงานราชการและผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาชน ทำหน้าที่ในการเสนอแนะทางด้านมาตรฐาน

วิชาการ และมีวิทยาลัยชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติ ซึ่งมีผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้บังคับบัญชา

2.2 บุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย

2.2.1 คณะกรรมการ มี 2 ระดับ ดังนี้

2.2.1.1 ระดับประเทศ คือ คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนหน่วยงาน จำนวน 21 คน

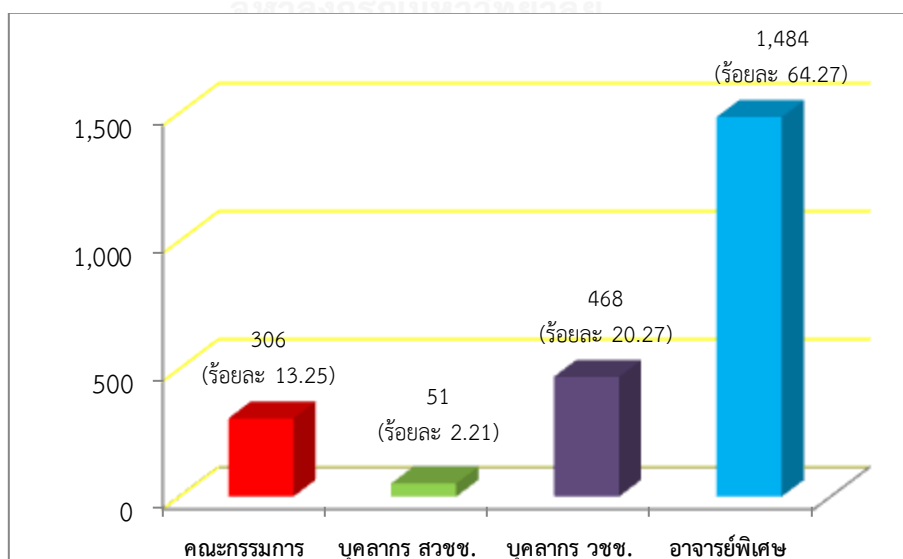
2.2.1.2 ระดับจังหวัด คือ คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนที่มีความรู้ และประสบการณ์ที่หลากหลาย จังหวัดละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 285 คน

2.2.2 บุคลากรประจำ จำนวน 541 คน ดังนี้

2.2.2.1 บุคลากรของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน จำนวน 51 คน ประกอบด้วย ข้าราชการพลเรือน 34 อัตรา และพนักงานราชการ 17 อัตรา

2.2.2.2 บุคลากรของวิทยาลัยชุมชน จำนวน 468 คน ประกอบด้วย ข้าราชการครู 248 อัตรา และพนักงานราชการ 220 อัตรา

2.2.3 อาจารย์พิเศษ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประกอบอาชีพในชุมชนที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานมาตรฐานหลักสูตรอนุปริญญา พ.ศ. 2548 จำนวน 1,484 คน
ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 11 จำนวนบุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชน

บุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชน มากกว่าร้อยละ 75 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มี ศักยภาพในพื้นที่ และร้อยละ 25 คือ บุคลากรประจำที่เป็นข้าราชการ และพนักงานราชการ

2.3 นโยบายของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนชุดปัจจุบัน (พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน) ได้กำหนด ทิศทางการพัฒนาในอนาคตที่มุ่งให้วิทยาลัยชุมชนเป็นอุดมศึกษาที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งชุมชน โดยจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและตรึงคน อยู่ในพื้นที่ เพื่อผลักดันให้ไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียน ให้คิดเป็น ทำเป็น และสร้างปัญญา และจัดการเรียนการสอน และฝึกอบรมในเรื่องที่ชุมชนต้องการและเสริมสร้างให้เกิดนวัตกรรมเพื่อความเข้มแข็งของ ชุมชน และจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (สร้างความรู้ สร้างอาชีพ) ที่เน้นการ ศึกษาศักยภาพพื้นที่เป็นฐานในการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยดำเนินการใน ลักษณะเชิงโครงการ (Project-base) หรือเชิงพื้นที่ (Area-based/Problem-based) มุ่งเน้นการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน สู่เป้าหมายแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ที่มุ่งเน้นการสร้างชุมชนเข้มแข็งชุมชน ตามนโยบายการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ชุมชน : กรอบนโยบายและแนวทางการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และบริการวิชาการของ วิทยาลัยชุมชน

3. ผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่สามของวิทยาลัยชุมชน (พ.ศ. 2555-2556)

จากการประเมินคุณภาพภายนอกที่สามของวิทยาลัยชุมชน (พ.ศ. 2555-2556) โดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ประเมินวิทยาลัย ชุมชนทุกแห่ง

โดยภาพรวมผลการประเมินภายนอกของวิทยาลัยชุมชนอยู่ในระดับดีมากทุกแห่ง ยกเว้น วิทยาลัยชุมชน 7 แห่งอยู่ในระดับดี ซึ่งเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้วิทยาลัยชุมชนแพร่ (3.90) วิทยาลัยชุมชนตาก (4.11) วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (4.27) วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (4.40) วิทยาลัยชุมชนสตูล (4.48) วิทยาลัยชุมชนพิจิตร (4.49) และวิทยาลัยชุมชนน่าน (3.94) ตามลำดับ

ผลการประเมินกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐานตัวที่ 1-7 โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งอยู่ในระดับดี มาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 6 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี โดยเรียงลำดับตาม คะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (3.94) วิทยาลัยชุมชนตาก (4.26) วิทยาลัย

ชุมชนแพร์ (4.29) วิทยาลัยชุมชนยโสธร (4.46) วิทยาลัยชุมชนสตูล (4.48) และวิทยาลัยชุมชนน่าน (3.60) ตามลำดับ

ส่วนผลการประเมินรายตัวบ่งชี้มีดังนี้

3.1 ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3.1.1 ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการอบรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ระดับอนุปริญญา ปวช. และ ปวส.) โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 9 แห่งอยู่มีผลการประเมินภายนอกในระดับดีมาก สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนสงขลา (4.91) วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ (4.56) วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร (4.69) วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู และวิทยาลัยชุมชนยะลา (4.72) วิทยาลัยชุมชนยะลา (4.72) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (4.74) วิทยาลัยชุมชนปัตตานี (4.75) วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (4.77) และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส (4.77) ตามลำดับ

3.1.2 ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี และดีมาก ซึ่งมีวิทยาลัยชุมชน 10 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนสงขลา (4.76) วิทยาลัยชุมชนพังงา (4.51) วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร (4.58) วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (4.60) วิทยาลัยชุมชนตราด (4.63) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (4.65) วิทยาลัยชุมชนปัตตานี (4.71) วิทยาลัยชุมชนยะลา (4.75) วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภูและวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส (4.82) ตามลำดับ

3.2 ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมทำประโยชน์ให้ชุมชน โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกแห่งอยู่ในระดับดี ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 8 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (4.53) วิทยาลัยชุมชนยโสธร (4.54) วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร (4.57) วิทยาลัยชุมชนปัตตานี (4.58) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (4.66) วิทยาลัยชุมชนยะลา (4.75) วิทยาลัยชุมชนสงขลา (4.79) และวิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (4.80) ตามลำดับ

3.3 ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมยังอยู่ในชุมชน โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนแพร์ (4.15) และวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร (4.44) ตามลำดับ

3.4 งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่มีการนำเสนอผ่านผู้ทรงคุณวุฒิของวิทยาลัยชุมชน โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 3 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับควรปรับปรุง สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (1.97) วิทยาลัยชุมชนแพร่ (12.09) และวิทยาลัยชุมชนตาก (2.23) และวิทยาลัยชุมชนอีก 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับพอใช้ สามารถเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (2.92) และวิทยาลัยชุมชนพิจิตร (3.11) ตามลำดับ

3.5 ผลงานครู โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 1 แห่งอยู่ในระดับดี คือ วิทยาลัยชุมชนแพร่ (4.17) และวิทยาลัยชุมชนอีก 1 แห่งอยู่ในระดับต้องปรับปรุงอย่างมาก คือ วิทยาลัยชุมชนน่าน (0.00)

3.6 ผลการนำความรู้และประสบการณ์มาเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 1 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี คือ วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (4.00)

3.7 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน ผู้รับบริการฝึกอบรมและบุคลากรทุกกลุ่มในวิทยาลัยชุมชนมีวิถีชีวิตและมีความประพฤติที่ดีงาม โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 4 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี คือ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว และวิทยาลัยชุมชนยโสธร (4.00) และวิทยาลัยชุมชนอีก 1 แห่ง อยู่ในระดับพอใช้ คือ วิทยาลัยชุมชนน่าน (3.00)

3.8 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิทยาลัยชุมชน โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 7 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (3.88) วิทยาลัยชุมชนระนอง (4.15) วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (4.20) วิทยาลัยชุมชนแพร่ (4.25) วิทยาลัยชุมชนตาก (4.31) และวิทยาลัยชุมชนน่าน (4.00) ตามลำดับ

3.9 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสภาวิชาการ โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (4.20) และวิทยาลัยชุมชนยะลา (4.46) ตามลำดับ

3.10 ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่ง มีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 6 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนตาก (4.01) วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (4.20) วิทยาลัยชุมชนสตูล (4.21) วิทยาลัยชุมชนระนอง (4.24) วิทยาลัยชุมชนตราด (4.39) และวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ (4.44) ตามลำดับ

3.11 การพัฒนาครูและอาจารย์พิเศษ โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 1 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับพอใช้ คือ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (3.00) และวิทยาลัยชุมชน 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี คือ วิทยาลัยชุมชนตาก และวิทยาลัยชุมชนน่าน (4.00)

3.12 ผลการประเมินคุณภาพภายในรับรองโดยต้นสังกัด โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับพอใช้ คือ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน (2.33) และวิทยาลัยชุมชนน่าน (2.93)

3.13 ผลการบริหารวิทยาลัยชุมชนให้เกิดอัตลักษณ์ โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับพอใช้ คือ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน และวิทยาลัยชุมชนน่าน (3.00) โดยมีวิทยาลัยชุมชน 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี คือ วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภูและวิทยาลัยชุมชนยโสธร (4.00)

3.14 ผลการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรมตามอัตลักษณ์ ดังนี้

3.14.1 ผลการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาตามอัตลักษณ์ โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 6 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก สามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (4.51) วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร (4.65) วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (4.67) วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส (4.68) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (4.72) และวิทยาลัยชุมชนปัตตานี (4.74) ตามลำดับ

3.14.2 ผลการพัฒนาผู้ผ่านการฝึกอบรมตามอัตลักษณ์ โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 7 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมากสามารถเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี (4.53) วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว (4.59) วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส (4.61) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี (4.63) และวิทยาลัยชุมชนสงขลา (4.70) วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (4.99) ตามลำดับ

3.15 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของวิทยาลัย โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 2 แห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับพอใช้ คือ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน และวิทยาลัยชุมชนยโสธร (3.00)

3.16 ผลการชี้้นำ ป้องกัน หรือแก้ปัญหาของสังคมในด้านต่างๆ โดยภาพรวมวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งมีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นวิทยาลัยชุมชน 4 แห่ง มีผลการประเมินภายนอกอยู่ในระดับดี คือ วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู วิทยาลัยชุมชนยโสธร และวิทยาลัยชุมชนตากและวิทยาลัยชุมชนน่าน (4.00)

ตารางที่ 7 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของวิทยาลัยชุมชน (พ.ศ. 2555-2556)

วิทยาลัยชุมชน	ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของวิทยาลัยชุมชน																คะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์การรับรองของสวท				
	ค.บ.ช. 1.1	ค.บ.ช. 1.2	ค.บ.ช. 2	ค.บ.ช. 3	ค.บ.ช. 4	ค.บ.ช. 5	ค.บ.ช. 6	ค.บ.ช. 7	ค.บ.ช. 8	ค.บ.ช. 9	ค.บ.ช. 10	ค.บ.ช. 11	ค.บ.ช. 12	ค.บ.ช. 13	ค.บ.ช. 14.1	ค.บ.ช. 14.2	ค.บ.ช. 15	ค.บ.ช. 16	คะแนนเฉลี่ย ค.บ.ช. 1 - 7	คะแนนเฉลี่ย ค.บ.ช. 1 - 16	ระดับ คุณภาพ
1. แม่ฮ่องสอน	4.10	4.24	4.19	4.83	2.92	5.00	5.00	4.00	4.20	4.20	4.20	3.00	2.33	3.00	4.00	4.05	3.00	4.00	4.27	3.94	ดี
2. ตาก	3.76	3.93	3.72	4.56	2.23	5.00	5.00	5.00	4.31	4.57	4.01	4.00	3.78	5.00	4.39	4.03	5.00	5.00	4.11	4.26	ดี
3. พิจิตร	4.24	4.50	4.25	5.00	3.11	5.00	5.00	5.00	4.63	4.57	4.82	5.00	4.23	5.00	4.26	4.46	5.00	5.00	4.49	4.63	ดีมาก
4. อุทัยธานี	4.74	4.65	4.66	5.00	5.00	4.74	4.00	4.00	4.53	4.68	4.69	5.00	4.26	5.00	4.72	4.63	5.00	5.00	4.61	4.68	ดีมาก
5. สระแก้ว	4.77	4.60	4.53	5.00	1.97	5.00	4.00	4.00	4.67	4.56	5.00	5.00	4.08	5.00	4.51	4.59	5.00	5.00	4.40	4.61	ดีมาก
6. บุรีรัมย์	4.56	4.33	4.30	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	4.57	4.51	4.44	5.00	3.92	5.00	4.44	4.36	5.00	5.00	4.74	4.68	ดีมาก
7. Mukdahan	4.69	4.58	4.57	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	4.83	4.73	4.72	5.00	4.62	5.00	4.66	4.59	5.00	5.00	4.83	4.83	ดีมาก
8. นครสวรรค์	4.72	4.82	4.80	5.00	4.80	5.00	5.00	5.00	3.88	4.63	4.51	5.00	4.39	4.00	4.67	4.99	4.00	4.00	4.88	4.68	ดีมาก
9. ระนอง	4.28	4.10	4.18	4.95	5.00	5.00	5.00	5.00	4.15	4.80	4.24	5.00	4.67	5.00	3.83	4.28	5.00	5.00	4.64	4.60	ดีมาก
10. นราธิวาส	4.77	4.82	4.41	4.94	5.00	5.00	5.00	5.00	4.68	4.66	4.54	5.00	3.77	5.00	4.88	4.61	5.00	5.00	4.86	4.76	ดีมาก
11. ปัตตานี	4.75	4.71	4.58	4.75	5.00	5.00	5.00	5.00	4.92	4.90	4.78	5.00	4.08	5.00	4.74	4.53	5.00	5.00	4.84	4.83	ดีมาก
12. ยะลา	4.72	4.75	4.75	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	4.73	4.46	4.84	5.00	4.20	5.00	3.94	3.52	5.00	5.00	4.88	4.77	ดีมาก
13. ตมพรสวรรค์	4.05	4.36	4.04	4.44	5.00	5.00	5.00	5.00	4.71	4.56	4.85	5.00	4.28	5.00	4.04	4.47	5.00	5.00	4.56	4.66	ดีมาก
14. ยโสธร	4.48	4.11	4.54	5.00	4.91	5.00	4.00	4.00	4.58	4.71	4.64	5.00	4.36	4.00	4.46	4.11	3.00	4.00	4.60	4.46	ดี
15. ตูลู	4.06	3.84	3.82	4.62	5.00	5.00	5.00	5.00	4.35	4.77	4.21	5.00	4.49	5.00	4.00	3.80	5.00	5.00	4.48	4.48	ดี
16. พังงา	4.05	4.51	4.07	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	4.55	4.76	4.56	5.00	4.50	5.00	4.28	4.48	5.00	5.00	4.65	4.69	ดีมาก
17. ตรวาศ	4.50	4.63	4.43	4.94	5.00	5.00	5.00	5.00	4.64	4.58	4.39	5.00	4.70	5.00	4.47	4.42	5.00	5.00	4.78	4.74	ดีมาก
18. แพร่	3.88	3.54	3.49	4.15	2.08	4.17	5.00	5.00	4.25	4.71	4.56	5.00	4.38	5.00	4.17	3.82	5.00	5.00	3.90	4.29	ดี
19. สงขลา	4.91	4.76	4.79	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	4.94	4.92	4.85	5.00	4.88	5.00	4.84	4.70	5.00	5.00	4.92	4.92	ดีมาก
20. น่าน	N/A	4.23	4.06	4.63	5.00	3.00	4.00	4.00	4.77	4.30	4.95	4.00	2.93	3.00	N/A	4.24	4.00	4.00	3.60	3.94	ดี

4. ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ.

จากการศึกษาร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. (ภาคผนวก ง) โดยมีเหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ เนื่องจากระบบการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติได้แบ่งออกเป็นการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นสามารถดำเนินการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาในรูปแบบของวิทยาลัยชุมชนได้ จึงควรมีกฎหมายกำหนดเพื่อบริหารจัดการ การบริหารงานและการดำเนินงานทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชนไว้เป็นการเฉพาะ ขยายโอกาสและเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งให้การฝึกอบรมด้านวิชาการ และด้านวิชาชีพ ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนนั้น ได้มีการประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้มีการสร้างเสริมการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ยั่งยืนและเข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาและการดำเนินการของวิทยาลัยชุมชนเกิดผลสัมฤทธิ์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรมจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินี้

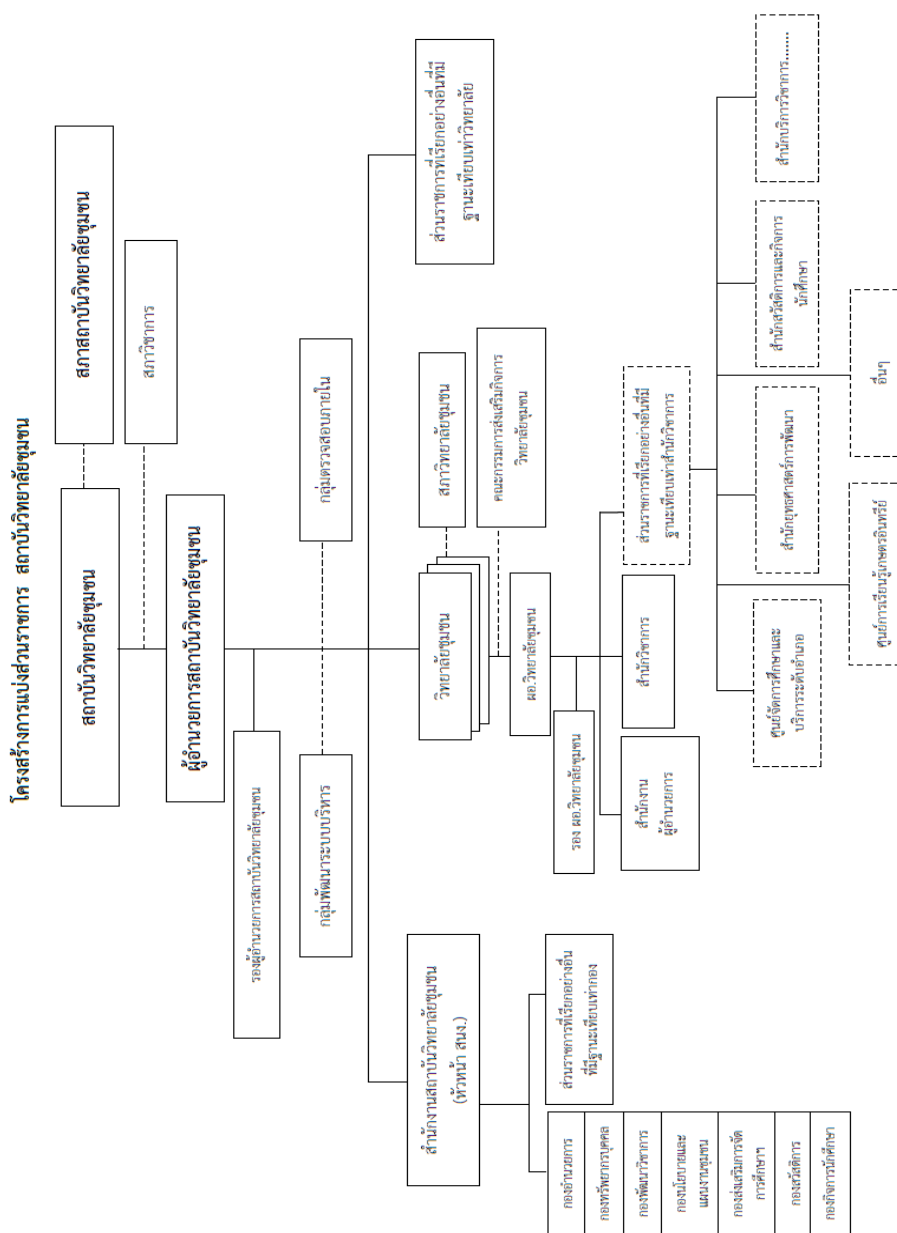
4.1 การจัดตั้งและสถานะของสถาบันวิทยาลัยชุมชน

4.1.1 สถาบันวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน

กำหนดให้จัดตั้งสถาบันวิทยาลัยชุมชนเป็นสถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยมีวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งเป็นส่วนราชการในสถาบันซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งนี้ การดำเนินการของสถาบันต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงการสร้างโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ฝึกอบรมด้านวิชาการและวิชาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน มาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการอันเป็นที่ยอมรับ การระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนในการบริหารจัดการและการประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงให้สถาบันสามารถร่วมมือกับสถาบัน อุดมศึกษาเพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อระดับปริญญาของนักศึกษาตลอดจนร่วมมือกับสถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นของรัฐ สถานศึกษาชั้นสูง สถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ระบบการบริหารงานบุคคลของสถาบันอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบัน

อุดมศึกษาเนื่องจากการจัดการศึกษาโดยวิทยาลัยชุมชนมีลักษณะพิเศษที่จัดการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาและไม่มีการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้สถานสถาบันมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษากำหนด โดยส่วนราชการของสถาบันได้กำหนดให้สามารถแบ่งส่วนราชการเป็นสำนักงานสถานสถาบันและวิทยาลัย หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าวิทยาลัย โดยออกเป็นกฎกระทรวง ในส่วนการแบ่งส่วนราชการเป็นสำนักงานผู้อำนวยการ กอง สำนักวิชาการ หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากองหรือสำนักวิชาการ ให้ทำเป็นประกาศสถาบัน โดยโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการตามร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. ... ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 12 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสถาบันวิทยาลัยชุมชน

4.1.2 เงิน ทรัพย์สิน และรายได้ของสถาบัน

กำหนดให้สถาบันได้รับงบประมาณแผ่นดิน รายได้ ทรัพย์สิน และผลประโยชน์ต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ ในการนี้ ให้สถาบันมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้จัดหา ประโยชน์ และจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถาบันได้โดยดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของสถาบัน และกำหนดให้บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถาบันได้โดยดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ของสถาบัน และกำหนดให้บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถาบันตลอดจนเบ็ดเสร็จ

ต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง และกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ นอกจากนี้ ได้กำหนดให้หอสังหาริมทรัพย์ที่มีผู้อุทิศให้แก่สถาบันหรือสถาบันได้มาโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถาบัน ไม่ถือเป็นทรัพย์สินและให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถาบัน

4.1.3 การดำเนินการของสถาบัน

4.1.3.1 การบริหารและองค์กรทางบริหารของสถาบัน

กำหนดให้สภาสถาบันเป็นองค์กรทางบริหารที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย นายกสภาสถาบันซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรรมการสภาสถาบันโดยตำแหน่ง และกรรมการสภาสถาบันที่เป็นนิติบุคคลภายนอกสถาบันและหน่วยงานภายในสถาบัน มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถาบันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบัน กำหนดและกำกับมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษานอมนิติการให้อนุปริญญา และประกาศนียบัตรในกรณีการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศ อนุมัติหรือยกเลิกการจัดการศึกษาร่วมของสถานศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศ แต่งตั้งและถอดถอนนายกสภาสถาบันกรรมการสภาสถาบันผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการสถาบัน ประธานสภาวิทยาลัย กรรมการสภาวิทยาลัย รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการวิทยาลัย และผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อให้สภาสถาบันมีอำนาจในการควบคุมและกำกับดูแลการบริหารงานของสถาบันได้ตามลำดับชั้นการบังคับบัญชาตลอดจนออกข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศของสถาบัน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของสถาบัน กำหนดให้มีผู้อำนวยการสถาบันเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของสถาบัน และให้มีรองผู้อำนวยการตามจำนวนที่สภาสถาบันกำหนดซึ่งไม่เกินสามคน ทั้งนี้ การดำเนินการสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันและรองผู้อำนวยการสถาบันต้องดำเนินการสรรหาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสถาบัน โดยในส่วนของคุณวุฒิทางการศึกษานั้นได้กำหนดไว้แตกต่างจากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ทำงานในสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งภาคเอกชนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถาบันไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองผู้อำนวยการสถาบันเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองผู้อำนวยการหลายคน ให้รองผู้อำนวยการสถาบันที่ผู้อำนวยการสถาบันมอบหมายเป็นผู้รักษาราชการแทน และกำหนดให้ผู้อำนวยการสถาบันมอบอำนาจให้แก่

ผู้อำนวยการวิทยาลัยหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าวิทยาลัยปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการเฉพาะส่วนเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสถาบันได้ นอกจากนี้ ได้กำหนดให้มีสภาวิชาการในสถาบัน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่สภาสถาบันในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาการวางมาตรฐานด้านวิชาการและฝึกอบรมด้านวิชาชีพ เพื่อให้การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งมีมาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการอันเป็นที่ยอมรับ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถาบันและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกสถาบัน

4.1.3.2 การบริหารและองค์กรทางบริหารของวิทยาลัย

กำหนดให้วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งเป็นส่วนราชการในสถาบันมีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา และฝึกอบรมด้านวิชาการหรือวิชาชีพ โดยมีสภาวิทยาลัยเป็นองค์กรทางบริหารเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยจำนวนกรรมการ คุณสมบัติหลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งกรรมการสภาวิทยาลัยให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบันวิทยาลัยชุมชน มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายที่สภาสถาบันกำหนด ตลอดจนอนุมัติหลักสูตรและการเปิดสอนหลักสูตรฝึกอบรมด้านวิชาการหรือด้านวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน และอนุมัติการให้ประกาศนียบัตร มีผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบการบริหารงานของวิทยาลัย และให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยแต่งตั้งรองผู้อำนวยการวิทยาลัยตามจำนวนที่สภาสถาบันกำหนด ทั้งนี้การดำเนินการสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัย และรองผู้อำนวยการวิทยาลัยต้องดำเนินการสรรหาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์แตกต่างจากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ทำงานในสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งภาคเอกชนที่มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ และให้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัยทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินกิจการของวิทยาลัย

4.1.3.3 ตำแหน่งทางวิชาการและผู้สอนพิเศษ

กำหนดให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษามีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการ และเงินประจำตำแหน่งของผู้สอนประจำในสถาบัน ซึ่งมีความแตกต่างจากตำแหน่งทางวิชาการและเงินประจำตำแหน่งของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันไว้ใน

กฎของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา และกำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกวิทยาลั สามารถแต่งตั้งผู้สอนพิเศษได้ ทั้งนี้ เพื่อรองรับระบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งเน้น ให้ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษากับบุคคลในท้องถิ่นและชุมชน โดย คุณสมบัติและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้สอนพิเศษให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบันวิทยาลัยชุมชน

4.1.3.4 อนุปริญญาและเครื่องหมายวิทยฐานะ

สถาบันมีอำนาจให้อนุปริญญาแก่ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับ อนุปริญญา และประกาศนียบัตรให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาหรือฝึกอบรม และมีอำนาจกำหนด คุรยวิทยฐานะหรือเข็มวิทยฐานะเป็นเครื่องหมายแสดงวิทยฐานะของผู้ได้รับอนุปริญญาและ ประกาศนียบัตร และอาจกำหนดให้มีคุรยประจำตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ประกอบกับ กำหนดให้มีอัตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของสถาบันได้

4.1.3.5 กำหนดโทษ

กำหนดโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้คุรยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ คุรยประจำตำแหน่งโดยไม่มีสิทธิที่จะใช้ หรือแสดงด้วยประการใดๆ ว่าตนมีอนุปริญญา ประกาศนียบัตรหรือมีตำแหน่งในสถาบันโดยไม่มีสิทธิ วิทยฐานะหรือตำแหน่งเช่นนั้น

4.1.3.6 บทเฉพาะกาล

1) กำหนดให้โอนข้าราชการ ลูกจ้างของส่วนราชการ พนักงาน และ อัตรากำลังของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนไปเป็นของสถาบัน และเพิ่มการรองรับให้ข้าราชการ ในสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนซึ่งโอนมาเป็นข้าราชการของสถาบันได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ เงินประจำตำแหน่ง ตลอดจนได้รับสิทธิประโยชน์ไม่น้อยกว่าเดิมต่อไปจนกว่าจะได้รับแต่งตั้งใหม่ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎ ข้อบังคับ หรือระเบียบที่กำหนดโดยคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ในสถาบันอุดมศึกษาหรือตามพระราชบัญญัตินี้

2) กำหนดให้ประธานกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน กรรมการวิทยาลัย ชุมชน ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนและกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 ปฏิบัติหน้าที่นายกสภาสถาบัน กรรมการสภาสถาบัน ประธานสภาวิทยาลัยและ กรรมการสภาวิทยาลัยของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง แล้วแต่กรณี เพื่อรองรับการดำเนินการตาม พระราชบัญญัตินี้ให้มีความต่อเนื่อง

3) กำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อนซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และกำหนดระยะเวลาให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยที่ดำรงตำแหน่งอยู่เดิมดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไปได้จนกว่าจะครบวาระ เพื่อให้การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนมีความต่อเนื่อง

4) กำหนดรองรับสิทธิของผู้ได้รับอนุปริญญา และประกาศนียบัตรจากวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 ให้มีศักดิ์และสิทธิเท่ากับผู้ได้รับอนุปริญญาและประกาศนียบัตรตามพระราชบัญญัตินี้

5) กำหนดรองรับกฎหมายลำดับรองซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการในส่วนที่เกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน และกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งต้องให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาวางหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเพิ่มเติมสำหรับบุคลากรของสถาบันเป็นการเฉพาะ

5. ผลการวิเคราะห์จุดเด่นและโอกาสของวิทยาลัยชุมชน

จากผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน จำนวน 233 ชุด ได้รับคืนจำนวน 171 ชุด คิดเป็นร้อยละ 73.39 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า วิทยาลัยชุมชนมีจุดเด่นและโอกาสดังต่อไปนี้

5.1 จุดเด่น ดังนี้

5.1.1 เป็นสถาบันการศึกษาซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นและให้ความร่วมมือในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based)

5.1.2 ได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนทำให้มีงบประมาณสนับสนุนในการใช้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based) เพิ่มขึ้น มีโอกาสทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

5.1.3 หลักสูตรเปิดตามความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่จึงทำให้วิทยาลัยชุมชนมีหลักสูตรที่หลากหลายและยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนหลักสูตรได้ตามความต้องการของผู้เรียนได้

5.1.4 ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนในหลักสูตรระยะสั้นได้ง่าย จึงทำให้มีความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นมากกว่าหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรเพื่อการศึกษาต่อระดับปริญญา

5.1.5 ค่าใช้จ่ายน้อยจึงทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหลักสูตรได้ง่ายทุกเพศทุกวัย

5.1.6 เป็นสถาบันการศึกษาซึ่งมีขนาดเล็กจึงมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการสูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป และมีความคล่องตัวในการจัดการศึกษาอยู่ใกล้ชิดชุมชน

5.1.7 องค์ประกอบของกรรมกรสภาวิทยาลัยชุมชนมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนอย่างครบถ้วนหากเลือกคนที่เหมาะสมมาทำหน้าที่ก็จะช่วยสนับสนุนการดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.8 มีการบริหารจัดการมีความคล่องตัวในการทำงานลักษณะของการเชื่อมประสานเครือข่าย

5.1.9 สามารถให้การศึกษาลอดชีวิตกับบุคคล เป้าหมายได้ทั้งหลักสูตรที่มีคุณวุฒิ และหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.2 โอกาส ดังนี้

5.2.1 ชุมชนให้ความไว้วางใจกับแนวทางการดำเนินงานและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของระบบวิทยาลัยชุมชน

5.2.2 สามารถประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อขอความร่วมมือในการอบรมในบางหลักสูตรได้

5.2.3 คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 นโยบายด้านการศึกษาข้อ 4 การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยส่งเสริมอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับวิทยาลัยชุมชน เพื่อสร้างแรงงานที่มีทักษะ โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีความต้องการแรงงาน และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพ

5.2.4 สภานิติบัญญัติเห็นชอบและรับหลักการร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน ซึ่งการกำหนดสถานะโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ ฯลฯ และทำให้เกิดความคล่องตัวและความชัดเจนในการดำเนินการมากขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษาและการดำเนินวิทยาลัยชุมชนเกิดผลสัมฤทธิ์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมเป็นรูปธรรม

5.2.5 องค์กรและหน่วยงานในระดับพื้นที่พร้อมสนับสนุนและเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานของวิทยาลัยชุมชน

5.2.6 การรวมตัวในรูปแบบของประชาอาเซียน ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน

5.2.7 ศิษย์เก่ามีจำนวนมาก และมีศักยภาพ รวมทั้งให้ความร่วมมือกับวิทยาลัยชุมชนเป็นอย่างดี

ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 จุดเด่นและโอกาสของวิทยาลัยชุมชน

จุดเด่นและโอกาสของวิทยาลัยชุมชน	ความถี่
1. จุดเด่น	
1) เป็นสถาบันการศึกษาซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความความเชื่อมั่นและให้ความร่วมมือในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based)	10
2) ได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนทำให้มีงบประมาณสนับสนุนในการใช้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based) เพิ่มขึ้น มีโอกาสทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม	9
3) หลักสูตรเปิดตามความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่จึงทำให้วิทยาลัยชุมชนมีหลักสูตรที่หลากหลายและยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนหลักสูตรได้ตามความต้องการของผู้เรียนได้	7
4) ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนในหลักสูตรระยะสั้นได้ง่าย จึงทำให้มีความต้องการของผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นมากกว่าหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรเพื่อการศึกษาต่อระดับปริญญา	6
5) ค่าใช้จ่ายน้อยจึงทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหลักสูตรได้ง่ายทุกเพศทุกวัย	6
6) เป็นสถาบันการศึกษาซึ่งมีขนาดเล็กจึงมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการสูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป และมีความคล่องตัวในการจัดการศึกษาอยู่ใกล้ชิดชุมชน	6
7) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวิทยาลัยชุมชนมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนอย่างครบถ้วนหากเลือกคนที่เหมาะสมมาทำหน้าที่ก็จะช่วยสนับสนุนการดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5
8) มีการบริหารจัดการมีความคล่องตัวในการทำงาน ลักษณะของการเชื่อมประสานเครือข่าย	5
9) สามารถให้การศึกษาดลอดชีวิตกับบุคคลเป้าหมายได้ทั้งหลักสูตรที่มีคุณวุฒิและหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต	5

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

จากผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนซึ่งมีผู้เกี่ยวข้อง กับวิทยาลัยชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังผู้เกี่ยวข้อง กับวิทยาลัยชุมชน จำนวน 233 ชุด ได้รับกลับคืนจำนวน 171 ชุด คิดเป็นร้อยละ 73.39 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

6.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (N=171)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
1. สังกัด		
ส่วนกลาง	6	3.51
ส่วนภูมิภาค		
1) วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน	6	3.51
2) วิทยาลัยชุมชนแพร่	7	4.09
3) วิทยาลัยชุมชนน่าน	10	5.85
4) วิทยาลัยชุมชนตาก	12	7.02
1) วิทยาลัยชุมชนพิจิตร	7	4.09
2) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี	12	7.02
3) วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว	12	7.02
4) วิทยาลัยชุมชนตราด	5	2.92
5) วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร	1	0.58
6) วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์	13	7.60
7) วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู	12	7.02
8) วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร	10	5.85
9) วิทยาลัยชุมชนยโสธร	6	3.51
10) วิทยาลัยชุมชนระนอง	10	5.85

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
11) วิทยาลัยชุมชนพังงา	5	2.92
1) วิทยาลัยชุมชนสงขลา	7	4.09
2) วิทยาลัยชุมชนสตูล	6	3.51
3) วิทยาลัยชุมชนปัตตานี	7	4.09
4) วิทยาลัยชุมชนยะลา	7	4.09
5) วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส	10	5.85
2. เพศ		
ชาย	123	71.93
หญิง	48	28.07
3. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	-	-
30-39 ปี	31	18.13
40-49 ปี	40	23.39
50-59 ปี	52	30.41
60 ปีขึ้นไป	48	28.07
4. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	23	13.45
ปริญญาตรี	24	14.04
ปริญญาโท	94	54.97
ปริญญาเอก	30	17.54
5. เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชนในฐานะ		
ประชาชนชาวบ้าน	14	8.19
ผู้นำชุมชน	4	2.34

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
ครูวิทยฐานะ		
ครูผู้ช่วย	3	1.75
ครู ค.ศ. 1	7	4.09
ครู ค.ศ. 2 วิทยฐานะชำนาญการ	33	19.30
ครู ค.ศ. 3 วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ	4	2.34
คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน		
ผู้แทนองค์การภาครัฐ	7	4.09
ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัด	10	5.85
ผู้แทนหอการค้าจังหวัด	8	4.68
ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา	4	2.34
ผู้แทนองค์กรชุมชน	7	4.09
ผู้แทนศิษย์เก่า	12	7.02
ผู้ทรงคุณวุฒิ	52	30.41
คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน		
ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	1	0.58
ผู้แทนหอการค้าไทย	1	0.58
ผู้ทรงคุณวุฒิ	4	2.34

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่สังกัดวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ มาก วิทยาลัยชุมชนอื่น ร้อยละ 7.60 และส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ ร้อยละ 71.93 มีอายุ 50–59 ปี (ร้อยละ 30.41) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 54.97) และเกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชนในฐานะคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ (ร้อยละ 30.41)

ตารางที่ 10 ประสบการณ์ของครูวิทยาลัยชุมชน (N=171)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
1. ประสบการณ์การทำงานในวิทยาลัยชุมชน		
มากกว่า 11 ปี	10	21.28
8 – 10 ปี	23	48.94
5 – 7 ปี	8	17.02
2 – 4 ปี	5	10.64
น้อยกว่า 2 ปี	1	2.13
2. ประสบการณ์ทำงานในโครงการจัดการความรู้		
การจัดการความรู้ด้านเกษตร	7	15.91
การจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการสืบสานวัฒนธรรม	10	22.73
การจัดการความรู้เรื่องผ้าพื้นเมือง	3	6.82
การจัดการความรู้ด้านอาหาร	5	11.36
การจัดการความรู้เพื่อดูแลผู้สูงอายุเด็กและผู้ด้อยโอกาส	8	18.18
การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	8	18.18
การจัดการความรู้ด้านอื่นๆ เช่น การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน การจัดการความรู้ด้านระบบ E-Commerce การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้สัก	3	6.82
3. ประสบการณ์อบรมเกี่ยวกับการวิจัยฐานชุมชน		
เคยอบรม		
น้อยกว่า 16 ชั่วโมง	3	8.33
16-20 ชั่วโมง	3	8.33
21-25 ชั่วโมง	19	52.78
26-30 ชั่วโมง	1	2.78
31-35 ชั่วโมง	1	2.78
มากกว่า 36 ชั่วโมง	9	25.00
ไม่เคยอบรม	11	2.40

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
4. ศึกษาหาความรู้ด้วยการเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ การอบรม สัมมนา และการศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตน		
น้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อปี	16	34.04
20 ชั่วโมงต่อปี	2	4.26
21 ชั่วโมงต่อปี	4	8.51
22 ชั่วโมงต่อปี	18	38.30
มากกว่า 22 ชั่วโมงต่อปี	7	14.89
5. ศึกษาหาความรู้ด้วยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ค้นคว้าจากสื่อ ต่างๆ และหาความรู้ด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทาง วิชาการเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น		
น้อยกว่า 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	19	40.43
7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	6	12.77
8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	6	12.77
9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	14	29.79
มากกว่า 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	2	4.26
6. ศึกษาหาความรู้ด้วยการลงพื้นที่ในจังหวัดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ ประชาชนในชุมชน		
น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	8	17.02
15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1	2.13
16 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	7	14.89
17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	13	27.66
มากกว่า 17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	18	38.30
7. การศึกษา วิเคราะห์และประเมินสภาพเศรษฐกิจ ภูมิสังคมของพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนในชุมชน เพื่อนำมาใช้ประกอบการ		

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
จัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน		
1) มีการจัดทำชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1	2.13
2) มีการจัดชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมชนเผ่า	1	2.13
3) มีการจัดทำชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอพื้นบ้านบุรีรัมย์	3	6.38
4) มีการจัดทำหลักสูตรการบริหารจัดการหมู่บ้านโฮมสเตย์	3	6.38
5) มีการจัดทำหลักสูตรท่องเที่ยวโดยชุมชน	15	31.92
6) มีการจัดทำหลักสูตรการแปรรูปอาหาร	1	2.13
7) มีการจัดทำหลักสูตรการออกแบบลายผ้า	1	2.13
8) มีการจัดทำหลักสูตรการให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลเด็กปฐมวัย	2	4.26
9) มีการจัดทำหลักสูตรเกษตรอินทรีย์	4	8.51
10) ไม่มีการจัดทำ	16	34.04
8. การสำรวจและจัดทำข้อมูลประชาชนชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน		
การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน		
1) มีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด โดยสามารถสืบค้นได้จากแหล่งทุนวิจัย สกว.	2	4.26
2) มีการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสามารถสืบค้นได้จากแหล่งของหน่วยงาน เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตาก จังหวัดตาก และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว	3	6.39
3) มีการสำรวจและจัดทำเป็นรายงานการวิจัย โดยสามารถสืบค้นได้ที่วิทยาลัยชุมชน และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่	28	59.58
4) ไม่มีการสำรวจและจัดทำข้อมูล	16	34.04

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
9. การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชน		
1) มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้	27	57.45
2) ไม่มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้	20	42.55
10. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้		
1) มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้	32	68.09
2) ไม่มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้	15	31.91
11. การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบโมดูล (Module)		
1) รู้จักว่าเป็นชุดการเรียนรู้ที่สามารถสะสมความรู้จากการเรียนเป็นโมดูลย่อยๆ ได้และเมื่อครบทุกโมดูลย่อยแล้วก็สามารถรับวุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรจบในโมดูลนั้นๆ เพื่อการไปสมัครงานหรือเชื่อมต่อเทียบโอนหลักสูตรอื่นๆ ได้ และกระชับเวลาในการเรียนรู้และนำไปประกอบอาชีพได้สามารถมาเรียนต่อเพิ่มในโมดูลต่อไปสะดวกในการบริหารเวลาในการเรียนรู้	2	6.90
2) รู้จักว่าเป็นบทเรียนสำเร็จรูปซึ่งมีกระบวนการเรียนการสอนที่มีระเบียบแบบแผนและรวมการสอนหลายๆ อย่างเอาไว้ด้วยกันช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความสามารถและความก้าวหน้าของตนทุกระยะช่วยลดภาระของครูในการสอนข้อเท็จจริงต่างๆ	1	3.44
3) รู้จักว่าเป็นชุดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนที่สนใจเฉพาะหัวข้อสามารถเลือกเรียนได้และสามารถสะสมเวลาในการเรียนได้	15	51.72
4) รู้จักว่าเป็นชุดการเรียนรู้ที่ทำให้การเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านต่างๆ เป็นระบบ และสามารถเรียนสะสมหน่วยกิตเพื่อเทียบโอนรายวิชาได้	4	13.80
5) รู้จักว่าเป็นชุดการเรียนรู้ที่ทำให้การจัดกลุ่มหรือชุดความรู้มีรูปแบบที่สามารถเลือกหรือตอบสนองของกลุ่มต่างๆ ได้ โดยผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพได้หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและเข้าถึงง่ายสะดวกต่อการจัดการเรียนรู้สะสมหน่วยกิตได้		

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อความ	รวม (คน)	ร้อยละ
เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere anytime) สะดวกในการนำไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียน และนักศึกษาที่มีการเรียนรู้สามารถนำมาเรียนซ้ำได้ เรียนรู้ด้วย ตนเองตามศักยภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล	3	10.34
6) รู้จักว่าเป็นชุดการเรียนที่จัดการศึกษาตามสมรรถนะ อาชีพ เรียนรู้ ด้วยตนเองเน้นการปฏิบัติ ควบคุมประสบการณ์อาชีพจริงเรียนรู้ด้วย ตัวเองและสามารถบริโภค ความรู้นั้นๆ ได้ช้าหรือเร็วตามความสามารถของผู้เรียนเองโดยเรียนรู้ จากเนื้อหาที่ง่ายไปยาก สามารถตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ได้ และผู้เรียนได้ทราบความสามารถและความก้าวหน้าของตนใน การเรียนรู้ทุกระยะ	4	13.80
12. ถ้าต้องการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนที่บอกความรู้มาเป็นผู้สอนแนะ (Coaching) ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองจะต้องจัดการเรียน การสอนด้วยวิธีการใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
1) ยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	28	24.78
2) ยึดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning)	19	16.81
3) ยึดผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) ของผู้เรียนเป็นสำคัญ	19	16.81
4) ยึดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนและวิจัยเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based Learning and Research-based Learning)	25	22.12
5) ยึดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานการเรียนรู้ (Activity-based Learning)	22	19.46

จากตารางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในวิทยาลัย
ชุมชนระหว่าง 8-10 ปี (ร้อยละ 48.94)

- 1) มีประสบการณ์การจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการสืบสานวัฒนธรรม (ร้อยละ 22.73)
- 2) มีประสบการณ์อบรมเกี่ยวกับการวิจัยฐานชุมชนระหว่าง 21-25 ชั่วโมง (ร้อยละ 52.78)
- 3) มีการศึกษาหาความรู้ด้วยการเข้าร่วมการประชุมวิชาการ การอบรม สัมมนาและการศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเอง 22 ชั่วโมงต่อปี (ร้อยละ 38.30)
- 4) ศึกษาหาความรู้ด้วยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ค้นคว้าจากสื่อต่างๆ และหาความรู้ด้วยวิธีอื่นๆ เช่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองให้ความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 40.43)
- 5) ศึกษาหาความรู้ด้วยการลงพื้นที่ในจังหวัดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับประชาชนในชุมชน มากกว่า 17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 38.30)
- 6) ศึกษา วิเคราะห์ประเมินสภาพเศรษฐกิจ ภูมิสังคมของพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนในชุมชนเพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ไม่มีการจัดทำหลักสูตรและชุดองค์ความรู้ (ร้อยละ 34.04)
- 7) การสำรวจและจัดทำข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน โดยมีการสำรวจและจัดทำเป็นรายงานการวิจัยซึ่งสามารถสืบค้นได้ที่วิทยาลัยชุมชนและแหล่งข้อมูลระดับจังหวัดเช่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่ (ร้อยละ 59.58)
- 8) มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชน (ร้อยละ 57.45)
- 9) มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ (ร้อยละ 68.09)
- 10) รู้จักการพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบโมดูล (Module) ว่าเป็นชุดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนที่สนใจเฉพาะหัวข้อสามารถเลือกเรียนได้และสามารถสะสมเวลาในการเรียนได้ (ร้อยละ 51.72)
- 11) ถ้าต้องการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนที่บอกความรู้มาเป็นผู้สอนแนะ (Coaching) ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองจะต้องจัดการเรียนการสอนด้วยการยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ร้อยละ 24.78)

6.2 สถานภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ข้อมูลด้านสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ตามความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำ ครูวิทยาลัยชุมชน คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน และคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน มีดังนี้

ตารางที่ 11 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ตามความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำ

ข้อความ	(\bar{X})	S.D.
1. ท่านรับรู้และเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน	4.22	0.808
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน	3.83	0.786
3. ท่านได้รับบริการจากวิทยาลัยชุมชนที่สะดวกรวดเร็ว	4.11	0.758
4. ท่านได้รับประโยชน์จากการบริการที่มีประสิทธิภาพของวิทยาลัยชุมชน	4.11	0.758
5. ท่านนำความรู้ที่ได้รับจากวิทยาลัยชุมชนไปประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตประจำวัน	3.94	0.873
6. ท่านมั่นใจว่าวิทยาลัยชุมชนมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน	4.06	0.725
7. ท่านสามารถตรวจสอบและซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนได้	4.11	0.583
8. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน	4.06	0.725
9. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารของวิทยาลัยชุมชน	3.94	0.639
10. ท่านมีสิทธิเสรีภาพในการได้รับบริการทางการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน	4.28	0.752
11. ท่านได้รับบริการจากวิทยาลัยชุมชนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยก	4.33	0.594
12. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมของประชาชนในการปรับปรุงการให้บริการของวิทยาลัยชุมชน	4.17	0.618
13. ท่านเป็นเครือข่ายความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน	4.17	0.857
14. ท่านมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนของวิทยาลัยชุมชน	4.39	0.502
รวม	4.12	0.713

จากตารางพบว่าสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้านและผู้เฒ่าในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)

โดยปราชญ์ชาวบ้านและผู้เฒ่าเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนของวิทยาลัยชุมชน ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ สิทธิเสรีภาพในการได้รับบริการทางการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน ($\bar{X} = 4.28$) และอันดับสุดท้ายคือการรับรู้และเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน ($\bar{X} = 4.22$) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของครูวิทยาลัยชุมชน

ข้อความ	\bar{X}	S.D.
1. ท่านรับรู้และเข้าใจในบทบาทพันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน	4.17	0.765
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน	3.79	0.867
3. ท่านรับรู้นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน	3.98	0.989
4. ท่านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามภารกิจของวิทยาลัยชุมชนและประโยชน์สูงสุดของประชาชน	4.62	0.758
5. ท่านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุดคุ้มค่ากับการใช้ทรัพยากร	4.77	0.873
6. ท่านให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้รับบริการอย่างรวดเร็ว	4.43	0.743
7. ท่านแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายรวมทั้งสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาของประชาชน	4.60	0.583

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อความ	(\bar{X})	S.D.
8. ท่านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาสามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้	4.68	0.725
9. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน	4.19	0.639
10. ท่านได้รับมอบหมายให้เป็นคณะกรรมการชุดต่างๆ เพื่อดำเนินงานแทนวิทยาลัยชุมชน	4.04	0.752
11. ท่านให้บริการประชาชนผู้รับบริการด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย	4.77	0.594
12. ท่านปฏิบัติต่อประชาชนผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ	4.77	0.618
13. ท่านยอมรับตามฉันทามติจากประชาชนเพื่อปรับปรุงการให้บริการของวิทยาลัยชุมชน	4.68	0.689
14. ท่านรับรู้นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน	4.50	0.000
รวม	4.43	0.685

จากตารางพบว่าสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของครูวิทยาลัยชุมชนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$)

โดยครูวิทยาลัยชุมชนเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุดค้ำค้ำกับการใช้ทรัพยากร การให้บริการประชาชนผู้รับบริการด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย และการปฏิบัติต่อประชาชนผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.77$) รองลงมา คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาสามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้และการยอมรับตามฉันทามติจากประชาชนเพื่อปรับปรุงการให้บริการของวิทยาลัยชุมชน ($\bar{X} = 4.68$) และอันดับสุดท้าย คือ การรับรู้นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ($\bar{X} = 4.50$) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน

ข้อความ	\bar{X}	S.D.
1. ท่านรับรู้และเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน	4.52	0.502
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน	4.52	0.786
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามภารกิจของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งประโยชน์สูงสุดของประชาชน	4.63	0.699
4. ท่านกำกับดูแลกระบวนการปฏิบัติงานของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดคุ้มค่ากับการใช้ทรัพยากร	4.48	0.758
5. ท่านสนับสนุนวิทยาลัยชุมชนให้บริการตอบสนองต่อผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วน	4.49	0.873
6. ท่านแสดงความคิดรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมาย รวมทั้งสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาของวิทยาลัยชุมชน	4.60	0.725
7. ท่านปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาสามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้	4.73	0.583
8. ท่านสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาคมทุกส่วนของวิทยาลัยชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.60	0.725
9. ท่านใช้อำนาจและหน้าที่ของกรรมการตามกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับในการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย	4.60	0.639

ข้อความ	\bar{X}	S.D.
10.ท่านปฏิบัติต่อคณาจารย์ บุคลากรและผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ	4.64	0.752
11.ท่านตัดสินใจและยอมรับตามฉันทามติของที่ประชุมคณะกรรมการ สภาวิทยาลัยชุมชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ	4.76	0.594
12.ท่านเป็นเครือข่ายความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชนในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน	4.61	0.645
รวม	4.60	0.690

จากตารางพบว่าสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$)

โดยคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การตัดสินใจและยอมรับตามฉันทามติของที่ประชุมคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ($\bar{X}=4.76$) รองลงมา คือ การปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาสามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้ ($\bar{X}=4.73$) และอันดับสุดท้ายคือ การเป็นเครือข่ายความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ($\bar{X}=4.61$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน

ข้อความ	\bar{X}	S.D.
1. ท่านมีความเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน	4.67	0.516
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน	4.67	0.817
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามภารกิจของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งประโยชน์สูงสุดของประชาชน	4.00	0.632
4. ท่านกำกับดูแลกระบวนการปฏิบัติงานของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดคุ้มค่ากับการใช้ทรัพยากร	4.50	0.548
5. ท่านสนับสนุนสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน ให้บริการตอบสนองต่อผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน	4.50	0.548
6. ท่านแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายรวมทั้งสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน	4.33	0.817
7. ท่านปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาสามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้	5.00	0.000
8. ท่านสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาคมทุกส่วนของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.33	0.516
9. ท่านใช้อำนาจ และหน้าที่ของกรรมการตามกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับในการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย	4.50	0.548
10. ท่านปฏิบัติต่อคณาจารย์ บุคลากรและผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ	4.83	0.408

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ข้อความ	\bar{X}	S.D.
11. ท่านตัดสินใจและยอมรับตามฉันทามติของที่ประชุมคณะกรรมการ วิทยาลัยชุมชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ	4.50	0.548
12. ท่านมีนโยบายในการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับ ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน	4.83	0.408
รวม	4.56	0.525

จากตารางพบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$)

โดยคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาสามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา คือ การมีนโยบายในการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และการปฏิบัติต่อคณาจารย์ บุคลากรและผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.83$) และอันดับสุดท้าย คือ การมีความเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน ($\bar{X} = 4.67$) ตามลำดับ

6.3 ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

จากแบบสอบถามปลายเปิด มีจำนวนผู้ตอบข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ควรได้รับการแก้ไข โดยนำเสนอได้ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
-----------------	---------

ด้านบุคลากร

1. บุคลากรเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับสูงแต่ขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการทำโครงการวิจัยและบริการวิชาการเพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านการวิจัยและด้านการบริหารโครงการ จึงทำให้วิทยาลัยชุมชนไม่สามารถขยายผลการดำเนินงานในวงกว้าง และดำเนินงานได้อย่างจำกัด 25
2. บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาและเป้าหมายที่แท้จริงของงานในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based) ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน 20
3. บุคลากรต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งด้านการสอนและการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based) ซึ่งต้องการความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการบริหารจัดการงบประมาณค่าใช้จ่าย 18
4. บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเนื่องจากระบบการประเมินความก้าวหน้ากับภาระงานที่ต้องปฏิบัติตามพันธกิจไม่สอดคล้องกัน 15
5. บุคลากรขาดทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชน และทักษะการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ในชุมชน 15
6. บุคลากรส่วนใหญ่ขาดการลงพื้นที่เพื่อศึกษาและนำเอาภูมิสังคมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ขาดการเชิญปราชญ์ผู้รู้ในชุมชนมาร่วมถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ ขาดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นผลให้ชุมชนไม่ได้รับการพัฒนา วิทยาลัยชุมชนไม่รู้จักความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ผลผลิตจากวิทยาลัยชุมชนจึงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และผู้สำเร็จการศึกษาไม่สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ 15
7. บุคลากรส่วนใหญ่ไม่มีวิสัยทัศน์หรือกระบวนทัศน์ของการจัดการศึกษาแบบกระแสหลักที่เป็นศึกษาศาสตร์หรือศิลปศาสตร์ ขาดศักยภาพเชิงเทคนิค 13
8. บุคลากรผู้สอนและผู้บริหารในระดับวิทยาลัยชุมชนมีช่องว่างระหว่างอายุมากเกินไป 12

9. บุคลากรมีความเข้าใจในบทบาท พันธกิจ และสถานะของวิทยาลัยชุมชนอย่างไม่
ลึกซึ้ง 10

10. บุคลากรสายผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนมีไม่เพียงพอต่อภาระงานในการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชน 10

11. บุคลากรขาดความเชื่อมั่นในองค์กรและรู้สึกไม่มั่นคงในการปฏิบัติงานร่วมกับ
วิทยาลัยชุมชน เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การมีพระราชบัญญัติ
สถาบันวิทยาลัยชุมชนขึ้น 8

12. บุคลากรมีภาระงานที่ต้องปฏิบัติในวิทยาลัยชุมชนมากจนเกินไปและไม่มีเวลา
พอที่จะลงพื้นที่เพื่อไปศึกษาปัญหาและความต้องการของพื้นที่ได้ 2

13. ค่าตอบแทนอาจารย์พิเศษอยู่ในอัตราที่ต่ำจึงทำได้แต่ผู้มีอุดมการณ์ และ
ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่เน้นเทคโนโลยี 2

ด้านการบริหารจัดการ

1. ขาดกระบวนการที่ชัดเจนในการวิเคราะห์ลักษณะและความต้องการของ
กลุ่มเป้าหมาย และการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและการจ้างงานใน
ชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ส่งผลให้การเข้าถึงและการตอบสนองความ
ต้องการของกลุ่มเป้าหมายและผู้จ้างงานทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ 18

2. ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เพราะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ
และข้อบังคับ และขั้นตอนที่มากจนเกินไปทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ยาก 10

3. ขาดการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการสู่วิทยาลัยชุมชน ทำให้เกิดปัญหา
ความไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการและความไม่อิสระ 8

4. ไม่มีอาคารสถานที่เรียนเป็นของตนเองทำให้เกิดปัญหาทางด้านการบริหารจัดการ 5

5. ขาดการสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรและมีผลประโยชน์ทับซ้อนในการบริหาร
จัดการองค์กรในระดับวิทยาลัยชุมชน 3

6. ขาดการนำประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมบริหารจัดการ และนำการ
จัดการความรู้มาค้ำหนุนการประกบการ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมี
กระบวนการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาพร้อมกัน 3

ปัญหาและอุปสรรค

ความถี่

7. กระบวนการอนุมัติหลักสูตรใหม่มีความล่าช้า ส่งผลต่อการวางแผนพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน	2
8. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในระดับวิทยาลัยชุมชนเปลี่ยนแปลงบ่อย เนื่องจากต้องเป็นไปตามวาระทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ	2
9. ขาดการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน	1
10. การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของพื้นที่	1

ด้านเครือข่ายความร่วมมือ

1. ขาดเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนในพื้นที่ และไม่สามารถระดมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ นี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม	21
2. ยังไม่สามารถระดมทรัพยากรจากภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม ซึ่งมีทุนสะสมอยู่จำนวนมากทั้งในรูปแบบของเงินทุนและทรัพยากร	19
3. ขาดพันธมิตรด้านวิชาการกับมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมถึงระบบเชื่อมต่อและส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาเข้าสู่มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรี	15
4. การประสานงานและบูรณาการระหว่างวิทยาลัยชุมชนและหน่วยงานส่งเสริมอาชีพภาคส่วนต่างๆ ยังไม่มีความชัดเจน	10
5. ขาดความร่วมมือและการยอมรับในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนทั้งจากประชาชนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ทุกภาคส่วน	10
6. ประชาชนในชุมชนไม่สามารถถึงวิทยาลัยชุมชนและไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จึงทำให้ขาดขั้นตอนในการปฏิบัติงานแล้วนำไปใช้จริงไม่เกิดผลประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นผลจากการขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนเป็นหลักสำคัญ	8
7. องค์ประกอบของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้แทนจากภาคธุรกิจซึ่งไม่มีเวลาให้การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนมากนัก	3

6.4 ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
นำเสนอได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
ด้านบุคลากร	
1. ควรกำหนดภาระงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบของวิทยาลัยชุมชน และคำนึงถึงความก้าวหน้าของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนด้วย	20
2. ควรสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ตามปรัชญาที่ว่า “สอนคนชุมชน โดยคนชุมชน ใช้จิตย้ชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน”	16
3. ผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนควรมีบทบาทในการวิเคราะห์ปัญหาและจัดทำแผนขององค์กรท้องถิ่น และแผนของระดับจังหวัดและระบบการศึกษาของจังหวัด	14
4. ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถเข้าใจบทบาทและความต้องการของชุมชน	10
ด้านการบริหารจัดการ	
1. ควรผลักดันให้พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชนมีผลบังคับใช้โดยเร็วเพื่อให้ความเป็นนิติบุคคล และมีกระจายอำนาจไปยังวิทยาลัยชุมชน มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ	21
2. ควรสนับสนุนการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชุมชนโดยการหาตลาดเพื่อกระจายสินค้าของชุมชน หรือรองรับผลิตภัณฑ์จากหลักสูตรระยะสั้น เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ทำให้ประชาชนไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐาน ปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด ด้วยการเป็นผู้นำในการสร้างต้นทุนของตนเองแก่ชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน	15
3. ควรนำแนวคิดของเศรษฐกิจเชิงสร้าง สรรค์มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชน	10
4. ควรพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะของการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถพึ่งพาตนเองได้	10
ข้อเสนอแนะ	ความถี่

5. ควรมีการเพิ่มจำนวนของข้าราชการในวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	8
6. ควรปรับปรุงหลักเกณฑ์การสรรหาผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ	7
7. ควรสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based) อย่างต่อเนื่อง และให้เป็นการทำโครงการที่เน้นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	5
8. ควรมีรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนซึ่งมาจากผู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ โดยให้มาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ของชุมชน	3
9. ควรมีการพัฒนาผู้นำชุมชน และแกนนำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ผู้นำในระดับชุมชนเป็นผู้ที่ชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	2
10. ควรมีคณะกรรมการหรือที่ปรึกษาของสภาวิทยาลัยชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านเครือข่ายนักศึกษา หรืออนุกรรมการด้านพัฒนาวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้คำแบ่งเบาภาระของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน และช่วยทำให้สภาวิทยาลัยชุมชนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ	1

ด้านเครือข่ายความร่วมมือ

1. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน และทำให้ประชาชนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีการระดมทุน ระดมความคิด ในการพัฒนาชุมชน	20
2. ควรสร้างความตระหนักให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการมีวิทยาลัยชุมชนอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น	18
3. องค์ประกอบของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ควรสรรหามาจากบุคคลที่มีจิตอาสาเพื่อเข้ามาทำงานในวิทยาลัยชุมชนอย่างแท้จริง	10

4. ควรขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนซึ่งมีโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility)	8
5. ควรส่งเสริมให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติศิษย์เก่าที่ทำคุณประโยชน์และจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าในวิทยาลัยชุมชน	5
6. วิทยาลัยชุมชนควรประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนอย่างครอบคลุมในทุกอำเภอในจังหวัดที่มีวิทยาลัยชุมชน	2
7. ควรสร้างช่องทางในการเข้าถึงชุมชนที่หลากหลาย เช่น ผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชนกลุ่มต่างๆ	2

7. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาอื่นๆ

ผู้วิจัยยังได้ศึกษาโครงการจัดทำแผนกลยุทธ์การศึกษาของวิทยาลัยชุมชนระยะ 5 ปี โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (2557) ได้นำเสนอผลการศึกษาปัญหาต่างๆ ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

7.1 เว็บไซต์มีปัญหาทางเทคนิค ไม่สามารถเปิดเข้าไปดูเว็บไซต์ได้หลายแห่ง ทำให้ขาดข้อมูลสำคัญ

7.1.1 รูปแบบเว็บไซต์ไม่มีมาตรฐาน แต่ละแห่งมีรูปแบบและโครงสร้างเว็บไซต์ที่แตกต่างกัน จึงให้ข้อมูลไม่เท่ากัน บางแห่งให้ข้อมูลมาก บางแห่งให้ข้อมูลจำกัด

7.1.2 เว็บไซต์ของวิทยาลัยชุมชนหลายแห่งขาดข้อมูลสำคัญที่ควรเปิดเผยต่อสาธารณะ ได้แก่

7.1.2.1 ข้อมูลเพื่อนักศึกษา มีรายการและรายละเอียดของหลักสูตรไม่ครบถ้วน ทั้งหลักสูตรระดับอนุปริญญา และหลักสูตรระยะสั้น ขาดรายการหลักสูตรระยะสั้นที่วิทยาลัยชุมชนจะเปิดอบรม และไม่มีปฏิทินการศึกษา/ การฝึกอบรม มีแต่ประกาศหลักสูตรที่เปิดแล้ว ไม่มีตารางการเปิดหลักสูตรระยะสั้นในอนาคต และข้อมูลเข้าถึงได้ยาก ต้องเข้าหลายชั้นหลายขั้นตอน ไม่สามารถสืบค้นได้ง่าย ข้อมูลอยู่ลึกเกินกว่าจะค้นหาได้พบ

7.1.2.2 ขาดข้อมูลสำคัญเพื่อการบริหารจัดการ เช่น จำนวนนักศึกษา จำนวนอาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษ จำนวนบุคลากรสายสนับสนุน อาคารสถานที่ (ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน)

7.1.3 ข้อมูลแต่ละแห่งขัดแย้งกันเอง ไม่เหมือนกัน เช่น ข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์เองมีความขัดแย้งกัน หรือข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์กับข้อมูลจากเว็บไซต์ภายนอก มีความขัดแย้งกัน ทั้งๆ ที่อ้างอิงจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน

7.1.4 ขาดรายงานสำคัญที่ควรเปิดเผยต่อสาธารณชน เช่น รายงานผลการดำเนินงานประจำปี รายงานการประเมินตนเอง (SAR) เป็นต้น

7.1.5 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของวิทยาลัยชุมชน มีดังนี้

7.1.5.1 นโยบายการกระจายอำนาจที่กำหนดให้วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งสามารถบริหารจัดการได้อย่างเบ็ดเสร็จทำให้สภาพการบริหารจัดการองค์กร เกิดปัญหาความไม่โปร่งใส การเล่นพรรคเล่นพวก เกิดระบบอุปถัมภ์ในการสรรหาอาจารย์ วิทยากรพิเศษประจำวิทยาลัยชุมชน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกำกับดูแล การพัฒนา การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจแก่บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง ที่ผันแปรไปตามนโยบายและวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ เรื่องต่างๆ ของสภาวิทยาลัยชุมชนและผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนที่มีความแตกต่างกัน

7.1.5.2 ทรัพยากรบุคคล ที่ยังขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีความรู้สึกไม่มั่นคงในหน้าที่การงาน และขาดความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ เพราะบุคลากรวิทยาลัยชุมชนต้องปฏิบัติงานตามคำสั่งของฝ่ายบริหารและผู้บังคับบัญชา เมื่อเกิดปัญหาทำงานผิดพลาดมักไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากผู้บริหารอย่างเต็มที่ ในขณะที่บุคลากรส่วนใหญ่เป็นอาจารย์พิเศษที่เป็นลูกจ้างหรือลูกจ้างชั่วคราว ไม่สามารถได้รับโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งต่างๆ ของวิทยาลัยชุมชน

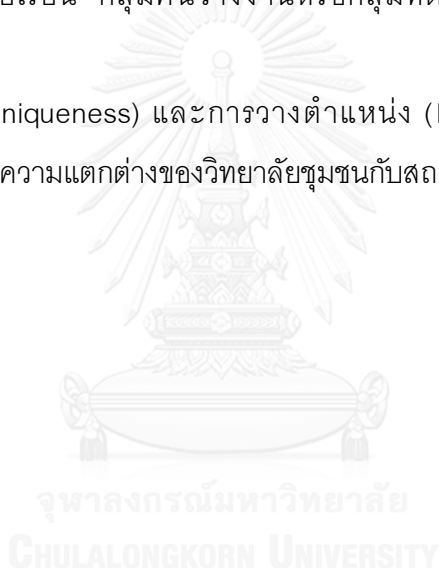
7.1.5.3 อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกที่มีความแตกต่างกันของวิทยาลัยชุมชนในแต่ละพื้นที่ พบว่า หน่วยจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในภาคเหนือส่วนใหญ่จะจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอต่างๆ ซึ่งแต่ละหน่วยตั้งอยู่ห่างไกลกันมาก และมีอุปกรณ์การเรียนการสอนน้อย ไม่ทันสมัย แตกต่างจากวิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ภาคกลางซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตัวจังหวัดที่มีความเจริญด้านต่างๆ เพราะมีโรงงานอุตสาหกรรม โรงเรียนเทศบาล วิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งมีความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนและด้านต่างๆ มากกว่าภาคอื่นๆ เดินทางสะดวก ในขณะที่วิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ภาคใต้โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ นอกจากนี้จะมีความเสี่ยงสูงด้านชีวิตแล้ว อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกก็ไม่ได้รับการสนับสนุน

8. ผลการวิเคราะห์เอกลักษณ์ของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

วิทยาลัยชุมชนได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายได้กำหนดตามเอกลักษณ์ (Uniqueness) และการวางตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชน ไว้ดังนี้

8.1 กลุ่มเป้าหมายของวิทยาลัยชุมชน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน หรือตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายนั้น วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งต้องมีการวิเคราะห์และศึกษาความต้องการของชุมชนเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการ ซึ่งแต่ละแห่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แต่โดยภาพรวมแล้วกลุ่มเป้าหมายของวิทยาลัยชุมชน ประกอบไปด้วย กลุ่มด้อยโอกาส กลุ่มชายขอบ กลุ่มคนยากจน กลุ่มผู้พิการ กลุ่มวัยแรงงาน กลุ่มวัยเรียน กลุ่มคนว่างงานหรือกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ และกลุ่มประชาชนทั่วไป

8.2 เอกลักษณ์ (Uniqueness) และการวางตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเปรียบเทียบความแตกต่างของวิทยาลัยชุมชนกับสถาบันการศึกษาประเภทอื่นๆ ไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างของวิทยาสัยชุมชนกับสถาบันการศึกษาอื่น

ประเด็น	วิทยาลัยชุมชน	การศึกษานอกโรงเรียน	สถาบันอาชีวศึกษา	สถาบันอุดมศึกษา
1. เป้าหมายในการจัดการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาตลอดชีวิต - การศึกษาเพื่อความเสมอภาค - การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ - การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาตลอดชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานส่งเสริมการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
3. ความเป็นเจ้าของสถานศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐเป็นเจ้าของและบริหารโดยชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐเป็นเจ้าของบริหารโดยรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐเป็นเจ้าของบริหารโดยรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐเป็นเจ้าของบริหารโดยรัฐ
4. ระบบการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ในระบบ - นอกกรอบ - ตามอัธยาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - นอกกรอบ - ตามอัธยาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ในระบบ 	<ul style="list-style-type: none"> - ในระบบ
5. หลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรระยะสั้น/การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต - หลักสูตรปรับปรุงพื้นฐานความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน - หลักสูตร ปวช. และปวส. - หลักสูตรอนุปริญญาด้านวิชาการและวิชาชีพ <p>เป็นหลักสูตรที่ประยุกต์กับความต้องการของชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรขึ้นมา บนพื้นฐานความต้องการผู้เรียนและความจำเป็นของชุมชน โดยสำรวจศักยภาพของชุมชนทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ตลอดจนตามความต้องการและปัญหาของชุมชนด้วยการนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นำไปพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรระยะสั้น - หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน <p>นอกกรอบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรระยะสั้น - หลักสูตร ปวช., ปวส. และปส. - หลักสูตรปริญญาตรี 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรระยะสั้น - หลักสูตรปริญญาตรี - หลักสูตรปริญญาโท - หลักสูตรปริญญาเอก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ประเด็น	วิทยาลัยชุมชน	การศึกษานอกโรงเรียน	สถาบันอาชีวศึกษา	สถาบันอุดมศึกษา
<p>6. รูปแบบการเรียนรู้</p>	<p>วิทยาลัยชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ตอบสนองการแก้ปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิต การประกอบอาชีพ ความสงบ และสันติสุขในชุมชน โดยยึดโยงกับภาคเศรษฐกิจประชาสังคมในชุมชนท้องถิ่น ภายใต้กิจกรรมโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน การวิจัยและบริการวิชาการเพื่อการยกระดับชุมชน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้คุณวุฒิเป็นวุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตรของวิทยาลัยชุมชน - การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ตอบสนองความต้องการแรงงานทักษะ และการประกอบอาชีพอิสระทั้งระดับชุมชน จังหวัด ภูมิภาค และประเทศ โดยยึดโยงกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการ ภายใต้กิจกรรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อการมีอาชีพเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการและสมรรถนะที่ได้รับับการทำงาน ประกอบอาชีพอิสระและเป็นผู้ประกอบการ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้คุณวุฒิ เป็นวุฒิบัตร หรือ ปวช. หรือ ปวส. หรือได้หนังสือรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงาน ที่ออกโดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หรือได้ประกาศนียบัตรของวิทยาลัยชุมชน - การจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา ตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลของชุมชนที่ต้องการศึกษาต่อระดับปริญญา โดยยึดโยงกับสถาบันอุดมศึกษา ภายใต้กิจกรรมของหลักสูตรการศึกษาระดับอนุปริญญา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้คุณวุฒิ เป็นอนุปริญญาตามมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการหรืออนุปริญญาวิทยาลัยชุมชน 	-	-	-

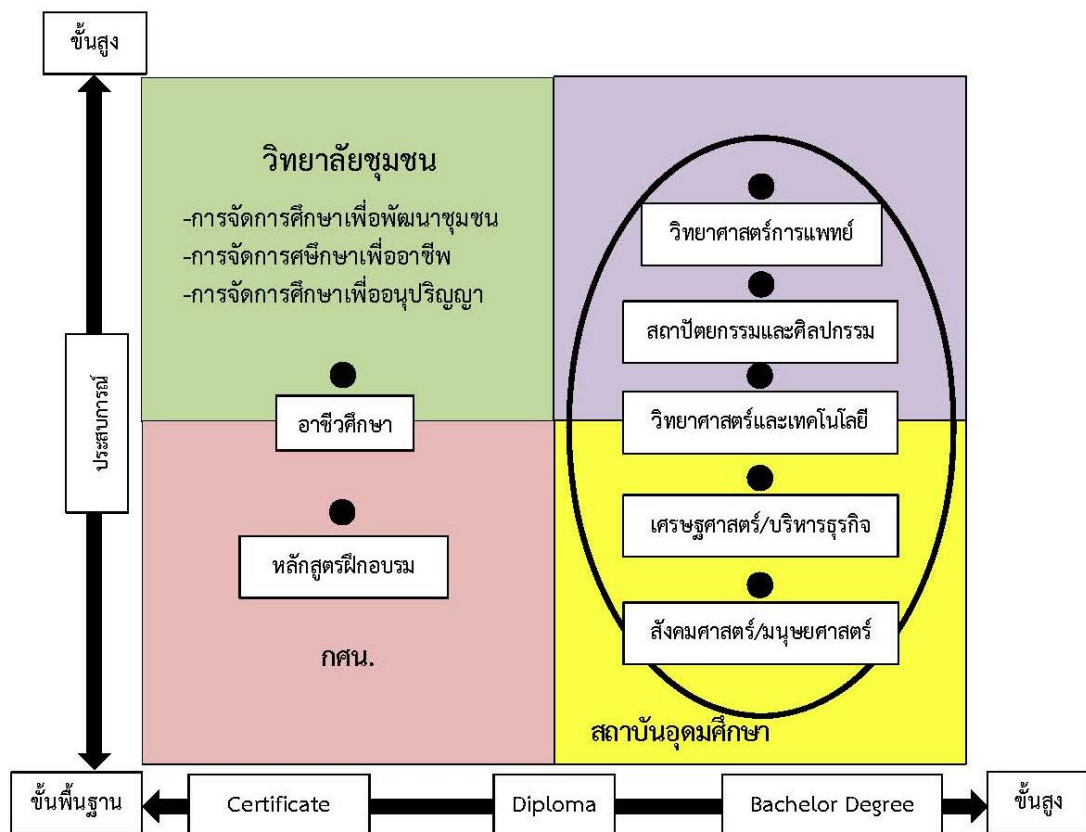
ตารางที่ 15 (ต่อ)

ประเด็น	วิทยาลัยชุมชน	การศึกษานอกโรงเรียน	สถาบันอาชีวศึกษา	สถาบันอุดมศึกษา
7. กลุ่มเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มชายขอบ กลุ่มคนยากจน และกลุ่มผู้พิการ - กลุ่มวัยแรงงาน - กลุ่มวัยเรียน - กลุ่มคนว่างงานหรือกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ - กลุ่มประชาชนทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษา ป.6 - กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 - กลุ่มประชาชนทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 - กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษา ม.6/ปวช. - กลุ่มประชาชนทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษา ม.6 หรือเทียบเท่า - กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า
8. การบริหารจัดการ	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารจัดการโดยชุมชนในรูปแบบของสหกิจวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหาร จำนวน 19 คน ที่มาจากรัฐมนตรีว่าการ (ร้อยละ 25 มาจากผู้แทนการปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องถิ่นจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด และผู้แทนศิษย์เก่ารวมกัน ร้อยละ 25 และมาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านอื่นอีก ร้อยละ 50) 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารโดยราชการส่วนกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารโดยราชการส่วนกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งโดยมี สภามหาวิทยาลัย กำกับนโยบายและติดตามการดำเนินงาน
9. การบริหารจัดการการเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการบูรณาการใช้ทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนทั้งภายใน ชุมชนและภายนอกชุมชนมาจัดการเรียนการสอน มีการจัดการศึกษาในลักษณะของเครือข่าย โดยให้วิทยาลัยชุมชนเป็นแม่ข่ายที่ประสานงานรวมทั้งจัดการศึกษาซึ่งเป็นเครือข่ายโดยใช้สถานที่จัดการเรียนการสอนจากหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เช่น ที่ทำการ อบต. วัดสถานประกอบการ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งมีสภาวิชาการเป็นคณะที่ปรึกษาด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารโดยหน่วยงานรัฐ คือ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัด และศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารโดยหน่วยงานของรัฐ หรือสถาบันการศึกษา อาชีวศึกษาที่ประกอบด้วย สถาบันและวิทยาเขตต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - บริหารโดยหน่วยงานของรัฐ

ตัวย่อ วท. = วิทยาลัยเทคนิค, วดศ. = วิทยาลัยอาชีวศึกษาและวิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ, วชท. = วิทยาลัยเกษตรกรรม, วทก. = วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ,

วป. = วิทยาลัยสารพัดช่าง, วภ. = วิทยาลัยการอาชีพ

ส่วนการวางตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชน จากการศึกษาข้อมูลเอกสารของวิทยาลัยชุมชนที่ผ่านมา พบว่า การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน มีลักษณะของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งตรงคนอยู่ในพื้นที่ เพื่อไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นเสมือนลู่วิ่งมาราธอนไม่หยุดท้าย โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก เป็นกลุ่มประชากรวัยแรงงานอายุเฉลี่ย 22 ปีขึ้นไป และเสริมด้วยผู้ขาดโอกาสเข้าศึกษาในระบบจารีต (การศึกษาในระบบ) กระบวนการเรียนรู้มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้เรียน ให้คิดเป็นทำเป็นและสร้างปัญญาเป็น โดยมีการจัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมในเรื่องที่ชุมชนต้องการและเสริมสร้างให้เกิดนวัตกรรมในชุมชน ซึ่งในการกำหนดวางตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชนนี้ เกิดจากการระดมความคิดของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของวิทยาลัยชุมชน และประชาชนทั่วไป ได้รู้จักและเข้าใจวิทยาลัยชุมชนอย่างแท้จริง โดยวิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีเอกลักษณ์ (Uniqueness) และมีความสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุดมศึกษา ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 13 การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชน

หลักการของวิทยาลัยชุมชน คือ ...“สอนคนชุมชน โดยคนชุมชน ใช้โจทย์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชน”... (กฤษณพงศ์ กีรติกร, 2555) จากภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่า วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้พื้นฐานซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย และตรงตามความต้องการตามบริบทของชุมชนนั้นๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความชำนาญเฉพาะด้านสูง ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงทั้งในและนอกห้องเรียน สภาพปัจจุบันของวิทยาลัยชุมชน คือ มีวิทยาลัยชุมชนที่ได้ประกาศจัดตั้งจนมาถึงช่วงพัฒนาชุมชนเข้มแข็งมาแล้วจำนวน 20 แห่ง ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีสถาบันอุดมศึกษาและตั้งอยู่ในจังหวัดชายแดน เช่น ตาก แม่ฮ่องสอน ยะลา นราธิวาส และปัตตานี เป็นต้น โดยมีหลักสูตรเปิดสอนในระดับต่ำกว่าปริญญา หรืออนุปริญญา และหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งหลักสูตรเหล่านี้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน สำหรับสถาบันอาชีวศึกษานั้น ถือเป็นสถาบันการศึกษาที่เน้นการให้ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เชิงวิชาชีพ เพื่อพัฒนากำลังคนระดับฝีมือที่ตอบสนองต่อภาคการผลิตและบริการของประเทศ ส่วนหลักสูตรฝึกอบรมต่างๆ ที่จัดโดยหน่วยงานในกระทรวงต่างๆ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมพัฒนาชุมชน และอื่นๆ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นความรู้และประสบการณ์ขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างอาชีพให้กับประชาชนทั่วไป และสถานประกอบการในพื้นที่นั้นๆ หรือสร้างผู้ประกอบการอิสระ เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ จะพบว่า สถาบันอุดมศึกษาทั่วไปต่างมุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้ขั้นสูงเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีทั้งสาขาที่ไม่เน้นประสบการณ์สูงมากนัก เช่น ทางด้านสังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์/เศรษฐศาสตร์ ในขณะที่บางสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่เน้นทั้งทางด้านความรู้และประสบการณ์ขั้นสูง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรายชื่อศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในพื้นที่ของวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง ไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 ศูนย์การศึกษาออกระบบโรงเรียน สถาบันอาชีวศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในพื้นที่ของวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง

วิทยาลัยชุมชน	สถาบันอาชีวศึกษา				สถาบันอุดมศึกษา				
	วท.	วอศ.	วชท., วทก., วป.	วช.	วท.	วช.	ม.ราชภัฏ	มทร.ราชมงคล	ส.การพลศึกษา
1. แม่ฮ่องสอน	กคน.จังหวัดแม่ฮ่องสอน	-	-	-	วท.ฉิมพราชินี แม่ฮ่องสอน วท.แม่ละเรียง	-	ม.ราชภัฏเชียงใหม่ (วิทยาเขต แม่ฮ่องสอน)	-	-
2. น่าน	กคน.จังหวัดน่าน	-	-	วชน่าน	วท.ปัว วท.เชียงสา	-	-	มทร.ล้านนา (วิทยาเขตน่าน)	-
3.แพร่	กคน.จังหวัดแพร่	วอศ.แพร่	วชท.แพร่	วช.แพร่	วท.สอง	แม่โจ้-แพร่เฉลิมพระ เกียรติ ม.มหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย	ม.ราชภัฏอุตรดิตถ์	-	-
4.ตาก	กคน.จังหวัดตาก	-	วชท.ตาก	วช.ตาก	วท.แม่สอด วท.บ้านตาก	-	-	มทร.ล้านนา (วิทยาเขตตาก)	-
5. พิจิตร	กคน.จังหวัดพิจิตร	-	วชท.พิจิตร	วช.พิจิตร	-	-	-	-	-
6. อุทัยธานี	กคน.จังหวัดอุทัยธานี	-	วชท.อุทัยธานี	วช.อุทัยธานี	-	-	-	-	-
7. สมุทรสาคร	กคน.จังหวัดสมุทรสาคร	-	-	-	วท.บ้านแพ้ว	-	-	-	ส.การพลศึกษา (วิทยาเขต สมุทรสาคร)
8. สระแก้ว	กคน.จังหวัดสระแก้ว	-	วชท.สระแก้ว	-	วท.วังน้ำเย็น	มบูรพา (วิทยาเขต สารสนเทศสระแก้ว)	-	-	-
9. ตราด	กคน.จังหวัดตราด	-	-	-	วท.เบ็ญ	ศูนย์บริการ การศึกษา มสธ. การศึกษา	-	-	-
10. บุรีรัมย์	กคน.จังหวัดบุรีรัมย์	-	วชท.บุรีรัมย์	วช.บุรีรัมย์	วท.นางรอง	-	ม.ราชภัฏบุรีรัมย์	-	-
11.หนองบัวลำภู	กคน.จังหวัดหนองบัวลำภู	-	-	-	วท.ศรีบุญเรือง	ม.ราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	-	-	-

ตารางที่ 16 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	กคณ.	สถาบันอาชีวศึกษา				สถาบันอุดมศึกษา			
		วท.	วอศ.	วชท., วทท., วป.	วช.	วท.	ม.ราชภัฏ	มทร.ราชวมงคล	ส.การพลศึกษา
12. อโยธยา	กคณ.จังหวัดอโยธยา	วท.อโยธยา	-	วชท.อโยธยา	-	วท.สิงหนคร	มทร.รัตนโกสินทร์	-	-
13. บุคคานาร	กคณ.จังหวัด บุคคานาร	-	-	-	-	วท.นวมินทรราชินี บุคคานาร	ม.อุบลราชธานี (วิทยาเขต บุคคานาร)	-	-
14. ระนอง	กคณ.จังหวัดระนอง	วท.ระนอง	-	วชท.ระนอง	-	วท.กระบี่	-	-	-
15. สตูล	กคณ.จังหวัดสตูล	วท.สตูล	-	วชท.สตูล	-	วท.ละงู	-	-	-
16. พังงา	กคณ.จังหวัดพังงา	วท.พังงา	-	วชท.พังงา	-	วท.ท้ายเหมือง	-	-	-
17. สงขลา	กคณ.จังหวัดสงขลา	วท.หาดใหญ่ วท.ระแงะ	วอศ. สงขลา	วชท.สงขลา วป.ศิลปสถานท์ วทท.สิงหนคร	วช.สงขลา	วท.แหลมปะชัง ราชบุรีนิกร วท.นาทวี วท.สมเด็จพระเจ้า พระโศภะ	ม.ทักษิณ ม.สงขลาครินทร์	มทร.ศรีวิชัย	-
18. ยะลา	กคณ.จังหวัดยะลา	วท.ยะลา	วอศ. ยะลา	-	วช.ยะลา	วท.เบตง วท.รามัน	-	ม.ราชภัฏยะลา	ส.การพลศึกษา (วิทยาเขตยะลา)
19. ปัตตานี	กคณ.จังหวัดปัตตานี	วท.ปัตตานี	วอศ. ปัตตานี	วชท.ปัตตานี	-	วท.ปัตตานี	ม.สงขลาครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)	-	-
20. นราธิวาส	กคณ.จังหวัด นราธิวาส	-	-	-	วช.นราธิวาส	วท.สุโขทัย-โลก นครินทร์	ม.นราธิวาสราช นครินทร์	-	-

ตัวย่อวท. = วิทยาลัยเทคนิค, วอศ.= วิทยาลัยอาชีวศึกษาและวิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ, วชท. = วิทยาลัยเกษตรกรรม, วทท. = วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ,

วป. = วิทยาลัยประมง, วช.= วิทยาลัยสารพัดช่าง, วท.= วิทยาลัยการอาชีพ

ตอนที่ 2 บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. การถอดบทเรียนจากวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ

วิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา มีพัฒนาการการจัดการศึกษามากกว่า 100 ปี เป็นระบบที่กำเนิดในยุคที่อุตสาหกรรมกำลังขยายตัว โดยมีภารกิจหลักในยุคนั้น คือ การป้อนแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมให้เพียงพอ ทันเวลา และทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด โรคพิษสุราเรื้อรัง การตั้งครุภักในแม่วัยรุ่น เป็นต้น แต่ปัจจุบันระบบวิทยาลัยชุมชนของประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นภารกิจการส่งต่อนักศึกษาเข้าสู่มหาวิทยาลัย (Transfer Education) และหลักสูตรการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ระบบวิทยาลัยชุมชนนับเป็นประตูเปิดรับชาวอเมริกันเข้าสู่การศึกษาอย่างกว้างขวาง วิทยาลัยชุมชนมีอยู่ทุกที่ทั้งในเมืองและชนบท ทำให้รัฐบาลสามารถรับประกันต่อประชาชนได้ว่า ทุกคนสามารถเข้าถึงระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ โดยมีระบบวิทยาลัยชุมชนรองรับ จึงกล่าวได้ว่าระบบวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกามีบทบาทสำคัญต่อระบบอุดมศึกษาของประเทศ เนื่องจาก (1) เป็นระบบการส่งต่อนักเรียนจากระดับมัธยมศึกษาเข้ามาสู่วิทยาลัยชุมชน 2 ปีก่อนเข้าสู่มหาวิทยาลัย เพื่อเรียนเพิ่มอีกเพียง 2 ปี (2) เป็นระบบที่จัดให้นักศึกษาได้ใช้ชีวิตระหว่างศึกษาอยู่ในชุมชนได้จนกว่าจะสำเร็จการศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา 2 ปี ก่อนที่จะเข้าไปสู่เมืองใหญ่เพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยหลักในชั้นปีที่ 3-4 และ (3) มหาวิทยาลัยต้องการรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนเข้าศึกษาต่อ เพราะนักศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนมีความพร้อมและมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งที่ร่วมมือกับทางวิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีความพร้อมก่อนเข้าศึกษาต่อในชั้นปีที่ 3-4

วิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซีย มีพัฒนาการการจัดการศึกษาเพียง 10 ปีเท่านั้น โดยมุ่งเน้นที่การฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เพื่อเข้าสู่อาชีพ และเน้นการเรียนรู้ออกนอกชีวิตแก่ประชาชนทุกระดับในสังคม เพื่อยกระดับทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียนและครอบครัว โดยมีทิศทางการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาแห่งชาติ 2020 และแผนปฏิบัติการอุดมศึกษา ระยะที่ 2 (คส. 2011-2015) ทำให้วิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซียเป็นระบบที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน และรัฐบาลให้การสนับสนุนวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้มีความเข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ (1) ขยายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้กับประชาชนมากขึ้น (2) จัดหลักสูตรการอบรม เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน (3) สร้างวัฒนธรรมการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อสนับสนุนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของ

ชุมชน (4) ปลูกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (5) ขยายและเพิ่มความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และหน่วยงานอื่นๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยได้หวน มีพัฒนาการการจัดการศึกษามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 มุ่งเน้นให้วิทยาลัยชุมชนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และสร้างสังคมพลเมือง โดยการพัฒนาประชาชนให้มีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เพื่อให้เกิดการระดมทุนทางสังคมที่อยู่ในชุมชน ซึ่งมีหลักสูตรและเนื้อหาที่มุ่งเน้นการสร้างอาชีพ และสร้างสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชนและเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน โดยผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่ มีพื้นฐานทางการศึกษาที่ดีซึ่งสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป โดยผู้เรียนต้องการเรียนรู้และมีความสนใจเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะชีวิตมากกว่าเนื้อหาอื่นๆ ในหลักสูตร

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบจุดเน้นของวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบจุดเน้นของวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ

ประเด็น	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศมาเลเซีย	ประเทศไทย
จำนวนวิทยาลัยชุมชน (แห่ง)	1,600	72	78
จำนวนนักศึกษาทั้งหมด (คน)	5,000,000	100,000	210,0000
จุดเน้น	เน้นการเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อส่งต่อนักเรียนไปสู่มหาวิทยาลัย	เน้นการฝึกอบรมอาชีพที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต	เน้นการขับเคลื่อนสังคมระดับชุมชนด้วยการศึกษาและให้โอกาส สร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของชุมชน

จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับพัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งมีจุดเน้นที่แตกต่างกันไปตามหลักการ เหตุผล และบริบทในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนของแต่ละประเทศ และมีจุดเน้นที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมในระดับพื้นที่ของแต่ละประเทศ สำหรับพัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยไม่สามารถที่จะนำบทเรียนของประเทศใดประเทศหนึ่งมาใช้เป็นต้นแบบได้ เนื่องจากสภาพความต้องการ และพัฒนาการการเข้าถึงการศึกษาในระบบ สภาพพื้นที่และสภาพสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นผลให้ปรัชญาและหลักการการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยมีจุดเน้นที่แตกต่างจากประเทศดังกล่าวมาก พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยปัจจุบันเป็นช่วงของศตวรรษที่ 2 ได้มีรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่พัฒนาต่อยอดจากโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน โดยนำมาปรับปรุงเพื่อให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับการนำไปประกอบอาชีพ ซึ่งเริ่มจากการวิเคราะห์ชุมชน ทำแผนร่วมกับชุมชน จัดทำแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ โดยรูปแบบที่ 1 ถือเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน ตอบสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น มีความยืดหยุ่นหลากหลาย ไม่ทับซ้อนกับหน่วยงานอื่น ตอบสนองความต้องการด้านสังคมและเศรษฐกิจ สร้างผู้ประกอบการ เกิดรายได้ และที่สำคัญคือ สร้างความสงบและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับชุมชน

รูปแบบที่ 2 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นการจัดการศึกษาที่พัฒนาประชาชนในชุมชน และท้องถิ่นให้มีอาชีพที่แท้จริง โดยไม่มุ่งเน้นที่อนุปริญญาหรือปริญญาบัตร แต่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะที่สามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพที่มีอยู่ หรือที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยดำเนินการพัฒนาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะซึ่งมีระบบของชุดการเรียนรู้ (Modular Curriculum) ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติจริงในระหว่างการเรียนรู้ และเมื่อเรียนเสร็จแล้วผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ของโมดูลที่เรียนรู้ได้ โดยการจัดหลักสูตรในลักษณะนี้จะทำให้การเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชนมีคุณภาพและได้มาตรฐาน และมีการประเมินสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพโดยทางสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนให้การส่งเสริมและสนับสนุนวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อผลิตกำลังคนที่ตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาประเทศ โดยมีสภาวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้กำหนดนโยบายให้วิทยาลัยชุมชนจัดทำหลักสูตรในลักษณะของโมดูลเพื่อผลิตบุคลากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่

รูปแบบที่ 3 การจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา เป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่วิทยาลัยชุมชนได้ดำเนินการมาตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง โดยในการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญามุ่งเน้นที่การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญา ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับปรุงคุณภาพ มาตรฐานและกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาให้ชัดเจน รวมทั้งสร้างอัตลักษณ์ของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน มีระบบของธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) โดยการจัดให้มีระบบการเทียบโอนระดับผลการศึกษา และให้สภาวิทยาลัยชุมชนมีนโยบายให้วิทยาลัยชุมชนดำเนินการประเมินหลักสูตรที่ได้มีการจัดการเรียนการสอนมาแล้วเกินกว่า 5 ปี เพื่อตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพว่าหลักสูตรเหล่านั้นสมควรจะมีการจัดการเรียนการสอนต่อไปหรือควรปรับปรุงอย่างไร

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนของวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แนวทางการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนของวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ

รูปแบบการจัด การศึกษา ของวิทยาลัยชุมชน	บทเรียนจากวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ
รูปแบบที่ 1 การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	วิทยาลัยชุมชนในประเทศไต้หวัน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อค้ำประกันถึงประโยชน์ใน การทำงานหลังสำเร็จการศึกษาและยังมีการเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนเข้ากับบริบท ของชุมชน เป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Education) โดยเป็นส่วน หนึ่งของระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ชุมชนและท้องถิ่นได้รับ การพัฒนาอย่างหลากหลาย ยืดหยุ่น คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น เพราะมี รายได้เพิ่มขึ้น และเกิดผู้ประกอบการขึ้นในชุมชน นำมาซึ่งความสงบสันติสุขของ ชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยสามารถเรียนรู้ประสบการณ์ในด้านการ ให้บริการหลักสูตรอบรมทักษะที่หลากหลายเพื่อปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีพของ ชุมชน การสร้างวัฒนธรรมการเป็นผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ชุมชน การปลูกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและ สร้างเสริมความรู้ใหม่ๆ การขยายและเพิ่มความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อพัฒนาฝึกอบรมทักษะการทำงานและ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชน
รูปแบบที่ 2 การศึกษา เพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ)	วิทยาลัยชุมชนในประเทศมาเลเซีย เป็นการจัดหลักสูตรการศึกษาร่วมกับสถาบัน อุดมศึกษา ภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้หน่วยงานที่ ให้คำปรึกษาในด้านความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนและผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น มีหลักสูตรที่ช่วยฝึกทักษะหรือฝึกทักษะใหม่เพื่อพัฒนาทักษะให้กับคนงานที่มี ทักษะพื้นฐานไม่เหมาะสมกับการทำงานได้มีทักษะใหม่ๆ มีการจัดตั้งศูนย์การ รับรองมาตรฐาน (Accreditation Centre) ในวิทยาลัยชุมชน มีการส่งเสริมการเป็น ผู้ประกอบการและกรรมกรมีงานทำของผู้ที่สำเร็จการศึกษารวมทั้งการสร้างโดยวิธีการ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) และระบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และ คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่สูงขึ้นสำหรับวิทยาลัยชุมชน
รูปแบบที่ 3 การศึกษาเพื่อ อนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา)	วิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมี คุณภาพและได้มาตรฐาน สำหรับการศึกษาคือต่อในสถาบันอุดมศึกษา โดยการ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของนักศึกษาในหลักสูตรอนุปริญญาสาขาต่างๆ และ อาจดำเนินการด้วยการขยายการเข้าถึงการอบรมทักษะและเพิ่มช่องทางการเข้าสู่ สถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนการทำข้อตกลงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้าง ความร่วมมือทางการศึกษาให้กับผู้เรียนได้เข้าสู่การศึกษาหลักสูตรปริญญาใน สถาบันอุดมศึกษาต่อไป

2. การสังเคราะห์บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ผลการสังเคราะห์บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดทำขึ้น ระหว่างปี พ.ศ. 2522–2556 จำนวน 30 รายการ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ (Academic Documents) ประกอบด้วยหนังสือ สิ่งพิมพ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เอกสารการสร้างความร่วมมือด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ รายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยชุมชน รายงานประจำปี รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกและรายงานการประเมินโครงการ และเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Documents) ประเภทข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนของ วิจิตร ศรีสอ้าน และวิจิตร จันทรานุกูล (2522) ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2522) ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2544) สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน (2553) และสมาคมวิทยาลัยชุมชนอเมริกา (2553) โดยพบว่า บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยจะมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

2.1 บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามเป้าหมาย ประกอบด้วย

2.1.1 **การศึกษาตลอดชีวิต** มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการฝึกฝนมนุษย์อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด จนทำให้เกิดความรู้ที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีขึ้น มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงของมนุษย์ที่ช่วยให้ได้รับความเป็นจริงในโลกเกี่ยวกับผู้อื่นและเกี่ยวกับตนเอง สามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา โดยมีหลักการสำคัญ คือ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อการทำงาน การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อการเป็นมนุษย์ เป็นต้น

2.1.2 **การศึกษาเพื่อความเสมอภาค** มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพเพื่อคนนอกวัยเรียนหรือวัยทำงานและผู้สูงอายุให้มีสิทธิและโอกาสเสมอภาคในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นคุณสมบัติในด้านต่างๆ ของบุคคล เช่น ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพอื่นๆ โดยแต่ละบุคคลจะมีคุณสมบัติเฉพาะตัว ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน วิทยาลัยชุมชนจึงจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เพื่อช่วย

ส่งเสริมหรือปรับฐานความรู้บางด้านให้ผู้เรียนมีโอกาสและสมรรถนะที่เท่าเทียมกัน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเองก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของวิทยาลัยชุมชนต่อไป

2.1.3 การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถประกอบอาชีพที่มีอยู่หรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยวิทยาลัยชุมชนจัดให้มีการเรียนรู้จากหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ และการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ตระหนักรู้ในการทำงานจริง การเรียนรู้ในการตัดสินใจ และการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง โดยการฝึกทักษะจริงจากสถานการณ์จริงจนเกิดทักษะการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา และบูรณาการกับการทำงานในสาขาอาชีพต่างๆ ได้ มีการประเมินความสามารถเป็นรายบุคคลโดยอิงมาตรฐานการทำงานตามที่กำหนดไว้

2.1.4 การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นพัฒนาอย่างสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ให้มีความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรของชุมชนและความสามารถของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (TQF) เพื่อให้เกิดทักษะเชิงปัญญา และเชิงปฏิบัติ ทักษะดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะชีวิตที่ชี้นำตนเอง และการมีจิตสำนึกต่อโลก ตลอดจนมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นและอารยประเทศได้

2.2 บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย

2.2.1 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้และอาชีพที่มั่นคง มีสันติสุขช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน และมีพลังแห่งการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องโดยเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะที่วิทยาลัยชุมชนเป็นตัวเชื่อมระหว่างอนุปริญญา กับปริญญา และฐานการพัฒนาระหว่างชุมชนกับสังคมใหญ่ของประเทศ ซึ่งวิทยาลัยชุมชนต้องพัฒนาให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนมีความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างชัดเจน และจะต้องทำให้ประชาชนในชุมชน มีระบบการเรียนรู้ ต่อยอดและเทียบโอนความรู้เข้าสู่มาตรฐานที่ต้องการ และดำรงชีวิตที่มีคุณค่าใน

ชุมชนได้ต่อไป โดยใช้วิทยาลัยชุมชนเป็นกลไกในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีความยืดหยุ่นสูงและพัฒนากำลังคนที่เน้นความสามารถในการทำงานได้

2.2.2 การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน เป็นการวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน วิจัยสถาบันเพื่อพัฒนาการบริหารดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน และวิจัยชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยมีกิจกรรมการวิจัยฐานชุมชน หรือการวิจัยชุมชนที่มุ่งเน้นให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผนและทำการวิจัย เพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบ โดยมีการเรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านการปฏิบัติการจริงอย่างมีส่วนร่วม เพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง เป็นกระบวนการทำงานอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจโดยผลที่คาดหวังจากการวิจัยไม่เน้นการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ แต่เน้นการสร้างกระบวนการวิจัยให้เป็นเครื่องมือเพิ่มพลัง หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนหรือชุมชน เพื่อให้สามารถสร้างกลไกในการแก้ปัญหาของชุมชนในปัจจุบันและพร้อมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้คนในชุมชนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้และชี้้นำการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.2.3 การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เป็นการบริการทางวิชาการในรูปของหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และงานบริการทางวิชาการอื่นๆ โดยให้โอกาสทางการศึกษาและฝึกอบรมในหลักสูตรและสาขาวิชาที่สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้มีความรู้และทักษะไปประกอบอาชีพและศึกษาต่อได้ ซึ่งเป็นการจัดฝึกอบรมให้แก่ปัจเจกบุคคล และชุมชน โดยคาดหวังว่าการจัดหลักสูตรระยะสั้นๆ จะทำให้การตอบสนองความต้องการในการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตของปัจเจกบุคคลและชุมชนได้ทันและเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยมีหลักสูตรระยะสั้นที่จัดให้บริการ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มคอมพิวเตอร์ กลุ่มพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพของชุมชน กลุ่มภาษา และกลุ่มสุขภาพ ซึ่งมีการเก็บค่าธรรมเนียมการฝึกอบรมระยะสั้นทั่วไปชั่วโมงละไม่เกิน 5 บาท เพื่อพัฒนาอาชีพโดยเน้นให้ประกอบอาชีพได้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเน้นตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถเทียบโอนความรู้ได้ ส่วนการพัฒนา ศักยภาพพื้นฐานนักศึกษาเป็นระบบที่ช่วยให้ผู้เรียนมีศักยภาพเพียงพอต่อการเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชน โดยให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้จนสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ซึ่งได้มีการหลักสูตร

พัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการระดมผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และให้วิทยาลัยชุมชนเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการพัฒนาของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ โดยวิทยาลัยชุมชนสามารถจัดหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมความต้องการของผู้เรียนได้ ประกอบด้วยรายวิชาหลัก คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีวิชาสังคม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทและความฉลาดทางสังคม อีกทั้งยังมีการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางทางวิชาการของชุมชน

2.2.4 การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน เป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูสืบสานเผยแพร่ ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชนไปตลอดกาล โดยการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนนั้น วิทยาลัยชุมชนได้ดำเนินการจัดการความรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรม อันได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นเมือง และอาหารประจำท้องถิ่น ซึ่งวิทยาลัยชุมชนมีหน้าที่ในการบ่งชี้ความรู้ เพื่อให้รู้ว่าคุณค่าหลักคืออะไร อยู่ที่ไหนและยังขาดอะไร สร้างและแสวงหาความรู้ เพื่อให้รู้ว่าจะหาความรู้มาได้อย่างไรและจะสร้างความรู้ได้อย่างไรประมวลและกลั่นกรองความรู้ เพื่อปรับปรุง เนื้อหา ภาษาและรูปแบบของข้อมูลจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อจัดหมวดหมู่และเก็บเป็นระบบของความรู้ เข้าถึงความรู้ เพื่อกำหนดวิธีการเข้าถึงความรู้ที่จัดเก็บไว้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อกำหนดวิธีการและช่องทางการถ่ายทอดความรู้ และเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ภายในชุมชน และสร้างให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน

2.3 บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย

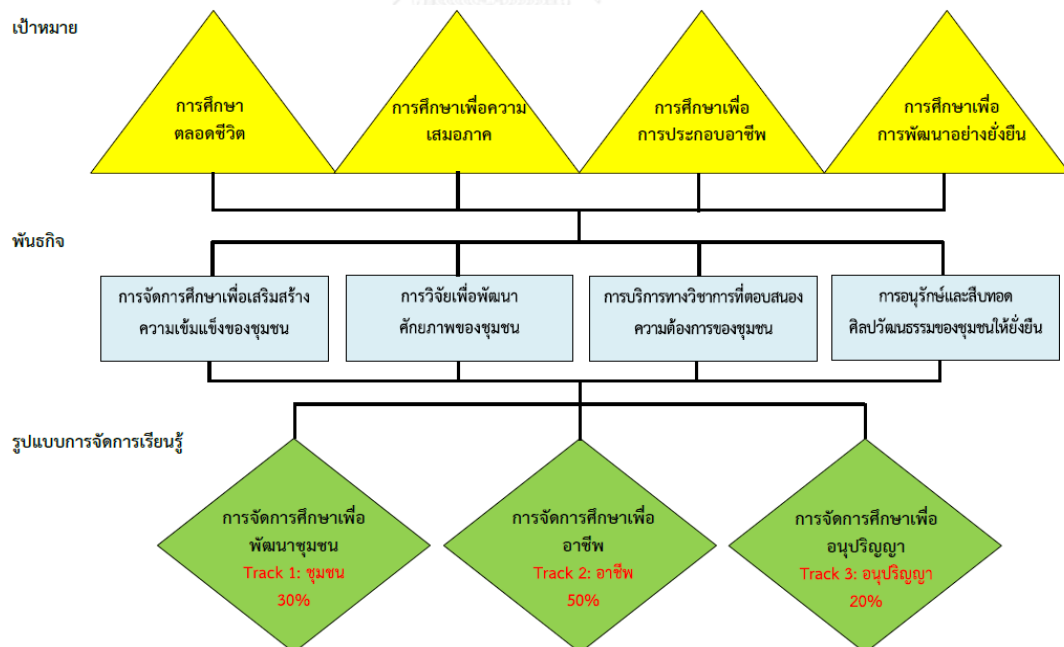
2.3.1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ใช้หลักการจัดการศึกษาที่อยู่พื้นฐานของการกระจายอำนาจให้องค์ในชุมชนมีส่วนร่วม มีการบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษา ชุมชนมีอิสระในการคิดแผนงานและกิจกรรมการเรียนรู้ตามความหลากหลายของบริบทท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ยืดหยุ่น คล่องตัว จัดการศึกษาบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้จากการปฏิบัติ เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมีผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางเพศอายุ และวัย และมีกิจกรรมที่ไม่ทับซ้อนกับหน่วยงานอื่น รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการทั้งมิติ

เศรษฐกิจ และสังคม มิติการสร้างผู้ประกอบการ การสร้างเสริมรายได้ และความสงบและสันติสุขในชุมชน ซึ่งวิทยาลัยชุมชนให้นำหน้าที่ในการนำไปสู่การปฏิบัติ

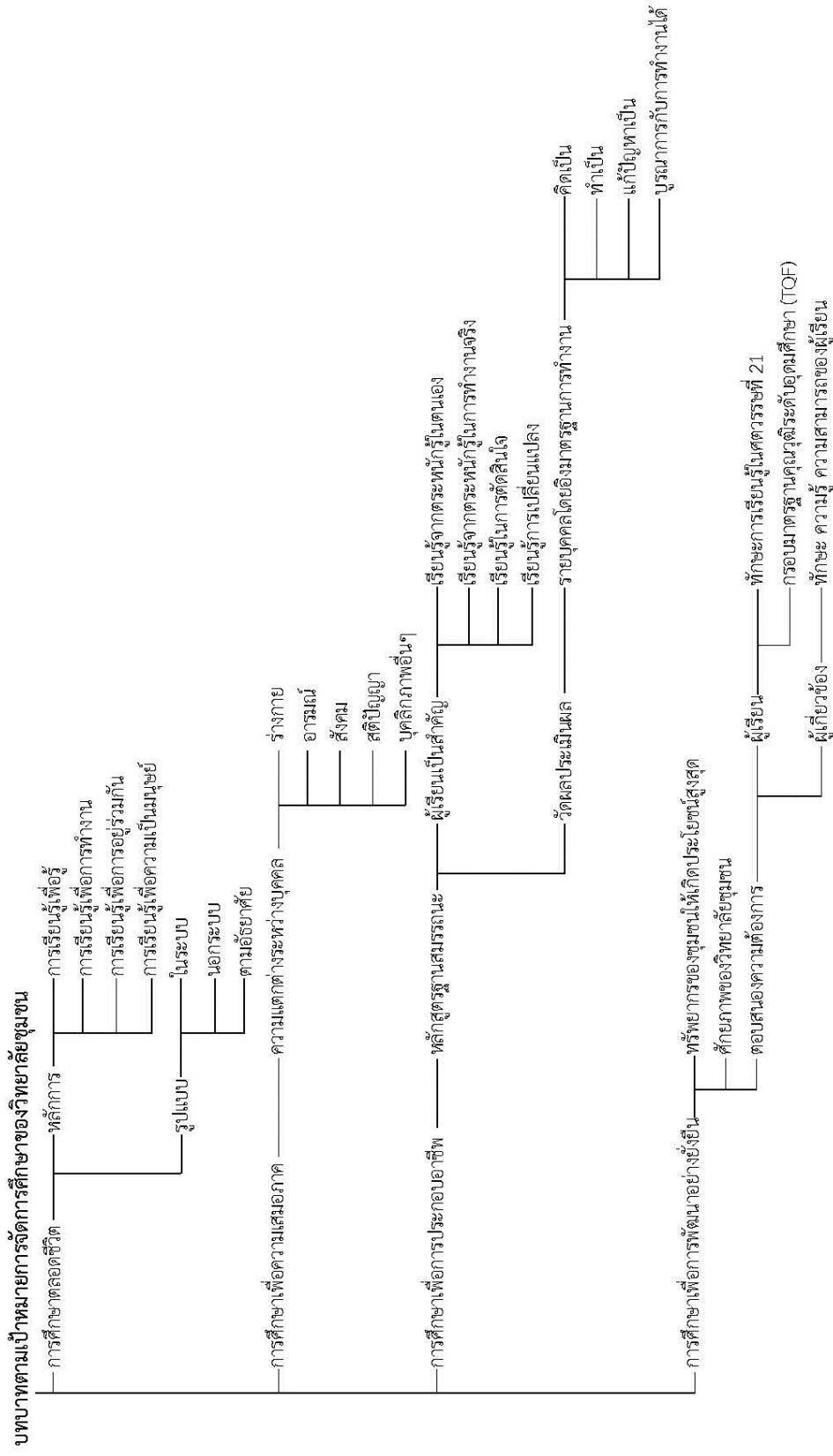
2.3.2 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) ใช้หลักการจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสใหม่ๆ ในอาชีพให้กับชุมชน โดยมีการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกัน เพื่อนำเอาความต้องการมาพัฒนาเป็นอาชีพ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่สามารถประกอบอาชีพที่มีอยู่หรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

2.3.3 การจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) ใช้หลักการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลที่ต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญา โดยมีการปรับปรุงคุณภาพ มาตรฐาน และกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอนุปริญญาให้ชัดเจน สร้างอัตลักษณ์ของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน และจัดระบบการเทียบโอนผลการศึกษจากระบบการศึกษาและฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) เพื่อสร้างความยืดหยุ่นให้แก่ระบบวิทยาลัยชุมชน

ผู้วิจัยสังเคราะห์บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามเป้าหมายได้ดังภาพและตารางต่อไปนี้

ภาพที่ 14 บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ภาพที่ 15 เตนโดรแกรม “บทบาทตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน”

ตารางที่ 19 การสังเคราะห์บทบาทการเสริมสร้างความเป็นเลิศของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน

<p>วิศิตร ศีลธำ และ วิศิตร จันทรากุล (2522)</p>	<p>ไพฑูริย์ สีนารถัน (2522)</p>	<p>ทองอิทธิพร วงศ์โสธร (2544)</p>	<p>สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน (2553)</p>	<p>สมาคมวิทยาลัยชุมชนอเมริกา (2553)</p>	<p>บทบาทของวิทยาลัยชุมชน</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ทำให้บุคคลมีความก้าวหน้าและรวมกันเป็นพลัง • ปลูกฝังและส่งเสริมให้บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ รู้วิถีชีวิตที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม • เติบโตไปพร้อมกับชุมชน • พัฒนาให้คนให้กับท้องถิ่นหรือภูมิภาค • ส่งเสริมความรู้และทักษะโดยมุ่งเน้นด้านประกาศนียบัตร • ส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีกว่าเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> • จัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน • มีความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังทัศนคติของการเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบ มีแนวคิดความอ่าน มีความรับผิดชอบ และมีเหตุผล มีวินัย และมีความคิดเป็นของตนเอง • สร้างคนดีให้กับสังคม โดยการจัดและดำเนินกิจกรรมให้คนตั้งใจและยึดถือรวมพลังกันปฏิบัติในแนวทาง ของเหตุผล สติปัญญาด้วยตัวเองในลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับสังคมด้วยหรือไม่นับ • สร้างโอกาสให้บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับความรู้ ได้รับการศึกษาในระดับสูงอย่างทั่วถึง 	<ul style="list-style-type: none"> • เน้นการฝึกทักษะและการให้ความรู้ ความเข้าใจในอาชีพนั้นๆ เพื่อพองานประกอบอาชีพได้ เช่น หลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล หลักสูตรผู้ช่วยทันตแพทย์ • มีความรอบรู้เกี่ยวกับงาน มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ สามารถศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ • มีความรู้และทักษะในระดับช่างเทคนิคตามสาขาอาชีพ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน • สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี • สามารถประกอบอาชีพและศึกษาต่อได้ด้วย 	<ul style="list-style-type: none"> • ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข • เป็นกำลังคนของภาคการผลิตจริงในท้องถิ่น และเป็นกำลังคนที่มีความรู้ • เป็นคนดี มีหลักวิชา มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ • เป็นผู้รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อความหมายได้มี • มีกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงาน สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชน และสถานประกอบการ • มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม • มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และปฏิบัติงานได้ในสาขาวิชาการหรือวิชาชีพ • มีความเข้าใจความที่ตนเองสนใจหรือสนใจ • มีความรู้และทักษะในระดับเทคนิค 	<ul style="list-style-type: none"> • ตอบสนองความต้องการตลาดแรงงานและสถานประกอบการ • เตรียมประกอบอาชีพในอนาคต • ปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ รู้จักสิทธิ หน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข • เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้รับการศึกษาในระดับสูง • พัฒนาอาชีพและทักษะในการประกอบอาชีพ • มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต 	<p>1. การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> • มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองและรักท้องถิ่น • มีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ • มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม • มีทักษะในการใช้และบริหารจัดการทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ • มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 19 (ต่อ)

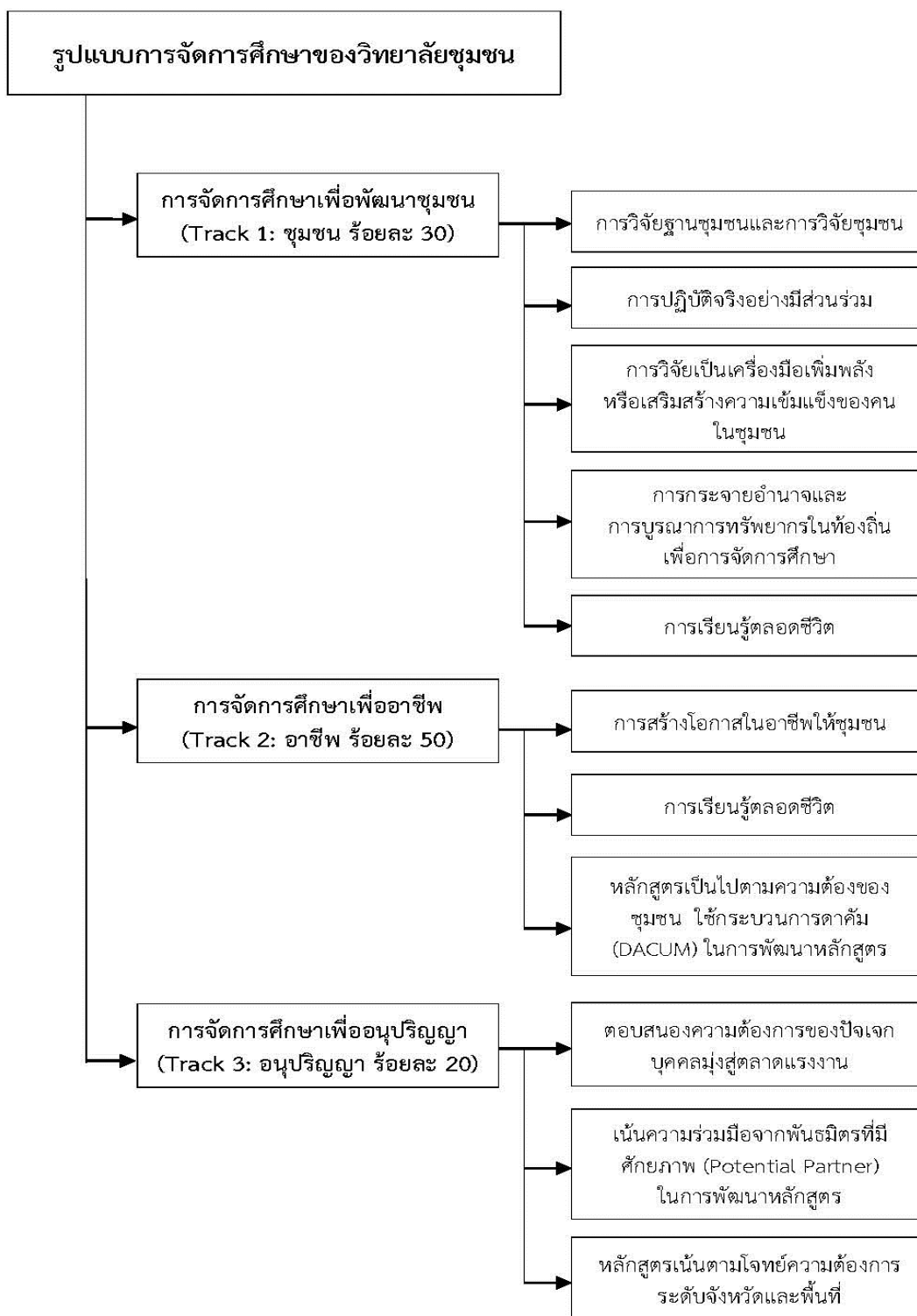
<p>วิจิตร ศรีธำณ และ วิจิตร จันทรากุล (2522)</p>	<p>ไพฑูรย์ สีนลาทัศน์ (2522)</p>	<p>ทองอินทร์ วงศ์ไธธร (2544)</p>	<p>สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน (2553)</p>	<p>สมาคมวิทยาลัยชุมชนอเมริกา (2553)</p>	<p>บทบาทของวิทยาลัยชุมชน</p>
<ul style="list-style-type: none"> เน้นการสอนมากกว่าการวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน โดยการศึกษาปัญหาของชุมชนในฐานะ 		<ul style="list-style-type: none"> มีความสามารถในการจัดการ มีทักษะในการปฏิบัติทักษะในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี สามารถปฏิบัติงานที่ใช้เทคนิคควบคุมการทำงานได้ สามารถประกอบอาชีพอิสระและพัฒนาตนเองให้มี ความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับอนาคต คิด วิเคราะห์ วางแผน จัดการ ประเมินผล ควบคุมและสอนงาน โดยบูรณาการสู่การปฏิบัติจริง รวมทั้งประยุกต์สู่ออาชีพอได้ ประยุกต์ใช้ตัวเลขในการปฏิบัติงาน 		<p>2. การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มี</p> <ul style="list-style-type: none"> การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 19 (ต่อ)

วิจิตร ศรีสอ้าน และ วิจิตร จันทร์กุล (2522)	ไพฑูริย์ สิ้นลาร์ตัน (2522)	ทองอินทร์ วงศ์โตธาร์ (2544)	สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน (2553)	สมาคมวิทยาลัยชุมชน (2553)	บทบาทของวิทยาลัยชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> จัดโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเห็นเชิงให้แก่ชุมชน มีกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดจากการปรึกษาหารือ และทำร่วมกันเพื่อให้ชุมชนรู้สึกว่ามีวิทยาลัยชุมชน คือ สถาบันการศึกษาและ 	<p>ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อม และกระตุ้นให้ชุมชนมีการพัฒนา แนวทางในการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง รวมถึงมีการติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ แก่ชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> ไม่เน้นการวิจัยในการสร้างความรู้ใหม่ แต่วิจัยเพื่อแก้ปัญหาชุมชนซึ่งเป็น การศึกษาและแก้ปัญหาให้ชุมชนที่มีการเรียนรู้โดยตระหนัก และสำนึกในความเป็นมา ปัญหา และทางออกของชุมชนร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> การให้บริการทางวิชาการ และวิชาชีพในด้านต่างๆ แก่ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ในรูปแบบต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ศูนย์ การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ศูนย์ ภาษาและสารสนเทศ และ ศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยี สาธารณสุขของวิทยาลัยชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> สร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษากับภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม รัฐบาล และสถาบันอื่นๆ จัดโปรแกรมและบริการการศึกษา ที่เชื่อมโยงกับโรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นแหล่งแนะแนวให้กับผู้สอน 	<p>บทบาทของวิทยาลัยชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาชุมชน การรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชน และนำไปใช้ประโยชน์
<ul style="list-style-type: none"> จัดโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเห็นเชิงให้แก่ชุมชน มีกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดจากการปรึกษาหารือ และทำร่วมกันเพื่อให้ชุมชนรู้สึกว่ามีวิทยาลัยชุมชน คือ สถาบันการศึกษาและ 	<ul style="list-style-type: none"> จัดบริการประชุมสัมมนา ในหัวข้อเฉพาะ เน้นการให้บริการในชุมชน อันเป็นที่ตั้ง เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ให้บริการชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> การให้บริการทางวิชาการ และวิชาชีพในด้านต่างๆ แก่ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ในรูปแบบต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ศูนย์ การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ศูนย์ ภาษาและสารสนเทศ และ ศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยี สาธารณสุขของวิทยาลัยชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> สร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษากับภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม รัฐบาล และสถาบันอื่นๆ จัดโปรแกรมและบริการการศึกษา ที่เชื่อมโยงกับโรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นแหล่งแนะแนวให้กับผู้สอน 	<p>3. การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> ให้คำปรึกษาแนะนำและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 19 (ต่อ)

วิจิตร ศรีสอ้าน และ วิจิตร จันพราภูล (2522)	ไพฑูริย์ สีนลาภรัตน์ (2522)	ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2544)	สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน (2553)	สมาคมวิทยาลัยชุมชนอเมริกา (2553)	บทบาทของวิทยาลัยชุมชน
<p>เป็นศูนย์กลางทางวิชาการของชุมชนอย่างแท้จริง</p> <ul style="list-style-type: none"> • ให้นักวิชาการของวิทยาลัยชุมชนออกไปช่วยเหลือปรับปรุงพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น • ให้บริการแก่สังคม โดยให้ประชาชนมาใช้บริการที่วิทยาลัยชุมชน มีอยู่แล้ว • ให้บริการคำปรึกษาแนะนำแก่ชุมชน 	<p>อาคารสถานที่ ห้องสมุด บุคลากร ด้านต่างๆ ที่พอจะให้บริการได้</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จัดหลักสูตรระยะสั้นที่แน่น หรือใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> • จัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการค่ายจริยธรรม จัดอาสาโครงการพัฒนาจิต พิชัยเหนือครู แพทย์แผนไทย • จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีศึกษา • บุคลากรตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> • จัดโปรแกรมส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม และนันทนาการสำหรับชุมชน 	<p>4. การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน • สอดแทรกศิลปะและวัฒนธรรมไปในหลักสูตรและในกิจกรรมของวิทยาลัยชุมชน

ภาพที่ 16 บทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

บทที่ 4

องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

รายละเอียดของสาระในบทนี้ เป็นผลการวิจัยที่สังเคราะห์มาจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการทบทวนวรรณกรรม จากเอกสารจากเอกสารทางวิชาการ (Academic Documents) ประเภท หนังสือ สิ่งพิมพ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง และตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง โดยสืบค้นจากคำว่า Community Strengthening, Community Empowerment, Strong Community, Community Capacity Building, Strengthen Community, ชุมชนเข้มแข็ง และความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน 22 รายการ และ (2) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ โดยเก็บจากผู้ที่ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน จำนวน 51 คน และข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประชุม 9 ครั้ง โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ที่ได้นำมาวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางการวิเคราะห์สาระของคลิฟเฟินดอร์ป (Krippendorff, 1980) และพรชูลี อาชาวอรุณ (2539) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 4 ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 5 องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 6 (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งจากแนวคิดของเดวิท แมทธิวส์ (จิรัฐฉิ เสนาคำ (ผู้แปล), 2540) สัมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ (2540) ประเวศ วะสี (2541) อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2541) คณะกรรมการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ (2542) และสรรค์ วรอินทร์ (2546) โดยพบว่า องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง มีดังนี้

1. มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต เป็นการนำเอาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเชื่อและศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกสาขามาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์
2. มีความสามารถในการประกอบอาชีพ เป็นการมีความรู้และทักษะและปัจจัยเพื่อสนับสนุนให้สามารถประกอบอาชีพได้ในชุมชน
3. มีเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานเพื่อส่วนรวม เป็นการมีอุดมการณ์และแนวทางการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
4. มีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองและรักท้องถิ่น เป็นการมีกิจกรรมที่พัฒนาจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน รักและช่วยเหลือกันในชุมชน
5. มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเน้นการมีส่วนร่วม เป็นการมีกระบวนการบริหารจัดการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างหลากหลาย
6. มีทรัพยากรที่ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เป็นการที่มีและใช้ทุนภูมิสังคมในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
7. มีเครือข่ายความร่วมมือ เป็นการมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกันในชุมชน โดยมีผลการสังเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 20 การสังเคราะห์องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ						องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง
เดวิด แมธิวส์ (ฐิราณี เสนาคำ (ผู้แปล), 2540)	สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2540)	ประเวศ วะสี (2541)	อนุชาติ พวงลีลี และวิบูลย์ วิสาทรกุล (2541)	สรศักดิ์ วรอินทร์ (2546)		
<ul style="list-style-type: none"> กระบวนการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> มีทรัพยากรด้านความรู้ ประสบการณ์และเทคนิคในโลซี 	<ul style="list-style-type: none"> มีการเรียนรู้ในการกระทำในตนเองเดียวกัน มีการบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> มีกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต
<ul style="list-style-type: none"> มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม 	<ul style="list-style-type: none"> มีผู้นำที่มีความสามารถในการประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อส่วนรวม มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องและมีประโยชน์ต่อองค์กรสมาชิกและชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีกลุ่มการยอมรับ การเกื้อหนุน การเมือง และการส่งเสริมและกระตุ้น มีกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> ความสามารถในการประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> มีความสามารถในการประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> มีความสามารถในการประกอบอาชีพ
<ul style="list-style-type: none"> สำคัญเป็นชุมชนและงานแห่งการแบ่งปัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการเรียนรู้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรัก เอื้ออาทร เสียสละต่อกัน มีผู้นำที่กล้าหาญหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม 	<ul style="list-style-type: none"> มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักที่ถึงถึง รัก ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต
<ul style="list-style-type: none"> โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ มีผู้นำหลากหลายและเป็นจำนวนมาก มีการตัดสินใจในเรื่องส่วนรวม 	<ul style="list-style-type: none"> มีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ มีสมาชิกที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจปัญหาและพัฒนาชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีความหลากหลายในหลายมิติของประชาชน มีระบบการบริหารจัดการที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักที่ถึงถึง รัก ชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการเรียนรู้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต
<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการเรียนรู้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการเรียนรู้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรัก เอื้ออาทร เสียสละต่อกัน มีผู้นำที่กล้าหาญหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต

ตารางที่ 20 (ต่อ)

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ						
เดวิด เมธิวส์ (ริชาร์ด เสนาค้า (ผู้แปล), 2540)	สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2540)	ประเวศ วะสี (2541)	อนุชาติ พวงสำลี และวิริบูรณ์ วิสารทกุล (2541)	คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ (2542)	สรศักดิ์ วรอินทร์ (2546)	องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง
	โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ			<ul style="list-style-type: none"> มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบต่อกันตลอดไป 		
	<ul style="list-style-type: none"> มีทรัพยากรที่เป็นทุนและงบประมาณ 			<ul style="list-style-type: none"> มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ทรัพยากรที่ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต 	<ul style="list-style-type: none"> 6. มีทรัพยากรที่ใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต
<ul style="list-style-type: none"> ความสัมพันธ์ในลักษณะของความเกื้อกูล พึ่งพากัน มีใช้พึ่งพิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีช่องทางสื่อสาร 	<ul style="list-style-type: none"> มีการประสานงานจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในระหว่างกันในชุมชน มีความเอื้ออาทรกัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีเครือข่ายความร่วมมือติดต่อกันเปลี่ยนแปลงระหว่างกลุ่มคนที่มีลักษณะของพื้นที่และกิจกรรมต่างกัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ มีเครือข่ายที่ดีในแนวราบ มีการติดต่อสื่อสารกันในหลายรูปแบบ 		<ul style="list-style-type: none"> 7. มีเครือข่ายความร่วมมือ

ตอนที่ 2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งจากแนวคิดของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ (2542) อุดลย์ วังศรีคุณ (2543) สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548) กาญจนา รอดแก้ว (2550) พีรธร บุญยรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนาศักดิ์ กระจ่างน้อย (2552) และเสรี พงศ์พิศ (2552) ดังนี้

1. จิตสำนึกชุมชน เป็นการระลึกรู้ได้เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในโครงสร้างสังคม โดยมีการตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์กันในชุมชน
2. การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่บุคคลได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
3. การเรียนรู้ชุมชน เป็นการเรียนรู้จากชีวิตและการทำงาน ปัญหาของชุมชน และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในชุมชน
4. ระบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการน้อมนำปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติแก่ประชาชน โดยยึดหลักทางสายกลาง ภายใต้สถานการณ์ของมรสุมทางเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบไปด้วย ความมีเหตุผล ในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผล และต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ ความพอเพียง ต้องรู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอกิน พอใช้ ประหยัด และไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ต้องเตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การมีความรู้ โดยการนำเอาความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต และการมีคุณธรรมที่จะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. การพึ่งตนเอง เป็นความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ ซึ่งการพึ่งตนเองได้นั้น มีทั้งในระดับบุคคล และชุมชน โดยในการพึ่งตนเอง ต้องสามารถผันเปลี่ยนไปตามเวลาได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้อง และสมดุล ซึ่งมีหลักการและแนวทางเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

6. ยึดคุณธรรม จริยธรรม เป็นการยึดมั่นในแบบแผนความประพฤติที่ตั้งอยู่เป็นหลักของสภาพความดีงามที่อยู่ภายในจิตใจ โดยอาจเป็นสภาพความดีงามที่เกิดจากการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติตามผู้ทรงคุณงามความดี หรือเกิดจากมโนธรรมของตนเองที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ความเสียสละ และความซื่อสัตย์ เป็นต้น

ตารางที่ 21 การสังเคราะห์ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

		ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ						ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
สัญญาวิวัฒน์ (2541)	คณะกรรมการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้อ คณะกรรมการนโยบาย สังคมแห่งชาติ (2542)	อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ (2543)	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548)	กาญจนา รัตแก้ว (2550)	พิชิต บุญรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงินและ พัฒน์ศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)	เลรี พงศ์พิศ (2552)		
<ul style="list-style-type: none"> เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกมีความผูกพันกับชุมชน รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาจิตสำนึก 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกของชุมชนมีความผูกพันรักใคร่ เอื้ออาทร สามัคคี และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำชุมชนทำหน้าที่เชื่อมประสานแนวความคิดต่างๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชน เป็นชุมชนที่สมาชิกมีจิตสำนึกและจิตวิญญาณ 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกได้แสดงความเห็น ผู้นำเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกได้แสดงความเห็น ผู้นำเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> จิตสำนึกชุมชน การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ชุมชน 	
<ul style="list-style-type: none"> เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) 	<ul style="list-style-type: none"> มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน มีเครือข่ายโดยการ 	<ul style="list-style-type: none"> มีเครือข่ายโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายบุคคลและเครือข่ายองค์กรชุมชน มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นในขณะที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำพร้อมที่จะเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น เป็นชุมชนเรียนรู้ มีเครือข่ายชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นชุมชนเรียนรู้ และพร้อมที่จะเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> การเรียนรู้ชุมชน 	

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ							
สัญญา วัลย์วิวัฒน์ (2541)	คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภัย ภายใต้อ คณะกรรมการนโยบาย สังคมแห่งชาติ (2542) เข้าไปมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นเครือข่าย บุคคลและเครือข่ายองค์กรชุมชน	อดุลย์ วัชรีคุณ (2543)	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548)	กาญจนา รอดแก้ว (2550)	พีรธร บุญรัตน์ บุญส่ง กวยเงินและพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)	เลรี พงศ์พิศ (2552)	ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
			สมาชิกเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้า ร่วมในกระบวนการของชุมชน	สมาชิกมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน			
			<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 				
			<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านการบริโภค 				4. ระบบเศรษฐกิจพอเพียง
<ul style="list-style-type: none"> เป็นชุมชนที่จัดการตนเอง (Community Management) 	<ul style="list-style-type: none"> มีแผนพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชนที่มุ่ง การพึ่งตนเอง การพึ่ง ความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่ง 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนพึ่งตนเองได้ ชุมชนมีการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดี 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งด้านทุน แรงงาน ทรัพยากรและแผนพัฒนาทุกๆ ด้าน 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนพึ่งตนเอง กล่าวคือ สมาชิกชุมชนสามารถช่วยรวมกันตัดสินใจในการบริหารจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีทรัพยากรที่เป็นทุน ชุมชนมีการบริหารจัดการของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างอิสระเป็นชุมชนที่จัดการพู่ของ ตนเองอย่างมี 	5. การพึ่งตนเอง

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ							
สัญญา (2541)	คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภายใต้	อดุลย์ วงศ์วิวัฒน์ (2543)	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548)	กาญจนา รอดแก้ว (2550)	พีรชร์ บุญรัตน์ บุญส่ง กายเงินและพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)	เสรี พงศ์พิศ (2552)	ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
	<p>คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภายใต้</p> <ul style="list-style-type: none"> เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด "ไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป" สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาระดับและความเป็นอยู่ของตนเอง สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน 		<p>ของชุมชน</p> <p>การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด</p> <p>ไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป</p> <ul style="list-style-type: none"> ชุมชนสามารถแก้ปัญหาความ เป็นอยู่ของตนเอง และชุมชน สมาชิกมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชน สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมจัดการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และชุมชน ชุมชนมีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดำรงมา ชุมชนมีความยึดมั่น 	<p>เรื่องต่างๆ ในชุมชนได้โดยอิสระ</p> <ul style="list-style-type: none"> สมาชิกชุมชนรวมกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือพัฒนา สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงานขึ้นในชุมชน 		ประสิทธิภาพ	
<ul style="list-style-type: none"> เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) 							<p>6. ยึดคุณธรรมจริยธรรม</p>

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ							
สัญญา สัญญาวีรวัฒน์ (2541)	คณะกรรมการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภายใต้ คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ (2542)	อดุลย์ วังศรีคุณ (2543)	ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ	ภาณุอนา รอดแก้ว (2550)	พิริธร์ บุญยรัตพันธุ์ บุญสูง กวายนันและ พัทฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)	เสรี พงศ์พิศ (2552)	ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
			<p>ในคุณธรรมความดี ถ้ายทอดปลุกฝังสิ่งต่างๆ จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ชุมชนรักความสงบ ไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น • ชุมชนไม่ปราศจากอาชญากรรมหรือการใช้ความรุนแรง • ชุมชนมีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเห็นถึงคุณค่าในธรรมชาติและทรัพยากรที่ธรรมชาติสร้างให้ 				

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งจากแนวคิดของอดุล ดุลยเกษม และอรรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540) อมรวิรัช นาคกรทรรพ อาชัญญา รัตนอุบล และฉัจฉนา ไชยอุปถัมภ์ (2543) วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล (2544) สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (2544) มนตรี กรรพุมาลัย และคณะ (2547) เพิ่มวิทยา กันทะทรง (2548) พีรธร บุญยรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายแก้ว (2552) ดังนี้

1. การมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสัมพันธ์ของคนทุกระดับชั้น โดยมีกลุ่มคนที่ปฏิสัมพันธ์กันบนพื้นฐานของความใกล้ชิดทางสายเลือดที่กระทำต่อคนอื่น เช่นระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวแล้วนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่ใช้ชีวิตอย่างเป็นกลุ่มในสังคมที่มีระบบและระเบียบ และการรักษาระเบียบความสัมพันธ์ภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ

2. การมีกระบวนการชุมชน เป็นกระบวนการอันก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. การมีคุณภาพและศักยภาพของผู้นำชุมชน เป็นการมีผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพเพียงพอต่อการนำพาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน

4. การมีจิตสำนึกในความเป็นชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นมีจิตสำนึกร่วมกันในความเป็นชุมชน โดยการช่วยเหลือคนในชุมชน และมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

5. การมีความสามารถในด้านการจัดการชุมชน เป็นความสามารถในวางแผน บริหารจัดการ ควบคุมและแก้ปัญหา ประสานความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างความรู้และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชน

6. การมีระบบความรู้และกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการถ่ายทอดความรู้และสร้างความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอในชุมชน

7. การมีระบบเศรษฐกิจของชุมชนแบบพึ่งตนเอง และเพื่อการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ใช้คุณธรรม และวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยยึดมั่นในสัจจะ การทำความดี ความมีเมตตา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการมีความสมานฉันท์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

8. การมีวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อในศาสนาเกี่ยวกับการเคารพธรรมชาติ พอใจกับการพึ่งตนเองและมุ่งความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน เป็นการยึดหลักของการพึ่งตนเองและพึ่งพอใจในสิ่งที่ชุมชนมีอยู่

9. การมีระบบการบริหารงานปกครองของรัฐที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เป็นการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนจัดการตนเอง

โดยมีผลการสังเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 22 การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ							ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง
อุทัย ตอยเกษม และ อรศรี งามวิทย์ทางค์ (2540)	อมรรักษ์ นาคพรพรพ อาชัญญา รัตนอุบล และ อัจฉรา ไชยบุรัมย์ (2543)	วารวิทย์ อธิวัชรกุล (2544)	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (2544)	มนตรี ทรัพย์ภุมมาลัย และคณะ (2547)	เพิ่มวิทยา กันทะทรง (2548)	พีรธ บุษย์รัตน์ นุอยู่สง กายิงและ พัทธศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)	ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง
<ul style="list-style-type: none"> มีระบบการติดต่อภายในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ระบบเครือข่ายและความสัมพันธ์ในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> โครงสร้างทางสังคมของชุมชนหรือองค์การชุมชนเป็นทั้งแนวราบและแนวนอน ซึ่งทำให้เกิดความร่วมมือและการพึ่งพากัน 	<ul style="list-style-type: none"> มีกิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันคิด ร่วมกันทำในฐานสมาชิกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำชุมชนมีความรู้ ความสามารถและใช้หลักประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นทุกขั้นตอน ประชาชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมทางสังคม 	<ol style="list-style-type: none"> การมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคม
<ul style="list-style-type: none"> มีการบวนการร่วมมือกันในชุมชน 		<ul style="list-style-type: none"> เปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้และแสดงศักยภาพอย่างอิสระในการแก้ไขปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> มีกิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันคิด ร่วมกันทำในฐานสมาชิกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำชุมชนมีความรู้ ความสามารถและใช้หลักประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> การมีกระบวนการชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> การมีกระบวนการชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> มีสภาพของบุคคลในชุมชนแต่ละแห่ง 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำมีความเข้มแข็ง ซื่อสัตย์ และเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำที่มีคุณภาพและศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีผู้นำชุมชนที่มีจิตสำนึก เป็นผู้นำที่ส่วนรวมไม่ใช้ผู้นำเดี่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำชุมชนมีความรู้ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล มีความเสียสละ และมีคุณธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> มีการมีคุณภาพและศักยภาพของผู้นำชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> การมีคุณภาพและศักยภาพของผู้นำชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> การมีคุณภาพและศักยภาพของผู้นำชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> มีการช่วยเหลือในกิจกรรมที่ส่วนตัว และส่วนรวม มีการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาของชุมชน 			<ul style="list-style-type: none"> มีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นทุกขั้นตอน ประชาชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นทุกขั้นตอน ประชาชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการมีจิตสำนึกในความเห็นแก่ตัวของชุมชนและมีการมีส่วนร่วมของชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> การมีจิตสำนึกในความเห็นแก่ตัวของชุมชนและมีการมีส่วนร่วมของชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> การมีจิตสำนึกในความเห็นแก่ตัวของชุมชนและมีการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ							
อัยย คุตยาเกษม และ อรศรี งามวิทย์พงศ์ (2540)	อมริวิชัย นาคกรทรรพ อชัญญารัตนอุบล และ อัดธรา ไชยปัญญ์ (2543)	วารวิทย์ อริวิชัยวิกุล (2544)	สถาปน์ชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (2544)	มนตรี กรรพุมมาลย์และ ตณะ (2547)	เพิ่มวิทย์ ก้นทับทรง (2548)	พีรจร บุญรัตน์ บุณส่ง กวยเสีและ พัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)	ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง
<ul style="list-style-type: none"> มีความสามารถในการควบคุมและแก้ปัญหาของชุมชน มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> มีการจัดการโดยกลุ่มที่เชื่อมประสานทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกๆ ด้าน จนพัฒนาเป็นภูมิปัญญาในชุมชน มีการระดมทุน และเรียนรู้ต่อชีวิต มีการปฏิสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน ตลอดเวลาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ ทัศนคติ และร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบตามประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแบ่งเครือข่ายการเสริมระหว่างชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการบริหารจัดการโดยองค์การชุมชนที่ดี มีการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรมต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการบริหาร จัดการชุมชน มีการจัดตั้งองค์กร หรือคณะทำงาน การกำหนด กฎ กติกา มีการมอบหมายหน้าที่ มีการ ประชามติให้เข้าใจกิจกรรมที่จัดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> 5. การมีความสามารถในด้าน การจัดการชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> มีการถ่ายทอด ความรู้ให้แก่สมาชิกของชุมชน ผ่านทาง วัสดุ ผู้รู้ และชุมชน อาชีพ มีการสร้างความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา กับชุมชน เพื่อจัดการศึกษา หรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความสามารถของบุคคล โดยให้การเรียนรู้ออกนอกรั้วโรงเรียน มีการพัฒนาการ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกๆ ด้าน จนพัฒนาเป็นภูมิปัญญาในชุมชน มีการระดมทุน และเรียนรู้ต่อชีวิต มีการปฏิสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน ตลอดเวลาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ ทัศนคติ และร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกๆ ด้าน จนพัฒนาเป็นภูมิปัญญาในชุมชน มีการระดมทุน และเรียนรู้ต่อชีวิต มีการปฏิสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชน ตลอดเวลาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ ทัศนคติ และร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบตามประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการแบ่งเครือข่ายการเสริมระหว่างชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการบริหารจัดการโดยองค์การชุมชนที่ดี มีการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรมต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> 6. การมีระบบ ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต 	

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ						
อู๋ชัย ศุภเกษม และ อรศรี งามวิทย์พงศ์ (2540)	อมรวิชัย นาคทรัพย์ อาชัญญา รัตนอบด และ อัลลจา ไชยปัญณ์ (2543)	วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล (2544)	สถาบันชุมชน ท้องถิ่นพัฒนา (2544)	มนตรี ทรัพย์มาลัยและ คณะ (2547)	เพิ่มวิทยา กันทะทรง (2548)	พีรธร บุญรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงิงและ พัฒน์ศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)
เรียนรู้ใหม่ๆ อย่าง ต่อเนื่อง • มีการขยายความ ร่วมมือกับภาคอื่นๆ ภายนอกชุมชนที่จะ พัฒนาการศึกษาของ ชุมชน		ปรึกษาหารือใน กลุ่ม			ความร่วมมือ 3 ฝ่าย คือ ฝ่าย เทศบาล องค์การ ชุมชน และฝ่าย วิชาการ (หน่วย ราชการระดับ ตำบล มหาวิทยาลัย) โดย มีเทศบาลเป็น ศูนย์ประสานงาน และ คณะกรรมการ บริหาร ศูนย์การ เรียนรู้เป็น ผู้ดำเนินงานมีการ จัดตั้งศูนย์การ เรียนรู้ชุมชน ขึ้นมา และ ส่งเสริมให้เกิด เครือข่ายการ เรียนรู้ระหว่าง สถาบัน การศึกษา กับ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น โดย เน้นการฝึกอบรม แบบมีส่วนร่วม และการวิจัย ชุมชน	ปัจจัยที่ส่งผลให้ ชุมชนเข้มแข็ง

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ							ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง	
อู๋ยี่ ดุลยเกษม และ อรศรี งานวิทยาทงศ์ (2540)	อมรวิชัย นาคทรพรพร อาชัยยา รัตนอบต และ อัจฉรา ไชยปติมภ์ (2543)	วารวิทย์ อวิวิทย์รกุล (2544)	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (2544)	มนตรี กรรพรมมาลัยและคณะ (2547)	เพิ่มวิทยา กันทะทรง (2548)	พีรธร บุญรัตน์ บุษง กวยเงิและพัฒน์ศักดิ์ กระต่ายน้อย (2552)		
<ul style="list-style-type: none"> มีระดับการพึ่งพิงภายนอก 	<ul style="list-style-type: none"> มีระดับการพึ่งพิงภายใน 	<ul style="list-style-type: none"> มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง และมุ่งตอบสนองความต้องการเพื่อความยั่งยืนของชุมชนเป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> มีระบบเศรษฐกิจที่ดี โดยในธุรกิจภายในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีความเพียงพอของทรัพยากร 	<ul style="list-style-type: none"> มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> การมีระบบเศรษฐกิจของชุมชนแบบพึ่งตนเอง และการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก 	7. การมีระบบเศรษฐกิจของชุมชนแบบพึ่งตนเอง และการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก	
<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ตั้งของชุมชน มีทรัพยากรท้องถิ่น มีสื่อช่องทาง ประวัติศาสตร์ และอายุของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มีสภาพทางกายภาพของชุมชน เช่น ที่ตั้ง ความอุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อกัน จะเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> มีวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อในศาสนา เกี่ยวกับการเคารพธรรมชาติ พอใจกับการพึ่งตนเองและมุ่งความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน 				<ul style="list-style-type: none"> การมีวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อในศาสนาเกี่ยวกับ การเคารพธรรมชาติ พอใจกับการพึ่งตนเอง และมุ่งความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน 	8. การมีวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อในศาสนาเกี่ยวกับ การเคารพธรรมชาติ พอใจกับการพึ่งตนเอง และมุ่งความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน	
<ul style="list-style-type: none"> มีการเข้าถึงอำนาจรัฐ 		<ul style="list-style-type: none"> มีรูปแบบการบริหารงานปกครองของรัฐในลักษณะของการกระจายอำนาจสู่ชุมชน 					<ul style="list-style-type: none"> การมีระบบการบริหารงานปกครองของรัฐที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน 	9. การมีระบบการบริหารงานปกครองของรัฐที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ชุมชน

ตอนที่ 4 ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งจากแนวคิดของวรรณี แกมเกตุ (2545) สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548) นภาพรณี หะวานนท์และคณะ (2550) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงในวรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล และธีระพงศ์ มาลัยทอง, 2550) วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) และกรมการวางแผนและการพัฒนาชุมชน (DPCD, 2011) มีดังนี้

1. การมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ ได้แก่ คนในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชน และมีทักษะด้านการประกอบอาชีพ
2. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ เช่น การมีงานทำ
3. การมีภูมิคุ้มกันของชุมชน เช่น การมีผู้นำและภูมิปัญญาท้องถิ่น การรวมกลุ่ม/ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชน

โดยมีผลการสังเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 23 การสังเกตระหัดชีวิตของชุมชนเข้มแข็ง

ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ		DPDC (2011)	ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง
วราณี แกมเกตุ (2545)	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนและการกระจาย รายได้ (2548)	นภาพกรณ์ ทะวานนท์ และคณะ (2550)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (เข้าถึง ในวราวิทย์ อริพพิทวารกุล และ อีระพงษ์ มาลัยทอง, 2550)
<ul style="list-style-type: none"> • จัดสำนัก สาธารณะ • มีความสามารถใน การคิดวิเคราะห์และ ตัดสินใจของตนเอง • แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ • ความรับผิดชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> • ความรู้ช่วยเสริมสร้าง ศักยภาพของคน • ความรู้ทำให้คนปรับตัว ได้อย่างรู้เท่าทันสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไป • การมีทักษะในการ ประกอบอาชีพเป็นผลมา จากการพัฒนาความรู้ 		<p>การมีความรู้ ความ สามารถ และทักษะในการประกอบ อาชีพ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คนในชุมชนมีศักยภาพใน การพัฒนาตนเองและ พัฒนาชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> • ความสามารถใน การจัดหาปัจจัย ยังชีพ • ความมั่นคงใน อาชีพ • มีจิตสำนึกในการ พึ่งตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> • การมีงานทำ 	<ul style="list-style-type: none"> • การส่งเสริมอาชีพที่ ตอบสนองความต้องการ ของชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 2. มีทักษะด้านการประกอบ อาชีพ
<ul style="list-style-type: none"> • ภาวะความเป็น ผู้นำของหัวหน้า ครอบครัว 	<ul style="list-style-type: none"> • ภาวะผู้นำและภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีศักยภาพ มี ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ 	<ul style="list-style-type: none"> • มีความมั่นคงของชุมชน • มีผู้นำ • มีความสัมพันธ์ทาง 	<p>การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การมีงานทำ
		<ul style="list-style-type: none"> • การเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง 	<p>การมีภูมิคุ้มกันของชุมชน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การมีผู้นำและภูมิปัญญา ท้องถิ่น

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ						
วรรณิ แคมเปญ (2545)	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนและการกระจาย รายได้ (2548)	นภาภรณ์ ทะวานนท์ และคณะ (2550)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึง ในวารวิทย์ อภิวัชรวิกรกุล และ วีระพงษ์ มาลัยทอง, 2550)	วรมธรรม กาญจนสุวรรณ (2553)	DPDC (2011)	ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง
<ul style="list-style-type: none"> • ความคิดริเริ่มในการสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกัน • ความเข้มแข็งในการแก้ปัญหา • การเป็นสมาชิกกลุ่มด้านเทคนิคโดยีด้านสาธารณสุขและด้านทรัพยากรธรรมชาติ • การเป็นสมาชิกของเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคนิคโดยีด้านสาธารณสุขและด้านทรัพยากรธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> • สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ของชุมชน • การรวมกลุ่ม/ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> • มีความเข้มแข็งของภาคการผลิต • มีความเข้มแข็งของกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ • มีการจัดการปัจจัยการผลิต • มีความควบคุมผลผลิตให้มีความปลอดภัย • มีการสร้างความต้องการ • ต้องการผลผลิตในท้องถิ่น • ตั้งกระบวนการสร้างอำนาจอิสระในการบริโภค • มีความควบคุมปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดรับซื้อ • มีการควบคุมคุณภาพและระบบจัดส่ง 	<ul style="list-style-type: none"> • ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • การอาศัยอยู่ในชุมชน • ความพึงพอใจต่อช่วงห่างของกลุ่มชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> 2. การรวมกลุ่ม/ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของกลุ่ม
<ul style="list-style-type: none"> • การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมชุมชน • การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ 	<ul style="list-style-type: none"> • การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • มีความรักและห่วงใยชุมชน • ตั้งใจความเป็นอิสระด้านวัฒนธรรมของชุมชน • ตั้งใจกระบวนการที่นำไปสู่ความเป็นอิสระ 	<ul style="list-style-type: none"> • การมีส่วนร่วมของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • การอนุรักษ์และสืบต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> • ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน • การเป็นอาสาสมัคร • การมีส่วนร่วมในปัญหาของชุมชนในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา 	<ul style="list-style-type: none"> 3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง		ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ				ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง
วรรณิ แคมแคต (2545)	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (2548)	นภาภรณ์ หนะวานนท์ และคณะ (2550)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงในวารวิทย์ อธิษฐวรกุล และ วีระพงษ์ มาลัยทอง, 2550)	วรมธรรม กาญจนสุวรรณ (2553)	DPDC (2011)	
ศิลปวัฒนธรรม		ด้านวัฒนธรรมของชุมชน			<ul style="list-style-type: none"> • การมีส่วนร่วมในการจัดกีฬา การไปสกี หรือการเข้าร่วมในกลุ่มของชุมชน • การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกรรมการหรือคณะกรรมการ • การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโรงเรียน • การไปเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน • ความเป็นมิตรของผู้คนทั่วไปและความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน 	
<ul style="list-style-type: none"> • มีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีด้านสาธารณสุขด้านเศรษฐกิจและด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม • การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> • การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง 	<ul style="list-style-type: none"> • มีดีบริบททางกายภาพของชุมชน • มีดีเครือข่ายความรู้ของชุมชน • มีดีการสร้างเครือข่ายกับตลาดรับซื้อ • มีดีเชื่อมโยงพื้นที่นำไปสู่ความเป็นอิสระด้านวัฒนธรรมของชุมชน • มีดีการบูรณาการความรู้ในการผลิต • มีดีการมีโลกทัศน์ด้านนิเวศน์ของชุมชน 		<ul style="list-style-type: none"> • เครือข่ายองค์กรชุมชน • การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • ความสามารถในการรับความช่วยเหลือจากครอบครัว เพื่อน หรือเพื่อนบ้านเมื่อมีความจำเป็น • ความพึงพอใจต่อพื้นที่ทำกิจกรรมนั้นๆ เช่น กีฬา และสถานสาธารณะ 	4. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในชุมชน

ตอนที่ 5 องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งและตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง เพื่อนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 การสังเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

องค์ประกอบของชุมชน เข้มแข็ง	ลักษณะของชุมชน เข้มแข็ง	ปัจจัยที่ส่งผลให้ ชุมชนเข้มแข็ง	ตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็ง	องค์ประกอบเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน	วิสัยทัศน์ของชุมชน
● มีเป้าหมายร่วมกัน	● การมีส่วนร่วม	● การมีส่วนร่วมของชุมชน	● การมีส่วนร่วมของชุมชน	1. การมีเป้าหมายร่วมกัน	● นำการกำหนดเป้าหมายร่วมกันมาเป็นที่ตั้งในการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายของการทำให้ชุมชนมีความกินดี อยู่เย็น เป็นสุข
● มีเครือข่ายความร่วมมือ	● การมีส่วนร่วม	● การมีส่วนร่วมของชุมชน	● การมีส่วนร่วมของชุมชน	2. เครือข่ายความร่วมมือ	● นำองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือมาใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
● มีความรู้และ ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต	● การเรียนรู้ชุมชน	● การมีระบบความรู้และกระบวนกรเรียนรู้ตลอดชีวิต	● การมีภูมิคุ้มกันของชุมชน	3. การเรียนรู้ของชุมชน	● นำทุนภูมิปัญญาที่ใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชน
● มีความสามารถใน การประกอบอาชีพ	● การพึ่งตนเอง	● การพึ่งตนเอง	● การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	4. การเรียนรู้ของชุมชน	● นำทุนภูมิปัญญาที่ใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชน
● มีการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพ	● การพึ่งตนเอง	● การมีคุณภาพและศักยภาพของผู้นำ ● การมีระบบเศรษฐกิจของชุมชนแบบพึ่งตนเองและเพื่อการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก	● การมีความรู้ ความสามารถและทักษะ ในการประกอบอาชีพ	5. ทุนภูมิสังคม	● นำเอาศักยภาพของชุมชนมาพัฒนาเป็นหลักสูตร ฐานสมรรถนะ
		● การมีกระบวนการชุมชน ● การมีความสามารถในการจัดการ ชุมชน ● การมีระบบการบริหารงานปกครอง ของรัฐที่เน้น การกระจายอำนาจสู่ชุมชน	● การบริหารจัดการชุมชน	6. ศักยภาพของชุมชน	● นำแนวทางการบริหารจัดการชุมชนมาใช้ในการพัฒนาองค์กรความรู้แล้วนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนให้มีความรู้เพื่อนำไปบริหารจัดการชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน
				7. การบริหารจัดการชุมชน	

จากตาราง พบว่า

1.1 การมีเป้าหมายร่วมกัน เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการไว้ในอนาคตซึ่งวิทยาลัยชุมชนจะต้องพยายามให้เกิดขึ้น หรือเป็นการกำหนดพันธกิจ/ภารกิจในรูปแบบของผลลัพธ์ที่สำคัญที่ต้องเป็นคำตอบของคำถามที่ว่า อะไร คือสิ่งที่วิทยาลัยชุมชนยึดมั่น และผูกพันที่จะต้องทำให้สำเร็จ ฉะนั้น เป้าหมายที่ดีจะต้องได้มาจากพันธกิจและค่านิยมของวิทยาลัยชุมชนที่กำหนดขึ้นมาก่อน จากนั้นจึงนำมาแปลความหมาย ดีความ และขยายความออกมาเพื่อกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของวิทยาลัยชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนได้นำการกำหนดเป้าหมายร่วมกันมาเป็นทิศทางในการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายของการทำให้ชุมชนมีความกินดี อยู่เย็น เป็นสุข

1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบ โดยเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการ วิทยาลัยชุมชน สภาวิทยาลัยชุมชน สภาวิชาการ และคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษา ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนได้ยึดหลักของปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) เพื่อให้การศึกษาตอบสนองความต้องการและความจำเป็นอย่างแท้จริง รวมถึงการนำเอาชุมชนที่มีศักยภาพมาช่วยเหลือ และจัดการศึกษาให้กับประชาชนในชุมชนนั้นๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจึงมีการสร้างองค์งานที่เข้มแข็งในการชักนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการสนับสนุนทุกรูปแบบ เพื่อจัดให้บริการตามความต้องการของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน ได้นำการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบขององค์คณะบุคคลซึ่งเป็นคณะกรรมการต่างๆ มาเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบายการดำเนินงานแต่ละระดับ

1.3 เครือข่ายความร่วมมือ เป็นเครือข่ายความร่วมมือตามพันธกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยเครือข่ายความร่วมมือก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเครือข่าย จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จ ความร่วมมือในการดำเนินงานนั้นจะประสานงานแบบสองทาง คือ ผู้ให้ความร่วมมือและผู้ได้รับความร่วมมือจากทุกๆ กิจกรรม ซึ่งความร่วมมือนั้นสามารถเชื่อมโยงโดยผ่านตัวกลางได้หลายรูปแบบ เช่น ข้อมูล การปฏิบัติงาน ร่วม การให้การช่วยเหลือสนับสนุน หรือเทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จที่องค์กรทั้งสองมุ่งหวัง ทั้งนี้ การสร้างความร่วมมือกันสามารถเกิดขึ้นภายในองค์กรซึ่งเป็นการร่วมมือภายในหน่วยงานหรือฝ่าย ในอีกทางหนึ่งก็อาจเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อสร้าง

ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ โดยในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนได้สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานสถาบัน บุคคลต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ และครอบคลุมถึงส่วนที่อยู่ภายในและภายนอกรัฐ เพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากร และร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนภารกิจของวิทยาลัยชุมชนในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยวิทยาลัยชุมชน ได้นำองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือ มาใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน

1.4 การเรียนรู้ของชุมชน เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่ส่วนหนึ่งมาจากการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล ที่มีวิถีคิด ประสบการณ์ และการสร้างความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาอันเกี่ยวข้องกับชีวิต การงานอาชีพ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้ของชุมชนมีความต่อเนื่อง และไม่มีวันสิ้นสุด สามารถแปรเปลี่ยนได้ตามเหตุและปัจจัยต่างๆ โดยมีกลไกและการจัดการความรู้ในชุมชน ในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ตามหลักการ รู้จัก-เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา เพื่อมุ่งสู่สถาบันแห่งการเรียนรู้โดยทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ชุมชน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลหรือแหล่งความรู้ต่างๆ มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้วิทยาลัยชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน ได้นำลักษณะการเรียนรู้ของชุมชน มาใช้เป็นกลไกในการจัดการเรียนรู้ในชุมชน และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน

1.5 ทุนภูมิสังคม เป็นทุนทางสภาพทางกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของชนบทรวมเนียมประเพณีโดยรอบของชุมชน ประกอบด้วย ทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งที่มีอยู่ในตัวคน หรือกลุ่มคน เช่น ความคิด จินตนาการ ความคิดริเริ่ม ความเชื่อ และสิ่งที่เป็นรูปลักษณ์และเป็นตัวตน เช่น ภาพวาด เครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดกโลก และความเป็นสถาบัน เช่น กติกา การยอมรับที่หลายๆ คนเห็นร่วมกัน เช่น การยอมรับในสถาบันกษัตริย์ วัด โรงเรียน ทำให้เกิดความสามัคคี ประเพณี หรือกิจกรรมร่วมกันของสังคม โดยวิทยาลัยชุมชนได้นำทุนภูมิสังคม มาใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชน

1.6 ศักยภาพของชุมชน เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะหรือความสามารถและคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นและ แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจนกลายเป็นศักยภาพของการผลิตสินค้า และบริการต่างๆ เช่น การผลิตสินค้า OTOP พืชสมุนไพร เกษตรอินทรีย์ และการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน จากการศึกษาที่วิทยาลัยชุมชนได้จัดทำโครงการจัดการความรู้เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ได้มีการศึกษาและสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน ที่เป็นความสามารถพิเศษเฉพาะชุมชนใด ชุมชนหนึ่งมา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะของวิทยาลัยชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน ได้นำ ศักยภาพของชุมชน มาพัฒนาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

1.7 การบริหารจัดการชุมชน เป็นการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ ประกอบด้วย หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อ หลัก ความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลัก มุ่งเน้นฉันทามติและมีการกำกับดูแลติดตามผลการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนไปในทิศทางที่ ถูกต้องซึ่งจะเป็นผลให้วิทยาลัยชุมชนเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว โดยวิทยาลัยชุมชนได้นำ แนวทางการบริหารจัดการชุมชนมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้แล้วนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับ ผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนให้มีความรู้เพื่อนำไปบริหารจัดการชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความ เข้มแข็งและยั่งยืน

2. การสังเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชนจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้ก่อตั้งวิทยาลัย ชุมชน ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น 51 คน เพื่อใช้ ประกอบการวิเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ซึ่งผู้ให้ ข้อมูลคนสำคัญจำแนกตามลักษณะของพหุภาคีความร่วมมือ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญส่วนใหญ่เป็นผู้แทนขององค์กรภาครัฐ 32 คน (ร้อยละ 62.75) รองลงมา คือ ผู้แทนขององค์กรธุรกิจ 13 คน (ร้อยละ 25.49) ลำดับสุดท้าย คือ ผู้แทนของสถาบันอุดมศึกษาและผู้แทนขององค์กรไม่แสวงหา ผลกำไร มีจำนวน 1 คนเท่านั้น (ร้อยละ 1.96) โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 25 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจำแนกตามลักษณะของพหุภาคีความร่วมมือ

พหุภาคีความร่วมมือ	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ชุมชน	4	7.84
2. องค์กรภาครัฐ	32	62.75
3. สถาบันอุดมศึกษา	1	1.96
4. องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร	1	1.96
5. องค์กรธุรกิจ	13	25.49
รวม	51	100.00

โดยผู้วิจัยได้สรุปตามประเด็นคำถามได้ดังนี้

2.1 การมีเป้าหมายร่วมกัน พบว่า

ในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนจะต้องกำหนดเป้าหมายร่วมกัน คือ ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาของตนเองได้ โดยใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการชุมชนที่มีอยู่ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนมีความ **“กินดี อยู่เย็น เป็นสุข”** และเป็นชุมชนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่ดี สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพ จิตใจ การศึกษาที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยวิทยาลัยชุมชนใช้บทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมาย **“กินดี อยู่เย็น เป็นสุข”** อันจะทำให้เกิดการสร้างงานและอาชีพให้กับชุมชน สร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีการวัดผลสัมฤทธิ์ที่ชุมชน ผ่านกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการลดลงของปัญหาอาชญากรรม หรือปัญหาเสพติดในชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า

การมีส่วนร่วมของชุมชนมีลักษณะของการร่วมกันทำ ร่วมกันคิด ร่วมวางแผน ร่วมติดตาม ร่วมประเมินผลการดำเนินงาน โดยองค์ประกอบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนไม่จะเป็นคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน สภาวิทยาลัยชุมชน สภาวิชาการ และคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษาต่างก็เป็นตัวแทนของทุกภาคส่วนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางการศึกษา มีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่หลากหลาย เป็นผู้ที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โดยมีคุณลักษณะของคณะกรรมการชุดต่างๆ ดังนี้

2.2.1 คุณลักษณะคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน มีความสามารถด้านวิชาการหรือวิชาชีพ และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในสังคมดำรงตำแหน่งหรือมีสถานภาพทางสังคมที่เหมาะสมในอันที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนและสามารถอุทิศเวลาให้แก่งานของวิทยาลัยชุมชนได้ตามสมควร แต่ในการสรรหากรรมการวิทยาลัยชุมชนปัจจุบัน ยังขาดการนำผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชนในระดับพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการและผู้แทนประชาชน ซึ่งบุคคลกลุ่มดังกล่าวมีความพร้อมและมีพลังในการสนับสนุนภารกิจด้านการจัดการศึกษาของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน

2.2.2 คุณลักษณะของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการศึกษา มีความเข้าใจและศรัทธาในปรัชญาและหลักการของวิทยาลัยชุมชน และมีอุดมการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ต่อองค์กร เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับกรรมการอื่น และผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนและชุมชนได้ เป็นผู้รอบรู้ และให้ความสำคัญต่อความต้องการและปัญหาของวิทยาลัยชุมชน ต้องอุทิศเวลาให้กับงานวิทยาลัยชุมชน อุทิศตนต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับงาน ต้องเป็นผู้ที่มีผลงานทำคุณประโยชน์ให้กับจังหวัดที่วิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ มีความเป็นผู้นำ มีจิตสาธารณะ และเป็นที่ยอมรับของชุมชนที่วิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี ไม่เป็นผู้แสวงหาประโยชน์จากวิทยาลัยชุมชน ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยกเว้นกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่เป็นกรรมการสภาวิชาการ ยกเว้นกรรมการโดยตำแหน่ง สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิทยาลัยชุมชน จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานวิชาการ งานจัดการศึกษา หรือการประกอบอาชีพ หรือผู้มีประสบการณ์ในสาขาต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่กิจการของวิทยาลัยชุมชน มีผลงานเป็นที่ยอมรับ หรือมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านการศึกษาด้านกฎหมาย ด้านการปกครอง ด้านธุรกิจการค้า ด้านอุตสาหกรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการอาชีพ ด้านสาธารณสุข ด้านเกษตร ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านอื่นๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยไม่เป็นข้าราชการ หรือพนักงานราชการ หรือลูกจ้างในสังกัดวิทยาลัยชุมชนทุกแห่ง แต่การสรรหากรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนปัจจุบัน ยังมีได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดศักยภาพในการสร้างคุณประโยชน์ต่อวิทยาลัยชุมชนของกรรมการเหล่านั้น ทั้งในด้าน

การกำหนดยุทธศาสตร์และการระดมทรัพยากร กรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนจึงเป็นเสมือนอาสาสมัครผู้อุทิศตนแต่ไม่สามารถทำให้งานให้กับวิทยาลัยชุมชนได้เต็มศักยภาพเท่าที่ควร

2.2.1.3 คณะกรรมการสภาวิชาการ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถอุทิศเวลาให้แก่งานในหน้าที่ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถด้านต่างๆ และมีผลงานเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิในสภาวิชาการ จะต้องมีความรู้ความสามารถทางวิชาการและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน หรือประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพธุรกิจ หรือผู้บริหารสถานประกอบการ หรือผู้บริหารในหน่วยงาน องค์กรภาครัฐ เอกชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่การสรรหากรรมการสภาวิชาการปัจจุบันยังมีลักษณะที่ไม่ชัดเจน จึงส่งผลให้ไม่ได้กรรมการสภาวิชาการที่ทรงคุณวุฒิอย่างที่ต้องการจะเป็น และการให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเป็นประธานสภาวิชาการนั้นยังไม่เหมาะสม เนื่องจากว่าสภาวิชาการต้องมีบทบาทในการรักษามาตรฐานและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

2.2.1.4 คณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษา ต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่คณะกรรมการการอุดมศึกษารับรอง และต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับการเป็นคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษาที่สามารถอุทิศเวลาให้แก่งานตามบทบาทหน้าที่ เป็นผู้ที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษาและสนับสนุนวิชาการของหน่วยจัดการศึกษาหรือวิทยาลัยชุมชน และเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม แต่การสรรหากรรมการหน่วยจัดการศึกษาปัจจุบัน ยังขาดลักษณะที่ชัดเจน จึงทำให้ยังไม่ได้กลุ่มบุคคลที่มีพลังมาร่วมทำงานเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.3 เครือข่ายความร่วมมือ พบว่า

2.3.1 ความร่วมมือระดับนานาชาติ เป็นความร่วมมือที่เกิดจากการที่สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ทำความร่วมมือกับองค์กรระดับนานาชาติประเทศ ซึ่งเป็นความร่วมมือแนวตั้ง (Vertical Network) และแนวนราบ (Horizontal Network) ดังนี้

(1) ความร่วมมือแนวตั้ง (Vertical Network) เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นในช่วงก่อตั้งวิทยาลัยชุมชน โดยได้สนับสนุนจากรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาผ่านสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยในการไปร่วมสัมมนาและศึกษาดูงาน และได้มีการตกลงความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับสหรัฐอเมริกาในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนภายใต้กิจกรรม

หรือโครงการต่างๆ เช่น โครงการ Thai-U.S. Consortium for Community College Partnership เป็นการแสวงหาแหล่งทุนและความช่วยเหลือร่วมกับประเทศไทยเพื่อการพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนเกี่ยวกับการเชื่อมต่อทางธุรกิจและอุตสาหกรรม การพัฒนาหลักสูตร กลยุทธ์การสอน และการปรับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และโครงการ East-West Community College เป็นการแสวงหาแหล่งทุนและความช่วยเหลือในการสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานของสภาวิทยาลัยชุมชน และผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน

(2) ความร่วมมือแนวราบ (Horizontal Network) เป็นความร่วมมือกับวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้

- Johnston Community College มลรัฐนอร์ทแคโรไลนา ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2550–2554) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนระนองได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนกับ Johnston Community College

- Casper College รัฐไวโอมิ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกา ระยะเวลา 6 ปี (พ.ศ. 2549–2554) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนกับ Casper College

2.3.2 ความร่วมมือระดับชาติ เป็นความร่วมมือที่เกิดจากการที่สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ทำความร่วมมือกับองค์กรระดับชาติซึ่งมีความร่วมมือแนวดิ่ง (Vertical Network) และแนวราบ (Horizontal Network) ดังนี้

(1) ความร่วมมือแนวดิ่ง (Vertical Network) เป็นความร่วมมือที่สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ทำความร่วมมือกับหน่วยงานดังต่อไปนี้

- กรมหม่อนไหม มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนด้านวิชาการและการฝึกอบรมเกี่ยวกับหม่อนไหมให้กับชุมชนกลุ่มเป้าหมายอาชีพทอผ้าของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งทำให้กลุ่มอาชีพทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้พัฒนาศักยภาพการทอผ้าแบบดั้งเดิมให้มีคุณภาพมากขึ้น และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล โดยยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ แต่สร้างให้ผ้าไหมไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อพัฒนาศักยภาพแรงงานให้มีความรู้ ความสามารถ และให้มีทักษะฝีมือแรงงานที่สูงขึ้น ให้ทันต่อเทคโนโลยีที่

ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมทั้งเพื่อรองรับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในอนาคต

- กรมคุมประพฤติ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษา การฝึกอบรม ด้านภาษา วัฒนธรรม และเจตคติต่อชาติอาเซียนแก่บุคลากรกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชนน่านให้เป็น “อุทยานความรู้กินได้น่าน” และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน “อุทยานการเรียนรู้กินได้แม่ฮ่องสอน”

- บริษัทไมโครซอฟท์ (ประเทศไทย) จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งศูนย์ไอทีในวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนและพังงา

- บริษัท จี อี มั่นนี้ ประเทศไทย จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรทางการเงินให้กับชุมชน

- สถาบันคีนันแห่งเอเชีย (NGO) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งพาตนเอง

(2) ความร่วมมือแนวนิ่ง (Horizontal Network) เป็นความร่วมมือทางด้านวิชาการ ได้แก่ ความร่วมมือที่สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชุมชนในความรับผิดชอบของวิทยาลัยชุมชน

2.3.3 ความร่วมมือระดับพื้นที่ เป็นความร่วมมือที่เกิดจากการที่วิทยาลัยชุมชนได้ทำความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในระดับพื้นที่ ซึ่งมีความร่วมมือแนวนิ่ง (Vertical Network) และแนวนาบ (Horizontal Network) ดังนี้

(1) ความร่วมมือแนวนิ่ง (Vertical Network) เป็นความร่วมมือกับหน่วยงานระดับพื้นที่ ดังต่อไปนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบล โดยวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งจะมีความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนและยังให้ความร่วมมือทางด้านการใช้อาคารสถานที่เพื่อการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน

- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน สถาบันภาษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (UNIVERSERV) และเทศบาลเมือง

แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งศูนย์ภาษาและการเรียนรู้ เพื่อชีวิตและสังคม เพื่อให้การฝึกอบรม และจัดการเรียนการสอนด้านภาษาต่างประเทศ สร้างเครือข่ายฝึกอบรมหลักสูตรด้านอาชีพและนันทนาการ เพื่อสร้างผู้ประกอบการ วิจัยด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการฝึกอบรม และให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน

- สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน : SIPA) โดยวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งศูนย์พัฒนาทักษะและการเรียนรู้ ICT แม่ฮ่องสอน เพื่อให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศแก่ชุมชนและสังคม จัดฝึกอบรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเน้นการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาศักยภาพการทำงาน และส่งเสริมและวิจัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรองรับการพัฒนาชุมชนและสังคม

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก โดยวิทยาลัยชุมชนตากได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรพนักงานสุขภาพชุมชน และพนักงานสุขภาพชุมชนชายแดน

- เรือนจำกลางตาก และโรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง โดยวิทยาลัยชุมชนตากได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหลักสูตรอบรมให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำ

- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดพิจิตรโดยวิทยาลัยชุมชนพิจิตรได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมและทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานให้กับผู้สอนและนักศึกษา

- บริษัทเครื่องตีกระทบกระตักแดงจำกัด โดยวิทยาลัยชุมชนพิจิตรได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมข่าวอินทรีย์ วิถีคนไทยจังหวัดพิจิตร

- สำนักงานขนส่งจังหวัดพิจิตร โดยวิทยาลัยชุมชนพิจิตรได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถและผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

- สำนักงานขนส่งจังหวัดอุทัยธานี โดยวิทยาลัยชุมชนอุทัยธานีได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถและผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

- โรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลบ้านไร่ โดยวิทยาลัยชุมชนอุทัยธานีได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระดับ ปวช. ปวส. และอนุปริญญา
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว จังหวัดระนอง โดยวิทยาลัยชุมชนระนองได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด
- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดระนอง โดยวิทยาลัยชุมชนระนองได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหลักสูตรพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชน
- สำนักงานขนส่งจังหวัดระนอง โดยวิทยาลัยชุมชนระนองได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอบรมสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถและผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนตราดได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสงขลาได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรมด้านภาษาอาหรับและภาษามลายูเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของผู้สอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนสอนศาสนา
- สำนักงานทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโดยวิทยาลัยชุมชนสตูลได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์เฉพาะทางทะเลชายฝั่งและออกบัตรมัคคุเทศก์
- ผู้ใหญ่บ้านเกาะหลีเป๊ะ ชมรมเรือหาง บนเกาะหลีเป๊ะ หน่วยปฏิบัติการบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง 491 เกาะหลีเป๊ะ โดยวิทยาลัยชุมชนสตูลได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอบรมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- บริษัทพีเพิล มีเดีย จำกัด โดยวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาครได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรตอบใจวิทยุชุมชนยั่งยืน
- บริษัทอินเด็กซ์อินเตอร์เฟิร์น จำกัด โดยวิทยาลัยชุมชนสมุทรสาครได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาให้กับบุคลากรขององค์กร

- บริษัท ไออิซี กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) โดยวิทยาลัยชุมชนแพร่ได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนโครงการวิจัยไร้ชาแก้ปัญหาหมอกควันเพื่อสนับสนุนการปลูกไร้ชาไออิซี และเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยวิทยาลัยชุมชนน่านได้ร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเฉพาะอาสาศาสตร์สาธารณสุข

(2) ความร่วมมือแนวนราบ (Horizontal Network) เป็นความร่วมมือทางด้านวิชาการที่วิทยาลัยชุมชนทุกแห่งได้ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยนเรศวรราชภัฏศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย บริการวิชาการ ด้านการประกันคุณภาพ และด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญา และเพื่อหลักสูตรชุมชนของวิทยาลัยชุมชน

2.4 การเรียนรู้ของชุมชน พบว่า

การเรียนรู้ของชุมชน มีลักษณะของการเรียนรู้จริงจากการปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดความเข้าใจ ความชำนาญ ความรู้สึก ที่สามารถถ่ายทอดและนำไปใช้ได้ต่อกันในวิถีชีวิตประจำวันได้ โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน และมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมของชุมชน ให้เป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เป็นอยู่จริงซึ่งการเรียนรู้จากการปฏิบัติของคนในชุมชนมี 3 เรื่องที่เกี่ยวข้องกันคือ ความรู้ที่เป็นข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่างๆ ทั้งเก่าและใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำอาจเป็นความรู้ในตัวคนหรือความรู้ที่เกิดจากการวิจัย มีการเรียนรู้ที่ไม่ใช้การท่องจำจากรายแต่เป็นการเรียนรู้ในการปฏิบัติ ที่เรียนคนเดียวไม่สำเร็จ ต้องเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้ความรู้เกิดประโยชน์ และในการจัดองค์กรเมื่อทำงานร่วมกันนั้น ผู้นำตามธรรมชาติจะเกิดขึ้นมาเอง และเป็นองค์กรการจัดการ อาจเรียกว่าองค์ชุมชน องค์กรยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยจัดการให้การเรียนรู้ร่วมกันใน

การปฏิบัติเป็นไปได้ยิ่งขึ้น โดยวิทยาลัยชุมชนได้เข้าไปดำเนินการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีกระบวนการ บ่งชี้ แสวงหา จัดเก็บ จัดหมวดหมู่ กลั่นกรองแลกเปลี่ยน เผยแพร่เทคนิค วิธีปฏิบัติ กลเม็ดเคล็ดลับที่ชุมชนเคยใช้ได้ผลและประสบความสำเร็จในอดีต หรือข้อ พึ่งระวังต่อๆ ให้ได้รับการถ่ายทอดสู่ประชาชนในชุมชน โดยเข้าไปดำเนินการในลักษณะโครงการ เชิงพัฒนาและยึดพื้นที่เป็นหลัก มีจุดเน้นเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนในชุมชนควบคู่ไป กับการฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการระดับปัจเจกบุคคล ดำเนินการไปในลักษณะของเครือข่าย ระหว่างชุมชนต่อชุมชน และ องค์การหรือหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนใน การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตในระดับชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดธุรกิจชุมชน เกิด การจ้างงาน ลดการเคลื่อนย้ายเข้าในเมือง สร้างรายได้ในชุมชน สร้างความสุข ความรัก ความ สามัคคีในพื้นที่ สร้างความมั่นคง และสันติสุขในชุมชน โดยดำเนินงานในลักษณะของการ “รู้จัก – เข้าใจ – เข้าถึง – พัฒนา” ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการทรงงานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรง ยึดถือมาโดยตลอด ดังนี้

2.4.1 ความหมายของ “รู้จัก – เข้าใจ – เข้าถึง – พัฒนา”

(1) รู้จัก หมายถึง ก่อนที่จะทำอะไรต้องรู้จักตนเอง และรู้จักชุมชนนั้นๆ โดยในการรู้จักตนเองเพื่อให้รับรู้และรู้จักถึงความสามารถของตนเอง เพื่อประเมินความสามารถของ ตนเอง ในการที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนการรู้จักชุมชน เพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจรับรู้ ความรู้สึกของชาวบ้านในชุมชน

(2) เข้าใจ หมายถึง การทำอะไรต้องเข้าใจความจริงทุกมิติ ทั้งภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ค้นหารากเหง้าปัญหาและความต้องการแท้จริง ของชุมชน โดยเข้าไปพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับคนในพื้นที่ มีการลงพื้นที่จริงเพื่อวิจัย เก็บ รวบรวมข้อมูลรอบด้าน และไม่ได้หมายถึงการที่วิทยาลัยชุมชนจะต้องเข้าใจชาวบ้านในพื้นที่เท่านั้น แต่วิทยาลัยชุมชนต้องทำให้ชาวบ้านในพื้นที่เข้าใจการทำงานของวิทยาลัยชุมชนด้วย

(3) เข้าถึง หมายถึง เรื่องของการสื่อสาร และสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่ง สื่อสารสร้างความเข้าใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาให้มากที่สุด โดยผู้พัฒนาจะต้องตระหนักถึงปัญหา ความทุกข์ยากของชาวบ้าน และเกิดจิตสำนึกที่ต้องการฝ่าฟันปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

(4) พัฒนา หมายถึง การใช้ทักษะในการบริหารจัดการที่รวมเอาปัจจัยต่างๆ อาทิเช่น ทุน คน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ศาสนา วัฒนธรรม เพื่อช่วยพัฒนาคน สังคม และประเทศให้

ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกต้องจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีการเข้าถึงเป็นพลังในการขับเคลื่อน ทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันแบบมีส่วนร่วม ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อให้ผลของการพัฒนาเกิดประโยชน์สูงสุด และต้องไม่ลืมการพัฒนาจิตใจของบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและชาวบ้าน

2.4.2 วัตถุประสงค์ของโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน มีดังนี้

(1) เพื่อยกระดับความสามารถของชุมชนในการจัดการความรู้บนฐานศักยภาพพื้นที่ด้วยกระบวนการเรียนรู้ การใช้ความรู้ ชุมชนและผู้รู้ และทำงานร่วมกับชุมชนในการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

(2) เพื่อพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพ และด้านคุณภาพชีวิตตามความต้องการของปัจเจกบุคคลและชุมชนในลักษณะของการตอบสนองที่รวดเร็ว

2.4.3 ขั้นตอนดำเนินงานในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน มีดังนี้

(1) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน วิถีชีวิต และระบบการผลิต การค้าขายในชุมชน กระบวนการที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ เชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น นวัตกรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาในอดีต และความสามารถในการต่อยอดเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ระดับประเทศ

(2) คัดเลือกชุมชน ตามหลักเกณฑ์ศักยภาพของระบบเศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาสู่ระดับสากล (Local – Global Link) และยึดหลักเกณฑ์เพื่อคุณภาพชีวิตและความสงบความสุขในชุมชน

(3) จัดทำแผนในการดำเนินงาน โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนาชุมชนระยะเวลา 3 ปี ซึ่งมีแผนปฏิบัติการ 1 ปีต่อเนื่อง แผนพัฒนาดังกล่าวนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลของเป้าหมายทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและมิติคุณภาพชีวิตและสังคม

(4) พัฒนาหลักสูตรเพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะกรณีที่ต้องดำเนินการผ่านกระบวนการศึกษาและฝึกอบรม ในบางกรณีอาจไม่มีการพัฒนาหลักสูตร และในการพัฒนาหลักสูตรให้ยึดหลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ และจัดโครงสร้างหลักสูตรเป็นโมดูล และดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด

(5) ปฏิบัติการและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นกรดำเนินการตามแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยให้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลโครงการ รายงานผลปีละ 2 ครั้งต่อสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน

2.4.4 กลุ่มเป้าหมายของโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน มีดังนี้

(1) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นชุมชน (เชิงพื้นที่) เป็นชุมชนตามฐานภูมิสังคมที่ได้รับเลือกกว่ามีศักยภาพในพื้นที่ที่มีความต้องการ และมีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองโดยการทำงานร่วมกับวิทยาลัยชุมชนตามกระบวนการที่ได้ตกลงร่วมกัน

(2) กลุ่มผู้รับบริการ เป็นประชาชนทั่วไปทุกกลุ่มอายุ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ได้รับเลือกกว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง และเป็นผู้มีความเข้าใจ ความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนในทักษะ ประสบการณ์ด้านอาชีพและด้านคุณภาพชีวิตตามข้อมูลสารสนเทศภูมิสังคมที่มีศักยภาพสูงของชุมชนตนเอง

2.4.5 พื้นที่ดำเนินการของโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน เป็นจังหวัดที่มีวิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ 20 จังหวัด ดังนี้

- (1) ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน ตาก และพิจิตร
- (2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร หนองบัวลำภู ยโสธร และบุรีรัมย์
- (3) ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี สระแก้ว ตราด และสมุทรสาคร
- (4) ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดพังงา ระนอง สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา

2.4.6 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และตัวชี้วัดที่เกิดจากการดำเนินโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ดังนี้

(1) ตัวชี้วัดตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ประกอบด้วย กิจกรรมหลักที่ 1 การจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีองค์ประกอบของชื่อตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย และกิจกรรมหลักที่ 2 การพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและด้านคุณภาพชีวิต มีองค์ประกอบของชื่อตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

(2) ตัวชี้วัดที่เกิดจากการดำเนินงานในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ประกอบด้วย

- ตัวชี้วัดตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ ที่วิทยาลัยชุมชนได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด และนำส่งเป้าหมายผลการดำเนินงาน ภายใต้ผลผลิตผู้รับบริการการศึกษาในวิทยาลัยชุมชนในภาพรวมระดับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

- ตัวชี้วัดผลกระทบจากการดำเนินงานในโครงการที่ไปเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการวัดกระบวนการที่นำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาจนชุมชนมีความเข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น

- การมีข้อมูลสารสนเทศของชุมชนจากการสำรวจ วิจัย วิเคราะห์ ภูมิสังคมของชุมชน รวมทั้งข้อมูลบุคคล ในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนวิถีแห่งการดำรงชีวิต

- การมีกระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนที่นำไปสู่การตัดสินใจเลือกโครงการในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมอาชีพและคุณภาพชีวิตของชุมชน

- การมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับพื้นที่ชุมชนเป้าหมายในการใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมาย และจัดทำแผนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ในระยะ 1-3 ปี ก่อนการเข้าไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

- การนำหลักสูตร สื่อ บทเรียน แต่ละเรื่องที่สอดคล้องกับภูมิสังคมที่มีศักยภาพในชุมชนไปถ่ายทอด ไปจัดกระบวนการเรียนรู้

- การติดตามจัดเก็บข้อมูลผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานตามตัวชี้วัดเอกสารงบประมาณ และโดยเฉพาะตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเปรียบเทียบฐานข้อมูลอาชีพ รายได้ เศรษฐกิจ ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ก่อนการดำเนินงานโครงการกับการพัฒนาที่เกิดขึ้น หลังจากการลงพื้นที่ดำเนินงานโครงการของวิทยาลัยชุมชน เช่น ชุมชนมีอาชีพหรือมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่อยู่ในชุมชน และชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี คนในชุมชนไม่ย้ายออกจากพื้นที่ เป็นต้น

2.4.7 ผลผลิตของโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน มีดังนี้

(1) จำนวนชุมชนที่ได้รับเลือกกว่ามีศักยภาพทางภูมิสังคมสูง และได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนในประเด็นที่เป็นความต้องการ บนพื้นฐานศักยภาพของจังหวัดและบริบทของพื้นที่

(2) จำนวนประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ได้รับเลือกกว่ามีศักยภาพตามภูมิสังคม และรวมทั้งประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้าร่วมโครงการโดยเป็นผู้ที่ได้รับการยกระดับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ เพื่อการมีอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต บนพื้นฐานของศักยภาพจังหวัดและบริบทของพื้นที่

2.4.8 ผลลัพธ์ของโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เป็นชุมชนที่ได้รับเลือกให้ดำเนินงานในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน โดยชุมชนจะได้รับการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีทักษะ มีคุณลักษณะที่ดี และมีศักยภาพในการปรับปรุง พัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ

2.4.7 ปัญหา อุปสรรคในการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน จากการศึกษาของสุนันทา แสงทอง (2555) พบว่า พันธกิจหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งของวิทยาลัยชุมชนได้ถูกกำหนดไว้ในแผนการศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551–2556) คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งพันธกิจดังกล่าวถือเป็นพันธกิจที่สำคัญ และเป็นพันธกิจรวบยอดหรือพันธกิจในเชิงผลผลิตหรือผลลัพธ์มากกว่า กล่าวคือ การดำเนินพันธกิจอื่นๆ เช่น การจัดการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิต การดูแลแรงงานออกจากภาคการเกษตร การเติมเต็มศักยภาพของบุคคล การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นก็เพื่อที่จะมุ่งไปสู่การตอบโจทย์พันธกิจของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจึงต้องเข้าใจโจทย์ของชุมชน และตอบโจทย์ของชุมชนโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างกระบวนการเรียนรู้ และจัดการความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน เมื่อเป็นเช่นนั้น สภาพปัจจุบันของวิทยาลัยชุมชนจากข้อมูลที่ได้จากเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนในชุมชนของจังหวัดที่มีวิทยาลัยชุมชนตั้งอยู่ยังไม่รู้จักวิทยาลัยชุมชนดีพอ ไม่รู้พันธกิจและบทบาทหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชน เป็นผลมาจากการที่วิทยาลัยชุมชนบางแห่งเริ่มต้นจากการทำงานที่ตนเองถนัดมากกว่าเอาชุมชนเป็นตัวตั้ง

ดั่งเสียงสะท้อนจากปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นตัวแทนจากชุมชนที่ว่า “รู้จักวิทยาลัยชุมชน แต่ไม่เอายกร่วมงานด้วย เพราะวิทยาลัยชุมชนเน้นเรื่องช่าง แต่จังหวัดและชุมชนสนใจเรื่องการเกษตร” การทำงานยังไม่ได้ใช้ชุมชนเป็นโจทย์ หรือใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ ขาดการเชื่อมโยงกับผู้รู้ในพื้นที่ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนขาดทักษะการทำงานในลักษณะของการใช้ชุมชนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ดั่งเสียงสะท้อนของกลุ่มบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนจากเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ว่า “คนทำงานขาดเทคนิคการทำงานกับชุมชน” หรือ “ไม่ได้ศึกษาชุมชน วิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาของชุมชน ไม่มีการศึกษาความต้องการของชุมชนที่แท้จริง เมื่อฝึกอบรมเสร็จ ก็ประกอบอาชีพไม่ได้ แล้วชุมชนจะเข้มแข็งได้อย่างไร” หรือ “ทำๆ ให้แล้วเสร็จ เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ” ซึ่งสอดคล้องกับเสียงสะท้อนที่เสนอในเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ที่ว่า “บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนขาดทักษะสมรรถนะในการศึกษาชุมชนและการทำงานร่วมกับชุมชน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาหลักสูตรที่เป็นความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง” ในประเด็นเสียงสะท้อนที่ออกมานั้นทำให้เห็นถึงวิถีคิด และกระบวนทัศน์ในการทำงานของคนทำงานที่ยังไม่เข้าใจความเป็นวิทยาลัยชุมชนโดยแท้จริง ฉะนั้นเมื่อสถานะการทำงาน หรือฐานของการเรียนรู้ซึ่งก็คือชุมชนยังไม่ชัดเจนประเด็นพันธกิจอื่นๆ ที่จะหนุนเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนก็ยังไม่เห็นผลชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่งบประมาณ พ.ศ. 2554) วิทยาลัยชุมชนได้ริเริ่มและดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ที่เรียกว่าโครงการเชิงพัฒนา (Project-based) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับความสามารถของชุมชนในการจัดการความรู้บนฐานศักยภาพของพื้นที่และพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพ และคุณภาพชีวิตตามความต้องการของปัจเจกบุคคลและชุมชน ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของวิทยาลัยชุมชนในการทำภารกิจเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากการทำงานเชิงรับสู่การทำงานเชิงรุกมากขึ้น บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น แต่เนื่องจากบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะหรือประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้โครงการเชิงพัฒนาดังกล่าวมุ่งเน้นแต่ประเด็นของการพัฒนา มากกว่าการยึดพื้นที่หรือศักยภาพ ปัญหาและข้อจำกัด หรือบริบทของพื้นที่เป็นตัวตั้งหรือเป็นฐานที่จะนำมาสู่ประเด็นของการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ที่วิทยาลัยชุมชนนั้นๆ ตั้งอยู่ เพราะเรื่องดังกล่าวจะเป็นฐานที่สำคัญในการดำเนินพันธกิจที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.5 ทฤษฎีสังคม พบว่า

วิทยาลัยชุมชนได้นำทุนภูมิสังคม ซึ่งเป็นทุนทางธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งได้นำมาใช้ในลักษณะของกลยุทธ์ในการจัดการ เรียนการสอน และพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างโอกาสทาง ธุรกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชน ดังนี้

2.5.1 วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทาง ธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อร่วมพัฒนาการเกษตรแบบ ผสมผสานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโครงการจัดการความรู้และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐาน วัฒนธรรมไทใหญ่ โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.2 วิทยาลัยชุมชนน่าน ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติและ ทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนผ่านกระบวน การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์วิทยาลัยชุมชนน่าน และโครงการน่านศึกษา โดยจัดการศึกษาใน รูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลาย ภาคส่วนในชุมชน

2.5.3 วิทยาลัยชุมชนแพร่ ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ ในโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และ การใช้วิถีธรรมชาติย้อมผ้าหม้อห้อม กรณีศึกษาตำบลทุ่งไฉ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อ พัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.4 วิทยาลัยชุมชนตาก ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติมา พัฒนาเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรพนักงานสุขภาพชุมชนและหลักสูตรอนุปริญญาสาธารณสุข ศาสตร์ สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน โดยจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) และการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ใน โครงการจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มภาคเหนือ และจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคี ความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.5 วิทยาลัยชุมชนพิจิตร ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติมาใช้ ในโครงการเกษตรอินทรีย์วิทยาลัยชุมชนพิจิตร โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อ พัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.6 วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติมา ใช้ในโครงการวิจัยพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการ พัฒนาการบริหารจัดการความรู้เรื่องผ้าพื้นเมืองจังหวัดอุทัยธานี โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของ การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนใน ชุมชน

2.5.7 วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ มาใช้ในโครงการแนวทางการส่งเสริมการแก้ปัญหาอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปากบ่อใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในการโครงการศึกษาแนวทางการ พัฒนาผลิตภัณฑ์กะปิอนามัยบ้านกระเช้าขาว เพื่อยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคี ความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.8 วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ มา ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นการค้าชายแดน และหลักสูตรอนุปริญญาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และการค้าชายแดน โดยจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเพื่อ อาชีพ (Track 2: อาชีพ) และการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) และนำทุนทาง วัฒนธรรมมาใช้ในการโครงการทำนาอินทรีย์ด้วยวิธีโยนกกล้า โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของ การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนใน ชุมชน

2.5.9 วิทยาลัยชุมชนตราด ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ และ ทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ในโครงการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงการวิจัยการ พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์ประรดบ้านเนินดินแดง ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด และโครงการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านแหลมมะขาม ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.10 วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติมา ใช้ในโครงการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ โดยการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในการโครงการจัดการความรู้เพื่อสืบ

สถานศิลปวัฒนธรรมหอผ้าพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์ โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.11 วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติมาใช้ในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวภูพานน้อย ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีหลักสูตรมัคคุเทศก์ท่องเที่ยว และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการจัดการความรู้ข้าวฮางอกหนองบัวลำภูสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.12 วิทยาลัยชุมชนยโสธร ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ปลาต้มและการตลาดที่สอดคล้องกับภูมิสังคมในจังหวัดยโสธร โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.13 วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นการค้าชายแดน และหลักสูตรอนุปริญญาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และการค้าชายแดน โดยจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) และการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมชนเผ่า (สายใยวัฒนธรรมชนเผ่า) โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.14 วิทยาลัยชุมชนระนอง ได้นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติมาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านในวง อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.15 วิทยาลัยชุมชนสตูล นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ มาใช้ในโครงการพัฒนาศักยภาพของจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสตูล และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการอาหารสยามอันมั่งคั่งนิยาม

โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.16 วิทยาลัยชุมชนพังงา นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ มาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตำบลพรุใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการจัดการความรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านจังหวัดพังงา โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.17 วิทยาลัยชุมชนสงขลา นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ มาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการ และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผ้าทอพื้นเมือง โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.18 วิทยาลัยชุมชนยะลา นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ มาใช้ในโครงการให้บริการวิชาการฝึกอบรมหลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อ และหลักสูตรการผลิตอาหารสัตว์เพื่อส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อให้แก่ประชาชน โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) และนำทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ในโครงการจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวและสืบสานวัฒนธรรมนิกะห์ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.19 วิทยาลัยชุมชนปัตตานี นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ในโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ภูมิปัญญาในการทำประมงของชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

2.5.20 วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส นำลักษณะเด่นที่เกิดจากทุนทางธรรมชาติ มาใช้ในโครงการยกระดับหมู่บ้านบางขุนทองกับวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส และนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในโครงการพัฒนาธุรกิจอัญมณี การสืบสานวัฒนธรรม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ ศูนย์อาชีวศึกษาเข้าไปในพื้นที่ โดยจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ภายใต้พหุภาคีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน

โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ทุนภูมิสังคมของวิทยาลัยชุมชนไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์ทุนภูมิสังคมของวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนทางธรรมชาติ	ทุนภูมิสังคม	ทุนทางวัฒนธรรม
1. แม่ฮ่องสอน	ลักษณะเด่น	มีพื้นที่เป็นภูเขาส่วนใหญ่ จึงได้มีการนำเอาพืชนานาชนิด เช่น ต้นหมาก และไม้เลื้อยไปปลูกในพื้นที่เดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการใช้พื้นที่ และการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ดังนั้น การเกษตรแบบผสมผสาน จึงเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ และเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	มีพื้นที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาไม่น้อย 2,000 ปี โดยมีพัฒนาการสร้างบ้านแปงเมืองมาเป็นอาณาจักร เป็นชาติพันธุ์ที่มีภาษาพูด ภาษาเขียน และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีผู้ใหญ่อาศัยอยู่มากที่สุดจังหวัดหนึ่งในประเทศไทย ชุมชนชาวไทยใหญ่จะมีสิ่งหนึ่งที่ทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ อาหาร แหลงท่องเที่ยว คณิตกรรมการละเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ บ้าน เรือน วัด และอื่นๆ อย่างเรีกตามมีข้อบ่งชี้หลายประการที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปตามกาลเวลาของสิ่งที่มีคุณค่าดังกล่าว ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนจึงได้ประสานความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายต่างๆ ดำเนินการจัดการความรู้เกี่ยวกับใหญ่ขึ้นมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 จนถึงปัจจุบัน	มีหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนเครือข่าย
โครงการ/หลักสูตร		โครงการจัดการความรู้เพื่อร่วมพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีหลักสูตรการจัดการพื้นที่สำหรับทำการเกษตรผสมผสาน การปลูกพืชแบบผสมผสาน และการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน	Track 1: ชุมชน	
รูปแบบการจัดกรเรียนรู้		Track 1: ชุมชน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน และอาจารย์พิเศษของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน	Track 1: ชุมชน
พหุภาคีความร่วมมือ		มีทีมเขาหลวงพระบางและทิวเขาฝิ่นน้ำ ซึ่งเป็นทีมเขาคันทรงที่มีความสูง 600 - 1,200 เมตร เทียบระดับน้ำทะเล ทอดผ่านตัวจังหวัดคิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่จังหวัดพื้นที่ของจังหวัดน่านโดยทั่วไป มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่น ลอนชันเกิน 30 องศา		สำนักงานกอกอกทุนสนับสนุนงานวิจัยสำนักงานเทศบาลแม่ฮ่องสอนจังหวัดแม่ฮ่องสอนเทศบาลแม่ฮ่องสอนสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแม่ฮ่องสอนกลุ่ม Mirage BKK-Club นักศึกษา/คณาจารย์ในหน่วยงานจัดการศึกษาต่างๆ และคณสมบูรณและประชาชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. น่าน	ลักษณะเด่น			มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีแหล่งโบราณสถานสำคัญทางประวัติศาสตร์อยู่เป็นจำนวนมาก และเป็น “เมืองเก่าที่มีชีวิต” มีวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยลื้อจังหวัดน่าน ที่ออกมาเป็นผ้าพื้นเมืองที่สวยงาม ซึ่งเป็น การอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิตของชาวไทยลื้อด้วย

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางวัฒนธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
		ประมาณร้อยละ 85 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนลูกศิษย์ลอนลาด ตามลุ่มน้ำจะเป็นที่ราบแคบๆ ระหว่างหุบเขาตามแนวของลุ่มน้ำ น่าน ลำปาง ลำพูน และก่อน โดยจังหวัดน่านมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 7,170,045 ไร่ หรือ 11,472.07 ตารางกิโลเมตร	
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์วิทยาลักษณ์ชุมชนน่าน	โครงการนำนักศึกษา มุ่งเน้นในการรวบรวมและถอดองค์ความรู้ด้านปรัชญา ความเห็น ศาสนา ภาษาและวรรณกรรมน่าน พัฒนาการศึกษารู รวบรวมและถอดองค์ความรู้ของจังหวัดน่าน นำไปพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดและสืบสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของจังหวัดน่าน โดยมีหลักสูตรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ภาษาและวรรณกรรมน่าน เรือแจงเมืองน่าน ผักทอพื้นเมืองน่าน ปรัชญา ความเชื่อ ศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นบ้านน่าน ดนตรี นาฏศิลป์ และการแสดงพื้นบ้าน
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	บริษัทวิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์ เช่น เชียงกลางโมเดล กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ธนาคารเกษตรและสหกรณ์ สภาเกษตรกรจังหวัดน่าน กองทุนฟื้นฟู และภาคีความร่วมมือ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มูลนิธิเศรษฐกิจพอเพียง มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเป็นท้องถิ่นน่าน กรมพัฒนาที่ดิน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ศูนย์การเรียนรู้สวนแสงเทียน สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงกลาง โรงเรียนนันทบุรีวิทยา และโครงการปิดทองหลังพระ	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดน่าน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดน่าน องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน และองค์การบริหารส่วนตำบลได้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
3. แพഴ	ลักษณะเด่น	-	มีเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมไทยที่โดดเด่น มีความเป็นล้านนาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งกาย คือการแต่งกายด้วยผ้าหม้อฮ่อม เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวรายปี ผลิตภัณฑ์จากผ้าหม้อฮ่อมได้สร้างรายได้เข้าจังหวัดแพร่ในแต่ละปีเป็นจำนวนเงินมากมาย

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
			<p>สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน โดยมีคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า “หม้อห้อมไม้สัก ถิ่นรักพระลอ ซอแซ่ ศรีเมือง ลือเลื่องแพะเมืองผี คนแพะมีใจงาม”</p> <p>โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์การใช้สรีระชาติอ้อมผ้าห้อมหอม การศึกษาตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ และโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้สัก ระบุแบบใหม่</p> <p>การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)</p>
	โครงการ/หลักสูตร	-	
	รูปแบบการจัดกิจกรรมเรียนรู้	-	
	พหุภาคีความรู้ร่วมมือ	-	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ค้าพริกอินทรีย์จังหวัดแพร่ จังหวัดแพร่
4. ตาก	ลักษณะเด่น	มีสภาพบริบทและอัตลักษณ์ต่างจากจังหวัดอื่น ชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา วิถีชีวิต ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่ออยู่ทำให้มีการอพยพ การเคลื่อนย้ายของประชากร อันเนื่องจากการเมืองและสถานการณ์ต่างๆ ตามแนวชายแดน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในมิติต่างๆ เช่น ทำให้เกิดโรคติดต่อร้ายแรง โรคอุบัติใหม่ โรคที่ยังขาดการควบคุม อย่างทั่วถึง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตามแนวชายแดน ชุมชน และหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารให้การดูแลอย่างทั่วถึง ดังนั้น การทำให้คนในชุมชนมีความรู้ และนำเอาความรู้กลับมาย้ายกระต่อบคนในชุมชน แทนที่จะรอกลไกของรัฐเพียงฝ่ายเดียวเข้าไปดูแล แต่ชุมชนควรจะดูแลกันเอง โดยเฉพาะการดูแลและป้องกันโรคติดต่อร้ายแรง	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ค้าพริกอินทรีย์จังหวัดแพร่ จังหวัดแพร่
	หลักสูตร/โครงการ	หลักสูตรประกาศนียบัตรพนักงานสุขภาพชุมชน และหลักสูตรอนุปฏิบัติการสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน	<p>วัดไทยสามัคคี ตำบลแม่เกวียน อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นพื้นที่ในการพัฒนาเนื่องจากเป็นวัดที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร แต่ประชาชนในท้องถิ่นมีความสามัคคีในการพัฒนาวัดและชุมชนไปด้วยกันจนเป็นที่ประจักษ์แก่คนโดยทั่วไป รวมทั้งการอนุรักษ์ป่าชุมชน การรวมกลุ่มต่างๆ ของคนในชุมชน จนเป็นแหล่งศึกษาดูงานของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ มีใจจดจ่อ เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมา อันเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาด้านสาธารณสุขไปจากพื้นฐาน ดังนั้น การเกิดขึ้นของการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลกระทบท่อมิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม โดยตรงในท้องถิ่น</p>
			โครงการจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มภาคเหนือ หลักสูตร เจ้ากับบริการสตรีใจ สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
วิทยาลัยชุมชน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญา (Track 3: อนุปริญญา)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก กระทรวงสาธารณสุข, SHELD IRC (International Rescue Committee), นายอดุลย์ ตันดีสุนทร กรรมการวิทยาลัยชุมชนระดับชาติได้ให้การสนับสนุนทรัพยากรทั้งงบประมาณ และอาคารสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพ (สสส.), มหาวิทยาลัยแม่สอด และเทศบาลเมืองตาก	สถาบันการทองที่เกี่ยวข้องชุมชน
5. พิจิตร	ลักษณะเด่น	มีพื้นที่การทำงานประมาณ 1,812.121 ไร่ นับเป็นจังหวัดที่ใหญ่กว่ามากเป็นอันดับสามของภาคเหนือ รองจากจังหวัด เชียงรายและ นครสวรรค์ โดยมีแปลงเพาะปลูกที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอเมือง พิจิตร บางมูลนาก โพทะเล สามง่าม ตะพานหิน พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์หลวงประทาน ขาวชะลอ เหลืองประทิว ขาวกอเดียว ขาวดอก มะลิ สุพรรณบุรี 60 ขาวตาแห้ง และระหว่าง พ.ศ. 2540-2541 จังหวัดพิจิตรได้สนับสนุนการผลิตข้าวพันธุ์ที่ตลาดต้องการและให้ผลตอบแทนสูง โดยมุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ดี มีผลผลิตราคาสูงได้แก่ข้าวหอมมะลิ ข้าวชยันตี 1 และข้าวสุพรรณบุรี 60 พันธุ์ที่ส่วนใหญ่จะเป็นการทำนาปรัง เนื่องจากมีแหล่งน้ำทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีน้ำใช้ตลอดได้ทั้งปี ในขณะที่มีการดูแลน้ำบาดาล (น้ำใต้ดิน) มาใช้ในข่วงฤดูแล้งจึงสามารถทำนาปรังได้ทั้งปีละ 3 ครั้ง ส่วนการทำนาปีจะเริ่มเพาะปลูกระหว่างเดือน มิถุนายน ถึงเดือน สิงหาคม และจะมีเก็บเกี่ยวได้ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-มกราคม	-

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนทางสังคม	ทุนทางวัฒนธรรม
	หลักสูตร/ โครงการ	โครงการเกษตรอินทรีย์วิทยาลัยชุมชนพิจิตร หลักสูตรเกษตรอินทรีย์ 10 บทเรียน อาทิ ความรู้การผลิตข้าวอินทรีย์ ข้าวอินทรีย์ในศตวรรษที่ 21 (ข้าวจีจิตร) จุลินทรีย์จากจ้าวปลวก ปุ๋ยอินทรีย์จากปลา (น้ำหมัก) น้ำหมักออร์แกนิกและสมุนไพรไล่แมลง (น้ำหมัก) เป็นต้น	-
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พหุภาคีความร่วมมือ	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) สำนักงานเกษตรจังหวัดพิจิตร บริษัทเครื่องดื่มกระปิงแดงจำกัด พันเอก ดร.สมสมัย สิทธิศาสตร์ บริษัทที่ดินให้ที่หน่วยจัดการศึกษา ตำบลอ้อมส่วนนำมาเป็นพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์	-
6. อุทัยธานี	ลักษณะเด่น	สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าและภูเขาที่มีความลาดเทจากทิศตะวันตกลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ทิศตะวันตกจะเป็นเทือกเขา สลับซับซ้อน พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ดอนสลับพื้นที่ราบแบบลูกคลื่น ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม จากลักษณะพื้นที่ดังกล่าวทำให้สิ่งหวัดอุทัยธานี ประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำด้านทิศตะวันตก หรือมีผลจากจะเกิดน้ำท่วมด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นประจำ	ชาลาที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองเวียงจันทน์ หลวงพระบาง และจำปาศักดิ์ ในช่วงสงครามที่เมืองเวียงจันทน์ของกองทัพสยาม ตั้งแต่สมัยธนบุรี - ต้นสมัยรัตนโกสินทร์ หลังจากที่ย้ายไทยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ จำปาศักดิ์และหลวงพระบาง ครอบครัวย้ายชวาลาวเวียงจันทน์ถูกกวาดต้อนเข้ามาไทยในการตีเมืองเวียงจันทน์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2321 จากนั้นถูกกวาดต้อนเข้ามาอีกในการตีเมืองเวียงจันทน์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2335 และถูกกวาดต้อนเข้ามาเป็นครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2369 - 2371 แต่ในสงครามที่เมืองเวียงจันทน์ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2369 - 2371 กองทัพสยามได้กวาดต้อนผู้คนทั้งหมดในเขตเมืองเวียงจันทน์เข้ามาฝั่งไทย จนเวียงจันทน์ถึงกับเป็นเมืองร้างผู้คน ต่อมาได้ถูกกวาดต้อนมาจากด้านที่พม่าและเป็นกองสอดแนม ณ ดินแดน อันที่ตั้งของอำเภอบ้านไร่ ที่บ้านพิศคล้าย ครครสงครามเก่าทัพ หลังจากรวมกลุ่มกันเป็นหลักแหล่ง จึงได้ทำอุปกรณ์การทอผ้าและสิ่งขึ้นอย่างง่าย ๆ เพื่อทอผ้าไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยขอเมล็ดผ้าจากชนเผ่า กระหรียงซึ่งเป็นชนเผ่าดั้งเดิม ใช้เส้นผ้าที่สวมเสียดัดมากเป็นตัวอย่างในการทอผ้าฝ้ายมีมือ จากอดีตถึงปัจจุบัน การทอผ้าได้ถูกถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกจากลูกสู่หลานมาหลายชั่วอายุคนประมาณได้ว่า การทอผ้าของอำเภอบ้านไร่ มีมากกว่า 200 ปี

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนทางธรรมชาติ	ทุนมนุษย์สังคม
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการวิจัยพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมีนน้ำทะเล	โครงการพัฒนาการบริหารจัดการความรู้อาหารพื้นเมืองจังหวัดอุทัยธานี มุ่งองค์ความรู้ การแปรรูปผลิตภัณฑ์พื้นเมือง
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
7. สมุทรสาคร	พหุภาคีความร่วมมือ	เครือข่ายอุดมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ ชุมชนบ้านทับทิม อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
	ลักษณะเด่น	พื้นที่ตอนบนในเขตอำเภอบ้านแพ้วและอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร มีความอุดมสมบูรณ์ของดินและมีโครงข่ายแม่น้ำลำคลองเชื่อมโยงถึงกันกระจายอยู่ทั่วพื้นที่กว่า 170 สาย จึงเหมาะที่จะทำการเพาะปลูกพืชนาชนิด และบางสวนเป็นย่านธุรกิจอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย พื้นที่ตอนล่างของจังหวัดในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาครอยู่ติดชายฝั่งทะเลยาว 4.8 กิโลเมตร จึงเหมาะที่จะประกอบอาชีพประมงทะเล เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและทำนากุ้งเลี้ยงกุ้งกุลเด็กลูกเป็นแบบแผนเมืองร้อน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมบก ลมทะเล และมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านในช่วงฤดูร้อน จึงทำให้มีความชื้นในอากาศสูง มีฝนตกปานกลาง ปริมาณเฉลี่ย 1,120 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 26-28	การแปรรูปอาหาร เป็นภูมิปัญญาไทยในการเก็บรักษาถนอมอาหาร ไว้บริโภคภายในครอบครัวในยามขาดแคลน หรือจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ภูมิปัญญาในการแปรรูปอาหาร เป็นความรู้ภูมิปัญญาที่สั่งสม ถ่ายทอดสืบต่อกันมาช้านาน จ.สมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยอาหารทะเล เป็นแหล่งกำเนิดตัว “เคย” และแหล่งผลิต “เกลือสมุทร” ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตกินเป็นจำนวนมาก กะปิได้ว่าเป็นอาหารพื้นบ้านคู่ครัวไทย ในหลายพื้นที่ หลายภูมิภาค สามารถนำมาปรุงแต่ง เพิ่มรสชาติอาหารไทยต่างๆ ได้ เช่น แกงเผ็ด น้ำพริกต่างๆ สมุทรสาครเป็นแหล่งผลิตกะปิที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียง และส่งขายยังจังหวัดต่างๆ เอกอัครราชทูต สถานของผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบที่ใหม่ สะอาด มีการควบคุมคุณภาพการผลิต รสชาติอร่อย และคุณค่าทางโภชนาการ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์กะปิ กะปิขาว เป็นกะปิเนื้อดี ซึ่งทำจากเคยสดจากห้วย เนื้อดี สะอาด กลิ่นหอม และมีชื่อเสียงในระดับหนึ่ง
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปากบ่อใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร	โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวอนามัยบ้านกระช้ำขาว เพื่อยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร	วิสาหกิจชุมชน กะปิ ทรายเรือไทย บ้านกระช้ำขาว ตำบลบ้านบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนทางธรรมชาติ	ทุนภูมิสังคม	ทุนทางวัฒนธรรม
8. สระแก้ว	ลักษณะเด่น	ตลาดโรงเกลือ ที่ตั้งอยู่ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีมูลค่าการค้าสูงที่สุด สำหรับจุดการค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ดังนั้น จึงเป็นความต้องการและความจำเป็นของประชาชนในพื้นที่ในการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสาคร	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมที่ส่งเสริมด้านการเกษตร คือ อาหารปลอดภัย โดยถ่ายทอดศาสตร์ที่สำคัญ คือ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรโดยการเพิ่มผลผลิตทางการประมง ส่งเสริมเกษตรปลอดภัย เพื่อขับเคลื่อนการทำงานของจังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีอาชีพหลักของเกษตรกรแก้วก็คือ การทำนา เพื่อเป็นเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการใช้จ่าย และปัญหาในเรื่องของสุขภาพ วิทยาลัยชุมชนสระแก้วจึงได้ดำเนินการควมร่วมมือโดย
โครงการ/หลักสูตร	หลักสูตรระยะสั้นการค้าชายแดน และหลักสูตรอนุปริญญา บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และการค้าชายแดน	หลักสูตรระยะสั้นการค้าชายแดน และหลักสูตรอนุปริญญา บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และการค้าชายแดน เพื่ออนุปริญญา (Track 2: อาชีพ) และการจัดการศึกษา เพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา)	การศึกษาระบบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานอินทรีย์โดยใช้การโยนลูกเพื่อพัฒนา เป็นหลักสูตรฝึกอบรมให้แก่ประชาชนในชุมชนตำบลพระเพลิง อำเภอเขาฉกรรจ์ และชุมชนตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรที่ทำอินทรีย์โดยใช้การโยนลูก มีควมรู้ และทักษะการทำงานอินทรีย์โดยใช้การโยนลูกได้ตามหลักที่ถูกต้อง กลุ่มเกษตรกรในเขตจังหวัดสระแก้วทำอินทรีย์โดยใช้การโยนลูกเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตได้ และผู้ผลิตและผู้บริโภคปลอดภัยจากสารพิษและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลลำพระเพลิง ผู้เชี่ยวชาญทางการทำอินทรีย์ บุคลากรวิทยาลัยชุมชนสระแก้ว และผู้ใช้บริการอบรม	โครงการทำอินทรีย์ด้วยวิธีโยนลูก
รูปแบบการ	ทพหุศาสตร์	หอการค้าจังหวัดสระแก้ว มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย องค์การบริหารจังหวัดสระแก้วมอบอาคารและครุภัณฑ์ประกอบการดำเนินงาน และการรวมการสหกรณ์วิทยาลัยชุมชน	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้เชี่ยวชาญด้านการทำนโยนกล้า ตำบลพระเพลิง อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
8. ตราด	ลักษณะเด่น	วิสัยทัศน์ของกลุ่มจังหวัดที่ถือการนำพัฒนาอุตสาหกรรม สินค้าเกษตร/ประมง ส่งเสริมการค้าชายแดน จังหวัดตราด ต้องการให้มีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ แหล่งน้ำเพื่ออุตสาหกรรม อากาศเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนตราด	ทุนทางวัฒนธรรม แนวคิด “บ้านแหลมมะขามเงา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตามรอยเสด็จมหาราชา “พระพุทธเจ้าหลวง” ซึ่งได้มีการดำเนินงานตามกรอบการทำงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลเนินทราย โดยเริ่มจากการประเมินศักยภาพของชุมชน การฝึกอบรมเพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนการเก็บรวบรวมวัฒนธรรมชุมชน ที่ประกอบด้วย วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อใช้ประกอบเป็น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกิจกรรมดำเนินงานดังนี้ โครงการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านแหลมมะขาม ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และโครงการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์ป่านเนินดินแดง ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด	
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
10. บุรีรัมย์	พหุภาคีความร่วมมือ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมเป็นวิทยากรและแหล่งเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลเนินทราย สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน	สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด
	ลักษณะเด่น	เป็นจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่ว่า ประตีสานสู่สากล ทั้งนี้เพื่อให้นำไปสู่การสร้างสังคมเข้มแข็ง ประชาชนมีศักดิ์ ยุทธศาสตร์เน้นเรื่องการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อการส่งออก (ข้าวหอมมะลิ) การพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และอุตสาหกรรมสิ่งทอ การพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมาแต่ครั้งโบราณกาล เป็นที่รู้จักกันในแถบอีสานใต้ ไม่ว่าจะเป็นผ้าไหมมัดหมี่ หรือ ผ้าไหม พื้นเรียบ ที่ควาราวลชนะเลิศ และรางวัลต่างๆ อีกมากมาย ทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ อีกทั้งในปัจจุบันจังหวัดบุรีรัมย์ ยังได้มีศักดิ์เลือกให้ผ้าไหมลายทางทรงรอยคู่ เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ อีกด้วยด้วยตนเอง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงได้จัดทำโครงการเส้นทางสายไหม OTOP สุดลาดสกล ซึ่งเป็นโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดของจังหวัดบุรีรัมย์ และสนองต่อยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด ในการพัฒนาอุตสาหกรรมผ้าและสิ่งทอ
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ โดยการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น	โครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลักษณ์ชน	ประเด็น	ทุนทางธรรมชาติ	ทุนภูมิสังคม
พหุภาคีความร่วมมือ	พหุภาคีความร่วมมือ	<p>กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสาน กลุ่มวิสาหกิจตลาดนัดสีเขียว จังหวัดบุรีรัมย์ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรบุรีรัมย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานควบคุมประมงจังหวัด โรงพยาบาลกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านแสงจันทร์ ตลาดนัดสีเขียวจังหวัดสุรินทร์</p>	<p>กรมหม่อนไหม สำนักงานพาณิชย์จังหวัด กลุ่มพ่อค้าบ้านตะเคียน หมู่ 4 ตำบลบัวทอง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์</p>
11. หนองบัวลำภู	ลักษณะเด่น	<p>ภูพานน้อยเป็นส่วนหนึ่งของเทือกภูพาน ที่ทอดยาวจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหนองบัวลำภูไปทางทิศใต้สู่เทือกภูเก้า อำเภอโนนสัง มีพื้นที่ประมาณ 35,000 ไร่ จากการตรวจสอบหลักฐานพบว่าอยู่นอกเขตพื้นที่ป่าสงวนป่าอนุรักษ์และเขตพื้นที่อนุรักษ์แต่ยังคงมีสภาพพื้นที่ภูเขาและป่าไม้เบญจพรรณตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ดูแล จุดเด่นของเทือกภูพานน้อยคือ มีพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ใกล้ตัวเมืองทำให้ดูมีเสน่ห์และทำทายความนึกคิดที่อยากจะทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่มาของคำว่า “หนองบัวลำภู” จึงได้ริเริ่มจัดทีมสำรวจประกอบด้วย 15 คน มีจุดเริ่มต้นการสำรวจจากบริเวณด้านทิศตะวันตกของเทือกเขา (วัดป่าภูกระแต) ทีมงานได้เข้าพื้นที่นับตั้งแต่ปี 2553 สืบค้น กลับมารายงานซึ่งบ่งบ่งมีสภาพเป็นป่าเต็งรังร้อยละ 60 ป่าเบญจพรรณร้อยละ 40 คือ เป็นป่าผลัดใบมีพืชสมุนไพรมากมาย ความหลากหลายทางชีวภาพเหมาะสมแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษาศึกษาและเมื่อมีแผนการปกครองพื้นที่ป่าไม้ที่กรมได้รวมเป็นด้วย ปรากฏว่ามีเส้นทางขึ้นภูพานน้อยได้จากหมู่บ้านภูพานน้อยอย่างชัดเจนยาว</p>	<p>ชาวหนองบัวลำภู ได้อนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม คิดค้นพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านผลิตเป็นผลิตภัณฑ์หลายชนิด หนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อ คือข้าวางอก หนองบัวลำภูที่เป็นสินค้าเอกลักษณ์จังหวัดและมีชื่อเสียงในด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพ อย่างมีคุณภาพ มีกลุ่มอาชีพที่ผลิตข้าวางอกจำนวนกว่า 30 กลุ่ม มีสมาชิกกระจายอยู่ทุกอำเภอ รวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ข้าวางอกหนองบัวลำภูเพื่อผลิต และรักษาภาพลักษณ์ของข้าวางอก ให้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ด้วยคุณค่า ทางโภชนาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
		ประมาณ 2 กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเป็นเส้นทางเสี่ยงไม่ที่สร้าง "ไม่มีการใช้งานมานานแล้วในระหว่างเส้นทางมีบ้านพักครึ่งปูนครึ่งไม้ 1 หลังสภาพก่อสร้างอย่างมั่นคงถาวร สอดคล้องได้ว่าเป็นของคนจังหวัดอุตรดิตถ์เข้ามาปลูกสร้างพร้อมกันทำเส้นทางดังกล่าวต่อมา	โครงการจัดการความรู้ข้าวของเอกทของบัวลัดภูสักการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยการเก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับข้าวของ และมีหลักสูตรการทำนาข้าวอินทรีย์ การผลิตข้าวอินทรีย์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวของ การบรรจุภัณฑ์ข้าวของ และการบริหารจัดการการผลิตผลิตภัณฑ์ข้าวของ
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวภูพานน้อย ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีหลักสูตรมีคุณูเทศก์ท่องเที่ยว	โครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	ประชาชนหมู่บ้านทรายทอง ภูพานน้อย ชุมชน เจ้าหน้าที่ภูพานน้อย และนักท่องเที่ยง	ผู้ผลิต ผู้ประกอบการข้าวของและประชาชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู กรมพัฒนาที่ดิน บริษัท น้ำตาลเอราวัณ จำกัด
12. ยโสธร		-	ปลาสร้อยโยธอร์ เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโปรตีนสูง และสามารถเก็บไว้รับประทานได้นานรสชาติถูกปาก เพราะปลาสร้อยโยธอร์ เป็นอาหารพื้นบ้านของไทยอีสาน ที่มีชื่อของขายโยธอร์ และเป็นอาหารที่ทำจากปลา สามารถนำมาทำได้หลายเมนู ตามแต่ความชอบของแต่ละคน ราคาไม่แพง การทำปลาสร้อยโยธอร์เป็นภูมิปัญญาในการถนอมอาหารพื้นถิ่นเยี่ยมขายโยธอร์ โดยมีการประกอบอาชีพและมีกิจการส่งไปจำหน่ายยังต่างจังหวัด
	โครงการ/หลักสูตร	-	โครงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ปลาสร้อยโยธอร์และการตลาดที่สอดคล้องกับภูมิสังคมในจังหวัดยโสธร หลักสูตรการทำปลาสร้อยตัวโปรดภัย และการทำปลาสร้อยตากปลอดสารพิษ
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	-	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	ภาคีความร่วมมือ	-	วิทยาลัยเทคนิคยโสธร ชุมชนบ้านโนนยาง ตำบลกัมมาเขต อำเภอภูพาน ชุมชนบ้านท่าค้อ ตำบลชุมเงิน และชุมชนบ้านตาตอง ตำบลตาตอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิสัยทัศน์ชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางวัฒนธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
13. มุกดาหาร	ลักษณะเด่น	มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านการบริการของจังหวัด หลังจากที่เปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 อย่างเป็นทางการ เพราะขณะนั้นนักท่องเที่ยว เริ่มมีมากขึ้น จากเดิมเดือนละไม่เกิน 3,000 คน แต่ปัจจุบันเพิ่มเป็น 12,000 คน ดังนั้น จึงเป็นความต้องการและความจำเป็นในการติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนเกิดขึ้น	ในอดีตเป็นเมืองชายแดนปลายพระราชนาเมืองที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ตอนจรดแดนญวน ในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ฯ กองทัพกรุงเทพฯ และกองทัพหัวเมือง แถบสมเฒ่าเมืองโขงโดยกองทัพข้ามโขงไปวาดล้อมผู้คนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (ดินแดนลาว) ให้อพยพข้ามโขงมาตั้งบ้านตั้งเมืองอยู่ทางฝั่งขวาของ แม่น้ำโขง (ภาคอีสาน) ให้มากที่สุดเพื่อมิให้เป็นกำลังแก่ข้าศึก จังหวัดชายแดน เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร ฯลฯ จึงมีผู้คนหลายพันคนตั้งถิ่นฐานอยู่ริมฝั่งโขง 5 เมื่อ ร.ศ.112 ราชอาณาจักรไทยต้องเสียดินแดนทางฝั่งซ้ายทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ไปตั้ง 3 ใน 4 ส่วนการรวบรวมเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดมุกดาหารซึ่งมีอยู่ถึง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ย้อนอดีตให้ทราบถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ก่อนที่จะมารวมกันเป็นจังหวัดมุกดาหาร
	โครงการ/ หลักสูตร	หลักสูตรการค้าชายแดน และหลักสูตรอนุปริญญาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอินโดจีน	โครงการจัดการความรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมชนเผ่า (สภายุวัฒนธรรมชนเผ่า)
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	สถาบัน SIM สปป.ลาว และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร
14. ระนอง	ลักษณะเด่น	จังหวัดระนองถือเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติอยู่มากและมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น บ้านในวง อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ชุมชนบ้านในวงประกอบด้วยชุมชนในวงเหนือ และชุมชนในวงใต้ มีการประกาศเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมานานกว่า 5 ปี ผ่านกระบวนการเรียนรู้กันอย่างยาวนานจนสามารถเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างแท้จริงและตระหนักถึงการทำท่องเที่ยวชุมชนไม่ใช่การแสวงหาผลประโยชน์แต่เป็นการถ่ายทอดรากเหง้าแห่งวิถีชุมชนในเชิงรุกสู่สังคมได้รู้ โดยที่ในยังคงมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติประชาชนอยู่ร่วมกับทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า	-

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
		มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิ การเที่ยวชมดอกบัวผุด ซึ่งมีให้ชมในหลายจุด	ทุนทางวัฒนธรรม
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านในง อำเภอละฮุน จังหวัดระนอง หลักสูตรผู้นำเที่ยวชุมชน การสื่อสารความหมายท้องถิ่น และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	-
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	-
	พหุภาคีความร่วมมือ	กลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาชิกกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มบ้านพัก กลุ่มอาหาร กลุ่มมีดคุเทศก์ กลุ่มนำเที่ยว กลุ่มดูตมวิวิ กลุ่มรถนำเที่ยว สถาบันท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง	-
15. สตูล	ลักษณะเด่น	พื้นที่จังหวัดสตูลทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นเนินเขาและภูเขาสลับซับซ้อน โดยมีทิวเขาที่สำคัญแบ่งเขตประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย คือ ทิวเขาบรรทัดและทิวเขาสันกาลาคีรี พื้นที่ของจังหวัดค่อยๆ ลาดเอียงลงสู่ทะเลด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ โดยยังมีภูเขาอันยิ่งใหญ่อยู่กระจุกกระจายในตอนกลาง ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ เขาชิง เขาบั้ง เขาบั้ง เขาใหญ่ เขาทะนายน และเขาพญาวัง และมีที่ราบแคบๆ ขนาบไปกับชายฝั่งทะเล ถัดจากที่ราบลงไปเป็นพื้นที่ป่าชายเลนน้ำเค็มขึ้นถึง อุดมไปด้วยป่าเสมและป่าโกงกาง สตูลเป็นจังหวัดที่ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน คงมีแต่ลำน้ำสั้นๆ ต้นน้ำเกิดจากภูเขาทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของจังหวัด และวิสัยทัศน์ของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน คือ การท่องเที่ยวทางทะเลที่มีคุณภาพระดับโลก บนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน	จังหวัดสตูลจะเป็นจังหวัดเล็กๆ ที่สงบเรียบง่ายแต่แฝงไว้ซึ่งเสน่ห์แห่งความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมนิยมศิลปะวัฒนธรรมที่หลากหลายจากผู้คนหลายเชื้อชาติ หลากศาสนา หลากอาชีพ และที่สวยงามที่สุดคือทะเลที่มารวมตัวกันอยู่ในจังหวัดนี้ จากความหลากหลายดังกล่าวจึงทำให้อาหารที่หลากหลายทั้งอาหารไทย อาหารจีน และอาหารมุสลิม

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนมนุษย์สังคม	
		บทบาทธรรมชาติดี	บทบาทวัฒนธรรม
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการพัฒนาศักยภาพของจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสตูล หลักสูตรโฮมสเตย์ มีคุณศัพท์กระแสหลัก อาหาร และผลิตภัณฑ์	โครงการอาหารสยามอันมีเอกลักษณ์ โดยวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรอาหารพื้นเมืองไทย-จีน สยามอันคัมมัน และอาหารมุสลิมสยามอันคัมมัน จัดทำสื่อการเรียนการสอน จัดระบบองค์ความรู้ มีสื่ออบรมอาชีพ และสร้างผู้ประกอบการ และสืบสาน ถ่ายทอดต่อยอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านอาหาร
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ชุมชน 15 ชุมชนของจังหวัดสตูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสตูล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล กรมแม่บ้าน และเครือข่ายอาหาร เจ้าของร้านอาหาร อาหารพื้นเมืองของฟงเงาเป็นอาหารพื้นเมืองทางภาคใต้ ซึ่งมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และมีการประกอบเพื่อรับประทานกันทุกครัวเรือน และมีผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น กะปิเกาะยาว โดยเฉพาะฟงเงามีแหล่งผลิตกะปิจากกุ้งฝอยที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น กะปิเกาะยาว กะปิเกาะปังหวาย และยังมีแหล่งผลิตกุ้งฝอยออกจำหน่ายจังหวัดใกล้เคียงด้วย
16. ฟังงา	ลักษณะเด่น	ตำบลพุนใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา มีสภาพพื้นที่เกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่ราบบริมชายฝั่งทะเลและที่ราบหุบเขา จำนวนประชากร 5,778 คน 1,574 หลังคาเรือน มี 7 หมู่บ้าน ประชากรมีอาชีพอาชีพเกษตรกรรม ประมงชายฝั่ง รับจ้างทั่วไป และค้าขาย มีประวัติยาวนานกว่า 100 ปี มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและสมบูรณ์ เช่น เกาะไขนุ้ย เกาะไขนุ้ย หาดโล๊ะจาก อ่าวโล๊ะปาเครต อ่าวทราย อ่าวม่วง เป็นต้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาและไปเป็นจำนวนมาก	เป็นจังหวัดที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลาย มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มีจิตใจสามัคคีอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นเอื้ออารี ให้ความสำคัญต่อทางสังคม รักชาติวิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมได้อย่างสมบูรณ์ มีปัจจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความเข้มแข็ง เช่น อัตราการดำรงชีพที่ดีแบบเรียบง่ายไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม ภาษา เครื่องแต่งกายเมืองนบอยู่ อันดับ 3 ของประเทศ ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย แบบสังคมเกษตรประชาชนให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรหลาน มีระบบการจัดสวัสดิภาพ
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตำบลพุนใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา	โครงการจัดการความรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านจังหวัดพังงา ดำเนินการโดยการศึกษาตามขั้นตอนของระบบงานการจัดการความรู้ โดยมีหลักสูตรพัฒนานักบริหารธุรกิจระดับเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าของฝาก เช่น น้ำพริกกุ้งเสียบ และไตปลาควักถึง

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
17. สงขลา	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	เทศบาลตำบลพุนเรียง และผู้นำชุมชน ประชาชนในตำบลพุนเรียง สถาบันการศึกษาท้องถิ่นและภาคีจังหวัดสงขลา	กลุ่มแม่บ้านตำบลครองศรีเย็น สาธารณสุขจังหวัดสงขลา สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสงขลา
	ลักษณะเด่น	บ้านขาว อำเภอศรีนคร เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ชายฝั่งคาบสมุทรมังกรบุรีได้ชื่อว่าเป็นอะเมซอนแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยมีพื้นที่ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา และทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง	ลักษณะที่โดดเด่นของน้ำทอบ้านสะพานปลา ตำบลสะทอน อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา คือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหนาแน่นของเนื้อผ้า เวลารำมาตัดเย็บจะไม่แยก ไม่หดสีดกทน สวมใส่สบายการดูแลรักษาง่ายเพราะซักด้วยเครื่องซักผ้าได้โดยไม่ทำให้ผ้าแยกหรือย่อยสลายได้หลายโอกาส มีหลายรูปแบบที่ทันสมัย และมีกำรย้อมผ้าจากสีธรรมชาติซึ่งเป็นดินลูกรัง
18. ยะลา	โครงการ/หลักสูตร	โครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการ	โครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาผ้าทอพื้นเมือง
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา และมหาวิทยาลัยทักษิณ	คอบ.ต.สำนักทรัพย์สินกาน้ำ สมาชิกกลุ่มทอผ้า นายกองกิจการบริหารสวนตำบลสะทอน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้แทนสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของตำบลสะทอน อำเภอ นาทวี จังหวัดสงขลา
	ลักษณะเด่น	มีพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมศึกษา มีสภาพภูมิอากาศดีและน้ำที่สะอาดเหมาะที่จะเลี้ยงโคเนื้อ	อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งยึดถือเคร่งครัดต่อหลักศาสนา ให้ความสำคัญกับประเพณีวัฒนธรรม
	โครงการ/หลักสูตร	โครงการให้บริการวิชาการที่ก่อบรมหลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อ หลักสูตรการผลิตอาหารสัตว์เพื่อส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อให้แก่ประชาชน	โครงการจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวและสืบสานวัฒนธรรมนิเวศ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
รูปแบบการจัดการเรียนรู้	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนทางสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
	พหุภาคีความร่วมมือ	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดยะลา และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา วนาคารไทยพาณิชย์	ประชาชนในตำบลโคกตาบรูคา ตำบลกยูนอเกาะ ตำบลละโละหาลอ ตำบลกลูปัง และตำบลลือ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
19. ปัตตานี	ลักษณะเด่น	-	อ่าวปัตตานี ถือได้ว่าเป็นพื้นที่แหล่งชีวิตที่สำคัญของคนในชุมชนท้องถิ่นแถบจังหวัดปัตตานี ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือเป็นชาวประมงในอ่าวปัตตานี ด้วยวิถีชีวิตที่ผูกติดกับอ่าวปัตตานี ทั้งแหล่งอาหารเลี้ยงชีพ และแหล่งรายได้เลี้ยงครอบครัวหลากหลายชั่วอายุคน จนจนเมื่อทรัพยากรธรรมชาติของอ่าวปัตตานีมีปัญหาเกิดผลกระทบต่างๆ ขึ้น แหล่งทำมาหากินและการดำรงชีวิตอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่เกิดผลกระทบตามตัวเช่นกัน การศึกษาวิจัยจึงเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่ชาวบ้านจะใช้เป็นกระบวนการสร้างความรู้ ในการช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากร สัตว์น้ำของกลุ่มประมงพื้นที่อ่าวปัตตานีร่วมกัน โดยอ่าวปัตตานีเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านชีวภาพสูงมาก เป็นอ่าวที่สำคัญในการเป็นแหล่งอนุบาล แหล่งอาหาร แหล่งผสมพันธุ์ และแหล่งหลบภัยของสัตว์น้ำที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง
	โครงการ/หลักสูตร	-	โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ภูมิปัญญาในการทำประมงของชุมชน ประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี โดยมีการศึกษาภูมิปัญญาในการต่อเรือและทำยัดดี และศึกษาภูมิปัญญาในการสังเกตลักษณะทางกายภาพเพื่อการทำประมงอย่างพึ่งพิงธรรมชาติ รวมทั้งศึกษาเครื่องมือประมงพื้นบ้านป่าตูด อำเภอละหลิมพัตร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
	รูปแบบการจัดการเรียนรู้	-	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
	พหุภาคีความร่วมมือ	-	เครือข่ายความร่วมมือจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอ่าวปัตตานี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน
20. นราธิวาส	ลักษณะเด่น	ตำบลบางขุนทอง อำเภอดงตาล จังหวัดนราธิวาส มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับเพาะปลูก ประชาชนมีรายได้ต่อหัวน้อยและยากจนที่สุด	เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนตำบลบางขุนทองนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 52.07 และนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 47.93 ในการดำรงชีวิตหรือการประกอบปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม จะยึดถือหลักปฏิบัติอย่าง

ตารางที่ 26 (ต่อ)

วิทยาลัยชุมชน	ประเด็น	ทุนภูมิสังคม	
		ทุนทางธรรมชาติ	ทุนทางวัฒนธรรม
			<p>เคร่งครัด ส่วนประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธจะยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีการต่างๆ ไว้อย่างเหนียวแน่น โดยทั้งสองศาสนาก็การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ</p> <p>โครงการพัฒนารัฐกิจอียิปต์ การสืบสานวัฒนธรรม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศูนย์อาชีวศึกษาเข้าไปในพื้นที่</p>
โครงการ/หลักสูตร		โครงการยกระดับหมู่บ้านบางขุนทองกับวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ดำเนินโครงการส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงประจักษ์ของชุมชนในลักษณะเชิงพื้นที่ (Area-based) ที่หลากหลาย	
รูปแบบการจัดการเรียนรู้		การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน)
พหุภาคีความร่วมมือ		องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ	การศึกษานอกระบบโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่ และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

2.6 ศักยภาพของชุมชน พบว่า

วิทยาลัยชุมชนได้มีการศึกษาศักยภาพของชุมชน และนำศักยภาพของชุมชนมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน โดยในการพัฒนาหลักสูตรที่ดีต้องมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน และหลักสูตรที่ดีต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจเจตคติ และทักษะความชำนาญ ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของวิทยาลัยชุมชน (สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, 2556) ดังนี้

2.6.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.6.1.1 ส่วนแรก เป็นการให้ความหมายหรือปรัชญาในการเรียนการสอนวิชาเทคนิค เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับงานอาชีพที่ต้องการโดยตรง และเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนเพิ่มมากขึ้น เช่น มีความคิดริเริ่ม การแก้ปัญหาต่างๆ ทางด้านเทคนิค เพื่อนำมาใช้ได้ในสถานการณ์ของการเรียนรู้ในที่ต่างๆ กัน

2.6.1.2 ส่วนที่สอง เป็นการทำหน้าที่ในการตอบคำถามเหล่านี้ เช่น คุณวุฒิที่ต้องการในเรื่องนี้สำหรับภาคอุตสาหกรรมคืออะไร จะเลือกหัวข้อไหนและจะร่างหัวข้อเหล่านี้อย่างไรเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนที่คุณวุฒิได้ตามที่ต้องการ ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย อาทิเช่น การวิเคราะห์และศึกษาเนื้อหา การเปรียบเทียบและการศึกษาหลักสูตรที่มีความแตกต่างกัน รวมทั้งการสังเกต การวิเคราะห์งานและอุปกรณ์ในวิทยาลัยชุมชน สัมภาษณ์ผู้สอน เป็นต้น โดยการดำเนินการดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

2.6.1.3 ส่วนที่สาม เป็นขั้นตอนการออกแบบหลักสูตร โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ไว้จากส่วนที่สองมาออกแบบวัสดุต่างๆ ที่ใช้ในการสอน เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อใช้ในการสอน การเลือกเนื้อหาที่จะสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การออกแบบและสร้างใบเนื้อหา ใบกิจกรรม และใบงาน ฯลฯ การจัดกิจกรรมของผู้เรียน ซึ่งมีทั้งในช่วงของขั้นการให้เนื้อหาและขั้นการทำแบบฝึกหัด โดยการออกแบบและสร้างสื่อเพื่อใช้ในการสอน การออกแบบและสร้างใบทดสอบ รวมถึงกำหนดวิธีการทดสอบต่างๆ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอน

2.6.2 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ประกอบไปด้วย

2.6.2.1 ความหมายของสมรรถนะของงานอาชีพ เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานอาชีพ โดยใช้ความรู้ ทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันอย่างกลมกลืน เพื่อให้เกิด

ผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรทางด้านอาชีพจะต้องตอบคำถามให้ชัดเจนเสียก่อนว่า ผู้เรียนควรได้รับการศึกษาเพื่อให้เกิดสมรรถนะอะไรบ้างที่สำคัญในการนำไปปฏิบัติงานในอาชีพได้อย่างดีและมีคุณภาพ

2.6.2.2 การวิเคราะห์อาชีพ เป็นการนำเอารายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์การทำงานต่างๆ ในอาชีพ และงานที่มีลักษณะประเภทเดียวกันมาจัดกลุ่มเป็นหน้าที่โดยใช้แผนผังสกาลา (Scala Diagram) เพื่อเขียนเป็นผังของอาชีพที่แสดงรายละเอียดของหน้าที่และงานต่างๆ ที่เป็นผังอาชีพ

2.6.2.3 การจัดการฝึกอบรมด้านอาชีพ เป็นการอบรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี สามารถปฏิบัติงานได้จริง ตรงตามที่คุณเข้ารับการอบรมจะต้องนำไปประยุกต์ในการประกอบอาชีพในอนาคตหลังจากสิ้นสุดการอบรมแล้ว ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์อาชีพว่าผู้เรียนจะไปประกอบอาชีพอะไร และในอาชีพนั้นจะทำหรือปฏิบัติหน้าที่อะไร และในแต่ละหน้าที่นั้นจะต้องปฏิบัติงานอะไรบ้างจึงจะสามารถประกอบอาชีพนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะต้องมีการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจำนวนเท่าไร หลังจากที่ได้หน้าที่ต่างๆ มาแล้วก็ดำเนินการวิเคราะห์หน้าที่แต่ละหน้าที่ว่ามีรายละเอียดของงานที่ต้องทำในหน้าที่นั้นว่ามีงานอะไรบ้าง โดยเขียนชื่องานต่างๆ ที่ต้องทำภายใต้หน้าที่ของแต่ละหน้าที่จนครบทุกหน้าที่ จากการเขียนแผนผังอาชีพ สามารถนำไปกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ โดยนำอาชีพไปเป็นชื่อหลักสูตรและนำหน้าที่ของแต่ละหน้าที่ไปเป็นรายวิชาสมรรถนะของแต่ละหน้าที่ และถ้าทำการวิเคราะห์หน้าที่ต่อไปจนได้งานที่ต้องปฏิบัติในหน้าที่นั้นๆ จนครบทุกหน้าที่ก็สามารถนำงานต่างๆ ในหน้าที่ มาจัดทำเป็นชุดฝึกอบรมครบถ้วนตามจำนวนงานในหน้าที่ดังกล่าว

2.6.2.4 การวิเคราะห์งาน เป็นการเอางาน (Job) มาวิเคราะห์รายละเอียดว่าในงานนั้นๆ ประกอบไปด้วยกิจกรรมย่อยหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานกี่ขั้นตอน จึงจะสามารถทำให้งานนั้นสำเร็จ

2.6.2.5 งาน (Job) เป็นการกระทำใดๆ ที่มีการเริ่มต้นแล้วดำเนินการตามขั้นตอนการปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ประกอบและเมื่อสิ้นสุดขั้นตอนสุดท้ายแล้วจะได้ผลงานหรือได้ชิ้นงานออกมาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยหลักเกณฑ์การตั้งชื่องานอยู่ที่งานนั้นต้องมีเพียงกิจกรรมเดียว และไม่ใหญ่โตจนเกินไป ต้องกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนหรือมีขอบเขตที่เฉพาะเจาะจงให้แคบลง

2.6.2.6 หลักการวิเคราะห์งาน เป็นกระบวนการในการแยกแยะรายละเอียดของงาน เพื่อระบุว่าถ้าจะให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานในงานนั้นๆ ได้ จำเป็นต้องใช้ความสามารถอะไรหรืออย่างไรบ้าง โดยในขั้นแรกอาจจะใช้ประสบการณ์ของผู้ศึกษางานเอง ซึ่งเคยทำงานนั้นๆ มาเขียนเป็นรายการความสามารถ (Task) ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงานนั้นก่อน

2.6.2.7 รายการความสามารถ (Task) เป็นการเขียนรายการความสามารถที่จำเป็นต้องใช้ของผู้ทำงานตามขั้นตอนในการปฏิบัติงาน โดยเรียงลำดับจากขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้าย เช่น งาน (Job) : การถอดล้อหลังรถปิดอับด้วยประแจกบบาท ซึ่งจะมีรายการความสามารถหรือลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ ดังนี้

- เตรียมเครื่องมือ/อุปกรณ์ที่จะทำการถอดล้อหลังรถปิดอับ
- นำรถเข้าจอดในสถานที่ที่เหมาะสม
- หนุนล้อกันรถไหล
- คลายนัต (Nut) ทุกตัวพอประมาณด้วยประแจกบบาท
- ขึ้นแม่แรง
- ตั้งขาตั้ง (Stand)
- คลายนัตให้หลุดจากดุมล้อ
- ยกล้อออกจากดุมล้อ

2.6.2.8 ความหมายของความรู้และทักษะ มีดังนี้

- ความรู้ หมายถึง เนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ที่มีอยู่ในสมองหรือตัวบุคคล ซึ่งโดยปกติแล้วบุคคลจะมีความรู้อยู่ในตัวได้ 2 ลักษณะคือ การจำ (Remembering) และการเข้าใจ (Understanding) โดยความรู้ของคนเราสามารถจำแนกปริมาณและความยากง่ายของสติปัญญาได้ 3 ระดับ คือ ระดับการฟื้นฟูความรู้ (Recalled Knowledge) ระดับการประยุกต์เข้าใจ (Applied Knowledge) และระดับการส่งถ่ายความรู้ (Transferred Knowledge)

- ทักษะ หมายถึง การใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกายทำงานประกอบเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างปลอดภัย ซึ่งทักษะของคนเราสามารถจำแนกตามระดับความยากง่ายของการปฏิบัติงานต่างๆ ตามขั้นการเขียนแบบ ขั้นทำด้วยความถูกต้อง และขั้นทำด้วยความชำนาญ

2.6.3 ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพ มีดังนี้

2.6.3.1 อาชีพด้านการเกษตร : อาชีพการผลิตข้าวอินทรีย์ ด้วยวิธีแบบนาโยน ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 27 ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพการผลิตข้าวอินทรีย์ ด้วยวิธีแบบนาโยน

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
1. การวิเคราะห์พื้นที่	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อการวิเคราะห์ 2. งานเก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์ 3. งานวิเคราะห์ความเสี่ยงการปนเปื้อนสารพิษสิ่งแวดล้อม
2. การเตรียมแปลงเพาะปลูก	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานปรับพื้นที่ทำแหล่งพักน้ำ 2. งานอนุรักษ์ขอบคัน โดยการปลูกหญ้าแฝก 3. งานปรับพื้นที่ไถตะพริกดิน 4. งานปรับสภาพดิน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 5. งานปรับสภาพดิน ความเป็นกรดต่างของดิน 6. งานไถแปร 7. งานตีเถือก
3. การจัดการเตรียมกล้าข้าวโยน	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ 2. งานเพาะกล้านาโยน
4. การโยนกล้านาโยน	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานเตรียมต้นกล้า 2. งานโยนกล้า
5. การจัดการธาตุอาหารอินทรีย์	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานปุ๋ยพืชสด 2. งานทำปุ๋ยคอกหมัก 3. งานทำปุ๋ยหมักแห้ง 4. งานทำน้ำหมักชีวภาพ
6. การเกษตรกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานจัดการน้ำแปลงนา 2. งานใส่ปุ๋ยเมล็ดอินทรีย์

ตารางที่ 27 (ต่อ)

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
------------------	--------------

	<ol style="list-style-type: none"> 3. งานใส่ปุ๋ยน้ำอินทรีย์ 4. การกำจัดวัชพืชงานแทนแดง 5. งานดูแลข้าวตามระยะ 6. งานสำรวจแมลง
7. การจัดการอารักขาศัตรูพืช	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานชีวภัณฑ์ 2. งานสมุนไพร 3. งานตัวห้ำตัวเบียน
8. การเก็บเกี่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานจัดหาวาสดอุปกรณ์ 2. งานเก็บเกี่ยวข้าวอินทรีย์ 3. งานวางแผนการเก็บเกี่ยว 4. งานตรวจความชื้น
9. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานลานตาก 2. งานทำความสะอาด 3. งานแปรรูป 4. งานจัดเก็บ 5. งานจำหน่าย
<p>ประเด็นข้อสังเกต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. งานวิเคราะห์ความเสี่ยงการปนเปื้อนสารพิษสิ่งแวดล้อมรอบพื้นที่ ควรระบุว่าการวิเคราะห์ความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารพิษ โดยวิธีการ/กิจกรรมใด เนื่องจากหากสามารถทำได้หลายกิจกรรม เช่น เก็บตัวอย่างดิน/น้ำ/พืช/มลพิษมาวิเคราะห์ ควรแยกงานออกมาเป็นอีกหนึ่งโมดูล 2. งานในหน้าที่การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว อาจยังไม่ครอบคลุมงานด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านการตลาด 3. ผลการระดมความคิดเกี่ยวกับอาชีพดังกล่าว ไม่ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับมาตรฐานทางด้านการเกษตร เช่น ระบบคุณภาพ ISO9000 และระบบ HACCP 4. การปลูกข้าวอินทรีย์ ด้วยวิธีแบบนาโยน เป็นวิธีเฉพาะซึ่งวิทยาลัยชุมชนยังขาดผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยตรง 	

2.6.3.2 อาชีพด้านการดูแลผู้สูงอายุ : อาชีพการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 28 ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพการดูแลผู้สูงอายุ

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
1. งานส่งเสริมสุขภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานส่งเสริมการออกกำลังกาย 2. งานโภชนาการ 3. งานทำความสะอาดร่างกาย 4. งานส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ 5. งานแนะนำการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก
2. งานป้องกันภาวะคุกคาม	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย 2. งานป้องกันโรคติดต่อในผู้สูงอายุ 3. งานป้องกันโรคไม่ติดต่อในผู้สูงอายุ 4. งานป้องกันปัญหาทางสังคม
3. งานรักษาพยาบาล	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานดูแลสุขภาพเบื้องต้น 2. งานปฐมพยาบาล 3. งานดูแลระยะเจ็บป่วย 4. งานดูแลระยะสุดท้าย 5. งานส่งต่อผู้ป่วย
4. งานฟื้นฟูสุขภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานนวดผ่อนคลายเพื่อสุขภาพ 2. งานฟื้นฟูสภาพความพิการทางกาย 3. งานฟื้นฟูสภาพความพิการทางจิต
5. งานดูแลทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานประสานกิจกรรมเครือข่ายผู้สูงอายุ 2. งานประสานสวัสดิการผู้สูงอายุ 3. งานนันทนาการ 4. งานเข้าสังคมของผู้สูงอายุ

2.6.3.3 อาชีพด้านการท่องเที่ยว : อาชีพนักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 29 ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพนักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
1. นักจัดการที่พัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานบริการที่พัก 2. งานบริการอาหารและเครื่องดื่ม 3. งานให้ความปลอดภัย 4. งานสุขลักษณะชุมชน 5. งานผลิตภัณฑ์ชุมชน 6. งานมาตรฐานที่พัก
2. มัคคุเทศก์ชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานสำรวจ-วิเคราะห์ชุมชน 2. งานนักสื่อความหมาย 3. งานบริการนำเที่ยว 4. งานการให้ความปลอดภัย 5. งานออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว
3. นักการตลาดและการประชาสัมพันธ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานสำรวจการตลาด 2. งานออกแบบแผ่นพับ 3. งานออกแบบป้ายโฆษณา 4. งานจัดรายการวิทยุ 5. งานถ่ายภาพ 6. งานจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน 7. งานจัดนิทรรศการ 8. งานบริหารจัดการกลุ่ม
4. นักพัฒนาและประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. งานพี่เลี้ยงชุมชน 2. งานจัดการทรัพยากรชุมชน (สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ฯลฯ) 3. งานประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว

ตารางที่ 29 (ต่อ)

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
	4. งานเครือข่ายการท่องเที่ยว
<p>ประเด็นข้อสังเกต</p> <ol style="list-style-type: none"> บุคลากรของในวิทยาลัยชุมชนที่มาร่วมวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ จึงทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์อาชีพงาน และหน้าที่ต่างๆ ตามที่วิทยากรให้คำแนะนำ ทำให้ไม่สามารถฝึกปฏิบัติในการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรได้ เนื่องจากอาชีพที่เกิดจากการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ มีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน และบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนไม่ได้มีคุณวุฒิทางด้านการท่องเที่ยวโดยตรง ทำให้การวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนต้องการนำเสนอข้อมูลด้านการท่องเที่ยวตามที่ได้ดำเนินการตามโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ดำเนินการอยู่ จึงทำให้การวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพด้านการท่องเที่ยวยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ 	

2.6.3.4 อาชีพด้านอาหาร : อาชีพผู้ประกอบการอาหารไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 30 ตัวอย่างการวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพอาชีพผู้ประกอบการอาหารไทย

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
1. อาหารภาคเหนือ	<ol style="list-style-type: none"> แกงฮังเล ข้าวซอย น้ำพริกหนุ่ม แกงโฮะ ไส้จู้ แกงแค น้ำเงี้ยว ยำผัก

ตารางที่ 30 (ต่อ)

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
	9. ต้ม-ผัด-แกง-ทอด-ยำ-นึ่ง-ตุ๋น
2. อาหารภาคกลาง	1. น้ำพริกกะปิ 2. แกงเทโพ 3. แกงส้ม 4. แกงเลียง 5. ต้มยำ 6. ห่อหมก 7. ผัดฉ่า 8. ผัดพริกไทดำ 9. ผัดกะเพรา 10. ผัดเปรี้ยวหวาน 11. ต้ม-ผัด-แกง-ทอด-ยำ-นึ่ง-ตุ๋น
3. อาหารภาคใต้	1. แกงมัสมั่น 2. แกงตอแม 3. แกงไตปลา 4. ข้าวยำ 5. ผัดสะตอ 6. แกงส้ม 7. คั่วกลิ้ง 8. ห่อหมก 9. น้ำพริกกุ้งเสียบ 10. ยำหับปลี 11. ปลาทรายทอดขมิ้น

ตารางที่ 30 (ต่อ)

หน้าที่ (สายงาน)	สมรรถนะอาชีพ
4. อาหารภาคอีสาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. แกงอ่อม 2. ไข่กรอกอีสาน 3. น้ำตก 4. ลาบ 5. ต้มไก่บ้าน 6. ต้มยำปลาแม่น้ำ 7. ต้มส้ม 8. แกงผักหวาน 9. ส้มตำ 10. หมก 11. ซุปหน่อไม้
5. ของว่าง	<ol style="list-style-type: none"> 1. สาคูไส้หมู 2. บั๊นขลิบ 3. ปอเปี๊ยะ 4. ซ่อม่วง 5. ขนมจีบ 6. กระทู้พัพ 7. หมี่กะทิ 8. กระทงทอง 9. ลูกชุบ
<p>ประเด็นข้อสังเกต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การวิเคราะห์สมรรถนะอาชีพผู้ประกอบการอาหารไทยยังไม่ได้ตกลงเกี่ยวกับรูปแบบของเอกสารที่จะจัดทำ เป็นผลให้เอกสารมีรูปแบบที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน 2. บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นผู้วิเคราะห์หลักสูตรยังขาดองค์ความรู้ ประสบการณ์ในด้านอาชีพและเรื่องที่จะนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตร จึงเป็นผลให้การวิเคราะห์งานด้านนี้ยังไม่ครอบคลุม หน้าที่และงานในอาชีพนั้นๆ ดังนั้น จึงควรมีผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในอาชีพนั้นๆ มาคอยให้คำปรึกษาตลอดช่วงที่มีการวิเคราะห์อาชีพ 	

2.6.4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของวิทยาลัยชุมชน มีดังนี้

2.6.4.1 วิทยากรและผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันทำให้ผู้วิเคราะห์งานเกิดความสับสน

2.6.4.2 ควรให้มีผู้เชี่ยวชาญมาจัดทำหลักสูตรชุดโมดูลต้นแบบให้ก่อนนำไปทดลองใช้จริงในวิทยาลัยชุมชน

2.6.4.3 ควรจัดกิจกรรมในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ต่อเนื่องโดยมีการทบทวน และแสดงผลงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และจัดประกวดผลงานดีเด่นของครูผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูผู้ปฏิบัติงานในวิทยาลัยชุมชน

2.6.4.4 เป้าหมายในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรโมดูล ควรชัดเจนกว่านี้ เพื่อให้มีแนวทางในการนำไปสู่การใช้จริง ไม่ควรเร่งรัดโดยที่เป้าหมาย และการทำงานซึ่งเป็นนโยบายยังไม่มี ความชัดเจน

2.6.4.5 บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนควรมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาประจำกลุ่ม หรือให้คำแนะนำในการปฏิบัติแต่ละส่วนอย่างใกล้ชิดมากกว่านี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรโมดูลยังขาดความเข้าใจในหลายประเด็น

2.6.4.6 วิทยากรควรยกตัวอย่างที่ใช้กับหลักสูตรที่สอดคล้องกับโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน เนื่องจากหลักสูตรมีหลายลักษณะทั้งที่กำหนดสมรรถนะได้ชัดเจนและบางหลักสูตรยังไม่เคยมีการวิเคราะห์สมรรถนะได้อย่างชัดเจน

2.6.4.7 ตัวอย่างหลักสูตรที่วิทยากรนำมาเป็นกรณีตัวอย่างควรเป็นตัวอย่างหลักสูตรที่สอดคล้องกับการทำงานจริงของวิทยาลัยชุมชน

2.6.4.8 ควรให้วิทยากรหลักกับวิทยากรกลุ่มทำความเข้าใจกันก่อน

2.6.4.9 ควรให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุประมาณ 3-5 คน มาร่วมความคิดเห็นกันในกระบวนการสร้างหลักสูตรร่วมกับผู้ดำเนินโครงการ เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการไม่มีความรู้เรื่องนี้เท่าที่ควร

2.6.4.10 ควรจัดส่งเอกสารให้ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาล่วงหน้า เพื่อจะมีความเข้าใจเนื้อหาก่อนการประชุม

2.6.4.11 ข้อเสนอแนะที่เป็นความต้องการจากบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

● ต้องการให้เขียนแผนแบบหลักสูตรโมดูลเพิ่มเติมให้ครบ
กระบวนการ

● ต้องการอบรมเรื่องการสร้างมาตรฐานและการวัดสมรรถนะ

● ต้องการให้จัดอบรมหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงการจัดการ

ความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนที่ชุมชนสามารถเริ่มและนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนได้ ซึ่งความเป็นจริง ชุมชนไม่ต้องการสำเร็จการศึกษาเพื่อออกไปประกอบอาชีพได้ หากทำหลักสูตร ด้านอาชีพตามตัวอย่างของวิทยากร ก็จะไม่แตกต่างจากสถาบันอื่นๆ ทั้งที่วิทยาลัยชุมชนต้องการ คงความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นวิทยาลัยชุมชน ดังนั้น จึงควรเน้นเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนเป็นหลัก

● ต้องการอบรมเรื่องการวิเคราะห์งาน และการเขียนโครงการสอน

2.7 การบริหารจัดการชุมชน พบว่า

วิทยาลัยชุมชนได้นำแนวทางบริหารจัดการชุมชนที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีการบริหาร จัดการที่มุ่งเน้นประการแรก คือ การจัดระบบการบริหารจัดการที่ใช้กระบวนการที่คนใหม่ ย้ายกระบวนการ ทัศน์จากการจัดการศึกษาในกระแสหลักมาเป็นการศึกษาเพื่อยกระดับบุคคลและชุมชน จัดระบบ ธรรมาภิบาล สร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีวัฒนธรรมการทำงานในแนวราบ และการกำหนด ให้นำนักพันธกิจวิทยาลัยชุมชน และประการที่สอง คือ การบริหารการสร้าง ความหมายและคุณค่า ให้กับฝ่ายกำกับดูแลและฝ่ายปฏิบัติที่ต้องปรับตัวเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และผลผลิต โดยการสร้าง คนให้เป็นสินทรัพย์ทางปัญญา การยกระดับชุมชนด้วยการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต (สุนันทา แสงทอง, 2555) ดังนี้

2.7.1 โครงสร้างการดำเนินงาน ปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนมีโครงสร้างการ ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน 4 ระดับ คือ

2.7.1.1 สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการ ระบบวิทยาลัยชุมชนในภาพรวม โดยรับผิดชอบในเรื่องนโยบาย แผนงาน ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงาน การจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณ มาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน จัดทำ ระบบข้อมูลสารสนเทศ และสนับสนุนการดำเนินงานคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน

2.7.1.2 วิทยาลัยชุมชน ในฐานะเป็นผู้บริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนให้ เป็นไปตามนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานการศึกษา ตลอดจน กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทางราชการ และของวิทยาลัยชุมชน สนับสนุนการดำเนินงานของสภาวิทยาลัยชุมชน สภา วิชาการ ตลอดจนประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยจัดการศึกษาในพื้นที่

2.7.1.3 หน่วยจัดการศึกษา ในฐานะเป็นผู้จัดการศึกษาในพื้นที่ เป็น เครือข่ายของวิทยาลัยชุมชนเพื่อจัดการศึกษาตามที่ขุดมต้องการร่วมกับวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ สถานทีของหน่วยงานราชการ ท้องถิ่น เอกชน สถานประกอบการ วัด ศาสนาสถานและอื่นๆ ตาม ความพร้อมของแต่ละชุมชน โดยหน่วยจัดการศึกษารับผิดชอบในเรื่องสถานที่จัดการเรียนการสอน ตลอดจนอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน ให้เกิดการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพสูงสุด

2.7.1.4 หลักสูตร ในฐานะของต้นทุนที่มีระดับต่ำที่สุด โดยหลักสูตร จะกำหนดรายวิชาที่นักศึกษาจะต้องเรียน เนื้อหา แผนการสอน การติดตามและประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระดับหลักสูตรนั้นจะส่งผลต่อต้นทุน การจัดการศึกษาโดยตรง เช่น ค่าสอน และค่าวัสดุฝึก เป็นต้น

2.7.2 การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล วิทยาลัยชุมชนมีคล่องตัวใน การบริหารจัดการและการปฏิบัติภารกิจ อาจเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็กและและมีการบริหาร จัดการโดยการเชื่อมประสานเครือข่ายหน่วยงาน หรือองค์กรภาคีร่วมพัฒนาในระดับพื้นที่ สามารถ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการบริหารงานของวิทยาลัยชุมชนในระดับ พื้นที่ถูกกำกับโดยสภาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งมีปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิ บาล และโครงสร้างของธรรมาภิบาลดังนี้ ดังนี้

2.7.2.1 ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

สภาวิทยาลัยชุมชนบางแห่งยังไม่เข้มแข็ง และขาดการสร้าง ธรรมาภิบาลในองค์กร มีผลประโยชน์ที่ทับซ้อน ถึงแม้ว่าวิทยาลัยชุมชนจะมีปรัชญา พันธกิจและ หลักการทำงานที่ชัดเจน แต่การขับเคลื่อนองค์กรวิทยาลัยชุมชนในระดับพื้นที่นั้นดำเนินการโดย ผู้บริหารระดับวิทยาลัย ซึ่งผู้บริหารบางส่วนยังขาดความเข้าใจในหลักการและกระบวนการ ดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนอย่างลึกซึ้ง ยึดติดกับกระบวนการบริหารแบบเดิมจากองค์กร เดิม โดยไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ของการบริหารจัดการวิทยาลัย ชุมชน ทำให้ขาดวิสัยทัศน์ในการนำพาองค์กรวิทยาลัยชุมชนไปสู่ความสำเร็จ สืบเนื่องจากการ

บริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนเป็นการบริหารตามวาระ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยในบางวิทยาลัย ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ทั้งในด้านความต่อเนื่อง และความชัดเจนในนโยบาย และประเด็นที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลก็คือ การเป็นนิติบุคคลขององค์กรวิทยาลัยชุมชนยังไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายและยังไม่มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยชุมชนมารองรับการดำเนินงานกิจการหรือการบริหารจัดการ เป็นผลให้การบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนในระดับพื้นที่ส่วนใหญ่ยังใช้การบริหารจัดการแนวตั้งหรือการบริหารเชิงอำนาจ มากกว่าการบริหารจัดการในแนวระนาบที่เน้นการมีส่วนร่วม และการประสานความร่วมมือทั้งขาดการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมขององค์กรอันจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของวิทยาลัยชุมชน โดยธรรมาภิบาลของสภาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งจากการที่สภาวิทยาลัยชุมชนบางแห่งยังไม่เข้มแข็ง และกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนและบางส่วนมีการปฏิบัติที่นอกเหนือไปจากอำนาจหน้าที่และจริยธรรมของกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันระหว่างกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนกับผู้บริหารและบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน และธรรมาภิบาลของสภาวิทยาลัยชุมชนที่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน จำเป็นที่ต้องปรับให้เกิดความสมดุลในบทบาทหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย สถานการณ์ดังกล่าวเป็นจุดอ่อนที่คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญและเสนอให้มีการพัฒนาในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของสภาวิทยาลัยชุมชนเพื่อการกำกับทิศทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน การสร้างความเข้าใจบทบาทกรรมการ โดยเฉพาะการแสวงหาผลประโยชน์ที่อาจทับซ้อน การวางระบบความรับผิดชอบและรับชอบ (Accountability) กับผลงานระบบจริยธรรม (Ethics) ความโปร่งใส การวางระบบการตรวจสอบภายนอก (External Auditing) ระบบการประเมินความเสี่ยง (Risk Management) และการสร้างความเข้าใจในบทบาทการมองเห็น (Visibility) การยอมรับวิทยาลัยชุมชนในสังคมในประเด็นการวางตำแหน่งที่ต่างจากสถาบันการศึกษาอื่น และความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาประเภทต่างๆ (สุนันทา แสงทอง, 2555) การที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเป็นประธาน

2.7.2.2 โครงสร้างธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

- **ระดับที่ 1** คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เป็นระดับของความเป็นเจ้าของ (Ownership) ซึ่งมีหน้าที่หลักในการปกครองดูแลวิทยาลัยชุมชนทั่วประเทศ ดังนั้น ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการองค์กรที่ดีจึง

เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน กล่าวคือ การที่วิทยาลัยชุมชนมีกลไกการกำหนดทิศทางที่ดีและก้าวหน้า พร้อมขับเคลื่อน รวมทั้งมีการดำเนินงานที่เข้าใจบทบาทหน้าที่หลักการและอุดมการณ์ของวิทยาลัยชุมชน รับผิดและรับชอบจากการดำเนินการ รวมทั้งไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนในการดำเนิน โดยมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จนทำให้ภารกิจของวิทยาลัยชุมชนสำเร็จลุล่วงได้นั้น บทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางที่ดีเพื่อความก้าวหน้าพร้อมขับเคลื่อนจึงเป็นบทบาทของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนที่จะต้องเป็นผู้กำหนดนโยบายหลักในการขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน ส่วนการขับเคลื่อนหรือการบริหารจัดการองค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้ จะเป็นบทบาทของผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ในการทำความเข้าใจเพื่อเชื่อมนโยบายหลักจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนไปสู่สภาวิทยาลัยชุมชน และผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ในการติดตามและประเมินการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในภาพทั้งหมด และต้องมีแนวทางในการติดตาม ประเมินผลที่ชัดเจน ฉะนั้น ในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนในส่วนของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน จึงต้องมีการวางระบบการรับผิดชอบและรับชอบต่อผลงานที่ได้ดำเนินการของผู้บริหารทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติงาน และต้องส่งเสริมให้เกิดระบบจรรยาบรรณ ความโปร่งใสและการตรวจสอบให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการทำงานขององค์กร เสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนภายใต้บทบาทและความรับผิดชอบ เพื่อป้องกันการดำเนินการที่ผิดบทบาท และพัฒนาระบบการสรรหา และกระบวนการคัดกรองที่ดีในการได้มาซึ่งคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน และผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้ได้บุคคลซึ่งเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีวิสัยทัศน์ ความสามารถและศักยภาพในการบริหารงานของวิทยาลัยชุมชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสร้างคุณค่า อันจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าร่วม (Share Value) ของบุคลากรในวิทยาลัยชุมชน และระหว่างวิทยาลัยชุมชน เพื่อการสร้างค่านิยมร่วม (Core Value) และการสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ของวิทยาลัยชุมชน ปัจจุบันอำนาจในการกำกับดูแลควบคุมและอนุมัติงบประมาณของวิทยาลัยชุมชนอยู่ที่คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนและผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน แต่ความรับผิดชอบอยู่กับสภาวิทยาลัยชุมชนและผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน

- **ระดับที่ 2** สภาวิทยาลัยชุมชน เป็นระดับของคณะกรรมการนโยบายในพื้นที่ ที่ต้องได้บุคคลซึ่งเป็นผู้ที่มีจิตอาสาสมัคร (Volunteerism) จิตในสาธารณกุศล (Philanthropy) และถือว่าการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นสุดยอด (Crown

Jewel) ของการรับใช้สังคม (Public Service) และเป็นสิ่งที่กรรมการวิทยาลัยชุมชนต้องพึงปฏิบัติ ก็คือ ความรับผิดชอบ (Responsibility) พันธะพิเศษ (Special Obligations) และความคาดหวัง (High Expectation) โดยเฉพาะคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหลัก อยู่ 12 ประการดังนี้

- กำหนดพันธกิจและเป้าประสงค์ให้ชัดเจน โดยต้องเข้าใจ เป้าประสงค์และช่วยกันกำหนดทิศทางให้วิทยาลัยชุมชนเดินไปสู่เป้าประสงค์นั้นได้
- รับผิดชอบในการสรรหาประธานเจ้าหน้าที่บริหารหรือ ผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญที่สุดของ กรรมการนโยบายที่จะต้องหาบุคคลที่มี คุณสมบัติและประสบการณ์ที่จำเป็นเพื่อรับหน้าที่ที่สำคัญ
- สนับสนุนงานของผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน โดยเอาใจใส่ ช่วยเหลืองาน ระดมทรัพยากร ให้กำลังใจ ประชุมอย่างสม่ำเสมอ
- ติดตามกำกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน โดยประเมินผลการปฏิบัติงาน การตรวจสอบด้านการเงิน
- ประเมินการปฏิบัติงานของสภาวิทยาลัยชุมชน โดย ประเมินผลการปฏิบัติตามมติสภาวิทยาลัยชุมชน ประเมินผลงานของสภาวิทยาลัยชุมชนประจำปี จัดประชุมเพื่อทบทวนการทำงานของสภาวิทยาลัยชุมชน
- ยินยอมให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ โดยนำนโยบายของ คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนแปลงเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดแผนปฏิบัติงาน ประเมินผลงาน และผลกระทบ ปรับปรุงการบริหารและการปฏิบัติ
- ทบทวนหลักสูตรและโครงการบริการสังคม โดยจะนำไปสู่ การควบคุมค่าใช้จ่ายในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ผ่านการฝึกอบรม และค่าใช้จ่ายในการลงทุนจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ เป็นต้น
- ประกันความพอเพียงของทรัพยากร โดยการร่วมรับผิดชอบต่อ ให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่เพียงพอต่อการบริหารและปฏิบัติงาน ต้องช่วยหาเงินนอกงบประมาณ หาทรัพยากรอื่นๆ เช่น ทรัพยากรบุคคลหรือเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ
- ประกันการบริหารจัดการที่ดี โดยให้มีธรรมาภิบาล คณาจารย์ที่มีคุณภาพ งบดุลไม่ติดลบ และได้ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการอบรมที่พึงประสงค์ เป็นต้น

○ ยึดมั่นในควมมีอิสระของวิทยาลัยชุมชน โดยสภาวิทยาลัยชุมชนต้องปฏิบัติอยู่ในกรอบของจริยธรรม ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้ผลดี และวิทยาลัยชุมชนได้รับการรับรองคุณภาพ

○ เชื่อมโยงวิทยาลัยชุมชนไปสู่ชุมชน และเชื่อมโยงชุมชนมาสู่วิทยาลัยชุมชน โดยสภาวิทยาลัยชุมชนต้องเป็นก้นชน เป็นสะพาน และช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับวิทยาลัยชุมชน

○ มีบทบาทเป็นศาลอุทธรณ์ โดยบางครั้งสภาวิทยาลัยชุมชนต้องทำหน้าที่ดังกล่าว เพื่อช่วยแก้ไขความขัดแย้งของนักศึกษา เจ้าหน้าที่ คณาจารย์ ดูแลระบบและกระบวนการยุติธรรมในวิทยาลัยชุมชนให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ และความเป็นธรรม เป็นต้น

● **ระดับที่ 3** ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน เป็นระดับของผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้มาเป็นผู้อำนวยการจึงกล่าวได้ว่าเป็นโอกาสทองที่ผู้นั้นจะได้ใช้ความรู้ ประสบการณ์และเจตนาดีมาบริหารวิทยาลัยชุมชน โดยจะต้องเป็นผู้ที่เสียสละอดทน มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จไม่หลงไหลไปกับอำนาจต่างๆ ที่ได้รับมา เนื่องจากผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนมีบทบาทและหน้าที่ในการขับเคลื่อนหรือดำเนินการด้วยการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้บรรลุผลตามกรอบทิศทางที่สภาวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้กำหนดภายใต้นโยบายของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ถ้าหากวิทยาลัยชุมชนปราศจากกลไกการกำหนดทิศทางที่ดี จะส่งให้การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนไม่มีความก้าวหน้า ไม่พร้อมที่จะขับเคลื่อนไปสู่เป้า ระหว่างการดำเนินงานก็ไม่มีวามเข้าใจกันในเรื่องของบทบาท หน้าที่ หลักการ และอุดมการณ์ของวิทยาลัยชุมชน และไม่ร่วมรับผิดชอบและรับชอบจากผลการดำเนินงานและการตัดสินใจ รวมทั้งมีผลประโยชน์ทับซ้อนในการดำเนินการ เพราะมีการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพแล้วก็จะทำให้การบริหารงานไม่ประสบความสำเร็จ ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ปัจจุบันหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนยังขาดความชัดเจนในหลายประการ ทำให้ได้คนที่มีคุณสมบัติไม่ตรงกับบทบาทที่คาดหวัง เกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์และไม่เข้าใจการจัดการศึกษาในระบบอุดมศึกษา และมักจะเป็นอดีตข้าราชการครู หรือข้าราชการในหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งคุ้นเคยกับการบังคับบัญชาในระบบราชการ ทำให้มักมีปัญหาที่ระบบที่สภาวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ

● **ระดับที่ 4** ผู้ปฏิบัติงานภายในวิทยาลัยชุมชน เป็นระดับของผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้วิทยาลัยชุมชนมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานภายในวิทยาลัยชุมชน จึงต้องถือว่าเป้าหมายชีวิต ความสำเร็จของ

วิทยาลัยชุมชนก็คือร่มโพธิ์ ร่มไทรให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกคน ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติงานทุกคนจึงต้องสร้าง ความภาคภูมิใจให้กับวิทยาลัยชุมชน ในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนตามนโยบายหลักที่ให้ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ถือเป็นบทบาทของสภาวิทยาลัยชุมชน และธรรมเนียมปฏิบัติในระดับของ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องสร้างระบบความรับผิดชอบร่วมกันขึ้นในวิทยาลัยชุมชน และในการบริหารจัดการ วิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นความร่วมมือกันจากหลายภาคส่วนจึงต้องยึดหลักฉันทามติจากที่ ประชุมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

ในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล กล่าวได้ว่า ภาวะ ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน จากโครงสร้างการบริหารจัดการจะกำหนดโครงสร้างการตัดสินใจ โครงสร้างการบังคับบัญชา การกระจายอำนาจ ระหว่างฝ่ายต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนมีความเป็นระบบและโปร่งใส รวมทั้งมีทิศทาง การดำเนินงานที่ชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนหรือเกิดความ ขัดแย้ง

2.7.3 การบริหารงานบุคคล ปัจจุบันระบบวิทยาลัยชุมชนมีการ บริหารงานบุคคลแบ่งออกเป็น 3 ระบบ ดังนี้

2.7.3.1 ระบบข้าราชการพลเรือน สำหรับกลุ่มข้าราชการพล เรือนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

2.7.3.2 ระบบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับ กลุ่มข้าราชการครูผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 พ.ศ. 2551 (ฉบับที่ 2) และ พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 3)

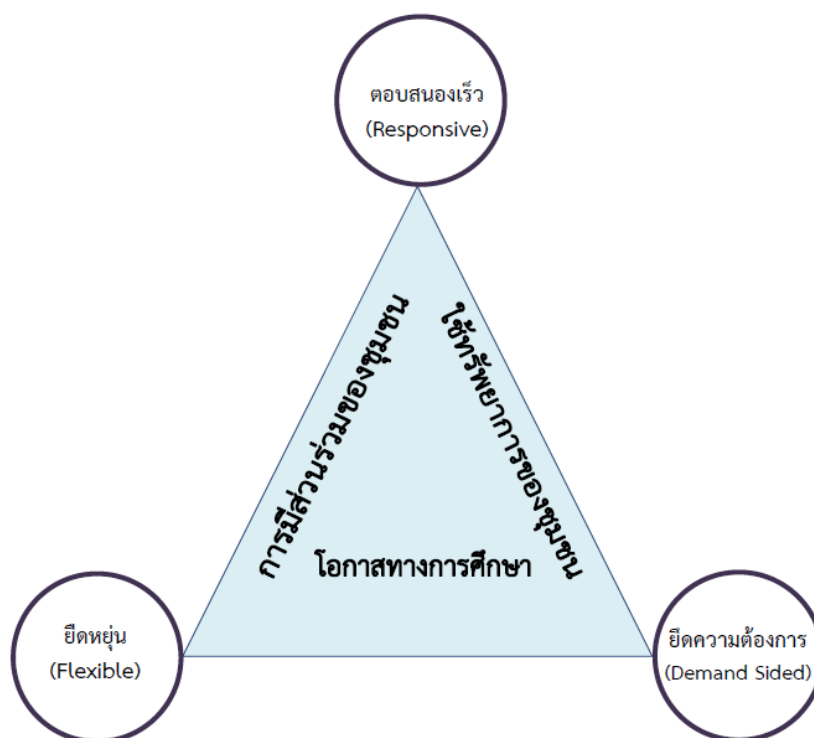
2.7.3.3 ระบบพนักงานราชการ สำหรับกลุ่มพนักงานที่ ปฏิบัติงานทั้งในส่วนของสำนักบริหารงานวิทยาลัยและในวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นไปตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพนักงานราชการ พ.ศ. 2547

โดยทั้ง 3 ระบบดังกล่าว จะมีเส้นทางความก้าวหน้าในสายงาน อาชีพที่แตกต่างกัน จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับบุคลากรของสภานันทา แสงทอง (2555) พบว่า บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนสายผู้สอน หรือครูส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่มี อายุโดยเฉลี่ย 56 ปี เกิดช่องว่างระหว่างวัยของบุคลากรในองค์กร ถึงแม้ว่าครูที่เป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งมี อายุน้อยกว่าและอยู่ในวัยทำงานแต่มีจุดอ่อนก็คือ ยังขาดประสบการณ์ หรือมีประสบการณ์น้อย

ขณะเดียวกันบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนก็มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับภาระงานที่มีปริมาณมากทำให้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงาน บุคลากรไม่ได้ทำภารกิจตามตำแหน่งของตนเองอย่างเข้มข้น เพราะต้องปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ครูควรจะต้องดำเนินงานในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนทั้งหลักสูตรอนุปริญญา และฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพและคุณภาพชีวิต รวมถึงการวิจัยและบริการทางวิชาการอันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แต่ต้องปฏิบัติงานธุรกิจด้านอื่นๆ ของวิทยาลัยชุมชนด้วย บุคลากรที่เข้ามาสู่ระบบของวิทยาลัยชุมชนโดยเฉพาะตำแหน่งครู ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนงานของวิทยาลัยชุมชนมาจาก 2 ส่วน คือ ส่วนที่มาจากการสอบบรรจุเข้ามาเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และอีกส่วนมาจากการโอนย้ายจากหน่วยงานหรือส่วนราชการอื่นๆ ซึ่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มาจากการโอนย้ายจากส่วนราชการอื่นๆ นั้น ยังติดยึดกับรูปแบบและวิธีการทำงานแบบเดิมตามแบบของหน่วยงานหรือองค์กรเดิมที่ตนเองสังกัด และยังอยู่ในระหว่างการปรับตัว และปรับกระบวนการทัศนคติการทำงานใหม่ให้สอดคล้องกับหลักการของวิทยาลัยชุมชน ในขณะที่บุคลากรที่บรรจุใหม่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงานและยังอยู่ในระหว่างการบ่มเพาะประสบการณ์ ความรู้ และความคิดของการทำงานในรูปแบบวิทยาลัยชุมชน บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนยังขาดทักษะและสปรการณในการทำงานกับชุมชนโดยเฉพาะการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ใช้ในการกำหนดหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน สำหรับประเด็นความก้าวหน้าของบุคลากรตามตำแหน่งและเส้นทางอาชีพนั้นยังไม่ชัดเจน และไม่สอดคล้องกับพันธกิจหลัก ส่งผลต่อขวัญกำลังใจและขาดแรงจูงใจในการทำงานเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าวิชาชีพ

2.7.4 การบริหารการเรียนรู้ เกิดจากความเชื่อของวิทยาลัยชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาได้ถึงจุดสูงสุดถ้าให้โอกาสประชาชนได้เรียนหนังสือ โดยวิทยาลัยชุมชนเป็นทั้งสถาบันการศึกษาและสถาบันเชิงสังคม เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ใช่หอคองงาข้าง แต่เป็นสถาบันที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่มากที่สุดในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา วิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่ในการเติมเต็มความรู้ให้กับคนทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมก็สามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ในวิทยาลัยชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนมีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมตั้งใจทัยในการพัฒนาชุมชน และสร้างความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของวิทยาลัยชุมชนและชุมชนร่วมกัน ในการใช้ทรัพยากรของชุมชนที่เกิดจากการระดมทรัพยากร และระดมสรรพ

กำลังจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาใช้อย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายใต้หลักการบริหารการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความยืดหยุ่น (Flexible) การยืดความต้องการของชุมชน (Demand Side) และการตอบสนองเร็ว (Responsive) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 17 หลักการบริหารการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชน

CHULALONGKORN UNIVERSITY

การบริหารการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชนมีจุดเด่นที่สำคัญอยู่ที่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษามากขึ้นทั้งยังเป็นการศึกษาเพื่อยกระดับ คุณวุฒิ และการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต โดยกลุ่มเป้าหมายของวิทยาลัยชุมชน นั้นมีความหลากหลายทั้งในเรื่องของวัยวุฒิ และคุณวุฒิ หลักสูตรที่จัดการเรียนรู้ที่จัดให้กับ กลุ่มเป้าหมายก็มีความยืดหยุ่นโดยเฉพาะหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและคุณภาพ ชีวิต ซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้ได้เมื่อมีความจำเป็น และยกเลิกได้เมื่อความต้องการจำเป็นหมดไป ที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดชุมชน หรือมีการจัดหน่วยจัดการเรียนการสอนที่ ใกล้ชิดกับชุมชนทำให้ผู้เรียนลดภาระและความยากลำบากในการเดินทางมารับการศึกษา นอกจากนี้วิทยาลัยชุมชนยังเก็บค่าเล่าเรียนในอัตราที่ต่ำกว่าสถาบันการศึกษานานาชาติ แต่อย่างไรก็ตาม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าหลักสูตรที่วิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษานั้น ยัง

ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และรวดเร็วทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หรือนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ทันเวลาที่ สภาพของการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบเดิมโดยเน้นวิชาเป็นตัวตั้ง และใช้ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยจัดการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาทฤษฎีและใช้การบรรยายโดยผู้สอนเป็นหลัก (Lecture-based) มากกว่าการที่จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) และใช้ปัญหาในพื้นที่หรือชุมชนเป็นตัวตั้งโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนยังไม่ได้ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้อย่างแท้จริง (สุนันทา แสงทอง, 2555)

2.7.5 การบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่ที่สภาวิทยาลัยชุมชนประกาศจัดตั้งให้เป็นหน่วยจัดการศึกษาเครือข่ายของวิทยาลัยชุมชน เพื่อจัดการศึกษาตามที่ชุมชนต้องการร่วมกับวิทยาลัยชุมชน และการประกาศให้สถานที่ใดเป็นหน่วยจัดการศึกษานั้นต้องเป็นไปตามข้อบังคับของวิทยาลัยชุมชน โดยหน่วยจัดการศึกษามีหน้าที่ในการร่วมกับวิทยาลัยชุมชน และหน่วยจัดการศึกษาอื่นในการจัดการศึกษา ตามแผนการจัดการศึกษาที่สภาวิทยาลัยชุมชนให้ความเห็นชอบ และจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชนทั้งสายวิชาการและวิชาชีพ จัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรปรับพื้นฐาน รวมทั้งจัดหลักสูตรระยะสั้น จัดอบรมและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และหลักสูตรอื่นเพิ่มเติมตามความต้องการของชุมชนได้ และวิทยาลัยชุมชนมีหน่วยจัดการศึกษากระจายอยู่ทั้งสิ้น 119 แห่ง ซึ่งปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนมีหน่วยจัดการศึกษามีอยู่ 2 แบบ ดังนี้

2.7.5.1 หน่วยจัดการศึกษาแบบเต็มรูปแบบ เนื่องจากลักษณะของภูมิประเทศอันเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในตัวจังหวัด โดยในแต่ละอำเภอจะอยู่ห่างไกลกันมากทำให้การเดินทางและการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงควรจะกำหนดให้เป็นหน่วยจัดการศึกษาที่มีการบริหารจัดการค่อนข้างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ในหน่วยจัดการศึกษานั้นๆ ให้มีการบริหารจัดการบุคลากรเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างครบทุกภารกิจ ไม่จำเป็นต้องรอการดำเนินการจากสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เช่น กรณีของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

2.7.5.2 หน่วยจัดการศึกษาที่มีเฉพาะการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่วิทยาลัยชุมชนตั้งในตัวจังหวัด และพื้นที่ของแต่ละอำเภออยู่ไม่ห่างไกลกัน

มากนัก สามารถเดินทางและติดต่อสื่อสารกันได้สะดวก ก็อาจจะพิจารณากำหนดเป็นหน่วยจัดการศึกษาแบบที่มีเฉพาะการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น ซึ่งจะช่วยประหยัดงบประมาณได้

2.7.6 การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยวิทยาลัยชุมชน ได้มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งยึดหลักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด นั่นก็คือ เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาหรือ UniNet (Inter University Network) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งมีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ความเร็วสูงและเชื่อมโยงแหล่งความรู้ต่างๆ ระหว่างมหาวิทยาลัย เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลวารสารวิชาการ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และการวิจัย บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ในวิชาต่างๆ ตลอดจนระบบการประชุมทางไกลและเชื่อมโยงเครือข่ายที่วิทยาลัยชุมชน 21 จุด เชื่อมโยงอุปกรณ์ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านภาพและเสียง (VCS : Video Conference System) ระบบโทรศัพท์ที่ใช้การส่งสัญญาณเสียงบนเครือข่ายไอพี (VoIP : Voice over IP) ระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) รวมทั้งทรัพยากรอื่นๆ ผ่านเครือข่าย UniNet โดยมีทั้งระบบที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน และระบบที่อยู่ระหว่างการพัฒนา ดังนี้

2.7.6.1 ระบบที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

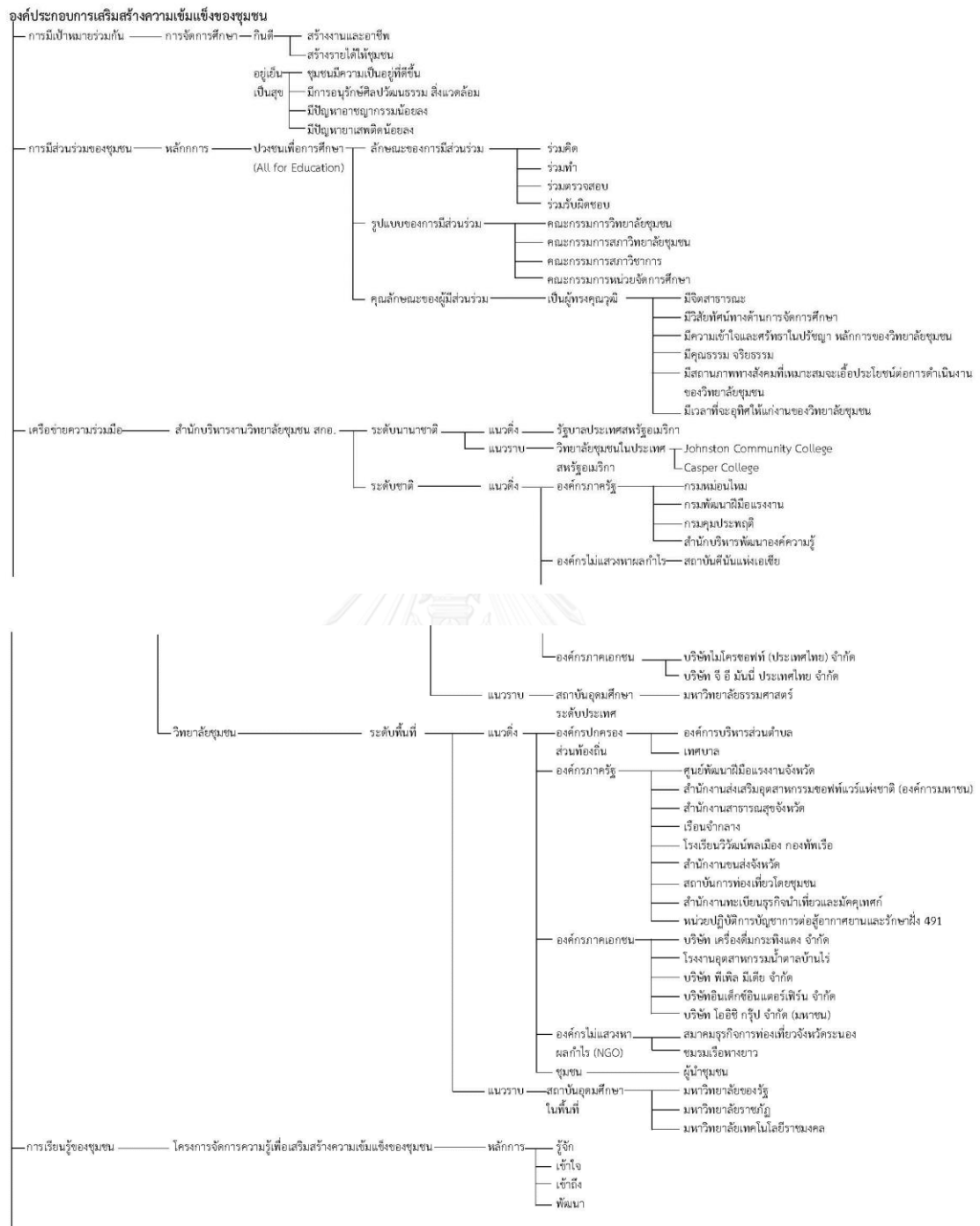
- (1) ระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยชุมชน
- (2) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ระบบบริหารจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอน ระบบห้องเรียนทางไกล

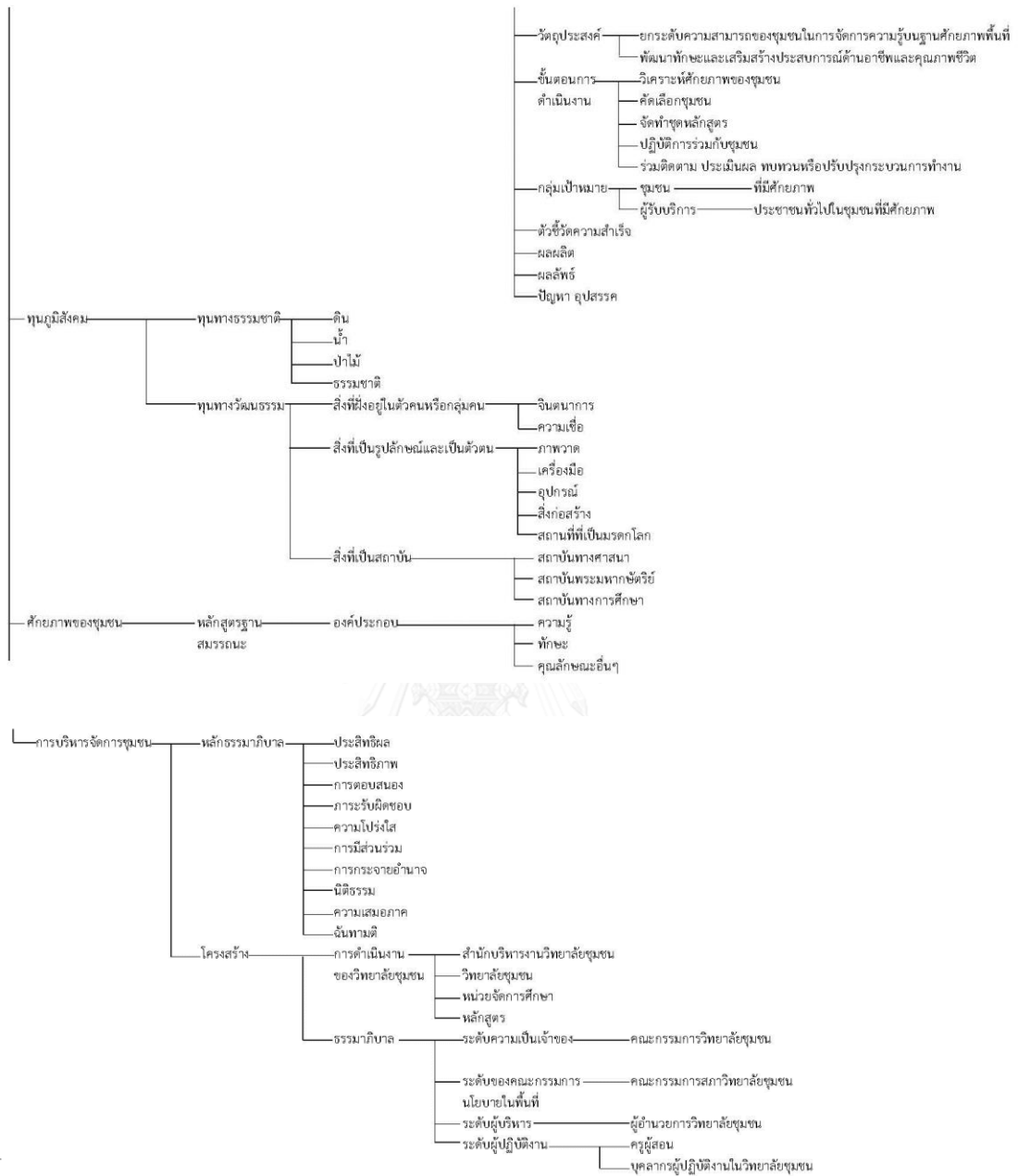
2.7.6.2 ระบบที่อยู่ระหว่างการพัฒนา ได้แก่

- (1) ระบบบริการการศึกษาวิทยาลัยชุมชน
- (2) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
- (3) ระบบสารสนเทศเพื่อเชื่อมโยงการศึกษาและการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
- (4) ระบบโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน
- (5) ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
- (6) ระบบบทเรียนออนไลน์

2.7.7 การบริหารจัดการอาคารสถานที่ ในการจัดหาอาคารสถานที่ตั้ง วิทยาลัยชุมชนดำเนินการภายใต้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของรัฐ เอกชน และชุมชนให้เกิดประโยชน์ สูงสุด โดยจัดหาสถานที่ปฏิบัติงานและจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยชุมชน โดยในช่วงก่อตั้ง (พ.ศ. 2545-2546) ส่วนกลางได้ใช้อาคารศูนย์สารสนเทศเก่าชั้น 2 เป็นที่ทำการของสำนักงาน โครงการวิทยาลัยชุมชนส่วนจังหวัดใช้สถานที่ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเป็นศูนย์ประสานงาน และสถานที่ศึกษาที่ประกาศจัดตั้งให้เป็นวิทยาลัยชุมชนเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน ต่อมา ในช่วงพัฒนาการ (ปลาย พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน) สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนได้ย้ายมาอยู่ที่อาคาร รัชมิ่งคลาสิก 2 ชั้น 8-10 ตั้งอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ และส่วนจังหวัด ได้ขอใช้อาคารสถานที่ ของทางราชการที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่ เพื่อนำมาปรับปรุงเป็นที่ตั้งสถาบัน หลักของวิทยาลัยชุมชน จากการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2551 ที่ให้ ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 ข้อ 3 “เฉพาะประเด็นการจัดตั้งวิทยาลัย ชุมชน ให้ใช้สถานที่ศึกษาที่มีอยู่เดิมและศักยภาพเพียงพอยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยชุมชน โดยไม่ สร้างสถานศึกษาใหม่” ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณใน ส่วนของวิทยาลัยชุมชนเพื่อก่อสร้างอาคารศูนย์วิทยบริการ และอาคารเรียนเพื่อรองรับการจัดการ เรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน ปัจจุบันมีอาคารที่ทำการของวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง ได้รับการ จัดสรรงบประมาณก่อสร้างศูนย์วิทยบริการ 16 แห่ง อาคารเรียนเพียง 3 แห่ง คือ วิทยาลัยชุมชน บุรีรัมย์ นครราชสีมา และปัตตานี โอนวิทยาลัยการอาชีพมาเป็นวิทยาลัยชุมชน 2 แห่ง คือ เครือข่ายที่เป็นหน่วยจัดการศึกษาหรือสถานที่จัดการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษามากกว่า 100 แห่ง โดย ในปีการศึกษา 2556 มีจำนวน 119 แห่ง

ผู้วิจัยได้นำผลสรุปจากการวิเคราะห์เอกสารและผลสรุปการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคน สำคัญจำนวน 51 คน มาสังเคราะห์เป็นภาพรวมขององค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน และนำเสนอในรูปของภาพแผนโดมตรงดังต่อไปนี้

ภาพที่ 11 เตนโดรแกรม “องค์ประกอบเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 6 (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งและสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจาะลึก และแบบสอบถามมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างของรูปแบบและร่างรูปแบบ โดยประกอบไปด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ขั้นตอนการดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ หลังจากนั้นจึงนำเสนอ (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ไปเมื่อวันศุกร์ที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 เวลา 10.00–12.00 น. ณ ห้องประชุม 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญ การศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 14 ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ปรับปรุงร่างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 19 (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. องค์ประกอบเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน ให้เพิ่มการศึกษาสัดส่วนที่เหมาะสมของกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนที่จะสามารถขับเคลื่อนให้วิทยาลัยชุมชนสามารถตอบสนองการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ดีที่สุด รวมทั้งสัดส่วนที่เหมาะสมของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนควรมีความเหมาะสม

1.2 เครือข่ายความร่วมมือ ระดับนานาชาติแนวราบให้เพิ่มองค์กรอาเซียน ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศ และระดับชาติแนวตั้งให้เพิ่ม วิทยาลัยชุมชน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน และระดับพื้นที่ให้เพิ่มการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับจังหวัด

1.3 ทุนภูมิสังคม ให้นำแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) และทำในลักษณะของการค้า (Commercialization) ลงไปในทุนดังกล่าว

1.4 สมรรถนะชุมชน ให้แก้เป็นศักยภาพของชุมชน และกำหนดเกณฑ์การประเมินโดยเพิ่ม 3 หัวข้อ คือ ขอบเขต (Range Statement) แนวทางการประเมินสำหรับผู้ประเมิน (Guidance to Assessors) และหลักฐานการประเมินงานที่ต้องการ (Performance Evidence Required)

1.5 การบริหารจัดการชุมชน ต้องมีการเชื่อมโยงกับหลักสูตร

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน ให้เปลี่ยนเป็นหลักการดำเนินการ และให้เพิ่มจาก เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา เป็น รู้จัก-เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา

2.1 รู้จัก ต้องรู้จักคน รู้จักชุมชน รู้จักพื้นที่ รู้จักภูมิปัญญา รู้จักความต้องการที่แท้จริง รู้จักวิถีชีวิต โดยการสำรวจชุมชนให้ชัดเจนถึงวัฒนธรรมของ ชุมชน และควรทำความเข้าใจชุมชน ว่าจะต้องมีบทบาทไปทำอะไร เพื่อให้ชุมชนรับรู้ถึงบทบาทของวิทยาลัยชุมชน รู้จักภูมิปัญญาพร้อมกับเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ศาสนา และการพัฒนาชุมชน

2.2 เข้าใจ ต้องเข้าใจชุมชน โดยบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนต้องเข้าใจคำว่าวิทยาลัยชุมชนให้ลึกซึ้ง

2.3 เข้าถึง ต้องมีการเข้าถึงชุมชน เข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

2.4 พัฒนา ก่อนที่จะถึงจุดนี้ วิทยาลัยชุมชนต้องสร้างความเชื่อมั่น โดยให้ขยายความหมายของความเชื่อมั่นและศรัทธาให้ชัดเจน ในการสร้างความเชื่อมั่นของวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนรับรู้ ต้องสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กรให้เห็นถึงสิ่งที่วิทยาลัยชุมชนได้กระทำ และในการพัฒนาการศึกษาต้องควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ โดยนำเอาปัญหาของชุมชนเป็นตัวตั้ง และจัด

กระบวนการเรียนรู้และสร้างผู้นำทางความคิดในการพัฒนาชุมชนโดยการประยุกต์เอาหลักการของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เข้าใจ-เข้าใจ-พัฒนา มาปรับใช้ให้ครอบคลุม

3. เงื่อนไขความสำเร็จ

3.1 จิตสำนึก ควรสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของ วิทยาลัยชุมชนแล้วประชาชนจึงจะเกิดจิตสำนึก

3.2 ความเป็นนิติบุคคล เพื่อให้เกิดการบริหาร ให้แก่เป็นเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ และเอาคำว่ากรบริหารและงบประมาณมีความอิสระ (Autonomous) ออก จึงจำเป็นต้องใช้หากแทน และสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชนให้เสนอเป็นหลักการว่าแนวคิดนี้จะช่วยอย่างไรให้สำเร็จ เน้นการ ได้มาซึ่งคนที่จะเข้ามาร่วมในสภาสถาบันวิทยาลัยอย่างไร มีคุณลักษณะอย่างไร ต้องอ้างอิงถึง ร่างพระราชบัญญัติสถาบัน โดยให้นำเสนอไว้เพิ่มเติมด้วย และควรกำหนดบทบาทของนิติบุคคลของ สถาบันวิทยาลัยชุมชน โดยให้นำเสนอไว้เพิ่มเติมด้วย และควรกำหนดบทบาทของนิติบุคคลของ สถาบันวิทยาลัยชุมชนตามร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนให้มีความ ชัดเจนระหว่างบทบาทที่เหมาะสมของสถาบันวิทยาลัยชุมชนและการเป็นนิติบุคคลของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน และเน้นการกระจายอำนาจให้นิติบุคคลเป็นวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด โดยมีสภาวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้กำกับและขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับ ความต้องการของจังหวัดนั้นๆ

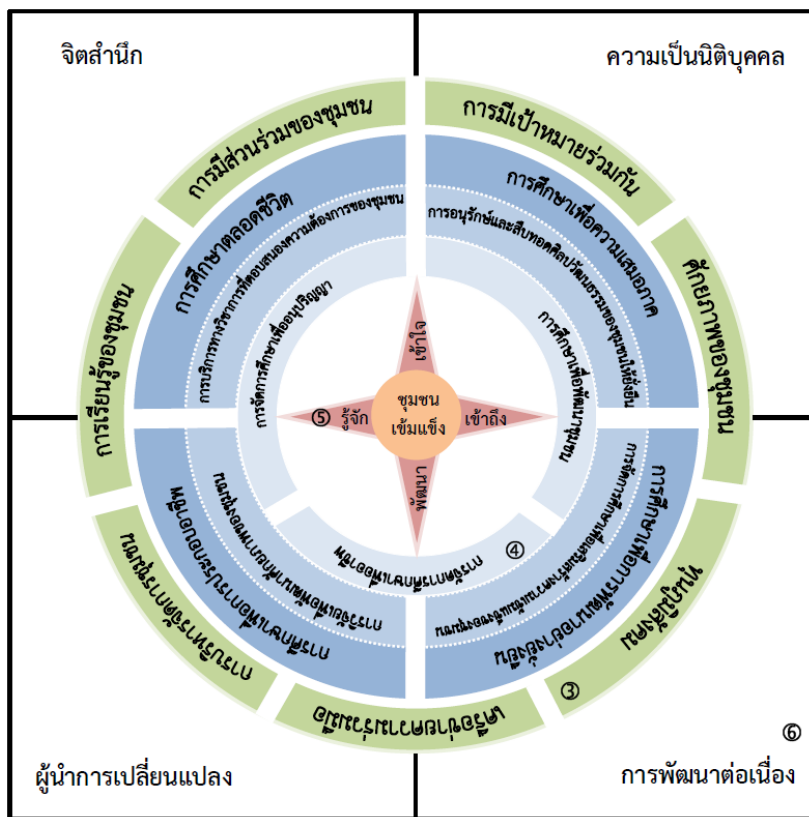
บทที่ 5

การนำเสนอรูปแบบเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

รายละเอียดของสารบัญชานี้ เป็นผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ภายใต้องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดและหลักการในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลในส่วนของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เพื่อนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หลักการ วัตถุประสงค์ หลักการดำเนินงานและเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

โดยปรับแก้ (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน จึงได้เป็นรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีโครงสร้างของรูปแบบประกอบได้ 6 ส่วนสำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หลักการดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังภาพต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ ②

เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการ โดยเน้นกลไกการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนเชื่อมโยงให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมเสริมสร้างผู้นำชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน ตามศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

หลักการ ①

การจัดการศึกษาตามบริบทของชุมชน โดยการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และกลับมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน รวมทั้งการใช้โจทย์ของชุมชนมาพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะตลอดชีวิตของชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ภาพที่ 20 รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. หลักการ

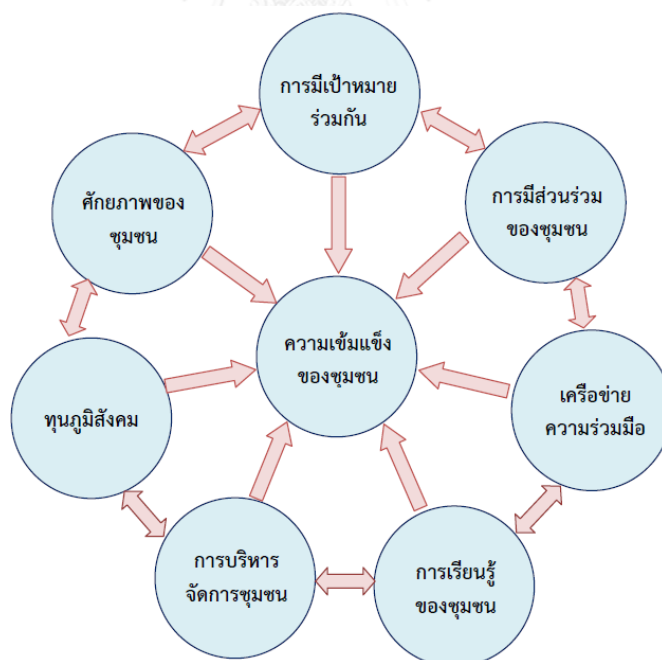
การจัดการศึกษาตามบริบทของชุมชน โดยการส่งเสริมให้คนของชุมชนได้เรียนรู้และกลับมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่คนในชุมชน รวมถึงการใช้โจทย์ของชุมชน มาพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะตลอดชีวิตของชุมชนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเข้มแข็งและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการ โดยเน้นกลไกการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน เชื่อมโยงให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมเสริมสร้างผู้นำชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน ตามศักยภาพของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

3. องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีหลักการสำคัญ 7 ประการ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 21 องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน

เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการไว้ในอนาคตซึ่งวิทยาลัยชุมชนจะต้องพยายามให้เกิดขึ้น หรือเป็นการกำหนดพันธกิจ/ภารกิจในรูปของผลลัพธ์ที่สำคัญที่ต้องเป็นคำตอบของคำถามที่ว่า อะไรคือสิ่งที่วิทยาลัยชุมชนยึดมั่น และผูกพันที่จะต้องทำให้สำเร็จ ฉะนั้น เป้าหมายที่ดีจะต้องได้มาจากพันธกิจและค่านิยมของวิทยาลัยชุมชนที่กำหนดขึ้นมาก่อน จากนั้นจึงนำเอามาแปลความหมาย ตีความ และขยายความออกมาเพื่อกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของวิทยาลัยชุมชน โดยในการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนจะทำให้วิทยาลัยชุมชนมีการจัดทำแผนรองรับอย่างเป็นระบบและมีการบูรณาการ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสิ่งแรกที่วิทยาลัยชุมชนจะต้องเร่งดำเนินการก่อนก็คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยให้มีความชัดเจนและตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมและศักยภาพของพื้นที่ แล้วจึงกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวทางการขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชนไปสู่วิสัยทัศน์ที่มุ่งหวัง ต่อมาจึงกำหนดแผนการศึกษาเพื่อแสดงถึงทิศทางการพัฒนาด้านการศึกษาและท้ายที่สุดจึงกำหนดแผนการเงินเพื่อรองรับการดำเนินงานของแผนต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยชุมชนจะต้องคำนึงถึงการมีบูรณาการแผนทั้งหมดให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งสู่วิสัยทัศน์ที่วิทยาลัยชุมชนกำหนดไว้ โดยมีแนวทางดังนี้

1.1 วิสัยทัศน์และพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน ต้องมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และการเมือง ที่แปรเปลี่ยนไป ทั้งนี้วิทยาลัยชุมชนจะต้องมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงวิสัยทัศน์และพันธกิจให้มีความเหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่เสมอ

1.2 แผนกลยุทธ์ของวิทยาลัยชุมชน ต้องมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นระบบและนำไปสู่วิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดด้านต่างๆ โดยแผนกลยุทธ์จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในระดับพื้นที่

1.4 แผนการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ต้องกำหนดทิศทางและรายละเอียดที่แสดงถึงเป้าหมายความเป็นเลิศทางด้านการศึกษา ตลอดจนแสดงถึงขั้นตอนกระบวนการพัฒนาทางการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนให้ไปสู่เป้าหมาย

1.5 แผนการเงินของวิทยาลัยชุมชน ต้องแสดงรายละเอียดของการคาดการณ์รายรับจากแหล่งงบประมาณต่างๆ และคาดการณ์รายจ่ายในกิจกรรมต่างๆ เพื่อดำเนินงานตามพันธกิจ แผนกลยุทธ์ และแผนการศึกษาในช่วงระยะเวลาของแผน

1.6 การบูรณาการแผนของวิทยาลัยชุมชน เป็นสิ่งที่จำเป็นที่วิทยาลัยชุมชนจะต้องบูรณาการแผนกลยุทธ์ แผนการศึกษา แผนการเงิน ตลอดจนแผนการดำเนินงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้เกิดความสอดคล้องกัน และสามารถขับเคลื่อนให้วิทยาลัยชุมชนบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนให้มีความกินดี อยู่เย็น เป็นสุข

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบ โดยเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน สภาวิทยาลัยชุมชน สภาวิชาการ และคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษา ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนได้ยึดหลักของ “*ปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education)*” เพื่อให้การศึกษาตอบสนองความต้องการและความจำเป็นอย่างแท้จริง รวมถึงการนำเอาชุมชนที่มีศักยภาพมาช่วยเหลือ และจัดการศึกษาให้กับประชาชนในชุมชนนั้นๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจึงมีการสร้างองค์ความรู้ที่เข้มแข็งในการชักนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการสนับสนุนทุกรูปแบบ เพื่อจัดให้บริการตามความต้องการของชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน ได้นำการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบขององค์คณะบุคคลซึ่งเป็นคณะกรรมการต่างๆ มาเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบายการดำเนินงานแต่ละระดับ ดังนี้

2.1 คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ต้องมีองค์ประกอบของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนที่มาจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งมีความหลากหลาย เช่น นักวิชาการและผู้แทนภาคประชาชน โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้สามารถให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้เป็นอย่างดี และมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดทิศทางและนโยบายการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในระดับประเทศ

2.2 สภาวิทยาลัยชุมชน ต้องมีองค์ประกอบของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนที่มาจากกลุ่มบุคคล 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ที่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรให้วิทยาลัยชุมชน กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทาง การพัฒนาของพื้นที่ กลุ่มผู้ที่สามารถเชื่อมกับเครือข่ายตลาดแรงงาน และมหาวิทยาลัยเพื่อส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน และกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านการบริหารสถาบันอุดมศึกษาและเครือข่ายด้านวิชาการหลักที่เปิดสอนอยู่

ในวิทยาลัยชุมชน เนื่องจากสภาวิทยาลัยชุมชนมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวสูง การตัดสินใจด้านนโยบายในระดับสูง การขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศ มีเป้าหมายผลผลิตและตัวชี้วัดที่ชัดเจน โดยสภาวิทยาลัยชุมชนต้องมีบทบาทในการรับนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมาจากคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนและถ่ายทอดให้กับผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน และต้องปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในระดับจังหวัด โดยการหาแนวทาง ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนให้วิทยาลัยชุมชนสร้างเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอน

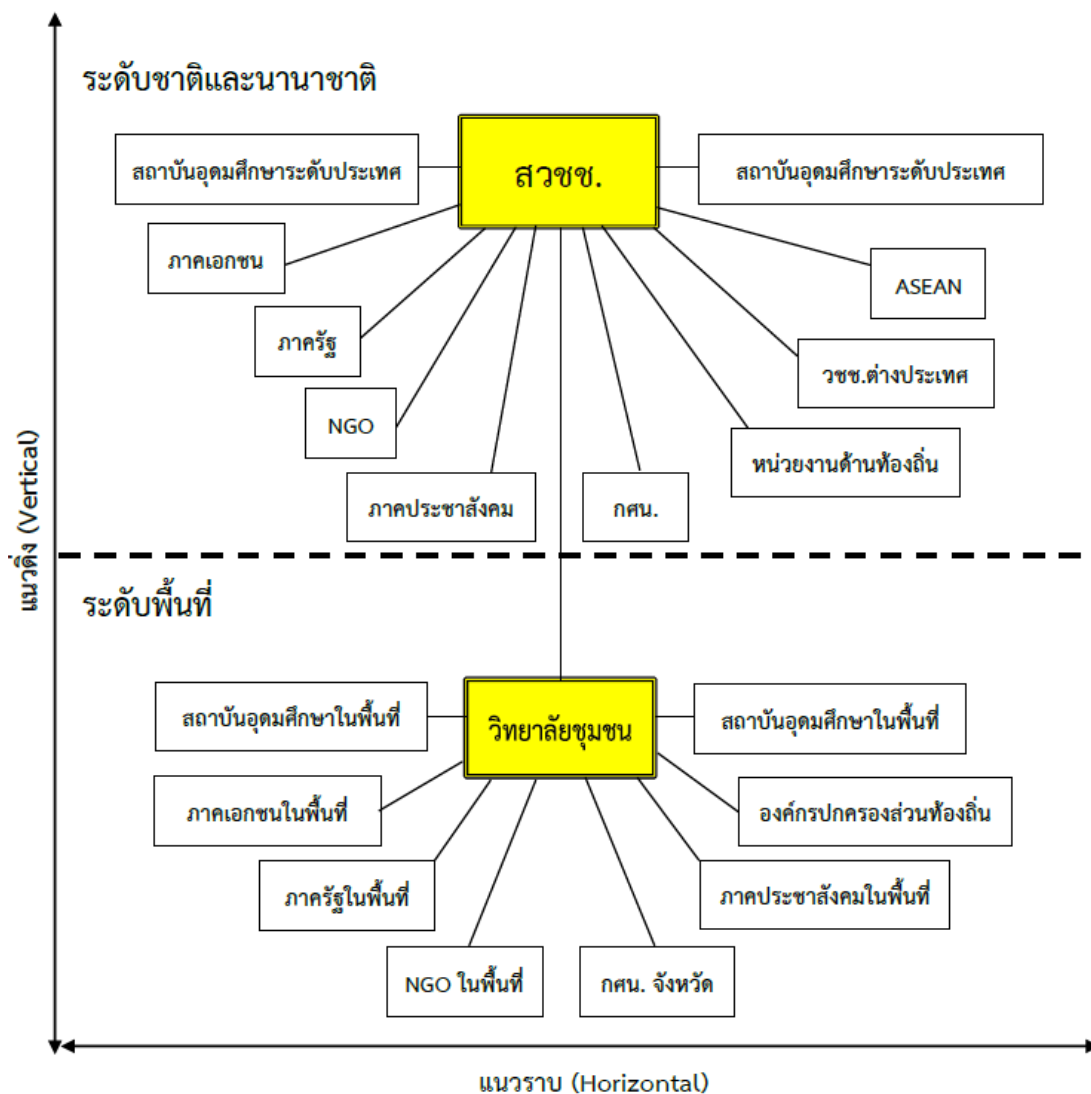
2.3 สภาวิชาการ ต้องมีองค์ประกอบของคณะกรรมการสภาวิชาการซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคธุรกิจหรือภาคอุตสาหกรรม และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางสายวิชาการ โดยประธานสภาวิชาการได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการวิชาการของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และมีผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะแก่สภาวิทยาลัยชุมชนและผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน คุณภาพทางการศึกษา การเปิดสาขาวิชา การเปิดหลักสูตร และการดำเนินงานของหน่วยจัดการศึกษา มีบทบาทหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายด้านวิชาการ กำหนดมาตรฐานทางวิชาการต่างๆ และการประกันคุณภาพทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชน เพื่อการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนไปสู่ความเป็นเลิศ

2.4 คณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษา ต้องมีองค์ประกอบของคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษาที่มาจากผู้มีส่วนร่วมที่หลากหลายในระดับพื้นที่ เพื่อให้คำปรึกษาทางด้านการบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนได้ครอบคลุม โดยมีหน้าที่ในการกำกับ ติดตาม และให้การสนับสนุนหน่วยจัดการศึกษาให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนของหน่วยจัดการศึกษาแห่งนั้นๆ ได้

3. เครือข่ายความร่วมมือ

เป็นเครือข่ายความร่วมมือตามพันธกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยเครือข่ายความร่วมมือก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเครือข่ายจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จ ความร่วมมือในการดำเนินงานนั้นจะประสานงานแบบสองทาง คือ ผู้ให้ความร่วมมือและผู้ได้รับความร่วมมือจากทุกๆ กิจกรรม ซึ่งความร่วมมือนั้นสามารถเชื่อมโยงโดยผ่านตัวกลางได้หลายรูปแบบ เช่น ข้อมูล การปฏิบัติงานร่วม การให้การช่วยเหลือสนับสนุน หรือ

เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จที่องค์กรทั้งสองมุ่งหวัง ทั้งนี้ การสร้างความร่วมมือนั้นสามารถเกิดขึ้นภายในองค์กรซึ่งเป็นความร่วมมือภายในหน่วยงานหรือฝ่าย ในอีกทางหนึ่งก็อาจเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ โดยในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชนได้สร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน สถาบัน บุคคลต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ และครอบคลุมถึงส่วนที่อยู่ภายในและภายนอกรัฐ เพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนภารกิจของวิทยาลัยชุมชนในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยวิทยาลัยชุมชนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ อยู่ 2 ระดับ คือ ระดับชาติและนานาชาติ และระดับพื้นที่ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 22 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชน

3.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับชาติและนานาชาติ เป็นบทบาทของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ในระดับประเทศและต่างประเทศ ทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ เช่น วิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจในระดับประเทศ ตลอดจนหน่วยงานภาคประชาสังคมต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสหรือช่องทางให้วิทยาลัยชุมชนได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าว ในรูปแบบต่างๆ เช่น การร่วมดำเนินงาน การสนับสนุนทรัพยากรให้แก่วิทยาลัยชุมชน การสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการกิจของวิทยาลัยชุมชน นอกจากนี้ยังสร้างความร่วมมือทางวิชาการในระดับแผนงานหรือโครงการกับสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศและในต่างประเทศ ในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานด้านวิชาการให้มีความเข้มแข็งทั้งในด้านการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ผ่านการอบรม งานวิจัย และผลผลิตอื่นๆ ของวิทยาลัยชุมชน โดยมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวดิ่ง (Vertical Network) และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวราบ (Horizontal Network) ดังนี้

3.1.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวดิ่ง (Vertical Network) ได้แก่

3.1.1.1 ภาครัฐส่วนกลาง มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงาน การพัฒนา และการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการประสานและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ ในระดับพื้นที่ด้วย โดยหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ เช่น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

3.1.1.2 หน่วยงานด้านท้องถิ่น มีการทำงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนจึงต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและข้อมูลที่สำคัญ โดยสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับวิทยาลัยชุมชนในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในระดับประเทศอย่างคล่องตัว โดยหน่วยงานในส่วนกลางที่สำคัญคือ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

3.1.1.3 ภาคเอกชนระดับประเทศ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนต่างๆ เช่น การสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ การสนับสนุน บุคลากร (อาจารย์พิเศษ) เป็นต้น นอกจากนี้ภาคเอกชนยังเป็นแหล่งจ้างงานของผู้สำเร็จ การศึกษาในทุกระดับจึงสามารถให้ข้อมูลความต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นประโยชน์ต่อ วิทยาลัยชุมชนได้ หน่วยงานภาคเอกชนที่สำคัญ คือ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภา หอการค้าแห่งประเทศไทยและภาคเอกชนขนาดใหญ่ เป็นต้น

3.1.1.4 ภาคประชาสังคมระดับประเทศ มีส่วนสำคัญในการสนับสนุน การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การให้ทุนการศึกษา การเป็น แหล่งฝึกงาน การให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมนักศึกษา เป็นต้น โดยหน่วยงานของภาค ประชาสังคมแต่ละแห่งก็จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนที่แตกต่างกันไป หน่วยงานของภาคประชาสังคมที่สำคัญ เช่น สมาคมและมูลนิธิต่างๆ เป็นต้น

3.1.1.5 วิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ เป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับการ พัฒนาวิทยาลัยชุมชนในทุกๆ ด้าน เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศมีประสบการณ์ที่ยาวนาน มีการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ หลักสูตร วิธีการสอน วิธีการบริหารจัดการด้านต่างๆ ตลอดจนวิธีการ พัฒนาศักยภาพของนักศึกษา ตั้งแต่ก่อนเข้าเรียน ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือโดยมี ข้อตกลงการพัฒนาในด้านต่างๆ ร่วมกับวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ จะเป็นวิธีการเร่งพัฒนาวิทยาลัย ชุมชนของประเทศไทยได้อย่างดียิ่ง

3.1.1.6 อาเซียน การเป็นประชาคมอาเซียนส่งผลให้ประเทศไทยได้รับ ผลประโยชน์หลายประการ อาทิ การมีประชากรเพิ่มเป็น 600 ล้านคนโดยประมาณ ทำให้เพิ่ม ศักยภาพในการบริโภค เพิ่มอำนาจการต่อรองในระดับโลก ซึ่งยิ่งผลิตมาก ยิ่งต้นทุนต่ำ มีแรงดึงดูด เงินลงทุนที่อยู่นอกอาเซียนสูงขึ้น และการที่มีฐานเสียง 10 ประเทศจะยิ่งทำให้กลุ่มประเทศอาเซียนมี เสียงดังกว่ากลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้การเป็นประชาคมอาเซียนยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาในภาพ ใหญ่ของโลก มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง จำเป็นต้องสร้างบุคลากรให้ก้าวทันความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและมีความยืดหยุ่นในปรับตัวเพื่อให้รับสถานการณ์ได้ และใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษากลางในติดต่อสื่อสารกันระหว่างของประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน ฉะนั้น บุคลากร และนักศึกษา จึงต้องเพิ่มทักษะทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อสามารถสื่อสารได้ และต้องปรับปรุง ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ เพื่อลดข้อขัดแย้งในภูมิภาคอาเซียน (Conflict Management) โดย คำนึงถึงการทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องของ

อาเซียนเพิ่มมากขึ้นสามารถแข่งขันได้ในกลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำงาน ไม่เช่นนั้น จะถูกแย่งงานเพราะเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานและบริการอย่างเสรี สร้างโอกาสให้ประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาค (Education Hub) โดยอาศัยความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ของประเทศไทย แต่ต้องเน้นในเรื่องของคุณภาพการศึกษาเป็นตัวนำ และใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลง (Transform) ประชาชน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project Based Learning: PBL) และสร้างงานวิจัยที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง ปรับห้องเรียนที่ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ห้องเรียนสี่เหลี่ยมให้มีการเรียนรู้จริงจากชุมชน เพื่อสร้างทักษะให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่คิดเป็น เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และบูรณาการได้ตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีข้อจำกัดทางการเทคโนโลยีการสื่อสาร แม้ต้องอยู่กันคนละประเทศก็ตาม ดังนั้น การสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ผู้การเป็นประชาคมอาเซียนตามนโยบายและการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนของกระทรวงศึกษาธิการ โดยยึดหลักการผสานประโยชน์และความชำนาญซึ่งกันและกันให้เกิดความร่วมมืออันดีในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการศึกษา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม การวิจัย การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เศรษฐกิจและสังคมตลอดจนสนับสนุนการจัดกิจกรรม โครงการทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาดูงาน การพัฒนาบุคลากรการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ อันจะนำมาซึ่งการเอื้ออำนวยประโยชน์ทางการศึกษาต่อกันอย่างยั่งยืนจึงเป็นสิ่งที่วิทยาลัยชุมชนจะต้องเร่งดำเนินการต่อไป

3.1.1.7 การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นสถาบันการศึกษาที่ส่งต่อผู้สำเร็จการศึกษาจากระบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้เข้าสู่การศึกษาในระบบของวิทยาลัยชุมชน ส่วนกลางจะต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยกำหนดกรอบความร่วมมือที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

3.1.1.8 องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการองค์ความรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน โดยมีบุคลากรที่มีศักยภาพ และมีงบประมาณสนับสนุนจากต่างประเทศ สามารถให้การสนับสนุนวิทยาลัยชุมชนได้เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชน โดยองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่สำคัญระดับประเทศ เช่น สถาบันคีนันแห่งเอเชีย เป็นต้น

3.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวราบ (Horizontal Network) เป็นเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในระดับประเทศ เพื่อสร้างความร่วมมือทางวิชาการในระดับแผนงานหรือโครงการกับสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานด้านวิชาการให้มีความเข้มแข็ง ทั้งในด้านการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ผ่านการฝึกอบรม งานวิจัย และผลผลิตอื่นๆ ของวิทยาลัยชุมชน เช่น การให้การสนับสนุนบุคลากรในการร่างหลักสูตร การสนับสนุนบุคลากรเพื่อเป็นอาจารย์พิเศษในบางวิชาของวิทยาลัยชุมชน เป็นต้น

3.2.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับพื้นที่เป็นบทบาทของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งเป็นผู้ดำเนินการ โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ในระดับพื้นที่บนพื้นฐานของการได้ประโยชน์ร่วมกัน โดยในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะเป็นการสร้างช่องทางให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ กับวิทยาลัยชุมชนได้อย่างเต็มที่ และเป็นช่องทางที่วิทยาลัยชุมชนจะสามารถสนับสนุนภารกิจของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดช่องทางหรือโอกาสให้วิทยาลัยชุมชนสามารถได้รับการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ จากหน่วยงานในพื้นที่ได้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชน ในการพัฒนาการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ผ่านการฝึกอบรม งานวิจัย และผลผลิตอื่นๆ ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการ ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการขจัดความซ้ำซ้อนของการเปิดหลักสูตรในวิทยาลัยชุมชนได้ โดยมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวตั้ง (Vertical Network) และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวราบ (Horizontal Network) ดังนี้

3.2.1.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวตั้ง (Vertical Network) ได้แก่

1) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เป็นผู้กำหนดแผนการพัฒนาในระดับพื้นที่ และมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการดำเนินงานและการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน จะทำให้วิทยาลัยชุมชนสามารถเป็นกลไกในการสนับสนุนนโยบายและการพัฒนาของพื้นที่ได้ หน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ เช่น ผู้บริหารของจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เช่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และสุขาภิบาลในพื้นที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้การสนับสนุนด้านการศึกษา อุปกรณ์ เครื่องมือ อาคารสถานที่ ฯลฯ และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่และเป็นผู้ประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ในระดับท้องถิ่นให้กับวิทยาลัยชุมชนได้ และวิทยาลัยชุมชนก็สามารถให้การสนับสนุนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทั้งในส่วนของบุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเองและให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ด้วย

3) ภาคเอกชนในพื้นที่ เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ และยังให้การสนับสนุนทรัพยากร เช่น การสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนบุคลากร ได้แก่ อาจารย์พิเศษ การร่วมกันจัดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นต่างๆ ที่เป็นที่ต้องการของภาคเอกชนในพื้นที่ได้ด้วย นอกจากนี้หน่วยงานภาคเอกชนยังสามารถให้ข้อมูลในด้านความต้องการทรัพยากรมนุษย์ของพื้นที่ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการดำเนินงานและพัฒนาวิทยาลัยชุมชนต่อไป โดยหน่วยงานภาคเอกชนที่สำคัญ เช่น วัด สภาก่อการคำจังหวัด และสภาอุตสาหกรรมจังหวัด เป็นต้น

4) ภาคประชาสังคมในพื้นที่ สามารถให้การสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนได้ในหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นๆ เช่น การให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักศึกษา การให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษา การให้การสนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรมนักศึกษา โดยหน่วยงานภาคประชาสังคมที่สำคัญในพื้นที่ เช่น สมาคม และมูลนิธิต่างๆ ในพื้นที่ เป็นต้น

5) สำนักงานการศึกษาระบบนอกโรงเรียนจังหวัด เป็นหน่วยงานสำคัญในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับจังหวัด วิทยาลัยชุมชนควรมีการทำงานอย่างใกล้ชิดกับสำนักงานการศึกษาระบบนอกโรงเรียนในจังหวัด เพื่อสร้างระบบการเชื่อมต่อทางการศึกษาให้ผู้เรียนซึ่งสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

6) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) ระดับพื้นที่ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการองค์ความรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนในระดับพื้นที่ สามารถให้การสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนได้ด้วยการร่วมเป็นพี่เลี้ยงเพื่อช่วยสร้างความเข้ม

แข็งของชุมชนและเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และบริหารจัดการ ซึ่งองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ในระดับพื้นที่ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนระดับพื้นที่ เป็นต้น

3.2.1.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือแนวราบ (Horizontal Network) เป็นเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ เพื่อสร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ในการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชน การพัฒนาการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ผ่านการฝึกอบรม งานวิจัย และผลผลิตอื่นๆ ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ โดยสามารถสร้างความร่วมมือในการดำเนินภารกิจในรูปแบบต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนบุคลากรในระดับอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนการเข้าถึงห้องปฏิบัติการ การจัดการศึกษาร่วมกัน เป็นต้น

3.3 การประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ ในฐานะผู้ประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้ง แนวตั้งและแนวราบ วิทยาลัยชุมชนต้องดำเนินการต่อไปนี้

3.3.1 หลักการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือที่ดี มีดังนี้

3.3.1.1 มีการกำหนดเป้าหมายและการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็น การกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน วิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น พร้อมทั้งการปฏิบัติที่จำเป็นและเหมาะสมตามพฤติกรรมของควมมีเหตุและผล ซึ่งเป็นการใช้เหตุและผลในการกระทำและการตัดสินใจอย่างมีตรรกะ เพื่อใช้ในการหาบทสรุปภายใต้ความสามารถและข้อมูลที่จำกัด และการมีเป้าหมาย ซึ่งเป็นการที่ผู้ร่วมมือกันได้คำนึงถึงเป้าหมายขององค์กรหรือภารกิจในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา

3.3.1.2 มีความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต เป็น ความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและสนองตอบต่อเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ ตามพฤติกรรมในการปรับตัว โดยการที่ผู้ร่วมมือสามารถปรับตนเองได้ตามเครือข่ายข้อมูลและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ มีความต่อเนื่อง เพื่อเป็นการรักษาระดับการดำเนินการนั้นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และการเรียนรู้ ที่เป็นความสามารถในการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้

3.3.1.3 มีความรู้สึกสัมพันธ์และการปฏิบัติตามเป้าหมาย เป็นคุณสมบัติที่ เกิดขึ้นแก่ผู้ร่วมมือจากการตอบสนอง ไม่เพียงแต่การติดต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสภาวะปัจจุบัน แต่ยังรวมถึงการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอีกด้วย ตามพฤติกรรมในการตอบสนองที่มาจากการที่ผู้ร่วมมือมีความเข้าใจในสภาวะการทำงานอย่างเต็มที่ การปฏิบัติตอบได้อย่างทันท่วงที และ ความเป็นอิสระทางความคิดในการริเริ่มและปฏิบัติสิ่งใหม่ๆ

3.3.1.4 มีความสามารถในการติดต่อและสื่อสารกับผู้อื่น เป็นความสามารถที่ ต้องการและคาดหวังในการติดต่อและสื่อสารระหว่างการทำงาน ตามพฤติกรรมในการทำงาน ร่วมกัน โดยมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ซึ่งจะเป็นทั้งการร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง และ ช่วยแก้ปัญหาร่วมกัน การเข้าถึง ซึ่งผู้ร่วมมือสามารถเข้าถึงผู้ร่วมงานคนอื่นในสถานที่ต่างๆ ได้ และมีการสื่อสาร หรือความมีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อสนับสนุนให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้

ในกรณีที่วิทยาลัยชุมชนยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติ ตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งความไม่พร้อมดังกล่าวนี้มาจากสาเหตุหลายประการด้วย เช่น ความไม่พร้อมในด้านนโยบายและแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านเครื่องมือ และอุปกรณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ วิทยาลัยชุมชนสามารถลดความไม่พร้อมและเพิ่มศักยภาพของ วิทยาลัยชุมชนได้โดยการนำหลักการของพันธุมิตรเชิงยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้ได้ โดยพันธุมิตร เชิงยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนเป็นได้ทั้งพันธุมิตรที่มาจากผู้ร่วมมือในแนวราบและแนวตั้งได้ เช่นเดียวกัน

3.3.2 คุณสมบัติของการเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

3.3.2.1 มีหลักการและเหตุผล ต้องตัดสินใจและดำเนินการได้อย่างมีหลักการ และเหตุผล เพื่อให้ได้ข้อสรุปและคำตอบที่สมเหตุสมผล ตามข้อจำกัดของข้อมูลและความสามารถที่ มี

3.3.2.2 วัตถุประสงค์ร่วมกัน ต้องคำนึงถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ใน การดำเนินอยู่เสมอ

3.3.2.3 มีความต่อเนื่อง ต้องดำเนินงานที่ร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ อย่าง ต่อเนื่อง

3.3.2.4 มีการเรียนรู้ ต้องมีการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนตนเองได้ตาม การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ตลอดจนสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมการดำเนินงานของ หน่วยงานอื่นๆ ที่ร่วมมือได้เป็นอย่างดี

3.3.2.5 มีการเข้าถึง ต้องสามารถเข้าถึงและอำนวยความสะดวกให้องค์กรอื่นๆ โดยผ่านเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้สามารถเข้าถึงในเชิงข้อมูล และเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ เป็น ต้น

3.3.2.6 มีการติดต่อสื่อสาร ต้องมีศักยภาพในการติดต่อสื่อสารที่ดีกับองค์กร ซึ่งเป็นคู่เครือข่ายความร่วมมือด้วยอย่างเป็นทางการ และมีการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการกับ

กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มลูกค้าของวิทยาลัยชุมชน หรือมีการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทของวิทยาลัยชุมชน เป็นต้น

3.3.3 แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีดังนี้

3.3.3.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม วิทยาลัยชุมชนและสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน สถาบันบุคคลต่างๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ รวมทั้งระดับพื้นที่ ทั้งส่วนที่อยู่ภายในและภายนอกภาครัฐ เพื่อเปิดช่องทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนับสนุนการร่วมดำเนินงาน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนภารกิจของวิทยาลัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3.3.3.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาระดับชาติและนานาชาติ รวมทั้งระดับพื้นที่ วิทยาลัยชุมชนและสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งสถาบันอุดมศึกษาชั้นนาระดับนานาชาติ และระดับชาติ รวมทั้งระดับพื้นที่เพื่อร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในระดับพื้นที่ โดยมุ่งเน้นความร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และกิจกรรมด้านวิชาการอื่นๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน มีความสอดคล้องและตอบสนองต่อศักยภาพและข้อจำกัดของการจ้างงานและการสร้างอาชีพใหม่ในพื้นที่ด้วย

4. การเรียนรู้ของชุมชน

เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่ส่วนหนึ่งมาจากการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล ที่มีวิถีคิด ประสบการณ์ และการสร้างความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับชีวิต การงานอาชีพ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้ของชุมชนมีความต่อเนื่อง และไม่มีวันสิ้นสุด สามารถแปรเปลี่ยนได้ตามเหตุและปัจจัยต่างๆ โดยมีกลไกและการจัดการความรู้ในชุมชน ในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามหลักการ รู้จัก-เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา เพื่อมุ่งสู่สถาบันแห่งการเรียนรู้โดยทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ชุมชน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลหรือแหล่งความรู้ต่างๆ มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้วิทยาลัยชุมชนมีส่วนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการเรียนรู้ของชุมชนมีดังนี้

4.1 การเรียนรู้ของชุมชนมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

4.1.1 ลักษณะที่เป็นการเรียนรู้จากเรื่องราวของชีวิตและการทำงาน โดยเรียนรู้ว่าชุมชนเป็นอยู่อย่างไร ต้องเผชิญกับปัญหาอะไร และจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร จะสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้อย่างไร แล้วจึงสร้างชุดความรู้ขึ้นมาเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

4.1.2 ลักษณะที่เป็นการเรียนรู้จากปัญหา โดยเรียนรู้ว่าปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ โดยปัญหาคือเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนรู้ของชุมชน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นชุมชนจึงร่วมมือกันต่อสู้และหาทางออกร่วมกัน ผลลัพธ์ที่ได้จากการแก้ปัญหา คือ ได้ความรู้ใหญ่และแก้ปัญหาได้ ดังที่ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ผู้นำชุมชนด้านวนเกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา กล่าวไว้ว่า การใช้ปัญหาเป็นตัวเริ่มต้นทำให้รู้ว่า เราจะเรียนรู้เรื่องอะไร เพื่อแก้ปัญหาอะไร เป็นการทำให้คนกลับมาทบทวนปัญหาของตนเอง ให้คนได้เข้าถึงวิธีคิดในการรับรู้ ว่า ปัญหาทั้งหมดที่มีอยู่นั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร และได้กลับไปแก้ตรงปัญหานั้น

4.1.3 ลักษณะที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน โดยที่คนในชุมชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของเครือญาติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความคิดและการจัดการร่วมกัน โดยการเรียนรู้ของชุมชนมักจะเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ที่เป็นการบูรณาการความรู้ที่ชุมชนมีอยู่กับความรู้ภายนอกชุมชน ทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่สามารนำไปใช้ในชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองและยกระดับการพัฒนา จึงทำให้การจัดการความรู้ของชุมชนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4.1.4 ลักษณะที่เป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยชุมชนเป็นแหล่งความรู้และห้องปฏิบัติการที่ยิ่งใหญ่ มีการเรียนรู้จากการลงมือทำ มีการทดลอง ผลิตซ้ำ จนได้ความรู้และความเข้าใจ เพราะหากไม่ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ชุมชนอาจไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้ และไม่สามารถสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ได้ และเมื่อลงมือปฏิบัติจนเกิดความชำนาญแล้ว ชุมชนก็จะสามารถสร้างความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนขึ้นมาได้ โดยผลผลิตของความรู้คือ นวัตกรรมของชุมชน ซึ่งออกมาในรูปแบบของเครื่องมือ เครื่องใช้ วัฒนธรรม ประเพณี และระบบการจัดการ เป็นต้น

4.2 กลไกและการจัดการความรู้ในชุมชน ประกอบไปด้วย การจัดการความรู้ในชุมชน วิธีการเรียนรู้ของชุมชน และนวัตกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

4.2.1 การจัดการความรู้ในชุมชน ต้องจัดการความรู้ที่มีแนวทางการจัดการโดยใช้ปัญหาของชุมชนมาเป็นโจทย์สำคัญในการที่จะเชื่อมโยงคนที่มีปัญหาหรือมีความทุกข์เข้ามา ร่วมกันคิดและทำงานเพื่อแก้ปัญหา ในการค้นหาปัญหาส่วนใหญ่จะใช้การมีส่วนร่วม โดยอาจจะ มีการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อแก้ปัญหา และทำงานร่วมกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น และ ประยุกต์ใช้ความรู้จากชุมชนอื่นเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนของตน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมและ ทำงานในลักษณะของความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในการสร้างความรู้และวิธีการใหม่มักเกิดจาก การมีส่วนร่วม มีการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และความรู้จาก กระแสโลกาภิวัตน์เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน โดยมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุง วิธีการแก้ปัญหาใหม่อย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนนั้น เป็นกิจกรรมหนึ่งของวิทยาลัยชุมชนในการมุ่งสู่สถาบันแห่งการเรียนรู้ โดยทำหน้าที่ใน การอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ชุมชน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมีการรวบรวมองค์ ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลหรือแหล่งความรู้ต่างๆ มาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุก คนสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ร่วมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอัน จะส่งผลให้วิทยาลัยชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้กลไกและการจัดการ เรียนรู้ในชุมชนที่เป็นหน่วยจัดการการเรียนรู้ นั่นก็คือวิทยาลัยชุมชนในการทำหน้าที่อำนวยความสะดวก และสนับสนุน ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง เชื่อม ประสานและยกระดับฐานความรู้ของชุมชนที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในลักษณะทุน ทางปัญญาและเป็นคลังข้อมูลของชุมชน มีกระบวนการสืบค้น ถอดความรู้ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัว บุคคลออกมาเป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ได้ มีการรวบรวมและจัดทำเป็นคลังข้อมูลในชุมชน และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จาก การปฏิบัติจริงร่วมกับปราชญ์ ผู้รู้ และผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนได้มี การดำเนินการจัดการความรู้ในลักษณะเชิง โครงการ (Project-based) หรือเชิงพื้นที่ (Area-based) โดยวิทยาลัยชุมชนมีหน้าที่ในการกระตุ้นและเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชนรวมกลุ่ม เพื่อให้ชุมชนได้คิดที่จะแก้ปัญหาซึ่งเป็นโจทย์ของชุมชนและพัฒนาบนฐานภูมิสังคมของตนเอง ให้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภาครัฐและเอกชน และแหล่งทุน ในการจัดการความรู้ใน วิทยาลัยชุมชนได้ยึดหลักการ “รู้จัก เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งเป็นหลักทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมาถือปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ โดยมีแนวทางในการ จัดกิจกรรมการจัดการความรู้ต้องมุ่งเน้นการตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มบุคคลในชุมชน

เป็นสำคัญ และเน้นการวัดความสำเร็จจากการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) โดยใช้แนวทางของการศึกษารฐานชุมชน (Community-based Education) หรือการศึกษาชุมชน (Community Education) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ต้องที่มีแบบแผนเฉพาะแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นการศึกษาที่ต้องทำงานร่วมกับชุมชน ที่มีลักษณะการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ (Adult Education) และผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของบุคคลหรือกลุ่มประชาชนในชุมชนทุกวัยผ่านกิจกรรมในชุมชน ความสามารถของชุมชน และคุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย และแนวทางของการวิจัยฐานชุมชน (Community-based Research) ที่เป็นการวิจัยภาคประชาชน ซึ่งมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่พัฒนาความรู้ และกระบวนการหาความรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วม ร่วมกันเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้แก่กันด้วยวิธีการสื่อสารแบบปากต่อปาก

4.2.2 วิธีการเรียนรู้ของชุมชน ต้องใช้ฐานการเรียนรู้อันเกิดจากพื้นฐานของวิถีชีวิตที่มีอยู่หลากหลาย ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้แค่ในตำรา เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองที่มีการสัมผัสทั้งผ่านทางร่างกาย ผ่านทางพฤติกรรม ผ่านทางสมองและผ่านจิตใจ ซึ่งต้องทำงานสัมพันธ์กัน เป็นการเรียนรู้ที่มีการสรุปทบทวนผ่านประสบการณ์ โดยทบทวนทั้งความคิด ความรู้ของตนเอง เพื่อที่จะได้เข้าใจแง่มุมของการเรียนรู้ที่หลายหลายของผู้อื่น และได้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้จากฐานเดิม จากการใช้ปฏิบัติด้วยตนเอง จากการใช้ทบทวน และสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2.3 นวัตกรรมการเรียนรู้ ต้องมีนวัตกรรมการเรียนรู้อันเกิดจากผลลัพธ์ของการใช้ความรู้และความคิด ซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเกิดจากการสร้าง การใช้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสามารถนำชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้

5. ทฤษฎีสังคม

เป็นทฤษฎีสภาพทางกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของชนบทรอบเนินมประเพณีโดยรอบของชุมชน ประกอบด้วย ทฤษฎีธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และธรรมชาติ และทฤษฎีวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งที่มีอยู่ในตัวคน หรือกลุ่มคน เช่น ความคิด จินตนาการ ความคิดริเริ่ม ความเชื่อ และสิ่งที่เป็นรูปลักษณ์และเป็นตัวตน เช่น ภาพวาด เครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดกโลก และความเป็นสถาบัน เช่น กติกา การยอมรับที่หลายๆ คนเห็นร่วมกัน เช่น การยอมรับในสถาบันกษัตริย์ วัด โรงเรียน ทำให้เกิดความ

สามัคคี ประเพณี หรือกิจกรรมร่วมกันของสังคม โดยวิทยาลัยชุมชนได้นำทฤษฎีสังคมในชุมชน มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร มาจัดการเรียนการสอน และนำมาพัฒนาทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการสร้างมูลค่าสินค้า หรือบริการที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (Creativity) โดยการศึกษาถึงจุดเด่นของวัฒนธรรมและนำมาปรับให้กลมกลืนสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ค่านิยมและวิถีชีวิตของสังคม ด้วยการผลิตเป็นสินค้าที่มีการปรับปรุงรูปแบบอย่างเหมาะสม และคู่กันสมัยขึ้น หรือกระทั่งการออกแบบให้เกิดความแปลกใหม่ที่น่าสนใจ แต่ยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์เรื่องราวทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ (Story) ซึ่งนับเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสินค้า และการนำนวัตกรรมเข้ามาจัดการ ทั้งในรูปของเทคโนโลยีที่เข้าไปผสมผสานหรือเสริมคุณภาพของสินค้า การสร้างตราสินค้า การสร้างสิ่งใหม่ที่มีเอกลักษณ์ และเรื่องราว และสิ่งสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ก็คือ ความตั้งใจ และทักษะด้านการบริหาร ซึ่งจะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จเร็วขึ้น โดยวิทยาลัยชุมชนได้นำทฤษฎีสังคมดังกล่าวมาพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากสิ่งที่มีอยู่และสร้างอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน ซึ่งวิทยาลัยชุมชนได้ทำการสำรวจความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่หรือชุมชน ศึกษาสภาพทฤษฎีสังคมของชุมชน เพื่อนำมาจัดการศึกษาและมีกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และวิธีการนำทฤษฎีสังคมมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

5.1 มีการวิเคราะห์ ประเมินสภาพเศรษฐกิจ และภูมิสังคมของพื้นที่ เพื่อใช้ประโยชน์จากบริบทของชุมชนมาเป็นกรอบในการดำเนินการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นของชุมชน

5.2 มีระบบฐานข้อมูลปราชญ์ ผู้รู้ในชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์จากปราชญ์ ผู้รู้ในชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5.3 มีการพัฒนาต่อยอด เพื่อใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาให้คงอยู่ และเผยแพร่สู่สากล เช่น ต่อยอดให้เป็นรายวิชาในการเรียนการสอน ต่อยอดเป็นหลักสูตรจากทฤษฎีสังคม และต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการตามแนวทางของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น

6. ศักยภาพของชุมชน

เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะหรือความสามารถและคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นและแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่

เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจนกลายเป็นศักยภาพของการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ เช่น การผลิตสินค้า OTOP พืชสมุนไพร เกษตรอินทรีย์ และการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน จากการศึกษาที่วิทยาลัยชุมชนได้จัดทำโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ได้มีการศึกษาและสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน ที่เป็นความสามารถพิเศษเฉพาะชุมชนใด ชุมชนหนึ่งมาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะของวิทยาลัยชุมชน โดยมีแนวทางการประเมินสมรรถนะ ดังนี้

6.1 องค์ประกอบของสมรรถนะและประเภทของสมรรถนะ โดยองค์ประกอบของสมรรถนะ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถ (Ability) และพฤติกรรม (Behavior) ส่วนประเภทของสมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะหลัก สมรรถนะเชิงหน้าที่ และสมรรถนะเฉพาะ

6.2 การประเมินสมรรถนะ เป็นกระบวนการในการประเมิน ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมการทำงานของบุคคล โดยผลการปฏิบัติงานของบุคคลไม่สามารถทดสอบด้วยแบบทดสอบความถนัดอย่างเดียว ไม่ใช้การประเมินเพียงด้านความรู้และทักษะ แต่ยังมีส่วนใหญ่ที่มองไม่เห็นซึ่งประเมินยากต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินจึงจะสามารถวัดและประเมินได้ ซึ่งการประเมินความสามารถบุคคลต้องประเมินด้านคุณลักษณะอื่นๆ ให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยองค์ประกอบของการประเมินสมรรถนะ และหลักเกณฑ์อื่นๆ เกี่ยวกับการประเมินสมรรถนะ ดังนี้

6.2.1 องค์ประกอบของการประเมินสมรรถนะ ได้แก่

6.2.1.1 ความรู้เพียงแค่ว่ารู้หรือรู้อย่างเดียว ยังไม่ถือว่าเป็นสมรรถนะ เว้นแต่ความรู้ในเรื่องนั้นๆ จะสามารถนำมาประยุกต์หรือนำความรู้มาใช้กับพฤติกรรมซึ่งทำให้เกิดความสำเร็จในงาน จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะ

6.2.1.2 ทักษะเพียงอย่างเดียวในการทำงานยังไม่ถือว่าเป็นสมรรถนะ จะเป็นสมรรถนะเมื่อนำทักษะนั้นทำให้เกิดความสำเร็จในงาน

6.2.1.3 เจตคติไม่ใช่แรงจูงใจ หรือทัศนคติ แต่เป็นแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ตนมุ่งหวังไปสู่สิ่งที่เป็นเป้าหมายของบุคคลนั้น ซึ่งมีความต้องการความสำเร็จเป็นแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดแนวคิดหรือทัศนคติที่ต้องการสร้างผลงานที่ดีแต่สมรรถนะเป็นความสามารถในการทำงานให้สำเร็จได้ตรงตามเวลาที่กำหนด

6.2.2 หลักเกณฑ์อื่นๆ เกี่ยวกับการประเมินสมรรถนะ ได้แก่

6.2.2.1 เกณฑ์การปฏิบัติงาน คือ หัวใจสำคัญของการประเมิน หรือเป็นมาตรฐานด้านผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน โดยสามารถเขียนออกมาได้ในรูปของผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน โดยมีข้อกำหนดการประเมินซึ่งกำหนดด้านที่สำคัญที่สุดของการปฏิบัติงานเอาไว้ และถ้าทำได้ไม่ปรากฏการเขียนเพื่อแสดงไว้ในเกณฑ์การประเมินงาน อาทิ รู้ เข้าใจ ตระหนักถึง หรือ มีความซาบซึ้ง คำที่ไม่สื่อความหมาย อาทิ ถูกต้อง เหมาะสม หากจะใช้คำเหล่านี้จะต้องนิยามเอาไว้ให้ชัดเจนว่าถูกต้อง หรือเหมาะสมมีลักษณะเป็นอย่างไร

6.2.2.2 ขอบเขต คือ ขอบเขตของหน่วยย่อย ซึ่งต้องครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานเกี่ยวกับสิ่งใด และสิ่งนั้นต้องมีขอบเขตอะไรบ้าง การปฏิบัติต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของอะไรบ้าง การปฏิบัติมีความหลากหลายและใช้วิธีการใดบ้าง ต้องจัดให้มีความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานกับการปฏิบัติในงาน และมุ่งเน้นการประเมิน รวมทั้งสามารถปรับให้เป็นปัจจุบันได้

6.2.2.3 หลักฐานที่ต้องการ คือ การสร้างความมั่นใจว่าการปฏิบัติงานนั้นมีความเที่ยงตรง สม่ำเสมอและยั่งยืน โดยหลักฐานที่ต้องการจะมีอยู่ 2 ลักษณะคือ หลักฐานที่แสดงถึงการปฏิบัติ สามารถระบุโดยการพิจารณาจากหลักฐานกระบวนการว่าขั้นตอนใดที่จะใช้เป็นหลักฐานในการประเมินได้ และหลักฐานผลงานหรือผลผลิตว่าควรอยู่ในรูปแบบใดและในลักษณะอะไร ส่วนหลักฐานที่แสดงถึงความรู้ สามารถระบุได้โดยการพิจารณาแต่ขั้นตอนว่า จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องใดบ้าง รู้อย่างไรบ้างจึงจะทำงานนั้นได้ตามมาตรฐาน ซึ่งอาจจะเขียนออกมาในรูปของเนื้อหาสาระที่เป็นหัวเรื่อง โดยมีรายละเอียดของความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีหรือแนวคิดทางทฤษฎี หรือแนวคิดทางทฤษฎี ความมุ่งหมาย หลักการและวิธีการที่จะนำมาสนับสนุนงานนั้นในแต่ละขั้นตอนหรือทั้งสมรรถนะย่อย หรืออาจจะเขียนออกมาในรูปของจุดประสงค์ของการเรียนรู้ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้ระบบจะต้องเขียนออกมาในรูปใดรูปหนึ่งตลอดทุกมาตรฐาน โดยในการประเมินอาจจะใช้การสอบถามทั้งเวลาปฏิบัติงานและนอกเวลาของการปฏิบัติงานก็ได้ หรืออาจจะใช้เป็นแบบทดสอบและมีคำถามในเชิงอัตนัยเพื่อวัดความรู้ของผู้เรียนก็ได้เช่นเดียวกัน

6.2.2.4 แนวทางการประเมิน คือ การแสดงถึงรายละเอียดทั่วไปของวิธีการประเมิน และความแตกต่างของข้อเปรียบเทียบของชุดหลักฐาน หรืออาจเป็นข้อกำหนดทั่วไปของวิธีการประเมิน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบถึงแนวทางในขั้นต้น ส่วนรายละเอียดต่างๆ อาจจะแยกไว้ในคู่มือการประเมินก็ได้

7. การบริหารจัดการชุมชน

เป็นการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วย หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักมุ่งเน้นฉันทามติและมีการกำกับดูแลติดตามผลการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนไปในทิศทางที่ถูกต้องซึ่งจะเป็นผลให้วิทยาลัยชุมชนเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว โดยวิทยาลัยชุมชนได้นำแนวทางการบริหารจัดการชุมชนมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้แล้วนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนให้มีความรู้เพื่อนำไปบริหารจัดการชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนี้

7.1 การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ต้องยึดหลักการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่วิทยาลัยชุมชน ให้วิทยาลัยชุมชนสามารถตัดสินใจและบริหารจัดการเองได้ในบางเรื่องที่สำคัญ เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารการเงินและงบประมาณ เพื่อให้ระบบวิทยาลัยชุมชนมีความคล่องตัว เกิดประสิทธิภาพมีความยั่งยืน และปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นมาเพื่อให้โอกาสทางการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นการสมควรที่จะต้องมีการบริหารจัดการงานต่างๆ ได้อย่างอิสระมากขึ้น เพื่อการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงโดยต้องมีการปฏิบัติตามธรรมาภิบาล และการสร้างระบบความรับผิดชอบต่อร่วมกันของวิทยาลัยชุมชน ดังต่อไปนี้

7.1.1 การปฏิบัติ ตามหลักธรรมาภิบาล จะต้องจัดให้มีระบบความรับผิดชอบ (Accountability System) ร่วมกันโดยตามโครงสร้างของระบบธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล 4 ระดับ ดังนี้

7.1.1.1 ระดับความเป็นเจ้าของ คือ คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ต้องให้การสนับสนุนวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งเพาะองค์ความรู้และปัญญา ผลิตนักวิชาการและนักวิชาชีพระดับชุมชน เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ

7.1.1.2 ระดับกรรมการนโยบาย คือ สภาวิทยาลัยชุมชนให้ถือว่าเป็นโอกาสสุดยอดในการรับใช้สังคม จึงต้องทุ่มเทสติปัญญาและเวลาเพื่อวิทยาลัยชุมชน เพราะงานวิทยาลัยชุมชนเป็นงานปิดทองหลังพระที่ไม่มีใครเห็นคุณค่านัก

7.1.1.3 ระดับผู้บริหาร คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนต้องเป็นผู้ที่สามารถในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและผลักดันการทำงานของกลไกต่างๆ ภายในวิทยาลัยชุมชน และประสานการดำเนินงานกับกลไกภายนอกวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

7.1.1.4 ระดับผู้ปฏิบัติ คือ อาจารย์ผู้สอน อาจารย์พิเศษ และบุคลากรสายสนับสนุนด้านวิชาการ โดยอาจารย์ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สูง สามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับนักศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด อาจารย์พิเศษต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในด้านที่ขาดแคลนอาจารย์ประจำ และอาจารย์พิเศษเป็นเสมือนผู้เชื่อมต่อกับวิทยาลัยชุมชนกับหน่วยงานภายนอกต่างๆ ส่วนบุคลากรสนับสนุนด้านวิชาการต้องเป็นผู้มีความสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งจึงเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จประการหนึ่งของวิทยาลัยชุมชน

7.2 การบริหารงานบุคคล มีการบริหารงานบุคคลอยู่ 3 ประเภท คือ ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และพนักงานราชการ จึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรโดยเน้นการสร้างระบบหรือกำหนดตำแหน่งทางวิชาการให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการปฏิบัติงานตามพันธกิจหลักของวิทยาลัยชุมชน เช่น (1) การกำหนดประเภทและตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรให้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามพันธกิจหลักของวิทยาลัยชุมชน (2) การกำหนดเกณฑ์ประเมินมาตรฐานให้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน และ (3) การวางระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำคุณประโยชน์แก่วิทยาลัยชุมชน เช่น วิทยากร และอาจารย์พิเศษ โดยมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการทำงานตามพันธกิจหลักของวิทยาลัยชุมชน เช่น การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนให้มีสมรรถนะหลักที่สอดคล้องกับการทำงานตามพันธกิจหลัก โดยมีแผนการพัฒนาบุคลากรเดิมและแผนการรับบุคลากรใหม่ และการฝึกอบรมบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนและการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เช่น ทักษะด้านการบริหารจัดการโครงการ (Project Management) หรือทักษะด้านงานวิจัยและเทคนิคการวิจัยชุมชน รวมไปถึงการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) เนื่องจากได้มีการปรับพันธกิจหลักของวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งเน้นไปที่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) และการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) จึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชน และสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่มีการจัดการเรียนรู้มีอาชีพมาร่วมเป็นพี่เลี้ยงให้กับวิทยาลัยชุมชน (Train the Trainer) ทั้งนี้จะต้องมีการสรรหา คัดเลือกบุคลากรแต่ละกลุ่มอย่างโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีการกำหนดคุณสมบัติ สถานภาพหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และต้องคำนึงถึงแนวทางในการพัฒนาบุคลากร การ

กำหนดค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผล ตลอดจนต้องมีการประเมินผลงานอย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับ เป็นต้น

7.3 การบริหารจัดการเรียนรู้ ต้องจัดการศึกษาตามหลักการของ “คุณภาพการศึกษา (Quality of Education)” โดยเป็นการจัดการศึกษาที่ให้มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีการสำรวจและจัดทำระบบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงความต้องการของชุมชน เทคโนโลยี ตลาดแรงงานตลอดเวลา เพื่อนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย เพื่อให้การจัดการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ตามหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) ดังนั้น ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจึงมีหลักสูตรอยู่ 2 ประเภท คือหลักสูตรจบสมบูรณ์ในตัว (Terminal/ Occupational/ Vocational Program) เน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ โดยมีความรู้ทางวิชาชีพ มีความสามารถในงานเทคนิคและงานกึ่งวิชาชีพ และยังสามารถศึกษาต่อไปถ้าต้องการ และหลักสูตรเทียบโอน (Transfer Program) เน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญา โดยมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

7.3.1 การพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

7.3.1.1 หลักการพัฒนาหลักสูตร ประกอบไปด้วย

1) การยึดโยงกับความต้องการของชุมชน (Demand Side) เพื่อช่วยพัฒนาทักษะ อาชีพ และคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนในพื้นที่ของชุมชน เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนที่ไม่สามารถศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วยความไม่พร้อมด้านต่างๆ ได้เข้าการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ง่ายขึ้น หลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนจึงต้องมีการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน

2) การตอบสนองเร็ว (Responsive) เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงทำให้การบริหารจัดการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชนต้องมีการปรับตัวในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของชุมชน เทคโนโลยี และตลาดแรงงานตลอดเวลา

3) ความยืดหยุ่น (Flexibility) เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จึงต้องมีหลักการพัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น โดยมีหลักสูตรที่หลากหลาย

ยึดหยุ่น สามารถเปิดหลักสูตรใหม่ และยุบได้เมื่อหลักสูตรนั้นไม่ตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนในด้านนั้นอีกต่อไป

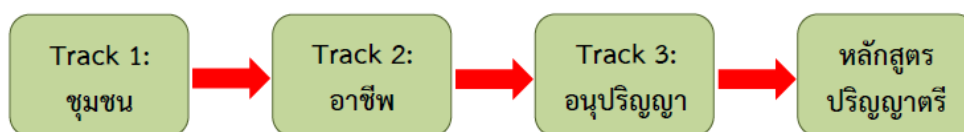
7.3.1.2 การบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบไปด้วย

1) ค่าใช้จ่ายน้อย แต่มีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงการศึกษา จึงต้องเสียค่าใช้จ่ายน้อย ค่าเล่าเรียนที่ไม่แพง ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสและให้บริการแก่กลุ่มบุคคลในชุมชนที่อยู่ห่างไกลและมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนไปพร้อมกับการทำงานเพื่อพัฒนาต่อเนื่องให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

2) ไม่เปิดหลักสูตรปริญญาตรี เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนสามารถให้บริการที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้อย่างเพียงพอและสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ทั้งเนื้อหาสาระ และวิธีการจัดการ จึงทำให้การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมาเรียนในหลักสูตรอนุปริญญา เพื่อศึกษาต่ออีก 2 ปี ในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้ได้ปริญญาตรี และหลักสูตรอนุปริญญาเน้นที่การทำงาน ไม่เน้นการเรียนต่อในระดับปริญญาตรี รวมทั้งเป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตที่สามารถเชื่อมโยงกับการศึกษาทุกระดับและช่วยเติมเต็มส่วนการศึกษาที่ขาดไปให้สมบูรณ์ขึ้น

3) หลักสูตรต้องตอบสนองโจทย์ในพื้นที่มากกว่าระดับประเทศ เพื่อให้เป็นการเรียนที่สร้างโอกาส จึงทำให้หลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนต้องตอบสนองต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของชุมชนเป็นหลัก โดยในการจัดการศึกษาได้มีการศึกษาปัญหาและความต้องการร่วมกับชุมชน ให้ความสำคัญต่อการวางแผนการศึกษาในระดับจังหวัด มากกว่าการวางแผนในระดับประเทศ เพื่อให้เป็นการจัดการศึกษาที่สอนคนชุมชน โดยคนชุมชน ด้วยโจทย์ชุมชนอย่างแท้จริง

โดยในการบริหารจัดการหลักสูตรต้องเชื่อมโยงกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ (TQF) และหลักสูตรปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 23 การเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนและหลักสูตรปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา

7.1.2.3 การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบไปด้วย แนวทางการจัดการศึกษา การจัดหลักสูตรโมดูลและการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1) แนวทางการจัดการศึกษา ได้แก่

- การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) มุ่งตอบสนองกลุ่มบุคคลในชุมชน โดยการส่งเสริมความร่วมมือ การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และตอบสนองความต้องการทั้งมิติเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ การเป็นผู้ประกอบการ ความสงบ และสันติสุขในชุมชน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น เป็นการพัฒนาต่อยอดจากประสบการณ์ของวิทยาลัยชุมชนในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ซึ่งมีกิจกรรมของการวิจัยฐานชุมชนและการวิจัยชุมชน (Community-based Research and Community Research) รวมทั้งการบริการทางวิชาการเพื่อการยกระดับชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผนและทำวิจัย เพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบ ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านการปฏิบัติการจริงอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง เป็นกระบวนการทำงานอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ผลที่คาดหวังจากการวิจัย ไม่เน้นการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ แต่เน้นการสร้างกระบวนการวิจัยให้เป็นเครื่องมือเพิ่มพลัง (Empower) หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของ “คน” หรือ “ชุมชน” ให้สามารถสร้างกลไกในการแก้ปัญหาของชุมชน ทั้งในปัจจุบันและพร้อมรับมือปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้และขึ้นนำการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และใช้หลักการจัดการศึกษาฐานชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของการกระจายอำนาจ ให้องค์กรในชุมชนมีส่วนร่วม มีการบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษา ชุมชนมีอิสระในการคิดแผนงานและกิจกรรมการเรียนรู้ ตามความหลากหลายของบริบทท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ยืดหยุ่น คล่องตัว จัดการศึกษาบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้จากการปฏิบัติ เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมีองค์ประกอบด้านผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางอายุ และสาระของกิจกรรมการเรียนรู้ก็หลากหลายเช่นเดียวกัน แนวทางการจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: อาชีพ) สามารถที่จะพัฒนาเป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และ

การศึกษาเพื่ออนุปริญาได้ หากหลักสูตรนั้นเป็นที่ต้องการของพื้นที่จริง ผู้สำเร็จการศึกษาหรือผู้ผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรนี้จะได้คุณวุฒิ คือ วุฒิบัตร/ประกาศนียบัตรของวิทยาลัยชุมชน

- การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) มุ่งตอบสนองภาคธุรกิจอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงาน โดยเน้นการสร้างโอกาสใหม่ๆ ในอาชีพให้กับชุมชน ซึ่งมีการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกับชุมชน เพื่อนำเอาความต้องการดังกล่าวมาพัฒนาเป็นอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพของชุมชน โดยมีการสร้างองค์ความรู้สร้างคน และสร้างงาน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนที่ยั่งยืน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมได้ตลอดเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาเพื่ออาชีพจะเป็นการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรอาชีพตามความต้องการของชุมชน สถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม และอื่นๆ โดยหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนถูกพัฒนาขึ้นมาจากหลักสูตรระยะสั้น (Short Course) ที่ใช้กระบวนการดาคัม (DACUM) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่คำนึงถึงความต้องการในการศึกษาอบรม และความจำเป็นในการพัฒนาอาชีพของชุมชนที่จะต้องเชื่อมโยงโลกการศึกษากับโลกการทำงานตามสภาพจริงของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี โดยการได้มาซึ่งข้อมูลความต้องการของคนในชุมชน วิทยาลัยชุมชนจะเก็บข้อมูลจากบุคคลที่หลากหลายในชุมชน และใช้รูปแบบหลายวิธีผสมผสาน เช่น ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตในชุมชน การจัดเวทีประชาคม การฝังตัวอยู่ในชุมชน เป็นต้น และนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของชุมชน สำหรับการออกแบบหลักสูตรจะบรรจุเนื้อหาสาระหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติต่อวิชาการหรือวิชาชีพนั้นๆ โดยผ่านการระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญในอาชีพตามหลักสูตรที่จะเปิดสอน 8-10 คน มาวิเคราะห์งานและอาชีพนั้นๆ โดยกำหนดรายละเอียดเนื้อหาวิชาในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติงานที่ชัดเจนในลักษณะของคำอธิบายรายวิชาที่ครอบคลุมสมรรถนะของอาชีพนั้นๆ จัดทำเป็นโครงสร้างหลักสูตร และการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลักสูตร เนื้อหาสาระหลักสูตร และกิจกรรมการเรียน ผู้สำเร็จการศึกษาหรือผู้ผ่านการฝึกอบรม จะได้รับคุณวุฒิ คือ วุฒิบัตร/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และวุฒิบัตร/หนังสือรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานที่ออกโดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และประกาศนียบัตรของวิทยาลัยชุมชน

- การจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) มุ่งตอบสนองปัจเจกบุคคลที่ต้องการศึกษาในระดับปริญญาที่มีคุณภาพสูง มีความยืดหยุ่น และเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพร้อมสำหรับการทำงานมากกว่าการศึกษาต่อ จัดหลักสูตรแบบโมดูล (Module) ซึ่งจะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ได้ทันที ในการจัดหลักสูตรการศึกษาเพื่ออนุภูญานี้ต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลและองค์กรที่มีศักยภาพ (Potential Partner) ในพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน โดยในการจัดหลักสูตรต้องยึดหลักของการปรับโจทย์ความต้องการในระดับรัฐไปสู่วิชาชีพความต้องการในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เพื่อให้มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ จังหวัดและประเทศ และการพัฒนาหลักสูตรต้องรักษาคุณภาพด้านวิชาการและภาคปฏิบัติ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ใช้ได้ว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีการใช้สื่อการสอน และมีกระบวนการทำแผนการสอนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วน โดยผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับคุณวุฒิตีคือ อนุปริญญาตามมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการหรืออนุปริญญาวิทยาลัยชุมชน

7.3.2 การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นเครื่องมือหลักในการประเมินคุณภาพของวิทยาลัยชุมชนในภารกิจด้านต่างๆ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และเป็นการกระตุ้นเตือนให้วิทยาลัยชุมชนเกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดลอดจนประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรของวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

7.3.2.1 การประเมินภายใน ต้องพัฒนาระบบการประเมินภายในโดยมุ่งเน้นการประเมินในระดับปัจเจกผู้นำเข้าและกระบวนการ ซึ่งเป็นเหตุของคุณภาพการศึกษา ได้แก่ หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาวิทยาลัยชุมชน การมีส่วนร่วมของพหุภาคีต่างๆ ทั้งนี้ การประเมินคุณภาพภายในต้องดำเนินการโดยคณะทำงานภายในวิทยาลัยชุมชน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจากภายใน

7.3.2.2 การประเมินภายนอก ต้องกำหนดให้มีการประเมินจากผู้ประเมินอิสระภายนอก ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยการประเมินภายนอกนั้นมุ่งเน้นการประเมินในระดับผลิตและผลลัพธ์ซึ่งเป็นผล

จากการประกันคุณภาพ ได้แก่ คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา งานวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและชุมชนน่าอยู่

7.3.2.3 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุง ต้องนำผลที่ได้รับจากการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนาวิทยาลัยชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามหลักของการบริหารจัดการองค์การที่ดี โดยมีหน้าที่เป็นหลักของฝ่ายบริหาร

7.4 การบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษา โดยในการบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษานั้นจะต้องใช้บุคลากรที่มาจากพื้นที่ และบุคลากรที่เป็นบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน เพราะการดำเนินงานของหน่วยจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีบุคลากรหลักจากทั้ง 2 ประเภท คือ หัวหน้าหน่วยจัดการศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรที่มาจากพื้นที่ และรองหัวหน้าหน่วยจัดการศึกษาเป็นบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน หรือบางหน่วยจัดการศึกษา หัวหน้าหน่วยจัดการศึกษาเป็นบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน และมีเจ้าหน้าที่เป็นคนในพื้นที่ ทั้งนี้ การมีคนในพื้นที่อยู่ในกลุ่มบุคลากรหลักก็จะสามารถบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษาให้เชื่อมโยงกับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสรรหาอาจารย์พิเศษที่เป็นบุคลากรในพื้นที่ การประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชนในพื้นที่ การประสานงานในเรื่องต่างๆ กับหน่วยงานและบุคลากรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนก็จะเป็นผู้เชื่อมประสานหน่วยจัดการศึกษากับวิทยาลัยชุมชนในส่วนกลาง และมั่นใจได้ว่าการดำเนินการของหน่วยจัดการศึกษาอยู่ภายใต้กรอบการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนอีกด้วย โดยอาจจะมีการบริหารแบบคลัสเตอร์ (Cluster) ซึ่งมีผู้บริหารระดับผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเพียงคนเดียว และมีรองผู้อำนวยการหลายคนทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกระจายตามหน่วยจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นรวดเร็ว และตอบสนองความต้องการของพื้นที่ สำหรับการบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษาที่ตั้งอยู่ตามอำเภอต่างๆ ของจังหวัดที่มีวิทยาลัยชุมชนนั้น ต้องกำหนดรูปแบบของหน่วยจัดการศึกษา และกำหนดนโยบายและภารกิจของหน่วยจัดการศึกษาให้มีความชัดเจน และในการจัดกิจกรรมในหน่วยจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เมื่อวิทยาลัยชุมชนมีนโยบายในการจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชนในปัจจุบัน 3 รูปแบบการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญา จึงควรมอบนโยบาย และภารกิจให้หน่วยจัดการศึกษาดำเนินการลงไป ถ้าหากวิทยาลัยชุมชนนั้นๆ เห็นว่าการมอบหมายภารกิจให้แก่หน่วยจัดการศึกษาจะเกิดประโยชน์มากกว่าการรวมภารกิจไว้ที่วิทยาลัยชุมชนเพียงแห่งเดียวในจังหวัด เนื่องจากกิจกรรมที่จัดให้กับนักศึกษาเข้าร่วมในหน่วยจัด

การศึกษาและวิทยาลัยชุมชนในตัวจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีการต่างๆ เช่น ร่วมงานด้านวัฒนธรรม ศาสนา หรือกีฬา ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญ แต่ยังคงมีกิจกรรมอีกส่วนหนึ่งที่วิทยาลัยชุมชนในตัวจังหวัด และหน่วยจัดการศึกษาควรพิจารณาจัดให้กับนักศึกษา ก็คือ กิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาที่ทำให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียนกับการทำงาน หรือประสบการณ์จริง เช่น การศึกษาดูงานด้านธุรกิจอุตสาหกรรม การส่งเสริมการประกวดหรือแข่งขันด้านต่างๆ หรือกิจกรรมที่พัฒนาทักษะสำคัญที่จะสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพ (Professional Skills) เช่น การนำเสนองาน การพูดต่อสาธารณะ การสนทนาภาษาต่างประเทศ และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

7.5 การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จากหลักการที่ไม่เน้นที่การลงทุนโครงสร้าง (Hardware) แต่ให้เป็นการลงทุนเพื่อสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในระบบปฏิบัติการ (Operating System) หรือ โอเอส (OS) เป็นซอฟต์แวร์ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ประยุกต์ทั่วไปหรือแชร์แวร์ (Shareware) เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนมีแนวคิดของการใช้ทรัพยากรร่วม (Common Resources/Share Resources) โดยเป็นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจังหวัด ใช้หน่วยงานทางการศึกษา สถานประกอบการ ภาคเอกชน แหล่งเรียนรู้ของชุมชน และท้องถิ่นมาร่วมเป็นเครือข่ายในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน จึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการโดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศด้านการเงิน ด้านการจัดการศึกษา ด้านบุคลากร เพื่อจัดเก็บข้อมูลให้ต่อเนื่อง และถูกต้องทันสมัย สามารถเรียกใช้งานได้โดยสะดวก จะช่วยทำให้การบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ บุคลากร และการเงิน เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีขึ้น จึงมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศดังนี้

7.5.1 การพัฒนาระบบการติดตาม ประเมินผล ซึ่งกำหนดมาตรฐานการรายงานข้อมูลด้านการเงิน และการงบประมาณของวิทยาลัยชุมชน และกำหนดขั้นตอนการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน ได้แก่

- 7.5.1.1 ระบบฐานข้อมูลบุคลากร นักศึกษา งบประมาณ หลักสูตร
- 7.5.1.2 ระบบฐานข้อมูลการประกันคุณภาพการศึกษา
- 7.5.1.3 สร้าง Data Portal
- 7.5.1.4 ระบบสารสนเทศด้านการเงินและงบประมาณ
- 7.5.1.5 ระบบฐานข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7.5.1.6 ระบบฐานข้อมูลวิทยากร และอาจารย์พิเศษ

7.5.1.7 ระบบฐานข้อมูลศิษย์เก่าของวิทยาลัยชุมชน

7.5.2 การพัฒนาระบบการจัดการการเรียนการสอนผ่านเครือข่าย (Learning Management System) ที่มีเครื่องมือและส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับผู้สอน ผู้เรียนและผู้ดูแลระบบ

7.5.3 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกลางเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนของผู้เรียนในระบบวิทยาลัยชุมชน

7.5.4 การพัฒนาระบบห้องสมุดเพื่อให้เอื้ออำนวยและเกื้อกูลการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับมาตรฐานของการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงมีแนวทางในการพัฒนาระบบห้องสมุดที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ (e-Library) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) หรือสื่อการสอนต่างๆ ได้ก่อนเข้าเรียน หรือใช้สำหรับทบทวนการเรียนรู้ต่างๆ ได้

7.5.5 การบริหารจัดการงบประมาณและการเงินแบบโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยจะต้องมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาพัฒนาระบบต้นทุนผลผลิต ต้นทุนกิจกรรม เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ และวัดประสิทธิผลของการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารจัดการงบประมาณของวิทยาลัยชุมชนเกิดการใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และคุ้มค่าเงินมากที่สุด เช่น

7.5.5.1 รายรับของวิทยาลัยชุมชน ต้องพิจารณาถึงแหล่งที่มาซึ่งมีวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ และแนวทางการบริหารจัดการที่ต่างกัน วิทยาลัยชุมชนจะต้องมีความเข้าใจถึงประเภทแหล่งที่มาของงบประมาณ และนวัตกรรมการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อดำเนินภารกิจและการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

7.5.5.2 รายจ่ายของวิทยาลัยชุมชน ต้องใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล และคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ ดังนั้น จึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน มีความเหมาะสม ไม่มีข้อจำกัดมากเกินไป และไม่หย่อนยานจนเกินไป

7.5.5.3 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของระบบงบประมาณ ต้องเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารงบประมาณและการบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่าเงินมากที่สุด

4. บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยชุมชน

การพัฒนาประเทศไทย ตามกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 (พ.ศ. 2504-2539) ที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก เป็นผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีความก้าวหน้า แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามมา ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาขาดความยั่งยืนเพราะขาดความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การอนุรักษ์ พื้นฟูระบบนิเวศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยที่เริ่มเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น และการพัฒนาประเทศจากช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 (พ.ศ. 2540-2554) ได้เน้นการพัฒนาในลักษณะองค์รวม ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้าน โดยมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นผลทำให้ภาพรวมของสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ซึ่งก็ยังไม่เพียงพอต่อการวางรากฐานในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะรัฐมนตรีสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยและสังคมไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตระหนักถึงคุณค่าความเป็นไทย และพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพหุวัฒนธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพของทุนภูมิสังคมในชุมชนเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับการจัดการ การเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาถอดองค์ความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบ การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

การที่ชุมชนขาดความเข้มแข็งเป็นผลกระทบที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมเลียนแบบสังคมตะวันตกทอดทิ้งเอกลักษณ์ที่ดั้งเดิมของไทยและมีค่านิยมให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจหรือตกอยู่ในภาวะกระแสทุนนิยม พาณิชยกรรมและวัตถุนิยม

ส่งผลให้สังคมไทยอ่อนแอทางปัญญา มีความรู้่น้อย ใช้ระบบอำนาจเป็นใหญ่เนื่องจากขาดความรู้ เช่น ระบบราชการ คือตัวแทนขององค์กรเชิงอำนาจ มีแต่เน้นกฎหมาย ระเบียบ การสั่งการและการควบคุม ซึ่งถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด เพราะสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาที่ซับซ้อนและยากต่อการแก้ไขมากขึ้น (ประเวศ วะสี, 2541) ดังนั้น การทำให้ชุมชนเกิดความแข็งแรง จึงต้องเริ่มที่ฐานราก นั่นคือ การพัฒนาคนของชุมชนให้มีความรู้ สามารถนำความรู้และทักษะที่มีอยู่ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติได้ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 ที่ว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) เนื่องจากสถาบันการศึกษามีนักวิชาการ จึงมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง ชุมชนมีการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีความสุข และมีการเชื่อมต่อกันระหว่างชุมชนเป็นเครือข่ายขยายผลเพื่อการพัฒนาทั่วทั้งประเทศในอนาคตได้ เช่น การทำวิจัยร่วมกับชุมชนโดยชุมชนเป็นนักวิจัยหลัก ถอดรหัสความรู้ที่อยู่ในตัวภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นความรู้ที่เปิดเผย รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลและที่ปรึกษาของชุมชนและการสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการความรู้ในชุมชนของตนเอง และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชน รวมทั้งต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถนำไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเกิดรายได้แก่ชุมชนตลอดจนกระตุ้นเผยแพร่ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ เช่น ภาษาต่างประเทศ ผลของภาวะโลกร้อนต่อระบบนิเวศและการทำมาหาเลี้ยงชีพ ภัยไซเบอร์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาทางเลือกของปวงชน ที่จัดตั้งขึ้นมาตามนโยบายรัฐบาล มีเจตนารมณ์ของการจัดตั้งคือ การสร้างวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาของ คนทำงาน กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มคนวัยแรงงานหรือผู้ประกอบการ ภารกิจสำคัญของวิทยาลัยชุมชนคือการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยนำการศึกษาไปให้ถึงท้องถิ่นชนบทที่อยู่ห่างไกลโดยมีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ดังนั้น หลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนจึงเป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นตามความต้องการ ศักยภาพและภูมิสังคมของแต่ละชุมชนซึ่งมีความหลากหลาย

ตามอาชีพ ธุรกิจ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั้น โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและชุมชนตามวิถีชีวิตของตนเองอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้นนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งยั่งยืนในที่สุดซึ่งมีบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตอบสนอง 4 เป้าหมาย 4 พันธกิจของวิทยาลัยชุมชน และ 3 รูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

1. เป้าหมายของการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

1.1 การศึกษาตลอดชีวิต มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการฝึกฝนมนุษย์อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุดจนทำให้เกิดความรู้ที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีขึ้น มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงของมนุษย์ที่ช่วยให้ได้รับความเป็นจริงในโลกเกี่ยวกับผู้อื่นและเกี่ยวกับตนเอง สามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา โดยมีหลักการสำคัญ คือ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อการทำงาน การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อการเป็นมนุษย์ เป็นต้น

1.2 การศึกษาเพื่อความเสมอภาค มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพเพื่อคนนอกวัยเรียนหรือวัยทำงานและผู้สูงอายุให้มีสิทธิและโอกาสเสมอภาคในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นคุณสมบัติในด้านต่างๆ ของบุคคล เช่น ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพอื่นๆ โดยแต่ละบุคคลจะมีคุณสมบัติเฉพาะตัว ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน วิทยาลัยชุมชนจึงจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เพื่อช่วยส่งเสริมหรือปรับฐานความรู้บางด้านให้ผู้เรียนมีโอกาสและสมรรถนะที่เท่าเทียมกัน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเองก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของวิทยาลัยชุมชนต่อไป

1.3 การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถประกอบอาชีพที่มีอยู่หรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยวิทยาลัยชุมชนจัดให้มีการเรียนรู้จากหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ และการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ตระหนักรู้ในการทำงานจริง การเรียนรู้ในการตัดสินใจ และการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง โดยการฝึกทักษะจริงจากสถานการณ์จริงจนเกิดทักษะการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา และบูรณาการกับการทำงานในสาขาอาชีพต่างๆ ได้ มีการประเมินความสามารถเป็นรายบุคคลโดยอิงมาตรฐานการทำงาน ตามที่กำหนดไว้

1.4 การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นพัฒนาอย่างสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ให้มีความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรของชุมชนและความสามารถของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (TQF) เพื่อให้เกิดทักษะเชิงปัญญา และเชิงปฏิบัติ ทักษะดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะชีวิตที่ชี้นำตนเอง และการมีจิตสำนึกต่อโลก ตลอดจนมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นและอารยประเทศได้

2. พันธกิจของวิทยาลัยชุมชน

2.1 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้และอาชีพที่มั่นคง มีสันติสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีพลังแห่งการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง

2.2 การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน เป็นการวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน วิจัยสถาบันเพื่อพัฒนาการบริหารดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน และวิจัยชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพและพัฒนาคูณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2.3 การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เป็นการบริการทางวิชาการในรูปของหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และงานบริการทางวิชาการอื่นๆ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพพื้นฐานนักศึกษา

2.4 การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน เป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชนไปตลอดกาล โดยการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา

3. รูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

3.1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) ใช้หลักการจัดการศึกษาที่อยู่พื้นฐานของการกระจายอำนาจให้องค์ในชุมชนมีส่วนร่วม มีการบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษา ชุมชนมีอิสระในการคิดแผนงานและกิจกรรมการเรียนรู้ ตามความหลากหลายของบริบทท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ยืดหยุ่น คล่องตัว จัดการศึกษาบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้จากการปฏิบัติ เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมีผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางเพศอายุและวัย และมี

กิจกรรมที่ไม่ทับซ้อนกับหน่วยงานอื่น รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการทั้งมิติ เศรษฐกิจ และสังคม มิติการสร้างผู้ประกอบการ การสร้างเสริมรายได้ และความสงบและสันติสุขในชุมชน ซึ่งวิทยาลัยชุมชนให้นำหน้าในการนำไปสู่การปฏิบัติ

3.2 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) ใช้หลักการจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสใหม่ๆ ในอาชีพให้กับชุมชน โดยมีการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกัน เพื่อนำเอาความต้องการมาพัฒนาเป็นอาชีพ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่สามารถประกอบอาชีพที่มีอยู่หรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

3.3 การจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) ใช้หลักการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลที่ต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญา โดยมีการปรับปรุงคุณภาพ มาตรฐาน และกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอนุปริญญาให้ชัดเจน สร้างอัตลักษณ์ของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน และจัดระบบการเทียบโอนผลการศึกษาจากระบบการศึกษาและฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) เพื่อสร้างความยืดหยุ่นให้แก่ระบบวิทยาลัยชุมชน

5. หลักการดำเนินงาน

วิทยาลัยชุมชนมีพันธกิจที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่ ดังนั้นจึงควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และวิทยาลัยชุมชนควรมีบทบาทเป็นคลังปัญญาทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำหน้าที่ในการจัดเก็บและสังเคราะห์องค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนและทำให้เกิดการอนุรักษ์และสานต่อ ซึ่งเป็นพันธกิจในการทำงานบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และวิทยาลัยชุมชนต้องมีจุดยืนสำคัญที่เน้นการพัฒนาชุมชน เพื่อชุมชนเข้มแข็ง ต้องดำเนินการตามพันธกิจอย่างจริงจัง ในทางปฏิบัติ โดยจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีการเรียนการสอน การฝึกอบรมตามความต้องการของชุมชน เน้นกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนในพื้นที่ทุกกลุ่ม ตั้งแต่ประชากรวัยเรียน ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา ผู้ต้องการเพิ่มพูนความรู้ รวมถึงวัยแรงงาน ทั้งนี้ วิทยาลัยชุมชนควรสร้างพันธมิตรและเครือข่ายกับภาครัฐ เอกชน ภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นการระดมและใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า และดำเนินการประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนควรดำเนินการปรับกฎ ระเบียบต่างๆ ให้มีความคล่องตัว และสนับสนุนการทำงานของวิทยาลัยชุมชน และต้องมีพระราชบัญญัติเฉพาะของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งขยายวิทยาลัยชุมชนให้ครอบคลุมในแต่ละพื้นที่ และให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในจังหวัดที่ขาดแคลน

สถาบันอุดมศึกษาและมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักการและปรัชญาของ
วิทยาลัยชุมชนก่อน โดยวิทยาลัยชุมชนต้องมีหลักการดำเนินการ 4 ประการสำคัญ คือ “รู้จัก
เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 31 หลักการดำเนินงาน “รู้จัก เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”

ประเด็น หลักการ ดำเนินงาน	ใคร	อะไร	อย่างไร	ผลการดำเนินงาน
รู้จัก	<ul style="list-style-type: none"> บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนชน (วิทยาลัยชุมชนรู้จักชุมชน) 	<ul style="list-style-type: none"> รู้จักสภาพปัจจุบันของวิทยาลัยชุมชน รู้จักภูมิสังคมของชุมชน รู้จักสภาพการดำรงชีวิตของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้การสำรวจแบบไม่เป็นทางการ (Preliminary Surveying) ใช้การสนทนาแบบไม่เป็นทางการ 	<ul style="list-style-type: none"> มีข้อมูลสารสนเทศของชุมชน
	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชน (ชุมชนรู้จักวิทยาลัยชุมชน) 	<ul style="list-style-type: none"> รู้จักสภาพปัจจุบันของวิทยาลัยชุมชน (บทบาทและบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน) 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้การสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ใช้การสังเกตพฤติกรรมของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง 	<ul style="list-style-type: none"> มีข้อมูลสารสนเทศของวิทยาลัยชุมชน
เข้าใจ	<ul style="list-style-type: none"> บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนชน 	<ul style="list-style-type: none"> เข้าใจเหตุ และเข้าใจผลของวิทยาลัยชุมชนและชุมชน (เข้าใจปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน) 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้การประชุมร่วมกันระหว่างบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ ใช้การลงพื้นที่ในชุมชน ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> มโนทัศน์ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน ฉันทะร่วมกัน (Shared Vision)
	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนชน 	<ul style="list-style-type: none"> เข้าใจเหตุ และเข้าใจผลของชุมชนและวิทยาลัยชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้การสนทนาแบบเป็นทางการอย่างมีเป้าหมาย ใช้การสังเกตพฤติกรรมของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งอย่างมีเป้าหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> มโนทัศน์ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนและชุมชน ฉันทะร่วมกัน (Shared Vision)

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ประเด็น หลักการ ดำเนินงาน	ใคร	อะไร	อย่างไร	ผลการดำเนินงาน
เข้าถึง	<ul style="list-style-type: none"> บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> เข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อวิทยาลัยชุมชน เข้าถึงการสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่าย เข้าถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เข้าถึงนวัตกรรมเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้การสร้างปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมทั้งสองฝ่าย (กิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน และกิจกรรมการเรียนรู้-สอนร่วมกัน) 	<ul style="list-style-type: none"> มีแผนเพื่อพัฒนาชุมชน มีพลัง (Synergy) และกระบวนการในการขับเคลื่อนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน มีความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อวิทยาลัยชุมชน
พัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาโครงการและกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้การร่วมกันเพื่อดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้วยตัวของชุมชนเอง โดยมีวิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกเพื่อให้มีการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน 	<ul style="list-style-type: none"> มีองค์ความรู้ มีนวัตกรรมการเรียนรู้ มีนวัตกรรมที่เป็นของชุมชน

จากตาราง

1. **รู้จัก** หมายถึง บุคลากรของวิทยาลัยชุมชน ต้องรู้จักสภาพปัจจุบันของวิทยาลัยชุมชน รู้จักภูมิสังคมของชุมชน และรู้จักสภาพการดำรงชีวิตของชุมชน โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสำรวจแบบไม่เป็นทางการ และการสนทนากับชาวบ้านในชุมชนแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งจะทำให้บุคลากรได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน ส่วนชุมชนเองก็ต้องรู้จักสภาพปัจจุบันของวิทยาลัย

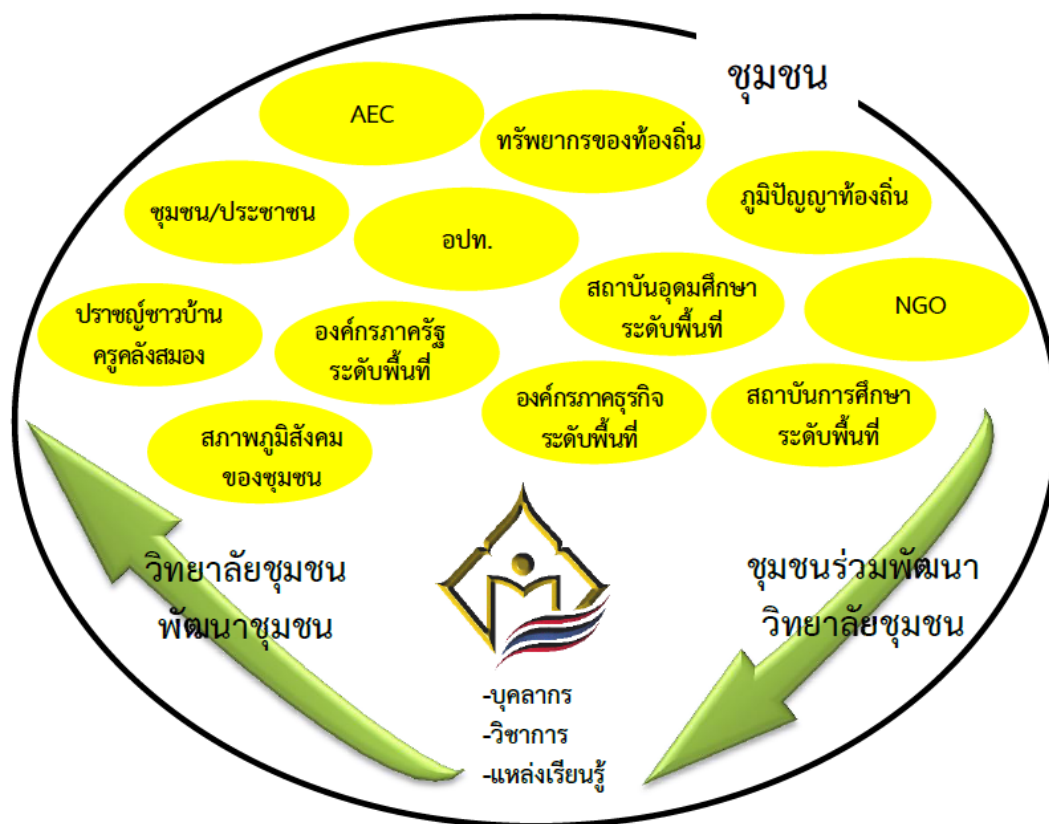
ชุมชน ผ่านทางการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ และการสังเกตพฤติกรรมของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งจะทำให้ชุมชนได้ข้อมูลสารสนเทศของวิทยาลัยชุมชน

2. เข้าใจ หมายถึง บุคลากรของวิทยาลัยชุมชน ต้องเข้าใจเหตุและเข้าใจผลของวิทยาลัยชุมชนและชุมชน โดยใช้การประชุมร่วมกันระหว่างบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ อาทิ การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของวิทยาลัยชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้งในระดับตนเองและระดับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรในส่วนของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนได้รับรู้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนแบบเดิม มาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน 3 รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: อาชีพ) การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน เช่น ประธานสภาวิทยาลัยชุมชน สภาวิทยาลัยชุมชน ผู้บริหาร และประชาคมในวิทยาลัยชุมชนทุกฝ่ายเกิดฉันทะร่วมกัน (Shared Vision)

ในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยการทำให้มีกิจกรรมหลักเพื่อให้บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนทุกระดับเข้าใจ นโยบาย และมองทิศทางการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนให้ตรงกัน และกิจกรรมการศึกษาและประเมินศักยภาพของวิทยาลัยชุมชน เพื่อนำไปสู่การปรับพันธกิจตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนดังกล่าว และการกำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชน และการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายหลักของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งการลงพื้นที่ในการรวบรวมข้อมูลของชุมชนโดยบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนในกิจกรรมการศึกษาความต้องการของชุมชนทั้งที่เป็นสภาพปัจจุบัน ปัญหา ภูมิสังคมของชุมชนโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์และประเมินสภาพทางเศรษฐกิจและภูมิสังคมของพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน ใช้การสำรวจความต้องการของชุมชนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาคน เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะทำให้บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนเกิดมโนทัศน์ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนและชุมชน และเกิดเป็นฉันทะร่วมกัน (Shared Vision) ระหว่างวิทยาลัยชุมชน บุคลากร ผู้เกี่ยวข้อง และชุมชน ส่วนชุมชนเองก็ต้องเข้าใจเหตุ และเข้าใจผลของชุมชนและวิทยาลัยชุมชน โดยการสนทนาแบบเป็นทางการอย่างมีเป้าหมายและการสังเกตพฤติกรรมของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้

ชุมชนเกิดมโนทัศน์ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนและวิทยาลัยชุมชน และเกิดเป็นฉันทะร่วมกัน (Shared Vision) ระหว่างชุมชนและวิทยาลัยชุมชน

3. **เข้าถึง** หมายถึง บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและชุมชน ต้องเข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อวิทยาลัยชุมชน เข้าถึงการสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่าย เข้าถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเข้าถึงนวัตกรรมเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน โดยใช้การสร้างปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมของทั้งสองฝ่าย ซึ่งก่อให้เกิดแผนในการพัฒนาชุมชน เกิดพลัง (Synergy) และกระบวนการในการขับเคลื่อนเพื่อร่วมกันชุมชน เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อวิทยาลัยชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกภาคส่วนของชุมชนเกิดความรู้มีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่ง (Participation) และเป็นเจ้าของ (Ownership) ชุมชน ตระหนักและเห็นถึงคุณค่าของวิทยาลัยชุมชนว่า วิทยาลัยชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชน ในฐานะที่เป็นเสมือนคลังสมองของชุมชนหรือศาลาประชาคม เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนและสังคม ดังภาพต่อไปนี้

วิทยาลัยชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชน

ภาพที่ 24 วิทยาลัยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

โดยมีกิจกรรมการเข้าถึงดังนี้

3.1 กิจกรรมพันธกิจสัมพันธ์กับชุมชน (Community Engagement) เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันทำระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับองค์กรต่างๆ ของชุมชนในลักษณะของความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ซึ่งต้องเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual Benefit) โดยมีการใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Scholarship) และเกิดผล (Social Impact) กับชุมชน ซึ่งมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 การรับรู้และยอมรับคุณค่า (Values) วัฒนธรรม (Culture) ความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills) ของชุมชน และทำงานที่เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายร่วมกัน

3.1.2 การกำหนดเรื่องพันธกิจสัมพันธ์วิทยาลัยชุมชนกับชุมชนไว้ในระบบกำกับดูแล นโยบายและแผนการดำเนินการ งบประมาณ หลักสูตร รวมถึงวิธีการที่ครอบคลุมทั้งในเชิงวิชาการและประเด็นของชุมชนในการทำวิจัยร่วมกัน

3.1.3 การร่วมกันพัฒนาโจทย์และวิธีการที่ครอบคลุมทั้งในเชิงวิชาการและประเด็นของชุมชนในการทำวิจัยร่วมกัน

3.1.4 การเชื่อมโยงกับเป้าหมายในการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยการบูรณาการกับการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน

3.1.5 การทำงานร่วมกันระหว่างวิทยาลัยชุมชนและชุมชน เพื่อติดตามความร่วมมือ วัดกระทบ ประเมินผลลัพธ์ และปรับปรุงหรือพัฒนากิจกรรมที่ทำร่วมกัน

3.1.6 การมีเป้าหมายร่วมกันในการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น และสร้างพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม (Engaged Citizens) ในส่วนของนักศึกษา ผู้ผ่านการอบรม ผู้สำเร็จการศึกษาและบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนด้วย

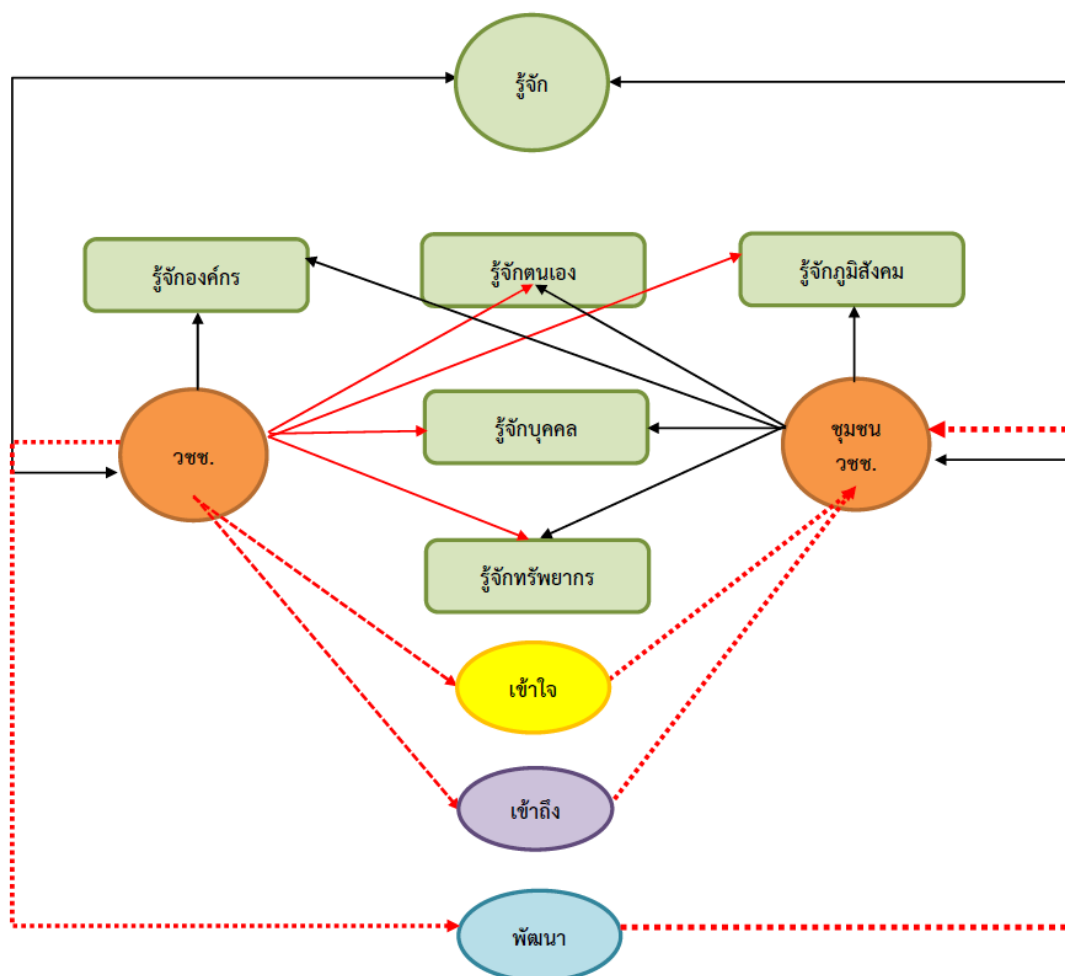
3.2 กิจกรรมการเรียน – รู้ – สอน – ร่วมกัน ระหว่างวิทยาลัยชุมชนและชุมชน ตามหลักการ “สอนคนชุมชน โดยคนชุมชน ใช้โจทย์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชน” ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งเน้นภารกิจในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างงาน สร้างอาชีพและให้เกิดการจ้างงาน อันจะนำไปสู่การมีชีวิตและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อทุกภาคส่วนในชุมชนรับรู้ว่ามีฐานะที่เท่าเทียมกัน มีประโยชน์ร่วมกัน ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจึงจะเป็น “การเรียน – รู้ – สอน – ร่วมกัน” แต่ในการกำหนดพันธกิจตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนนั้น วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งอาจจะกำหนดพันธกิจและกิจกรรมอื่นๆ ได้ในสัดส่วนที่แตกต่างกันไป ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง และในการทำให้เกิดกิจกรรม “การเรียน – รู้ – สอน – ร่วมกัน” ได้นั้น วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งจะต้องมีข้อมูลหรือรู้รายละเอียดว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของชุมชนเป็นใครบ้าง ชุมชนมีความต้องการอะไร หรือชุมชนมีปัญหาอะไร และวิทยาลัยชุมชนควรจะดำเนินการอย่างไร หรือทำอะไรในการพัฒนาชุมชนบ้าง ทั้งนี้ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูคลังสมองของชุมชนต้องมีบทบาทในกิจกรรม “การเรียน – รู้ – สอน – ร่วมกัน” ร่วมกับวิทยาลัยชุมชน ตลอดจนประชาคมอาเซียน และภาคส่วนอื่นๆ อาทิ องค์การภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม องค์การภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษา

ในระดับพื้นที่ก็ต้องมีบทบาทในกิจกรรมดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ประชาชนในชุมชนมีความ *“กินดี อยู่เย็น เป็นสุข”*

4. **พัฒนา** หมายถึง บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและชุมชน ต้องพัฒนาโครงการเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โดยใช้การร่วมกันเพื่อดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาด้วยตัวของชุมชนเอง โดยวิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้มีการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเกิดองค์ความรู้ และเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งมีกิจกรรมหลัก เช่น กิจกรรมการพัฒนาให้ผู้เรียนเพื่อ *“เป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น บูรณาการเป็น และเป็นผู้นำที่มีคุณภาพของชุมชน”* ซึ่งในการจัดการศึกษาต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของ ความเข้มแข็งทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชน อาทิ การเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการแก่อาจารย์ผู้สอน บุคลากรและนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เพราะความเข้มแข็งทางวิชาการจะช่วยเอื้อต่อการทำงานร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สิ่งสำคัญนั้น อาจารย์ผู้สอนและบุคลากรทุกระดับของวิทยาลัยชุมชน จะต้องเป็นผู้ที่คิดและทำ *“โครงการและกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน”* ที่แท้จริงร่วมกับชุมชน และโครงการและกิจกรรมนั้นจะต้องสอดคล้องและส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้ อาจารย์ผู้สอนและบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน หรือหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ต้องมีการทำงานร่วมกัน โดยในส่วนของนักศึกษาซึ่งเป็นผลผลิตของวิทยาลัยชุมชนนั้น ในการพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณภาพ ด้วยการสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาตั้งแต่เริ่มเข้ามาเรียนรู้ในระบบวิทยาลัยชุมชนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาออกไปสู่ชุมชนและสังคม เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความดี ความเก่ง มีความสุข และสามารถเป็นผู้นำในระดับชุมชนได้ตามความต้องการของชุมชน โดยการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการต้องอาศัยกลไกและการขับเคลื่อนต่างๆ ในการส่งเสริมให้เกิดความรู้และสร้างประสบการณ์เชิงวิชาการและวิชาชีพ มุ่งเน้นให้เกิด *“การพัฒนาคนดีให้มีโอกาส คิดเป็น ทำงานเป็น บูรณาการเป็น มีความเป็นผู้นำที่ติดพื้นที่ และไม่หนีชุมชน”* ด้วยการปรับวิธีการเรียนการสอนด้วยการใช้การเรียนรู้ร่วมกับการทำงาน หรือใช้สถานประกอบการในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการทำงานจริงเป็น รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชน โดยการที่วิทยาลัยชุมชนจะ ดำเนินการพัฒนา ดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องกับระบบวิทยาลัยชุมชนทุก

ภาคส่วน และการปรับเปลี่ยนบทบาทของหน่วยงาน และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง อาทิ คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน (กวชช.) นอกจากจะต้องให้การสนับสนุนการทำงานของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน (สวชช.) และวิทยาลัยชุมชนอย่างจริงจัง ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการ การบริหารงบประมาณ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น ตลอดจนให้การสนับสนุนการพัฒนาทางด้านวิชาการ การเรียนการสอน การวิจัย เพื่อให้มีความเข้มแข็ง การทำงานของวิทยาลัยชุมชนร่วมกับภาครัฐ และภาคเอกชนในระดับพื้นที่ ตลอดจนการกำกับดูแลการทำงานของวิทยาลัยชุมชนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ วิทยาลัยชุมชนต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและบทบาทโดยให้มีการทำงานร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนในระดับพื้นที่มากขึ้น ซึ่งในการทำงานของวิทยาลัยชุมชนนอกจากเป็นผู้ผลิตทางด้านวิชาการและความรู้แล้ว วิทยาลัยชุมชนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้ว และที่จะเกิดขึ้นใหม่ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ โดยใช้กลไกหลักของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรด้วยเทคนิคของดาคัม (DACUM) ซึ่งบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนต้องมีความชำนาญในการใช้มาแล้วเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการเสริมสร้างคุณภาพทางวิชาการดำเนินต่อไปได้นั้น วิทยาลัยชุมชนจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างฉันทะและพันธกิจร่วมในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเห็นในเชิงประจักษ์และเห็นถึงความสำคัญของการมีวิทยาลัยชุมชนอยู่ในพื้นที่ และในระยะเวลาด้านใกล้ของการเกิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 นี้ วิทยาลัยชุมชนควรต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาเพื่อชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยด้วย

ผู้วิจัยได้สรุป ไว้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 12 หลักการดำเนินงาน “รู้จัก เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”

6. เงื่อนไขความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่จะทำการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนประสบผลสำเร็จอยู่ที่ความเข้าใจ แนวความคิดวิธีการและประโยชน์ของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนี้ของบุคลากรทุกระดับในระบบวิทยาลัยชุมชน จะต้องสามารถปรับตัวและดำเนินการในบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งจะต้องรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานและเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญ ดังนี้

6.1 จิตสำนึก

ประชาชนและบุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชนต้องมีจิตสำนึก (Consciousness) ความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน (Ownership) ซึ่งถือเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยการวางรากฐานของชุมชนอยู่ที่การพัฒนาคน สร้างวัฒนธรรมแห่งการเคารพและยอมรับในความคิด

ของทุกคน และเปิดโอกาสให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความเห็นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ทุกคนได้รู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของของชุมชนร่วมกัน และเห็นความสำคัญของตนเองว่าส่งผลกระทบต่อพัฒนาชุมชน อันจะนำไปสู่การใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ในการนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งไว้ร่วมกัน

6.2 การพัฒนาต่อเนื่อง

วิทยาลัยชุมชนต้องมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvements) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับชุมชน โดยในการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับชุมชนนั้น วิทยาลัยชุมชนจะต้องทำงานในลักษณะของการกะติดพื้นที่ ไม่หนีไปจากชุมชน จนกว่าชุมชนนั้นจะสามารถพึ่งตนเองได้ วิทยาลัยชุมชนจึงจะย้ายพื้นที่ไปพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป ในการพัฒนาต่อเนื่องนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันจะเป็นองค์ประกอบที่จะรวมกันหรือองค์รวมในการทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถ “กินดี อยู่เย็น เป็นสุข” ได้ทั้งสำหรับคนในชุมชนปัจจุบันและอนาคต

6.3 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

วิทยาลัยชุมชนต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดยมีคุณลักษณะที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นในวิทยาลัยชุมชนและชุมชน เป็นผู้นำที่มีความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และวัฒนธรรมของวิทยาลัยชุมชนพร้อมไปกับการส่งเสริมให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ให้ได้ผลงาน ผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีใหม่ๆ อีกด้วย โดยเป็นผู้นำที่เน้นการใช้วิสัยทัศน์ (Vision) ค่านิยมร่วม (Shared Values) และการสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน (Consideration) การพยายามทำให้กิจกรรมต่างๆ ที่ทำมีความหมายเชิงคุณค่า การสร้างความเข้าใจและความรู้สึกร่วมของผู้ตามตลอดกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ต้องมีคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) โดยมุ่งเน้นประสิทธิผล (Effectiveness) ของงานโดยผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารในระดับปฏิบัติการของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและผลักดันการทำงานของกลไกต่างๆ ภายในสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และประสานการดำเนินงานกับกลไกภายนอก สำนักบริหารงานวิทยาลัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จะต้องมีคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความเชื่อว่ามีวิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันแห่งการ

เรียนรู้อ มีทักษะที่ดีของการเป็นนักสื่อสารและนักฟังที่มีประสิทธิผล มีพฤติกรรมเชิงรุกและกล้าที่จะเสี่ยง และเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในอีกมุมหนึ่งภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการยอมรับและความมั่นใจในการดำเนินจากผู้ปฏิบัติงานภายในวิทยาลัยชุมชน และสร้างความมั่นใจแก่บุคคลภายในวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อวิทยาลัยชุมชน โดยเฉพาะผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนซึ่งจะต้องกำหนดให้มีคุณลักษณะของผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารในสถาบันอุดมศึกษามากไม่น้อยกว่า 5 ปี มีประสบการณ์สอนในสถาบันอุดมศึกษา และมีความรู้ ความสามารถและเข้าใจบริบทของพื้นที่ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมการทำงานของวิทยาลัยชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้อำนวยการของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งต้องเป็นผู้นำนโยบายการบริหารลงไปสู่การปฏิบัติได้นั้น จะต้องมีการบริหารในลักษณะ “ครองตน ครองคน และครองงาน” เพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับทุกภาคส่วนของชุมชน ต้องมีความรัก ความผูกพันกับวิทยาลัยชุมชน มีความเชี่ยวชาญ มีความรับผิดชอบ ตั้งใจ มุ่งมั่น อุทิศตน ทำงานลงพื้นที่ และมีการแสวงหาความมือจากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ เช่น องค์การปกครองท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน โดยเป็นผู้นำที่เสียสละ ห่วงเทให้กับชุมชน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) นอกจากนี้ ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ทุกคนมีงานทำ มีรายได้ มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการเกื้อหนุนและพึ่งพากันระดับหนึ่ง เพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม อาจจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือมีความปลอดภัยในชุมชนร่วมกัน หรือร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่สะอาด สวยงาม น่าอยู่ เป็นต้น

6.4 ความเป็นนิติบุคคล

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาในระบบอุดมศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างอาชีพ และทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นสถาบันการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาศึกษา และสามารถเชื่อมต่อเข้าระบบอุดมศึกษาได้ จากสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง รวมทั้งด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้อของวิทยาลัยชุมชนด้วยเช่นกัน การปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินงานต่างๆ ทั้งงานเดิมที่ประสบปัญหาและเป็นอุปสรรค ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการแบบใหม่ๆ ทำให้วิทยาลัยชุมชนเองซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งในระบบอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นใหม่ และยังคงเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ ต้องมีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล เพื่อให้การดำเนินการในบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัย

ชุมชน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำให้ชุมชนมีความ “กินดี อยู่เย็น เป็นสุข” ซึ่งในระบบการบริหารจัดการทั้งในส่วนองระบบการบริหารงานบุคคล ระบบการบริหารการเงินและงบประมาณ รวมทั้งมีการระดมทุนจากแหล่งทุนต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องการมีปฏิรูประบบการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล โดยให้มีความเป็นนิติบุคคล เพื่อมุ่งไปสู่การจัดระบบการศึกษาและการเรียนรู้ด้วยหลักธรรมาภิบาลที่เน้นใน 3 ประการหลัก คือ ระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ระบบการศึกษาที่มีความรับผิดชอบ (Responsibility) และความรับผิดชอบ (Accountability) รวมทั้งระบบการศึกษาที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (Transparency and Accountability) อย่างไรก็ตาม ระบบการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชนซึ่งมีทั้งระดับชาติ ระดับวิทยาลัยชุมชนก็ต้องมีการปฏิรูปในทุกระดับ โดยจะต้องมีการปรับระบบการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน ทั้ง 2 ระดับดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกันทั้ง 2 ระดับ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ใช้ระเบียบวิธีเชิงบรรยาย (Descriptive Research) การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
2. วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด และองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์แผน/นโยบาย โครงการ กิจกรรม เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ แนวทางการดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลบทบาท สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชน เช่น องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง และตัวชี้วัดของชุมชนเข้มแข็งจากเอกสาร รายงานการวิจัยที่ตีพิมพ์เป็นเอกสาร และเว็บไซต์ทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยนำมาบูรณาการกับพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน เพื่อกำหนดเป็นบทบาทของวิทยาลัยชุมชน

3. นำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กรอบแนวคิดบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มาสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนดังนี้

- 3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 ชุด ดังนี้

1) แบบวิเคราะห์เนื้อหา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2) แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3) แบบสอบถาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

3.2 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และปรับปรุงแก้ไข กำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิทยาลัยชุมชน โดยมีประสบการณ์การบริหารอย่างน้อย 10 ปี

2) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชนโดยมีประสบการณ์ด้านการสอนอย่างน้อย 10 ปี

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. แบบวิเคราะห์เนื้อหา

1) เก็บข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเอกสารการสร้างความร่วมมือด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ รายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยชุมชน รายงานประจำปี รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รายงานการประเมินโครงการ

2) เก็บข้อมูลจากการติดตามผลการดำเนินงานและการถอดบทเรียนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนภายใต้โครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ การประชุมสัมมนา การประชุมตามลักษณะงานและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพื้นที่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus Group) การประชุมเสวนา และการประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทตา , องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2. แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ โดยการสัมภาษณ์ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชนตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน รวม 51 คน

3. แบบสอบถาม เก็บข้อมูลสภาพบทบาท ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน จำนวน 233 ชุด ได้รับกลับคืนมา 171 ชุด คิดเป็นร้อยละ 73.39

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาระดับชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบมาบูรณาการกันเพื่อจัดทำร่างรูปแบบการเสริมสร้างชุมชนของวิทยาลัยชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน และใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ในการตรวจสอบร่างรูปแบบการเสริมสร้างชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. ผลการศึกษาสังเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร พบว่า ปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนมีทั้งหมด 20 แห่ง มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการองค์ความรู้ของชุมชน ใช้สอนคนในชุมชน โดยคนภายในชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกชุมชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดการศึกษาอบรมระยะสั้น การจัดการศึกษาระดับอนุปริญญา และการทำโครงการวิจัยบริการทางวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ส่วนการบริหารจัดการนั้นมีโครงสร้างการ

บริหารงาน 2 ระดับ คือ ระดับนโยบายและอำนวยการที่เป็นส่วนกลาง และระดับกำกับดูแลการปฏิบัติงานที่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระดับวิทยาลัยชุมชน สำหรับบุคลากรในระดับวิทยาลัยชุมชนมี 3 กลุ่มหลัก คือ คณะกรรมการ บุคลากรประจำ และอาจารย์พิเศษ และผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สามของวิทยาลัยชุมชนโดยรวมได้รับการรับรองทุกแห่ง และสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. . . . ได้กำหนดให้มีความเป็นนิติบุคคลขึ้นมาเฉพาะในส่วนของสถาบันวิทยาลัยชุมชน มีรูปแบบคล้ายกับสำนักงานอธิการบดี ในขณะที่วิทยาลัยชุมชนมีสถานะเท่ากับคณะวิชาหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษา และยังไม่มีความเป็นนิติบุคคล

1.2 ผลการตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน จำนวน 171 คน อายุระหว่าง 50-59 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงระดับปริญญาโท และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในระดับท้องถิ่น สำหรับครูของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานในวิทยาลัยชุมชน 8-10 ปี มีประสบการณ์ทำงานในโครงการจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสืบสานวัฒนธรรม เคยอบรมการวิจัยฐานชุมชนประมาณ 21-25 ชั่วโมง และพัฒนาตนเองโดยการศึกษาหาความรู้ด้วยการเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ การอบรม สัมมนา และการศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองประมาณ 22 ชั่วโมงต่อปี ศึกษาหาความรู้ด้วยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ค้นคว้าจากสื่อต่างๆ และหาความรู้ด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และศึกษาหาความรู้ด้วยการลงพื้นที่ในจังหวัดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับประชาชนในชุมชนมากกว่า 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีการศึกษา วิเคราะห์และประเมินสภาพเศรษฐกิจ ภูมิสังคมของพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนในชุมชน เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนแต่ไม่ได้นำมาจัดทำเป็นหลักสูตร มีการสำรวจและจัดทำข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน โดยมีการสำรวจและจัดทำเป็นรายงานการวิจัย ซึ่งสามารถสืบค้นได้ที่วิทยาลัยชุมชนและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชน และจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ รู้จักการพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบโมดูล (Module) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่สนใจเฉพาะหัวข้อสามารถเรียนได้และสามารถสะสมเวลาในการเรียนได้ และหากต้องการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนที่บอกความรู้มาเป็นผู้สอนแนะ (Coaching) ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองจะต้องจัดการเรียนการสอนโดยยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องดังนี้ (1) ปราชญ์และผู้นำชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนของวิทยาลัยชุมชน (2) ครูวิทยาลัยชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุดคุ้มค่ากับการใช้ทรัพยากร และมีการให้บริการประชาชนผู้รับบริการด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย และการปฏิบัติต่อประชาชนผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ (3) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการตัดสินใจและยอมรับตามฉันทามติของที่ประชุมคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ และ (4) คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด โดยมีการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา สามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้

จุดเด่นที่สำคัญของวิทยาลัยชุมชน คือ เป็นสถาบันการศึกษาซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นและให้ความร่วมมือในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (Project-based) โอกาส คือ ชุมชนให้ความไว้วางใจกับแนวทางการดำเนินงานและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของระบบวิทยาลัยชุมชน

ปัญหาอุปสรรคหลัก 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร เช่น บุคลากรเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับสูงแต่ขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการทำโครงการวิจัยและบริการวิชาการเพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านการวิจัยและด้านการบริหารโครงการ จึงทำให้วิทยาลัยชุมชนไม่สามารถขยายผลการดำเนินงานในวงกว้าง และดำเนินงานได้อย่างจำกัด ด้านการบริหารจัดการ เช่น ขาดกระบวนการที่ชัดเจนในการวิเคราะห์ลักษณะและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและการจ้างงานในชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ส่งผลให้การเข้าถึงและการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและผู้จ้างงานทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ และด้านเครือข่ายความร่วมมือ เช่น ขาดเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประมงและภาคเอกชนในพื้นที่ และไม่สามารถระดมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ นี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนด้านอื่นๆ เช่น ปัญหาจากนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่กำหนดให้วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งสามารถบริหารได้อย่างเบ็ดเสร็จ ส่งผลให้เกิดความไม่โปร่งใส เกิดระบบอุปถัมภ์ ความเหลื่อมล้ำในการกำกับดูแลการพัฒนา การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจแก่บุคลากร เป็นต้น

2. ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน สรุปได้ว่า พัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีพ ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ท้องถิ่น และพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งจากการศึกษาบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน พบว่า วิทยาลัยชุมชนมีบทบาทตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการศึกษาดลอดชีวิต การศึกษาเพื่อความเสมอภาค การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนบทบาทตามพันธกิจอุดมศึกษานั้น ประกอบไปด้วย การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน เป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ ศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชนไปตลอดกาล โดยการบูรณาการการทำงานบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา นอกจากนี้วิทยาลัยชุมชนยังมีบทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Track 2: อาชีพ) และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา (Track 3: อนุปริญญา)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด และองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน วิทยาลัยชุมชนมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการศึกษานำมาซึ่งความกินดี อยู่เย็น เป็นสุข ของประชาชนในชุมชน โดยกินดีเกิดจากการสร้างงานและอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน อยู่เย็นเป็นการทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นสุขเกิดจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม มีปัญหาอาชญากรรมน้อยลงและปัญหายาเสพติดลดลง
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน วิทยาลัยชุมชนยึดหลักการปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) ซึ่งมีลักษณะของการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบ และมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมกับวิทยาลัยชุมชนในลักษณะของคณะกรรมการ วิทยาลัยชุมชน คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน คณะกรรมการสภาวิชาการ และคณะกรรมการหน่วยจัดการศึกษา ซึ่งมีคุณลักษณะของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญคือ ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีจิตสาธารณะ มีวิสัยทัศน์ทางการจัดการศึกษา มีความเข้าใจและศรัทธาในปรัชญา หลักการของวิทยาลัยชุมชน มีคุณธรรม จริยธรรม มีสถานภาพทางสังคมที่เหมาะสมจะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน และมีเวลาที่จะอุทิศให้แก่งานของวิทยาลัย

ชุมชน โดยสัดส่วนของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการชุดต่างๆ ของวิทยาลัยชุมชนไม่มีผลเท่ากับคุณลักษณะของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม

3. เครือข่ายความร่วมมือ มีทั้ง 2 ส่วนดังนี้

3.1 สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน จะมีความร่วมมืออยู่ 2 ระดับ คือ ระดับนานาชาติ และระดับชาติ

3.1.1 ระดับนานาชาติ เป็นความร่วมมือแนวดิ่งกับทางรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาในโครงการต่างๆ และความร่วมมือแนวนราบกับวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.2 ระดับชาติ เป็นความร่วมมือแนวดิ่งกับองค์กรภาครัฐในส่วนกลาง องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และองค์กรภาคเอกชนระดับประเทศต่างๆ และความร่วมมือแนวนราบกับ สถาบันอุดมศึกษาระดับประเทศ

3.2 วิทยาลัยชุมชน จะมีความร่วมมือในระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นความร่วมมือในแนวดิ่งกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐในระดับพื้นที่ องค์กรภาคเอกชนระดับพื้นที่ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรระดับพื้นที่ และชุมชน และความร่วมมือแนวนราบกับสถาบันอุดมศึกษาในระดับพื้นที่ เป็นต้น

4. การเรียนรู้ของชุมชน วิทยาลัยชุมชนมีการเรียนรู้ของชุมชนในโครงการจัดการความรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน โดยมีหลักการดำเนินงาน รู้จัก-เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา มีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อยกระดับความสามารถของชุมชนในการจัดการความรู้บนฐานศักยภาพของพื้นที่ และเพื่อพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ขั้นตอนการดำเนินงานมีทั้งการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน การคัดเลือกชุมชน การจัดทำชุดหลักสูตร การปฏิบัติการร่วมกับชุมชน และการร่วมติดตาม ประเมินผล ทบทวนหรือปรับปรุงกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน กลุ่มเป้าหมายของโครงการ คือ ชุมชนที่มีศักยภาพ และผู้รับบริการซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปที่อยู่ในชุมชนที่มีศักยภาพ โดยโครงการจะมีทั้งตัวชี้วัดความสำเร็จ ผลผลิต ผลลัพธ์ และปัญหาอุปสรรค เป็นต้น

5. ทุนภูมิสังคม วิทยาลัยชุมชนได้นำทุนภูมิสังคมของชุมชนซึ่งมีทั้งในส่วนของทุนทางธรรมชาติ ที่เป็นดิน น้ำ ป่าไม้ ธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรม ที่เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวคนหรือกลุ่มคน เช่น จินตนาการ และความเชื่อ เป็นสิ่งที่เป็นรูปลักษณะและเป็นตัวตน เช่น ภาพวาด เครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดกโลก และเป็นสิ่งที่เป็นสถาบัน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันทางการศึกษา โดยได้มีการนำมาพัฒนาเพื่อ

เป็นหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน และนำมาพัฒนาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชน เป็นต้น

6. ศักยภาพของชุมชน วิทยาลัยชุมชนนำศักยภาพชุมชนมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะซึ่งมีองค์ประกอบของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคงอยู่ในชุมชน ปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนอยู่ในระหว่างการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ เช่น อาชีพการผลิตข้าวอินทรีย์ด้วยวิธีแบบนาโยน อาชีพการดูแลผู้สูงอายุ อาชีพนักจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และอาชีพผู้ประกอบการอาหารไทย เป็นต้น

7. การบริหารจัดการชุมชน วิทยาลัยชุมชนมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ คือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ การตอบสนอง ภาวะรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ นิติธรรม ความเสมอภาค และฉันทามติ โดยมีโครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนมี 4 ส่วน คือ สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยชุมชน หน่วยจัดการศึกษา และหลักสูตร และโครงสร้างธรรมาภิบาล 4 ระดับ คือ ระดับความเป็นเจ้าของซึ่งเป็นของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ระดับของคณะกรรมการนโยบายในพื้นที่ซึ่งเป็นของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ระดับผู้บริหารซึ่งเป็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน และระดับผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นของอาจารย์ อาจารย์พิเศษและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในวิทยาลัยชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชนมีการบริหารการเรียนรู้โดยยึดหลักของความยืดหยุ่น ยืดความต้องการของชุมชน และการตอบสนองเร็วมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการหน่วยจัดการศึกษาในปัจจุบันมีทั้งที่เป็นหน่วยจัดการศึกษาแบบเต็มรูปแบบ และหน่วยจัดการศึกษาที่มีเฉพาะการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการอาคารสถานที่ ใช้หลักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

ตอนที่ 3 ผลการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ได้จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบสอบถาม การถอดบทเรียนมาเป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างและร่างรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หลักการดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้ยก่าง

รูปแบบขึ้นมาและนำเสนอต่อที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพโดย ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบ และนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมา ปรับปรุงรูปแบบเพื่อให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ได้ดังนี้

หลักการ : การจัดการศึกษาตามบริบทของชุมชน โดยการส่งเสริมให้คนของชุมชนได้ เรียนรู้และกลับมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่คนในชุมชน รวมทั้งการใช้โจทย์ของชุมชน มาพัฒนา และเสริมสร้างสมรรถนะตลอดชีวิตของชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการ โดยเน้นกลไกการดำเนินงานของ วิทยาลัยชุมชนเชื่อมโยงให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมเสริมสร้างผู้นำชุมชนและความเข้มแข็งของ ชุมชน ตามศักยภาพของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน :

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน วิทยาลัยชุมชนได้นำการกำหนดเป้าหมายร่วมกันมาเป็น ทิศทางในการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายของการทำให้ชุมชนมีความกินดี อยู่เย็น เป็นสุข
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน วิทยาลัยชุมชนได้นำการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบ ขององค์คณะบุคคลซึ่งเป็นคณะกรรมการต่างๆ มาเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบายการ ดำเนินงานแต่ละระดับ
3. เครือข่ายความร่วมมือ วิทยาลัยชุมชนได้นำองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือ มาใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนในการพัฒนาชุมชนไปสู่ ความ เข้มแข็งและยั่งยืน
4. การเรียนรู้ของชุมชน วิทยาลัยชุมชนได้นำลักษณะการเรียนรู้ของชุมชน มาใช้เป็น กลไกในการจัดการเรียนรู้ในชุมชน และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน
5. ทุนภูมิสังคม วิทยาลัยชุมชนได้นำทุนภูมิสังคมมาใช้เป็นกลไกในการจัดการเรียน การสอน และพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชน
6. ศักยภาพของชุมชน วิทยาลัยชุมชนได้นำศักยภาพของชุมชน มาพัฒนาเป็น หลักสูตรฐานสมรรถนะ
7. การบริหารจัดการชุมชน วิทยาลัยชุมชนได้นำแนวทางการบริหารจัดการชุมชนมาใช้ ในการพัฒนาองค์ความรู้แล้วนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชนให้มีความรู้เพื่อ นำไปบริหารจัดการชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน : มีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทตามเป้าหมายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อความเสมอภาค การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. บทบาทตามพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน

3. บทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา

หลักการดำเนินงาน :

1. รู้จัก ต้องรู้จักองค์กร รู้จักตนเอง รู้จักภูมิสังคม รู้จักบุคคล และรู้จักทรัพยากรในชุมชน

2. เข้าใจ ต้องเข้าใจองค์กร เข้าใจตนเอง เข้าใจภูมิสังคม เข้าใจบุคคล และเข้าใจทรัพยากรในชุมชน

3. เข้าถึง ต้องเข้าถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน เข้าถึงเพื่อสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อวิทยาลัยชุมชน

4. พัฒนา ต้องพัฒนาโครงการเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

เงื่อนไขความสำเร็จ :

1. จิตสำนึก ประชาชนและบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนต้องมีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

2. การพัฒนาต่อเนื่อง ต้องมีการพัฒนาชุมชนไปอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับชุมชนที่มีต่อวิทยาลัยชุมชน

3. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องมีผู้นำที่มีคุณลักษณะที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นในวิทยาลัยชุมชนได้หลายประการ

4. ความเป็นนิติบุคคล ต้องมีการปฏิรูประบบการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้มีการบริหารจัดการในรูปแบบของความเป็นนิติบุคคลขึ้นในวิทยาลัยชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นอภิปรายและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

บทบาทและเป้าหมายเป้าหมายที่ชัดเจนของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในที่สุด ผลจากการศึกษาบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย พบว่าตอบสนอง 4 พันธกิจของวิทยาลัยชุมชน คือ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน สอดคล้องกับพันธกิจของการบริหารการอุดมศึกษาที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้อง (1) มีหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ทันสมัย ยึดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของประเภทสถาบันและสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้และการสร้างงานด้วยตนเองตามสภาพจริง ใช้การวิจัยเป็นฐาน มีการประเมินและใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการหลักสูตรตลอดจนมีการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน (2) มีการวิจัยเพื่อสร้างและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์และทฤษฎีทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมตามศักยภาพของประเภทสถาบันมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันได้ในระดับนานาชาติของสังคมและประเทศชาติ (3) มีการให้บริการวิชาการที่ทันสมัย เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมตามระดับความเชี่ยวชาญของประเภทสถาบัน มีการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคมและประเทศชาติ และ (4) มีการอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสาน เผยแพร่วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีการปรับใช้ศิลปะและวัฒนธรรมต่างประเทศอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546)

ดังนั้น บทบาทสำคัญของวิทยาลัยชุมชนไทยที่ต้องดำเนินงานตามพันธกิจข้างต้นจึงมี 4 ประการ คือ การสอนวิชาการและวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม การวิจัยค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ การบริการทางวิชาการแก่สังคม และถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2522) ซึ่งเป็นบทบาทตามพันธกิจ

ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยโดยทั่วไป แต่จุดหนึ่งที่ทำให้วิทยาลัยชุมชนแตกต่างไปจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป คือ วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐที่บริหารจัดการโดยชุมชน ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามนโยบายรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 โดยมีบทบาทและเป้าหมายเพื่อให้วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ที่สร้างโอกาสทางการศึกษาแก่ชุมชน โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชน การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นสำคัญ เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีความยืดหยุ่นสูง มีบทบาทในการพัฒนากำลังคนที่เน้นความสามารถในการทำงาน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนนั้น ในการจัดการศึกษาดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันในการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน มีการออกแบบการจัดการศึกษาที่ตอบสนอง ความต้องการของระดับชุมชนและท้องถิ่น โดยมีรูปแบบที่หลากหลายยืดหยุ่น และไม่ทับซ้อนกับหน่วยอื่น อีกทั้งยังสามารถตอบสนองความต้องการทั้งมิติเศรษฐกิจและสังคม มิติการสร้างผู้ประกอบการ การสร้างเสริมรายได้ ความสงบและสันติสุขในชุมชนเป็นสำคัญ

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อความเสมอภาค การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยวิทยาลัยชุมชนมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั่วไป 3 รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาเพื่ออนุปริญญา บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของวิทยาลัยชุมชนมีเพื่อการเป็นส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้การวิจัยเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ และการพัฒนางานวิชาการที่ต้องเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของชุมชน เนื่องจากพันธกิจของวิทยาลัยชุมชนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การอบรม การวิจัย การพัฒนาและการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นจึงต้องมีการถ่ายทอดความรู้ การสร้างสรรค้ความรู้ การพัฒนาอัตลักษณ์ การจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนมีปัญญา เป็นมืออาชีพและมีการพัฒนาส่วนบุคคล โดยการจัดเนื้อหาของหลักสูตรที่เป็นความรู้พื้นฐานและจัดให้มีการยอดองค์ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง และพัฒนาอัตลักษณ์ของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีจริยธรรม ความขยัน ความพยายาม เป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย มีความคิดอย่างมีเหตุผล มีการเรียนรู้

ต่อเนื่องตลอดชีวิต มีการสื่อสาร มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีส่วนร่วมในชุมชน โดยมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทำหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี วิทยาลัยชุมชนยังได้เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการสอนมาเน้นที่การเรียนรู้มากขึ้น โดยทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ สร้างสรรค์ความรู้ สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิตที่จำเป็นทั้งการคิด การเรียนรู้ตลอดชีวิต การสื่อสารระหว่างกันทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีการเรียนรู้เพื่อฝึกกระบวนการคิด จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลา ทุกสถานที่ โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้

ความท้าทายประการหนึ่งของบทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Track 1: ชุมชน) เป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลักของกฤษฎีกา กวีตกร (2555) ที่มุ่งเน้นให้เกิดการ “สอนคนชุมชน โดยคนชุมชน ใช้ใจชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชน” เพราะการจัดการศึกษาฐานชุมชนมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การสร้างความเข้มแข็งจากฐานรากที่จำเป็นโดยภาคประชาชน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง เพื่อสุขภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม เป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและท้องถิ่น โดยให้ชุมชนได้เข้ามาส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการปลูกฝังคุณค่าและชีวิตที่ดีงาม มีกระบวนการชุมชนที่เป็นหัวใจของการพัฒนา และยึดหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศเพื่อสร้างชุมชนสันติสุข เป็นชุมชนฐานภูมิปัญญา ชุมชนฐานความรู้ และเป็นชุมชนสันติสุข ทำให้คนในชุมชนรู้เท่าทันโลกและรักความเป็นไทย ใช้การศึกษาเป็นกลไกหรือเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชน ให้มีความเข้มแข็งที่ชุมชนฐานรากเป็นสำคัญ (กล้า ทองขาว, 2556) วิทยาลัยชุมชนได้ใช้กลไกการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไปพัฒนาศักยภาพของชุมชนบนพื้นฐานของบริบทชุมชนนั้นใช้ลักษณะเชิงพื้นที่ (Area-based) หรือเชิงโครงการ (Project-based) ที่มุ่งให้เกิดการศึกษาที่ใช้ชีวิตและสังคมของชุมชนเป็นตัวตั้ง นับได้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ตอบสนองความต้องการของบุคคลและชุมชน โดยเติมเต็มส่วนที่ขาดของการศึกษาที่มีอยู่ได้ในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2554; อ้างถึงในสุนันทา แสงทอง, 2555) ที่กล่าวถึงการนำระบบการศึกษามาช่วยในการแก้ปัญหาความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน โดยไม่ใช้วิชาเป็นตัวตั้งเช่นที่ผ่านมา แต่ให้ใช้ชีวิตเป็นตัวตั้ง ที่จะทำให้การศึกษาอยู่ในทุกสิ่งและทุกอย่างอยู่ในการศึกษา การศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งต้องเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นคนของคนทุกคน เคารพความรู้ในตัวคน และก่อให้เกิดการระเบิดพลังจิตสำนึกที่เรียกว่า ระเบิดพลังออกมาจากข้างใน การ

จัดระบบที่สำคัญคือ การปรับระบบการจัดการศึกษาจากแนวตั้งสู่แนวราบ และสร้างระบบการเรียนรู้ที่อาศัยฐานวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดการทำเป็น อาศัยฐานวิทยาศาสตร์ที่ก่อให้เกิดการคิดเป็น และ อาศัยฐานพุทธธรรมที่เรียกว่าจิตปัญญาศึกษาที่ก่อให้เกิดการรู้จริง ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนนั้นมีความเชื่อมต่อกันอย่างเห็นได้ชัด เริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรอันเกิดขึ้นจากฐานชุมชน และพัฒนาไปสู่หลักสูตรทางด้านอาชีพที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ สร้างคน และสร้างงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบยั่งยืน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างทุกวันนี้ได้ตลอดเวลา นับเป็นประเด็นความท้าทายของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยที่กำลังได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนของสังคมอยู่ในปัจจุบัน

2. องค์ประกอบของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ชุมชนที่ความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้นต้องมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี โดยผลจากการศึกษาขององค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนพบว่า องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการชุมชนที่ดีจะมีผลผลักดันให้ชุมชนเกิดการตั้งเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือ เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนมีองค์คณะบุคคลในรูปของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน และคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งที่จะต้องตอบสนองต่อการพัฒนาจังหวัดนั้นๆ โดยสภาวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาระดับจังหวัด ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่อาสาสมัครเข้ามาช่วยบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้ยังคงเป็นหูเป็นตา และเป็นกำลังใจให้กับผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และประชาชนในจังหวัดสามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าวิทยาลัยชุมชนของแต่ละจังหวัดมีทิศทางการทำงานที่ถูกต้องตามครรลองครองธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อแสดงให้เห็นประชาชนและนักการเมืองได้เห็นประโยชน์ของการมีวิทยาลัยชุมชนในจังหวัด และให้การสนับสนุนเพื่อขับเคลื่อนระบบวิทยาลัยชุมชนให้เกิดคุณค่าต่อชุมชน โดยความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชนที่เกิดขึ้นไม่ใช่ผลงานของคนใดคนหนึ่ง แต่เกิดจากความร่วมมือของทุกคนภายในจังหวัดอันเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนร่วมกัน โดยผลการศึกษายังพบว่า สภาวิทยาลัยชุมชนบางแห่งยังไม่เข้มแข็ง กรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน และบางส่วนปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่และจริยธรรมของกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันระหว่างกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนกับผู้บริหาร

และบุคลากรของวิทยาลัยชุมชน และธรรมาภิบาลของสภาวิทยาลัยชุมชนที่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน สอดคล้องกับแนวทางของกฎเกณฑ์ กีร์ติกร (2555) ที่เสนอให้มีการพัฒนาในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของสภาวิทยาลัยชุมชนเพื่อการกำกับทิศทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน ให้มีการสร้างความเข้าใจบทบาทของกรรมการ โดยเฉพาะการแสวงหาผลประโยชน์ที่อาจทับซ้อน การวางระบบความรับผิดชอบและรับชอบ (Accountability) กับผลงานระบบจรรยาบรรณ (Ethics) ความโปร่งใส การวางระบบตรวจสอบภายนอก (External Auditing) ระบบการประเมินความเสี่ยง (Risk Management) และการสร้างความเข้าใจในบทบาทการมองเห็น (Visibility) การยอมรับวิทยาลัยชุมชนในสังคมเกี่ยวกับประเด็นการวางตำแหน่งที่ต่างไปจากสถาบันการศึกษาอื่น และความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาประเภทต่างๆ สอดคล้องกับเกษม วัฒนชัย (2554) ที่ให้ความสำคัญกับวิทยาลัยชุมชนไว้ว่าเป็นหนึ่งในองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนจากฐานราก โดยสะสมองค์ความรู้จากเทคโนโลยีสากล ประชาชนชาวบ้าน โครงการพระราชดำริ และทำงานร่วมกับชุมชนผ่านโครงการที่เป็นของชุมชนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหรือสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทั่วประเทศ ดังนั้น วิทยาลัยชุมชนจำเป็นต้องมีธรรมาภิบาลในองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ วิทยาลัยชุมชน นอกจากนี้ วิทยาลัยชุมชนต้องเป็นองค์กรแห่งข้อมูลข่าวสาร องค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนคนที่ปฏิบัติงานให้วิทยาลัยชุมชนต้องทำงานโดยมีพันธสัญญา ที่ว่าเมื่อทุกคนเริ่มปฏิบัติงานจนสำเร็จ หากเกิดผลดีก็รับชอบ หากเกิดผลเสียก็ต้องรับผิดชอบ อีกทั้งต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อการบริหารจัดการองค์กรโดยเฉพาะวิทยาลัยชุมชนที่มีระบบการศึกษา การฝึกอบรมและการสร้างอาชีพ รวมถึงการยกระดับชุมชนถือเป็นเรื่องสำคัญ การจัดหลักสูตรจะต้องเป็นอะไรที่มากกว่าการสอน ยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนเป็นคนวัยทำงาน มีวุฒิภาวะและประสบการณ์ รวมไปถึงโอกาสการเปลี่ยนงานและอาชีพตามโลกาภิวัตน์ โดยสร้างระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ที่จะต้องดูไปถึงสิ่งที่ชุมชนหรือผู้รับบริการจะได้รับ ไม่ใช่ดูแค่เพียงความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับ รวมถึงเรื่องทะเบียนประวัติสะสม เพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานแล้ว ฉะนั้น การเรียนรู้จึงไม่ควรขัดแย้งกับการย้ายถิ่นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ เมื่อมีการโยกย้ายถิ่นฐานผู้เรียนยังสามารถนำทะเบียนประวัติไปเรียนต่อที่วิทยาลัยชุมชนแห่งอื่นได้ด้วย ทำให้ระบบการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนจึงต้องมีระบบการประเมินวิทยาลัยชุมชนที่แตกต่างไปจากสถาบันการศึกษากระแสหลัก รวมถึงเกณฑ์การเพิ่มหน่วยจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ควรเน้นการให้ฐานที่ตั้งของวิทยาลัยชุมชนที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก เช่น การระดมทรัพยากรพื้นที่บริการ

การจัดการเรียนการสอนภายใต้เงื่อนไขเวลาและหลักการที่กำหนด ไม่ใช่เปิดสอนตลอดไป นอกจากนี้ยังต้องเปลี่ยนโลกทัศน์และพัฒนาอาจารย์ของวิทยาลัยชุมชนให้เป็นผู้เชื่อต่อการเรียนรู้มากกว่าการเป็นแค่เพียงผู้สอนหนังสือ รวมไปถึงควมมีระบบบริการสื่อและอุปกรณ์ในรูปแบบของคลินิกวิชาการเคลื่อนที่ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของวิทยาลัยชุมชน โดยการเรียนในอนาคตต้องนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายสังคม (Social Network) เข้ามาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนให้มากขึ้น จึงเป็นการสมควรที่จะต้องพัฒนาบุคลากรในระบบวิทยาลัยชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการ บุคลากรประจำ และอาจารย์พิเศษ ด้วยการปลูกฝังและสร้างอัตลักษณ์ให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณแห่งการทำงานเพื่อรับใช้ชุมชน เห็นคุณค่าของงานที่ทำ มีสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชน โดยการหลอมรวมชีวิตเข้ากับการทำงาน ทำงานแบบเกาะติดพื้นที่ และไม่หนีชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนในที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน พบว่า ปัญหาจากการนโยบายการกระจายอำนาจส่งผลให้มีการบริหารจัดการที่ไม่โปร่งใส มีระบบอุปถัมภ์ มีความเหลื่อมล้ำในการกำกับดูแล การพัฒนา การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร ส่งผลให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน รู้สึกไม่มั่นคงขาดความก้าวหน้าในสายงาน จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

1) ควรปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสรรหา หรือวิธีการได้มาของผู้บริหารที่มีศักยภาพและมีความพร้อมและศักยภาพเพียงพอที่จะปฏิบัติงานได้ตามหลักการ ปรัชญาการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และจัดทำวิธีการประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโดยมีทำข้อตกลงในการทำทนายผลลัพธ์ทางการบริหารเชิงประจักษ์ตามพันธกิจของวิทยาลัยชุมชน

2) ควรผลักดันให้พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชนมีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อให้มีความเป็นนิติบุคคล และมีการกระจายอำนาจไปยังวิทยาลัยชุมชน มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

3) ควรพัฒนาบุคลากรทุกประเภทให้มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาท พันธกิจ และการกำหนดตำแหน่งของวิทยาลัยชุมชน และมีทักษะในการทำงานตามรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

4) ควรกำหนดภาระงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยคำนึงถึงความก้าวหน้าของผู้สอนในวิทยาลัยชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยาลัยชุมชน

1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรของวิทยาลัยชุมชนปฏิบัติตามปรัชญาที่ว่า “สอนคนชุมชน โดยคนชุมชน ใช้ใจത്യชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน”

2) ควรสนับสนุนการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชุมชนโดยเฉพาะในโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต้องดำเนินการให้ครบกระบวนการ “ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ”

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการดำเนินโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่มีต่อชุมชน และการทำงานระหว่างพหุภาคีความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชน

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งอื่นๆ เพื่อสร้างความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาหลักสูตร และพัฒนาบุคลากรร่วมกัน รวมถึงการส่งต่อผู้เรียนจากระบบวิทยาลัยชุมชนเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาในรูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ.

2546 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/law/law%20college%2046.pdf> [2556, มีนาคม 18].

กรมการพัฒนาชุมชน. 2543. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เรื่องแปรรูปและวิธีการสร้างมาตรฐานวัดชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและพัฒนา.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติ การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กฤษฎีกา กฤษฎีกา. 2554. การขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชนในบทบาทของคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนกับสภาวิทยาลัยชุมชน. เอกสารประกอบการสัมมนาสภาวิทยาลัยชุมชนประจำปี 2554 วันที่ 7 กรกฎาคม ณ โรงแรมดิอิมพีเรียลแมปิง จังหวัดเชียงใหม่.

กฤษฎีกา กฤษฎีกา. 2555. การมองภาพอนาคตวิทยาลัยชุมชน. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำกรอบทิศทางการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนวันที่ 6 กรกฎาคม ณ โรงแรมเวียงใต้ กรุงเทพฯ.

กล้า ทองขาว. 2556. การจัดการศึกษาระดับชุมชน (Community-based Education Management = CBEM). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1377584927.docx [2557, พฤศจิกายน 10].

กาญจนา รอดแก้ว. 2550. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จ – ของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัท ชัคเซสมีเดีย จำกัด.

เกษม วัฒนชัย. 2548. จุดยืนในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.

- เกษม วัฒนชัย. 2552. **คมทัศน์ ทางวิวัฒน์วิทยาลัยชุมชน: ทัศนะของศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน เล่ม 1.** กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสการประชุมสัมมนา เรื่อง “วิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน” วันที่ 4-6 กันยายน ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ชั้น 4-5 โซน D ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ.
- เกษม วัฒนชัย. 2554. **ธรรมาภิบาลกับสภาวิทยาลัยชุมชน.** เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ ในการประชุมสัมมนาสภาวิทยาลัยชุมชน ประจำปี 2554 วันที่ 5 กรกฎาคม ณ โรงแรม ดิอิมพีเรียล แมปิง เชียงใหม่.
- คณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2543. **แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน.** กรุงเทพฯ: ประสานการพิมพ์.
- คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน. 2556. **รายงานการประชุมคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ครั้งที่ 2/2556 วันที่ 14 มีนาคม.** กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ. 2542. **แนวทางปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปี 2542.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต กระทรวงมหาดไทย.
- จุฑาทิพย์ ภักธวาทและคณะ. 2549. **แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีโน ดีไซน์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. 2541. **วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: บริษัทเดือนตุลาการพิมพ์ จำกัด.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2548. **การจัดการการพัฒนาระบบราชการเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างเป็นองค์รวม.** กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาระบบโครงสร้างราชการ ก.พ.ร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2543. **รายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาการปฏิรูปการเงินการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ชัยอนันต์ สุเมทวณิช. 2547. **โครงการจัดทำคู่มือการจัดการพัฒนาระบบราชการเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างเป็นองค์รวม**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.
- ฐาภรณ์ ปาละนันท์ และคณะ. 2555. แรงงจุงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดวิทยาลัยชุมชน. **วารสารวิจัย มสศ** ปีที่ 8 (2). หน้า 13 – 28.
- เดวิท แมทิวส์. 2540. **จากปัจเจกสู่สาธารณะ กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง**. แปลโดย สิริรุณี เสนาคำ. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ถนอม อินทรกำเนิด. 2548. **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดมิพงษ์. 2520. **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสามาธรรม.
- ทศพล ธีระพร และคณะ. 2556. การพัฒนารูปแบบการบริหารวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** ปีที่ 15 (ฉบับพิเศษ). หน้า 54–68.
- ทองอินทร์ วงศ์ไธธร. 2544. **วิทยาลัยชุมชน: รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเล่มที่ 2/2**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- นภาพรณ ะวานนท์ เพ็ญสิริ จีระเดชากุล สุรวุฒิ บัดไธสง นำชัย ศุภฤกษ์ ชัยสกุล และปานจักร เหล่ารัตนวงษ์. 2550. **ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน: ความกลมกลืนระหว่างทฤษฎีฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิคม จารุมณี. 2537. **วิทยาลัยชุมชน (Community College)**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ ณ โรงแรมสยามธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- นิเชต สุทรพิทักษ์. 2537. **วิทยาลัยชุมชน: มิติใหม่เพื่อพัฒนาการศึกษาและอาชีพ**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ ณ โรงแรมสยามธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2533. การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ. **วารสารการวิจัยทางการศึกษา** 20(2): 1– 6.
- ปกรณ ดันสกุล. 2554. **การพัฒนารูปแบบของการสร้างสังคมสมานฉันท์ในชุมชนที่นับถือศาสนาต่างกันของจังหวัดสตูล**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ประยงค์ แก้วประทุม. 2553. **ความต้องการของประชาชนชุมชนแออัดคลองเตยในการรับบริการทางการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.**
- ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. 2537. **กระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm) แนวทางใหม่แห่งความร่วมมือในการพัฒนา. ทางใหม่. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (พ.ค.-มิ.ย.) : 14-17.**
- ประเวศ วะสี. 2535. **แนวคิดและยุทธศาสตร์สังคมसानุภาพและวิชา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมอชาวบ้าน.**
- ประเวศ วะสี. 2539. **การปฏิรูปการศึกษาไทยการสร้างสรรคภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ.**
- ประเวศ วะสี. 2540. **การพัฒนาพลังสร้างสรรค์องค์กร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมอชาวบ้าน.**
- ประเวศ วะสี. 2541. **ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมไทย. หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน.**
- ประเวศ วะสี. 2542. **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมอชาวบ้าน.**
- ประเวศ วะสี. 2544. **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษาที่พาประเทศพ้นวิกฤต. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.**
- ประเวศ วะสี. 2552. **ปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูประบบอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัท ทีคิวพี จำกัด.**
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. 2546. **สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.**
- เป็รื่อง กิจรัตน์. 2537. **การจัดการศึกษาชุมชนในระดับอุดมศึกษา. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ ณ โรงแรมสยามธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.**
- พนัส พฤษสุนันท์ และคณะ. 2546. **พลังชุมชนเทคนิคสำหรับวิทยาการ. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา สำนักที่ปรึกษา กรมอนามัย.**
- พรชูลี อาชาวอ่ารุง. 2539. **การพัฒนาและการทำงานกับรายการในฐานะเทคนิคการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

- พรสวรรค์ วงษ์ไกร. 2553. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องนโยบายและแผนการบริหาร
อุดมศึกษา. วันที่ 15 พฤศจิกายน ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.personnel.mju.ac.th/itm-admin/uploads/19590.ppt> [2555, มีนาคม 19].
- พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต). 2541. **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พิณสุดา สิริธวัชศรี. 2555. **การศึกษาที่พึงเสียงประชาชนในการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กร
 ในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- พีรธร บุญยรัตพันธุ์ บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย. 2552. **การสร้างความเข้มแข็งให้
 ชุมชน**. พิษณุโลก : โรงพิมพ์ทิพย์เสนาการพิมพ์.
- พูลสุข หิงคานนท์. 2540. **การพัฒนารูปแบบการจ้ดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวง
 สาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพิ่มวิทยา กันทะทอง. 2548. **ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ
 ชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์
 ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. 2522. **วิทยาลัยชุมชนโครงสร้างด้านวิชาการและวิธีจัดการศึกษา**.
 เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนกับการพัฒนาชนบท
 ระหว่างวันที่ 14-16 มีนาคม จัดโดยภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และ
 มนุษยศาสตร์ ร่วมกับฝ่ายพัฒนาและวางแผน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนตรี กอรรพุมาลย์ และคณะ. 2547. **องค์กรชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนารูปแบบเครือข่าย
 องค์กรชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัด
 ลำพูน**. เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. 2557. **โครงการวิจัยการจ้ดทำแผนกลยุทธ์
 การศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ระยะ 5 ปี**. กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรมนโยบาย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. 2555. **โครงการวิจัยต้นทุนมาตรฐานตามดุลย
 ภาพการจัดการศึกษาศึกษาในบริบทของวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรม
 นโยบาย.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. 2536. **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
 วิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. 2553. **กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วรรณณี แกมเกตุ. 2545. **โครงการการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล และธีระพงษ์ มาลัยทอง. 2550. การพัฒนาดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน) :40-47.
- วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล. 2544. ชุมชนเข้มแข็ง: รากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ปีที่ 38 ฉบับที่ 1 (เมษายน) :18-26.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. 2552. **คมทัศน์ ทางวิวัฒน์วิทยาลัยชุมชน: ทิศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ฝ่ายนโยบาย และผู้บริหารระดับสูงว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสการประชุมสัมมนา เรื่อง “วิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน” วันที่ 4-6 กันยายน ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ชั้น 4-5 โซน D ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. 2552. **บทบาทของวิทยาลัยชุมชน**. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา เรื่อง “วิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน” วันที่ 4 กันยายน ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ชั้น 4-5 โซน D ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ.
- วิจารณ์ พาณิช. 2552. **บทบาทของวิทยาลัยชุมชนในระบบอุดมศึกษา ในคมทัศน์ ทางวิวัฒน์วิทยาลัยชุมชน: ทิศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ฝ่ายนโยบาย และผู้บริหารระดับสูงว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสการประชุมสัมมนา เรื่อง “วิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน” วันที่ 4-6 กันยายน ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ชั้น 4-5 โซน D ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ.
- วิจารณ์ พาณิช. 2552. **ผลการสัมมนา เรื่อง วิทยาลัยชุมชนทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน**. ระหว่างวันที่ 4-6 กันยายน ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ชั้น 4-5 โซน D ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ.
- วิจารณ์ พาณิช. 2552. **มาตรฐานและคุณภาพการศึกษา**. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา เรื่อง “วิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน” วันที่ 6 กันยายน ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ชั้น 4-5 โซน D ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ.

- วิจิตร จันทรากุล. 2522. **แนวคิดวิทยาลัยชุมชน**. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนกับการพัฒนาชนบท ระหว่างวันที่ 14-16 มีนาคม จัดโดยภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับฝ่ายพัฒนาและวางแผน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิจิตร จันทรากุล. 2537. **วิทยาลัยชุมชน: มิติใหม่เพื่อพัฒนาการศึกษาและอาชีพ**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ ณ โรงแรมสยามธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. 2522. **ปรัชญาและภารกิจของวิทยาลัยชุมชน**. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนกับการพัฒนาชนบท ระหว่างวันที่ 14-16 มีนาคม จัดโดยภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับฝ่ายพัฒนาและวางแผน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิชัย ต้นศิริ. 2547. **วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป**. พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับแก้ไขปรับปรุง) กรุงเทพฯ: บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด.
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. 2544. **สรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์สร้างพลังแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคมและเครือข่ายประชาสังคมไทย.
- สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ (บรรณาธิการ). 2552. **พลังชุมชนกับมหาวิทยาลัยความท้าทายและคำตอบของโลกอนาคต**. ขอนแก่น: ห้างหุ้นส่วนจำกัดขอนแก่นการพิมพ์.
- สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ. 2540. **การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สรรพค์ วรอินทร์. 2546. **ชุดฝึกอบรมครู : ประมวลสาระ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.moe.go.th/wijai/chapter9teachermanage.doc> [2555, กันยายน 1].
- สวัสดิ์ สุคนธ์รังสี. 2520. โมเดลการวิจัย: กรณีตัวอย่างทางการบริหาร. **วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์** 45 : 206.
- สวัสดิ์ อุดมโกชนัน. 2537. **บทบาทในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนชุมชน หรือวิทยาลัยชุมชน**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ ณ โรงแรมสยามธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

- สวัสดิ์ อุดมโกชนัน. 2537. **วิทยาลัยชุมชน (Community College)**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ ณ โรงแรมสยามธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2541. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพฯ: เอมีเทรตติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2556. **ร่างพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชนที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 365/2556**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ. 2552. **การบริหารจัดการภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ – กมลพิมพ์ (1996) จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2551. **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2554. **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=90> [2555, มีนาคม 17].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91> [2555, มีนาคม 17].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139> [2555, มีนาคม 17].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395> [2555, มีนาคม 17].
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้. 2548. **การพัฒนาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2555. **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) วิทยาลัยชุมชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th/download/index.php?DownloadGroupID=5> [2555, กันยายน 4].
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550. **รายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง วิธีการวิจัยประเมินความสำเร็จของการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น และศักยภาพการแข่งขันของประเทศ**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมวิทยาลัยชุมชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **การสำรวจข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2548. **แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2548**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2553. **รายงานการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน ปี พ.ศ. 2545-2552**. กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบาย สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2555. **แนวทางการดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555**. กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบาย สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2556. **ผลการดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนในภาพรวมของวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556**. กรุงเทพฯ: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2557. **การจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรอบนโยบายและแนวทางการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและบริการวิชาการของวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. 2557. **วิทยาลัยชุมชน: การศึกษากระแสหลักเพื่อชุมชน**. กรุงเทพฯ: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- สุชาติ ธาดาธำรงเวช. 2555. **คำแถลงนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ**. เมื่อวันที่ 25 มกราคม ณ หอประชุมคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.moe.go.th/websm/2012/jan/026.html> [2555, เมษายน 8].

- สุนันทา แสงทอง 2551. **การศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- สุนันทา แสงทอง. 2555. **รายงานการวิจัยเรื่อง การก่อเกิด พัฒนาการ และทิศทางในอนาคตของวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- สุนันทา แสงทอง. 2555. **รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- สุบรรณพันธ์วิชิต และชัยวัฒน์ปัญญาพงษ์. 2522. **ระเบียบวิจัยเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุพจี สุภาพ. 2547. **ความเป็นมาและทิศทางในอนาคตของวิทยาลัยชุมชนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ**.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภาวค์จันทรวานิช. 2545. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ แยม่่น. 2556. **กรอบนโยบาย และแนวทางการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและบริการวิชาการของวิทยาลัยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน.
- สุเมธ แยม่่น. 2548. **สาส์นจากผู้ใหญ่. ต้นกล้าชุมชน ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 (พฤศจิกายน) : 2.**
- สุเมธ แยม่่น. 2552. **คมทัศน์ ทางวิวัฒน์วิทยาลัยชุมชน: ทศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ฝ่ายนโยบาย และผู้บริหารระดับสูงว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสการประชุมสัมมนา เรื่อง “วิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน” วันที่ 4-6 กันยายน ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ชั้น 4-5 โซน D ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ.
- สุเมธ แยม่่น. 2552. **คำคมจากผู้ใหญ่. ต้นกล้าชุมชน ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสที่วิทยาลัยชุมชนดำเนินมาอย่างเข้าปีที่ 9 : 15.**
- สุเมธ แยม่่น. 2554. **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน**. สัมมนาสภาวิทยาลัยชุมชนประจำปี 2554 วันที่ 6 กรกฎาคม ณ โรงแรมดิอิมพีเรียลแมปิง จังหวัดเชียงใหม่.
- สุวกิจ ศรีปัดดา. 2537. **วิทยาลัยชุมชน: แหล่งวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 31 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์ ณ โรงแรมสยามธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

- สุวัชรา ทรัพย์พรรณ. 2540. **การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสรี พงศ์พิศ 2548 ก. **เครือข่าย**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- เสรี พงศ์พิศ. 2548 ข. **ปร56/ทำไมคนไทยจึงอ่อนแอทางปัญญา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.phongphit.com/content/view/196/62/> [2555, มีนาคม 30].
- เสรี พงศ์พิศ. 2552. **แนวคิดแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การ
พิมพ์.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. 2543. **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอภิमान**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทาง
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุชาติ พวงลำลือ และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. 2541. **ประชาสังคม : ความคิดและความหมาย**.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อนุชาติ พวงลำลือ. 2539. **ความร่วมมือเบญจภาคี: บทวิเคราะห์กรณีโครงการปลูกป่าพัฒนาชุมชน
มูลนิธิวันพฤหัสบดีพระเกียรติ ร.9. วารสารนิเวศวิทยา 23, 1 (ม.ค.-เม.ย.) : 5-23.**
- อมรวิชัย นาคทรพร อาชัญญารัตนอุบล และอัจฉรา ไชยปลัดมภ์. 2543. **การศึกษาเกี่ยวกับวิถีชุมชน**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2544. **มิติชุมชน : วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิอำนาจและการจัดการ
ทรัพยากร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540. **ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบความคิดและ
ข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. 2516. **ตัวแบบ หุ่นจำลอง แบบจำลองหรือโมเดล. วารสารครุศาสตร์ 3 : 31.**
- อุทุมพร จามรมาน. 2541. **โมเดล. วารสารวิชาการ (1-2 มีนาคม) : 22-26.**

ภาษาอังกฤษ

- Alfred, R., Ewell, P., Hudgins, J., and McClemey, K., 1999. **Core Indicators of
Effectiveness for Community Colleges, Toward High Performance**. 2nd Edition.
Washington, D.C.: Community College Press, American Association of Community
Colleges.

- American Association of Community Colleges. 2010. **Serving Communities. Strengthening the Nation.** [Online]. Available from <http://www.aacc.nche.edu/AboutCC/Documents/servingcomms.pdf> [2012, July 25].
- Cary, L., (Ed.). 1970. **Community Development as a Process.** Columbia: University of Missouri Press.
- Cohen, A. M., and Brawer, F. B., 2008. **The American Community College.** 4th ed. Jossey-Bass A Wiley Imprint.
- Coley, R. J., 2000. **The American Community College Turns 100 : A Look at Its Students, Programm and Prospects.** Policy Infromatin Center, Research Division, Educational Testing Service, Princeton, New Jersey.
- Compton, J., & McClusky, H., 1980. **Community Education for Community Development.** In E. Boone, R. Shearon, E. White, and Associates, *Serving Personal and Community Needs through Adult Education* (pp. 247-249). San Francisco: Jossey-Bass.
- Corson, J. J., 1960. **Governance of Colleges and Universities.** New York: McGraw-HillBook Company.
- Cynthia K. Epperson. 2010. **An Analysis of the Community College Concept in the Socialist Republic of Vietnam.** Dissertation. Doctor of Philosophy in Educational Leadership and Policy Studies with an Emphasis in Community College, University of Missouri-St. Louis.
- Department of Planning and Community Development. 2011. **Indicators of Community Strength in Victoria: Framework and Evidence.** [Online]. Available from <http://www.dpcd.vic.gov.au/home/publications-and-research/indicators-of-community-strength> [2012, May 16].
- Eisner, E. 1976. **Education Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation.** *Journal of Aesthetic Education.* 192-193.
- Galbraith, M. W. 1995. **Community-Based Organizations and the Delivery of Lifelong Learning Opportunities.** [Online]. Available from <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED385253> [2012, May 1].

- Good, C. V. 1973. **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book.
- Hamilton, E., & Cunningham, P. 1989. **Community-based Adult Education**. In S. Merriam & P. Cunningham (Eds.). **Handbook of Adult and Continuing Education**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hausser, D. L. (1980) Comparison of Different Models for Organizational Analysis. In **Organizational Assessment Perspective on the Measurement of Organizational Behavior and the Quality of Work life**. New York: John Wiley & Son.
- Isarel, B. A., and Others. 1994. Health Education and Community Empowerment: Conceptualizing and Nursing Perceptions of Individual, Organization and Community Control. **Health Education Quarterly** 21 (2) : 149-170.
- Kaplan, H. 1994. Evolutionary and Wealth Flows Theories of Fertility: Empirical Tests and New Models. **Population and Development Review** 20(4): 753-791.
- Keeves, John P. 1988. Models and Model Building. In Keeves, John P. (editor). **Educational Research, Methodology, and Measurement: An International Handbook**. U.K.: Pergamon Press.
- Krippendorff, K. 1980. **Content Analysis: An Introduction to its Methodology**. London: Sage.
- Lashley, C. 2001. **Empowerment : Human Resource Strategies for Service Excellence**. Oxford : Butterworth Heinemann.
- Mescon, M. A., & Khedouri, F. (1985). **Management, Individual and Organizational Effectiveness**. 2nd ed. New York: Harper & Row.
- Ministry of Higher Education Malaysia. 2008. **Department of Polytechnic and Community College Education**. [Online]. Available from <http://politeknik.gov.my/webjpp2/files/quick%20facts%20-%20english.pdf> [2014, September 20]
- Nadler, D. A. 1980. Role of Models in Organizational Assessment. In E. E., Lawler and S. E., Seashore (Eds.), **Organizational Assessment Perspective on the Measurement of Organizational Behavior and the Quality of Work Life** (pp. 72-90). New York: John Wiley & Son.

- Posiah Mohd Isa (n.d). 2014. **Vocational Education in Malaysia**. [Online]. Available from <http://www.nafsa.org/> [2014, September20]
- Raj, Madhu. 1996. **Encyclopedia Dictionary of Psychology and Education**. Volume 3(M-Z). New Delhi: ANMOL Publication PVT.
- Steiner, G. A. 1969. **Individual Behavior and Group Achievement**. New York: Oxford University Press.
- Stoner, A. F., &Wankel, C. 1986.**Management**.3rd ed. New Delhi: Prentice – Hill Private.
- The Tallories Conference. 2005. **Strengthening the Civic Roles and Social Responsibilities of Higher Education Building a Global Network**. [Online].Available from <http://talloiresnetwork.tufts.edu/wp-content/uploads/TalloiresReport.pdf> [2012, September 16].
- Webster, N. 1983. **Webster New Twenties Century Dictionary Unabridged**.2nd Ed. New York: Prentice-Hall.
- Wikipedia. 2014. **Community College**. [Online]. Available fromhttp://en.wikipedia.org/wiki/Community_college [2014, September 16].
- Willer, D. 1986. **Scientific Sociology: Theory and Method**. Englewood cliff, NJ.: Prentice-Hill.
- Yamane, Taro. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3nd ed. New York: Harper and Row Publication.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์

1. ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544

1) ฯพณฯ ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์เกษม วัฒนชัย	องคมนตรี
2) ดร.สิริกร มณีรินทร์	อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ

2. ประธานคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนและกรรมการวิทยาลัยชุมชน

3) ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร	ประธาน
4) นายอุดร ตันติสุนทร	กรรมการ

3. ประธานคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนหรือกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

5) ดร.จรรยา คำนวนตา	ประกอบธุรกิจโรงแรม	ประธาน
6) นายบุญยืน คงเพชรศักดิ์	นายกสมาคมฟื้นฟูและ
พัฒนาลุ่มสาละวิน	กรรมการผู้แทนองค์กร
ชุมชน

วิทยาลัยชุมชนตาก

7) นายชวพันธ์ ชวเจริญพันธ์	ธุรกิจส่วนตัว	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนพิจิตร

8) ดร.ไพศาล นุ่มนาค	ธุรกิจส่วนตัว	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนแพร่

9) นายไกรวุฒิ จันทร์รัตน์	นักการเมืองท้องถิ่น	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

วิทยาลัยชุมชนน่าน

10) ว่าที่ ร.ต.สมเดช อภิษยกุล	ข้าราชการบำนาญ	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

11) ดร.สุวรรณ รณหงษา	กรรมการผู้จัดการบริษัท
บ้านไร่ธุรกิจ จำกัด | ประธาน |
|----------------------|---|--------|

วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์

12) ผศ.ดร.ปราโมทย์ เบญจ
กาญจน์	ข้าราชการบำนาญ	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร

13) นายไชยง อาจวิชัย	ข้าราชการบำนาญ	ประธาน
14) นายสมศักดิ์ สีบุญเรือง	ผู้จัดการ/เจ้าของ
พิพิธภัณฑสถานบ้านฯ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู

15) นายพิศาล เขยคำแหง	ธุรกิจส่วนตัว	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

16) นายศุภชัย ยุวถาวร	ประกอบอาชีพอิสระ	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนยโสธร

17) นายสุภณ ศรีแสน	ข้าราชการบำนาญ	รองประธาน

วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร

18) นายวรวุฒิ บุญเพ็ญ	ข้าราชการบำนาญ	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนตราด

19) นายอมฤทธิ พูลสวัสดิ์	กรรมการผู้จัดการบริษัท
วนการจำกัด | ประธาน |
|--------------------------|--------------------------------------|--------|

วิทยาลัยชุมชนระนอง

20) นายชนบ พูลผล	ธุรกิจส่วนตัว	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนสตูล

21) นายบุญเสริม ฤทธาภิรมย์	ข้าราชการบำนาญ	ประธาน

วิทยาลัยชุมชนพังงา

22) นายประพันธ์ วงศ์พานิช	ธุรกิจค้าขาย	ประธาน
23) ดร.ปกรณม์ ต้นสกุล	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส

24) นายธีระ อัครมาส	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

วิทยาลัยชุมชนยะลา

- 25) นายกิตติ กิตติโชควัฒนา อธิการบดีมหาวิทยาลัย วิทยา
ยะลา

วิทยาลัยชุมชนปัตตานี

- 26) นายอุดม ธรรมเจริญ ข้าราชการบำนาญ ประธาน

วิทยาลัยชุมชนสงขลา

- 27) นายประเสริฐ แก้วเพชร ข้าราชการบำนาญ ประธาน

4. ประชาชนชาวบ้านและผู้เข้าชมชน

- 28) นายเอก จีวะรัตน์ ประชาชนเกษตรกรแห่งแผ่นดิน สาขาเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2557
วิทยาลัยชุมชนพังงา
- 29) นายธนนชัย มุ่งจิต ผู้ประสานงานประจำศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

5. ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน

- 30) นายสมศักดิ์ ตันติแพทย์กูร ผู้อำนวยการ

6. ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หรือรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หรือหัวหน้าโครงการจัดการ

ความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

- 31) นายคมสันต์ คูสินทรัพย์ ผู้อำนวยการ
32) ดร.โยธิน บุญเฉลย รองผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนตาก

- 33) นายศิริชัย เทียนทอง รองผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนพิจิตร

- 34) นายวัลลภ พึ่งไชย หัวหน้าโครงการ

วิทยาลัยชุมชนแพร่

- 35) นายบุญญาพัฒน์ นามวงศ์พรหม ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนน่าน

36) นายณัฏฐภัทร พานิช ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

37) ผศ.ดร.สมภพ เจริญนทต ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์

38) นายสุรศักดิ์ ศรีสว่างรัตน์ ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร

39) นายสุริยะ พิเศษสุวรรณ หัวหน้าโครงการ

วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู

40) นายสำราญ ศิริรัตนพงษ์ รองผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

41) นายศิริระพจน์ จริยาภูมิกุล ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนยโสธร

42) นายสง่า เศษสุวรรณ รองผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร

43) นายวีระชัย กวีธีระวัฒน์ ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนตราด

44) ดร.กวรรณิกา สุภาภา ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนระนอง

45) นายปรีชา หนูน้อย ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนสตูล

46) นายนำชัย กฤษณาสกุล ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนพังงา

47) นายมานิต วิมุตติสุข ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนราษีไศล

48) นายไสว ชินพงษ์ ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนยะลา

49) นายจรูญ พรหมสุข

ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนปัตตานี

50) นายยุทธนา พรหมณี

รองผู้อำนวยการ

วิทยาลัยชุมชนสงขลา

51) นายนิยม ชูชื่น

ผู้อำนวยการ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผศ.ดร.ประเสริฐ จรรย์านุกูล	รองประธานอนุกรรมการด้านมาตรฐาน
การศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
2. ดร.ปารดา ศราทธพันธุ์	นักวิชาการศึกษำชำนาญการพิเศษ
หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
และระบบเครือข่าย
3. ดร.พัชรินทร์ ไตตระกุล	สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน
ข้าราชการบำนาญ
ครู คศ. 2 วิทยฐานะชำนาญการ
วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

เรื่อง การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. ผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล.....

2. ข้อมูลประกอบตัวแปรด้านบทบาทตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

- การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน
 เครือข่ายความร่วมมือ ศักยภาพของชุมชน ทุนภูมิสังคม
 การบริหารจัดการชุมชน

3. รายละเอียดของข้อมูล

3.1 ชื่อ/ประเภทของข้อมูล.....

3.2 แหล่งข้อมูล (ที่มา/หน่วยงาน/ชื่อเอกสารอ้างอิง วัน/เดือน/ปี).....

3.3 ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม (ถ้ามี).....

4. บันทึกรายละเอียดของข้อมูลที่พบเชิงปริมาณ

ที่	ประเด็น/รายละเอียด (เชิงปริมาณ)	บันทึกของผู้วิเคราะห์
1.	☐ การมีเป้าหมายร่วมกัน	วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ ☐ อ่าน/สรุปประเด็น ☐ สัมภาษณ์เพิ่มเติม ☐ อื่นๆ
2.	☐ การมีส่วนร่วมของชุมชน	
3.	☐ การเรียนรู้ของชุมชน	
4.	☐ เครือข่ายความร่วมมือ	
5.	☐ ศักยภาพของชุมชน	
6.	☐ ทุนภูมิสังคม	
7.	☐ การบริหารจัดการชุมชน	

5. บันทึกรายละเอียดของข้อมูลที่พบเชิงคุณภาพ

ที่	ประเด็น/รายละเอียด (เชิงคุณภาพ)	บันทึกของผู้วิเคราะห์
1.	☐ การมีเป้าหมายร่วมกัน	วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ ☐ อ่าน/สรุปประเด็น ☐ สัมภาษณ์เพิ่มเติม ☐ อื่นๆ
2.	☐ การมีส่วนร่วมของชุมชน	
3.	☐ การเรียนรู้ของชุมชน	
4.	☐ เครือข่ายความร่วมมือ	
5.	☐ ศักยภาพของชุมชน	
6.	☐ ทุนภูมิสังคม	
7.	☐ การบริหารจัดการชุมชน	

6. ข้อสังเกตอื่นที่พบ

.....
.....
.....
.....

7. สรุปเป็นผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) ตามองค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 7 องค์ประกอบ

ลงชื่อผู้วิเคราะห์เนื้อหา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
ผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ - สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์
2. ระดับการศึกษาสูงสุด
 - ปริญญาเอก สาขา.....สถาบัน.....
 - ปริญญาโท สาขา.....สถาบัน.....
 - ปริญญาตรี สาขา.....สถาบัน.....
3. ตำแหน่งปัจจุบัน.....
4. สถาบัน/หน่วยงาน.....
5. วันที่ให้สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.สถานที่.....

● ประเด็นคำถามสำหรับผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชน

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. ท่านเชื่อหรือไม่ว่าวิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาแห่งที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. ท่านคิดว่าวิทยาลัยชุมชนต้องมีบทบาทตอบสนองความเชื่อในข้อที่ 2 อย่างไรบ้าง
4. ท่านจะมีการตรวจสอบได้อย่างไรว่าวิทยาลัยชุมชนได้ดำเนินการและเป็นไปตามความเชื่อดังกล่าว
5. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ก่อตั้งวิทยาลัยชุมชน ท่านจะเสนอแนะความคิดเกี่ยวกับบทบาทอย่างไรที่เป็นจุดเน้นให้วิทยาลัยชุมชนได้มีส่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

● ประเด็นคำถามสำหรับประธานกรรมการและกรรมการวิทยาลัยชุมชน

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. ท่านได้นำความเชื่อ (ปรัชญา และนโยบาย) มาปฏิบัติในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างไร
3. ท่านคิดว่าวิทยาลัยชุมชนรู้ความต้องการของชุมชนหรือไม่ อย่างไร และวิทยาลัยชุมชนได้มีการตอบสนองความต้องการของชุมชนได้มากน้อยเพียงไร และเป็นไปตามความคาดหวังของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
4. แนวทางที่ท่านปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันเป็นแนวทางที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งหรือไม่ อย่างไร

● ประเด็นคำถามสำหรับประธานสภาวิทยาลัยชุมชนหรือกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนซึ่งมาจากผู้แทนของชุมชน

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. ชุมชนของท่านมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการอะไรบ้างในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
3. ชุมชนของท่านได้นำอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
4. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไรบ้าง
5. ท่านมีการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างไร และมีความร่วมมือกับใครบ้าง
6. ท่านจะนำแนวทางการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนอย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
7. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
8. ในอนาคตถ้าต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทอย่างไรบ้าง

● **ประเด็นคำถามสำหรับประธานสภาวิทยาลัยชุมชนหรือกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนซึ่งมาจากผู้แทนขององค์กรภาครัฐ**

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. องค์กรภาครัฐของท่านมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการอะไรบ้าง ในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
3. องค์กรภาครัฐของท่านได้ให้การส่งเสริมชุมชนซึ่งมีอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
4. องค์กรภาครัฐของท่านได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างไร และมีความร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง
5. ท่านจะนำแนวทางการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนอย่างไร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
7. ในอนาคตถ้าต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น ภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทอย่างไรบ้าง

● **ประเด็นคำถามสำหรับประธานสภาวิทยาลัยชุมชนหรือกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนซึ่งมาจากผู้แทนองค์กรภาคธุรกิจ**

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. องค์กรภาคธุรกิจของท่านมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการหรือไม่ อย่างไร ในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
3. องค์กรภาคธุรกิจของท่านได้ให้การส่งเสริมชุมชนซึ่งมีอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
4. องค์กรภาคธุรกิจของท่านได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งหรือไม่อย่างไร และถ้ามีการส่งเสริมและพัฒนาดังกล่าว ธุรกิจของท่านได้ร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง
5. ท่านจะนำแนวทางการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนอย่างไร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
7. ในอนาคตถ้าต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น องค์กรภาคธุรกิจจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทอย่างไรบ้าง

● **ประเด็นคำถามสำหรับประธานสภาวิทยาลัยชุมชนหรือกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนซึ่งมาจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร**

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรของท่านมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการหรือไม่ อย่างไร ในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
3. องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรของท่านได้ให้การส่งเสริมชุมชนซึ่งมีอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
4. องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรของท่านได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งหรือไม่อย่างไร และถ้ามีการส่งเสริมและพัฒนาดังกล่าว องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรของท่านได้ร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง
5. ท่านจะนำแนวทางการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนอย่างไร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
7. ในอนาคตถ้าต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทอย่างไรบ้าง

● **ประเด็นคำถามสำหรับประธานสภาวิทยาลัยชุมชนหรือกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนซึ่งมาจากผู้แทนของสถาบันอุดมศึกษา**

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. สถาบันอุดมศึกษาของท่านมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการอะไรบ้างในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
3. สถาบันอุดมศึกษาของท่านได้นำอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
4. สถาบันอุดมศึกษาของท่านมีการเสริมสร้าง และเผยแพร่ชุมชนที่มีอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร
5. สถาบันอุดมศึกษาของท่านได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งหรือไม่อย่างไร และถ้ามีการส่งเสริมและพัฒนาดังกล่าว สถาบันของท่านได้ร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง
6. ท่านจะนำแนวทางการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนอย่างไร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
7. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
8. ในอนาคตถ้าต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น สถาบันจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทอย่างไรบ้าง

● **ประเด็นคำถามสำหรับผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน**

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการอะไรบ้างในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
3. สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนมีแนวทางในการนำอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างไรบ้าง
4. สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง
5. ท่านจะนำแนวทางการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนอย่างไร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
7. สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนได้นำนโยบายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่การปฏิบัติจริงร่วมกับวิทยาลัยชุมชนอย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

● **ประเด็นคำถามสำหรับผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หรือรองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน หรือหัวหน้าโครงการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน**

1. ในทัศนะของท่านคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” เป็นอย่างไร
2. วิทยาลัยชุมชนมีนโยบาย เป้าหมาย โครงการอะไรบ้างในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง
3. วิทยาลัยชุมชนได้นำอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างไรบ้าง
4. วิทยาลัยชุมชนมีการเสริมสร้างและเผยแพร่ชุมชนที่มีอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไรบ้าง
5. วิทยาลัยชุมชนได้ให้การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง
6. ท่านจะนำแนวทางการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยชุมชนอย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
7. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน
8. วิทยาลัยชุมชนได้ดำเนินการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนอย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

**แบบสอบถามเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของ
บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
สำหรับประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน**

คำชี้แจง

ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในฐานะที่ท่านเป็นประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ทั้งนี้ มีนิยามที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หมายถึง การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนอง 4 พันธกิจคือ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน โดยแบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จึงไม่มี

ผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นางสาวชिरาภรณ์ สุรชนะสกุล
นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. ประชาชนชาวบ้าน / ผู้นำชุมชนของวิทยาลัยชุมชน

☐ แม่ฮ่องสอน	☐ ตาก
☐ พิจิตร	☐ บุรีรัมย์
☐ มุกดาหาร	☐ หนองบัวลำภู
☐ สระแก้ว	☐ อุทัยธานี
☐ ระนอง	☐ นราธิวาส
☐ ยะลา	☐ ปัตตานี
☐ ยโสธร	☐ สมุทรสาคร
☐ ตราด	☐ สตูล
☐ พังงา	☐ แพร่
☐ สงขลา	☐ น่าน

2. ท่านเป็นผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับวิทยาลัยชุมชนในฐานะ

☐ ประชาชนชาวบ้าน	☐ ผู้นำชุมชน

3. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง

4. อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 30 – 39 ปี
☐ 40 – 49 ปี	☐ 50 – 59 ปี
☐ 60 ปีขึ้นไป	

5. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

คำชี้แจงโปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องช่องระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	มาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	น้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	น้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ท่านรับรู้และเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน					
3. ท่านได้รับบริการจากวิทยาลัยชุมชนที่สะดวกรวดเร็วและได้รับประโยชน์จากการบริการที่มีประสิทธิภาพ					
4. ท่านนำความรู้ที่ได้รับจากวิทยาลัยชุมชนไปประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตประจำวัน					
5. ท่านได้รับการบริการจากวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนองความต้องการอย่างรวดเร็ว					
6. ท่านมั่นใจได้ว่าวิทยาลัยชุมชนมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน					
7. ท่านสามารถตรวจสอบและซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชนได้					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารของวิทยาลัยชุมชน					
10. ท่านมีสิทธิเสรีภาพในการได้รับบริการทางการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน					
11. ท่านได้รับบริการจากวิทยาลัยชุมชนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยก					
12. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมของประชาชนในการปรับปรุงการให้บริการของวิทยาลัยชุมชน					
13. ท่านเป็นเครือข่ายความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชนและให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน					
14. ท่านมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนของวิทยาลัยชุมชน					

**ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
โดยวิทยาลัยชุมชน**

กรุณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

**แบบสอบถามเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของ
บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
สำหรับอาจารย์ของวิทยาลัยชุมชน**

คำชี้แจง

ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในฐานะที่ท่านเป็นอาจารย์ของวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้ มีนิยามที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หมายถึง การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนอง 4 พันธกิจคือ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน โดยแบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

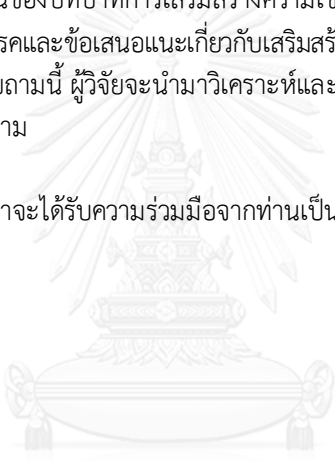
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นางสาวชिरาภรณ์ สุรณะสกุล
นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงโปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. วิทยาลัยชุมชน

☐ แม่ฮ่องสอน	☐ ตาก
☐ พิจิตร	☐ บุรีรัมย์
☐ มุกดาหาร	☐ หนองบัวลำภู
☐ สระแก้ว	☐ อุทัยธานี
☐ ระนอง	☐ นราธิวาส
☐ ยะลา	☐ ปัตตานี
☐ ยโสธร	☐ สมุทรสาคร
☐ ตราด	☐ สตูล
☐ พังงา	☐ แพร่
☐ สงขลา	☐ น่าน

2. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง

3. อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 30 - 39 ปี
☐ 40 - 49 ปี	☐ 50 - 59 ปี
☐ 60 ปีขึ้นไป	

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ ปริญญาเอก

5. ตำแหน่งครูวิทยฐานะ

☐ ครูผู้ช่วย	☐ ครู ค.ศ. 1 เป็นวิทยฐานะครู
☐ ครู ค.ศ. 2 เป็นวิทยฐานะครูชำนาญการ	☐ ครู ค.ศ. 3 เป็นวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ

6. ประสบการณ์ทำงานในวิทยาลัยชุมชน

☐ น้อยกว่า 2 ปี	☐ 2 - 4 ปี
☐ 5 - 7 ปี	☐ 8 - 10 ปี
☐ มากกว่า 11 ปี	

7. ประสบการณ์การทำโครงการการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา

☐ มี (ตอบข้อ 8)	☐ ไม่มี (ตอบข้อ 9)

8. โครงการการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ท่านรับผิดชอบจำแนกตามประเภทของโครงการ (โปรดระบุ)
☐	โครงการจัดการความรู้ด้านเกษตร	จำนวน.....โครงการ
☐	โครงการจัดการความรู้เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการสืบสานวัฒนธรรม	จำนวน.....โครงการ
☐	โครงการจัดการความรู้เรื่องผ้าพื้นเมือง	จำนวน.....โครงการ
☐	โครงการจัดการความรู้ด้านอาหาร	จำนวน.....โครงการ
☐	โครงการจัดการความรู้เพื่อดูแลผู้สูงอายุ เด็กและผู้ด้อยโอกาส	จำนวน.....โครงการ
☐	โครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	จำนวน.....โครงการ
☐	โครงการจัดการความรู้ด้านอื่นๆ	
☐	โครงการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาระบบการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบ E-Commerce	จำนวน.....โครงการ
☐	โครงการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้สัก	จำนวน.....โครงการ
☐	อื่นๆ โปรดระบุ.....	จำนวน.....โครงการ
9. ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการวิจัยฐานชุมชนหรือไม่
- เคย (ตอบข้อ 10) ไม่เคย (ตอบข้อ 11)
10. ถ้าเคยโปรดระบุหลักสูตรที่อบรม.....
11. ท่านศึกษาหาความรู้ด้วยการเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ การอบรม สัมมนา และการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง
☐	น้อยกว่า 20 ชั่วโมงต่อปี	☐	20 ชั่วโมงต่อปี
☐	21 ชั่วโมงต่อปี	☐	22 ชั่วโมงต่อปี
☐	มากกว่า 22 ชั่วโมงต่อปี		
12. ท่านศึกษาหาความรู้ด้วยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ค้นคว้าจากสื่อต่างๆ และหาความรู้ด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการจากนักวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น
☐	น้อยกว่า 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	☐	7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
☐	8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	☐	9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
☐	มากกว่า 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์		
13. ท่านศึกษาหาความรู้ด้วยการลงพื้นที่ในจังหวัดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับประชาชนในชุมชน
☐	น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	☐	15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
☐	16 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	☐	17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
☐	มากกว่า 17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์		
14. ท่านมีการศึกษา วิเคราะห์และประเมินสภาพเศรษฐกิจ ภูมิสังคมของพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของกลุ่มบุคคลในชุมชน เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนหรือไม่
- มี (ตอบข้อ 15) ไม่มี (ตอบข้อ 16)

15. ถ้ามีโปรดระบุชุดองค์ความรู้ หรือชุดหลักสูตรตามบริบทของพื้นที่
- ชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับ (โปรดระบุ).....
-
- ชุดหลักสูตร (โปรดระบุ).....
-
16. ท่านมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนหรือไม่
- มี (ตอบข้อ 17) ไม่มี (ตอบข้อ 18)
17. ถ้ามีโปรดระบุแหล่งสืบค้นข้อมูล.....
18. ท่านมีการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนหรือไม่
- มี (ตอบข้อ 19) ไม่มี (ตอบข้อ 20)
19. ถ้ามีโปรดระบุชื่อ-นามสกุลและสาขาความเชี่ยวชาญของปราชญ์ชาวบ้าน.....
-
20. ท่านมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้หรือไม่
- มี (ตอบข้อ 21) ไม่มี (ตอบข้อ 22)
21. ถ้ามีโปรดระบุรายวิชาและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน.....
22. ท่านรู้จักการพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบโมดูล (Module) หรือไม่
- รู้จัก (ตอบข้อ 23) ไม่รู้จัก (ตอบข้อ 24)
23. ถ้ารู้จักโปรดระบุประโยชน์ของชุดการเรียนรู้แบบโมดูล (Module).....
24. หากต้องการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนที่บอกความรู้มาเป็นผู้สอนแนะ (Coaching) ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองท่านต้องจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- ยึดผลการเรียนรู้ (learning outcomes) ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ยึดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning)
- ยึดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนและวิจัยเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-base Learning and Research-based Learning)
- ยึดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานการเรียนรู้ (Activity-based Learning)
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

คำชี้แจงโปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องช่องระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	มาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	น้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติ	น้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ท่านรับรู้และเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน					
3. ท่านรับรู้นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน					
4. ท่านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามภารกิจของวิทยาลัยชุมชนและประโยชน์สูงสุดของประชาชน					
5. ท่านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงค่ากับการใช้ทรัพยากร					
6. ท่านให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้รับบริการอย่างรวดเร็ว					
7. ท่านแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมาย รวมทั้งสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาของประชาชน					
8. ท่านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา สามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน					
10. ท่านได้รับมอบหมายให้เป็นคณะกรรมการชุดต่างๆ เพื่อดำเนินงานแทนวิทยาลัยชุมชน					
11. ท่านให้บริการประชาชนผู้รับบริการด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย					
12. ท่านปฏิบัติต่อประชาชนผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ					
13. ท่านยอมรับตามฉันทมติจากประชาชนเพื่อปรับปรุงการให้บริการของวิทยาลัยชุมชน					
14. ท่านรับรู้นโยบายการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน					

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
โดยวิทยาลัยชุมชน

กรุณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

**แบบสอบถามเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของ
บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
สำหรับคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน**

คำชี้แจง

ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในฐานะที่ท่านเป็นคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้ มีนิยามที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หมายถึง การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนอง 4 พันธกิจคือ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน โดยแบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นางสาวชिरาภรณ์ สุรณะสกุล
นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. สาขาวิทยาลัยชุมชน

☐ แม่ฮ่องสอน	☐ ตาก
☐ พิจิตร	☐ บุรีรัมย์
☐ มุกดาหาร	☐ หนองบัวลำภู
☐ สระแก้ว	☐ อุทัยธานี
☐ ระนอง	☐ นราธิวาส
☐ ยะลา	☐ ปัตตานี
☐ ยโสธร	☐ สมุทรสาคร
☐ ตราด	☐ สตูล
☐ พังงา	☐ แพร่
☐ สงขลา	☐ น่าน

2. ท่านเป็นคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนที่มาจาก

☐ ผู้แทนองค์กรภาครัฐ	☐ ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัด
☐ ผู้แทนหอการค้าจังหวัด	☐ ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา
☐ ผู้แทนองค์กรชุมชน	☐ ผู้แทนศิษย์เก่า
☐ ผู้ทรงคุณวุฒิ	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

3. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง

4. อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 30 – 39 ปี
☐ 40 – 49 ปี	☐ 50 – 59 ปี
☐ 60 ปีขึ้นไป	

5. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องช่องระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

5	หมายถึง มีการปฏิบัติ	มากที่สุด
4	หมายถึง มีการปฏิบัติ	มาก
3	หมายถึง มีการปฏิบัติ	ปานกลาง
2	หมายถึง มีการปฏิบัติ	น้อย
1	หมายถึง มีการปฏิบัติ	น้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ท่านรับรู้และเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน					
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามภารกิจของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งประโยชน์สูงสุดของประชาชน					
4. ท่านกำกับ ดูแลกระบวนการปฏิบัติงานของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด คุ่มค่ากับการใช้ทรัพยากร					
5. ท่านสนับสนุนวิทยาลัยชุมชนให้บริการตอบสนองต่อผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน					
6. ท่านแสดงความคิดริเริ่มขอในการปฏิบัติหน้าที่ และผลงานต่อเป้าหมาย รวมทั้งสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาของวิทยาลัยชุมชน					
7. ท่านปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา สามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้					
8. ท่านสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาคมทุกส่วนของวิทยาลัยชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					
9. ท่านใช้อำนาจ และหน้าที่ของกรรมการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับในการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย					
10. ท่านปฏิบัติต่อคณาจารย์ บุคลากร และผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ					
11. ท่านตัดสินใจและยอมรับตามฉันทามติของที่ประชุมคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ					
12. ท่านเป็นเครือข่ายความร่วมมือของวิทยาลัยชุมชนและให้การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน					

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

กรุณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

**แบบสอบถามเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของ
บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
สำหรับคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน**

คำชี้แจง

ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในฐานะที่ท่านเป็นคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้ มีนิยามที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน หมายถึง การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนที่ตอบสนอง 4 พันธกิจคือ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริการทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน โดยแบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของบทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นางสาวชिरาภรณ์ สุรณะสกุล
นิสิตระดับดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 30 ปี

30 - 39 ปี

40 - 49 ปี

50 - 59 ปี

60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

4. ท่านเป็นคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนที่มาจาก

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ

อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ผู้แทนหอการค้าไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องช่องระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

5	หมายถึง มีการปฏิบัติ	มากที่สุด
4	หมายถึง มีการปฏิบัติ	มาก
3	หมายถึง มีการปฏิบัติ	ปานกลาง
2	หมายถึง มีการปฏิบัติ	น้อย
1	หมายถึง มีการปฏิบัติ	น้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ท่านมีความเข้าใจในบทบาท พันธกิจ การกำหนดตำแหน่ง (Positioning) และทิศทางการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาของวิทยาลัยชุมชน					
3. ท่านปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามภารกิจของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งประโยชน์สูงสุดของประชาชน					
4. ท่านกำกับ ดูแลกระบวนการปฏิบัติงานของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงกับการใช้ทรัพยากร					
5. ท่านสนับสนุนสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยชุมชนให้บริการตอบสนองต่อผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน					
6. ท่านแสดงความคิดเห็นรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และผลงานต่อเป้าหมาย รวมทั้งสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยชุมชน					
7. ท่านปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา สามารถชี้แจงข้อสงสัยและตรวจสอบได้					
8. ท่านสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาคมทุกส่วนของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					
9. ท่านใช้อำนาจ และหน้าที่ของกรรมการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับในการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย					
10. ท่านปฏิบัติต่อคณาจารย์ บุคลากร และผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ					
11. ท่านตัดสินใจและยอมรับตามฉันทามติของที่ประชุมคณะกรรมการวิทยาลัยชุมชน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ					
12. ท่านมีนโยบายในการสร้างความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน					

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

กรุณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

กำหนดการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)
เรื่อง การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
ณ ห้องประชุม 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันศุกร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2557

09.30 – 10.00 น.	ลงทะเบียน
10.00 – 10.20 น.	ผู้วิจัยกล่าวแนะนำ <ul style="list-style-type: none"> ● ตนเอง ● ผู้ทรงคุณวุฒิ ● อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก กล่าวขอบคุณ เริ่มการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) โดยนำเสนอ ผลการวิจัย ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> ● ความเป็นมาและการดำเนินงานวิจัย ● (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดย นางสาวชिरาภรณ์ สุรณะสกุล ผู้วิจัย นิสิตสาขาวิชาอุดมศึกษา หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
10.20 – 11.30 น.	เปิดอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> ● ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงสร้างของ (ร่าง) รูปแบบ แต่ละส่วน ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3. องค์ประกอบของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 4. ขั้นตอนการดำเนินงาน ● ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะต่อการนำ (ร่าง) รูปแบบไปใช้และเงื่อนไข ความสำเร็จ
11.30 – 12.00 น.	สรุปผลการประชุมสัมมนา
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน

หมายเหตุ:

1. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เวลา 10.00 – 10.15 น. โดยบริการในห้องประชุม
2. กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

แบบประเมินความเหมาะสม

(ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

งานวิจัยเรื่อง	การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
ผู้วิจัย	นางสาวชिरภรณ์ สุรณะสกุล
ภาควิชา	นโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชาอุดมศึกษา
ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ
ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร.อัจฉรา ไชยปลัมภ์

วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
แบบประเมินรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วย
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณา (ร่าง) รูปแบบ
การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย
จึงขอความกรุณาให้ท่านแสดงความคิดเห็นในแบบประเมินนี้ เพื่อผู้วิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน

ชื่อ - สกุล.....
 ตำแหน่ง/สังกัด.....
 สถานที่ติดต่อ.....
 เบอร์โทรศัพท์.....
 อีเมล.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณา (ร่าง) รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

1. หลักการ (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

2. วัตถุประสงค์ (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

3. องค์ประกอบของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

3.1 การมีเป้าหมายร่วมกัน (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

3.3 เครือข่ายความร่วมมือ (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

3.4 การเรียนรู้ของชุมชน (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3.5 ทุนภูมิสังคม (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3.6 สมรรถนะชุมชน (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3.7 การบริหารจัดการชุมชน (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

4. ขั้นตอนการดำเนินงาน

4.1 เข้าใจ (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

4.2 เข้าถึง (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

4.3 พัฒนา (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

5. เจือนไขความสำเร็จ

5.1 จิตสำนึก (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

5.2 การพัฒนาต่อเนื่อง (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

5.3 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

5.4 ความเป็นนิติบุคคล (เอกสารหมายเลข 1)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

1. วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

1. **วิสัยทัศน์** เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

2. **พันธกิจ**

- 1) จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรอนุปริญญา
- 2) พัฒนาและฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น
- 3) จัดทาการวิจัยในชั้นเรียน/การวิจัยสถาบัน และการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
- 4) บริการวิชาการให้แก่ชุมชนและสังคม
- 5) สนับสนุนกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีและสิ่งแวดล้อม

3. **ที่ตั้ง**

วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
ถนนปางล๋อนิคม ตำบลรองคำ
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

4. **บุคลากร**

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 13 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายคมสัน คูสินทรัพย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) ดร.โยธิน บุญเฉลย รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.3) ดร.กันทนา ใจสุวรรณ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 15 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 92 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 35 คน

5. **หลักสูตร**

- 1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	407	313	242
2) การศึกษาปฐมวัย	632	606	503
3) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	86	70	27
4) การจัดการทั่วไป	55	61	43
5) เทคโนโลยีการเกษตร	38	28	22
6) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	-	-	33
7) เกษตรและอาหาร	-	-	103
8) เกษตรอินทรีย์	-	112	-

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	5,182	1,635	1,910
2) ผู้รับบริการ	2,620	1,912	3,375
3) ผู้สำเร็จ	2,562	1,820	3,357

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	22,853,328	27,100,350.03	28,972,674.00

7 ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วชช.แม่ฮ่องสอน	อำเภอเมือง	0	128	8
2) โรงเรียนอนุบาลปางมะผ้า	อำเภอปางมะผ้า	67	41	4
3) โรงเรียนปายวิทยาคาร	อำเภอปาย	111	56	4
4) โรงเรียนขุนยวมวิทยา	อำเภอขุนยวมอำเภอแม่	67	17	2
5) โรงเรียนอนุบาลแม่สะเรียง	สะเรียง	164	168	9
6) โรงเรียนอนุบาลแม่ลาน้อย	อำเภอแม่ลาน้อย	134	168	4

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

2. วิทยาลัยชุมชนตาก

- วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนตากเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นด้านการศึกษาและฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน
- พันธกิจ**
 - จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
 - จัดการฝึกอบรมให้บริการวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต
 - ทำนุบำรุงศาสนา ส่งเสริม ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - เสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาองค์กรสู่การวิจัย โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนตาก
ถนนพหลโยธิน ตำบลระแหง
อำเภอเมือง จังหวัดตาก 63000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 13 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
- 2.1) ดร.สรณี กัณฑ์นิล ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 14 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 120 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 34 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	366	352	239
2) การศึกษาปฐมวัย	109	177	149
3) การบัญชี	41	24	17
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	198	179	178

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,700	1,100	1,100
2) ผู้รับบริการ	1,792	2,422	1,189
3) ผู้สำเร็จ	1,670	1,768	1,178

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	21,211,035	23,357,807.75	26,608,973.79

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนตาก	อำเภอเมือง	0	100	4
2) โรงพยาบาลบ้านตาก	อำเภอบ้านตาก	33	376	14
3) โรงเรียนเทศบาลวัดดอนแก้ว	อำเภอแม่สอด	89	158	6
4) โรงเรียนแม่ระมาดวิทยา	อำเภอแม่ระมาด	117	37	2
5) โรงเรียนท่าสองยางวิทยา	อำเภอท่าสองยาง	174	102	4
6) โรงเรียนพบพระวิทยา	อำเภอพบพระ	139	20	1
7) โรงเรียนอัมผางวิทยา	อำเภออัมผาง	287	79	4
8) เทศบาลตำบลแม่ระมาด	อำเภอแม่ระมาด	120	34	2

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

3. วิทยาลัยชุมชนพิจิตร

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนพิจิตรเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อรองรับสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. **พันธกิจ**

- 1) บริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของกรรมการสภาวิทยาลัย
- 2) จัดการศึกษาในระดับ อนุปริญา, ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส), ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช), หลักสูตรระยะสั้น, และฝึกอบรมสอนอาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
- 3) ศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- 4) กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการปฏิบัติงานให้สาธารณชนทราบทุกปี
- 5) บริหารจัดการด้วยระบบเครือข่ายหน่วยจัดการศึกษา
- 6) ส่งเสริมให้มีการสร้างและพัฒนาอาชีพ คุณภาพวิถีชีวิต เศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน

3. **ที่ตั้ง**

วิทยาลัยชุมชนพิจิตร
150 หมู่ที่ 6 ตำบลท่าบัว
อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร 66130

4. **บุคลากร**

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายบรรจง พงษ์ประเสริฐ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นายวิชัย ชวนรักษาสัตย์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 18 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 69 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 56 คน

5. **หลักสูตร**

- 1) อนุปริญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	366	352	239
2) การศึกษาปฐมวัย	109	177	149
3) การบัญชี	41	24	17
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	198	179	178

2) ปวส.

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) งานการบัญชี	41	23	23
2) งานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ	192	-	-
3) งานเทคนิคยานยนต์	79	120	120
4) ติดตั้งไฟฟ้า/งานเทคโนโลยีไฟฟ้ากำลัง	40	41	41
5) อิเล็กทรอนิกส์ (เทคนิคคอมพิวเตอร์)	38	88	88
6) การพัฒนาเว็บไซต์	-	106	106

3) ปวช.

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) งานการบัญชี	191	173	173
2) งานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ	569	562	562
3) งานยานยนต์	566	541	541
4) งานไฟฟ้ากำลัง	183	221	221
5) อิเล็กทรอนิกส์	89	76	76
6) งานเชื่อมโลหะ	51	47	47

4) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	800	800	800
2) ผู้รับบริการ	821	841	1,104
3) ผู้สำเร็จ	821	841	1,067

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	38,051,622	42,786,802.79	47,193,953.68

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนพิจิตร	อำเภอโพทะเล	0	64	3
2) อำเภอสามโก้	อำเภอสามโก้	87	78	4
3) วัดสามง่าม	อำเภอสามง่าม	75	28	2
4) อบต.ปากทาง	อำเภอเมือง	60	27	3
5) อบต.เมืองเก่า	อำเภอเมือง	70	85	8
6) รร.วังตะกูราษฎร์อุทิศ	อำเภอบางมูลนาก	22	26	2

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

4. วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนมุ่งมั่นที่ดำเนินการจัดการศึกษาและเป็นเครือข่ายอุดมศึกษาที่มีเอกลักษณ์
อัตลักษณ์ของจังหวัดอุทัยธานี ให้เป็นวิทยาลัยชุมชนชั้นนำที่เปิดโอกาสแก่ชุมชน มีคุณภาพชีวิต
ที่ดีงามตามวิถีพอเพียง
2. **พันธกิจ**
 - 1) จัดการศึกษาหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และ
อนุปริญญาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างทั่วถึง
 - 2) สนับสนุนการบริการทางวิชาการร่วมกับชุมชน และอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ประชาชนในชุมชน
 - 3) พัฒนาการวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและการพัฒนาท้องถิ่นหรืองานวิจัยเพื่อพัฒนา
การเรียนการสอน
 - 4) ทำนุบำรุงศาสนา ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
 - 5) การบริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี
3. **ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี
7 หมู่ที่ 2 ถนนบ้านไร่ ตำบลห้วยแห้ง อำเภอบ้านไร่
จังหวัดอุทัยธานี 61140
4. **บุคลากร**
 - 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
 - 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมภพ เจริญขุนทด ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 3) จำนวนข้าราชการครู 17 คน
 - 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 51 คน
 - 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 47 คน
5. **หลักสูตร**
 - 1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	656	615	493
2) การศึกษาปฐมวัย	117	147	123
3) การบัญชี	34	17	9
4) วิทยาการคอมพิวเตอร์	30	-	-
5) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	33	44	81
6) การจัดการทั่วไป	11	14	7
7) เทคโนโลยีรถยนต์	21	17	-
8) การพัฒนาชุมชน	-	-	23
9) ธุรกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอินโดจีน	-	-	16

2) ปวส.

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) งานการบัญชี	27	36	36
2) งานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ	23	20	20
3) งานเทคนิคยานยนต์	55	48	48
4) ติดตั้งไฟฟ้า/งานเทคโนโลยีไฟฟ้ากำลัง	8	15	15
5) การพัฒนาเว็บเพจ	15	29	29

3) ปวช.

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) งานการบัญชี	69	57	57
2) งานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ	193	125	125
3) งานยานยนต์	180	152	152
4) งานไฟฟ้ากำลัง	65	54	54
5) อิเล็กทรอนิกส์	-	38	38

4) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,500	920	1,000
2) ผู้รับบริการ	1,569	1,262	1,262
3) ผู้สำเร็จ	1,527	1,182	1,250

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	24,642,717	29,285,342.00	32,635,261.00

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี	อำเภอบ้านไร่	0	114	9
2) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุทัยธานี	อำเภอเมือง	90	47	2
3) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	อำเภอลานสัก	70	50	2
4) เทศบาลตำบลหาดทอง	อำเภอเมือง	85	31	4
5) โรงเรียนหนองฉางวิทยา	อำเภอหนองฉาง	60	23	2
6) โรงเรียนสว่างอารมณ์วิทยา	อำเภอสว่างอารมณ์	70	31	2
7) โรงเรียนการุ้งวิทยา	อำเภอบ้านไร่	26	5	1
8) โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี	อำเภอเมือง	85	46	3

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
9) อบต.ลานสัก	อำเภอลานสัก	85	37	3
10) เทศบาลตำบลลูกคู่	อำเภอทัพทัน	70	5	1
11) อบต.หนองกระทุ่ม	อำเภอทัพทัน	70	38	3
12) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน	อำเภอบ้านไร่	41	21	1
13) ศูนย์การเรียนรู้บ้านภูตะวัน	อำเภอทัพทัน	78	23	1

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

5. วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว

- วิสัยทัศน์** เป็นสถาบันทางวิชาการเพื่อพัฒนาชุมชน
- พันธกิจ**
 - จัดการศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาในทุกสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
 - จัดการศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมตามความต้องการของชุมชน
 - บริการวิชาการสู่ชุมชน
 - วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้สู่ชุมชน
 - ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและศึกษาภูมิปัญญาชุมชน
 - พัฒนาระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว
ถนนสุวรรณศร อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว 27000
- บุคลากร**
 - คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
 - รายชื่อผู้บริหาร
 - นายศิริพจน์ จรรย์วุฒิกุล ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - นางอัมพร สุคนธ์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - นางอัญพิศชญาก์ สอาดเจริญ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - จำนวนข้าราชการครู 13 คน
 - จำนวนอาจารย์พิเศษ 109 คน
 - จำนวนบุคลากรสนับสนุน 28 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	260	266	278
2) การศึกษาปฐมวัย	163	234	160
3) การบัญชี	17	3	-
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	291	197	216
5) การจัดการทั่วไป	94	70	41
6) ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มอินโดจีน	19	6	-
7) เกษตรและอาหาร	12	-	10
8) เกษตรอินทรีย์	-	-	51
9) การจัดการโลจิสติกส์และการค้าชายแดน	-	-	15

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,800	1,000	1,800
2) ผู้รับบริการ	1,813	1,387	1,805
3) ผู้สำเร็จ	1,789	1,342	1,805

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	21,612,218	26,197,349.43	31,957,268.07

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทาง จาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว	อำเภอเมือง	0	367	16
2) ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอตาพระยา	อำเภอตาพระยา	100	10	1
3) บริษัทเอี่ยมบุรพา จำกัด	อำเภอวัฒนานคร	50	13	1
4) โรงเรียนวัดคลองตาสุตรสามัคคี	อำเภอวังน้ำเย็น	50	22	1
5) ที่ว่าการอำเภอเขาฉกรรจ์	อำเภอเขาฉกรรจ์	19	26	1
6) เทศบาลตำบลคลองหาด	อำเภอคลองหาด	85	12	1
7) สถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์	อำเภอวัฒนานคร	33	10	1

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

6. วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์

1. **วิสัยทัศน์** ภายในปี 2560 วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์เป็นองค์กรหลัก ในการจัดการความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ ให้บริการทางการศึกษา

2. พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาระดับอนุปริญาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอุดมศึกษา
- 2) จัดฝึกอบรมและบริการทางวิชาการเพื่อคุณภาพชีวิต
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยเพื่อการเรียนการสอนและวิจัยชุมชน
- 4) อนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) บริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาล

3. ที่ตั้ง

วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์
128 ตำบลบัวทอง
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายสุรศักดิ์ ศรีสว่างรัตน์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นายนิรภัย อ่อนพันธุ์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.3) ดร.สุภาวดี อีสณพงษ์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 16 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 109 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 28 คน

5. หลักสูตร

- 1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	511	637	755
2) การศึกษาปฐมวัย	436	510	576
3) การพัฒนาชุมชน	90	23	-
4) วิทยาการคอมพิวเตอร์	43	28	19
5) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	598	502	436
6) การจัดการทั่วไป	55	9	-

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,700	1,000	1,307
2) ผู้รับบริการ	2,178	1,150	1,572
3) ผู้สำเร็จ	2,059	1,098	1,503

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	23,008,677	24,468,523.34	26,318,888.13

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก	นักศึกษา**	
		วชช. ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์	อำเภอเมือง	0	280	7
2) โรงเรียนละหานทรายรัชดาภิเษก	อำเภอละหานทราย	100	141	5
3) อำเภอพลับพลาชัย	อำเภอพลับพลาชัย	50	46	2
4) โรงเรียนคูเมืองวิทยาคม	อำเภอคูเมือง	34	58	2
5) เทศบาลเมืองนางรอง	อำเภอนางรอง	56	230	7
6) โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาการ	อำเภอบ้านกรวด	68	178	6
7) โรงเรียนกะสังพิทยาคม	อำเภอกระสัง	35	21	1
8) โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์	อำเภอประโคนชัย	46	18	1
9) องค์การบริหารส่วนตำบลดอนมนต์	อำเภอเสตึก	20	16	1
10) สถาบันแม่ชีไทย สาขาที่ 16	อำเภอหนองหงส์	65	118	3

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

7. วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร

- วิสัยทัศน์** วิทยาลัยมุกดาหาร เป็นสถาบันอุดมศึกษาหลักของชุมชนที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสามารถแก้ไขปัญหา ตอบสนองความต้องการของชุมชน รวมทั้งเป็นกลไกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาในระดับอนุปริญญาที่มีคุณภาพและสามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
- 2) ฝึกอบรม บริการวิชาการ โดยจัดหลักสูตรที่สอดคล้องความต้องการของชุมชนและให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งยั่งยืน
- 3) พัฒนางานวิจัย งานสร้างสรรค์ ที่ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น
- 4) อนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม รักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) มีระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งบุคลากรที่มีคุณภาพที่ดี

3. ที่ตั้ง

วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร
เลขที่ 199 หมู่ที่ 10 บ้านบ่งอุทัย ตำบลนาสีนวน
อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร 49000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นางอัญญา ทวีโคตร ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) จำลิส เอก ดร.วิเชียร สำราญพรหม รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 16 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 55 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 3 คน

5. หลักสูตร

- 1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	417	326	295
2) การศึกษาปฐมวัย	182	165	176
3) การบัญชี	46	57	62
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	289	268	264
5) การจัดการทั่วไป	83	71	74
6) ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มอินโดจีน	3	24	20
7) เกษตรและอาหาร	27	27	-
8) เกษตรอินทรีย์	-	-	24
9) เทคโนโลยีรถยนต์	-	-	14

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,500	1,000	1,020
2) ผู้รับบริการ	1,594	1,291	1,211
3) ผู้สำเร็จ	1,594	1,291	1,211

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	38,998,059	25,401,169.95	30,920,477.61

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทาง จาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วัดพุทธนคราภิบาล	อำเภอคำชะอี	35	106	6
2) สำนักเนกขัมมนารี	อำเภอดอนตาล	33	89	6
3) โรงเรียนมุกดาหาร	อำเภอเมือง	1	208	11
4) โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ บ้านसानแ้ว-นาโคกกุ้ง	อำเภอดงหลวง	124	11	2
5) โรงเรียนนิคมคำสร้อยพิทยาสรรค์	อำเภอนิคมคำสร้อย	25	14	1
6) โรงเรียนห้วยน้ำใหญ่วิทยา	อำเภอห้วยน้ำใหญ่	25	4	1
7) สำนักงานการประถมศึกษา	อำเภอดงหลวง	55	19	2

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

CHULALONGKORN UNIVERSITY

8. วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ และมาตรฐาน
2. **พันธกิจ**
 - 1) จัดการศึกษาระดับอนุปริญญา เพื่อพัฒนาวิชาการและคุณภาพชีวิต
 - 2) บริการวิชาการฝึกอบรมและหลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน และสร้างอาชีพ
 - 3) พัฒนาศักยภาพผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอน
 - 4) พัฒนานักศึกษา และ ส่งเสริมความรู้ วิจัย ทำนุบำรุง ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
 - 5) บริหาร จัดการวิทยาลัย โดยยึดหลักธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) โดยชุมชนมีส่วนร่วม

3. ที่ตั้ง

วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู
199 หมู่ที่ 1 บ้านพร้าว ตำบลบ้านพร้าว
อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู 39000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) ดร.พงษ์ศักดิ์ ศรีวรกุล ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นายสำรวย ศิริรัตนพงษ์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.3) นายสายศิลป์ สายเย็น รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 13 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 56 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 26 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	157	60	125
2) การศึกษาปฐมวัย	290	315	365
3) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	307	294	272
4) การจัดการทั่วไป	48	-	-

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,000	600	600
2) ผู้รับบริการ	1,094	1,353	639
3) ผู้สำเร็จ	1,090	1,324	617

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	16,889,849	19,887,155.34	21,455,727.99

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู	อำเภอเมือง	0	79	3
2) โรงเรียนโนนสังวิทยาคาร	อำเภอโนนสัง	48	73	4
3) โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์	อำเภอสวรรคูหา	91	50	2
4) สถานีตำรวจภูธรอำเภอศรีบุญเรือง	อำเภอศรีบุญเรือง	35	88	6
5) เทศบาลกุดดินจี่	อำเภอนากลาง	45	84	4

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

9. วิทยาลัยชุมชนระนอง

1. วิสัยทัศน์ วิทยาลัยชุมชนระนองจัดการโดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

2. พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาตามหลักสูตรอนุปริญญาเพื่อเพิ่มทักษะและพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเป็นรากฐานการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
- 2) จัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต
- 3) จัดการศึกษาโดยเน้นตามความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 4) ทำการศึกษาวิจัย และพัฒนารูปแบบการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและชุมชน
- 5) จัดตั้งศูนย์ผลิต และให้บริการสื่อที่ทันสมัย และมีคุณภาพ ให้กับกลุ่มเป้าหมาย

3. ที่ตั้ง

วิทยาลัยชุมชนระนอง
1/2 ถนนเพชรเกษม หมู่ 4
อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 11 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายปรีชา หนูน้อย ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 12 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 42 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 21 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	327	227	303
2) การศึกษาปฐมวัย	243	255	137
3) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	173	112	94
4) การจัดการทั่วไป	158	122	114
5) เกษตรอินทรีย์	-	23	-
6) สาธารณสุขชุมชน	-	-	13

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,240	1,000	1,000
2) ผู้รับบริการ	1,639	1,536	1,078
3) ผู้สำเร็จ	1,527	1,449	950

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	16,549,989	18,826,232.16	18,495,694.46

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนระนอง	อำเภอเมือง	0	202	7
2) โรงเรียนกระบือวิทยา	อำเภอกระบือ	62	41	3
3) โรงเรียนกะเปอร์วิทยา	อำเภอกะเปอร์	52	70	4
4) โรงเรียนบ้านภูเขาทอง	อำเภอสุขสำราญ	90	33	2
5) โรงเรียนบ้านโนนวง	อำเภอละอุ่น	90	30	1

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

10. วิทยาลัยชุมชนราธิวาส

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนราธิวาส สร้างโอกาสทางการศึกษา พัฒนาบุคลากร และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อเข้าสู่สังคมอาเซียน
2. **พันธกิจ**
 - 1) สร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชากรทุกกลุ่มสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตามมาตรฐานการศึกษาและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
 - 2) ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความตระหนักในการอนุรักษ์ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
 - 3) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานวิชาชีพและมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรองรับการศึกษาและสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยวิธีที่หลากหลาย
 - 5) เร่งรัดการจัดทำวิจัยเพื่อยกย่องต่อองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพสู่สังคมและชุมชน
 - 6) ส่งเสริมการบริหารจัดการและจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
 - 7) ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของวิทยาลัยชุมชนราธิวาส
3. **ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนราธิวาส
10 หมู่ที่ 223 ถนนสุริยะประดิษฐ์ ตำบลลำภู
อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส 96000
4. **บุคลากร**

1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน	12	คน
2) รายชื่อผู้บริหาร		
2.1) นายไสว ชินพงษ์		ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
2.2) นายสมพร คำหนูอินทร์		รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
2.3) นายสาคร ปานจิ้น		รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
3) จำนวนข้าราชการครู	8	คน
4) จำนวนอาจารย์พิเศษ	188	คน
5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน	40	คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	421	385	413
2) การศึกษาปฐมวัย	557	538	683
3) การพัฒนาชุมชน	178	194	254
4) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	31	53	53
5) การบัญชี	29	36	60
6) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	344	353	446
7) การจัดการทั่วไป	58	88	184
8) เทคโนโลยีสารสนเทศ	-	-	15

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	-	-	1,180
2) ผู้รับบริการ	-	-	1,213
3) ผู้สำเร็จ	-	-	1,213

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	27,762,492	48,270,085.04	35,275,773.00

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนราธิวาส	อำเภอเมือง	0	670	26
2) เทศบาลตำบลรือเสาะ	อำเภอรือเสาะ	49	121	5
3) โรงเรียนสุโหงโกลก	อำเภอสุโหงโกลก	66	384	14

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

11. วิทยาลัยชุมชนปัตตานี

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนปัตตานี เป็นผู้นำด้านการจัดการศึกษาและฝึกอบรม พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

2. พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาในระดับอนุปริญญา และส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน
- 2) จัดการศึกษาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อตอบสนองศักยภาพและความต้องการของชุมชนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้ทำงานวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาชุมชนให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- 4) ทำนุบำรุงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รักษาสิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าให้กับชุมชน
- 5) บริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
- 6) เตรียมความพร้อมประชาชนเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

3. ที่ตั้ง

วิทยาลัยชุมชนปัตตานี
ถนนปากน้ำ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 13 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายวิชาพร ชินประพันธ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นายยุทธนา พรหมณี รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.3) นายสุทธิศักดิ์ น้าทิพย์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 9 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 80 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 38 คน

5. หลักสูตร

- 1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	261	275	246
2) การศึกษาปฐมวัย	437	433	390
3) การพัฒนาชุมชน	104	101	80
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	336	262	212
5) การจัดการทั่วไป	90	133	157

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	360	-	780
2) ผู้รับบริการ	482	-	525
3) ผู้สำเร็จ	430	-	409

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	39,849,856	27,194,292.35	26,424,693.40

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) โรงเรียนโพธิ์คีรีราชศึกษา	อำเภอโคกโพธิ์	26	46	3
2) โรงเรียนเทศบาลบ้านตะลุมพันธ์	อำเภอสายบุรี	44	104	4
3) วิทยาลัยชุมชนปัตตานี	อำเภอเมือง	0	461	20

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

12. วิทยาลัยชุมชนยะลา

- วิสัยทัศน์** ภายในปี 2558 วิทยาลัยชุมชนยะลาเป็นองค์กรที่มีคุณภาพในการจัดการศึกษาเพื่อชุมชน
- พันธกิจ**
 - จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำกว่าปริญญา เพื่อพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
 - ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูและบุคลากร มีการทำวิจัยในการพัฒนา การบริหารจัดการและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อชุมชน
 - จัดฝึกอบรมให้บริการวิชาการอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
 - ส่งเสริม อนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม ทำนุบำรุงศาสนา และภูมิปัญญาชุมชน
- ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนยะลา
ถนนสุขยางค์ ตำบลสะเตง
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
- บุคลากร**
 - คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 13 คน
 - รายชื่อผู้บริหาร
 - นายจรูญ พรหมสุข ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน

2.2) นายพล เสาะสุวรรณ	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
2.3) นางลออ ลอยสุวรรณ	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
3) จำนวนข้าราชการครู	11 คน
4) จำนวนอาจารย์พิเศษ	113 คน
5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน	29 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	373	571	509
2) การศึกษาปฐมวัย	370	515	458
3) การพัฒนาชุมชน	263	218	175
4) อุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว	116	-	-
5) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	47	48	48
6) การบัญชี	18	18	5
7) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	159	191	180
8) การจัดการทั่วไป	162	208	180
9) เทคโนโลยีการเกษตร	85	106	87
10) เทคโนโลยีสารสนเทศ	-	-	12

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	-	-	300
2) ผู้รับบริการ	-	-	342
3) ผู้สำเร็จ	-	-	305

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	40,023,125	37,065,168.00	28,847,763.26

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก	นักศึกษา**	
		วชช.	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนยะลา	อำเภอเมือง	0	302	8
2) โรงเรียนยะลาบารุง	อำเภอเมือง	5	346	10
3) วิทยาลัยอาชีวะผดุงประชาพานิชยการ	อำเภอเมือง	5	309	10
4) ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาเมืองเบตง	อำเภอเบตง	131	110	4

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

13. วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาครเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
2. **พันธกิจ**
 - 1) ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ศักยภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีคุณธรรม จริยธรรม มีสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ
 - 2) สนับสนุนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของประเทศและของโลก
 - 3) สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน
 - 4) สร้างวิทยาลัยให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อชุมชน
 - 5) เป็นที่ปรึกษาและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่น
3. **ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร
101 กระเช้าขาว ตำบลบ้านบ่อ หมู่ 9
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร 74000
4. **บุคลากร**
 - 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
 - 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายวีระชัย กวีธีระวัฒน์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นายโกศล หนูสมแก้ว รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.3) นายเผด็จ เปล่งปลั่ง รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 3) จำนวนข้าราชการครู 15 คน
 - 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 32 คน
 - 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 20 คน
5. **หลักสูตร**
 - 1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	63	59	63
2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	68	81	40
3) การบัญชี	9	-	14
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	212	214	85
5) การจัดการทั่วไป	326	281	190
6) การศึกษาปฐมวัย	-	-	22

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,240	500	500
2) ผู้รับบริการ	1,304	822	835
3) ผู้สำเร็จ	1,289	769	814

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	13,697,909	16,819,600.41	34,041,239.67

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทาง จาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยสมุทรสาคร(ศูนย์ วชช.)	อำเภอเมือง	24	20	1
2) โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย	อำเภอเมือง	23	119	23
3) โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูถัมภ์	อำเภอกระทุ่มแบน	53	55	7
4) บริษัทอินเด็กซ์อินเตอร์เฟิร์น สาขามหาชัย	อำเภอเมือง	35	32	7
5) บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)	อำเภอเมือง	10	25	4
6) องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง	อำเภอบ้านแพ้ว	28	38	5
7) โรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ	อำเภอเมือง	8	18	4

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

CHULALONGKORN UNIVERSITY

14. วิทยาลัยชุมชนยโสธร

- วิสัยทัศน์** จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน
- พันธกิจ**
 - บริหารจัดการโดยคณะบุคคล เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุน การปฏิบัติงานและพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
 - พัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับอนุปริญาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกระบวนการวัดผล ประเมินผลที่มี ประสิทธิภาพ
 - พัฒนาคุณภาพวิชาชีพโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
 - ส่งเสริม สนับสนุนให้ครู บุคลากร มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนรู้
 - ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และจัดระบบการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

- 6) พัฒนาระบบติดตาม ควบคุม ตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาของวิทยาลัย
ชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 7) สนับสนุน ส่งเสริม และอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ที่ตั้ง

วิทยาลัยชุมชนยโสธร
บ้านบาก หมู่ 11 ถนนแจ้งสนิท
อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 12 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
- 2.1) นายพงษ์เทพ เพียรทำ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 2.2) นางสาวแก้วขวัญ ดำรงศิริ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 2.3) นายสง่า เศษสุวรรณ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 15 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 60 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 25 คน

5. หลักสูตร

- 1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	231	241	250
2) การศึกษาปฐมวัย	163	138	134
3) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	227	195	168

- 2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,200	800	800
2) ผู้รับบริการ	1,295	862	897
3) ผู้สำเร็จ	1,287	862	897

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	16,939,272	20,601,408.64	21,329,702.29

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนโยธธร	อำเภอเมือง	6	107	6
2) โรงเรียนเทศบาลเล็งนกทา	อำเภอเล็งนกทา	70	103	6
3) โรงเรียนคำเขื่อนแก้วชนูปถัมภ์	อำเภอคำเขื่อนแก้ว	25	17	1
4) โรงเรียนบ้านกุดชุมพัฒนา	อำเภอกุดชุม	45	15	1
5) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีโยธธร	อำเภอมหาชนะชัย	40	51	2
6) ที่ว่าการอำเภอไทยเจริญ	อำเภอไทยเจริญ	60	33	3
7) โรงเรียนทรายมูลวิทยา	อำเภอทรายมูล	18	52	1

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

15. วิทยาลัยชุมชนสตูล

- วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนสตูลเป็นสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพและทันสมัย มีการจัดการศึกษาและผลิตบุคลากรเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม
- พันธกิจ**
 - 1) การจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและวิชาชีพชั้นสูง
 - 2) การจัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะการประกอบอาชีพได้จริง รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิต
 - 3) การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้ได้มาตรฐานสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
 - 4) ให้บริการวิชาการแก่ชุมชนและวิจัยเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน
 - 5) ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนสตูล
271 หมู่ 4 ถนนยนตรการกำธร
ตำบลเกเตรี อำเภอเมือง
จังหวัดสตูล 91000
- บุคลากร**
 - 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
 - 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายนำชัย กฤษณาสกุล ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นางเกษร ปลายวัน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 3) จำนวนข้าราชการครู 12 คน
 - 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 140 คน
 - 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 20 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	188	211	230
2) การศึกษาปฐมวัย	282	312	324
3) การพัฒนาชุมชน	101	84	85
4) อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยว	76	56	31
5) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	45	35	25
6) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	257	258	294
7) เทคโนโลยีสารสนเทศ	-	-	12
8) การท่องเที่ยว	-	-	36

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	370	640	240
2) ผู้รับบริการ	414	966	317
3) ผู้สำเร็จ	403	930	312

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	21,313,235	26,010,961.16	24,467,140.57

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก	นักศึกษา**	
		วชช. ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) โรงเรียนกำแพงวิทยา	อำเภอละงู	60	190	9
2) โรงเรียนเทศบาล 1	อำเภอเมือง	7	86	3
3) วิทยาลัยเทคนิคสตูล	อำเภอเมือง	9	337	16
4) วิทยาลัยชุมชนสตูล	อำเภอเมือง	0	44	2

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

16. วิทยาลัยชุมชนพังงา

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนพังงา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ให้มีคุณธรรม นำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การพัฒนาท้องถิ่น
2. **พันธกิจ**
 - 1) จัดการศึกษาระดับอนุปริญา
 - 2) จัดหลักสูตรฝึกอบรม และบริการวิชาการสู่ชุมชน
 - 3) ผลิตนักศึกษาที่มีคุณธรรม นำความรู้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4) พัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาและอาชีพของท้องถิ่นสู่มาตรฐานสากล
 - 5) บริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
 - 6) ประสานเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
3. **ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนพังงา
หมู่ 6 ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด
จังหวัดพังงา 82180
4. **บุคลากร**
 - 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 11 คน
 - 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายมานิต วิมุตติสุข ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นายจำรัส ขนาดผล รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 3) จำนวนข้าราชการครู 13 คน
 - 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 62 คน
 - 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 26 คน
5. **หลักสูตร**
 - 1) อนุปริญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	155	106	104
2) การศึกษาปฐมวัย	158	104	105
3) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	82	55	37
4) วิทยาการคอมพิวเตอร์	114	-	-
5) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	46	144	134
6) การจัดการทั่วไป	117	66	144

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	825	500	490
2) ผู้รับบริการ	951	500	559
3) ผู้สำเร็จ	934	500	559

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	18,049,649	25,335,114.71	23,349,093.65

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช. ระยะทาง (กม.)	นักศึกษา**	
			คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนพังงา	อำเภอทับปุด	0	78	4
2) โรงเรียนตะกั่วป่า “เสนาอนุกุล”	อำเภอตะกั่วป่า	91	68	4
3) หน่วยจัดการศึกษากระบือ	อำเภอกระบือ	151	64	3
4) โรงเรียนอ่าวกระพ้อ	อำเภอเกาะยาว	184	29	1
5) เทศบาลตำบลท้ายเหมือง	อำเภอท้ายเหมือง	83	22	1
6) โรงเรียนเกาะยาววิทยา	อำเภอเกาะยาว	164	1	0

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักเรียนระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

17. วิทยาลัยชุมชนตราด

- วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนตราด มุ่งพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของวิชาการ ภูมิปัญญา และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรม เพื่อความก้าวหน้าของท้องถิ่น และรองรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558
- พันธกิจ**
 - จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี
 - บริการวิชาการ โดยจัดฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและด้านคุณภาพชีวิตในหลักสูตรที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามความต้องการของชุมชน
 - พัฒนาการวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และการพัฒนาท้องถิ่น หรืองานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
 - อนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม และรักษาสิ่งแวดล้อม
 - บริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนตราด

3. ที่ตั้ง

วิทยาลัยชุมชนตราด
เลขที่ 64/1 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินทราย
อำเภอเมือง จังหวัดตราด 23000

4. บุคลากร

- 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
- 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) นายกรรณิกา สุภาภา ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 2.2) นายณัฐวุฒิ โพธิ์ทักษิณ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
- 3) จำนวนข้าราชการครู 13 คน
- 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 59 คน
- 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 18 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	127	97	101
2) การศึกษาปฐมวัย	154	113	161
3) การบัญชี	16	22	16
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	191	181	195
5) การจัดการทั่วไป	-	9	21

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,500	500	450
2) ผู้รับบริการ	1,500	1,203	596
3) ผู้สำเร็จ	1,500	1,028	543

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	12,633,850	16,675,639.28	16,955,540.80

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก	นักศึกษา**	
		วชน.	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนตราด	อำเภอเมือง	0	189	8
2) โรงเรียนบ้านคลองเจ้า	อำเภอเกาะกูด	80	20	1

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

18. วิทยาลัยชุมชนแพร่

- วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนแพร่ เป็นสถาบันที่เติมเต็มโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ตามความต้องการของชุมชนให้สามารถพึ่งพาและพัฒนาตนเองสอดคล้องกับศักยภาพจังหวัด
- พันธกิจ**
 - จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ส่งเสริมความรู้ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองต่อศักยภาพจังหวัดและความต้องการของชุมชนอย่างทั่วถึง
 - บูรณาการร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น
 - บริการงานวิชาการแก่ชุมชน
 - บำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นพัฒนาระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนแพร่
โรงเรียนการป่าไม้เดิม
ตำบลในเวียง ถนนคุ้มเดิม
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 54000
- บุคลากร**
 - คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 14 คน
 - รายชื่อผู้บริหาร
 - นายบุญพัฒน์ นามวงศ์พรหม ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - จำนวนข้าราชการครู 14 คน
 - จำนวนอาจารย์พิเศษ 30 คน
 - จำนวนบุคลากรสนับสนุน 24 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	283	261	182
2) การศึกษาปฐมวัย	129	133	107
3) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	231	209	132
4) การจัดการทั่วไป	112	101	81
5) เทคโนโลยีการเกษตร	23	-	22
6) การบัญชี	-	29	42

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	1,500	940	740
2) ผู้รับบริการ	1,661	1,130	1,453
3) ผู้สำเร็จ	1,631	1,127	1,428

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	13,736,109	20,021,886.62	35,296,211.46

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก	นักศึกษา**	
		วชน.	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนแพร่	อำเภอเมือง	0	164	6
2) โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา	อำเภอเมือง	1	117	5
3) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ว.แพร่	อำเภอลอง	40	12	1
4) โรงเรียนแม่คามิตำหนัก (ตำหนักธรรมวิทยาคาร)	อำเภอหนองม่วงไข่	18	12	1
5) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนุน	อำเภอสอง	60	18	1

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

19. วิทยาลัยชุมชนสงขลา

1. **วิสัยทัศน์** วิทยาลัยชุมชนสงขลาจัดการศึกษารูปแบบเครือข่ายที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

2. **พันธกิจ**
 - 1) จัดการศึกษาระดับอนุปริญาที่ตอบสนองความต้องการชุมชนครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัดสงขลา
 - 2) ขยายการบริการทางการศึกษาด้วยหลักสูตรฝึกอบรมและโครงการพัฒนาทางด้านอาชีพหรือด้วยทักษะในการปฏิบัติงานรูปแบบเครือข่าย ที่สนองความต้องการของชุมชน ให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสงขลา
 - 3) จัดระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทั้งเครือข่ายบุคคล เครือข่ายหน่วยงานและเครือข่าย ICT ที่สามารถเชื่อมโยงและประสานงานกับสถานที่เรียนครอบคลุมจังหวัดสงขลา
 - 4) วิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาในระบบเครือข่ายรวมทั้งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน
 - 5) บริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม
 - 6) พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะเพียงพอในการปฏิบัติงานแต่ละด้าน
 - 7) จัดการศึกษามุ่งเน้นคุณภาพให้มีผลการปฏิบัติงานได้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (TQF) เกณฑ์มาตรฐานสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน และประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ.)
 - 8) จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายเป็นระยะเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพ (PDCA)

3. **ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนสงขลา
อาคารสำนักงานประถมศึกษา
ตำบลเทพา อำเภอเทพา
จังหวัดสงขลา 90150

4. **บุคลากร**

1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน	14	คน
2) รายชื่อผู้บริหาร		
2.1) นายนิยม ชูชื่น		ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
2.2) นางสาวพรเพ็ญ ประกอบกิจ		รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
3) จำนวนข้าราชการครู	10	คน
4) จำนวนอาจารย์พิเศษ	215	คน
5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน	30	คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) การปกครองท้องถิ่น	251	422	379
2) การศึกษาปฐมวัย	203	267	271
3) การพัฒนาชุมชน	202	100	67
4) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	231	254	189
5) การจัดการทั่วไป	69	51	28

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	-	1,000	500
2) ผู้รับบริการ	-	1,130	512
3) ผู้สำเร็จ	-	1,127	505

6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	33,402,991	25,635,682.88	30,169,299.68

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก วชช.	นักศึกษา**	
		ระยะทาง (กม.)	คน	ห้อง
1) โรงเรียนเทพา	อำเภอเทพา	1	186	9
2) โรงเรียนจะนะวิทยา	อำเภอจะนะ	38	21	1
3) โรงเรียนกอบกุลวิทยา/ขรรค์ชัย	อำเภอสะเดา	70	16	1
4) โรงเรียนระโนดวิทยา	อำเภอระโนด	160	101	5
5) โรงเรียนควนเนียงวิทยา	อำเภอควนเนียง	125	58	2
6) วิทยาลัยเทคโนโลยีช่างกลภาคใต้	อำเภอหาดใหญ่	90	17	1
7) โรงเรียนสทิงพระวิทยา	อำเภอสทิงพระ	120	52	3
8) โรงเรียนบ้านเทพา	อำเภอเทพา	1	123	4

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

20. วิทยาลัยชุมชนน่าน

1. **วิสัยทัศน์** เป็นผู้นำด้านพัฒนาการศึกษาพื้นถิ่นน่าน ตามแนวพระราชดำริโดยร่วมกับเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้จังหวัดน่าน ภายในปี 2559
2. **พันธกิจ**
 - 1) จัดการเรียนรู้และส่งเสริมความรู้ที่หลากหลายในการผลิตบุคลากรให้มีคุณธรรม คุณภาพ คุณค่า และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
 - 2) จัดการบริการวิชาการแก่สังคม ในการพัฒนาสังคมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองตามแนวทางพระราชดำริ
 - 3) ศึกษาวิจัยชุมชนและงานสร้างสรรค์ให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในการพัฒนาคนและพัฒนาท้องถิ่น
 - 4) ส่งเสริม สืบสาน ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่าน
 - 5) บริหารจัดการมุ่งสู่องค์กรคุณภาพและพร้อมพัฒนาสู่สากล
3. **ที่ตั้ง**
วิทยาลัยชุมชนน่าน
ถนนยนตรกิจโกศล หมู่ 5 ตำบลคู้ใต้
อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 55000
4. **บุคลากร**
 - 1) คณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน 12 คน
 - 2) รายชื่อผู้บริหาร
 - 2.1) ดร.ณัชภัทร พานิช ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน
 - 3) จำนวนข้าราชการครู 9 คน
 - 4) จำนวนอาจารย์พิเศษ 184 คน
 - 5) จำนวนบุคลากรสนับสนุน 30 คน

5. หลักสูตร

1) อนุปริญญา

ชื่อหลักสูตร	จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	-	-	20
2) เทคโนโลยีการเกษตร	-	-	20

2) ระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมปีการศึกษา (คน)		
	2554	2555	2556
1) เป้าหมาย	-	300	3,540
2) ผู้รับบริการ	-	355	4,262
3) ผู้สำเร็จ	-	351	3,666

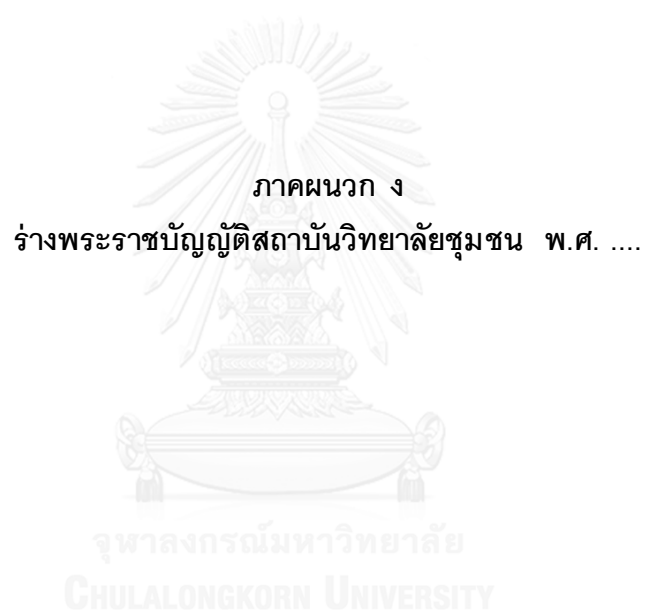
6. งบประมาณ

งบประมาณ	ปีการศึกษา (บาท)		
	2554	2555	2556
รายได้	-	12,103,800.00	15,413,116.00

7. ข้อมูลหน่วยจัดการศึกษา

ชื่อหน่วยจัดการศึกษา	ตั้งอยู่ที่	การเดินทางจาก	นักศึกษา**	
		วชช.	คน	ห้อง
1) วิทยาลัยชุมชนน่าน	อำเภอเมือง	ระยะทาง (กม.)	12	1
			0	

หมายเหตุ ** จำนวนผู้เรียน เป็นนักศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือ ปวช. ใช้ข้อมูลนักศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ภาคการศึกษา 2/2556

ร่าง
พระราชบัญญัติ
สถาบันวิทยาลัยชุมชน
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยสถาบันวิทยาลัยชุมชน

.....
.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน
พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“สถาบัน” หมายความว่า สถาบันวิทยาลัยชุมชน

“สภาสถาบัน” หมายความว่า สภาสถาบันวิทยาลัยชุมชน

“วิทยาลัย” หมายความว่า วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง

“สภาวิทยาลัย” หมายความว่า สภาวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง

“ผู้อำนวยการสถาบัน” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัยชุมชน

“ผู้อำนวยการวิทยาลัย” หมายความว่า ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง

“สภาวิชาการ” หมายความว่า สภาวิชาการสถาบันวิทยาลัยชุมชน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๒

มาตรา ๕ ให้จัดตั้งสถาบันวิทยาลัยชุมชนขึ้นเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการ ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

มาตรา ๖ เพื่อประโยชน์และความสอดคล้องในการบริหารงานบุคคลของสถาบัน ให้สภาสถาบันมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลของสถาบันตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาและกฎหมายอื่นโดยอนุโลม เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษามีอำนาจออกกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๘ เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ให้สถาบันเป็นสถานศึกษาซึ่งจัดการศึกษาโดยวิทยาลัยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา วิจัย ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เติบโตศักยภาพบุคคล ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ

มาตรา ๙ การดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๘ สถาบันต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) การสร้างโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

(๒) การตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนในเรื่องการศึกษา การฝึกอบรมด้านวิชาการหรือด้านวิชาชีพ

(๓) ความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในการศึกษาต่อในระดับปริญญาของนักศึกษา

(๔) ความร่วมมือกับสถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นของรัฐ สถานศึกษาชั้นสูง สถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศในการจัดการศึกษา

(๕) มาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการอันเป็นที่ยอมรับ

(๖) การระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ในการจัดการศึกษา

(๗) การบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นหลักธรรมาภิบาล

(๘) การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนในการบริหารจัดการ

(๙) การประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๑๐ สถาบันอาจแบ่งส่วนราชการ ดังต่อไปนี้

(๑) สำนักงานสถาบัน

(๒) วิทยาลัย

สถาบันอาจกำหนดให้มีส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าวิทยาลัย

สำนักงานสถาบัน อาจแบ่งส่วนราชการเป็นกองหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากอง

วิทยาลัย อาจแบ่งส่วนราชการเป็นสำนักงานผู้อำนวยการ สำนักวิชาการ หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสำนักวิชาการ

มาตรา ๑๑ การจัดตั้ง การรวม การโอนหรือการยุบเลิกวิทยาลัย หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าวิทยาลัย ให้ทำเป็นกฎกระทรวง

การแบ่งส่วนราชการเป็นสำนักงานผู้อำนวยการ กอง และสำนักวิชาการ หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากองหรือสำนักวิชาการ ให้ทำเป็นประกาศสถาบัน

มาตรา ๑๒ นอกจากเงินที่กำหนดไว้ในงบประมาณแผ่นดิน สถาบันอาจมีรายได้ และทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

(๑) เงินผลประโยชน์ ค่าธรรมเนียม เบี้ยปรับ ค่าปรับ และค่าบริการต่าง ๆ ของสถาบัน

(๒) เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเงินอุดหนุนอื่นที่สถาบันได้รับ

เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของสถาบัน

(๓) เงินและทรัพย์สินซึ่งมีผู้ทูลเกล้าฯ ให้แก่สถาบัน

(๔) รายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้จากการลงทุน หรือจากทรัพย์สินของสถาบัน

(๕) รายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ที่ราชพัสดุหรือจัดหาประโยชน์ในที่ราชพัสดุซึ่งสถาบันปกครอง ดูแล ใช้ หรือจัดหาประโยชน์

(๖) รายได้หรือผลประโยชน์อื่น

ให้สถาบันมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถาบัน ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการให้บริการ และการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาของส่วนราชการในสถาบัน

รายได้ของสถาบันตามวรรคหนึ่งไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

มาตรา ๑๓ บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันได้มาโดยมีผู้ทูลเกล้าฯ ให้ หรือได้มาโดยการซื้อด้วยเงินรายได้ของสถาบัน หรือแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของสถาบัน หรือได้มาโดยวิธีอื่นไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุและให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถาบัน

มาตรา ๑๔ บรรดารายได้และทรัพย์สินของสถาบันต้องจัดการเพื่อประโยชน์ภายใต้วัตถุประสงค์ของสถาบันตามมาตรา ๘

๔

เงินและทรัพย์สินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ให้แก่สถาบันจะต้องจัดการตามเงื่อนไขที่ผู้ทูลเกล้าฯ ให้กำหนดไว้และต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขดังกล่าว สถาบันต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ทูลเกล้าฯ หรือทายาท หากไม่มีทายาทหรือทายาทไม่ปรากฏต้องได้รับอนุมัติจากสภาสถาบัน

หมวด ๒

การดำเนินการ

มาตรา ๑๕ ให้มีสภาสถาบัน ประกอบด้วย

(๑) นายกสภาสถาบัน ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(๒) กรรมการสภาสถาบันโดยตำแหน่ง ได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และผู้อำนวยการสถาบัน

(๓) กรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากผู้แทนภาคเอกชนจำนวนสามคน ผู้แทนประธานสภาวิทยาลัยจำนวนสองคน ผู้แทนผู้อำนวยการวิทยาลัยจำนวนหนึ่งคน และผู้แทนผู้สอนประจำจำนวนหนึ่งคน

(๔) กรรมการสภาสถาบันผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเจ็ดคน ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกสถาบัน โดยคำแนะนำของนายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบันตาม (๒) และ (๓) ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวต้องมาจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารงานบุคคล การศึกษา หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชน ให้เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นอุปนายกสภาสถาบัน และให้ทำหน้าที่แทนนายกสภาสถาบัน เมื่อนายกสภาสถาบันไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้หรือเมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภาสถาบัน แต่หากอุปนายกสภาสถาบันไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้หรือเมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งอุปนายกสภาสถาบัน ให้สภาสถาบันเลือกกรรมการสภาสถาบันผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งทำหน้าที่แทนนายกสภาสถาบัน

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาซึ่งนายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบันตาม (๓) และ (๔) ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน

ให้สภาสถาบันแต่งตั้งรองผู้อำนวยการสถาบันคนหนึ่งเป็นเลขานุการสภาสถาบัน โดยคำแนะนำของผู้อำนวยการสถาบัน

มาตรา ๑๖ นายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา ๑๕ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้

กรรมการสภาสถาบันตามมาตรา ๑๕ (๓) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับเลือกใหม่อีกได้

มาตรา ๑๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๖ นายกสภาสถาบัน
และกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา ๑๕ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติของการเป็นนายกสภาสถาบันหรือกรรมการสภาสถาบันประเภทนั้น
- (๔) สภาสถาบันมีมติให้ออก เพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย บกพร่องต่อหน้าที่

หรือหย่อนความสามารถ

- (๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (๖) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๗) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

การพ้นจากตำแหน่งตาม (๔) ต้องมีคะแนนเสียงลงมติไม่น้อยกว่าสองในสามของ
จำนวนกรรมการสภาสถาบันทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่ตำแหน่งนายกสภาสถาบันหรือกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา ๑๕ (๓)
และ (๔) ว่างลง และยังมีได้ดำเนินการให้ได้มาซึ่งนายกสภาสถาบันหรือกรรมการสภาสถาบันแทน
ตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาสถาบันประกอบด้วยกรรมการสภาสถาบันเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่นายกสภาสถาบันหรือกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา ๑๕ (๓) และ (๔)
พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง หรือได้มีการเลือก
ผู้ดำรงตำแหน่งแทนแล้ว ให้ผู้ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง หรือได้รับเลือกอยู่ในตำแหน่ง
เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน แต่ถ้าวาระการดำรงตำแหน่งเหลืออยู่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
จะไม่ดำเนินการให้มีผู้ดำรงตำแหน่งแทนก็ได้

ในกรณีที่นายกสภาสถาบันหรือกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา ๑๕ (๓) และ (๔)
พ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้มีการดำเนินการให้ได้มาซึ่งนายกสภาสถาบันหรือกรรมการ
สภาสถาบันขึ้นใหม่ ให้นายกสภาสถาบันหรือกรรมการสภาสถาบันซึ่งพ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่
ต่อไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีนายกสภาสถาบันหรือกรรมการสภาสถาบันใหม่แล้ว

มาตรา ๑๘ สภาสถาบันมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถาบัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบัน
- (๒) กำกับมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา
- (๓) ออกข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศของสถาบัน เพื่อประโยชน์ในการ

ปฏิบัติงานของสถาบัน และอาจมอบหมายให้สภาวิทยาลัยเป็นผู้ออกข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศ
เป็นเรื่อง ๆ ไปก็ได้

(๔) พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา
ให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

(๕) อนุมัติการให้อนุปริญญาและประกาศนียบัตรตามมาตรา ๓๔ วรรคสอง

(๖) พิจารณาการจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิกส่วนราชการของสถาบันตามมาตรา ๑๐
รวมทั้งการแบ่งส่วนราชการของส่วนราชการดังกล่าว

(๗) พิจารณาดำเนินการเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและถอดถอน
นายกสภาสถาบัน กรรมการสภาสถาบันผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการสถาบัน

(๘) แต่งตั้งและถอดถอนประธานสภาวิทยาลัย กรรมการสภาวิทยาลัย รองผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการวิทยาลัย และผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ

(๙) ออกข้อบังคับว่าด้วยคุณสมบัติและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้สอนพิเศษ

(๑๐) อนุมัติงบประมาณรายจ่ายจากเงินรายได้ของสถาบันตามมาตรา ๑๒

(๑๑) ออกข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงาน การเงิน การจัดการรายได้ และผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถาบันตามมาตรา ๑๒

(๑๒) ส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษา ระดมทรัพยากร และสนับสนุนการจัดตั้งกองทุน เพื่อการจัดการศึกษาของสถาบัน

(๑๓) ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของผู้อำนวยการสถาบัน

(๑๔) อนุมัติการจัดการศึกษาร่วม การยกเลิกรจัดการศึกษาร่วมของสถานศึกษาชั้นสูง หรือสถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศ

(๑๕) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือมอบหมายให้ปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภาสถาบัน

(๑๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถาบันที่มีได้รับให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ

มาตรา ๑๙ การประชุมของสภาสถาบัน ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน

มาตรา ๒๐ ให้มีสภาวิชาการ ประกอบด้วย

(๑) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถาบัน

(๒) กรรมการสภาวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งจากบุคคลภายในและภายนอกของสถาบัน

ให้กรรมการสภาวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๒) เลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบันคนหนึ่งเป็นประธานสภาวิชาการ

จำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มา วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการสภาวิชาการ ตลอดจนการประชุมและการดำเนินงานของสภาวิชาการ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน

มาตรา ๒๑ สภาวิชาการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนะการวางนโยบายและแผนพัฒนาทางวิชาการต่อสภาสถาบัน

(๒) เสนอเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การเรียนการสอน การประเมินผลการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาต่อสภาสถาบัน

(๓) ส่งเสริมการบริการทางวิชาการที่สอดคล้องกับภารกิจของวิทยาลัย และความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

(๔) ประเมินความก้าวหน้าทางวิชาการ และจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาการต่อสภาสถาบัน

(๕) เสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การเปิดสอน การปรับปรุง และการยกเลิกหลักสูตรการศึกษา

(๖) เสนอแนะการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาชั้นสูง หรือสถาบันอื่นในประเทศ หรือต่างประเทศ รวมทั้งยกเลิกการจัดการศึกษาร่วม

(๗) พิจารณาการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเพื่อเสนอสภาสถาบัน

(๘) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาการ

มาตรา ๒๒ ให้มีผู้อำนวยการสถาบันเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของสถาบัน และให้มีรองผู้อำนวยการสถาบันตามที่สภาสถาบันกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามคน เพื่อทำหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการสถาบันมอบหมาย

มาตรา ๒๓ ผู้อำนวยการสถาบันนั้นจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งโดยคำแนะนำของสภาสถาบันจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๕

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้อำนวยการสถาบันให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน ผู้อำนวยการสถาบันมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าสองวาระมิได้

รองผู้อำนวยการสถาบันนั้น ให้สภาสถาบันแต่งตั้งโดยคำแนะนำของผู้อำนวยการสถาบันจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖

เมื่อผู้อำนวยการสถาบันพ้นจากตำแหน่ง ให้รองผู้อำนวยการสถาบันพ้นจากตำแหน่งด้วย

มาตรา ๒๔ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๒๓ ผู้อำนวยการสถาบันพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๕

(๔) สภาสถาบันมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๕) ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงหรือถูกให้ออกจากราชการ เพราะเหตุมีมลทินหรือมีหมองในกรณีที่ถูกสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรง

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

(๗) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๘) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

การพ้นจากตำแหน่งตาม (๔) ต้องมีคะแนนเสียงลงมติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการสภาสถาบันทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

๘

มาตรา ๒๕ ผู้อำนวยการสถาบันต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาชั้นใด
ชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาซึ่งสภาสถาบันรับรอง และได้ทำการสอนในสถาบันหรือ
สถาบันอุดมศึกษาซึ่งสภาสถาบันรับรองมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหาร
มาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีในสถาบัน สถาบันอุดมศึกษาอื่น องค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน

นอกจากคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง ผู้อำนวยการสถาบันต้องมีคุณสมบัติและ
ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อบังคับของสถาบัน

มาตรา ๒๖ รองผู้อำนวยการสถาบันต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาชั้นใด
ชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาซึ่งสภาสถาบันรับรอง และได้ทำการสอนในสถาบันหรือ
สถาบันอุดมศึกษาซึ่งสภาสถาบันรับรองมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหาร
มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีในสถาบัน สถาบันอุดมศึกษาอื่น องค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน

นอกจากคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง รองผู้อำนวยการสถาบันต้องมีคุณสมบัติและ
ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อบังคับของสถาบัน

มาตรา ๒๗ ผู้อำนวยการสถาบันมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารกิจการของสถาบันให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ของสถาบัน และ
เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการและของสถาบัน
- (๒) จัดทำแผนพัฒนาสถาบัน ดูแลให้มีการปฏิบัติตามนโยบายและแผนงาน รวมทั้ง
ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถาบัน
- (๓) บริหารบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่และทรัพย์สินอื่นของสถาบัน
ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการและของสถาบัน
- (๔) จัดทำงบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่ายเพื่อเสนอต่อสภาสถาบัน
- (๕) จัดหารายได้และทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินการกิจของสถาบัน
- (๖) ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นของรัฐ
ภาคเอกชน สถานศึกษาชั้นสูง หรือสถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศ
- (๗) เป็นผู้แทนสถาบันในกิจการทั่วไป
- (๘) ให้คำแนะนำในการแต่งตั้งรองผู้อำนวยการสถาบันต่อสภาสถาบัน
- (๙) แต่งตั้งรองผู้อำนวยการวิทยาลัยโดยคำแนะนำของผู้อำนวยการวิทยาลัย
- (๑๐) จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการด้านต่าง ๆ ของสถาบันเสนอต่อสภาสถาบัน
- (๑๑) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของสถาบันหรือตามที่
สภาสถาบันมอบหมาย

มาตรา ๒๘ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน
ผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้าส่วนราชการและรองหัวหน้าส่วนราชการ
ที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าวิทยาลัย จะดำรงตำแหน่งดังกล่าวเกินหนึ่งตำแหน่งในขณะเดียวกัน
มิได้

ผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งจะรักษาราชการแทนตำแหน่งดังกล่าวได้อีกเพียง
หนึ่งตำแหน่ง แต่ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถาบันไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองผู้อำนวยการสถาบันเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองผู้อำนวยการสถาบันหลายคน ให้รองผู้อำนวยการสถาบันที่ผู้อำนวยการสถาบันมอบหมายเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าผู้อำนวยการสถาบันมิได้มอบหมาย ให้รองผู้อำนวยการสถาบันซึ่งมีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้รักษาราชการแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันหรือไม่มีผู้รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสถาบันตามวรรคหนึ่ง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้สภาสถาบันแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติ ตามมาตรา ๒๕ เป็นผู้รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถาบัน

ให้ผู้รักษาราชการแทนมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ซึ่งตนแทน และในกรณีที่มี กฎหมายอื่นแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันเป็นกรรมการโดยตำแหน่งหรือให้มีอำนาจ และหน้าที่อย่างใด ให้ผู้รักษาราชการแทนเป็นกรรมการหรือมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ดำรง ตำแหน่งนั้นในขณะรักษาราชการแทนด้วย

มาตรา ๓๐ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสถาบัน ผู้อำนวยการสถาบัน จะมอบอำนาจให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยและหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า วิทยาลัยปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการสถาบันเฉพาะในส่วนราชการนั้นก็ได้

หมวด ๓

การดำเนินการของวิทยาลัย

มาตรา ๓๑ ในการดำเนินการตามมาตรา ๘ และมาตรา ๙ ให้มีวิทยาลัยซึ่งเป็น ส่วนราชการในสถาบัน มีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา และฝึกอบรม ด้านวิชาการหรือด้านวิชาชีพ

มาตรา ๓๒ ให้วิทยาลัยบริหารและจัดการศึกษาบนพื้นฐานของการประสาน ความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การระดมทรัพยากรและการสนับสนุน จากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น

มาตรา ๓๓ วิทยาลัยจะปฏิเสธการรับผู้ใดเข้าศึกษาในวิทยาลัย หรือยุติหรือชะลอ การศึกษาของนักศึกษาผู้ใดด้วยเหตุเพียงว่าผู้นั้นขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษา แก่วิทยาลัยมิได้

หลักเกณฑ์การพิจารณาว่านักศึกษาผู้ใดเป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์อย่างแท้จริง ให้เป็นไปตามระเบียบที่สภาสถาบันกำหนด

มาตรา ๓๔ ภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา ๘ วิทยาลัยอาจจัดการศึกษาร่วมกับ สถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นของรัฐในการจัด การศึกษา และมีอำนาจให้ประกาศนียบัตรชั้นใดชั้นหนึ่งแก่ผู้สำเร็จการศึกษา สำหรับการอนุมัติ อนุมัติปริญญาให้เป็นอำนาจของสภาสถาบัน

เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา วิทยาลัยอาจร่วมกับสถานศึกษาชั้นสูง หรือสถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศ โดยให้สภาสถาบันเป็นผู้อนุมัติการจัดการศึกษาร่วม และมีอำนาจให้อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรชั้นใดชั้นหนึ่งร่วมกับสถานศึกษาชั้นสูง หรือสถาบัน ดังกล่าวแก่ผู้สำเร็จการศึกษาได้

การดำเนินการจัดการศึกษาและการยกเลิกการจัดการศึกษาตามวรรคหนึ่งและ วรรคสองให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน

มาตรา ๓๕ ในวิทยาลัยให้มีสภาวิทยาลัยเพื่อทำหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชนซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในภูมิลำเนาเดียวกันกับวิทยาลัย ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินเจ็ดคน ซึ่งในจำนวนนี้ จะต้องแต่งตั้งจากภาคเอกชนจำนวนไม่น้อยกว่าสี่คน เป็นกรรมการ

ในกรณีที่วิทยาลัยใดไม่มีผู้แทนศิษย์เก่า ให้สภาวิทยาลัยประกอบด้วยกรรมการ เท่าที่มีอยู่

ให้กรรมการสภาวิทยาลัยตามวรรคหนึ่งเลือกกรรมการสภาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ คนหนึ่งและเสนอต่อสภาสถาบันเพื่อแต่งตั้งเป็นประธานสภาวิทยาลัย

ให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยเป็นกรรมการสภาวิทยาลัยโดยตำแหน่งและให้สภาวิทยาลัย แต่งตั้งรองผู้อำนวยการวิทยาลัยคนหนึ่งโดยคำแนะนำของผู้อำนวยการวิทยาลัยเป็นเลขานุการ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งกรรมการสภาวิทยาลัย ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาสถาบัน

มาตรา ๓๖ ให้นำมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับแก่วาระ การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง การประชุม และการดำเนินงาน ของกรรมการสภาวิทยาลัยโดยอนุโลม

มาตรา ๓๗ สภาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ วิทยาลัยและสอดคล้องกับนโยบายที่สภาสถาบันกำหนด
- (๒) ให้ความเห็นชอบแผนจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการของวิทยาลัย
- (๓) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาวิทยาลัย
- (๔) ออกระเบียบและข้อบังคับของวิทยาลัยตามที่สภาสถาบันมอบหมาย
- (๕) อนุมัติหลักสูตรและการเปิดสอนหลักสูตรฝึกอบรมด้านวิชาการหรือด้านวิชาชีพ ตามความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน
- (๖) อนุมัติการให้ประกาศนียบัตร
- (๗) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา
- (๘) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารวิทยาลัย และการดำเนินงานของวิทยาลัยเพื่อเสนอต่อสภาสถาบัน

๑๑

(๙) แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาวิทยาลัย

(๑๐) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่สภาสถาบันมอบหมาย

มาตรา ๓๘ ให้มีผู้อำนวยการวิทยาลัยเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของวิทยาลัย และอาจให้มีรองผู้อำนวยการวิทยาลัยตามจำนวนที่สภาสถาบันกำหนด เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่ผู้อำนวยการวิทยาลัยมอบหมายก็ได้

มาตรา ๓๙ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนั้น ให้สภาสถาบันแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๔๑

หลักเกณฑ์ และวิธีการสรรหาผู้อำนวยการวิทยาลัย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน

รองผู้อำนวยการวิทยาลัยนั้น ให้ผู้อำนวยการสถาบันแต่งตั้งโดยคำแนะนำของผู้อำนวยการวิทยาลัย

มาตรา ๔๐ ผู้อำนวยการวิทยาลัยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๑

(๔) สภาสถาบันมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากไม่ผ่านการประเมินตามหลักเกณฑ์ที่สภาสถาบันกำหนด

(๕) สภาสถาบันมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๖) ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงหรือถูกให้ออกจากราชการ เพราะเหตุมีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรง

(๗) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

(๘) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๙) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

การพ้นจากตำแหน่งตาม (๔) และ (๕) ต้องมีคะแนนเสียงลงมติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการสภาสถาบันทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

เมื่อผู้อำนวยการวิทยาลัยพ้นจากตำแหน่ง ให้รองผู้อำนวยการวิทยาลัยพ้นจากตำแหน่งด้วย

มาตรา ๔๑ ผู้อำนวยการวิทยาลัยและรองผู้อำนวยการวิทยาลัยต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่งหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาซึ่งสภาสถาบันรับรอง และมี

๑๒

ประสบการณ์ด้านการบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีในสถาบัน สถาบันอุดมศึกษาอื่น องค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน หรือเคยเป็นผู้สอนประจำในสถาบันมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

นอกจากคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยและรองผู้อำนวยการ วิทยาลัยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อบังคับของสถาบันด้วย

มาตรา ๔๒ ผู้อำนวยการวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) บริหารกิจการของวิทยาลัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายของสถาบัน

(๒) จัดทำแผนจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการของวิทยาลัยเสนอต่อสภาวิทยาลัย

(๓) จัดทำงบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่ายเพื่อเสนอผู้อำนวยการสถาบัน

และรายงานสภาวิทยาลัยเพื่อทราบ

(๔) บริหารบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของวิทยาลัย

ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของทางราชการและของสถาบัน

(๕) ประสานความร่วมมือด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกับชุมชน องค์กร

ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานอื่นของรัฐ

(๖) ให้คำแนะนำในการแต่งตั้งรองผู้อำนวยการวิทยาลัยต่อผู้อำนวยการสถาบัน

(๗) ส่งเสริมการพัฒนา นักศึกษาและกิจการนักศึกษา

(๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่สภาสถาบัน สภาวิทยาลัย และผู้อำนวยการสถาบัน

มอบหมาย

มาตรา ๔๓ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัย ประกอบด้วย

ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งสภาวิทยาลัยแต่งตั้งจากบุคคลภายนอกวิทยาลัย มีหน้าที่

ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการดำเนินงานกิจการของวิทยาลัย

จำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มา วาระการดำรงตำแหน่ง และ

การพ้นจากตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการ รวมตลอดถึงการดำเนินงานและการประชุม ของคณะกรรมการ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาวิทยาลัย

หมวด ๔

ตำแหน่งทางวิชาการและผู้สอนพิเศษในสถาบัน

มาตรา ๔๔ ผู้สอนประจำในสถาบันจะมีตำแหน่งทางวิชาการและเงินประจำตำแหน่ง อย่างไร ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา

มาตรา ๔๕ ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาจแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณวุฒิและคุณสมบัติเหมาะสม และมีได้เป็นผู้สอนประจำเป็นผู้สอนพิเศษได้

คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้สอนพิเศษ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาสถาบัน

๑๓

หมวด ๕

อนุปริญญาและเครื่องหมายวิทยฐานะ

มาตรา ๔๖ สถาบันมีอำนาจให้อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรอย่างหนึ่งอย่างใด ในสาขาวิชาที่มีการสอนในสถาบันได้ ดังต่อไปนี้

(๑) อนุปริญญาออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับอนุปริญญา

(๒) ประกาศนียบัตรออกให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาหรือฝึกอบรม

การกำหนดให้สาขาวิชาใดมีอนุปริญญา และการใช้อักษรย่อสำหรับสาขาวิชา ให้เป็นไปตามประกาศของสถาบันและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๗ สถาบันอาจกำหนดให้มีครุวิทยฐานะหรือเข็มวิทยฐานะ เป็นเครื่องหมาย แสดงวิทยฐานะของผู้ได้รับอนุปริญญาและประกาศนียบัตร และอาจกำหนดให้มีครูประจำตำแหน่ง นายกสภาสถาบัน กรรมการสภาสถาบัน ประธานสภาวิทยาลัย กรรมการสภาวิทยาลัย ผู้บริหารสถาบัน และผู้สอนประจำในสถาบันก็ได้

การกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และส่วนประกอบของครุวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครูประจำตำแหน่ง ให้ทำเป็นข้อบังคับของสถาบันและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ครุวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครูประจำตำแหน่ง จะใช้ในโอกาสใด โดยมีเงื่อนไข ใดๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน

มาตรา ๔๘ สถาบันอาจกำหนดให้มีตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของสถาบันได้ โดยออกเป็นข้อบังคับของสถาบันและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การใช้ตรา เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ตามวรรคหนึ่ง เพื่อการอื่นใดที่มีใช้ เพื่อประโยชน์ของสถาบันหรือส่วนราชการของสถาบัน ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสถาบัน

หมวด ๖

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๙ ผู้ใดใช้ครุวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ ครูประจำตำแหน่งของสถาบัน โดยไม่มีสิทธิที่จะใช้ หรือแสดงด้วยประการใด ๆ ว่าตนมีอนุปริญญา ประกาศนียบัตร หรือมีตำแหน่งใด ในสถาบันโดยที่ตนไม่มีสิทธิ ถ้าได้กระทำไปเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนมีสิทธิที่จะใช้หรือมีวิทยฐานะ หรือมีตำแหน่งเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๐ ให้โอนบรรดากิจการ อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน งบประมาณ รายได้ หนี้ สิทธิ ข้าราชการ ลูกจ้างของส่วนราชการ พนักงานราชการ และอัตรากำลังของสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะในส่วนของสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน มาเป็นของ สถาบันตามพระราชบัญญัตินี้

ให้ข้าราชการซึ่งโอนมาเป็นข้าราชการของสถาบันตามพระราชบัญญัตินี้ ยังคงดำรง ตำแหน่งและรับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ เงินประจำตำแหน่ง ตลอดจนได้รับสิทธิประโยชน์ไม่น้อยกว่าเดิม ต่อไปจนกว่าจะได้รับแต่งตั้งใหม่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎ ข้อบังคับ หรือระเบียบที่กำหนดโดย คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาหรือตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๑ ให้ประธานกรรมการวิทยาลัยชุมชนและกรรมการวิทยาลัยชุมชน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ปฏิบัติหน้าที่ นายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบันตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป จนกว่าจะได้มีสภาสถาบัน ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๕๒ ให้ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนและกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชน ของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่า ปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ ใช้บังคับ ปฏิบัติหน้าที่ประธานสภาวิทยาลัยและกรรมการสภาวิทยาลัยของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไปจนกว่าจะได้มีสภาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน หนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๕๓ ให้ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชนปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการ สถาบันตามพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้อำนวยการสถาบัน ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๕๔ ให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อน วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไปจนกว่า จะครบวาระ

มาตรา ๕๕ ผู้ที่ได้รับอนุปริญญา และประกาศนียบัตรจากวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๖ อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้มีศักดิ์และสิทธิเท่ากับผู้ได้รับอนุปริญญา และประกาศนียบัตรของสถาบันตามพระราชบัญญัตินี้

๑๕

มาตรา ๕๖ ในระหว่างที่ยังมิได้ออกกฎกระทรวง กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศซึ่งออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ เฉพาะที่เกี่ยวกับวิทยาลัยชุมชน และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่ใช้อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชัชวราภรณ์ สุรชนะสกุล เกิดวันที่ 27 มกราคม 2513 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา จากสถาบันราชภัฏพระนคร เมื่อปีการศึกษา 2539 และปริญญาโทครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จากสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เมื่อปีการศึกษา 2545

ปฏิบัติงานที่คณะพลังงานและวัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ตำแหน่งนักวิชาการการศึกษา 3 – 5 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2547 และปฏิบัติงานที่สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ตำแหน่งนักวิชาการศึกษานานาชาติ

ลาศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 – 2555 โดยได้รับทุนการศึกษา ดังนี้

1. ทุนสวัสดิการข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 – 2554
2. ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นที่ 21 ครั้งที่ 2/2556 ภาคการศึกษาปลายปีการศึกษา 2555
3. ทุนสนับสนุนการไปเสนอผลงานวิชาการในต่างประเทศ จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556